

နမော တသာ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္မာ့သူ

အဘိဓမ္မဘောင်သည်သာ ဓမ္မကထိကအစ်ဖြစ်

ကမ္မန္ဒရာ၊ ဝိပါကန္ဒရာ၊ ရူပါရူပပရီစွေး၊ ဓမ္မန္ဒရ တို့၏ မရှုပ်ထွေးပဲ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်ဟောပြာ နိုင်သောကြောင့် အဘိဓမ္မဘောင်သည်သာ ဟောသည်ဖြစ်စေ မဟောသော်လည်း မေးသည့်အခါ ဖြေသည် ဖြစ်စေ ဓမ္မကထိက အစ်ဖြစ်သည်။

ကမ္မန္ဒရာ။ ကာမာဝစရကံတရားကို ရူပါဝရကံစသည်ဖြင့် ပြောဆိုလျှင်လည်းကောင်း၊ ကာမာဝစရကံအချင်းချင်းတွင်လည်း မည်းညှစ်သော အကျိုးရိုးသော အ ကုသိုလ်ကံကို ဖြေစွင်သောအကျိုးရိုးသော ကုသိုလ်ကံဟု ပြောလျှင်လည်းကောင်း ကမ္မန္ဒရှုံး ရှုပ်ထွေးနေသည်မည်၏။ ယခုစေတိ၌ အဘိဓမ္မသဘောကို မပိုင်သူတို့သည် တရားအားထုတ်၍ ကာမာဝစရိပသုနာဉာဏ် အတော်အတန်ထက်သန်လာသောအခါ လောကုတ္တရာမဂ်ဉာဏ်ဟု ထင်မှား၍ သူတစ်ပါအားပြောတတ်ကြခြင်း၊ “ဝိပသုန္တ ပက္ခိလေသ”ဟု ခေါ်သော နိကန္ဒိတဏာ (အကုသိုလ်)ကံကိုလည်း မဂ်ကုသိုလ်ကံဟု ထင်မှား၍ သူတစ်ပါအား ပြောတတ်ကြခြင်း၊ မိမိ ချုစ်သူ၏သေခါနီး၌ ပင်ပန်းနေသည်ကို သနားလှသဖြင့် မြန်မြန်သေအောင်ပြု၍ (အကုသိုလ်) ကိုလည်း ကုသိုလ်ဟု ပြောဆိုခြင်းတို့လည်း ကမ္မန္ဒရှုံး ရှုပ်ထွေးမှုပင်ဖြစ်သည်။

ဝိပါကန္ဒရာ။ ဝိပသုနာဉာဏ်၏ ထက်သန်မှုကြောင့် ကာယပသုဒ္ဓိ စီတ္ထပသုဒ္ဓိနှင့် သုခပီတိတို့ဖြစ်၍ လောကကြီးကို မေ့သကဲ့သို့ ဖျော်မွေ့မှုဖြစ်ခြင်းကို ဖလသမာပတ်ဟု ထင်မှုတ်၍ ပြောဆိုခြင်း၊ တိရိစ္ဆာန် ပြီတ္ထာတို့ ငတ်ပြတ်နေချိန် ဆာလောင်မှုတ်သိပ်ချိန်ဝယ် မစင်ခွေးပုတ်စသည်ကို ရရှုံး အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်ပါလျက် ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဟု ထင်မှုတ်ပြောဆိုခြင်း၊ အကုသိုလ်ဖြင့် အသက်မွေးသူ၏ ကောင်းကျိုးရနေခြင်းသည် ရေးကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်ပါလျက် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဟု ထင်မှားချီးမွမ်းပြောဆိုခြင်း၊ ကောင်းသောအမှုဖြင့် အသက်မွေးနေပါလျက် ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေ သူကို ကုသိုလ်ကံက မကောင်းကျိုးပေးသည်ဟု ထင်မှားပြောဆိုကြခြင်း၊ ပြဟ္မာ့ပြည့်၌ လုပသောရူပါရုံစသည်ကို မြင်ရှုံး ကောင်းသော သဒ္ဓိရုံကိုကြားရသောအခါ ကာမာဝစရကံ၏ အကျိုးဖြစ်ပါလျက် ရူပကံ၏အကျိုးဟု ထင်မှုတ်ပြောဆိုကြ ခြင်းသည် ဝိပါကန္ဒရှုံး ရှုပ်ထွေးမှုဖြစ်၏။

ရူပါရူပ ပရီစွေး။ ရှုပ်တရား နာမ်တရားသည် အဘိဓမ္မဘုရား ကျမ်းကျင်သူများအတွက် ခွဲခြားပြီးဖြစ်၏။ သို့သော အဘိဓမ္မဘုရား မကျမ်းကျင်လျှင်ကား အိပ်ဖျော်ချိန်၌ ဘဝင်စိတ်အစဉ် ဖြစ်နေခြင်းကို (နာမ်တရားမဟုတ်) ရှုပ်တရားဟု ထင်မှားပြောဆိုတတ်ကြခြင်း၊ အိပ်ချင်၍ မိဒ္ဒဖြစ်ခြင်းကို ရှုပ်တရားဟု ထင်မှုတ်ပြောဆိုတတ်ကြခြင်းသည် ရူပါရူပ၌ (နာမ်ရပ်) ရှုပ်ထွေးမှုဖြစ်၏။

ဓမ္မန္တ။ နာမ်တရားအချင်းချင်းလည်း အကုသိုလ်ဝိတက်ကို ညောင်ဟုလည်ကောင်း၊ မောဟကို သဒ္ဓိဟုလည်းကောင်း၊ သားမယားချစ် ချစ်ခြင်းဟုသော တဏ္ဍာ(လောဘ)ကို မေတ္တာဟုလည်းကောင်း၊ ချစ်သူဒုက္ခရောက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း သောကကို ကရဏာဟုလည်းကောင်း၊ ချစ်သူသုခရောက်၍ ဝမ်းမြောက်မှု သောမနသုနှင့်ယဉ်သော လောဘကို မှုဒီတာဟုလည်းကောင်း ထင်မှားပြောဆိုခြင်းသည် ဓမ္မန္တ၍ ရူပ်ထွေးခြင်း ဖြစ်၏။

အဋ္ဌသာလိန့်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၉၊ အဋ္ဌသာလိန့် ဘာဌ္ဌာ၊ ၂-၁၃၁

ပညတ် နှင့် ပရမတ်

လောက်၍ သိစရာ ငါးမျိုးသာရှိသည်။ ငှင့် ငါးမျိုးမှာ သခိုရ, ဝိကာရ, လက္ခဏ, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့ ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက်, ရပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့ဖြစ်သည်။ စိတ် ၈၉-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်ပုံ ၁၈-ပါးကို သခိုရဟုခေါ်သည်။ လဟုတာရပ်, မှုတာရပ်, ကမ္မာတာရပ်, ကာယဝိည်တ်, ဝစ်ဝိည်တ်ကို ဝိကာရဟု ခေါ်သည်။ ဥပစ္စ, သန္တတိ, ရေတာ, အနိစ္စတာကို လက္ခဏဟုခေါ်သည်။ လောကသားများ ပြောဆိုသုံးနုံးကြသော ယောကျားများမှ အိမ်စသော အခေါ်အဝေါ် ဝေါဟာရကို ပညတ်ဟုခေါ်သည်။ ဤသဘောတရားများအရ စိတ် စေတသိက် ရပ် သုံးမျိုးကို သခိုရ, ဝိကာရ, လက္ခဏဟု ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ သခိုရဝိကာရလက္ခဏကို သို့မဟုတ် စိတ် စေတသိက် ရပ် ကို နာမ်ရပ်ဟု ခေါ်သည်။ စိတ် စေတသိက် ဟူသော နာမ်နှင့် ရပ်, ပညတ်တို့မှ လွတ်မြောက်မှု သဘောကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သည်။

အဟုတ်ရှိ တကယ်ရှိ အမှန်ရှိသော တရားကို ပရမတ်ဟု ခေါ်သည်။ အဟုတ်မရှိ တကယ်မရှိ အမှန်မရှိသောတရားကို ပညတ်ဟု ခေါ်သည်။ သခိုရ, ဝိကာရ, လက္ခဏ အမည်ရသော စိတ် စေတသိက် ရပ်နှင့် နိဗ္ဗာန် သည် ပရမတ်ဖြစ်သည်။ အခေါ်အဝေါ်တို့သည် ပညတ်ဖြစ်သည်။ မြေနှင့်လုပ်ထားသော အိုးခွက် စသည်တွင် မြေ၏ နေပုံအနေအထား ပုံရိပ်ကို ကြည့်၍ အိုးခွက်ဟု ခေါ်ရာတွင် အိုးခွက်သည် အမှန်တကယ်မရှိ။ အခေါ်အဝေါ်သာ။ မြေကြီးသာ အမှန်တကယ်ရှိသည်။ ထို့အတူ ယောကျားမိန်းမစသည်တွင် ခန္ဓာကိုယ်၏ ပုံသဏ္ဌာန်ကို ကြည့်၍ ယောကျားမိန်းမဟုခေါ်ရာတွင် ယောကျားမိန်းမသည် တကယ်မရှိ။ အခေါ်အဝေါ်သာ။ ရပ်နာမ်တရားသာ အမှန်တကယ်ရှိသည်။ ရပ်တရား ဖွဲ့စည်းပုံ အရိပ်ကို ကြည့်ပြီး ယောကျားမိန်းမဟု ခေါ်ကြသည်။

ပညတ်သည် ပရမတ်နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်။ မီးတောက်ကြောင့် မီးရောင်ပေါ်လာရသလို ရပ်နာမ် (ပရမတ်)ကို စွဲ၍ ယောကျားမိန်းမ(ပညတ်)ဟု ခေါ်ရလေသည်။ မီးခိုးသည် မီးတောက်ကို ဖုံးထားသလို ပညတ်သည် ပရမတ်ကို ဖုံးထားသည်။ ပညတ်က ဖုံးထားသည့်အတွက် ပရမတ်ကို သိရန် ခက်လှသည်။

ပရမတ်ကို ဖုံးကွယ်သော ပညတ် နှစ်မျိုးရှိသည်။ ယနပညတ်နှင့် မီဝပညတ်ဖြစ်သည်။ အတုံး အခဲ အလုံး အပြား တရာတည်း တသားတည်း ထင်နေကြခြင်းသည် ယနပညတ် အဖုံးခံထားရခြင်းကြော င့် ဖြစ်သည်။ အသက်ဟူ၍ အကောင်ဟူ၍ အရှင်ဟူ၍ ထင်နေကြခြင်းသည် မီဝပညတ် အဖုံးခံထားရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယနပညတ်တွင်လည်း သမုပ္ပါယနပညတ်, သန္တတိယနပညတ်, သဏ္ဌာနနပညတ်, သုဘပညတ်ဟု လေးမျိုးရှိသည်။ ကား ရထား အိမ် အဝတ် ပုဆိုး စသည်ကို တရာတည်းဟု ခေါ်ဝေါ်တွေးထင်သော သဘောသည် သမုပ္ပါယနပညတ်ဖြစ်သည်။ သုမေဓရရရသောသည် ဘုရားဖြစ်လာသည်, သိဒ္ဓတ္ထသည် ဘုရားဖြစ်လာသည်, ဝိသာခါ အသက် ၁၂၀ ရှည်သည်, မနေ့က ငါနှင့် ဒီနေ့ငါ အတူတူပင်ဟု ခေါ်ဝေါ်တွေးထင်သော သဘောသည် သန္တတိယနပညတ်ဖြစ်သည်။ အတိုး အရှည် အပြားအလုံး အဝန်း အဆူ အကြံး အနိမ့် အမြင့် အသေး အကြီးဟု ခေါ်ဝေါ်တွေးထင်သော သဘောသည် သဏ္ဌာနနပညတ်ဖြစ်သည်။ အလှ အယဉ် အတင့်အတယ် ချစ်စရာ နှစ်သက်စရာ ခင်တွင်စရာ မက်မောစရာဟု ခေါ်ဝေါ်တွေးထင်သော သဘောသည် သုဘပညတ်ဖြစ်သည်။

တရာတည်းထင်မှတ်၊ မျှင်မပြတ်လျှင်၊ ပညတ်ပင်
အများထင်မှတ်၊ အမျှင်ပြတ်မှ၊ ပရမတ်

ပရမတ္ထစက္ခာကျမ်းမှ ကောက်နတ်ချက်

အဘိဓမ္မတ္ထသက်ဟကျမ်း

‘အဘိဓမ္မတ္ထသက်ဟ’ကို စကားလုံးခွဲကြည့်လျှင် အဘိဓမ္မ+အတ္ထ+သံ+ဂဟ ဟု စကားလေးလုံးတွေ့ရသည်။ အဘိဓမ္မ-အဘိဓမ္မအေသနာတော်၏၊ အတ္ထ-အနက်အဓိပါယ် အကျယ်များကို ၊ သံ-အကျဉ်းချုံး၍၊ ဂဟ-ယူရာဖြစ်သောကျမ်း။ အဘိဓမ္မအေသနာတော်၏ ကျယ်ဝန်းသော အဓိပါယ်များကို အကျဉ်းချုံး၍ ယူထားသောကြောင့် “အဘိဓမ္မတ္ထသြိုဟ်ကျမ်း”ဟု ခေါ်သည်။ အဘိဓမ္မကို ဖြတ်၍ “သြိုဟ်ကျမ်း” ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

ပရမတ္ထတရား လေးပါး

အဘိဓမ္မတ္ထသက်ဟကျမ်းတွင် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိုဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထတရား လေးပါးအကြောင်းကို ရှင်းလင်းသင်ပြပါသည်။ စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိုဗ္ဗာန်တို့သည် အာရုံကို သိခြင်းစသော မိမိတို့၏သဘော မှ မဖောက်ပြန်ကြကုန်။ ဥပမာ-လောဘသည် လိုချင်ခြင်းသဘောရှိ၏။ တို့လောဘသည် လူနတ်ဖြဟ္မာ

သတ္တဝါ အမျိုးမျိုးဖြံ ဖြစ်သော်လည်း လိုချင်ခြင်းသဘောမှ မဖောက်ပြန်။ ခွေးလောဘနှင့် လူလောဘသည် သဘောခြင်းတူမျှ၏။ ထိုသို့ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်တည့်မတ်သည်ကိုပင် မြတ်သည်ဟုဆိုထိုက်ရကား ပရမတ္တ=မြတ်သောသဘောတရားဟု ခေါ်ဝေါရလေသည်။ (ပရမ+အတ္တ၊ ပရမ-မြတ်သော တနည်း- အချုပ်ပစာနဖြစ်သော၊ အတ္တ-အနက်၊ အတည်ကိုယ်၊ သဘောတရား)

တနည်း-လူ နတ် ပြဟွာ သတ္တဝါအထွေထွေ၊ မြေ ရေတော တောင် စသည်ဖြင့် အထည်ဝှေ့ပည်တိစ္စ တွေ မည်မျှပင် များနေကြသော်လည်း လိုရင်းအချုပ် အသားတင်ကို စစ်၍ထုတ်လိုက်လျှင် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိုဗာန်တို့မှတပါး ရှာမရချေ။ ထိုကြောင့် စိတ်စသောတရားလေးပါးကို “ပရမတ္တ”ဟု ဆိုထိုက်လေသည်။

စကားလုံးအဓိပါယ်

စိတ်=အာရုံကို သိခြင်းသဘော (အာရုံကို ရအောင်ယူနိုင်ခြင်းကို သိခြင်းဟု ခေါ်သည်)
စေတသိက်-စိတ်၍မြှို့သော သဘောတရား

ရုပ်-အအေးအပွဲသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းများကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောတရား
နိုဗာန်-ဒုက္ခခပ်သိမ်း အေးပြုမ်းရှာဖြစ်သော သဘောတရား

(အခြေဖြေသြို့ဟင်မှ ကောက်နှုတ်ချက်)

စိတ်အဓိပါယ်အကျယ်ရှင်းလင်းချက်

၁။ သညာ ပညာတို့၏ သိပုံမှ ထူးသောအားဖြင့် သိတတ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။

(စိတ်အားလုံးနှင့်ဆိုင်)

၂။ ဇော်ထိတို့၏အစွမ်းဖြင့် မိမိအစဉ်ကို စိတ်တတ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။

(ကုသိုလ်,အကုသိုလ်,ကြိယာဇာစိတ်တို့နှင့်ဆိုင်)

၃။ ကံ,ကိုလေသာတို့သည် ပိုပါက်ပိုညာဦးကို ပွားစေအပ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။

(ကုသိုလ်စိတ်အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ဆိုင်)

၄။ သမွယ်တ်, ဘုံ, အာရုံစသည်ဖြင့် ဆန်းကြယ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။ (စိတ်အားလုံးနှင့်ဆိုင်)

သမွယ်တ်=လောဘစိတ်, ဒေါသစိတ်, သဒ္ဓိစိတ်စသည်။

ဘုံ = ကာမစိတ်, ရူပစိတ်, အရူပစိတ်

အာရုံ = မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်, နံသိစိတ်, စားသိစိတ်, တွေးသိကြံသိစိတ်

၅။ လုပဆန်းကြယ်သော ပန်းချိကားချုပ်မှ အစ ဆန်းကြယ်သော အမှုကိစ္စ, နည်းပညာတို့ကို

တို့ထွင်နိုင်စွမ်းရှိသောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။

၆။ ကမ္မ, လိုက်, သညာ, ဝေါဟာရ စသည်ဖြင့် ကဲ့ပြားဆန်းကြယ်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် စိတ်ဟုခေါ်သည်။ (ကမ္မ=ကုသိုလ်, အကုသိုလ်။ လိုက်-ပုံသဏ္ဌာန်။ သညာ=မှတ်သားမှု။ ဝေါဟာရ-အခေါ်အတော်ဘာသာစကား)

အတိတ်ကံကြောင့် ပစ္စပွန်ဘဝ၌ ယောကျားပုံသဏ္ဌာန် မိန်းမပုံသဏ္ဌာန် ဖြစ်သည်။ ပုံသဏ္ဌာန်ကြောင့် ပုံသဏ္ဌာန်ကို မှတ်သားမှု ဖြစ်သည်။ မှတ်သားမှုကြောင့် မှတ်သားမှုကို ထုတ် ဖော်ပြာဆိုဖို့ ယောကျားမိန်းမဆိုသည့် ဝေါဟာရ ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ ဝေါဟာရကြောင့် ယောကျားဖြစ်ရပါလို၏၊ မိန်းမ၊ မင်းမျိုး၊ သူငွေးမျိုး ဖြစ်ရပါလိုစသည်ဖြင့် ဆတောင်းမှဖြင့် ကံဖြစ် ပြန်သည်။ ကံအမျိုးမျိုးကြောင့် ဂတိအမျိုးမျိုး၏ လက် ခြေ ဦးခေါင်း ပုံသဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုးဖြစ်ပြီး လောကခံအမျိုးမျိုး ဖြစ်ရကြံးပြန်သည်။
(အဋ္ဌသာလိန်အဋ္ဌကထာ၊ ၁၀၆၊ အဋ္ဌသာလိန် နိသူ ပ-၄၁၃)

ရပ်အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ရှင်လင်းချက်

အအေး၊ မီးပူ၊ ဆာလောင်ခြင်း၊ မွတ်သိပ်ခြင်း၊ မှက်၊ ခြင်၊ လေ၊ နေပူ၊ မြွှေ့၊ ကင်း စသည်တို့ ကြောင့် ဖောက်ပြန် ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် ရပ်ဟုခေါ်သည်။

အအေး။	လောကန္တရိတ်ငရဲသားတို့သည် အလွန်ခါးငန်သော ရေအေးဒက်ကြောင့် ကျေမှုပျက်စီးကုန်၏။
မီးပူ။	အဝိစီ ငရဲသားတို့သည် အလွန်ပူသော မီးကြောင့် သေကျေမှုပျက်စီးရ၏။
ဆာလောင်ခြင်း။	ပြီတ္ထဘဝ၌ ဆာလောင်၍ ဆင်းရခြင်း၊ လူပြည့်၍ အငတ်ဘေးဆိုက်၍ သေရခြင်း ဖြစ်ရ၏။
မွတ်သိပ်ခြင်း။	ကာလက္ခိက အသုရာတို့သည် ရေငတ်သည့် ဆင်းရဲဒုက္ခကို နှစ်ပေါင်များစွာ ခံစားရသည်။
မှက်၊ ခြင်။	ငင်းတို့ အကိုက်ခံရလျှင် ယာယံခြင်း၊ နာကျင်ခြင်း၊ အနာဖြစ်ခြင်းစသည် ဝေဒနာခံစားရ၏။
လေ။	ကိုယ်တွင်း ဝါယောဓာတ် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးလျှင် လေဖြတ်သည့် ရောဂါ ခံစားရ၏။
နေပူ။	သဲကန္တဘရတွင်း ခရီးသွာသူများ နေပူဒက် အကာအကွယ်မရက သေကျေမှုပျက်စီးကြရသည်။
မြွှေ့၊ ကင်း။	အဆိပ်ပြင်းသည့် သတ္တဝါများအကိုက်ခံရက သေလောက်သည့် ဝေဒနာ ခံစားကြရသည်။

(သမ္မာဝိနောဒန်အဋ္ဌကထာ၊ ၃ ဘာနှီး၊ ပ-၁၅)

စိတ်ပိုင်း

၁။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး

- (က) လောဘမူစိတ် ၈-ပါး
- (ခ) ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး
- (ဂ) မောဟမူစိတ် ၂-ပါး

(က) လောဘမူစိတ် ၈-ပါး

၁။ သောမနသုသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတသမွယုတ်	အသချိရိကစိတ်
၂။ သောမနသုသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတသမွယုတ်	သသချိရိကစိတ်
၃။ သောမနသုသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတဝိပွယုတ်	အသချိရိကစိတ်
၄။ သောမနသုသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတဝိပွယုတ်	သသချိရိကစိတ်
၅။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတသမွယုတ်	အသချိရိကစိတ်
၆။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတသမွယုတ်	သသချိရိကစိတ်
၇။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတဝိပွယုတ်	အသချိရိကစိတ်
၈။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ်	ဒိဋ္ဌကတဝိပွယုတ်	သသချိရိကစိတ်

စကားလုံးရှင်းလင်းချက်

လိုချင်မှု, တက်မက်မှု, သာယာမှု, ကြိုက်မှု, ကြေနပ်မှု သဘောကို လောဘဟု ခေါ်သည်။ လောဘကို အခြေခံ၍ ဖြစ်သောစိတ်ကို လောဘမူစိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပျော်ရွင်ဝမ်းမြောက်မှုကို သောမနသုသဟရှုတ်ဟု ဆိုသည်။ အတွေးအမြင် အယူအဆ မှားယွင်းမှုကို ဒိဋ္ဌကတသမွယုတ် ဟု ဆိုသည်။ အတွေးအမြင် အယူအဆ မမှားယွင်းမှုကို ဒိဋ္ဌကတဝိပွယုတ် ဟု ဆိုသည်။ စိတ်အားထက်သန်စွာ ပြုလုပ်မှုကို အသချိရိက ဟု ဆိုသည်။ စိတ်မပါတပါ ပြုလုပ်မှုကို သသချိရိက ဟု ဆိုသည်။ ပျော်လည်းမပျော်, စိတ်လည်းမည့်သော စိတ်မျိုးကို ဥပေက္ခာသဟရှုတ်စိတ်ဟု ဆိုသည်။

လောဘမူစိတ် ၈-ပါးဖြစ်ပုံ

၁-၂။ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်စွာ သံသရာပြစ်မရှိဟု ယူ၍ မိစ္စာစာရမှု အဒီန္ဒာဒါနမှုတို့ကို ပြုကျင့်ရာ၌ မတိုက်တွန်းရဘဲအားတက်သရောရှိလျှင် ပထမလောဘမူစိတ်ဖြစ်၏၊ သူတစ်ပါးတို့က်တွန်း၍ ပြရသည့်

အတွက် အားတက်သရောမရှိလျှင် ဒုတိယလောဘမူစိတ်ဖြစ်၏။

၃-၄။ သံသရာပြစ်ရှိမှန်းသိ၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်စွာ မိစ္စာစာရမှ အဒီန္ဒာဒါနမှုတို့ကို ပြကျင့်ရာ၌ မတိုက်တွန်းရဘဲ အားတက်သရောရှိလျှင် တတိယလောဘမူစိတ်ဖြစ်၏။ သူတစ်ပါးတိုက်တွန်း၏ ပြရသည့်အတွက် အားတက်သရောမရှိလျှင် စတုတွေလောဘမူစိတ်ဖြစ်၏။

၅-၆-၇-၈။ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းမရှိဘဲ ထိခိုခဲ့သည့် အစဉ်အတိုင်းဖြစ်လျှင် ဥပေက္ခာသဟရှုတ် လောဘမူစိတ်ငါးမျိုး ဖြစ်၏။

(နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်လျှင် သောမနသု, ဝမ်းမမြောက်လျှင် ဥပေက္ခာ, သံသရာပြစ်ရှိမှန်းသိလျှင် ဒို့ကို ပြုယုတ်, သံသရာပြစ်မရှိဟုယူလျှင် ဒို့ကို ပြုယုတ်, အားတက်သရောရှိလျှင် အသံ့ရှိက, မရှိလျှင် သသံ့ရှိက)

(သြို့ဟင်ဘာသာနှိုးကာ၈-၄၀)

♠ မိစ္စာဒို့အယူဝါဒကို ဟောပြောတဲ့အခါ, အောင်ကြားတဲ့အခါ, နားထောင်တဲ့အခါ, မိစ္စာအယူအတိုင်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်တဲ့အခါ, တက်တက်ကြွေ့ကြွေ့ စွင်လမ်းဝမ်းမြောက်စွာ ဖြစ်လျှင် လောဘမူ သောမနသု ဒို့ကို ပြုယုတ် အသံ့ရှိကစိတ်ဖြစ်သည်။

♠ မိစ္စာအယူတရာကို စွဲလမ်းပြီးတော့ပဲဖြစ်ဖြစ်, အတ္ထား, သသာတ္ထား, ကံ ကံ၏အကျိုးမရှိဆိုတဲ့ အစွဲနဲ့ပဲဖြစ်ဖြစ်, အစွဲအလမ်းတရာကို စွဲလမ်းပြီးတော့ လိုချင်တဲ့စိတ်ဖြစ်ရင် လောဘမူဒို့ကို ပြုယုတ်စိတ်ဖြစ်သည်။ (မဟာစည်ဆရာတော် အဘိဓမ္မဘုံချချက် ၂၈၇-၂၈)

(ခ) ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး

၁။ ဒေါနမသုသဟရှုတ် ပဋိုယ်သမှုတ် အသံ့ရှိကစိတ်
၂။ ဒေါနမသုသဟရှုတ် ပဋိုယ်သမှုတ် သသံ့ရှိကစိတ်

စကားလုံးရှင်းလင်းချက်

မကြေနပ်မှု, စိတ်ဆိုးမှု, စိုးရိမ်မှု (သောက), ကြောက်မှု, ပျင်းရိမ် တို့ကို ဒေါသဟုဆိုသည်။ ဒေါသကို အခြေခံ၍ ဖြစ်သောစိတ်ကို ဒေါသမူစိတ်ဟု ဆိုသည်။ စိတ်မချမ်းသာမှုကို ဒေါမနသုဟုဆိုသည်။ ဒေါသ နှင့် ပဋိုယ်သည် အတူတူပင်။ ဒေါသနှင့်အတူဖြစ်သောစိတ်ကို ပဋိုယ်သမှုတ်ဟုဆိုသည်။

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး ဖြစ်ပုံ

ပါကာတိပါတ-သတ်ဖြတ်မှုသည် ဒေါသမူစိတ်ဖြင့် ဖြစ်၏။ တို့ကြောင့် တိုက်တွန်းမှု သာ်ရမပါဘဲ အား တက်သရော သတ်ဖြတ်ရှုံး ပထမ ဒေါသမူစိတ်ဖြစ်၏။ တိုက်တွန်းသည့်အတွက် အားတက်သရောမရှိ, မသတ်ချင့် သတ်ချင့် သတ်ရှုံး ဒုတိယစိတ်ဖြစ်သည်။ အသေမသတ်ဘဲ ညျဉ်းဆဲရှုံးလည်း ညျဉ်းဆဲရှုံးပင်တည်း။

ဒေါသမူသသီရိကစိတ်ဖြစ်ပုံ

သူတပါးက တိုက်တွန်း၍ စိတ်ဆိုးရာလျှင်လည်းကောင်း၊ သူတပါးက စိတ်ဆိုးစရာများ သိအောင် ပြောပြရှုံးလည်းကောင်း၊ သူတပါးက မတိုက်တွန်းရဘဲ မိမိအပေါ်၍ သူတပါးပြုအပ်သော အပြစ်ကို တွေး၍ စိတ်ဆိုးသောအခါ်ုံးလည်းကောင်း ဒေါသမူသသီရိကစိတ်ဖြစ်သည်။

(အနွှသာလိနိဘာနိုး-တ-၂၆၃)

(ဂ) မောဟမူစိတ် ၂-ပါး

- ၁။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ဝိစိကိစ္စာသမ္မယုတ်စိတ်
၂။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ဥခွစ္စသမ္မယုတ်စိတ်

စကားလုံးရှင်းလင်းချက်

ရတနာသုံးပါး၊ ကံနှင့် ကံ၏အကျိုး၊ ပဋိစ္စသမ္မပါဒ် စသည်တို့၏ သံသယဖြစ်သော စိတ်ကို ဝိစိကိစ္စာသမ္မယုတ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။ သိစရာအာရုံး တရားအပေါ်၍ မတည်တုနိုင်ပဲ ပုံးလွင့်နေသောစိတ်ကို ဥခွစ္စသမ္မယုတ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

မောဟမူစိတ် ၂-ပါး ဖြစ်ပုံ

ဘုရားရှင်သည် ကမ္မာလောကကို မဖန်ဆင်းနိုင်လျှင် ဘုရားအစစ် ဖြစ်နိုင်ပါ့မလားဟု စဉ်းမိသောအခါး၊ တရားထိုင်လျှင် နိုဗ္ဗာန်ရောက်သည် ဆိုတာ ဟုတ်ပါ့မလား၊ နိုဗ္ဗာန်ဆိုတာ ရှိမှရှိပါရွဲလားဟု စဉ်းစားမိသောအခါးတို့၏ ပထမမောဟမူစိတ်ဖြစ်သည်။ စိတ်ပုံးလွင့်သောအခါး ဒုတိယမောဟမူစိတ်ဖြစ်သည်။

အကုသိယ် ၁၂ ပါးနှင့် ဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ

သောမန်သုဖို့ကြောင်း

- ၁။ သဘာဝကြောရုံနှင့်တွေ့ခြင်း(အမှန်တကယ်လုပသည့်အာရုံ)ပရီကပ္ပကြောရုံနှင့်တွေ့ခြင်း (“ကိုယ်ထင်လျှင်၊ ကုဋ္ဌာန်ရွှေနှင့်”ဆိုသည့်အတိုင်း အနိုင်ာရုံကို ကြောရုံထင်လျှင် ပရီကပ္ပကြောရုံ။ ခွေးလင်းတသည် မစင် ခွေးကောင်ပုတ် တွေ့လျှင် ဝမ်းသာ၏)

၂။ သောမနသုနှင့် ပဋိသန္ဓနနှင့်ခြင်း (ငြင်းသည် ဥပေါ်ဘွဲ့ဖြစ်လေက်သော အာရုံမှာပင် သောမနသု ဖြစ်တတ်သည်)

၃။ စိတ်နေမလေးနက်ခြင်း(သဘောကျလွယ်၍ အတော်အတန်အာရုံကိုပင် သဘောကျတတ်သည်)

- ၁။ ကြွေ့မေ့ချွေ့တာရုံနှင့်တွေ့ကြုံခြင်း
၂။ ဥပေက္ခာနှင့် ပဋိသန္ဓာနေ့ခဲ့ခြင်း
၃။ စိတ်နေလေးနက်ခြင်း(စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုအားကြီး၍ ကြွေ့ရုံနှင့်တွေ့သော်လည်း ဥပေက္ခာဖြစ်နိုင်သည်)

မိန္ဒာဒိဋ္ဌဖြစ်ကြောင်း

- ၁၊ သသုတဒ္ဓိအယူရှိခြင်း(မြှေသည်ဟု အထင်မှားခြင်း)

၂၊ ဥဇ္ဈာဒဒ္ဓိအယူရှိခြင်း(ပြတ်စသည်ဟု အထင်မှားခြင်း)

၃၊ ငြင်းနှစ်မျိုးအယူရှိသူ ပြောဟောသူများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံပြီး ငြင်းတို့၏ တရားကိုသဘောကျေ နာယူခြင်း

ပြပြင်စီမံခြင်း၊ စိတ်ဖြစ်ပေါ်အောင်စီမံခြင်းကို သံဃာရဟန်ဆိုသည်။ ငြင်းသည် မိမိ၏ ကာယပယောက, ဝစီပယောက, မနောပယောဂနှင့် သူတစ်ပါး၏ ကာယပယောက, ဝစီပယောဂဟု ဤမျိုးရှိ၏။ အမှုကိစ္စပြလုပ်ရန် ပျင်းရှိနေချိန်ဝယ် အကျိုးအပြစ်ဆင်ခြင်ပြီး လုပ်ချင်စိတ်ပေါ်အောင် အာယုခြင်းကို (မိမိ-မနော) စိတ်အားတက်စရာ စာရွတ်၍ ပြလုပ်ခြင်းကို(မိမိ-ဝစီ) ကိုယ်လက်လှုပ်ရှား၍ စိတ်က်သန်အောင်ပြလုပ်ခြင်းကို (မိမိ-ကာယ) အမှုကိစ္စပြလုပ်ရန် သူတစ်ပါး၏ လက်ဟန်ခြေဟန်ဖြင့် စေခိုင်းခြင်း၊ နှုတ်ဖြင့်တိုက်တွန်ခြင်းကို (သူတပါး-ကာယပယောက, ဝစီပယောက)ဟု ဆိုသည်။

အသံရိကဖြစ်ကြောင်း

၁။ အသံရိကဖြစ် ပဋိသန္တနေ့ခဲ့ခြင်း	၄။ ဝိရိယအကျိုးမျှော်ကိုးခြင်း
၂။ ကျန်းမာခြင်း	၅။ လုပ်ငန်းကိစ္စွဲ အလေ့ကျင့်ရနေခြင်း
၃။ အချမ်းအပူခံနိုင်ခြင်း	၆။ ဥတု ဘောဇ် မျှတခြင်း

သသံရိကဖြစ်ကြောင်း။ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းများ

မောဟမူစိတ် ဥပေက္ဗာဝေဒနာသာဖြစ်ရခြင်း အကြောင်း

ဤမောဟမူစိတ်၏ လောဘဒေါသဟူသော အခြားမူလတို့မယ်, မောဟမူလတစ်ပါးသာ ယုဉ်သည်။ ထိုသို့ တစ်ပါးတည်းယုဉ်ရသော မောဟသည် လောဘမူစိတ်ကဲ့သို့ လောဘသဘောသို့လည်း မလိုက်ရောရ, ဒေါသမူစိတ်ကဲ့သို့။ ဒေါသသဘောသို့လည်း မလိုက်ရောရ, မိမိသဘောအတိုင်း လွတ်လွတ်လပ်လပ် တွေဝေခွင့်ရလေသည်။ ထိုသို့ လွန်စွာ တွေဝေခွင့်ရလေသောကြောင့် ထိုမောဟနှင့်ယုဉ်သောစိတ်လည်း ကြွောရုံနှင့်တွေ့ကြုံစေကာမူ ကြွောအရသာပေါ်လာအောင် အာရုံကိုမခံစားနိုင်သဖြင့် သောမနသာဝေဒနာနှင့် ယုဉ်ခွင့်မရ၊ အနို့ကြာရုံနှင့်တွေ့ပြန်လျှင်လည်း အနို့ကြာအရသာကို ပေါ်လာအောင် မခံစားနိုင်သဖြင့် ဒေါမနသာဝေဒနာနှင့်လည်း ယုဉ်ခွင့်မရချာ၊ ဥပမာ-အရက်သောက်ကြား၍ အမူးကြီးမူးနေသူသည် ချော့မော့ဖျောင်းဖျော့ သာယာဘွယ်ပြောပြသည်ကိုလည်း နားမဝင်, ဆဲဆိုငောက်ငန်းကြမ်းတမ်းစွာ ပြောနေသည်ကိုလည်း အရေးမကြီးသကဲ့သို့တည်း။ ထဲကဲ့သို့ ကြွောရုံ အနို့ကြာရုံကို သာယာခြင်းလည်းမရှိ, မသာယာခြင်းလည်း မရှိရကား သင့်တင့်ရုံခံစားတတ်သော ဥပေက္ဗာဝေဒနာသာ ဖြစ်ရသည်။

တကြောင်းမှာလည်း ဤမောဟမူစိတ်သည် အာရုံခြေကောင်းစွာမတည် အလိုလိုယုံမှားတတ်သော ပိစိကိစ္စာ ပြန့်လွင့်တတ်သော ဥစွဲစနှင့်ယုဉ်ရကား အာရုံ၌ တည်တဲ့စွာ ယူရသလောက် အရသာပေါ်အောင် မခံစားနိုင်။ ဥပမာ-ပြေးရင်းလွှားရင်း စားရသောအာဟာရ၌ ဌီမြို့သက်စွာစားရသလောက် အရသာမပေါ်သကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ အကောင်းအဆိုး အာရုံ၏ အရသာနှစ်မျိုးကို ထင်ရှားအောင် မခံစားနိုင်ရကား သင့်တော်ရုံ ခံစားတတ်သော ဥပေက္ဗာဝေဒနာနှင့် ယုဉ်ရလေသည်။

(သုတေသနဘာသာနှင့်ကာ ၄၅)

အကုသလကမ္မပထ ၁၀ ပါး
၃၁ရိုက် ၁၀ ပါး

၁။ ပါဏာတိပါတ-သူတပါးအသက်သတ်ခြင်း

ပါဏာတိပါတအား

၁-သက်ရှိသတ္တဝါဖြစ်ခြင်း၊ ၂-သက်ရှိသတ္တဝါဟု သိခြင်း၊ ၃-သေစေလိုခြင်း၊ ၄-သတ်မှုလုံလပြုခြင်း ၅-သေခြင်း၊ ဤအား ဤပါးပြည့်စုံလျှင် ကမ္မပထမြာက်၏။ (ကမ္မ=ကံ၊ ပထ=လမ်းကြောင်း၊ အပါယ်ရောက်ဖို့ရန် လမ်းကြောင်းဖြစ်သောကံ) ကမ္မပထမြာက်လျှင် အပါယ်ဘုံး ပဋိသန္ဓကျိုးကို ပေးနိုင်သော နေကသတ္တိ မေနနိုင်၏။ ကမ္မပထမမြာက်လျှင်ကား ပဋိသန္ဓကျိုးကို ပေးနိုင်မပေးနိုင် ကိန်းသေမဟုတ်၊ တချို့ပေးနိုင်၏၊ တချို့မပေးနိုင်၊ ကမ္မပထမြာက်၊ မမြာက်ဆုံးဖြတ်ရန် ဆိုင်အား (လက္ခဏာ) စုံ မစုံကို ကြည့်ရမည်၊ ဆိုင်ရာအားဖို့လျှင် ကမ္မပထမြာက်သည်၊ မစုံလျှင်မမြာက်။ ကုသိုလ်အရာဝယ် အိပ်မက်းဖြစ်သော ဇော်တနာ၊ ပွဲခွဲရရှိထို့ဖြစ်သော ဇော်တနာ၊ မရဏာသန္ဓိထို့ဖြစ်သော ဇော်တနာ၊ ဤဇော်နာများမှတပါး အခြားသော ကုသိုလ်ဇော်နာတွေမှာ အားလုံး-မညီ စိစစ်ဘယ်မလို အားလုံးကမ္မပထမြာက်သည်ဟု ဆိုသည်၊ သို့သော် ပဋိသန္ဓကျိုးကိုကား အတော်ထက်သန်သော ကုသိုလ် ကံ နှင့် အထောက်အပန်း၊ အကူအညီကောင်းကို ရသောကံကလေးများသာ ပေးစွမ်းနိုင် လိမ့်မည်။

အပြစ် အကြီး အငယ်

သတ္တဝါ အကြီးအငယ်ကို လိုက်၍င်း၊ သတ္တဝါ၏ အကျင့်သိက္ခာကို လိုက်၍င်း၊ အပြစ်အကြီးအငယ် ကွဲပြား၏။ သတ္တဝါက အကောင်အထည်ကြီးလျှင် ထိုသတ္တဝါ မြို့တကလာပ်များစွာကို ဖျက်ဆီးရာကျသောကြောင့် အပြစ်ကြီး၏၊ သီလသိက္ခာရှိသူကို သတ်လျှင် ထိုသူ၏သီလရှုက်ကြောင့် အပြစ်ကြီး၏၊ မိဘရဟန္တ စသည်ကိုသတ်မြေလျှင် အနန္တရှိယ ကံပင်ထိုက်၏၊ အကောင်အထည် ရှုက်သိက္ခာချင်းတူနေလျှင် သတ်တဲ့အခါ့် ပယောဂို့က်မှု အားကြီးသောကံက အပြစ်ကြီးသည်။

၂။ အဒိန္ဒာဒါန-မပေးသော သူတစ်ပါးညွာကို ယူခြင်း

အဒိန္ဒာဒါနအား ၁-သူတပါးညွာဖြစ်ခြင်း၊ ၂-သူတပါးညွာဟုသိခြင်း၊ ၃-ခိုးယူလိုသောစိတ်ရှိခြင်း၊ ၄-ခိုးယူကြောင်း ကိုယ်မှန်တဲ့ လုံလတ္တခုခုပြခြင်း၊ ၅-ထိုလုံလဖြင့် ခိုးခြင်းကိုစွဲ အထမြာက်ခြင်း။ အပြစ်အကြီးအငယ်မှာ ညွာ၏ တန်ဖိုးလိုက်၍င်း၊ ညွာရင်၏ သီလသိက္ခာလိုက်၍င်း ဖြစ်၏။

၃၊ ကာမေသုမိန္ဒာစာရ-သူများမယာ, ယောကျားနှင့်ပျော်ပါးခြင်း

ကာမေသုမိန္ဒာစာရအင်း။ ၁-မသွားလာထိုက်သော ယောကျားမိန်းမဖြစ်ခြင်း၊ ၂-မြို့ဝါယိုသောစိတ်ရှိခြင်း၊ ၃-မြို့ဝါယိုလကို ပြုခြင်း၊ ၄-မင်အချင်းချင်း ကျင့်ခြင်း။ အပြစ်အကြီးအငယ်မှာ သီလရှိ, မရှိ လိုက်၍ ကွာခြား၏။

အကမန်ယဝါယောကျားအတွက် ၂၀၊ မိန်းမအတွက် ၁၂

(ဆောင်) မာ-ပိ-မာပိ, ဘန်း-ဘာ-ညဲ, ဂေါ-စမ်-သ-သသ၊
စ-ဆန်း-ကော-ပ, ဉာ-ဉာ-စ, ကမ္မ-ဒါ-မုဟာ။

- (မာ) မာတုရက္ခိတာ = မိခင်စောင့်ရှောက်အပ်သော မိန်းမ
 (ပိ) ပိတုရက္ခိတာ = အဘာစောင့်ရှောက်အပ်သောမိန်းမ
 (မာပိ) မာတုပိတုရက္ခိတာ = မိဘနှစ်ပါးလုံးစောင့်ရှောက်အပ်သော မိန်းမ
 (ဘ) ဘဂိန်ရက္ခိတာ = မိဘနှစ်ပါးတို့မရှိ၍ အမညီမတို့ စောင့်ရှောက်အပ်သော မိန်းမ
 (ဘာ) ဘာတုရက္ခိတာ = မောင်ကြီးမောင်ငယ် စောင့်ရှောက်အပ်သောမိန်းမ
 (ဉာ) ဉာတိရက္ခိတာ = ဉွှေမျိုးစောင့်ရှောက်အပ်သော မိန်းမ
 (ဂေါ) ဂေါတိရက္ခိတာ = အနွယ်တူလူတို့က စောင့်ရှောက်အပ်သော မိန်းမ
 (စမ်) မွေ့ရက္ခိတာ = အတူတကွ တရားကျင့်ဖော်တို့က စောင့်ရှောက်အပ်သောမိန်းမ
 ဤရှစ်ယောက်သောမိန်းမတို့သည် ကာမပိုင်ယောကျားမရှိသော မိန်းမတို့တည်း။ မိမိတို့၏
 ကာမ အတွေးကို မိမိတို့သဘောရှိ ပေးနိုင်ကြသည်။ မိဘစသည်တို့က စောင့်ရှောက်ပါသည် ဆိုသော်
 လည်း သူတပါးတို့မစောင်ကားနိုင်ရုံသာ စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကာမကို မိဘတို့မပိုင်ကြ။ သို့ဖြစ်၍
 ထိုမိန်းမတို့သည် မိမိ၏ကာမကို သူတပါးအားပေးသည့်အတွက် ကာမေသုမိန္ဒာစာရမဖြစ်။
 (သ) သပရိဒ္ဓာ = မင်းပြစ်မင်းဒဏ် မကင်းသောမိန်းမ (ရှင်ဘုရင်းတို့က သိမ်းပိုက်မည့် မိန်းမတို့ကို
 သွားလာသူတို့အား အပြစ်ပေးခံရတတ်လေသည်။ ထိုမိန်းမမျိုးကို ဆိုလိုသည်။)
 (သာ) သာရက္ခာ = အစောင့်အရှောက်ရှိသောမိန်းမ (ဝမ်းတွင်းဦးနေတုန်းကပင် ဖွားမြင်လာလျှင် မယားပြု
 ရန် တောင်းရန်းသတ်မှတ်ထားအပ်သော မိန်းမ၊ စွဲစပ်ကြောင်းလမ်းပြီးသောမိန်းမ)
 (စ) စနက္ခိတာ = ဉာစ္စာဖြင့်ဝယ်အပ်သောမယား
 (ဆန်း) ဆန္ဒဝါသိန်း = ယောကျားနောက်လိုက်ပြီးသောမယား

- (ကော) ဘောဂဝါသိနိ = ဆင်းရဲသဖြင့် တန်ဘိုးနည်း အသုံးအဆောင်ရရန် ယောကျားနှင့် အတူနေသောမိန်းမ (စန္တိတာသည် သူတပါးတို့ ရောင်းစားခံရသောမန်းမ၊ ဘောဂဝါသိနိသည် ကိုယ်ကိုတိုင် ဥစ္စာယူ၍ အတူနေသည့်မိန်းမ)
- (ပ) ပဋိဝါသိနိ = အဝတ် ထမိစသော အဝတ်တန်ဆာအတွက် နေထိုင်သော မယား
- (ဉာဏ်) ဉာဏ်ပတ္တကိနိ = ရေခွက်၌ လက်ဆုံးချက် ထိမ်းမြားပြီးသော မိန်းမ (ရေခွက်၌ ၂ ယောက်လုံး၏ လက်ကို ချဖော်ပြု၍ လျှော့ချွောက်ထဲက ရေသည် တသားတည်းဖြစ်သကဲ့သို့ သင်တို့နှင့်မောင်နှင့် လည်း မကဲ့မပြား တည်နေကြပါစေ”ဟု လူကြီးသူမတို့က ပြောဆိုထိမ်းမြားအပ်သော မယားတည်း)
- (ဉာဏ်) ဉာဏ်စုံမွော့ = ချုအပ်သော ခေါင်းချုံသော မယား (ဥုံးခေါင်းပေါ်၌ ခေါင်းချထားပြီး ထင်းစသည်ရောင်း၍ အသက်မွေးရသော ဆင်းရဲသူမကလေးကို တချို့က မယားအဖြစ် အတည်ယူလိုက်သောအခါ ထင်းစသည်ကို မရောင်းရတော့ပြီဖြစ်၍ ခေါင်းပေါ်က ခေါင်းချကျသွားခြင်းကို ဆိုလိုသည်)
- (ဓ) ဓာတ္ထာ့ = မယားအဖြစ် ပြုလုပ်ခံရသော စစ်သုန့်ပန်းမိန်းမ
- (ကမ္မာ) ကမ္မာကာရီ ဘရိယာ = အစေခံမယား (အစေခံမကို အိမ်ရှင်က အတည်မယား ပြုထားသည်ကို ဆိုလိုသည်)
- (ဒ) ဒါသီဘရိယာ = ကျွန်းမယား (ကျွန်းမကို အိမ်ရှင်က အတည်မယား ပြုထားသည်ကို ဆိုလိုသည်)
- (မုဟာ) မုဟုတိကာ = ပြည့်တန်ဆာ မိန်းမ

မာတုရက္ခိတစသော စယောက်သည် မိမိကာမကို သူများအား ပေးသော်လည်း မိစ္စာစာရမဖြစ်။ သာရက္ခိ စသော ၁၂ယောက်ကား မိမိယောက်းမှတပါး အခြားယောက်းကို ပေးလျှင် မိစ္စာစာရဖြစ်၏။ ယောက်းတို့မှာ ကိုယ်ပိုင်မယားမှတပါး မာတုရက္ခိတစသော (အပျို့ အအို) ၂၀ လုံးကို ကျူးလွန်ရှု၍ မိစ္စာစာရ ဖြစ်ကြသည်။

အချုပ်မှတ်ရန်

(မသွားလာအပ်သော ဝတ္ထာဆိုသည်မှာ ခေတ္တဖြစ်စေ အမြှုဖြစ်စေ ကာမပိုင်လင်ရှိသော မိန်းမတမျိုး၊ ကာမပိုင်လင် မရှိသော်လည်း မိဘဆွေမျိုး အိမ်နီးချင်းမိတ်ဆွေ စသည့် တစုံတယောက် စောင့်ရှောက်သော သူရှိသော မိန်းမတမျိုး၊ ယင်းနှစ်မျိုးလုံး ယောက်းတို့ မသွားလာအပ်သော ဝတ္ထာမည်၏။

မိမိပိုင်သောမယား၊ ပိုင်သူစောင့်ရှောက်သူတို့က ခွင့်ပေးသောမိန်းမ၊ ပိုင်သူစောင့်ရှောက်သူမရှိ လွှတ်ထားသော အရှုံးမ၊ ဤမိန်းမသုံးယောက်တို့ကား မသွားလာအပ်သောဝတ္ထာ မဟုတ်ကုန်။ မိန်းမတို့မှာကား ကာမပိုင်လင်ရှိသော မိန်းမတို့မှာသာ မိမိတို့ကာမကို မိမိတို့ မပိုင်သောကြောင့် မိမိလင်မှတပါး တိရိစ္စာန် ယောက်းပင်ဖြစ်စေ ယောက်းတပါးနှင့် သွားလာက ကာမေသူမိစ္စာစာရကံ ထိုက်သည်။ ကာမပိုင်လင် မရှိသောမိန်းမတို့မှာ မိမိတို့ကာမကို စောင့်ရှောက်သောသူမပိုင်၊ မိမိတို့သာ ပိုင်သောကြောင့် ယောက်းတပါး နှင့် သွားလာသော်လည်း ကာမေသူမိစ္စာစာရကံ မထိုက်)

ပရမ္မာစွဲကျေမ်း-၂၁၀

အမှတ်မှား၍ သွားလာမိရှိ မှတ်သားဖွယ်

လယ်ဆယ်သည့်အတွက် ညည့်မိက်သည့်အတွက် သူမယားကို မိမိမယားထင်မှတ်၍ မြှို့ဝဲသော ယောကုံး၊ မိမိလင်ထင်မှတ်၍ သည်းခံသာယာသော မိန်းမတို့မှာ ကာမေသုမိစ္စာစာရကံ ထိုက်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ပရာတ္ထစက္ခကျမ်းပြု ဒီပဲရင်းဆရာတော်ကား လွန်ကျူး၍ ကျင့်လိုသော စိတ်ယူတ်စိတ်ညစ် မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤသို့သောအရှိ၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သော်လည်း လွတ်နိုင်ဖွယ် မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ကမ္မပထအရှိ၍ ဇကန်ပဋိသန္ဓာအကျိုးကို ပေးနိုင်လောက်သော အားသန်သော ကံအထူးကိုသာ ရွေးချယ်၍ ဟောတော်မှသောကြောင့်လည်းကောင်း ကမ္မပထမမြောက်ဟု ယူဆသည်။
(ပရာတ္ထစက္ခကျမ်း)

ယောကုံးအချင်းချင်းချင်းမှတ်ဖွယ်

ယောကုံးအချင်းချင်းချင်းသော်လည်း ဝစ္စမင် မှခမဂ်တို့၏ သွားလာကျူးလွန်လျှင် ကာမေသုမိစ္စာစာရ ဖြစ်၏ဟု ဆရာကြီးတို့ အလိုရှိတော်မှုကြ၏။ ထုံးခံမွေတာဖြစ်၍ မိန်းမကို ကာမေသုမိစ္စာစာရဝတ္ထု အထည် ကိုယ် ဆိုရသည်။ ယောကုံးကိုလည်း ကာမေသုမိစ္စာစာရ အထည်ကိုကြီးဟူ၍လည်း ဆိုသင့်၏ဟု သဘောနှစ်သက်တော်မှုကုန်၏။ (ပရာတ္ထသံခိုင်းကာ-၁၀၄)

၄၊ မှသာဝါဒ = လိမ်ခြင်း

မှသာဝါဒအဂိုင်ပါး။ ၁-မမှန်သည့်အရာ ဖြစ်ခြင်း၊ ၂-လိမ်လိုသော စိတ်ရှိခြင်း၊ ၃-လိမ်ခြင်း၊ ၄-အလိမ်ခံရသူက လိမ်သည့်အတိုင်းယုံခြင်း။ အဂိုလေးပါးတွင် လိမ်သည့်အတိုင်းယုံကြည်ခြင်းလည်းပါ၏။ ထို့ကြောင့် လိမ်သော်လည်း သူတစ်ပါးက မယုံလျှင် ကမ္မပထမမြောက်၊ ယုံလည်းယုံ၊ ယုံ၍ တစ်စုံတုရသော ကိစ္စအတွက် အကျိုး စီးပွားလည်းပျက်မှ ကမ္မပထမမြောက်သည်။ မင်းလည်းစိတ်ချမ်းသာအောင် လူတဖက်သားလည်း ရာဇ်တုပ္ပန်လွတ်အောင် လိမ်၍ပြောဆိုရာ၊ မိမိပစ္စည်းကို တောင်းလာရှိ၍ ရှိပါလျက် မရှိဟု ပြောဆိုရာ၊ သံသုမာရဇ်တို့ အလောင်းတော်မျောက်၏ မိကျောင်းအား လှည့်ပတ်ရာတို့၌ မှသာဝါဒဖြစ်သော်လည်း သူတပါးအကျိုးမပျက်သောကြောင့် ကမ္မပထမမြောက်။

(ဒုက္ခန္တအခါ်လည်းကောင်း၊ ရောဂါရောက်၍ ရောဂါပျောက်စေခြင်းနှင့်လည်းကောင်း ရဟန်းတော်တို့ အား မအပ်သော ရွေးသား၊ မြင်းသား၊ ဆင်သားတို့ကို နွေးသားပါ ဘုရား၊ ဆိတ်သား၊ သမင်သားပါ ဘုရား-ဟု ချမ်းသာစေလို၍ လျောက်ထားသည်ကို ယုံကြည်၍ ဘုန်းပေးသော ရဟန်းအား အပြစ်မရှိ။ လျောက်ထားသူ ဒါယကာအား မှသားမဖြစ်၊ ကုသိုလ်သာ ဖြစ်သည်ဟူ၍ မရှိမဏ္ဍာသအငွေကထား၌ ဆို၏။

သိက္ခာပုဒ်ကို ခံယူသူတို့မှာ ၁၊ မမှန်ချွေတွဲသော စကားကို ပြောဆိုလိုသောစိတ် ၂၊ ပြောဆိုမိခြင်း ဤအဂိုနှစ်ပါးနှင့် စုံညီလျှင် မှသာဝါဒဖြစ်၍ သီလပျက်၏)

ပရာတ္ထစက္ခ၍-၂၁၁

၅၊ ပိသုကောစာ = ရန်တိုက်ပေးခြင်း

ပိသုကောစာအကို ငပါး။ ၁။ ကွဲပြားမှုကို အလိုရှိခြင်း ၂။ မိမိကို ပို၍ ခင်စေလိုခြင်း ၃။ ကုန်းတိုက်စကားပြောခြင်း၊ ၄။ အပြောခံရသူ နားလည်ခြင်း။ ပိသုကောစာဟူသည် သူတပါးအပြစ်ကို အမှန်အတိုင်းပြော၍ ရန်တိုက်မှုကို ဆိုသည်။ အမှန်မဟုတ်လျှင် မှသာဝါဒလည်း ဖြစ်သည်။ ရန်တိုက်၍ ကွဲပြားမှ ကမ္မပထမြာက်သည်။ မကွဲပြားလျှင် ကံသာတိုက်သည်။

၆၊ ဖရာသဝါစာ = ယုတ်ယုတ်မာမာ ပြောဆိုမှု

ဖရာသဝါစာအကို၃ပါး။ ၁။ စိတ်ဆိုးခြင်း ၂။ အဆဲခံရသူ ၃။ ဆဲခြင်း။

“အနာပေါ်တုတ်ကျ”သကဲ့သို့ နာဂါယ်ကောင်းသော အချက်တို့ကို ထိခိုက်အောင် ပြောဆိုကြောင်း၊ ပြုလုပ်၍ ပြကြောင်းဖြစ်သော တကယ်ကြမ်းတမ်းသော စေတနာသာလျှင် ဖရာသဝါစာကမ္မပထမြာက်သည်။ ထိုကဲ့သို့ စေတနာက ကြမ်းတမ်းနေပါလျှင် စကားသံနှုန်းသံသော်လည်း ဖရာသဝါစာပင်ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးက သတ်ဖို့ရန်အမိန့်ချရာ၌ ပြံးချင်သောမျက်နှာဖြင့် “ဤရာဇ်တ်သားကို ချမ်းသာစွာ သိပ်ထားလိုက်ကြ”ဟူသောစကားသည် သိမ်မွေ့ချို့သာသော်လည်း အတွင်းစေတနာက လွန်စွာ ကြမ်းသော ကြောင့် ဖရာသဝါစာကမ္မပထမြာက်ရသည်။ ဆရာမိဘတို့က တပည့်သားသမီးများကို ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း ငောက်ငန်းဆဲဆိုရာ၌ကား နှုတ်ထွက်ကြမ်းသော်လည်း စိတ်စေတနာမှာ လွန်စွာ အကျိုးလိုလားသောကြောင့် ဖရာသဝါစာမဖြစ်နိုင်၊ တော့သို့မသွားစေလိုဘဲ အတင်းထွက်သွားသော သားကို မိခင်က “တော့ကျွဲမကြီး ခတ်သတ်လို့ သေပါစေဟယ”ဟု ကြိမ်ဆဲရာ၌ ယုတ်ကြမ်းသောစေတနာဖြင့် ကြိမ်ဆဲခြင်းမဟုတ်သောကြောင့် ဖရာသဝါစာမဖြစ်ကြောင်း ကို ကျမ်းကန်များက ဆိုသည်။ ဆဲဆိုသောခဏ္ဍာ တကယ်စိတ်ဆိုး၍ ဆဲဆိုလိုက်ရှိုးမှန်လျှင်ကား အကို့သုံးပါးညီညွတ်သောကြောင့် အပြစ်မကြီးသော်လည်း ကမ္မပထမြာက်နိုင်သည်။

၇၊ သမ္မပ္ပလာပ = အကျိုးမဲ့စကားပြောခြင်း။

သမ္မပ္ပလာပအကို၂ပါး။ ၁။ အကျိုးမဲ့စကားဖြစ်ခြင်း ၂။ ပြောခြင်း ၃။ အမှန်ပဲဟု ယုံမှ ကမ္မပထမြာက်သည်။

ပင်ကိုယ်ကလည်း မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာကို စီးပွားချမ်းသာပျက်ရုံး (အမှားမှား အယွင်းယွင်း မှတ်ထင်ရုံး) ပြောမှ သမ္မပ္ပလာပဖြစ်သည်။ ပင်ကိုယ်က မဟုတ်မမှန်သော်လည်း အကျိုးရှိအောင် ဥပမာသဘောမျိုးဖြင့် ကြံ့ဆောင်ရေးသား ပြောဆိုမှုများကား သမ္မပ္ပလာပ မဖြစ်၊ အကျိုးပင်မရှိသော်လည်း ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအရာကို အရပ်စကားအနေဖြင့် ပြောဆိုမှုများလည်း သမ္မပ္ပလာပ မဟုတ်။

(အကျိုးမရှိ အကြောင်းမရှိသော စကားလေ စကားလွင့်တို့ကို သူတပါးတို့အား သိစေတတ်သော ကာယပယောဂ, ဝစ်ပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော ယုတ်မာသော စေတနာဖျင်းသည် သမ္မပ္ပလာပ မည်၏။ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်- လက်ရှိဘဝ အကျိုးစီးပွား တမလွန်ဘဝ အကျိုးစီးပွားအတွက် အထောက်အကူမပြုနိုင်သော အပျင်းပြု အချိန်ကုန်ရုံး ပြောသောစကားများကို သမ္မပ္ပလာပ စကားများဟု မှတ်ပါ။

ထိသမ္မပ္ပလာပသည် သီတာဒေဝိကို ဒသဂိရိ ယူဆောင်ခြင်းစသော မဟုတ်မဟတ် ကြံစည်၍ ဆန်းဆန်းကြယ် ပြောဆိုအပ်သော စကားမျိုးတို့၏သာလျှင် သမ္မပ္ပလာပ ကမ္မပထ မမြောက်သည်။ ဟုတ်မှန်သော ဘတ် ဝတ္ထုများကို ပြောဆိုရာ၌ လောက၌ အဟုတ်အမှန်ဖြစ်ပေါ်သော ဆန်းကြယ်သော အရာငွာနများကို ပြောဆိုရာ၌ လောက၌ အဟုတ်အမှန်ဖြစ်ပေါ်သော ဝတ္ထုကို ပြောဆိုသော်လည်း နားထောင်သော သူတို့က အဟုတ်အမှန်အားဖြင့် ယုံကြည်ပါမှ ကမ္မပထမမြောက်၏။ မယုံကြည်လျှင် ကမ္မပထမမြောက်။ မဟုတ်သော ဝတ္ထုဆန်းများကို အဆန်းတကြယ်ပြောမှုကြောင့် သမ္မပ္ပလာပကံမျှသာ ဖြစ်၏။

ထိပြင် ရာဇေဂေါ် စောရကထာ စသော သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော တိရိစ္စာနကထာတို့ကို ပြောကြားရာ တို့၌လည်း သမ္မပ္ပလာပ ကမ္မပထ မမြောက်။ ကံမျှသာ ဖြစ်၏။ ထိရာဇေဂေါ် စသည်ကို သာယာသော အားဖြင့် အားပါးတရ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ပြောဆိုမှသာ သမ္မပ္ပလာပ ကံမြောက်သည်။ ထိသို့မဟုတ်ပ အကျိုးနှင့်စပ်၍သော်ငြင်း အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍သော်ငြင်း ပြောဆိုရာ၌ သမ္မပ္ပလာပကံ မဖြစ်။ အကျိုး ရှိသော စကားပင် ဖြစ်၏။ သူတပါးတို့ကို ပြောဆိုဆုံးမရှိ၍ ရေးကဖြစ်ဘူးသော ဝတ္ထုသက်သေကို ပြော၍ အကျိုးသင့် အကြောင်းသင့် ညွှန်ကြားခြင်းမည်သည် သူတော်ကောင်းတို့၏ ထုံးစံဓမ္မတာပေါ်လည်း။

ဤသမ္မပ္ပလာပသည် များစွာ အချိန်ကို ဖြန်းတီး၍ ပစ်တတ်ချေသည်။ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း ဖျက်စီးတတ်ချေသည်။ မြတ်စွာဘုရားတို့သည် သမ္မပ္ပလာပ၏ အပြစ်ကို များစွာ မြင်တော်မူလေသည်။ ထိုကြောင့်ပင် “ ရဟန်းတို့ သင်တို့သည် နှစ်ဦးနှစ်ယောက် တွေ့ဆုံးမြတ်သော် တရားစကားကို ပြောဆိုပြီး နေသင့်၏။ သို့မဟုတ် စကားမပြောဘဲ တိတ်တိတ် နေသင့်၏ ” ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

(ပရမတ္ထသံခိပ်နှီးကာ-၁၁၆)

၈၊ အဘိဓာ-သူတပါး၏ စည်းစီမံကို ဝယ်ယူနှုန်းလိုစိတ်နှင့်မဟုတ်ဘဲ ကိုယ့်ဥစ္စာဖြစ်ရင် ကောင်းမှာဘဲဟုမတရားလိုချင်မှု

သူတပါးပစ္စည်းကို လိုချင်ရုံမျှဖြင့် ကမ္မပထမမြောက်သေး၊ ရဟန်းဖြစ်လျှင် သူများသိတ်သက်န်းကျောင်းစသည်ကို မြင်၍၊ လူဖြစ်လျှင် သူများအိမ်လယ်ယာရွေ့ငွေ စသည်ကို မြင်၍ “ ထိုသူ့ ဥစ္စာသည် ငါဥစ္စာ ဖြစ်ပါမှ ကောင်းလေစွာ ” ဟု မိမိသို့ ညွှတ်စေသော မတရားလောဘသည်သာ အဘိဓာသည်သာ ကမ္မပထမမြောက်သည်၊ တောင်း၍ ငါး၍ ဝယ်၍ ယူလိုခြင်း၊ သို့မဟုတ် ထိုစည်းစီမံနှင့် အလားတူစည်းစီမံမျိုးကို လိုချင်ခြင်းမှာ လောဘသာမှန်ဖြစ်၏။ ကမ္မပထမမြောက်။

အဘိဓာ၏အကိုနှစ်ပါး ၁။ သူတပါး၏ ဥစ္စာဖြစ်ခြင်း ၂။ မိမိသို့ ညွှတ်စေခြင်း

**၉၊ ဗျာပါဒ-တိရိစ္ဆာန်ကိုဖြစ်စေ လူကိုဖြစ်စေ ဒီကောင် သေရင်ကောင်းမှာဘဲဟု
သူတပါးပျက်စီးစေလိုသော အကြမ်းစား ဒေါသဖြစ်ဖြင်း**

ဒီအကောင်တော့ သေရင်အေးတာပဲ၊ ဘယ်တော့များသေပါမလဲ ဒီအကောင် ပျက်စီးအောင် ဘယ်လို များ လုပ်ရပါမလဲ စသည်ဖြင့် ပိုးမွားတိရိစ္ဆာန်တွေကို ဖြစ်စေ၊ လူကိုဖြစ်စေ သတ္တဝါတစ်ဦးဦးကို သေကြ ပျက်စီးလိုသော အကြမ်းစာအေးသသာလျှင် ကမ္မပထမြာက်သည်၊ သူတပါးအပေါ်မှာ စိတ်ဆိုးရုံ သက် သက်ကား ကမ္မပထ မမြာက်။

ဗျာပါဒအကို နှစ်ပါး ၁။ သတ္တဝါ ဖြစ်ခြင်း ၂။ ပျက်စီးစေလိုခြင်း

**၁၀၊ မိန္ဒာဒိဋ္ဌး-သူတော်သူမြတ်တို့ ဟောဖော်ပည်တ်အပ်သော တရားမှန်ကို မလိုက်နာဘဲ မှားယွင်း
ဖောက်ပြန် မမှန်မကန် သိမြင်မှု**

ဤမိန္ဒာဒိဋ္ဌးသည် ရပ်ဝေဒနာ သညာ သခ္ပါရဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာဝါးပါးတွင် တပါးပါး၌ အတ္ထဟု စွဲလမ်းတတ်သော သက္ကာယိုး၊ သီလက္ခန်းပြုဟ္မာလသုတ်စသည်၌လာသော ၆၂ပါးသော မိန္ဒာဒိဋ္ဌး၊ သာမညဖလ သုတ်၌ လာသော နတ္ထိကစသော ဒိဋ္ဌးအားဖြင့် အလွန်များ၏၊ ထိုတွင် နတ္ထိကဒိဋ္ဌး အဟေတုကဒိဋ္ဌး အကြိယဒိဋ္ဌး ဤသုံးမျိုးသာ ကမ္မပထမြာက်သည်၊ ကြွင်းဒိဋ္ဌးများမှာ ဒိဋ္ဌးသာမန်သာတည်း။

နတ္ထိကဒိဋ္ဌး-ပေးလူခြင်းသည်အကျိုးမရှိ၊ ကံ၏အကျိုးမရှိစသည်ဖြင့် အကျိုးကိုပယ်သည့်အယူ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌး-သတ္တဝါတို့သည် အကြောင်းမရှိပဲ ညစ်နွမ်း၏၊ စင်ကြယ်၏ စသည်ဖြင့် ယူရကား အကြောင်းကို ပယ်သဖြင့် အကျိုးကို ပယ်ပြီးဖြစ်ရကား အကြောင်းအကျိုးကို ပယ်သည့်အယူ၊ အကြိယဒိဋ္ဌး-ကောင်းမှုမကောင်းမှုကို ပြသော်လည်း ပြရာမရောက်ဟု အကြောင်းကို ပယ်သည့်အယူ(အကြောင်းကို ပယ်က အကျိုးကို ပယ်ပြီးသား၊ အကျိုးကိုပယ်က အကြောင်းကို ပယ်ပြီးသာ ဖြစ်သဖြင့် ဤအယူသုံးမျိုးလုံးသည် အကြောင်းအကျိုးကို ပယ်သည့် အယူများဖြစ်ကြသည်)

မိန္ဒာဒိဋ္ဌးအကို ၁။ မမှန်ကန်သော အယူဖြစ်ခြင်း ၂။ ထိုအယူအတိုင်း လက်ခံသဘောကျခြင်း

ဒုစရိတ်မြောက်ပွားခြင်း

အကုသိုလ်ကံးပါးကို ပုံစံတနာ မှုနေတနာ အပရနေတနာ ၃ မျိုးဖြင့်မြောက်လျှင် ၃၀ ဖြစ်၏။ ပါကာတိပါတြုရွှေ့ မသတ်မြှုပေးအဘိုက ဖြစ်နေသော စေတနာတွေသည် ပုံစံတနာမည်၏။ ပါကာတိပါတက် အထမြောက်ကြောင်း အော်ထိနှုပါသော စေတနာသည် မှုနေတနာမည်၏။ ပါကာတိပါတက် အထမြောက်ပြီး နောက်၌ အားရကျနပ်သော အနေအားဖြင့် ဖြစ်သောစေတနာတွေသည် အပရနေတနာမည်၏။ ဒုစရိတ် ၁၀ကိုတည်၊ စေတနာ ၃တန်နှင့်မြောက်၊ ဒုစရိတ်၃၀ ဖြစ်၏။

တနည်းမြောက်ပွားပုံ

အကုသိုလ်ကံးပါးတွင် ပါကာတိပါတကို ကိုယ်တိုင်ပြုလျှင် သာဟတ္ထိကဒုစရိတ်ဖြစ်၏။ သူတပါးကို အသတ်ခိုင်းလျှင် အာက္တိကဒုစရိတ်ဖြစ်၏။ သူတပါးကို တိုက်ရှုက်မသတ်ခိုင်းပဲ သတ်သည့် အတွက် ရနိုင်သော လောကအကျိုးကို ပြောပြလျှင် ဝဏ္ဏဘာသနဒုစရိတ်ဖြစ်၏။ သူတပါးတို့ အလိုအလျောက် သတ်ဖြတ်သည်ကို သဘောတူကျနပ်လျှင် သမနညာဒုစရိတ်ဖြစ်၏။ အခြားသောအကုသိုလ်ကံးများကို ဤ၏မျိုးဖြင့် မြောက်ပွားလျှင် ဒုစရိတ်ပေါင်း ၄၀ဖြစ်၏။ ဤမြောက်ပွားခဲ့သော ဒုစရိတ်တို့တွင် အချို့ကမ္မပထမြောက်၏၊ အချို့မမြောက်၏။

ဒုစရိတ်၏အကြောင်းရင်း

ပါကာတိပါတ၊ ဖရာသဝါစ၊ ပျောပါဒသည် ဒေါသကြောင့်ဖြစ်၏။ ကာမေသုမိစ္စာစာရ၊ အဘို့ရွှေ၊ မိစ္စာဒိန္ဒိသည် လောဘကြောင့် ဖြစ်သည်။ အဒိန္ဒာဒါန၊ မှသာဝါဒ၊ ပိသုကာဝါဒ၊ သမ္မပ္ပလာပတို့သည် ရုံးခါ လောဘကြောင့်၊ ရုံးခါ ဒေါသကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ မိမိအတွက်ဖြစ်စေ၊ သားသမီးဆွေမျိုးတို့စားသောက်ဖို့အတွက်ဖြစ်စေ၊ လိုချင်၍ ခိုးယူရှု့ အဒိန္ဒာဒါနသည် လောဘကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရန်စလို၍ သို့မဟုတ် ရန်တံ့ချေခြင်းအကျိုးငါး လုယူရှု့ ဒေါသကြောင့် ဖြစ်၏။ မှသာဝါဒလည်း တရားဆိုင်ရာ စသည်တို့၏ တစ်တရာ ရလို၍ လိမ်လျှင် လောဘကြောင့်ဖြစ်၏။ တဖက်သားကို နစ်နာစေလိုသော စိတ်ဖြင့် လိမ်လျှင် ဒေါသကြောင့်ဖြစ်၏။ ပိသုကာဝါစလည်း မိမိကိုချစ်စေလို၍ ရန်တိုက်လျှင် လောဘကြောင့်ဖြစ်၏။ ထိုသူနှစ်ယောက်ကဲ့စေလို၍ ရန်တိုက်လျှင် ဒေါသကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ သမ္မပ္ပလာပလည်း ပစ္စည်းကို ရလို၍ ပြောဆိုရေးသားလျှင် သို့မဟုတ် မမှန်သော အကြောင်းအရာကိုပင် သာယာနှစ်သက်၍ ပြောဆိုရေးသားလျှင် လောဘကြောင့် ဖြစ်၏။ ကွက်စိပ်ပြောနေရှု့ တစ်တယောက်က နှောက်ယုက်လာ၍ စိတ်ဆိုးဆိုးနှင့် ပြောရလျှင် ဒေါသကြောင့် ဖြစ်၏။ မောဟကား အကုသိုလ်အားလုံးနှင့်ဆက်ဆံ၍ အကုသိုလ်အားလုံး၏ ရေသောက်မြစ်သဖွယ် ဖြစ်ပေသည်။

(သြို့ဟုသာမြို့ကာ-ဝိုင်းမှတ်ပိုင်းမှ-ကောက်နှုတ်ချက်)

ကမ္မပထ မမောက်သော အကုသိုလ်ကံ၏ အပြစ်ကို ပြဆိုခြင်း

ကမ္မပထမမြောက်လျှင် လုံးဝ ပဋိသန္ဓကျိုးမပေးဟု မမှတ်သင့်။ အပြစ်မကြီးဟု မမှတ်သင့်။ အရာဂျာန်အလိုက် ပဋိသန္ဓကျိုး ပေးသည်လည်းရှိ၏။ မပေးသည်လည်းရှိ၏။ အပြစ်ကြီးသည်လည်းရှိ၏။ မကြီးသည်လည်းရှိ၏။

ရှင်အောင်တုံးကိုလိမ့်ချ၍ ဘုရားကို အသေသတ်၏။ ဘုရားကားမသေ။
ကမ္မပထမမြောက်။ နန္ဒဘီလူးသည် ရှင်သာရိပုတော၏ ဦးခေါင်းကို သံတူဖြင့် အသေထု၏။ ရှင်သာရိ
ပုတောကား မသေ။ ကမ္မပထမမြောက်။ သို့သော်လည်း နန္ဒဘီလူးသည် ပထမမောဇာနာကြောင့်
အရှင်လတ်လတ် မြမ်းသေဆုံးရပြီး သတ္တမမောဇာနာကြောင့် အဝိစိင်ရဲ့ ခန္ဓသစ်ဖြစ်ပြီး ငရဲ့ ရလေ
သည်။ (ဥဒါန်းအင့်ကထာ)

သတ္တဝါသာမည်, မိဘ, သီလရိသော ရဟန်း, ရဟန်ဘတိကို ထုထောင်းပွာတ်ခြင်း လက်ခြားဖြတ်ခြင်း စသည်ပြေက ပဋိသန္ဓကျိုးမပေး၊ အပြစ်မကြီးဟု မဆိုသင့်။ (ပရမတ္တစက္ခု)

သုရာပါနနှင့် စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်

သုရာပါနသည် ပဋိသန္ဓကျိုးကို ဓကန်မပေးနိုင်၍ ကမ္မပထည့် မသွင်း။ သို့သော ဋိကာဆရာတိကား ကာမေသုမိစ္စာစာရှုံးသွင်း၍ ကမ္မပထမြာက်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ရသဟူသော ကာမရှုကြ၍ များယွင်းစွာကျင့်ရာရောက်၍ သုရာပါနကို ကာမေသုမိစ္စာစာရှုံး သွင်းသည်။ (ရသသံးတေသု ကာမေသုမိစ္စာစာရာဘဝတော့) ။ ထို့ပြင် ဗုဒ္ဓကလည်း “ရဟန်းတို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ အရက်သောက်ခြင်းသည် ငရဲဘုံ တိရိစ္စာန်ဘုံ ပြိုဘုံတို့၏ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အနိမ့်ဆုံး အပြစ်အားဖြင့် လူဖြစ်လျင် အရားအနှစ်း ဖြစ်စေနိုင်သည်” ဟု ဟောထားသဖြင့် သုရာပါနသည်လည်း ကမ္မပထ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ပဋိသန္ဓာကိုးကို ပေးသော စေတနာ

ကမ္မပထမြာက်သော ကံ၏ ပုံဗွဲစေတနာ အပရစေတနာတို့သည် ပဋိသန္ဓကျိုးကို ဖြစ်စေမှုပြု ကေနှိုက်(ကိန်းသော) မဟုတ်။ အနေကေနှိုက်(မရေမရာ)သာ ဟူ၍ ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်နှိုကာ၍ ဆို၏။ ထိုကြောင့် ပုံဗွဲစေတနာ အပရစေတနာတို့သည် ဗလဝပစွည်းကို ရလျှင် (အခြားကံများ၏ အထောက်အပန်ကို ရလျှင်) ပဋိသန္ဓအကျိုးကိုပေး၏။ ဗလဝပစွည်းကို မရလျှင် ပဋိသန္ဓအကျိုး မပေးဟု ဆုံးဖြတ်သင့်၏။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး

- (က) အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး
- (ခ) ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး
- (ဂ) ကြိယာစိတ် ၃-ပါး

(က) အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး

- ၁။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် စက္ခိုပိုညာဏ်စိတ် (မြင်သိစိတ်)
- ၂။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ် (ကြားသိစိတ်)
- ၃။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ယာနဝိညာဏ်စိတ် (နံသိစိတ်)
- ၄။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ဇို့ဝိညာဏ်စိတ် (အရသာသိစိတ်)
- ၅။ ဒုက္ခသဟရှုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ် (ထိသိစိတ်)
- ၆။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် သမ္မတို့စိန်း (အာရုံလက်ခံစိတ်)
- ၇။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် သန္တရဏ်စိတ် (အာရုံစုစမ်းစိတ်)

အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး ဖြစ်ပုံ

အကျဉ်းတန်ရုပ်ဆိုးသူ, ကြည့်လို့မကောင်းသော မြင်းကွင်း (အနိုးရုံ)ကို တွေ့မြင်ရသောအခါ စက္ခိုပိုညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ အူညီသောအသံ, မိမိအကြောင်းမကောင်းပြောသံ, ဆဲဆိုသံ, ငောက်ငန်းသံ ကြားရသောအခါ သောတဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ အပုပ်နံး, ကျင်ကြီးကျင်ငယ်နံး ရသောအခါ ယာနဝိညာဏ် စိတ်ဖြစ်သည်။ ကျင်ကြီးကို စားသောအခါ, အပုပ်ကောင်ကို စားသောအခါ, အသိုးအပုပ်အစာကို စားသောအခါ ဇို့ဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်သည်။ သွားကိုက်သောအခါ, ခေါင်းကိုက်သောအခါ, ညောင်းညာကိုက်ခဲ သောအခါ, ဗိုက်နာသောအခါ, အချမ်းအပုဒဏ် ခံရသောအခါ စသည့် ခန္ဓာကိုယ် သက်တောင့်သက်သာ မဖြစ်သောအခါတို့၏ ဒုက္ခသဟရှုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ မကောင်းသော အနိုးရုံများကို လက်ခံ သောအခါ သမ္မတို့စိန်းစိတ်, စုစမ်းသောအခါ သန္တရဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။

(က) ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး

- ၁။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် စက္ခဝိညာဏ်စိတ် (မြင်သိစိတ်)
- ၂။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ် (ကြားသိစိတ်)
- ၃။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ယာနဝိညာဏ်စိတ် (နံသိစိတ်)
- ၄။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ဇိုဝိညာဏ်စိတ် (အရသာသိစိတ်)
- ၅။ သုခသဟရှုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ် (ထိသိစိတ်)
- ၆။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် သမွှုပိုစိန်း (အာရုံလက်ခံစိတ်)
- ၇။ သောမနသုသဟရှုတ် သန္တိရဏ်စိတ် (အာရုံစုစမ်းစိတ်)
- ၈။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် သန္တိရဏ်စိတ် (အာရုံစုစမ်းစိတ်)

ကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး ဖြစ်ပုံ

လုပသောရူခင်း၊ ချောမောလုပသူ၊ ကြည်ညိုဘယ်ရာ ဘုရား ရဟန္တာ စသည်တို့ကို မြင်တွေ့ရှု၍ စက္ခဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ တရားနာရသောအခါ၊ သာယာကြည်နှုံးစရာ တေးဂီတသံ သိချင်းသံ ကြားရသောအခါ၊ မိမိကို ချီးကြားပြောဆိုသော သတင်းသံ ကြားရသောအခါ သောတဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်သည်။ ပန်းရန်း၊ ရေမွေးနံ့း၊ စားကောင်းသောက်ဖွယ်အနုံးကိုရသောအခါ ယာနဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ စားကောင်းသောက်ဖွယ် ကြက်သားဟင်း ဝက်သားဟင်းစသည်ကို စားရသောအခါ ဇိုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ ကျော်းမာ ချမ်းသာစွာ နေရသောအခါ၊ အအေးအပူမျှတသောအခါ၊ နူးညံ့သောအဝတ်၊ နူးညံ့သော ဖိနပ် ဝတ်ဆင်ရသော အခါ သုခသဟရှုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်။ အရည်အသွေးကောင်းသော အာရုံ (ကြဲဌာရုံ)ကို လက်ခံ ရသောအခါ သမွှုပိုစိန်းစိတ်၊ အရည်အသွေး သာမန်ကောင်းသော အာရုံ (ကြဲဌာရုံ)ကို စုံစမ်းရသောအခါ ဥပေါ်ဘသန္တိရဏ်စိတ်၊ အရည်အသွေး အလွန်ကောင်းသော အာရုံ (အတိကြဲဌာရုံ)ကို စုံစမ်းရသောအခါ သောမနသုသဟရှုတ် သန္တိရဏ်စိတ် ဖြစ်သည်။

(ဂ) ကြိယာစိတ် ၃-ပါး

- ၁။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ပဋိရာဝွှန်းစိတ်
- ၂။ ဥပေါ်ဘသရှုတ် မနောဒါရာဝွှန်းစိတ်
- ၃။ သောမနသုသဟရှုတ် ဟသိတုပြုဒို့စိတ်

ပဋိရာဝန်း။ မျက်စိပေါက် နားပေါက် နာခေါင်းပေါက် လျှောပေါက် ကိုယ်ပေါက် ဟူသော အပေါက်ငါးခု မ ရောက်လာသောအာရုံကို (အဆင်း အသံ အနဲ့ အရသ အတွေ့ အာရုံ) ဆင်ခြင်သော (အစဆုံးသိသော) စိတ်ကို ပဋိရာဝန်းဟု ခေါ်သည်။
(ပဋိ-၅၊ ဒွါရ-အပေါက်အာဝန္တာ-ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အစဆုံးသိခြင်း)

မနောဒ်ရာဝန်း။ စိတ်၌ ပေါ်လာသော တွေးစရာ ကြံစည်စိတ်ကူးစရာကို ဆင်ခြင်သော (အစဆုံးသိသော) စိတ်ကို မနောဒ်ရာဝန်းစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဟသိတ္ထပါဒ်။ ပြုးရယ်မှုကို ဖြစ်စေသောစိတ်ကို ဟသိတ္ထပါဒ်ဟုခေါ်သည်။ ဤစိတ်သည် ဘုရားရဟန္တာ များသန္တာန်၌သာ ဖြစ်သည်။ (ဟသိတ္ထပါဒ်-ပြုးရယ်ခြင်း၊ ဥပ္ပါဒ်-ဖြစ်ခြင်း)

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးနှင့် ဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ

စက္ခတိညာက်စသည် ဥပေက္ခာဖြစ်ရကြောင်း

စက္ခတိညာက်ဒွေးစသော ဝိညာက်ရှစ်ပါး၏ အာရုံသည် ရှုပ သုဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသာရုံများ ဖြစ်ရကား ရပ်ဗေပါးတွင် မဟာဘုတ်ကြီးများကိုမှိုသော ဥပါဒ်ရပ်ကလေးများသာတည်း။ မိရာဝတ္ထာရပ်ကလည်း စက္ခ သောတ ယာန မိဂ္ဂါဟူသော ဥပါဒ်ရပ်ကလေးများပင်တည်း။ ရှုပါရုံနှင့် စက္ခပသာဒ ထိခိုက်ရာဝယ် ဥပါဒ်ရပ်ခြင်း တိုက်သည်ဖြစ်၍ မပြင်းထန်ပ ညင်ညင်သာသာရှိ၏။ ဝါဂ္ဂုံးဆိုင်ကလေးနှစ်ခု ထိခိုက် ပုံကဲ့သို့တည်း။ ဤသို့ အာရုံဝတ္ထာ ထိခိုက်မှုက ညင်သာသည့်အတွက်လွှာရုံဖြစ်စေ အနိုင်ရုံဖြစ်စေ အရသာမထင်ရှားလှချေ၊ ထို့ကြောင့် စက္ခတိညာက်ဒွေးစသော ဝိညာက်ရှစ်ပါး၏ အာရုံအရသာကို လွန်စွာခံစားတတ်သော သူခုက္ခဝေဒနာမယျုံ့ဘဲ ဥပေက္ခာသာယျုံ့ရသည်။

ကာယဝိညာက်စိတ် သုခ၊ ဒုက္ခ ဖြစ်ရကြောင်း

ကာယဝိညာက်၏ အာရုံဖြစ်သော ဖော်ပွားရုံကား ပထဝီ၊ တေဇား၊ ဝါယောဟူသော မဟာဘုတ်ကြီး သုံးပါးတည်း။ မိရာဝတ္ထာမှာ ကာယဝတ္ထာဟူသော ဥပါဒ်ရပ်ကလေးပင် ဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးမားသော ဖော်ပွားရုံမဟာဘုတ်ကြီးများက ကာယဝတ္ထာကို ထိခိုက်သောအခါ ကာယဝတ္ထာတွင် အချိန်မရပ်ဘဲ ကာယဝတ္ထာ၏မိရာ မဟာဘုတ်ကိုလဲ ထိခိုက်မိပြန်သည်။ သံတုံးပေါ် ဝါဂ္ဂုံးဆိုင်တင်၍ သံတူဖြင့် နှက်သော

အခါ ဝါဂ္ဂန်းတွင်မရပ်ဘဲ အောက်ခံသံတုံးကို ထိသကဲ့သို့ မဟာဘုတ်ခြင်း ထိလေရာ ထိခိုက်ချက် အားကြီး၍ အရသာထင်ရားရကား အနို့ဗြာရုံနှင့်တွေ့လျင်ဒုက္ခ၊ ကဲ့ကဲ့ရုံနှင့်တွေ့လျင်သူခ ဖြစ်ရလေသည်။

ဒုက္ခသဟရာတ် ကာယိဉာဏ်

ဒုက္ခသည် ခန္ဓာကိုယ်၌ဖြစ်သောဒုက္ခ၊ စိတ်၌ဖြစ်သောဒုက္ခဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဤနေရာ၌ ခန္ဓာကိုယ်မှာ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသောအခါ ခံစားတတ်သော ကာယိကဒုက္ခကို ဆိုလိုသည်။ ကာယိဉာဏ်စိတ်သည် ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တဲ့ဖြစ်သည်ကို ဒုက္ခသဟရာတ် ကာယိဉာဏ် ဟု ဆိုသည်။ (ဒေါသမူဒွေး၌ဖြစ်သော ဒေါမနသာဝေဒနာသည် စိတ်၌ဖြစ်သောဒုက္ခ၊ (စေတသိကဒုက္ခ) ဖြစ်သည်။

သမွှုံးစွဲနှင့်စသည်အကြောင်း။ ပဋိဉာဏ်သည် စက္ခဝတ္ထုစသည်ကို မှို၏၊ သမွှုံးစွဲနှင့်ကား ဟဒယဝတ္ထုကို မှို၏၊ ပဋိဉာဏ်က သမွှုံးစွဲနှင့်အား အနှစ်ရသတိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ထိုကြောင့် မှိုရာမတူသော ပဋိဉာဏ်၏ကျေးဇူးပြုကိုခံရသော သမွှုံးစွဲနှင့်သည် မှိုရာတူသောစိတ်၏ ကျေးဇူးပြုမှုကို ခံရသလောက် အားမရှိချေ၊ ဥပမာ-သဘောမတူသူ အထံမှ အကူအညီရသူသည် သဘော တူသူ အထံမှ အကူအညီရသလောက် အားမရှိသကဲ့သို့တည်း၊ ထိုကြောင့် သမွှုံးစွဲနှင့်သည် ဥပေကွာဝေဒနာနှင့် ယူဉ်ရသည်။

သန္တရဏသုံးပါးသည် သမွှုံးစွဲနှင့်ကဲ့သို့ ယဒယဝတ္ထုကို မှို၍ သမွှုံးစွဲနှင့်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်၏၊ သဘောတူသူအထံမှ အကူအညီရသကဲ့သို့ ဟဒယဝတ္ထုကို အမှိုချင်းတူသော သမွှုံးစွဲနှင့်မှ အနှစ်ရသတိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ခံရသဖြင့် အားရှိကြပေသည်။ ထိုကြောင့်ကုသလဝိပါက်အရာဝယ် ကဲ့မဏ္ဍာတူရုံနှင့်တွေ့ကြုံရာ၌ ဥပေကွာဝေဒနာနှင့်ယုဉ်၏ အတိကဲ့ကဲ့ရုံနှင့် တွေ့ကြုံရာ၌ သောမနသာ ဝေဒနာနှင့်ယုဉ်ရသည်။

အကုသလဝိပါက်အရာ၌ကား ထင်လာသောအာရုံသည် အနို့ဗြာရုံသာ ဖြစ်သည်။ ထိုအနို့ဗြာရုံ၌ သောမနသာဝေဒနာကား လုံးဝဖြစ်ခွင့်မရှိ၊ ဒုက္ခဒေါမနသာအတွက်သာ စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏။ ထိုတွင် ဒုက္ခဝေဒနာဟူသည် ကာယိကဒုက္ခတစ်မျိုးသာရှိရကား ကာယိဉာဏ်နှင့်သာ အမြဲယဉ်ရှိးတည်း၊ ဒေါမနသာဝေဒနာလည်း ဒေါသနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းမရှိ၊ ဒေါသမှန်လျင်လည်း ဓကန် အကုသုံးလိုက်တည်း၊ အကုသုံးလိုက်တို့ဖြစ်သော ဒေါသနှင့် အဗျာကတော်ဖြစ်သော သန္တရဏတို့ကား လုံးဝတွေ့စပ်သင့်ချေ၊ ဒေါသနှင့်မစပ်သင့်လျင် ဒေါသနှင့် မခွဲနိုင်မခွဲရက်သော ဒေါမနသာဝေဒနာကလည်း ယုဉ်နိုင်မည်မဟုတ်၊ ဤသုံးလျင် ဒုက္ခဒေါမနသာဝေဒနာတို့နှင့် ယုဉ်ဘုံရန် အဆင်မသင့်သော ကြောင့် အနို့ဗြာတူရုံနှင့်ဖြစ်စေ၊ အတိအနို့ဗြာရုံ၌ဖြစ်စေ ဥပေကွာဝေဒနာနှင့် ယုဉ်ရတော့သည်။

ပဋိရာဝွန်းစိတ်သည် မှုရာတူသော ဘဝင်စိတ်မှ အနှစ်ရသို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြခံရခြင်းကြောင့် စိုးစဉ်းအနည်းငယ် အားရှိ၏၊ သို့သော်-ထင်လာသောအာရုံသစ်ကို ဘဝင်၏အခြားမြဲမြှု ရေးဦးစွာ ထွက်ချုပ်ခြင်း ထိသို့ယူရှု၍ တကြိမ်မျှသာ ဖြစ်ခွင့်ရခြင်းတို့ကြောင့် အာရုံ၏အရသာကို ကျနေစွာ မခံစားလိုက်ရပေ၊ ဥပမာ-မည် သည့်ကိစ္စမဆို ရေးဦးစွာ တစ်ကြိမ်မျှ ဆောင်ရွက်ရခြင်းသည် မကျန်၊ မလေးနက် ပေါ့ပျက်ပျက် ရှိသကဲ့သို့ တည်း။ ထိုပြင် မိမိနောက်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော ပဋိဝည်ဥုများက မိမိနှင့်မှုရာမတူကျေ၊ ထိုသို့ မှုရာမတူသောစိတ်အား ကျေးဇူးပြရသလောက်မသက်သာလှပေ၊ ဥပမာ-အတူနေမဟုတ်သူအား ကြီးပွားအောင်စောင့်ရောက်ရခြင်းသည် အတူနေအား စောင့်ရောက်ရသလောက် မလွှယ်ကူသကဲ့သို့ တည်း။ ဤသို့လျှင် (၁) အာရုံသစ်ကို ရေးဦးစွာယူရခြင်း၊ (၂) ထိုသို့ယူရှု၍ တကြိမ်မျှသာ ဖြစ်ခွင့်ရခြင်း၊ (၃) မှုရာမတူသော နောက်ဝည်ဥုအား ကျေးဇူးပြခြင်း ဤသုံးမျိုးကြောင့် အာရုံအရသာကို ကျနေစွာ မခံစားနိုင်ရကား ပဋိရာဝွန်း၏ ဥပေက္ခာသာယဉ်ရသည်။

မနောဒ္ဒရာဝဇ္ဇန်းစိတ်လည်း ပဋိရာဝဇ္ဇန်းကဲသို့ အာရုံသစ်ကို ရေးဦးစာယူရ၏၊ ထိုပြင် မိမိတိုနှင့် အစဉ်မတူသော အောအစဉ်ဖြစ်သို့ရန် ကျေးဇူးပြုရသည့်အတွက် တမ်းလာ ဗျာပါရများသကဲသို့ ရှိရလေသည်။ ပရီတ္ထာရုဝိထိဝယ် ဂုဏ္ဍာကိစ္စ တပ်ခိုက်မှာလည်း အစဉ်မတူသော ဘဝင်စဉ်ကို ဖြစ်စေရပြန်သည်။ ထိုကြောင့် ကိစ္စတစ်ခု၏ ဗျာပါရများနေသောအခါ မည်သည့်အရသာကိုမျှ ကျေနစွာမယူနိုင်၊ ဤသို့လျှင် အာရုံသစ်ကို ရေးဦးစာယူရခြင်း ဗျာပါရများသကဲသို့ ဖြစ်ရခြင်းတို့ကြောင့် ဥပေကြောဝေဒနာနှင့်သာ ယဉ်ရသည်။

သမ္မယုတ်အဖြစ်ကိုမှတ်သားသော ဒိဋ္ဌ ပဋိယ ဝိစိကိစ္စာ ဉာဏ်ဟူသောစေတသိက်တိုနှင့် မယ်ဉာဏ်ကား အဟိတ်စိတ် ၁ရပါးလုံးဝိပ္ပယုတ်ချည်းသာဟု ပြောရှိရှိသည်။ စိတ်ဖြစ်ဘို့ရန် အကြောင်းများပြည့်စုလုပ် တိုက်တွန်းဘွယ်မလိုသောကြောင့် အဟိတ်စိတ် ၁ရပါးလုံး အသံချိရိကဟု ပြောရှိရှိသည်။

ပြီးရယ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏။ သို့သော ပြံ့ရယ်ခြင်းကိစ္စအပြင် အခြားသော ကိုယ့်မှုနှင့်မှုများ ကိုလည်း ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ဟသိတုပ္ပါဒ်အမည်မရ။ ဟသိတုပ္ပါဒ်သည် ဘုရား၊ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၏သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဤစိတ်အရ မျက်စိပွင့်ရုံပြီးခြင်းနှင့် သွားအနည်းငယ် ပေါ်ရုံပြံ့ခြင်းကိုသာ ယူပါ။ အသံထွက်အောင် ရယ်ခြင်း၊ ပခုံးဦးခေါင်းလှပ်အောင်ရယ်ခြင်း၊ မျက်ရည်ထွက်အောင် ရယ်ခြင်း၊ လက်ခြေအကိုပြစ်လွှဲ၏ ရယ်ခြင်းတို့ကို မယူရ။ (သကြံ့ဘာသာ့ဗိုကာ ၅၁-၆)

ဟသိတ္ထပါဒ်စိတ်နှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်

ဟသိတ္ထပါဒ်စိတ်သည် ပုထိုး၏ သေက္ခတိနှင့် မဆက်ဆံသော ရဟန္တအရှင်မြတ်တို့၏သာ ဖြစ်သော စိတ်ဖြစ်သည်။ ဤစိတ်သည် ခြောက်ဒွါရလုံး၏ ဖြစ်နိုင်သည်။

စက္ခဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-ကမ္မာဌာန်းအားထုတ်ဖို့ သင့်လျော်သော နေရာကို မြင်ရသောအခါ၌ ဤစိတ်ဖြင့် ပြုးသည်။ သောတဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-သံယိကပစ္စည်း “ဝေပေးရာ၌ တပည့်တော်အတွက်ပေးပါ၊ ဆရာအတွက်ပေးပါ” စသည်ဖြင့်ကျယ်လောင်စွာပြောသံကို ကြားရသောအခါ “ငါသည် ပစ္စည်း၌တက်မက်သော လောဘကို ပယ်ဖြော်”ဟု သိပြီး ဤစိတ်ဖြင့်ပြုးသည်။

ယာနဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-အမွှေးနံသာတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပန်းတို့ဖြင့်လည်းကောင်း စေတီကို ပူဇော်ရာ၌ ဤစိတ်ဖြင့် ပြုးတော်မူသည်။

မိရှိဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-ကောင်းမွန်သောဆွမ်းကိုရှုံး အတူနေရဟန်းတို့အား ခွဲဝေလူဒါန်း၏ ဘုန်းပေးရာအခါ၌ “အသက်ထက်ဆုံးအောင့်မေ့အပ်သော သာရဏီယဝတ်ကို ကျင့်ရပေြီ”ဟုတွေးရှုံး၍ ဤစိတ်ဖြင့် ပြုးသည်။

ကာယဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားသော ဆရာဝတ်ကို လိုက်နာသည့်အနေဖြင့် မျက်နှာသစ်ရေ သွား တိုက်တံ စသည်ကို ဆက်ကပ်ရသောအခါ “ငါသည် ဆရာဝတ်ကို ကျင့်ရပေြီ”ဟု သိပြီး ဤ စိတ်ဖြင့် ပြုးသည်။

မနောဒွါရည့်ဖြစ်ပုံ-အလောင်းတော်ဘဝဖြည့်ကျင့်ခဲ့သောပါရမိတို့ကို ဆင်ခြင်၍ ဘုရားရှင်ပြုးတော်မူရာ၌ လည်းကောင်း၊ နောင်အနာဂတ်၌ ပစ္စကဗုဒ္ဓါဖြစ်မည့်သူကို တွေ့မြင်ရာအခါ၌လည်းကောင်း ဤစိတ်ဖြင့် ပြုးသည်။

ဤနေရာစဉ်းစားဖွယ်

ဖော်ပြပါ သဘောတရားများအရ ဘုရားရှင်သည် ဉာဏသမွယုတ်မဟုတ်သော ဟသိတ္ထပါဒ်စိတ်ဖြင့် ပြုးလျှင် ပြုးမှုကာယကံ ပြုရာ၌ ဉာဏ်မပါဘဲ ပြုလုပ်သည်ဟု ဆိုရာရောက်၏။ ထို့သို့ဖြစ်လျှင် ဘုရားရှင်၏ ကာယကံ ဝိုက်ကံ မနောကံ သုံးပါးသည် ဉာဏ်တော်ရှေ့သွားရှိ၏ ဟူသော စကားသည် မှားရာသည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့ မမှတ်သင့်ပါ။

ရဟန္တသည် ပဋိဒွါရနှင့် အာရုံထိတွေ့ရာ၌ ဟသိတ္ထပါဒ်စိတ်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ရုံ သောမနာသုဖြစ်ရုံ မျှသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ မပြုးနိုင်သေး။ ပြုးခြင်းဝိုသတ်ကို ပဋိဒွါရိက ဟသိတ္ထပါဒ်အောစိတ်က မဖြစ်စေနိုင်။ မနောဒွါရိက ဟသိတ္ထပါဒ်အောစိတ်ကသာ ပြုးချင်စေသည်။ သို့သော် ဤဟသိတ္ထပါဒ်အောသည် အတိတ်ကို သိသော ပုံဖွဲ့နိုဝင်သာနာသုတိဉာဏ်၊ အနာဂတ်ကိုသိသော အနာဂတသဉာဏ် စသည်တို့ဖြစ်ပြီးမှသာ နောက် ကလိုက်၏ ဖြစ်ရသောကြောင့် ဗုဒ္ဓ၏ပြုးတော်မူခြင်းသည် ဉာဏ်တော်ရှေ့သွားရှိသည်ဟု ယူသင့်ပေသည်။

(နိုဗ္ဗာမူဂါမိနိပင့်ပဒါကျမ်းမှ ကောက်နှုတ်ချုပ်)

ကာမသောဘနိစိတ် ၂၄-ပါး

- (က) မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါး
- (ခ) မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး
- (ဂ) မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး

(က) မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါး

၁။	သောမနသုသဟရှုတ်	ဉာဏသမွယ့်တ်	အသခိုရိုကစိတ်
၂။	သောမနသုသဟရှုတ်	ဉာဏသမွယ့်တ်	သသခိုရိုကစိတ်
၃။	သောမနသုသဟရှုတ်	ဉာဏဝိပွယ့်တ်	အသခိုရိုကစိတ်
၄။	သောမနသုသဟရှုတ်	ဉာဏဝိပွယ့်တ်	သသခိုရိုကစိတ်
၅။	ဥပေကွာသဟရှုတ်	ဉာဏသမွယ့်တ်	အသခိုရိုကစိတ်
၆။	ဥပေကွာသဟရှုတ်	ဉာဏသမွယ့်တ်	သသခိုရိုကစိတ်
၇။	ဥပေကွာသဟရှုတ်	ဉာဏဝိပွယ့်တ်	အသခိုရိုကစိတ်
၈။	ဥပေကွာသဟရှုတ်	ဉာဏဝိပွယ့်တ်	သသခိုရိုကစိတ်

စကားလုံးရှင်းလင်းချက်

သောမနသုသဟရှုတ်, ဥပေကွာသဟရှုတ်, အသခိုရိုက, သသခိုရိုက တို့၏ အဓိပါယ်ကို အကုသိလ်စိတ်က ရှင်းပြချက်အတိုင်းသာ မှတ်ပါ။ ကံ နှင့် ကံ၏အကျိုးကို နားလည်သည့်ဉာဏ် ပါ သည့် စိတ်ကို ဉာဏသမွယ့်ဟုခေါ်သည်။ ကံ နှင့် ကံ၏အကျိုးကို နားလည်သည့်ဉာဏ် မပါသည့် စိတ် ကို ဉာဏဝိပွယ့်ဟုခေါ်သည်။ (ဉာဏ-ဉာဏ်၊ သမွယ့်-ပါရိုခြင်း၊ ဝိပွယ့်-မပါရိုခြင်း)

မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါး ဖြစ်ပုံ

အပါယ်လေးဘုံသား, ပုထိုး, သောတာပန်, သကာဒါဂါမ်, အနာဂတ် ပုဂ္ဂိုလ်များ ဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြုံသောအခါ, ပုညကြိယာဝါး ၁၀-ပါး ပြုကျင့်အားထုတ်သောအခါ မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါးဖြစ် သည်။ ဥပမာ-ဒါန၏အကျိုးကို နားလည်၍ စိတ်အားထက်ထက်သန်သန် ဝမ်းပန်းတသာ ဘုရားဆင်းတုအား ဆွမ်းတော်တင်ရာတွင် သောမနသုသဟရှုတ် ဉာဏသမွယ့်တ် အသခိုရိုကစိတ်ဖြစ်သည်။ ဒါန၏အကျိုးကို နားလည်၍ ဝမ်းပန်းတသာဖြစ်သော်လည်း စိတ်အားမထက်သန်ပဲ ဘုရားဆင်းတုအား ဆွမ်းတော်တင်ရာတွင်

သောမနသုဟဂ္ဂတ် ဉာဏသမ္မယုတ် သသ၏ရိုကစိတ်ဖြစ်သည်။

ကုသလကမ္မပထ (သို့မဟုတ်) သုစရိတ် ၁၀-ပါး

ဒုစရိတ် ၁၀ပါးမှ ရှောင်ကြံ့ခြင်းကို သုစရိတ်ဟုခေါ်သည်။ ကုသလကမ္မပထဟုလည်း ခေါ်သည်။

ကာယကံ ၃-ပါး

၁။ ပါကာတိပါတိရတိ-ပါကာတိပါမှရှောင်ကြံ့ခြင်း
၂။ အဒိန္ဒာဒါနိရတိ-အဒိန္ဒာဒါနမှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း
၃။ ကာမေသုမိစ္စာစာရိရတိ- ကာမေသုမိစ္စာစာရမှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း

ဝစီကံ ၄-ပါး

၁။ မှသာဝါဒိရတိ-မှသာဝါဒမှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း
၂။ ပိသုကာဝါစာဝိရတိ-ပိသုကာဝါစာမှရှောင်ကြံ့ခြင်း
၃။ ဖရာသဝါစာဝိရတိ-ဖရာသဝါစာမှရှောင်ကြံ့ခြင်း
၄။ သမ္မပ္ပလာပဝိရတိ-သမ္မပ္ပလာပရှောင်ကြံ့ခြင်း

မနောကံ ၃-ပါး

၁။ အနားဗြာ-အဘးဗြာမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းခြင်း (အလောဘ)
၂။ အဗျာပါဒ-ဗျာပါဒမဖြစ်အောင်စောင့်စည်းခြင်း (အဒေါသ)
၃။ သမ္မဒိဋ္ဌး-အယူမှန်ခြင်း (အမောဟာ=ပညာ)

ပုညကြိယဝါး ၁၀ ပါး

(ကောင်းသောအကျိုး၏တည်ရာဖြစ်၍ ပြသင့်ပြထိက်သော ကောင်းမှုကိုသုလ်)

ဒါန။ စွန့်ကြုပေးကမ်းလူဒါနခြင်းကို ဒါနဟုခေါ်သည်။ ဒါနက စေတနာဒါန ဝတ္ထုဒါန ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပေးလူကြောင်းဖြစ်သော စေတနာကို စေတနာဒါန၊ ပေးလူစရာပစ္စည်းကို ဝတ္ထုဒါနဟုခေါ်သည်။ ဒါနစေတနာသည် ပုံ့ဖွဲ့စေတနာ မျှော့စေတနာ အပရစေတနာဟု သုံးမျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် လူဒါန်းပေးကမ်းမည်ဟု ကြံစည်းမှစ၍၊ လူဘယ်ဝတ္ထုမရှိသေးလျှင် လူဘယ်ဝတ္ထု ရာဖွေစုဆောင်းသည်မှစ၍ မစွန့်လွတ်မလူဒါန်းမှ ရှေးအဖို့၌ ဒါနနှင့်ဆက်သွယ်၍ သိန်းသန်းကုဋ္ဌမက ဖြစ်ဖြစ်သမျှ စေတနာတွေသည် ပုံ့ဖွဲ့စေတနာမည်၏။ စွန့်လွတ်လူဒါန်းဆဲ (ဒေမိ-လူပါ၏ ဟု လျောက်တုန်း၊ ဆက်ကပ် ပေးကမ်းနေတုန်း) အခိုက်မှာဖြစ်သော စေတနာတွေသည် မျှော့စေတနာမည်၏၊ စွန့်ကြုပေးကမ်းလူဒါန်းပြီးနောက် ထိုဒါနကို သတိရတိုင်းဝမ်းသာအားရဖြစ်သော စေတနာသည် အပရစေတနာမည်၏။ (ဘာဉို့)

ပုံ့ဖွဲ့စေတနာ အပရစေတနာတို့သည်အားကြီးသော ဗလဝပစ္စည်းကို ရကုန်မှုသာလျှင် ပဋိသန္ဓကျိုးကို ပေးနိုင်ကုန်၏။ ဗလဝပစ္စည်းကို မရကုန်လျှင် ပဋိသန္ဓကျိုးကို မပေးနိုင်ကုန်။ (သံခိုပ်နှင့်ကာ)

သီလ။ သီလစောင့်ထိန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာ။ လူတွေအတွက် ငါးသီလ၊ ကိုရင်တွေအတွက် ကိုရင်သီလ၊ ရဟန်းတော်တွေ အတွက် ရဟန်းသီလ၊ စောင့်ထိန်းနေသည့်အခါ သီလကုသိုလ်စေတနာတွေ ဖြစ်နေတယ်။

ဘာဝနာ။ တရားအားထုတ်တဲ့ကုသိုလ်။ သမထဘာဝနာ ဝိပသုနာဘာဝနာ ဆိုပြီး နှစ်မျိုးရှိတယ်။ စိတ်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းအောင် စိတ်တည်းပြုမေးချမ်းအောင် သတ္တာတွေ ကျန်းမာကြပါစေ ချမ်းသာကြပါစေလို့ မေတ္တာပွားများလျှင် သမထဘာဝနာ၊ ဘုရားရှင်ရဲ့ အရဟံ အစ ဘဂဝါ အဆုံးရှိတဲ့ ဂုဏ်တွေကို အာရုံပြုနေလျှင် သမထဘာဝနာကုသိုလ် ဖြစ်နေသည်။ ဝိပသုနာဘာဝနာဆိုတာက မမြဲခြင်းအနိစ္စသော့၊ ဆင်းခြင်းဒုက္ခသော့၊ အစိုးမရခြင်း အနတ္တသောတွေကို သိမြဲလာအောင် မြင်စိတ်ကြားစိတ်တွေ ပေါ်လာတိုင်းပေါ်လာတိုင်း သိအောင်လုပ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ မြင်တယ်ကြားတယ် ထိုင်တယ်ထိုတယ်လို့ မှတ်သို့၊ သိနေခြင်းဖြစ်သည်။ အဲဒီလို ဘာဝနာတွေ ပွားများနေရင် ပွားများသလောက် ကုသိုလ်စေတနာ တွေ ထပ်ခါထပ်ခါ ဖြစ်နေသည်။

အပစာယန်။ အရှိအသေပေးတဲ့ကုသိုလ်။ ရဟန်းသံပါး မိဘ ဆရာသမား အသက်သိက္ခာ ဂုဏ်ဝါကြီးမားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို လာဘုံလာဘ မမျှော်ကိုးပဲ ခရီးဦးကြီးဆိုမြဲပြတဲ့အခါ ရှိခိုးဝတ်ချတဲ့အခါ အပစာယန်ကုသိုလ်ဖြစ်နေသည်။

ဝေယျာဝစ္စ။ ရဟန်းသံယာ မိဘ ဆရာသမား အသက်သိက္ခာ ဂုဏ်ဝါကြီးမားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်, ဂိုလာန သီတင်းသံးဘော် သူငယ်ချင်းတွေရဲ့ အပြစ်ကင်းတဲ့ကိစ္စတွေကို ကူညီဆောင်ရွက်ပေးတဲ့အခါ ဝေယျာဝစ္စ ကုသိုလ်စေတနာတွေ ဖြစ်နေသည်။

ပတ္တိဒါန။ ရဟန်းသံယာတော်ကို ဆွမ်းကပ်ပြီးတဲ့အခါ ဘုရားရှိခိုးပြီးတဲ့အခါ ဘုရားကို ရေကပ်ပန်းကပ် ဆီးမိကပ် စသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတွေ ပြုလုပ်ပြီးတဲ့အခါ ကိုယ်ရတဲ့ကုသိုလ်ကို တစ်ယောက်ယောက်ကိုပဲဖြစ်ဖြစ် သတ္တဝါအားလုံးကိုပဲ ဖြစ်ဖြစ် ကိုယ်နဲ့ထပ်တူညီမျှ ရပါစေဆိုတဲ့စိတ်နဲ့ အမျှဝေတဲ့အခါ ပတ္တိဒါန ကုသိုလ်ဖြစ်နေသည်။

ဤသို့ မိမိ၏ ကုသိုလ်အဘို့ကို အမျှပေးဝေမှုကြောင့် မူလကုသိုလ်ရှင်မှာ ကုသိုလ်ရွှေ့သွားသည်မဟုတ်၊ ဖယောင်းတိုင်တတိုင်ကို မီးထွန်းထားရှု၍ အခြားဖယောင်းတိုင်များဖြင့် မီးကူးယူသော်လည်း မူလ ဖယောင်းတိုင်မှာ မီးအချိန်မလျော့သည့်ပြင် နောက်ထပ် အရောင်အလင်းအကူအညီရသဖြင့် ပို၍လင်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ မူလကုသိုလ်ရှင်မှာလည်း ကုသိုလ်အရှိန် မလျော့သည့်ပြင် ပတ္တိဒါနကုသိုလ်ပင် အပိုရသေး၏။

ပတ္တာန့်မောဒန။ သူတပါးတွေက ကုသိုလ်ကောင်းမှုလုပ်ပြီး အမျှဝေတဲ့အခါ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာစုခေါ်ရင် ပတ္တာန့်မောဒနကုသိုလ်ရတယ်။ ဤ၌ ဥဒ္ဒိသုကပပတ္တိ=ပြတ္တာဖြစ်နေသူ တစ်ဗုံတယောက်ကို သီးခြားရည်ရှုး၍ ပေးအပ်သော အဖို့၊ အနုဒီသုကပပတ္တိ=တစ်ဗုံတယောက်အတွက် မဟုတ်ပဲ သတ္တာအများကို ပေးအပ်သော အဖို့ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဘုရားရင် ပွင့်တော်မှုခါစွဲ၍ ဖိမ့်သာရမင်း၏ ဆွဲမျိုးဟောင်း ပြတ္တာတို့ သည် ဖိမ့်သာရမင်း၏ ကုသိုလ်ကို သာစုခေါ်မည်ဟု မျှော်လင့် နေကြရာ ပထမအကြိမ် ဝေါ်ဝန်ကျောင်း ရေစက်ချွဲမှာ အမျှမဝေမြှု သာစု မခေါ်ရသဖြင့် ညွှန်ကာလျှော့ ကိုယ်ထင်ပဲ ကြလေသည်။ နံနက်လင်း၍ ဘုရားရင်အား လျောက်ရာ ပြတ္တာတို့၏ဖြစ်ပုံကို ဟောတော်မှုသောကြောင့် ဒုတိယတဖန် ဆွမ်းစသည်ကိုလျှော် အမျှပေးဝေမှု သာစုခေါ်ကြရသတဲ့၊ အနုဒီသုကပပတ္တိကို သာစုခေါ်ရှု၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မ(လက်ငင်း)အကျိုးပေးသော ဝတ္ထာသာဓက မတွေ့ပါ၊ ကုသိုလ်ရှင်က အမျှမပေးအပ်ပဲ သာစုခေါ်ရသော အနုမောဒနကုသိုလ်များလည်း အနုဒီသုကပပတ္တိကို သာစုခေါ်သော ပတ္တာန့်မောဒနနှင့် အကျိုးပေး ကွာခြားလှမည် မထင်။ (ဘာနဲ့)

သူတပါးတို့ကအမျှမဝေပဲ မိမိကအလိုလို ဝမ်းမြောက်မှုသည် ဥဒ္ဒိသုကပပတ္တိ အနုဒီသုကပပတ္တိ ဟူသော ပတ္တိထဲတွင်မပါဝင်၍ ပတ္တာန့်မောဒနမဟုတ်။ (ပေးပို့အပ်၊ ရောစေအပ်သောကြောင့် ပတ္တိမည်၏။ ဝမ်းမြောက် သော သူတပါးတို့ ရသင့်ရထိက်သော ကုသိုလ်အဘို့သည် ဤအရှုံးပတ္တိမည်၏။) (သံပို့နှင့်ကာ)

ဓမ္မသုဝန။ “အင်မတန် တရားနာလေ့ရှိတယ်၊ အလွန်သူတော်ကောင်းတာပဲ” စသည်ဖြင့် သူတပါးတို့ ချီးမွမ်းခြင်းကို မတောင်းတဲ့ အသိအလိမ္မာ တိုးပွာစေလို့ တဆင့်ဟောပြောလို့သော စိတ်ဖြင့် တရားနာရင် ဓမ္မသုဝနကုသိုလ်ရသည်။

ဓမ္မဒေသနာ။ လာဘ သက္ကရ ယသ သိလောကတို့ကို မတောင်းတဲ့ သတ္တဝါများ၏ စီမံးချမ်းသာအလို့င့် တကယ်ဖြူ။ စင်တဲ့စေတနာနဲ့ ဟောပြုမှုသည် ဓမ္မဒေသနာကုသိုလ်မည်၏။ လူဘွယ်ပစ္စည်းကို လာဘ၊ ဒကာဒကာမတွေက ရှိသေလေးမြတ်မှုကို သက္ကရ၊ အခြေအရံကို ယသ၊ အကျော်အစော ဂုဏ်သတင်းနာမည်ကြီးခြင်းကို သိလောက၊ အဲဒါတွေကို မမျှော်ဘဲ တရားဟောရင် စာသင်ပေးရင် ဓမ္မဒေသနာကုသိုလ်ရ၏။ အပြစ်ကင်းတဲ့ လက်မှုပညာတွေ သင်ပေးရင်လည်း ကုသိုလ်ဖြစ်နေသည်။

ဒိဋ္ဌရကမ္မ။ ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်းသည် ဒိဋ္ဌရကမ္မမည်၏။ ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စ၊ ပစ္စည်းဥစ္စတို့မှာ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စမဟုတ်၊ ဘဝတပါးပြောင်သွားရတဲ့အခါ ကိုယ်ပြထားတဲ့ကံသာ ကိုယ်နောက်အစဉ်အဆက် လိုက်ပါမှာပဲ လို့ စဉ်းစားမိတိုင်း ဒိဋ္ဌရကမ္မကုသိုလ်ဖြစ်နေ၏။ ဒီ ဒိဋ္ဌရကမ္မနဲ့ ကုသိုလ်ပြရင် တနည်းပြောရရင် ကံနဲ့ ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်ပြီး ကုသိုလ်ကောင်းမှုလုပ်ရင် ပိုပြီး ကုသိုလ်ရသည်။ ညာသမ္မယုတ်ကုသိုလ်ရသည်။

ကုသိုလ် / အကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း ဟိတ် ၆-ပါးကို ကြောင်းကျိုးဆက်ပြခြင်း

အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟတို့တွင် အလောဘသည် မဖွေရအည့်အကြေး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်၊ အဒေါသသည် ဒုသိုလ အည့်အကြေး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်၊ (များစွာသော သီလပျက်မှုများသည် ဒေါသကို အရင်းခံလျက် ရှိတတ်၏၊ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အဒီန္းဒါနသော်မှ ဥစ္စရှင်ကို မှန်းသော ဒေါသအရင်းခံလျက် ရှိတတ်သေး၏) အမောဟသည် ကုသိုလ်ကို ပိတ်ဆိုတတ်သော မောဟ (နိုဝင်ဘာ) ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

အလောဘသည် ဒါန၏ အကြောင်းတည်း၊ အဒေါသသည် သီလ၏ အကြောင်းတည်း၊ အမောဟသည် ဘာဝနာ၏ အကြောင်းတည်း။

လောဘကြီးသူသည် အပိုအလွန်ကို ယူတတ်၏၊ အလောဘသည် အပိုအလွန်ကို မယူ၊ (မိမိနှင့်စပ်သော ဂုဏ်မရှိသူအပေါ်၌ မိမိ ဂုဏ်ရှိသလို ပြောဆိုခြင်းသည် အပိုအလွန်ယူခြင်းမည်၏) ဒေါသကြီးသူသည် လျော့၍ ယူတတ်၏၊ အဒေါသသည် လျော့မယူတတ်၊ (မိမိမှန်းသူ၌ ရှိနေသောဂုဏ်ကို ချေဖျက်၍ ဂုဏ်မရှိဘူး ပြောဆိုခြင်းသည် လျော့၍ ယူခြင်းမည်၏) မောဟသည် ဖောက်ဖောက်ပြန် ယူတတ်၏၊ အမောဟ(ပညာ)သည် မဖောက်မပြန်ယူတတ်၏။

အလောဘသည် အပြစ်ကို ဝန်ခံတတ်၏၊ လောဘသည် အပြစ်ကိုမှန်း၏။ အဒေါသသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အသိ အမှတ်ပြု၏၊ ဒေါသသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်တတ်၏၊ အမောဟသည် အမှန်အတိုင်း သိ၏၊ မောဟသည် အများကို သိ၏။

လောဘသည် ချစ်ခြင်းသဘောရှိ၍ အလောဘကြောင့် ချစ်သူနှင့် ကျွေကွင်းရခြင်း ဒုက္ခမဖြစ် ဒေါသသည် သီးမခံနိုင်ခြင်းသဘောရှိ၍ အဒေါသကြောင့် မှန်းသူနှင့် တွဲနေရခြင်းဒုက္ခ မဖြစ်၊ မောဟသည် တွေဝေခြင်းသဘောရှိ၍ အမောဟကြောင့် လိုချင်တာကို မရခြင်းဒုက္ခ မဖြစ်။ မှန်၏- အိုခြင်းသဘောတရားကို မလွန်ဆန်နိုင်ဟု သိလျှင် မအိုပါစေနဲ့ဟု တောင့်တမှုမဖြစ်၊ ထိုသို့မဖြစ်၍ အလိုမပြည့်သည့် ဒုက္ခလည်း မဖြစ်တော့။

လောဘကြောင့် ဘတိဒုက္ခဖြစ်၏၊ အလောဘကြောင့် ဘတိ ဒုက္ခမဖြစ်တော့၊ ဒေါသကြောင့် ရောဒုက္ခဖြစ်၏၊ အဒေါသကြောင့် ရောဒုက္ခမဖြစ်။ မှန်၏- ဒေါသအားကြီးသူသည် ပို၍ အိုလွယ်၏။ မောဟကြောင့် မရဏဒုက္ခဖြစ်၏၊ အမောဟကြောင့် မရဏဒုက္ခမဖြစ်၊ မှန်၏- တွေတွေဝေဝေ သေရလျှင် ဆင်းရဲ၏။

အလောဘသည် လူတို့အတွက် ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းရကြောင်း ဖြစ်သည်။ မှန်၏- အလောဘကြောင့် လယ်ယာစသည်အတွက် ငြင်းခံခြင်း မဖြစ်။ အမောဟသည် ရဟန်းတို့အတွက် ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းရကြောင်း ဖြစ်သည်။ မှန်၏- အမောဟကြောင့် အယူဝါဒအတွက် ငြင်းခံခြင်း မဖြစ်။ အဒေါသသည် ရဟန်းရှင်လူတို့၏ ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းရကြောင်း ဖြစ်သည်။

လောဘကြောင့် ဥစ္စာစသည်၌ တက်မက်မှုဖြစ်၍ ပြီးတာဖြစ်ရသည်။ အလောဘကြောင် ပြီးတာမဖြစ်ရ။ ဒေါသကြောင့် ကြမ်းတမ်းသဖြင့် ကြမ်းတမ်းသည့် သဘောရှိသော ငရဲ့၌ ဖြစ်ရသည်။ အဒေါသကြောင့် ငရဲ့၌ မဖြစ်ရ။ မောဟကြောင့် တွေဝေသဖြင့် တိရိစ္ဆာန်၌ ဖြစ်ရ၏။ အမောဟကြောင့် တိရိစ္ဆာန်မဖြစ်ရ။

လောဘကြောင့် ရာဂဖြင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့၏။ အလောဘကြောင့် ထိုသို့ မဖြစ်။ ဒေါသကြောင့် မတဲ့သည့်အခါ ကွဲပြန်၏။ အဒေါသကြောင့် ထိုသို့ မဖြစ်။ မောဟကြောင့် လျှစ်လျှုံး မရှုနိုင်သည့်အတွက် ဒေါသဖြင့် မှန်း၏၊ လောဘဖြင့် ချစ်၏၊ အမောဟကြောင့် ချစ်ခြင်းမှန်းခြင်း မဖြစ်။

အလောဘကြောင့် ကျွန်းမာ၏။ မှန်၏- လောဘမကြီးသူသည် မသင့်တော်သော ဥတု အိပ်ရာနေရာ အဟာရ စသည်ကို မမှို့ဝဲ။ အဒေါသကြောင့် နှပါး၏။ မှန်၏- ဒေါသသည် အရေတွန်ခြင်း ဆံဖြေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ အမောဟကြောင့် အသက်ရှည်၏။ မှန်၏- ပညာရှိသူသည် အစီးအပွားမဲ့ကို ရှောင်၍ မိမိ အစီးအပွားကိုသာ မှို့ဝဲ၏။ (အသက် ညာ၏စောင့်-ဟူလို့)

အလောဘကြောင့် စီးပွားချမ်းသာ ရ၏။ မှန်၏- လောဘမကြီးသူသည် လူ၏။ အဒေါသကြောင့် မိတ် ဆွေ ပြည့်စုံ၏။ မှန်၏- ဒေါသကြီးရင် မိတ်ဆွေမရ၊ ရပြီးမိတ်ဆွေနှင့်လည်း ကွဲတတ်သည်။ အမောဟကြောင့် မိမိကိုယ်ကို ပြည့်စုံစေသည်။ မှန်၏- ပညာရှိသူသည် အစီးအပွားမဲ့ကို ရှောင်၍ မိမိ အစီးအပွားကိုသာ

မိုင်၏။ (အရာအားလုံးအတွက် လုပ်သင့် မလုပ်သင့် ရှင့်ချိန်နိုင်လျှင် အရာရာ အဆင်ပြနိုင်သည်) (အဋ္ဌသာလိန့်အဋ္ဌကထာ ၁၇၀-၁၇၃ ၁၉၉-၂၀၀၊ ဘာမြို့ ၃ ၃၂၅-၃၂၆)

ကုသိုလ်ပြုစဉ် လောဘ ခြုံလျှင် လောဘကြီးသူဖြစ်တတ်သည်၊ ကုသိုလ်ပြုစဉ် ဒေါသခြုံလျှင် ဒေါသကြီးသူဖြစ်တတ်သည်၊ ကုသိုလ်ပြုစဉ် မောဘခြုံလျှင် မောဘကြီးသူဖြစ်တတ်သည်။ လောဘဒေါသ ခြုံလျှင် လောဘဒေါသကြီးသူ၊ လောဘ မောဘ ခြုံလျှင် လောမောဘကြီးသူ၊ ဒေါသမောဘ ခြုံလျှင် ဒေါသမောဘကြီးသူ ဖြစ်တတ်သည်။ လောဘကြီးလျှင် အလောဘအားနည်း၏၊ ဒေါသကြီးလျှင် အဒေါသအားနည်း၏၊ မောဘကြီးလျှင် အမောဘ (ပညာ) အားနည်း၏။ (အဋ္ဌသာလိန့်အဋ္ဌကထာ ၃၀၈-၃၀၉၊ ဘာမြို့ ၂၂၁-၂၂၃)

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးဖြစ်ပုံ

ကျောင်းတိုက် အစွန်အဖျားမှာနေသော အချို့ ရဟန်းတို့သည် စေတီရင်ပြင်ကို တံမျက်လှည်းချိန်၊ ဆရာတော်ကို ဆည်းကပ်ရာအချိန်၊ တရားနာရန်အချိန် ရောက်သည့်အခါ “သွားရမှာ အဝေးကြီး၊ မသွားတော့ပါဘူး”ဟု စဉ်းစားပြီးမှ “ရဟန်းဆိုတာ စေတီကို တံမျက်လှည်းဖို့ ဆရာတော်ထံသွားဖို့ တရားနာဖို့ မသွားရင် မကောင်းဘူး”ဟု တဖန်စဉ်းစားပြီးပြုလုပ်ဆောင်ရွက်လျှင် ဒုတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သည်။

ကလေးယ်တို့ ရဟန်းတော်ကို မြင်သည့်အခါ “ဤရဟန်းသည် ငါတို့၏ ရဟန်း”ဟု နှလုံးသွင်း၍ ရှိခိုးသည်အခါ စသည်တို့၏ တတိယမဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သည်။

မိဘတို့က ကလေးယ်တို့၏ ဦးခေါင်းကို ကိုင်နှိပ်၍ စေတီတော် ရဟန်းတော်စသည်တို့ကို ဝတ်ချစေရာ အခါတို့၏ ကလေးယ်တို့သည် ပင်ကိုယ်က ရှိမခိုးလိုသော်လည်း ရှိခိုးသည့်အခါ အားရာမ်းသာ ရှိခိုးရာ၏ စတုတွေမဟာ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သည်။

(အဋ္ဌသာလိန့်အဋ္ဌကထာ ၁၉၉-၂၀၀၊ ဘာမြို့ ၃ ၄၂၆-၄၃၂)

မဟာကုသိုလ်၏ အကျိုးအနိုင် အစဉ်

ဥပော်သဟရာတ်ထက် သောမနသာသဟရာတ်၊ ဉာဏ်ပို့ယုတ်ထက် ဉာဏသမ္မယုတ်၊ သသခါရိုကထက် အသခါရိုကစိတ်က သာလျှင် မဟာနိသံသ ဖြစ်သောကြောင့် ထိစိတ်ရှစ်ခုတွင် အဋ္ဌမစိတ်ထက် သတ္တာမစိတ်၊ ဆဋ္ဌမစိတ်ထက် ပဋ္ဌမစိတ်၊ စတုတွေစိတ်ထက် တတိယစိတ်၊ ဒုတိယစိတ်ထက် ပထမစိတ်က ပို၍ အကျိုးကြီးမားလေသည်။

(အဘိဓမ္မတ္ထသရုပဒီပက ၁၄၆)

မဟာကုသိလ်စိတ်ဖြစ်ပုံ

ပေးလူအံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ, ပေးလူဆဲအခါ, ပေးလူပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌ မဟာကုသိလ်စိတ်ရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။ သီလကိုဖြည့်ကျင့်အံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ, ဖြည့်ကျင့်ပြီးပြီဟု ဆင်ခြင်ရာ အခါတို့၌ လည်ကောင်း၊ တရားအားထုတ်အံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ, အားထုတ်ဆဲအခါ, အားထုတ်ပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း၊ အရိုအသေပြုအံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ, ပြဆဲအခါ, ပြပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝေယာဝစ္စပြုအံ့ဟု ကြံစည်ရာ အခါ, ပြဆဲအခါ, ပြပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း၊ အမျှဝေအံ့ဟုကြံစည်ရာအခါ, အမျှဝေဆဲအခါ, အမျှဝေပြီး ပြဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း၊ သာရခေါ်အံ့ဟုကြံစည်ရာအခါ, သာရခေါ်ဆဲအခါ, သာရခေါ်ပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာ အခါတို့၌လည်းကောင်း တရားကိုဟောအံ့ဟုကြံစည်ရာအခါ, ဟောဆဲအခါ, ဟောပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း၊ တရားကိုနာအံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ, နာဆဲအခါ, နာပြီးပြီဟု ကြံစည်ရာအခါတို့၌လည်းကောင်း မဟာကုသိလ်စိတ် ရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။ အယူကိုဖြောင့်အောင်ပြုအံ့ဟု ကြံစည်ရာအခါ၌ မဟာကုသိလ်စိတ် ရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။ အယူကိုဖြောင့်အောင်ပြုဆဲအခါ၌ မဟာကုသိလ်စိတ် ဉာဏ်သမ္မယုတ်လေးပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။ အယူကိုဖြောင့်အောင် ပြပြီးပြီဟုကြံစည်ရာအခါ၌ မဟာကုသိလ်စိတ် ရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။

(အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ ၂၀၁-၂၀၄၊ ဘာ၌ ၃ ၄၃၃-၄၄၂၊ သ၌ဟံသာ၌ ၃၈၈-၃၉၇)

အာရုံ ၆ ပါးနှင့် မဟာကုသိလ်စိတ်ဖြစ်ပုံ

ကုသိလ်စိတ်ဖြစ်တာဟာ အဆင်းကိုလည်း အာရုံပြပြီးတော့ ဖြစ်တယ်။ မျက်စိန့် စေတီတော်ကို မြင်ရရင် အဆင်းကို ရေးဦးစွာ မြင်ရတာပဲ မြင်ပြီးတော့ အဲဒီ အဆင်းကို ကြည်ညိုတဲ့ စိတ်ကလေးတွေ ဖြစ်သွားရင် အဲဒါဟာ ကုသိလ်စိတ် ဖြစ်သွားတာပဲ၊ ရဟန်းသံယာတော်တွေကို မြင်ရရင်လဲ ပထမတော့ အဆင်းကို မြင်ရတာပဲ မြင်ပြီးတော့မှ ကြည်ညိုစိတ်ဖြစ်တယ်၊ အဲဒါလဲပဲ ကုသိလ်စိတ်ဖြစ်တာပဲ၊ လူဒါန်းစရာ အာရုံဝါဌာပစ္စည်းကို ယူလာတဲ့အခါ အဲဒီဝါဌာပစ္စည်းကို လူလှပပ တင့်တင့်တယ်တယ် သက်န်းဖြစ်ဖြစ် ဘာဖြစ်ဖြစ်ပေါ့ အဆင်းကို အာရုံပြပြီးတော့ ယူလာလို့ရှိရင် အဲဒါကို အာရုံပြပြီး ကုသိလ်စိတ်တွေကို ဖြစ်နေတော့တာပဲ။

အသံကို အာရုံပြပြီးတော့လဲ ကုသိလ်စိတ်ဖြစ်တာလဲရှိတယ်၊ အဲဒါက အခုလိုတရားနာတဲ့အခါ ကာလမှာ အသံကို အာရုံပြပြီး ဖြစ်တဲ့ကုသိလ်စိတ်ပေါ့၊ အသံကို အကြောင်းပြပြီး ကြေးစည်တို့ ခေါင်းလောင်းတို့စသည် ဒီလိုပစ္စည်းတွေကို လူတတ်ကြတယ်၊ အခုခေတ်မှာတော့ အသံဖမ်းစက်တွေကို လူကြတယ်၊ ဒါကတော့ တော်တော်နေရာကျတာပဲ၊ တရားတော်တွေကို အသံဖမ်းထားလိုက်လို့ရှိရင်

သင့်တော်တဲ့ နောင်အချိန်တွေမှာလဲ နားကြားနိုင်တာဖြစ်လို့ နေရာကျပါတယ်၊ အဲဒီ တရားသံတို့ ကြေးစည် ခေါင်းလောင်းသံတို့ အာရုံပြုပြီး ကြည်ညိုလိုက်ရင်လဲပဲ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်တာပါပဲ။

အနဲ့ကို အာရုံပြုပြီး ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်တာလဲ ရှိတာပဲ၊ ပန်းတို့ အမွေးတိုင်တို့ကို အာရုံပြုပြီး ဖြစ်နိုင်ပါတယ်၊ စားသောက်ဖွယ် အရသာတွေကို စားသောက်ပြီး အဲဒီစားဖွယ်သောက်ဖွယ် အနဲ့အရသာတွေကို လူရတန်းရတဲ့အခါ ဒီလို အနဲ့အရသာတွေကို အာရုံပြုပြီးတော့လဲ ကုသိုလ်စိတ်တွေ ဖြစ်နိုင်ကြသေးတယ်တဲ့၊ ဆွမ်းခဲ့ဘွယ်ဘောဇ်တွေ ဒါတွေလဲ အနဲ့အရသာတွေ ထင်ရှားပါတယ်၊ အနဲ့ကို ဒီလို အာရုံပြုပြီး ကုသိုလ် ဖြစ်နိုင်တယ်။

အတွေ့အထိကို အာရုံပြုပြီး ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နိုင်တယ်၊ ဘယ်လိုဟာလဲဆိုရင် အိပ်ရာခင်းတို့ ခေါင်းအုန်းတို့ စသည် လူတဲ့အခါ အတွေ့အထိနဲ့ စပ်ပြီးတော့ ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်တယ်၊ သဘောအာရုံဆိုတာက အသက်ရှည်ပါစေ အနာကင်းပါစေချမ်းသာပါစေ ဆိုတဲ့စေတနာနဲ့ လူတဲ့အခါ အဲဒါကို အာရုံပြုပြီး ဓမ္မာရုံကုသိုလ်တွေ ဖြစ်နိုင်တယ်။ အဲဒီလို အာရုံခြောက်ပါး တပါးတပါးကို အာရုံပြုပြီး ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်ကြတယ်တဲ့။

(အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ ၁၉၉-၂၀၀၊ ဘာနဲ့ ဒု ၁၁၃-၁၁၆)
(မဟာစည်ဆရာတရားတော်ကြီး ၆၆-၆၇)

သောမနသုဖြစ်ခြင်းအကြောင်များ

၁၊ သဒ္ဓါတရားအားကြီးခြင်း ၂၊ သမ္မာဒီဇို့ဟော၏အမြင်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ (သဒ္ဓါမရှိသူ၊ မိန္ဒာဒီဇို့ရှိသူတို့သည် မြတ်စွာဘုရာ်၏ အဆင်းတော်အသံတော် တို့ခြုံလည်း သောမနသုမဖြစ်) ၃၊ အဝတ်၊ သက်နှုံး၊ ပန်း၊ နဲ့သာ၊ ဆွမ်း၊ အဖျော်စသော အလူဝို့တို့ ကောင်းမွန်ခြင်း၊ တရားသဖြင့်ရသော လူဘွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ ၄၊ အလူခုံဂိုလ် မြင့်မြတ်ခြင်း၊ ၅၊ ဆွမ်းခဲ့ဘွယ်စသည် ရှားပါးသော အရပ်ဖြစ်ခြင်း၊ ၆၊ ဆွမ်းခဲ့ဘွယ်စသည် ရှားပါးသော ကာလဖြစ်ခြင်း။ (ဆွမ်းစသည် ရှားပါသော အရပ်ဒေသ ရှားပါးသော အခါကာလတို့၌ ပေးလူရခြင်းသည် လူလိုစိတ်အားကြီးသောကြောင့်အကျိုးကြီး၏၊ ဝမ်းမြောက်ဘွယ်လည်းဖြစ်၏) ၇၊ အလူကိစ္စကွမ်းကျင်သော အဆွေခင်ပွန်းကောင်ရခြင်း၊ ၈၊ အလူကိစ္စတက်ကြွားဆောင်ရွက်ပေးသော အလုပ်အကျွေးရှိခြင်း၊ ၉၊ ကဲ့ဋ္ဌာရုံ ၁၀၊ မနက်နဲ့သော စိတ်ထားရှိခြင်း ၁၁၊ သောမနသုပုံးသန္တာရွှေ့ ၁၂၊ ကုသိုလ်၏ အကျိုးအာနိသင်မြင်ခြင်း ၁၃၊ ဗုဒ္ဓါနသုတိ ၁၄၊ ဓမ္မာနသုတိ ၁၅၊ သံယာနသုတိ ၁၆၊ သီလာနသုတိ ၁၇၊ စာဂါနသုတိ ၁၈၊ ဒေဝတာနသုတိ ၁၉၊ ဥပုပသမာနသုတိ ၂၀၊ ရန်းရင်ကြမ်းတမ်းသောပုဂ္ဂိုလ်ကိုကြုံရောင်ခြင်း(ဒေါသများသူ) ၂၁၊ နူးညံ့သူနှင့် ပေါင်းသင်းခြင်း(မေတ္တာများသူ) ၂၂၊ ကြည်ညိုဘွယ်ဖြစ်စသည် တရားကို ဆင်ခြင်ခြင်း ၂၃၊ ပီတိသမ္မာ့ချင်းမြှေ့မြှေ့သက်ဝင်ခြင်း (ဥပေါ်သာကို ပြောင်းပြန်သောဖြင့် သိပါ) (အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာဘာ၁၇၊ ဘာနဲ့ ဒု ၁၁၄-၁၁၇)

ဉာဏ်မွုပ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း

၁၊ ပညာကိုဖြစ်စေတတ်သောကံ ၂၊ သူတပါးအကျိုးစီးပွဲးကို လိုလားတောင့်တသဖြင့် တရားဟောခြင်း ၃၊ ဖောင် နက္ခတ် သချို့ ဆေး ဘာသာစကား ပန်းချီ ပန်းပုစ်သည့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း အတတ်ပညာများကို သင်ပေခြင်း ငါးငါးတို့ကို သင်ယူခြင်း ၅၊ ဓမ္မကထိကကို ရိုသေးလေးမြတ်စွာ တောင်းပန်၍ တရားဟောစေခြင်း ၆၊ တရားနာခြင်း ၇၊ ကုသိုလ်ပြု၍ ပညာဆုတောင်းခြင်း ၈၊ ပညာကြီးမှာသော ဘုရားစသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ် ကို ချီးမှမ်းခြင်း ၉၊ ဒေါသမှ ကင်းသော ဗြိုဟ်ပြည့်ဖြစ်ခြင်း ၂၀၊ ပညာဒသကအရွယ်ဖြစ်ခြင်း ၂၂၊ ဘာဝနာကြောင့် ကိုလေသာအဖြစ်နည်းခြင်း ၂၃၊ ရတနာသုံးပါးဂုဏ်ကိုအောက်မေ့ခြင်း ၂၄၊ တိဟိတ်ပဋိသန္တဖြစ်ခြင်း ၂၅၊ ပစ္စည်းဝါးသန့်စင်ခြင်း ၂၆၊ သဒ္ဓါစသော လူနှိမ်တို့ ညီညွတ်ခြင်း ၂၇၊ ပညာမဲ့ကို ရှောင်ခွါခြင်း ၂၈၊ ပညာရှိကို ပေါင်းသင်းခြင်း ၂၉၊ ပညာရှိနှင့် တရားစကား ဆွေးနွေးခြင်း ၂၀၊ နက်နဲ့သောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော တရားကို ဆင်ခြင်းခြင်း ၂၄၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မာန္တ် စွဲမြေခြင်း (ဉာဏ်ပွုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြောင်းပြန်သော်ဖြင့် သိပါ)

(အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ ၁၁၈၊ ဘာန္တီ ၃၊ ၁၁၉-၁၂၁၊ မှလန္တီကာနီသယ ၅၆၄-၅၆၅)

မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြစ်ပုံ

(ကသလ)	(ဝပါက)
အကြောင်း	အကျိုး
မဟာကိုသုလ်-၈	မဟာဝိပါက်-၈
၁။ သော-ဉာသံ-အ	၁။ သော-ဉာသံ-အ
၂။ သော-ဉာသံ-သ	၂။ သော-ဉာသံ-သ
၃။ သော-ဉာဝိ-အ	၃။ သော-ဉာဝိ-အ
၄။ သော-ဉာဝိ-သ	၄။ သော-ဉာဝိ-သ
၅။ ဥ-ဉာသံ-အ	၅။ ဥ-ဉာသံ-အ
၆။ ဥ-ဉာသံ-သ	၆။ ဥ-ဉာသံ-သ
၇။ ဥ-ဉာဝိ-အ	၇။ ဥ-ဉာဝိ-အ
၈။ ဥ-ဉာဝိ-သ	၈။ ဥ-ဉာဝိ-သ

ဘဝ၏အစဆုံးစိတ်၊ ဘဝ၏နောက်ဆုံးစိတ် နှင့် အိပ်ပျော်နေစဉ်တွင် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်စိတ်များသည် ဤမဟာဝိပါက်စိတ်များဖြစ်ကြသည်။ ထိုပြင် စိတ်အစဉ်တွင်ပါဝင်သော တဒါရုစိတ်များ လည်း ဤမဟာဝိပါက်စိတ်များဖြစ်ကြသည်။ ဤမဟာဝိပါက်စိတ်များသည် အကြောင်းမဲ့ပေါ်လာသည်မဟုတ်။ မဟာကုသုလ်(ကံ)စိတ်များကြောင့် ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါး မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး

၁။ သော-ဉာသံ-အ	၁။ သော-ဉာသံ-အ	၁။ သော-ဉာသံ-အ
၂။ သော-ဉာသံ-သ	၂။ သော-ဉာသံ-သ	၂။ သော-ဉာသံ-သ
၃။ သော-ဉာဝိ-အ	၃။ သော-ဉာဝိ-အ	၃။ သော-ဉာဝိ-အ
၄။ သော-ဉာဝိ-သ	၄။ သော-ဉာဝိ-သ	၄။ သော-ဉာဝိ-သ
၅။ ဥ-ဉာသံ-အ	၅။ ဥ-ဉာသံ-အ	၅။ ဥ-ဉာသံ-အ
၆။ ဥ-ဉာသံ-သ	၆။ ဥ-ဉာသံ-သ	၆။ ဥ-ဉာသံ-သ
၇။ ဥ-ဉာဝိ-အ	၇။ ဥ-ဉာဝိ-အ	၇။ ဥ-ဉာဝိ-အ
၈။ ဥ-ဉာဝိ-သ	၈။ ဥ-ဉာဝိ-သ	၈။ ဥ-ဉာဝိ-သ

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး

ကုသိလ်စိတ်ကဲ့သို့ အကျိုးမရသဖြင့်, ပြုသော်လည်း ပြုကာမတ္တ ပြရုံသာဖြစ်သော စိတ်ကို “ကြိယ” စိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ချဲ့ဦးအံ့-ရဟန္တအရှင်တို့သည် ပုထိုး သေက္ခတို့ကဲ့သို့ ဒါနမှ သီလမှ ဘဝနာမှတို့ကို ပြကြသေး၏။ ထိုအမှုများကို တရားကိုကောက်လျှင် “သောမနသုသဟရှင် ဉာဏသမ္မယုတ် အသချိရိက” စသည်များပင်တည်း။ ထိုစိတ်များသည် အပို့ဇာ တဏ္ဍာတည်းဟူသော အနုသယဓာတ် မကင်းသေးသော ပုထိုး သေက္ခတို့၏ သန္တာန်း၌ ထိုအပို့ဇာက ဘဝအပြစ်ကို ဖုံး၍ တဏ္ဍာအစေးက ဘဝမပြတ်အောင် စေးကပ်ဖွဲ့စည်းမှုကြောင့် နောက်နောက်ဘဝ၌ ဆိုင်ရာအကျိုးများကို ပေးကြရ၏။ ရဟန္တအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်း၌ကား ဖုံးပေးမည့် အပို့ဇာ ဖွဲ့စည်းပေးမည့် တဏ္ဍာ မရှိတော့သဖြင့် ထိုထိုဒါနသီလစသည်တို့ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော ထိုစိတ်များသည် အကျိုးမပေးကြတော့ပဲ ပြုကာမတ္တ ပြရုံများဖြစ်ရကား “ကြိယစိတ်” ဟု အမည်ကြပေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ကုသိလ်နှင့် ကြိယာတို့သည် စိတ်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အရေအတွက် သချိုအားဖြင့်လည်းကောင်း အညီအမျှ ရှိကြရသည်။

မဟာတပ်ပုံ

ဤကာမာဝစရကုသိလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့ကို အဘယ့်ကြောင့် မဟာကုသိလ် မဟာဝိပါက် မဟာကြိယာ ဟု ခေါ်ပါလိမ့်မည်နည်းဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိ၏။ စဉ်းစားမိသည်ကား - မဟရှုတ်လောကုတ္တရာ စိတ်တို့နှင့် ကုသိလ်ချင်းပြိုင်လျှင် ဤကာမကုသိလ်က အရေအတွက်အားဖြင့် များ၏။ ဝိပါက်ကြိယာချင်းပြိုင်လျှင်လည်း ဤကာမစိတ်ကများ၏။ ထို့ကြောင့် အများအနက်ကိုဟောသော ‘မဟာ’ သဒ္ဓါအထူးပြု၍ ဤမဟာကုသိလ် မဟာဝိပါက် မဟာကြိယာဟု သုံးစွဲဟန်တူသည်ဟု စဉ်းစာမိပါသည်။ (သြို့ဟုတူ)

အဟိတ်ကြိယာ မဟာကြိယာ ကွားချက်

မဟာကြိယာစိတ်သည် ရဟန္တသနာန်မှာသာ ဖြစ်သည်။ အဟိတ်ကြိယာတွင် ပါရှိသည့် ပဋိဒါရာဝဇ္ဇာန်းနှင့် မနေ့ဒါရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်သည် ရဟန္တသနာန်မှာရော ပုထော်တို့၏ သနာန်မှာပါ ဖြစ်သည်။ မဟာကြိယာ စိတ်သည် အညာမှ ကြွကျပြီးသော သဘောအမပွင့် တူသည်။ အညာမှ မကြွသေးရင် အချိန်ကျက အပွင့်မှ အသီးဖြစ်နိုင်သည်။ အညာမှ ကြွပြီးရင်ကား အသီးမဖြစ်နိုင်တော့ပေါ်။ ရဟန္တသည် ကောင်းသည့် အမှုပြုရှုံး ကောင်းသည့်စိတ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကောင်းသည့်စိတ်သည် အဝိဇ္ဇာနှင့်တက္ကာ၏ အထောက်အပံ့ မရသဖြင့် နောင်ဘဝသံသရာတွင် အကျိုးမပေးနိုင်တော့ရှုံး (မဟာဝိပါက်စိတ်ကို မဖြစ်စေနိုင်တော့ရှုံး) ကုသိုလ်အမည်မရဘဲ ကြိယာအမည်ရလေသည်။ ပဋိဒါရာဝဇ္ဇာန်း နှင့် မနေ့ဒါရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်သည် သဘောအဖို့ပွင့်နှင့် တူသည်။ အဖို့ပင်က အပွင့်ဖြစ်ရှုံး သဘာဝအရပ် အသီးမဖြစ်နိုင်တော့ပေါ်။ ထို့အတူပင် ပဋိဒါရာဝဇ္ဇာန်း နှင့် မနေ့ဒါရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်သည် စိတ္တနိယာမ သဘောအရပ် ကြိယာဖြစ်နေသည်။ ပဋိဒါရာဝဇ္ဇာန်း နှင့် မနေ့ဒါရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်သည် အကျိုးစိတ်လည်းမဟုတ်။ စိတ္တနိယာမအရ ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ငြင်းတို့ကြောင့် နောင်ပေါ်လာမည့် စိတ်မရှိသဖြင့် အကြောင်းစိတ်လည်းမဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်ရလေသည်။ အချုပ်အားဖြင့် အဟိတ်ကြိယာသည် သဘာဝကြိယာ ဖြစ်ပြီး၊ မဟာကြိယာသည် ပြပြု၍ မှ ဖြစ်လာသော ကြိယာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

(မောဟဝိစွဲဒနီကျမ်းမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

ရပါဝစရိတ်

ဓာန်နှစ်မျိုး။ ။ ဤ ရူပဓာန် အရူပဓာန်သည် သမထာနယောဂပဋိလဒ္ဒဓာန်၊ မဂ္ဂသိဒ္ဓဓာန်ဟု နှစ်မျိုးရှိ ၏။ ထိုတွင် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို တမဂ်လာအားထုတ်မှ ရအပ်သော ဓာန်သည် သမထာနယောဂပဋိလဒ္ဒဓာန် မည်၏။ ရေးရေးက “သမာပတ်ရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စိသူဖြစ်ရပါလို၏” ဟု ဆုတောင်းပြည့်သူသည် မဂ်ကို ရလျှင် လောကီဓာန်သမာပတ်များကိုလည်း အပြီးအစီးရနိုင်သည်။ ထိုဓာန်ကို မဂ္ဂသိဒ္ဓဓာန် ဟု ခေါ်သည်။

ဓာန်အင်းတို့က နိုဝင်ဘူးကို ပယ်သတ်ခြင်း

- ၁။ ဝိတက်သည် ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်သတ်သည်။
- ၂။ ဝိစာရသည် ဝိစိကိစ္စာကို ပယ်သတ်သည်။
- ၃။ ဝိတိသည် ဗျာပါဒကို ပယ်သတ်သည်။
- ၄။ သုခသည် ဥဒ္ဓစွဲ ကုက္ကာဇွဲကို ပယ်သတ်သည်။
- ၅။ သမခိုသည် ကာမစ္စန္တကို ပယ်သတ်သည်။

ဓာန်ဟူသည်

အာရုံကို ရူးစိုက်စွာ ရူတတ်ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား(နိုဝင်ဘူး)တို့ကို လောင်မြိုက်တတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဓာန်ဟု ခေါ်သည်။ ဓာန်စိတ်တွင် စေတသိက်အများအပြား ပါဝင်သော်လည်း ရူးစိုက်စွာရူးခြင်း၊ လောင်မြိုက်ခြင်းကိစ္စကို ဝိတက်စသည့် ဤပါးကသာ စွမ်းဆောင်နိုင်၍ ငွေးရွှေကိုသာ ဓာန်ဟု ခေါ်သည်။ ထိနမိဒ္ဓသည် ထိုင်းမိုင်းတွေဝေခြင်း သဘောရှိ၏၊ အကြံမဲ့သူ လူပြန်းနှင့်တူ၏၊ ဝိတက်သည် အာရုံတရာ့သို့ရောက်အောင် တင်ပေး၏၊ အကြံသမားနှင့်တူ၏၊ ထိုသို့ ထိနမိဒ္ဓနှင့် ဝိတက်သည် ဆန့်ကျင် ဘက်ဖြစ်၍ ဝိတက်သည် ထိနမိဒ္ဓကို သတ်၏။ ဝိစိကိစ္စသည် အာရုံတစ်ခု၌ ကောင်းစွာမတည် အလီလီ ယုံမှားတတ်သော သဘောရှိ၏၊ ဝိစိကိစ္စနှိပ်စက်လျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ ပျောက်သွားနိုင်၏။ ဝိစာရကား ရပြီးရောက်ပြီး အာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ ယူခြင်းသဘောရှိ၏၊ ထိုသို့ ဝိစာရနှင့် ဝိစိကိစ္စသည် ဆန့်ကျင် ဘက်ဖြစ်၍ ဝိစာရ၊ က ဝိစိကိစ္စကို သတ်၏၊ ဗျာပါဒ(ဒေါသ) သည် အာရုံကို မနှစ်သက်ခြင်း သဘောရှိ၏။ ဝိစာရက မည်မျှပင် အာရုံကို ထပ်ထပ်ယူသော်လည်း ဗျာပါဒနောက်ယုက်က အာရုံကို ကြောရည်စွာ ယူနိုင်မည်မဟုတ်၊ ဝိတိကား အာရုံကို နှစ်သက်၏၊ ဝိတိနှင့် ဗျာပါဒသည် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ ဝိတိက ဗျာပါဒကို ပယ်သတ်၏။ ဥဒ္ဓစွဲသည် မငြိမ်သက်ခြင်းသဘော၊ ကုက္ကာဇွဲသည် ပူပန်ခြင်းသဘောရှိ၏။ စိတ်အစဉ်က အာရုံကို နှစ်သက်အားရ ဖြစ်နေသော်လည်း ဥဒ္ဓစွဲ ကုက္ကာဇွဲ နောက်ယုက်လျှင် အာရုံကနေ ထွက်ခွာသွားနိုင်သည်။ သုခကား အာရုံ၏အရသာကို ခံစားလျက် ငြိမ်သက်အေးမြှုပ်း သဘောဖြစ်၍ သုခ၊ က ဥဒ္ဓစွဲ၊ ကုက္ကာဇွဲ ကို ပယ်သတ်၏။

ကာမစ္စန္တသည် ကာမဂုဏ်အာရုံကို တောင့်တတတ်၏၊ ကာမစ္စန္တက နှောက်ယုက်လျှင် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခတ္တု, ခံနိုင်ကြမည်မဟုတ်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ ခဲ့ခွဲပြီး ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို ကြံစည်လိမ့်မည်၊ သမာဓိကား ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ တည်တံ့ခြင်း သဘောရှိရကား ကာမစ္စန္တကို ပယ်ခွဲလေသည်။ သမာဓိ(မကုတာ) သည် ဝိတက် ဝိစာ ပီတိ သုခတ္တုက အာရုံသို့တင်ပေးမှု သုံးသပ်မှု နှစ်သက်မှု သာယာမှုတို့ဖြင့် ဝိုင်းဝန်းကူညီ ထောက်ပန်းကြော်အာရုံ၌ ခဲ့ခဲ့မြေမြေတည်၍ စျောန်ကိစ္စကို ပြုလုပ်နိုင်လေသည်။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး

- (က) ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး
- (ခ) ရူပါဝစရရိပိုက်စိတ် ၅-ပါး
- (ဂ) ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါး

- (က) ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး

- ၁။ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျောန်ကုသိုလ်စိတ်-၁
- ၂။ ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျောန်ကုသိုလ်စိတ်-၁
- ၃။ ပီတိ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော တတိယစျောန်ကုသိုလ်စိတ်-၁
- ၄။ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော စတုတွေစျောန်ကုသိုလ်စိတ်-၁
- ၅။ ဥပေါ် မကုတာ စျောန်အား ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဋိမစျောန်ကုသိုလ်စိတ်-၁

(ဝိပါက်စိတ်နှင့်ကြိယာစိတ်ကို ရေတွက်ရှုခြင်း ကုသိုလ်စိတ်အစား ဝိပါက်စိတ်/ကြိယာစိတ်ဟု ပြောင်းလဲ ရေတွက်ရုံသာထူး၏ ၁၇၁၂ ခုနှစ်၊ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျောန်ဝိပါက်စိတ်-၁၊ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကုတာ စျောန်အား ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျောန်ကြိယာစိတ်-၁၊ စသည်ဖြင့် ရေတွက်ပါ)

ပထဝိကသိုက်းဖြင့် စျောန်ရအောင်အားထုတ်ပုံ

အရှဏ်ရောင်အဆင်းကဲသို့ မဝင်းလွန်းမဝါလွန်းသော နှုံးမြေနှင့် ရေဖြင့်ဖျော်ပြီး ပျော်ချင်ပေါ်မှာ ဖြစ်စေ၊ သားရေပိုင်း၊ အဝတ်စသည်တို့ပေါ်မှာဖြစ်စေ၊ တထွာနှင့် လက်လေးသစ် ကျယ်ပြန့်ဝိုင်းစက်စွာ သုတ်လိမ်းပြီး ပတ်ပတ်လည်အနားကို မဲနယ်ဖြင့်ကွပ်၍ စည်မျက်နှာပြင်ကဲသို့ ချောမွေ့အောင် ကသိုက်းဝန်းကို ပြုလုပ်ပါ။

တရားထိုင်မည့် နေရာတွင် တံမြက်လှည့်းပြီး သန့်ရှင်းရေးလုပ်ကာ မိမိထိုင်သည့်နေရာနှင့် နှစ်တောင့်ထွာ အကွာလောက်တွင် ကသိုက်းဝန်းကို ထား၍ မှန်အပြင်၍ မျက်နှာရိပ်ကို ကြည့်သူပမာ မဖွင့်လွန်း မမှတ်တွန်းပဲ ကသိုက်းဝန်းကို ကြည့်ရမည်။ ထိုသို့ကြည့်ရာတွင် မြေ၏အရောင်ကိုလည်း နှလုံးမသွင်းရ၊ ပထဝါဓာတ်၏ မာခြင်းသဘောကိုလည်း နှလုံးမသွင်းရ။ မြေပြပ်ကိုသာ နှလုံးသွင်း၍ မြန်မာလို “မြေ မြေ” ပါ၌လို “ပထဝါ ပထဝါ” ရဲ့ခါ နှတ်ဖြင့်ရွတ်၍ငြင်း၊ ရဲ့ခါ စိတ်ဖြင့်ဆင်ခြင်၍ငြင်း၊ ရဲ့ခါ မျက်စိမ့်တ်၍ငြင်း၊ ရဲ့ခါမျက်စိ ဖွင့်၍ငြင်း စိတ်ထဲ၌ ပုံရိပ်ထင်မြင်လာသည်အထိ ပွားများရမည်။ မျက်စိမ့်တ်ပြီး ကသိုက်းဝန်းကို အာရုံယူလိုက်လျှင် မျက်စိဖွင့်ပြီး ကြည့်လို့ မြင်ရသလိုမျိုး အာရုံ၌ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း တွေ့ရလျှင် ကသိုက်းဝန်းအနား နေပြီး ပွားများရန် မလိုတော့ပေ။ တိတ်ဆိတ်သည့် မည်သည့်နေရာမဆို နေပြီး စိတ်ထဲ၌ ပေါ်နေသော ကသိုက်ဝန်းကို အာရုံပြပြီး ပထဝါ ပထဝါဟု ဆက်လက် ပွားများရမည်။

ပျော်ချပ်, သားရေပြား, အဝတ် စသည်ပေါ်တွင် မေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကသိက်းဝန်းကို ပရိကမ္မန်မိတ် ဟု ခေါ်သည်။ အပြင်က ကသိက်းဝန်းနှင့်ထပ်တူ စိတ်ထဲတွင်ပေါ်နေသော ကသိက်းဝန်းကို ဥက္ကဟန်မိတ် ဟု ခေါ်သည်။ ဥက္ကဟန်မိတ်ကို မှန်း၍ ပထိုံ ပထိုံ ဟု ပွားများဖန် များလသော စိတ်ထဲ၌ ပေါ်နေသော ပုံရှိပ်သည် အဆရာတောင်မက ပို၍ ကြည်လင်တောက်ပသော ပုံရှိပ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွား လိမ့်မည်။ ထိုပုံရှိပ်ကို ပဋိဘာဂန်မိတ် ဟု ခေါ်သည်။ ဥက္ကဟန်မိတ်သည် လက်ဖြင့်လုပ်ထားသော ပျော်ချပ် ပေါ်ရှိ ကသိက်းဝန်းနှင့် ထပ်တူထပ်မှုဖြစ်သည်။ ပျော်ချပ်ပေါ်ရှိ ကသိက်းဝန်းက အစင်းချောင်း လက်ရာစသည် ပါနေလျှင် စိတ်ထဲရှိ ဥက္ကဟန်မိတ် ပုံရှိပ်၌လည်း အစင်းချောင်း လက်ရာပါနေမည်ဖြစ်သည်။ ပဋိဘာဂန်မိတ် အဆင့် သို့ ပြောင်းလဲသွားသည့် ပုံရှိပ်၌ ထိုကဲ့သို့ အပြစ်အနာအဆာများ မရှိတော့ဘဲ အလွန်သန့်ရှင်း ချောမွှဲပြီး တောက်ပနေမည့် ဖြစ်ပါသည်။ ဤ ပဋိဘာဂန်မိတ်ပုံရှိပ် ပေါ်လာရင် စိတ်အစဉ်၌ နိုဝင်ရဏာများကင်းစင်လေပြီ။

ပဋိဘာဂနိမိတ် ကသိက္ပ်းဝန်းအာရုံ စတင်၍ ယူနိုင်အောင် ပိတက်က လုပ်ပေးသည်။ ပိတက်တင်ပေးသော ကသိက္ပ်းဝန်းအာရုံကို ဆက်တိုက်သိနေအောင် ပိစာရ,က လုပ်ပေးသည်။ ကသိက္ပ်းဝန်းအာရုံကို သဘောကျနေ၍ ကသိက္ပ်းဝန်းအာရုံတွင် စိတ်က မြဲနေသည်။ ကသိက္ပ်းဝန်း အာရုံကို သဘောကျ နေအောင် ပိတိ,က လုပ်ပေးသည်။ ကသိက္ပ်းဝန်းအာရုံကို သိနေရလျှင် စိတ်ချမ်းသာမှု ဖြစ်နေသည်။ စိတ်ချမ်းသာမှုရနေအောင် သုခ,က လုပ်ပေးထားသည်။ ပိတက် ပိစာရ ပိတိ သုခတို့၏ ပန့်ပိုးမှုကြောင့် စိတ်သည် ကသိက္ပ်းဝန်း၌ စွဲမြှိစွာ တည်တုံးပြီး ဇကဂုတာ (သမဂ္ဂ) ဖြစ်နေလေတော့သည်။ ဤသို့ဖြင့် နိုဝင်ရဏကင်းစင်ပြီး စူာန်အိုးများပေါ်လာကာ မကြာမှုမှာပင် ပိတက်, ပိစာရ, ပိတိ, သုခ, ဇကဂုတာ စူာန်အိုး ငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပထမစုရာန်စိတ်ပေါ်လာလေသည်။

ထိုပထမစျောန်စိတ်သည် ရဟန္တမဟုတ်သူ သန္တာန်း၌ ပေါ်လျှင် ကုသိုလ်စျောန်ဖြစ်သည်။ ပထမစျောန် ကုသိုလ်ရှိသူ သေလျှင် ကပ်ရက်နောက်ဘဝ္ဗုံး ပထမစျောန်ဖြူဟ္မာဖြစ်မည်။ ထိုဘုံးဖြစ်သော စိတ်သည် ပထမစျောန် ဝိပါက်စိတ်ဖြစ်သည်။ ပထမစျောန် ကုသိုလ်၏ အကျိုးစိတ်ဖြစ်သည်။ ပထမစျောန်စိတ်သည် ရဟန္တသန္တာန်း၌ ပထမစျောန်ရသည့်အနေဖြင့် အစုံးပေါ်သည့်အခါ သို့မဟုတ် စျောန် ဝင်စားသည့်အနေဖြင့် ထပ်ကာထပ်ကာ ပေါ်သည့်အခါ ကြိယာစျောန်ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပထမ စျောန်စိတ်သည် ကုသိုလ်တမျိုး ဝိပါက်တမျိုး အားဖြင့် သုံးမျိုးရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဒုတိယစျောန်စသည်တက်ပုံ

ဒုတိယစျောန်သို့တက်လိုသော ယောကိသည် ရအပ်ပြီးသော ပထမစျောန်ကို ကျမ်းကျင်အဆင့်သို့ရောက်အောင် အဖန်ဖန် ဝင်စားရမည်။ အဖန်ဖန်ဝင်စားပြီးလတ်သော် ဝိတက်စျောန်အကိုအပေါ်မှာ ရှုန်းရင်းကြမ်းတမ်းသည်ဟု ထင်လာ၏။ “ဝိတက်သည် အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ စိတ်ကို တင်ပေးတတ်၏။ သူ အတွက်ကြောင့် လောကီအာရုံ ကာမဂ္ဂ၏ဘက်သို့ စိတ်ရောက်သွားသို့နီးလှသဖြင့် ကာမစွဲနှင့်ဝရကာ ဘေးရန်နှင့် တွေ့မည်ကို စိုးရိမ်ရ၏။ ဝိတက်မပါမှသာ စိတ်ငြိမ်ဘယ်ရှိသည်”ဟု ဝိတက်ကို အပြစ်ရှု၍ ဝိတက်မပါသော ဒုတိယစျောန်ကို ရည်သန်ပြီးလျှင် ပဋိဘာဂနိမိတ် ပထဝိကသိုံ၏ပည်တကိုပင် အာရုံပြု၍ ရူမှတ်စီးဖြန်းရမည်။ ထိုသို့စီးဖြန်းလျှင် ဒုတိယစျောန် ပေါ်လာသည်။ ထို့နောက် “ဝိစာရသည် ရှုန်းရင်းကြမ်းတမ်း၏။ ဝိစာရသည် ဝိတက်နှင့် တွဲဘက်ဖြစ်ရကား မကြာခင် ဝိတက်နှင့်တွဲ၍ ပထမစျောန်သို့လျောကျနိုင်သည်။” ဝိစာရမပါသော တတိယစျောန်သာ ပိုကောင်း၏။ ဟု ဝိစာရကို အပြစ်မြင်၍ တတိယစျောန်ကို ရည်မှန်းပြီး အားထုတ်လျှင် ပိတိ သူခ မကုတ်ဘူး ဟူသော စျောန်အကို သုံးပါးပါသော တတိယစျောန်ပေါ်လာ၏။ ထို့နောက် “ပိတိ သည် နှစ်သက်ခြင်းသဘောရှိ၍ စိတ်ကို ကောင်းစွာ မငြိမ်သက်စေနိုင်၊ ပိတိ မပါမ သာ စိတ်ငြိမ်သက်မည်”ဟု ပိတိကို အပြစ်မြင်၍ ဆက်၍ အားထုတ်လျှင် သူခ မကုတ်ဘူး ဟူသော စျောန်အကိုနှစ်ပါးပါသော စတုတွေ့စျောန်ပေါ်လာ၏။ ထို့နောက် “သူခသည် ပိတိနှင့်သဘောတူပင်ဖြစ်၏။ ပိတိဟူသော ရှုန်းသူနှင့် ပေါင်းမိသဖြင့် တတိယစျောန်သို့ လျောကျမည်ကို စိုးရသည်”ဟု သူခကို အပြစ်ရှု၍ ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် ဥပော့ကွာ့ မကုတ်ဘူး ဟူသော စျောန်အကိုနှစ်ပါးပါသော ပွဲမစျောန်ပေါ်လာ၏။

စျောန်းကျမ်းကျင်အဆင့် သတ်မှတ်ပုံ

စျောန်ဝင်စားပြီးနောက် စျောန်းပါသော ဝိတက် ဝိစာရ စသည့် စျောန်အကို တခုချင်းစီကို အလျင် အမြန် စတင်ဆင်ခြင်နိုင်ရမည် (အာဝဇ္ဇာနဝါယာ၏)။ စျောန်ဝင်စားလိုသည့် ဆန္ဒ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အချိန် ကြာကြာ မယူရဘဲ ချက်ချင်းလက်ငင်း စျောန်စိတ် ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်နိုင်ရမည် (သမာပဇ္ဇနဝါယာ၏)။

တနာရီ စျောန်ဝိုင်စားမည်ဟု ဆန္ဒရှိလျှင် တနာရီ မလျော့စေဘဲ စျောန်စိတ် တနာရီတိတိ ဖြစ်စေနိုင်ရမည် (အမိန္ဒာနဝိဘော်)။ တနာရီ စျောန်ဝိုင်စားမည်ဟု ဆန္ဒရှိလျှင် တနာရီ မကျော်စေဘဲ စျောန်စိတ် တနာရီတိတိ ဖြစ်စေနိုင်ရမည် (ဂုဏ္ဍာနဝိဘော်)။ စျောန်ခြုံပါသော ပိတက် ပိစာရ စသည့် စျောန်အင်္ဂါ တခုချင်းစီကို အလျင်အမြန် စဉ်းစားနိုင်ရမည် (ပေစွဲဝေက္ခကာဝိဘော်)။ မနောဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်းအစွမ်းကို အာဝဇ္ဇန ဝသိဘော် ဟုခေါ်၍ ပေစွဲဝေက္ခကာအောက်တို့၏ အစွမ်းကို ပေစွဲဝေက္ခကာဝသိဘော် ဟုခေါ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အာဝဇ္ဇန ဝသိဘော်ဖြစ်လျှင် သမာပဇ္ဇနလည်း ဖြစ်တော့သည်သာ။ ပထမစျောန်၌ ဤဝသိဘော်တို့နှင့် ပြည့်စုံ လျှင် ပထမစျောန်၌ ကျွမ်းကျင်အဆင့်ရောက်ပြီဟုမှတ်ရမည်။ ပထမစျောန်ကို ကျွမ်းကျင်မှသာ ဒုတိယစျောန်ကို တက်ရ မည်။ ထိုအတူ အောက်အောက်စျောန်ကို ကျွမ်းကျင်မှ အထက်အထက်စျောန်ကို တက်ရမည်ဟုမှတ်ပါ။

ရူပကုသိလ် ၅-ပါး

၁။ ပိ၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ပစျောန်၁
၂။ -၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ဒုစျောန်၁
၃။ -၊ -၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ တစျောန်၁
၄။ -၊ -၊ -၊ သူ၊ ဗုံ+ စစျောန်၁
၅။ -၊ -၊ -၊ ဥ၊ ဗုံ+ မစျောန်၁

ရူပိပါက် ၅-ပါး

ပိ၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ပစျောန်၁
-၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ဒုစျောန်၁
-၊ -၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ တစျောန်၁
-၊ -၊ -၊ သူ၊ ဗုံ+ စစျောန်၁
-၊ -၊ -၊ ဥ၊ ဗုံ+ မစျောန်၁

ရူပကြိယာ ၅-ပါး

ပိ၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ပစျောန်၁
-၊ ပိ၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ ဒုစျောန်၁
-၊ -၊ ပိ၊ သူ၊ ဗုံ+ တစျောန်၁
-၊ -၊ -၊ သူ၊ ဗုံ+ စစျောန်၁
-၊ -၊ -၊ သူ၊ ဗုံ+ မစျောန်၁

အာရုပစျောန်တက်ပုံ

ရပ်ခန္ဓာကိုယ်ရှိခြင်းကြောင့် ရောဂါအမျိုးမျိုး ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းအမျိုး ခံစားကြရသည်။ ရပ်ခန္ဓာမရှိရာအရုပ်ဘုံးကား ထိုအပြစ်မျိုးမှ ကင်းသဖြင့် အေးမြှုလိမ့်မည်ဟု ရပ်ကိုအပြစ်မြင်၍ အရုပစျောန်ကို ရလိုသောသူသည် (တစွဲကြောက်တတ်သူသည် ညုံးအခါ သစ်ငုတ်တို့ပင် တစွဲထင်၍ ကြောက်နေသ ကဲ့သို့) ရူပစျောန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုက်းရပ်ကို စက်ဆုပ်လေတော့၏။ ထိုသို့ ရူပစျောန်ကို စက်ဆုပ်၍ အရုပစျောန်ကို ရလိုသောသူသည် အာကာသကသိုက်းမှ တပါးသော ကသိုက်းဥပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို မှန်းဆပြီး စိတ်ထဲ၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်နေစေရမည်။ ထိုအခါ ထင်နေသော ကသိုက်းဝန်းကို အာရုံမပြုတော့ပဲ ကသိုက်းဝန်းပြန့်နှုံးရာအရပ်ကို “အနဲ့ဘာ အာကာသော”ဟု ကောင်းကင်းကိုသာ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နေမှုကို ပရိကမ်ပြသည်ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ပြုဖန်များလျှင် ထမင်းအိုးဝတ္ထ် ဖုံးထားအပ်သော အဝတ်ကို ဖွင့်လိုက်သောအခါ အဝတ်ကွယ်ပျောက်၍ မျက်နှာဝ ဟင်းလင်းပေါက် ပေါ်လာသကဲ့သို့ ကသိုက်းဝန်းကွယ်ပျောက်၍ ကသိုက်းပြန့်နှုံးရာ အရပ်အားလုံး၌ ကောင်းကင်းဟင်းလင်းပြင် ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။

မူလကသိုက်းကို နှလုံးမသွင်းပဲ ခွါ၍ရအပ်သော (စိတ် ထဲ၌ထင်လာသော) ကောင်းကင်ကို အာရုံပြုလျက် 'အကာသော အန္တာ' ဟု ပွားများဖန်များလျှင် အကာသာန္တယတန္တစ္တန္တပေါ်လာ၏။ (အန္တာ-ဥပါဒ်ဟူသော အစအပိုင်းအခြားလည်းမရှိ၊ ဘင်ဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားလည်း မရှိသော၊ အကာသော-ကောင်းကင်ပည်တ်)

အာကာသာန္တယတန္တစ္တန္တအသားကျ၍ ဒုတိယအရူပစ္စန်တက်လိုသောသူသည် အာကာသာ န္တယတန္တစ္တန္တမှ အထတွင် "အာကာသာန္တယတန္တစ္တန္တသည် ရူပစ္စန်ဟူသော ရန်သူနှင့်နီး၏၊ ဒုတိယအရူပစ္စန်လောက် မငြိမ်သက်" ဟု အပြစ်မြင်၍ ကောင်းကင်ပည်တ်ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ ပထမအရူပစ္စန်စိတ်ကို အာရုံပြုကာ အနှစ် ဝိညာက် ဟု ပွားများလတ်သော ဝိညာန္တယတန္တစ္တန္တပေါ်လာ၏။ (အနှစ်ဝိညာက်ဟူရှုံး ပထမ အရူပဝိညာက်သည် အနှစ်ဖြစ်သော ကောင်းကင်ပည်တ်ကို အာရုံပြု၏။ ထိုအကြောင်းအာရုံ၏ အနှစ်အမည်ကို အကျိုးအာရမကိုကဖြစ်သော ဝိညာက်အပေါ်၍တင်စား၍၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဝိညာက်ကို အနှစ်ဟု ဆိုသည်။ "အနှစ်-ဥပါဒ်ဘင်အားဖြင့် အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ကို အာရုံပြုသော၊ ဝိညာက်-ပထမအရူပစ္စန်စိတ်" ဟု ဘာသာပြန်၊ အနှစ် မပါဘဲ ဝိညာက် ဝိညာက် ဟူ၍လည်း ပွားနိုင်သည်။)

ဝိညာက်န္တယတန္တစ္တန္တအသားကျ၍ အာကိုးန္တယတန္တစ္တန္တရလိုသောသူသည် ဝိညာက်န္တယတန္တစ္တန္တအပြစ်ကိုရှုပြီးလျှင် ပထမအရူပစ္စန်စိတ်ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ နှစိုးဘောပည်တ်ကို အာရုံပြုလျက် "နှစိုးကို့" ဟု ပွားများလျှင် တတိယအရူပစ္စန် ပေါ်လာ၏။

နှစိုးကို့။။ "ကို့-ဗိုးအနည်းငယ်မျှ၊ နှစိုး-မရှိတော့ပြီ" ဟု ဆိုရှုံး ပထမအရူပစ္စန်စိတ်မရှိခြင်းဟု မှတ်ပါ။ ထင်ရှားစေအုံ-- ဒုတိယအရူပစ္စန်သည် ပထမအရူပစ္စန်ကို အာရုံပြု၏။ ထိုပထမအရူပဝိညာက်ကို လွန်မြောက်နိုင်မှသာ တတိယအရူပစ္စန်ကို ရမည်။ လွန်မြောက်ဟူသည် ထိုအာရုံကို အာရုံမပြုဘဲ တခြားအာရုံကို တိုးတက်၍ အာရုံပြုခြင်းပေတည်း။ ထိုကြောင့်ပထမအရူပဝိညာက်ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ "နှစိုးကို့" ဟု အာရုံပြုလေရာ ပထမအရူပဝိညာက်ကွယ်ပြောက်၍ ပထမအရူပဝိညာက်မရှိခြင်းသာ ထင်ရှားတော့၏။ ဥပမာ-လူတစ်ယောက်သည် စည်းဝေထိုင်နေသော သံယာတော်များကို မဏ္ဍာပ်အလယ်မှာ တွေ့ပြီးနောက် အပြင်သို့ ထွက်သွားပြီး အစဉ်းအဝေးပြီး သံယာတော်များ ပြန်သွားပြီးမှ ငြင်းနေရာသို့ ပြန်ရောက်လာရှုံး သံယာတော်များကို မတွေ့ရတော့ဘဲ ဘာမျှမရှိခြင်းကိုသာ တွေ့ရတော့သကဲ့သို့တည်း။ ထိုမရှိခြင်းသည် ပရှမတ်မဟုတ်၊ ပည်များ ဖြစ်သောကြောင့် "နှစိုးဘောပည်တ်" ဟု ခေါ်သည်။

နေဝါယဉ်နာသည်ယတေသနကို တက်လိုသော ယောက်သည် တတိယအရှုပစ္စနာန်ကို အပြစ်မြင်ယျက် နှစိုးဘောပည်တ်ကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ တတိယအရှုပစ္စနာန်ကို အာရုံပြုကာ “သန္တမေတာ ပဏီတမေတာ” ဟု အဖန်ဖန်ပွားများလသော် နေဝါယဉ်နာသည်ယတေသနပေါ်လာ၏။

သန္တမေတာ်ပဏီတမေတာ်။ ဧတံ-တတိယအရှုပစ္စနှင့်သည်။ သန္တံ-မရှိခြင်းကိုပင် အာရုံပြနိုင်သည့်အတွက် ဌိမ်သက်ပါပေစွာ။ ဧတံ-သည်။ ပဏီတံ-မွန်မြတ်ပါပေစွာ။ များစွာသော စိတ်တို့သည် ဒြပ်တစ်ခုခုကို အာရုံပြနေရမှ ကြာရည်စွာ မွေးလျှော့နိုင်ကြ၏။ ဤပထမအရှုပစ္စကား ဘာမျှမရှိခြင်းပည်တ်ကို အာရုံပြနိုင်သဖြင့် ဌိမ်သက်၏ဟု ချီးမှုမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ တတိယအရှုပစ္စနှင့်သည် စတုတွေအရှုပစ္စလောက် မြိမ်သက်သဖြင့် အပြစ်မြင်ခဲ့ပြီး အဘယ့်ကြောင့် တတိယအရှုပစ္စကို ချီးမှုမ်းရသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ ချီးမှုမ်းခြင်းကား မရှိခြင်းကို အာရုံပြနိုင်သည့်အတွက် ချီးမှုမ်းခြင်းပင်တည်း။ အပြစ်ကို အပြစ်ဟု မြင်ကာ ဂုဏ်ကို ဂုဏ်ဟု မြင်သဖြင့် ရွှေနောက်မဆန္ဒကျင်။

ချီးမှမ်းသော်လည်း မလိုချင်။ ။ တတိယအရှုပဗျာန်ကို ချီးမှမ်းသင့်၍ ချီးမှမ်းသော်လည်း ငှုံးချာန်ကို မဝင်စားလိုတော့၍ ငှုံးချာန်ကို ကျော်လွန်ကာ စတုတွေအရှုပဗျာန်ကို ရနိုင်သည်။ ဥပမာ- ဘုရင်သည် လက် မှုပညာပြုခြုံ လှည့်လည်နေစဉ် လှပသော ဆင်စွယ်ရပ်ကလေးကို ပြုလှပ်နေသော ဆင်စွယ်ပွတ်သမားကို မြင်တော်မူရာ တော်ပါပေသည်ဟု ချီးမှမ်းသော်လည်း ကိုယ်တိုင်က ဆင်စွယ်ပွတ်သမားမလုပ်လို့ ထိုကဲ့သို့ ချီးမှမ်းသော်လည်း ဆင်စွယ်ပွတ်သမားမလုပ်ဘဲ နှစ်းတော်သို့ပြန်ပြီး ဘုရင်လှပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

(သရိပိတ်ဘာသာဇုကာ ၆၆၁-၆၇၄)

အရပ်စုံနှင့်သည် ရုပ်စုံနှင့်လို အာရုံမများ

ရူပစျောန်တိုက အကိုတိက္ခမစျောန်ဖြစ်၍ ရူပစျောန်၌ စျောန်တပါးလျှင် ကသိက်း ၁၀, ကောင့်သာ ၁၀စသည် ဖြင့် အာရုံများစွာရှိ၏၊ အရူပစျောန်တိုကား အာရမ္မာတိက္ခမစျောန်ဖြစ်၍ စျောန်တပါးလျှင် အာရုံတပါးသာ ရှိရလေသည်။ပထမစျောန်၌ စျောန်အကို ၅ပါး၊ ဒုတိယစျောန်၌ စျောန်အကို ၄ပါးစသည်ဖြင့် စျောန်အကိုလျော့ခြင်းကို အကိုတိက္ခမဟု ဆိုသည်။ ရူပစျောန်၌ စျောန်အကိုကို ပယ်ခွဲဖို့က အရေးကြီးသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ အာရုံ အမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း အနှောက်အယုက်မရှိနိုင်၊ အရူပစျောန်တိုကား ဥပေက္ဗာ မကုတ်တာ စျောန်အကို နှစ်ပါးစီ အညီအမျှ ရှိသောကြောင့် စျောန်အကိုကို လွန်သွယ်မလို့၊ အောက်အောက်စျောန်၏ အာရုံကို လွန်မြောက်နိုင် မှသာ အထက်အထက်စျောန်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ရူပပွဲမစျောန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိက်းပည်တ်ကို အာရုံမပြုဘဲ လွန်မြောက်နိုင်မှ အာကာသာန္တာယတန်စျောန်ကို ရနိုင်သည်။အာကာသာ န္တာယတန်စျောန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကောင်းကင်ပည်တ်ကို လွန်မြောက်နိုင်မှ ဝိသာက္နာယတန်စျောန်ကို ရနိုင်သည်။

(သက္ကာလုပ်ဘသာသာင့်ကာ-စာ)

ရူပဓာန်ရရှိစေနိုင်သည့် ကသိက္ဌားရွှေနည်း ၁၀-မျိုး အကျဉ်းချုပ်

ကသိက္ဌားဝန်းပြုလုပ်ရန် မလိုခြင်း

ပထဝိကိုသိက္ဌားနိမိတ်ကို ကြည့်ရှုများများရာ၏ ရေးအတိတ်ကာလ နီးသောဘဝက ပထဝိကသိက္ဌားနိမိတ်ကို ရခဲ့ဘူးခြင်းမရှိ အထံ၊ ဝသီ၊ ပါရမီ မရှိခဲ့သော သူများမှာကား မြေကြီးကသိက္ဌားဝန်းကို အသေအခြာ ပြုလုပ်၍ ရှုမှုပင် နိမိတ်ရနိုင်သည်။ ရေးအထံ၊ ဝသီ၊ ပါရမီ ရှိခဲ့သော သူများမှာကား မပြုမပြင်ပဲ ပကတီမြေပြင် ကိုလည်းကောင်း ကောက်နယ်တလင်းကိုလည်းကောင်း ထွန်ယက်ထားသော ထွန်ချေးခဲ့ လယ်ကွက်တို့ကို လည်းကောင်း “မြေမြေ”ဟု နှစ်လုံးသွင်းပြီး ကြည့်ရှုလိုက်လျှင် ပထဝိကသိက္ဌားနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ ဥျာန်ရသည်အထိ ဖြစ်နိုင်၏။

အာပေါကသိက္ဌား

ရေကို ပါဋ္ဌာသာဖြင့် အာပေါဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ရေကသိက္ဌားဝန်းကို အာပေါကသိက္ဌားဝန်းဟု ခေါ်ရ၏။ ရေးအတိတ်ကာလ နီးသောဘဝက ရေကသိက္ဌား ရှုခဲ့ဘူးသော အထံ၊ ဝသီ၊ ပါရမီ ရှိခဲာ သူသည် ရေကသိက္ဌားဝန်းပြုလုပ်ရန် မလိုပဲ ပကတီရှိနေသော မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်း၊ အိုင်း၊ သမုဒ္ဒရာ၊ ရေတွင်း၊ ရေကန်ရှိ ရေကို ကြည့်ရုံမြှုဖြင့် အလွယ်တကူ ရေပရီကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ရယူ နိုင်သည်။ ပါရမီမရှိခဲာသူအတွက် ရေကသိက္ဌားဝန်း ပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်မှာ တစ်တောင် (သို့မဟုတ်) တောင်ဆုပ်ခန့် အဝကျယ်၍ အစောက်နက်သော အိုးခွက်စည်ပိုင်းထဲ၌ ကြည့်လင်သောရေကို ထည့်၍ စိတ်ဖြင့် “ရေ ရေ” ဟု ရှုမှတ်ရမည်။ ပထဝိကသိက္ဌား၏ ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပြင်ပ၍ မျက်မြင်ရေကသိက္ဌားဝန်းနှင့် တစ်ထပ်တည်း တူသောဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်လာအောင်ရှုမှတ်ရမည်။ ယင်းဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် လူပ်ရားသည့် လျိုင်းကယ်များ ပလုံစီများ ပါနေတတ်သည်။ ဆက်လက်၍ ရှုသောအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ်အဆင့်သို့ တက် လှမ်း သွားသည်။ ယင်းပဏိဘာဂနိမိတ်သည် လူပ်ရားခြင်းမရှိ၊ ရော့ပေါင်း ပလုံစီများ၊ အလွန်ပြုမြတ်သက်လျက် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက်သာလွန်၍ ကြည့်လင်၏။ မှန်ညီကဲ့သို့ အလွန်ကြည့်လင်၏။ ဤရေကသိက္ဌားမှာလည်း ပြဆိုပြီးသည့်အတိုင်း ဥျာန်ငါးပါးလုံး ဖြစ်စေနိုင်၏။

တေဇောကသိုက်းရွန်ည်း

ရေးက အားထုတ်ခဲ့ဘူးသော အထုံ၊ ဝသီ၊ ပါရမီ ရှိသူတို့မှာ တေဇောကသိုက်းဝန်း သီးခြားစီမံရန်မလို့ ပကတိရှိနေသော မီးပုံး၊ မီးကြီး၊ မီးတောက်၊ ဆီမီးကိုပင် ကြည့်ရှု၍ အာရုံယူနိုင်သည်။ ရေးဘဝက ဆူတောင်းမှူ မရှိခဲ့လျှင် မီးတောက်၊ မီးလျှံး (သို့မဟုတ်) မီးကျိုးစုကို မျက်နှာမပူလောက်သော အကွာအဝေး၌ထားရှု ကြည့်ရှု၍ အာရုံယူနိုင်သည်။ ရေးဘဝက ဆူပန်မှူ အမိကာရ မရှိခဲ့လျှင် မီးတောက်၊ မီးလျှံး (သို့မဟုတ်) မီးကြီးစုကို မျက်နှာမပူလောက်သော အကွာအဝေး၌ထားရှု ကြည့်ရှုရမည်။ (သို့မဟုတ်) ဖျာ၊ သင်းဖြူး၊ ရိုင် စသည်ကို တထွာလောက် အပေါက်ဖောက်၍ ထိအပေါက်မှတဆင့် မီးတောက်မီးလျှံးကို ကြည့်ရှု၍ “မီး မီး” ဟု ပရိကမ်ပြုရမည်။ မီးကသိုက်း၌ ဥရုံးများကို မြင်နေရသည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်အဆင့်သို့ ရောက်သောအခါ၌မှူ မီးကသိုက်းနိမိတ်သည် အခိုးအငွေ၊ အရှိန်ကင်းလျက် လူပ်ရှားမှုမရှိ၊ မီးခဲထင်းစမရှိ ြမ်းသက်စွာ ထင်မြင်လာ ၏။ ဆက်လက်၍ ပထိကသိုက်းမွားနည်းအတိုင်း ဖျာန်ငါးဆင့်လုံးကိုစွဲပြီးစီးအောင် မွားများအားထုတ်ရမည်။

ဝါယောကသိုက်းရွန်ည်း

ဝါယောကသိုက်းကိုလည်း ရေးအတိတ်ကာလ အထုံ ဝသီ ပါရမီ မရှိခဲ့လျှင် ပကတိကောင်ကင် ပြင်မှာ တိုက်ခတ်သောလေကို ကြည့်၍ နိမိတ်ရအောင် ယူနိုင်ပါသည်။ ပါရမီမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ လေတဖြတ်ဖြတ် တိုက်ခတ်၍ လူပ်ရှားနေသော မြက်ပင်များ၊ ပြောင်းပင်များ၊ ကြံပင်များ၊ ဝါးရုံပင်များ၊ သစ်ကိုင်းများ၊ လက်လေးသစ်မျှလောက်ရှည်သော ဆံတိဆံပင်များ၏ လေတဖြတ်ဖြတ် တိုက်ခတ်လူပ်ရှား နေသည်ကို ကြည့်ရှုမှတ်သားရမည်။ စိတ်ထဲက “လေ လေ” ဟု နှုလုံးသွင်းရမည်။ လေကို သတိသညာဖြင့် မှတ်သားရမည်။ လေတိုက်ထဲ၌ ကိုယ်ကာယကို လေတိုက်ခံ၍ လေထိခဲ့ရသောနေရာ၌ လေဟု နှင့်သွင်း၍ သတိသညာဖြင့် မှတ်သားရမည်။ လေကသိုက်း၏ ဥရုံးများကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မီးခိုးကဲ့သို့ လည်းကောင်း စီးသွားပြီးလွင့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် လူပ်ရှားလျက် ထင်တတ်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်မူကား မလူပ်မရှား ြမ်းသက်စွာထင်၏။

နီလကသိုက်းရွန်ည်း

ရေးဘဝ နီလကသိုက်း မွားများအားထုတ်ဖူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ကသိုက်းဝန်းသီးခြား ပြုလုပ်ရန်မလို ဘ ညီပြောရောင်ရှိသည့် အရာဝတ္ထာရာကို ကြည့်ရှု၍ ပရိကမ္မနိမိတ်ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ အထုံ ပါရမီ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ သစ်သားပြားတခုကို သယ်ဆောင်၍ လွယ်ကူစေရန် ယပ်တောင်ကဲ့သို့ လက် ကိုင်ရှုးဖြင့် ပြုလုပ်ရမည်။ ယင်းသစ်သားပြားပေါ်၍ အချင်းတထွာခန့်ရှိသော စက်ပိုင်းကို ညီပြောရောင်ဆေး

သုတေသနများရမည်။ အနားရေးကို အဖြူရောင် (သို့မဟုတ်) အနီရောင်ဖြင့် ပတ်ပတ်လည် သုတေသနများရမည်။ အနားပတ်ဆေးမှာ ၃ လက်မ အကျယ်ရှိ လုံလောက်သည်။ ဆေးသုပ်ရာ၌ စင်းကြောင်း အစက်ပြောက်၊ အဖွဲ့အထစ် မရှိစေရ၊ ချောမွတ်နေအောင် သုတေသနများရမည်။ ဤကသိုက်းမြှု ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှာ ပြင်ပရှိ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ထူးရားမှာ မရှိ၊ တူညီသည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်မှာ နိလာပတ္တမြားကဲ့သို့ ကြည်လင်တောက်ပ အရည်လည်နေ၍ အလွန်နှစ်လိုဖွယ် ရှိသည်။

ပိတကသိုက်းရှုနည်း

ရှေးဘဝ ပိတကသိုက်း ပွားများအားထုတ်ဖူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ကသိုက်းဝန်း သီးခြားပြုလုပ်ရန် မလိုဘဲ ရွှေဝါရောင်ရှိသည့် အရာဝတ္ထုတိုင်းကို ကြည့်၍ ပရိကံပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ အထံပါရမီ မရှိ သော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ပျော်ချပ်တရုပေါ်တွင် စက်ဝိုင်းပုံ အဝါရောင်ဆေးသုတေသန ကသိုက်းရှုရမည်။ “အဝါ အဝါ” ဟု စိတ်က မှတ်ရမည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသောအခါ်မြှုမှ ရွှေအစစ်ကဲ့သို့ အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်အဝါရောင် ထင်လာသည်။

လောဟိတကသိုက်းရှုနည်း

ရှေးဘဝ လောဟိတကသိုက်း ပွားများအားထုတ်ဖူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ကသိုက်းဝန်း သီးခြားပြုလုပ်ရန် မလိုဘဲ အနီရောင်ရှိသည့် အရာဝတ္ထုတိုင်းကို ကြည့်၍ ပရိကံပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ အထံပါရမီ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ပျော်ချပ်တရုပေါ်တွင် စက်ဝိုင်းပုံ အနီရောင်ဆေးသုပ်ကာ “အနီ အနီ”ဟု စိတ်ထဲကမှတ်လျက် ကြည့်ရှုရမည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်သောအခါ ပတ္တမြာနိကဲ့သို့ ဝင်လက်တောက် ပြောင် နေသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

ဉာဏ်ပိုကသိုက်း

ရှေးဘဝက ဉာဏ်ပိုကသိုက်း ပွားများအားထုတ်ဖူးသောပုဂ္ဂိုလ်များ ကသိုက်းဝန်းသီးခြားပြုလုပ်ရန် မလိုဘဲ အဖြူရောင်ရှိသည့် အရာဝတ္ထုတစ်ခုကို ကြည့်ရှု၍ ပရိကမ်ပြနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ အထံဝသီ ပါရမီ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ပျော်ချပ်တစ်ခုကို စက်ဝိုင်းပုံ အဖြူရောင်ဆေးသုပ်၍ “အဖြူအဖြူ”ဟု စိတ်ထဲကမှတ်လျက် ကြည့်ရှုရမည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်သောအခါ ဖြူဖြူးဝင်းလက် တောက်ပြောင်နေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

အာလောကကသိုက်းရှုနည်း

အမိမိုး၊ သို့မဟုတ် နံရံ့၏ အပေါက်ဂိုင်းတစ်ခု ဖောက်ထားရမည်။ ယင်းအပေါက်မှ အလင်းရောင် ဝင်ရောက်လာ၍ ကြမ်းပြင်ပေါ် သို့မဟုတ် နံရံ့ပေါ်၍ အလင်းကွက်ကျရောက်နေသည်ကို ကြည့်ရှု၍ စိတ် ထဲက “အလင်း အလင်း”ဟု မှတ်သားရမည်။ ညအခါတွင် လရောင်အလင်းကွက်ကို သော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် မီးအလင်းရောင်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြည့်ရှု၍ “အလင်း အလင်း” ဟု ပရိကမ်ပြရမည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ပုံမှာ ယင်းအလင်းရောင်သည် သာလွန်ထူးကဲစွာ လင်းလာသည့်အပြင် အလင်းရောင်ထူးထဲလာသည်။ အရောင်ခဲကြီးကဲ့သို့ ထင်လာသည်။

အာကာသကသိုက်းရှုနည်း

အာကာသဆိုသည်မှာ ကောင်းကင်ဟင်းလင်းပြင်ကို ဆိုလိုသည်။ အမိုး သို့မဟုတ် နံရံ့ကို အချင်းနှစ် ထွာခန့် ဂိုင်းဂိုင်းစက်စက် အပေါက်ဖောက်ထား ရမည်။ ယင်းအပေါက်ကိုကြည့်ရှု၍ “ကောင်းကင်ဟင်းလင်းကောင်းကင်ဟင်းလင်း”ဟု စိတ်ထဲကမှတ်လျက် ကြည့်ရှုရမည်။ စက်ဂိုင်းမဟုတ်သော လေးထောင့်၊ ခြားကြ ထောင့် အပေါက်များကိုလည်း ကြည့်ရှု၍ ပရိကမ်ပြနိုင်သည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ရာ၌ ကောင်းကင်ဟင်းလင်းသက်သက် ထင်မြင်တတ်သည်။

ကသိုက်း ၁၀ ပါး အချုပ်

ပထဝိကသိုက်း၊ အာပေါကသိုက်း၊ တောောကသိုက်း၊ ဝါယောကသိုက်း ဤလေးခုကို မဟာဘူတ (မဟာဘုတ်) ကသိုက်းလေးခုဟု ခေါ်သည်။ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ သုဒ္ဓတ ဤလေးခုကို ဝဏ္ဏကသိုက်းဟု ခေါ်သည်။ ဝဏ္ဏကသိုက်းလေးပါးတို့၌ မန်ကြသောအဆင်း အစိမ်းရောင်အဆင်းတို့သည် နီလကသိုက်း၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏။ ထိုနည်းတူ အဝါနှင့်နီးစပ်သော အရောင်အဆင်းများကို ပီတကသိုက်း၌ ထည့်သွင်း အပ်၏။ အလားတူပင် အနီအဖြူနီးစပ်ရာ အရောင်များကို သင့်လျော်သလို အနီရောင်အဖြူရောင်ကသိုက်းမှာပင် ကသိုက်းမှာပင် ထည့်သွင်းရ၏။ လောကြုံ မြင်မြင်သမျှ ကသိုက်းချည်းပင်တည်း။ နိမိတ်ရအောင် ကြည့်ရ တတ်ရန်သာလိုသည်။

အထူးသတိပြုရန်

ကသိုက်း ၁၀-ပါးတို့တွင် မိမိနှစ်သက် ထင်မြင်လွယ်သော ကသိုက်းတစ်ခုခုကို ရေးဦးစွာကြည့်ရှု ပွားများ၍ စျောန်းပါးလုံး ဖြစ်စေအပ်၏။ ကသိုက်းတစ်ခုတည်းမှာပင် စျောန်းပါးလုံးရှုံးမှ ကျိန်သော အခြားကသိုက်းများကို ဆက်လက်ပွားများ အားထုတ်ရမည်။

ကသိုက်းတစ်ခု၏ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ပြီးလျှင် အခြားကသိုက်းများ၏လည်း နိမိတ်ထင်ရန်လွယ်သည်။ ပါရမီမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ပထဝိကသိုက်း ဝါယောကသိုက်း အာပေါကသိုက်း နိမိတ်ထင်ရန် ခက် သည်။ မီးကသိုက်းနှင့် ကောင်းကင်ကသိုက်းတို့သည် နိမိတ်ထင်ရန် လွယ်၏။ ဝဏ္ဏကသိုက်းလေးပါးမှာ ပို၍ လွယ်၏။

အဖြူရောင်ကသိုက်း

ဝဏ္ဏကသိုက်းလေးခုအနက် အဖြူရောင် ထဲဒါတ ကသိုက်းသည် အစကန်းဦး အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိနမီဒုကို ကင်းကွာစေနိုင်သည်။ စိတ်ကို ကြည်လင်စေတတ်၏။ ညာကိုထက်မြက်စေ၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မရမီကြားကာလည်ပင် အထည်အဝှက်အဆင်းဟူသမျှကို အလိုရှိတိုင်း မြင်စေနိုင်၏။ အလွန်တန်ခိုးအာန်ဘော်ကြီးသော ကသိုက်းဖြစ်၏။ ကသိုက်း ၁၀-ပါးတွင် အမြတ်ဆုံးအသာဆုံးဖြစ်၏ ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လက်ဖြစ်တတ်ကာလမျှ အချိန်ရပါလျှင် အဖြူရောင် ထဲဒါတကသိုက်းကို ပွားများသင့်ကပေါ်ပေါ်သည်။

(ဤကသိုက်းရှုနည်းအကျဉ်းကို ဗုဒ္ဓဘာသာလက်ခွဲကျမ်းမှ ကူးယူးဖော်ပြပါသည်။ ကသိုက်းရှုနည်း အကျယ်သိလိုက် မဟာစည်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓမဂ်မြန်မာပြန် ပဋိမတဲ့ (နှာ၃၆၀-၅၄၉)ကို ကြည့်ရှုလေ့လာပါ)

လောကုတ္တရာစိတ်

ဝိပဿနာဆိုတာ

လောကုတ္တရာစိတ်သည် ဝိပဿနာရှု၍ တရားရသော သူတို့၏ သန္တာန်ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဝိပဿနာ ဆိုတာ နိစ္စ (မြှုပ်သည်ဟုထင်မှတ်ခြင်း) သူခ (ချမ်းသာသည်ဟုထင်မှတ်ခြင်း) အတ္ထ (ပြုလုပ်သူ, ခံစားသူ အတ္ထကောင်ရှိသည်ဟု ထင်မှတ်ခြင်း) ဟု စွဲလမ်းမှုကို ချေဖျက်ဆိုင်ရန် အနိစ္စ (မမြှုပ်ခြင်း) ဒုက္ခ(ဆင်းရဲခြင်း) အနတ္ထ (အတ္ထကောင်မရှိခြင်း) သဘောတရားကို နားလည်ဖို့ လောကီပရမတရပ်နာမ်ကို ရှုမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာရှုရမည့် တရား

လောကုတ္တရာစိတ်ကိုကား ဝိပဿနာ မရှုအပ်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော ပုထုဇွဲအတွက် လောကုတ္တရာ ကို မရဘူးသောကြောင့် သဘောလက္ခဏာစသည်ကို အမှန်အတိုင်းမသိနိုင်၍ မရှုအပ်။ အရိယာတို့ကား လောကုတ္တရာစိတ် သဘောကို အမှန်အတိုင်းသိနိုင်သော်လည်း အကျိုးမရှိ၍ မရှုအပ်။ အပူအအေးရပ်သဘော, လိုချင်တပ် မက်ခြင်းစသည့် လောကီတရားတို့ကိုရှုခြင်းသည် နိစ္စ သူခ အတ္ထဟု စွဲလမ်းသော ကိုလေသာ များကို ခွါ၍ နေနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ လောကုတ္တရာစိတ်ကို နိစ္စ သူခ အတ္ထဟု စွဲလမ်းသော ကိုလေသာ မရှိ၍ လောကုတ္တရာစိတ်ကို ရှုသော်လည်း ကိုလေသာပယ်ခြင်းအကျိုးမရှိ။ ညီနေသော မြိုကြီးကို ညီအောင် ညီခြင်းဖြင့် အကျိုးမရှိသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပဿနာရှုရမှု လောကီစိတ်+စေတသိက်နှင့် ရပ်ကို သာ ရှုရမည်ဟု မှတ်ပါ။

ဝိပဿနာရှုလိုက်ရင်ကုသိုလ်ဖြစ် / မရှုလိုက်ရင် အကုသိုလ်ဖြစ်

မြင်သည့်အခါ မြင်တယ်ဟု မပြတ်တလစပ် မှတ်နေရင် စိတ်သည် မြင်ရုံမျှခြားသာ ရပ်နေသည်။ မြင်ရှု၍ ကြိုက်စိတ်မှန်းစိတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ မြင်သည့်အခါ မြင်တယ်ဟု မမှတ်ရင် မြင်ပြီးနောက် ကြိုက်စိတ်မှန်းစိတ်ပေါ်လာလေသည်။ ကြိုက်စိတ်မှန်းစိတ်သည် ကိုလေသာ (အကုသိုလ်) ဖြစ်သည်။ ကြိုက်စိတ်မှန်းစိတ်သည် မြင်ရှု၍ နိစ္စ သူခ အတ္ထဟု ထင်မှတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ မြင်ရှု၍ အနတ္ထအားဖြော် သိနေလျှင် ကြိုက်စိတ်မှန်းစိတ်မြတ်၍။ မြင်ရှု၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္ထအားဖြော် သိနေအောင် မြင်သမျှ မြင်တယ်ဟုတ်မှတ်ရမည်။ မှတ်ပါများရင် “မျက်စိနှင့် မြင်စရာ တိုက်ဆိုင်၍ မြင်ခြင်းကိစ္စ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ မြင်ပြီးလျှင်လည်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်”ဟု မမြှုပ်သည့်သဘောကိုနားလည် လာသည်။ မမြှုပ်သည့်သဘော ထပ်ကပ်ကာဖြစ်နေရခြင်းဟူသော ဒုက္ခကို နားလည်လာသည်။ မဖြစ်ပါနဲ့။ မပျက်နဲ့ဟု ပြောမရသည့် အနတ္ထသဘော, မျက်စိနှင့်မြင်စရာတိုက်ဆိုင်၍ မြင်မှတ်စိစ္စဖြစ်လာသည် အနတ္ထသဘော

ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း နားလည်လာသည်။ ဤသို့ နားလည်အောင် နိစ္စ သုခ အတ္ထဟု စွဲလမ်းစရာဖြစ်သော လောကီဖြစ်သော နာမ်နှင့်ရပ်ကို စဉ်ဆက်မပြတ် ရှုမှတ်နေရမည်။

ဘဝကို ဉာဏ်သမ္မယ်စိတ်ဖြင့် စခဲ့သော တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပသုနာရှုဖန်များလတ်သော လောကုတ္ထရာစိတ်ပေါ်ရန် လုံလောက်သော ပမာဏဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္ထကို နားလည်လာလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ထိုသူ၏သန္တနှင့် သောတာပတ္တိမင်ဉာဏ် (ပထမဦးဆုံး လောကုတ္ထရာစိတ်) ပေါ်လာလိမ့်မည်။ ဘဝကို ဉာဏ်မပါသောစိတ်ဖြင့်စသူ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်, ဒိုဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မည်မျှပင် ဝိပသုနာရှုသော်လည်း သောတာပတ္တိမင်ဉာဏ် ပေါ်လာလိမ့်မည်မဟုတ်။ သို့သော နောင်ဘဝပါရမီအဖြစ် ဝိသုနာကုသိုလ်တော့ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ (မဟာစည်ဆရာတော် ဝိပသုနာရှုနည်ကျမ်းမှ ကောက်နှုတ်ချက် ၂၀၁-၂၃၃)

မင် င-တန် ဖိုလ် င-တန် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ရပ်နာမ်သံဃာရတို့ကို အနိစ္စဒုက္ခအနတ္ထ ရှုဖန်များသောသူ၏ သန္တနှင့် ဘဝဂုံပစ္စဟူသော ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ရှုမှတ်သောသံဃာရကို(မှတ်စရာကို) အာရုံပြ၍ မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် သည် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် မဟာကုသိုလ်ဉာဏ်သမ္မယ်တွင် င-ခုတို့တွင် ၁-ခုခုသည် မှတ်စရာကို အာရုံပြ၍ ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံဟု သုံးကြိမ်, နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြ၍ ဂေါ်တုဘုဟု တစ်ကြိမ်, ပေါင်း လေးကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် ဒုက္ခသစ္ာကို ပိုင်းရား၍ သိခြင်း, သမုဒ္ဒသစ္ာကို ပယ်ခြင်း, နိရောဓသစ္ာကို မျက်မှာက်ပြခြင်း, မဂ္ဂသစ္ာကို ပွားခြင်း ဤလေးပါးသောကိစ္စကို တပြိုင်နက် ပြီးစေလျက် သောတာပတ္တိမင်စိတ် တကြိမ်သာဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် မင်စိတ်က ဖြစ်စေအပ်သော ဖိုလ်စိတ်သည် ပညာအားနည်းသူအတွက် နှစ်ကြိမ်, ပညာအားကြီးသူအတွက် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင်ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ထိုနောင် ဘဝဂုံပစ္စဟူသော ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ရှုမှတ်သောသံဃာရကို(မှတ်စရာကို) အာရုံပြ၍ မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် မဟာကုသိုလ်ဉာဏ်သမ္မယ်တွင် င-ခုတို့တွင် ၁-ခုခုသည် မှတ်စရာကို ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံဟု သုံးကြိမ်, နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြ၍ ဂေါ်ဒုန်ဟု တစ်ကြိမ်, ပေါင်း လေးကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် ဒုက္ခသစ္ာကို ပိုင်းရား၍ သိခြင်း, သမုဒ္ဒသစ္ာကို ပယ်ခြင်း, နိရောဓသစ္ာကို မျက်မှာက်ပြခြင်း, မဂ္ဂသစ္ာကို ပွားခြင်း, ဤလေးပါးသော ကိစ္စကို တပြိုင်နက် ပြီးစေလျက် သကဒါဂါမိမင်စိတ် တကြိမ်သာ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင် မင်စိတ်က ဖြစ်စေအပ်သော ဖိုလ်စိတ်သည် ပညာအားနည်းသူအတွက် နှစ်ကြိမ်, ပညာအားကြီးသူအတွက် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောင်ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။ ထိုအတူ အနာဂတ်မင်/ဖိုလ်နှင့် အရဟတ္ထမင်/ဖိုလ်စိတ်တို့လည်း ပေါ်လာကြကုန်၏။

လောကုတ္ထရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါး

မင် င-ပါး(ကုသိုလ်)	ဖိုလ် င-ပါး(ဝိပါက်)
၁။ သောတာပတ္တိမင်	၁။ သောတာပတ္တိဖိုလ်
၂။ သကဒါဂါမိမင်	၂။ သကဒါဂါမိဖိုလ်
၃။ အနာဂါမိမင်	၃။ အနာဂါမိဖိုလ်
၄။ အရဟတ္တမင်	၄။ အရဟတ္တဖိုလ်

ဤသို့လျင် မင် င-တန်, ဖိုလ် င-တန်, နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှာက်ပြုရသဖြင့် ၁၆-ပါးသော မင်ကိစ္စ ကုန်ပြီး၍ ကိုလေသာ အသတော် ကင်းပြီးသော ရဟန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ၁၉-ပါးသော ပစ္စဝေကွဲကာည် တို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲဆင်ခြင်၍ အလွန်လျင် ဝမ်းမြှောက်သဖြင့် အလုံးစုံသော ဝိုင်ဆင်းရဲဘေးမှ ကင်းခြင်းသို့ ရောလေ၏။ တစ်စုံတစ်ခုသော ရပ်နာမ်ခန္ဓာ သခံ့ရသဘောတရားတို့၏ စွဲလမ်းခြင်းမရှိပြီ။

(ဂန္ဓိရွှေအောင် ကောက်နှုတ်ချက် ၂၂၇-၂၃၈)

မင်ကိစ္စ ၁၆-ချက်ဟူသည်

ဆီမိုးသည် မီးစာကိုလောင်ခြင်း၊ အမှာင်ကို ပယ်ရှင်းခြင်း၊ အလင်းရောင်ကို ပြုခြင်း၊ ဆီကိုကုန်ခမ်းစေခြင်း ဟူသောကိစ္စ င-ချက်ကို တစ်ပြိုင်နာက်ပြီးစေသကဲ့သို့ ထိုအတူ မင်စိတ်တပါးစီသည် ဒုက္ခသစ္ာကို ပိုင်းရှား၍ သိခြင်း သမှုဒယသစ္ာကို ပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္ာကို မျက်မှာက်ပြုခြင်း၊ မဂ္ဂသစ္ာကို ပွားစေခြင်းဟူသောကိစ္စင-ချက်ကိုဆောင်ရွက်သည်။ ထို့ကြောင့် မင်စိတ် င-ပါးဖြစ်၍ မင်ကိစ္စ (င x င =) ၁၆-ချက် ဖြစ်ပါသည်။

(အာစာရာဘိဝံသ၏လက်စွဲအဘိဓမ္မ-၂၅၀)

ပစ္စဝေကွဲကာည် ၁၉-တန်

မင်ဖိုလ်ရသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိရသော မင်ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်ဗုံးမှာ မင်စိတ် ကျပြီး၍ ဖိုလ်မှထသောအခါ အကြားအမြင်များသူတို့သည် “သောတာပတ္တိမင်ကို ရပြီ၊ ဖိုလ်ကိုရပြီ၊ နိဗ္ဗာန်ကိုရပြီ”ဟု ဆင်ခြင်၏။ ထို့ပြင် “ပယ်လိုက်သောကိုလေသာ၊ မပယ်ရသေးသော ကိုလေသာတို့ကို လည်း” ဆင်ခြင်၏။ အကြားအမြင်နည်းသူတို့သည် “သောတာပတ္တိမင်ကို ရပြီ၊ ဖိုလ်ကိုရပြီ၊ နိဗ္ဗာန်ကိုရပြီ”ဟုသာ ဆင်ခြင်၏။ “ပယ်လိုက်သောကိုလေသာ၊ မပယ်ရသေးသော ကိုလေသာတို့ကိုကား” မဆင်ခြင်ဗုံးပေါ်။

ထို့ကြောင့် ပစ္စဝေကွဲကာအော်ထို့ကြောင် အစုံကျ၍ အကုန်ရေတွက်ပါလျင် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၌ မင်ကိုဆင်ခြင်ဗုံး၊ ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်ဗုံး၊ နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်ဗုံး၊ ပယ်ပြီးကိုလေသာကိုဆင်ခြင်ဗုံး၊

ကြွင်းကိုလေသာကို ဆင်ခြင်ခြင်း စိတ်အစဉ်(စိတိ) ငါးခုဖြစ်၏။ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ချုပ်လည်းကောင်း အနာဂတ်များကိုလည်းကောင်း ထိုအတူ ငါးခုဖြစ်၏။ ရဟန်ဘုရားကိုလည်းကြွင်းကိုလေသာ ဆင်ခြင်ဖွယ် မရှိ၍ စိတ်အစဉ် လေးခုသာ ဖြစ်၍ ပေစွဲကွဲကာဝါထိ ၁၉-ကြိမ်ဟူ၍ မှတ်အပ်ပေသည်။

(မင်းကွန်း ဝိပဿနာနှင့်ကာ ဒုတဲ့ ၆၇-၆၈)

ခက်ဆစ်အဓိပ္ပာယ်များ

ဥပစာရသမာဓိအော်-မဂ်၏အနီးဥပစာ၌ဖြစ်သော သမာဓိအားကောင်းသော ကာမအော်များ

ပရိကမ်း ॥ အပွဲနာခေါ် စျောန်အော်မဂ်အော်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြစ်မံတတ်သောကြောင့် ပရိကမ်ဟု ခေါ်သည်။

ဥပစာ ॥ အပွဲနာအနီး၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ဥပစာရဟု ခေါ်သည်။

အနုလုံး ॥ ရှေးရှေး ပရိကမ်တို့၏ ကိစ္စကိုလည်း ဆက်လက်၍ ဆောင်ရွက်တတ်၊ ထို ကိစ္စအတွက် အပွဲနာကိုလည်းပေါ်လာ စေတတ်၍ ရှေးရှေးပရိကမ်နှင့် နောက်အပွဲနာအား လျော်သောကြောင့် “အနုလုံး”ဟု ခေါ်သည်။

ဂေါတ္တဘု(ဝေါဒါန်) ॥ ကာမအန္တယ်၊ ပုထော်အန္တယ်ကို ဖြတ်တောက်တတ်သောကြောင့် ဂေါတ္တဘု ဟုခေါ်၏။ အထက်မက်ဝိထိများ၏ “ဂေါတ္တဘု”ကို “ဝေါဒါန်”ဟု ခေါ်သည်။

သောတာပန္တာ=သောတ-အရိယာမဂ်တည်းဟုသော ရေအယဉ်သို့+အာပန္တ-ရောက်ပြီးသူ

အရိယာမဂ်ရေအယဉ်သို့ရောက်ပြီ၊ ရှေ့သို့တိုးလျှင် နိုဗ္ဗာန်တည်းဟုသော သမုပြာသို့ ဝင်ဘိုရာ ရှိတော့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို သောတာပန်ဟု ခေါ်သည်။ သောတာပန်သည် အပါယ်ရောက်ကြောင်း အကုသိုလ်ကို မပြုတော့။ ကာမဘုံး၌ ၇-ကြိမ်ထက်ပို၍ ပဋိသန္ဓာမနေတော့၊ ဗြဟ္မာဘုံး၌ကား ၇-ကြိမ်ထက်ပို၍ နေသေး၏။

သကဒါဂါမ်=ကာမဘုံးမှ ကာမဘုံးသို့ တကြိမ်သာပဋိသန္ဓာနေလာ၍ ရဟန်ဖြစ်သူ

အနာဂတ်=ကာမဘုံး၌ ပဋိသန္ဓာ လာမနေတော့သူ

ရဟန်ဘာ=ကိုလေသာအားလုံးကင်းပြီးသူ

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀

ဓာတ်သည် အာရမ္မဏရာန် လက္ခဏရာန်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ရုပ်စျောန်စိတ် အရုပ်စျောန်စိတ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိက်းစသော အာရုံတို့ကို ရူးစိက်စွာ ရှုတတ်သော ဓာတ်သည် အာရမ္မဏရာန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော ရပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ရူးစိက်စွာ ရှုတတ်ကြည့် တတ်သော ဓာတ်သည် လက္ခဏရာန်မည်၏။ တရားရူမှတ်စဉ်ဖြစ်သော ဝိပဿနာကုသိလ်သည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တကို ရူးစိက်စွာရှု၏။ မဂ်စိတ်ပေါ်မှ အနိစ္စဒုက္ခအနတ္တ ရှုသည့်ကိုစွဲ ပြီးဆုံးသောကြောင့် မဂ်စိတ်လည်း အနိစ္စဒုက္ခအနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ရှု၏။ သိ၏ ဟု ဆိုအပ်၏။ ဖိုလ်စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်၏ တည်မြှုပ်သော ြိမ်းအေးမှ သဘောလက္ခဏာ (တထလက္ခဏာ) ကို ရှု၏။ သိ၏။

အချပ်အားဖြင့် “ရုပ်စိတ် ၁၅-ပါး၊ အရုပ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့သည် အာရုံကို ရူးစိက်စွာကြည့်ရှုတတ်သော ကြောင့် အာရမ္မဏရာန်မည်၏။ မဂ်စိတ်သည် ရူမှတ်စရာ ရပ်နာမ်၏ အနိစ္စဒုက္ခအနတ္တကို ရှုသိသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖိုလ်စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်၏ တည်မြှုပ်သော အေးမြှုပ်ြင်းလက္ခဏာကို သိသောကြောင့် လည်းကောင်း လက္ခဏရာန်မည်၏” ဟု သိပါ။

သို့ဖြစ်၍ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ် ဖြစ်စဉ် ငြင်းစိတ်တို့နှင့် အတူဖြစ်နေကြသော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ဝိတိ၊ သုခ၊ ဇက္ဂတာ တို့သည် ဓာတ်အမည်ရကြ၏ဟု သိပါ။ မဂ်စိတ်ဖိုလ်စိတ်တွင် ဓာတ်အား ၅-မျိုးလုံးပါက ပထမ ဓာတ် မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်ဟုလည်းကောင်း၊ ၄-မျိုးသာပါက ဒုတိယဓာတ် မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်ဟုလည်းကောင်း၊ သုံးမျိုးသာပါက တတိယဓာတ် မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်ဟုလည်းကောင်း၊ သုခ+ဇက္ဂတာဟူသော ၂-မျိုးသာပါက စတုတွေဓာတ် မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်ဟုလည်းကောင်း ဥပေါ်+ဇက္ဂတာဟူသော ၂-မျိုးသာပါက ပဋိမဓာတ် မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်ဟုလည်းကောင်း သိပါ။

မဂ်ကိုရအောင် အားထုတ်သူသည် ရုပ်စျောန် အရုပ်စျောန် မရသောသူ (သုက္ခဝိပဿနာ) ရုပ်စျောန် အရုပ်စျောန် ရသောသူ (ဓာတ်လာဘီ)ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဓာတ်မရသောသူသည် ဝိပဿနာရှုသောအခါ ဓာတ်စိတ်များကို မရှုနိုင်။ ဓာတ်စိတ်ကို မရှုနိုင်၍ ဓာတ်အားကိုလည်း စက်ဆုပ်မှုမရှိ။ ထိုကြောင့် မဂ်စိတ်ပေါ်သောအခါ မဂ်စိတ်၌ ဓာတ်အား ၅-မျိုးလုံးပါသည်။ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၌လည်း ဓာတ်အား ၅-မျိုးလုံးပါသည်။ ထိုမဂ်ဖိုလ်စိတ်ကို ပထမဓာတ် မဂ်ဖိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဓာတ်ရသူသည်လည်း ဓာတ်ကို မရှုပဲ ကာမစိတ်နှင့်ရှုပ်ကိုသာ ရှုရင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် သမခိုကောင်းအောင် ပထမဓာတ်ကို ဝင်စားပြီး ဓာတ်မှအထွင် ပထမဓာတ်မှတပါးသော အခြားကာမစိတ်နှင့်

ရပ်တရားကို ရူရင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ပထမဓာန်ကိုသာ ရူရင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ပထမဓာန်ကို ဝင်စား,သုံးသပ်ပြီး ပထမဓာန်မင်ဖိုလ်စိတ် ပေါ်လာရင်ကောင်းမှာပဲဟု အလိုဆန္ဒဖြစ်ရင်သော်လည်းကောင်း၊ မင်စိတ်ပေါ်လာရာတွင် ဓာန်အင်းကို စက်ဆုပ်ခြင်း မရှိ၍ ဓာန်အင်း၅-မျိုးလုံး ပါလိမ့်မည်။ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၌လည်း ဓာန်အင်း၅-မျိုးလုံးပါသည်။ ထိုမင်ဖိုလ်စိတ်ကို ပထမဓာန် မင်ဖိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဓာန်ရသူသည် သမာဓိကောင်းအောင် ဒုတိယဓာန်ကို ဝင်စားပြီး ဓာန်မှ အထွင် ဒုတိယ ဓာန်မှ တပါးသော အခြားကာမစိတ်နှင့် ရပ်တရားကို ရူရင်သော်လည်းကောင်း (ပါဒကဓာနဝါဒ) သို့မဟုတ် ဒုတိယဓာန်ကို ရူရင်သော်လည်းကောင်း (သမ္မသိတဓာနဝါဒ) သို့မဟုတ် ဒုတိယဓာန်ကို ဝင်စား,သုံးသပ်ပြီး ဒုတိယဓာန် မင်ဖိုလ်စိတ် ပေါ်လာရင်ကောင်းမှာပဲဟု အလိုဆန္ဒဖြစ်ရင်သော်လည်းကောင်း၊ (ပုဂ္ဂလ္မာသယ) မင်စိတ်ပေါ်လာရာတွင် ဝိတက်ကို စက်ဆုပ်သဖြင့် ထိုမင်စိတ်၌ ဝိစာရ ပါတီ သူခ ဇကဂုတာ ဓာန်အင်း၄-ပါးသာ ပါလိမ့်မည်။ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၌လည်း ဓာန်အင်း၄-မျိုးသာပါသည်။ ထိုမင်ဖိုလ်စိတ်ကို ဒုတိယဓာန် မင်ဖိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ဓာန်ရသူသည် သမာဓိကောင်းအောင် တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန်ကို ဝင်စားပြီး ဓာန်မှအထွင် တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန်မှတပါးသော ကာမစိတ်နှင့်ရပ်တရားကို ရူရင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန်ကို ရူရင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန်ကို ဝင်စား,သုံးသပ်ပြီး တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန် မင်ဖိုလ်စိတ် ပေါ်လာရင်ကောင်းမှာပဲဟု အလိုဆန္ဒဖြစ်ရင်သော်လည်းကောင်း၊ မင်ဖိုလ်စိတ်ပေါ်လာရာတွင် တတိယ/စတုတွေ/ပွဲမဓာန် မင်ဖိုလ်စိတ်များ ပေါ်လာလိမ့်မည်။

ခက်ဆစ်အဓိပါယ်

ပါဒကဓာန-ဝိပသုနာ၏အခြေခံဓာန်
သမ္မသိတဓာန-ဝိပသုနာရှုစရာဓာန်
ပုဂ္ဂလ္မာသယ-ယောဂို၏အလိုဆန္ဒ

ဤသို့အားဖြင့် သောတာပတ္တိမင်စိတ် ၅-ပါး၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ သကဒါဂါမိမင်စိတ် ၅-ပါး၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိမင်စိတ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ အရဟတ္တမင်စိတ် ၅-ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ ပေါင်း လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀ ဖြစ်သည်။

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅-ပါး

၁။ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၅-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော ပထမဓာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁
၂။ ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၄-ပါးနှင့်တက္ကဖြစ်သော ဒုတိယဓာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁
၃။ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၃-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော တတိယဓာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁
၄။ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၂-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော စတုတ္ထဓာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁
၅။ ဥပေါ် မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၂-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော ပဋိမဓာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁

သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊
အနာဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ အရဟတ္ထမဂ်စိတ် ၅-ပါး ကိုလည်း
နည်းတူရော့က်ပါ။

အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး

၁။ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၅-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော ပထမဓာန်အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ်-၁
၂။ ဝိစာရ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၄-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော ဒုတိယဓာန်အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ်-၁
၃။ ပီတိ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၃-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော တတိယဓာန်အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ်-၁
၄။ သုခ မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၂-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော စတုတ္ထဓာန်အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ်-၁
၅။ ဥပေါ် မကဂ္ဂတာ ဓာန်အကို ၂-ပါးနှင့် တက္ကဖြစ်သော ပဋိမဓာန်အရဟတ္ထဖိုလ်စိတ်-၁

အတိဓမ္မပို့ချချက်

၀၅ ၂၀၁၁

၁၇	၁၈	၁၉
၁၀	၁၁	၁၂
၁၃	၁၄	၁၅
၁၇	၁၈	၁၉
၁၀	၁၁	၁၂

(a) ଦୈଵାତ୍ମିକ ଜୀବିତ
(b) ଅଲ୍ଲିଟ୍ରେନ୍ସ ର ବିଳିରେ

2006

စေတသိကိပိုင်း

ଶେଷବିନ୍ ଗ୍ରୂ-ପି:

- ၁။ အညာမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး
 ၂။ အကုသလစေတသိက် ၁၄-ပါး
 ၃။ သောဘန်စေတသိက် ၂၅-ပါး

၁။ အညာသမန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး

- (က) သဗ္ဗာစီးပွဲသာမဏေမြတ်သောသာ ၇-ပါး

၁။ ဖသာ-အာရုံကိုတွေ့ထိခြင်းသော

၂။ ဝေဒနာ-ခံစားခြင်းသော

၃။ သညာ-အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသော

၄။ စေတနာ-ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို ဆိုင်ရာကိစ္စား ဆောင်ရွက်ကြဘို့ရာ စွဲဆော်ခြင်း
(တိုက်တွန်းနှီးဆော်ခြင်း)သော

၅။ ဓကဂုတာ-အာရုံတရုံး တည်တုံးခြင်း၊ တည်ကြည်ခြင်းသော

၆။ မီဝိတိရှိ-ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်းသော

၇။ မန်သိကာရ-စိတ်ထဲ့ အာရုံပေါ်လာအောင် ပြုပေးသောသော

- (ခ) ပကိုက်းစေတသိက် ၆-ပါး

 - ၁။ ဝိတက္ကာ-ယုဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံသို့တင်ပေးခြင်း(ကြံစည်ခြင်း)သဘော
 - ၂။ ဝိစာရ-အာရုံကို သုံးသပ်ခြင်း (ထပ်၍ထပ်၍ယူခြင်း)သဘော
 - ၃။ အခိုမောက္း-အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းသဘော
 - ၄။ ဝိရိယ-အားထုတ်ခြင်း(အားတက်သရေရှိခြင်း)သဘော
 - ၅။ ဝိတိ-နှစ်သက်ခြင်းသဘော
 - ၆။ ဆန္ဒ-လိုလားတောင့်တခြင်းသဘော

၂။ အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး

- ၁။ မောဟ-အာရုံ၏အမှန်သဘောကို ဖုံးကွယ်ခြင်းသဘော
- ၂။ အဟိရိက-ဒုစရိက်မှ မရှက်ခြင်းသဘော
- ၃။ အနောတွေ-ဒုစရိက်မှ မကြောက်လန်းခြင်းသဘော
- ၄။ ဥစ္စ္စံ-ပုံးလွင့်ခြင်းသဘော
- ၅။ လောဘ-လောကိုအာရုံ ကာမဂ္ဂ၏တို့၌ လိုချင်ခြင်းသဘော
- ၆။ ဒို့-မှားမှားယွင်းယွင်း သိမြင်ခြင်း(အယူမှားခြင်း)သဘော
- ၇။ မာန-ထောင်လွှားတက်ကြခြင်းသဘော
- ၈။ ဒေါသ-ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော
- ၉။ ကူသာ-သူတပါး၏ ဂုဏ်သိရိ စည်းစိမ် ချမ်းသာကို ပြုစုခြင်း စောင်းမြောင်းခြင်းသဘော
- ၁၀။ မစ္စရိယ်-ကိုယ့်စည်းစိမ်ကို ဝန်တို့ခြင်းသဘော
- ၁၁။ ကုက္ကာ-ဒုစရိက်ကို ပြုမြို့ပြီးမှုင်း၊ သုစရိက်ကို မပြုမြို့ခဲ့ခြင်း၊ နောင်တ တဖန် ပူပန်ခြင်းသဘော
- ၁၂။ ထိန်-စိတ်မလန်းဆန်းပဲ ခပ်ထိုင်းထိုင်း ဖြစ်နေခြင်းသဘော
- ၁၃။ မို့-စေတသိက်မှား မလမ်းဆန်းပဲ မိုင်းတိုင်းတိုင်း ဖြစ်နေခြင်းသဘော
- ၁၄။ ဝိစိကိစ္စာ-ယုံကြည်ထိုက်သည့် ဘုရား တရား သံယာ စသည်၌ ယုံမှားခြင်းသဘော

၃။ သောဘန်စေတသိက် ၂၅-ပါး

- (က) သောနသာဓရဏာစေတသိက် ၁၉-ပါး

- ၁။ သွေ့-မှန်သော ဘုရား တရား သံယာနင့် ကံ,ကံ၏အကျိုးစသည်ကို ကြည်ညိုမှု ယုံကြည်မှု ကျေကျေနပ်နပ် ရှိမှု
- ၂။ သတိ-ဘုရားတရားစသော ကုသိုလ်နှင့်ဆိုင်ရာကို အောက်မေ့မှု အမှတ်ရမှု
- ၃။ ဟိရိ-ဒုစရိက်မှ ရှက်မှု
- ၄။ သတ္တွေ-ဒုစရိက်မှ ကြောက်လန်းမှု
- ၅။ အလောဘ-လောကိုအာရုံ ကာမဂ္ဂ၏ကို မလိုချင် မစုံမက်မှု
- ၆။ အဒေါသ-မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းမှု
- ၇။ တဗြာမော့တဗြာတာ-စိတ်စေတသိက်တို့ကို မိမိတို့ကိစ္စ် အပိုအလွန် မရှိစေရအောင် အလယ်အလတ်၌ တည့်မတ်မှု လျှစ်လျှော်မှု

- ၈။ ကာယပသုဒ္ဓိ-စေတသိက်အပေါင်း၏ ဌ်မ်းအေးမှု
- ၉။ စိတ္တပသုဒ္ဓိ-စိတ်၏ ဌ်မ်းအေးမှု
- ၁၀။ ကာယလဟုတာ-စေတသိက်အပေါင်း၏ လျင်မြန်ပေါ်ပါးမှု
- ၁၁။ စိတ္တလဟုတာ-စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ်ပါးမှု
- ၁၂။ ကာယမှုဒ္ဓတာ-စေတသိက်အပေါင်း၏ နှီးညံ့မှု
- ၁၃။ စိတ္တမှုဒ္ဓတာ-စိတ်၏ နှီးညံ့မှု
- ၁၄။ ကာယကမ္မညာ-စေတသိက်အပေါင်း၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ ခုံညားမှု
- ၁၅။ စိတ္တကမ္မညာ-စိတ်၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ ခုံညားမှု
- ၁၆။ ကာယပါဂုညာ-စေတသိက်အပေါင်း၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ ပြမ်းတီးလေ့လာမှု
- ၁၇။ စိတ္တပါဂုညာ- စိတ်၏ ပြမ်းတီးလေ့လာမှု
- ၁၈။ ကာယုဇ္ဈကတာ-စေတသိက်အပေါင်း၏ ဖြောင့်မတ်မှု
- ၁၉။ စိတ္တုဇ္ဈကတာ-စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု

(ခ) ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါး

- ၁။ သမ္မဝါစာ-အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ဝစီဒုစရိတ်လေးပါးမှ ရှောင်ကြော်မှု
- ၂။ သမ္မကမ္မန္တာ-အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ကာယဒုစရိတ်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြော်မှု
- ၃။ သမ္မအာဇာဝ-အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော ကာယဒုစရိတ်သုံးပါး၊ ဝစီဒုစရိတ်လေးပါးမှ
ရှောင်ကြော်မှု

(ဂ) အပွဲ့သေတသိက် ၂-ပါး နှင့် ပညီန္တာ ၁-ပါး

- ၁။ ကရုဏာ-ဒုက္ခသတ္တဝါပည်တိကို အာရုံပြုခြုံ သနားမှု
- ၂။ မုဒ္ဓတာ-သုခိတသတ္တဝါပည်တိကို အာရုံပြုခြုံ ဝမ်းမြောက်မှု
- ၃။ ပညီန္တာ-သိမှုကိစ္စ် အစိုးရမှု၊ အမှားအမှန်ကို ခွဲခြားနားလည်မှု (ပညာ-ဟုလည်း ခေါ်၏)

စေတသိက် အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းချက်များ

ဖသာ။ တွေ့ထိခြင်းသဘောကို ဖသာဟု ဆိုသည်။ တွေ့ထိခြင်းဟူသည်လည်း ကြိတ်ဆုံသည် နှမ်းကို ဆီထွက်အောင်ကြိတ်သကဲ့သို့ အာရုံ၏ ကောင်းသည့်အရသာ, မကောင်းသည့် အရသာ ပေါ်အောင် ကြိတ်နယ်ပေးသည့် သဘောပင်ဖြစ်သည်။ တွေ့ထိခြင်းဆိုသည်မှာ လက်နှစ်ချောင်း ထိမိ ကပ်မိသည့် အထိမျိုးကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်။ အာရုံတရုံး ဓာတ်သဘာဝ အားဖြင့် တွေ့ထိခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ စိတ်သည် အာရုံကို ယူနိုင်သော်လည်း ဖသာ၏ ဆက်သွယ်မှုကြောင့်သာ ယူနိုင်သည်။ ဖသာမပါလျှင် မည့်သည်စိတ်မှ အာရုံကို ထိအောင်ယူနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

၂၀၃နာ။ ဖသာ၏ ကြိတ်နယ်ပေးမှုကြောင့် ပေါ်လာသောအရသာကို ခံစားသည့် သဘောကို ၂၀၃နာဟု ဆိုသည်။ အမှန်အားဖြင့် အာရုံ၏အရသာကို ၂၀၃နာ, ကသာ ခံစားသည်မဟုတ်။ ဖသာစသည့် အခြားနာမ်တရားများကလည်း ခံစားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော ရှင်ဘုရင်ဖို့ ပွဲတော် ထမင်းချက်သည် ပွဲတော်တည်ဖို့ ထမင်းဟင်းကို မြို့ရုံသာမြို့ရပြီး မြို့နှင့်မြို့ရက်ရှက် မစားရသလို ဖသာသည် ၂၀၃နာလောက် အာရုံအရသာကို မခံစားရပေ။ သို့ဖြစ်၍ ဖသာစသည်ကို အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသည့်သဘောဟု မဆိုပဲ ၂၀၃နာကိုသာ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသည့်သဘောဟု ဆိုရပါသည်။

သညာ။ အညီရောင် အဝါရောင် အရှည် အတိ အချို့ စသည်ဖြင့် မှတ်သားခြင်းကို သညာဟု ဆိုသည်။ ရှေးကမှတ်ထားသည့် အတိုင်း ပြန်လည်သိခြင်းသည်လည်း သညာပင်ဖြစ်သည်။ ‘က’ ကြီး မြင်က ‘က’ ကြီးဟု သိခြင်းသည် သညာပင်တည်း။ မျက်ကန်းခြောက်ယောက် ဆင်ကိုမှတ်သားသလို မှားမှား မှန်မှန် ထင်မြင်ချက်အတိုင်း မှတ်သားခြင်းသည်လည်း သညာပင်ဖြစ်သည်။ ပညာဖြင့် တွဲဖြစ်သော သညာကား ပညာ၏ ဆုံးဖြတ်ပေးမှုအတိုင်း အမှန်ကိုသာ မှတ်သားပေသည်။

၂၀၄နာ။ နာမ်တရားတို့ လုပ်ရမည့်အလုပ်ကို ညီညာဖြဖြ လုပ်ဆောင်ကြရန် တိုက်တွန်းစွဲဆော်ပေးသော သဘောကို ၂၀၄နာဟု ဆိုရသည်။ လယ်ပိုင်ရှင်သည် ကိုယ်တိုင်လည်း စပါးရိတ်ရ, အလုပ်သမားများကိုလည်း အင်နဲ့အားနဲ့ ရိတ်ဖို့ ၂၀၄နာသည် မိမိကိုတိုင်လည်း အာရုံး လုပ်ရမည့်အလုပ်ကို လုပ်ရပြီး အခြားနာမ်တရားများကိုလည်း အာရုံးလုပ်ရမည့်အလုပ်ကို လုပ် ၂၀၄နာ။ ဖသာကို အာရုံနှင့် တွေ့ထိအောင်လုပ်ဖို့, ၂၀၄နာကို အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားဖို့ စသည်ဖြင့် ၂၀၄နာသည်။ ၂၀၄နာကိုယ်တိုင်ကား အာရုံနှင့်စမ်မိအောင် လုပ်ရလေသည်။ ထိုသို့ ၂၀၄နာသည် ကိုယ်တိုင်လုပ်ရခြင်း, သူတပါးကို ၂၀၄နာသည်ပင် ကံဖြစ်ရလေသည်။ ခန္ဓာကိုယ်လူပ်ရှားမှုကို ကာယကံ, စကားပြောမှုကို ဝစ်ကံ, စဉ်းစားမှုကို မနောကံဟု ဆိုသည်။ ထိုကံတို့ သည် ၂၀၄နာကြောင့်သာ ဖြစ်၍ ၂၀၄နာကို ကံဟု ခေါ်သည်မှတ်။

မကရှိတာ။ ဝိစိကိစ္စာသည် တရာ့သောအာရုံး အဖုံးဖုံးယုံများလျက် ြမ်သက်စွာ မတည်နိုင်။ ဥခွစ္စလည်း အာရုံးတရုံး တုန်လှပ်လျက် ြမ်သက်စွာမတည်နိုင်။ ဤ 'မကရှိတာ' ကား ဝိစိကိစ္စာနှင့် ဥခွစ္စကို ဆန်းကျင် ဘက်ပြုလျက် ြမ်သက်တည်ကြည်သော သဘောဖြစ်သည်။ ရေသည် မုန်းမုန်း ဆပ်ပြာမှုန်းတို့ကို ဖရိဖရဲ့ မကြုအောင် ပေါင်းစုပေးသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စစ်နှစ်ဖက်တို့ကိုရာတွင် စစ်အားနိမ့်၍ ဖရိဖရဲ့ ကဲ့ပျက်လှမ တတ် ဖြစ်နေသော စစ်တပ်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်ကိုယ်တိုင်ထွက်၍ အစည်းအရုံးမပျက်အောင် စည်းကြပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ယုံးသာက်တရားတို့ကို စည်းစည်းလုံးလုံး ပေါင်းစုနေအောင် ဤ 'မကရှိတာ' ပြုလုပ် နေခြင်း ဖြစ်သည်။

မီဝိတိန္တာ။ နာမ်တရားများကို ဥပါဒ်(ဖြစ်ရာကာလ) ဦး(တည်ရာကာလ) ဘင်(ပျက်ရာကာလ) ဟု ကာလသုံးပါး (ခဏသုံးပါး) ရုည်ကြာအောင် စောင့်ရှောက်သော တရားကို မီဝိတိန္တာဟုဆိုသည်။ စောင့်ရှောက်သည်ဆိုသော်လည်း ကြာပင်ကို စိန်ခွင်လမ်းဆန်းအောင် စောင့်သော ရေသည် ကြာပင်ရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်သလို အတူဖြစ်ဘက်နာမ်တရားများ ဖြစ်တည်ပျက်ကာလအတွင်း ထင်ရှားရှိခိုက်မှာသာ စောင့်ရှောက်သည်။ ကံတရား၊ အာရုံးတရားတို့ကဲ့သို့ မဖြစ်သေးသော နာမ်တို့ကိုကား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မလုပ်နိုင်ပေ။

အငွေကထာမိန့်ဆိုချက်။ ဤမီဝိတိန္တာသည် မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဘက် နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်သည့် အပြင် မိမိချုပ်ပြီးနောက် မီဝိတန့်တကွ အလားတူ ရပ်နာမ်များ အစဉ်မပျက်ဆက်လက်ဖြစ်ရန် အနန္တရသတ္တိ မျိုးကဲ့သို့ ကျေးဇူးပြုခဲ့ကြပေသည်။ ထိုသို့ အဆက်ဆက် ကျေးဇူးပြုခြင်းကြောင့်သာ ကံအရှိန်ရှိသမျှ စုတိ ကျအောင် သို့မဟုတ် ပရိနိဗ္ဗာန်းသည့်တိုင်အောင် အစဉ်မပျက် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်နိုင်ကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤမီဝိတိန္တာကို ခန္ဓာအစဉ်၍ အကြီးအချုပ်တရားဟု မိန့်ဆိုပေသည်။

မန်သိကာရု။ အတူဖြစ်ဘက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံးဆီသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးသော သဘောကို မန်သိကာရဟု ခေါ်သည်။ ရထားထိန်းသည် အာဇာနည်မြင်းများကို လိုရာစခန်းသို့ ဖြောင့်တန်းစွာ သွားစေသကဲ့သို့ ဤမန်သိကာရလည်း အတူဖြစ်ဘက်တရားတွေကို အာရုံးသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် ရောက်ဘို့ရာ အာရုံးဘက်သို့ လှည့်ပြီးလျင် အတူဖြစ်ဘက်တရားတို့ကို အတင်းမောင်းနှင့်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဤမန်သိကာရ၏ အစွမ်းသတ္တိကြောင့်ပင် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ဘယ်အခါမှ အာရုံးမကင်းဆီတ်ဘဲ အာရုံးတရုံးရုံးကို အမြဲ ရလျက်ရှိကြသည်။

ဤစေတသိက် ၇-မျိုးသည် မိမိတို့ဆိုင်ရာ စိတ်အားလုံး၏ တန်းတူညီမျှ ယုံးတဲ့နိုင်ကြ၍ သာဓာရဏ အမည်ရသည်။ စိတ်အားလုံးနှင့်ယုံးတဲ့နိုင်၍ သွားစိတ္တသာဓာရဏ မည်၏။

မန်သိကာရသုံးမျိုး။ ပိတေသနတိအစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ပဋိဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို “ပိတေသိမန်သိကာရ” ဟု ခေါ်သည်။ ပဋိဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်လိုက်လျှင် စက္ခတိညာက်စသည့် စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်တော့၏။ အောင် ဖြစ်စေတတ်သော မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် “ဝေနပဋိပါဒကမန်သိကာရ” မည်၏။ မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ခေါ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ယောနိသောမန်သိကာရ၊ အယောနိသောမန်သိကာရ ဟူသည် ဤပဋိဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်များပင်ဖြစ်သည်။ စိတ်ထဲ၌ သိစရာအာရုံ ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ပေးတတ်သော ဤမန်သိကာရစေတသိကို “အာရမ္မဏပဋိပါဒကမန်သိကာရ” ဟု ခေါ်သည်။

ဝိတက္က။ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်၍ရောက်၍ သွားအောင် တင်ပေးသော သဘောကို ဝိတက်ဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာလို ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်း ဟု ပြန်ဆိုနိုင်သည်။ အကြံအစည်းများလျက် ဝိတက်အားကြီးနေသောအခါ အိပ်မပျော်နိုင်ခြင်းမှာလည်း ဝိတက်က စိတ်ကို အာရုံသစ်သို့ ရောက်လျက်ရောက်လျက်သွားအောင် တင်ပေးနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ဝိတက်၏ အာရုံသစ်သို့ တင်ပေးပုံကို မင်းကျမ်းဝင်သူနှင့် ဥပမာပြု၏။ နေပုံချိန်တောာသားသည် တယောက်တည်း မင်းထံသို့ ဝင်ရောက်ခစားလိုသော်လည်း မိမိအလိုအလောက် အထံတော်သို့ မဝင်ရောက်နိုင်သောကြောင့် မြို့ခံဖြစ်သော မင်းကျမ်းဝင်သူ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေကို အမြိုပြုကာ မင်းကျမ်းဝင်သူက ပို့ဆောင်ပေးသဖြင့် ခံစားခွင့်ရလေသည်။ (ဘုရင်နှင့် အာရုံ၊ နေပုံသားနှင့် သမ္မယုတ်တရား၊ မင်းကျမ်းဝင်သူနှင့် ဝိတက် တူကြ၏။)

ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရာ၌ “ပထဝီ၊ ပထဝီ (မြေမြေ)”ဟု အာရုံပြုနေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကာမဂ္ဂက်ကို ထပ်တလဲလဲ ကြံစည်နေခြင်းသည်လည်းကောင်း ဝိတက်၏သဘောပင် ဖြစ်ကြသည်။

စေတနာ မန်သိကာရ ဝိတက် ကွဲပြားစွာ အလုပ်လုပ်ပုံ

စေတနာသည် ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံနှင့် ဖွဲ့စပ်ပေး၏။ မန်သိကာရသည် ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံနှင့် ယဉ်စပ်ပေး၏။ ဝိတက်သည် ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံသို့တင်ပေး၏။ သို့ဖြစ်၍ ငင်းသုံးမျိုးသည် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်အရ သဘောတူသလို ဖြစ်သော်လည်း အလုပ်လုပ်ပုံမှာ မတူကြပေး။ လျေအပြီးပြုင်ရာ၌ ဦးက ပန်းဆွဲတ်သူ၊ ဝမ်းက လျော်သူ၊ ပဲ့က ပဲ့ပေးသူ၊ ဤလူသုံးယောက်တို့သည် တပြုင်နက် လျေကို လျှော်ကြသော်လည်း ဝမ်းက လျော်သူမှာ ပန်းတိုင်သို့ အတွင်ရောက်အောင် လျော်ပေးဖို့သာ အရေးကြီး၏။ ပဲ့သူမှာ ပန်းတိုင်သို့ ဖြောင့်သွားစေဘို့သာ အရေးကြီး၏။ ဦးက လျော်သူမှာ ပန်းတိုင်သို့ အရောက်တွင် ပန်းဆွဲတ်မိဘို့သာ အရေးကြီးသည်။

ဤဥပမာအတိုင်း ဝိတက်မှာ ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံသို့ရောက်သွားအောင် အတွင်နှင့်လျက် တင်ပေးဖို့ တာဝန်ရှိ၏။ လျေဝမ်းက လျော်သူနှင့်တူ၏။ မန်သိကာရမှာ အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်ရောက်အောင် သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ဖြောင့်ပေးဖို့ တာဝန်ရှိ၏။ ပဲ့က လျော်သူနှင့်တူ၏။ စေတနာမှာ အာရုံ၌ ယဉ်ဘက်တရားတို့ကို စပ်ဖွဲ့ပေးဖို့ ကိစ္စရှိ၏။ ပန်းဆွဲတ်သူနှင့်တူ၏။

ဝိစာရ။ ဝိတက်၏ အာရုံသို့ရောက်အောင် တင်ပေးမှုကြောင့် ရနေသော(သိနေသော) အာရုံတခုခုကို ထပ်ခါထပ်ခါ သိနေခြင်းသည် ဝိစာရသဘောပင်ဖြစ်သည်။

ဝိတက်ဝိစာရတို့သည် အချို့စိတ်တို့၌ အတူဖြစ်ကြရရာတွင် အာရုံကို ပထမအကြိမ်ယူရှု၍ (အရှိန်မရခင် အထပ်ထပ်အာရုံယူရှု၍) ဝိတက်၏သဘောသည် ထင်ရှားပြီး ဝိစာရသဘော မထင်ရှား။ ဝိတက်နောက် သို့ ဝိစာရလိုက်ရသည်။ ယူပြီးသောအာရုံကို အထပ်ထပ်ယူရာအခါ (အကြောင်းအရာတခုကို ဆက်တိုက် စဉ်းစားမိရာအခါ)၌ ဝိစာရသည် ထင်ရှားပြီး ဝိတက်မထင်ရှား။ ဝိတက်သည် ဝိစာရနောက်လိုက်ဖြစ်၏။ ဤတရားနှစ်မျိုးသည် ခေါင်းလောင်သံနှင့်တူ၏။ ခေါင်းလောင်းတီးသောအခါ ပထမထွက်လာသော အသံ သည် ကြမ်းတမ်းသလို ဝိတက်၏အာရုံယူပုံသည် ကြမ်းတမ်း၏။ တဟိုဟီ ဖြည့်သော ကြေးဟီးသံသည် သိမ်မွေ့သလို ဝိစာရ၏အာရုံယူပုံသည်လည်း သိမ်မွေ့၏။

အဓိမောက္း။ မှားသည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ မတွန်းမဆုတ်ပဲ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသည် အဓိမောက္း၏ သဘောတည်း။ ဤအဓိမောက္း၏ ဆုံးဖြတ်မှုကြောင့် ပါကာတိပါတစသော ဒုစရိတ်မှု၊ ပါကာတိပါတဝိရတိစသော သုစရိတ်မှုများ အထမြောက်ရလေသည်။ ဆုံးဖြတ်သော အဓိမောက္းနှင့် မဆုံးဖြတ် တတ်သော ဝိစိကိစ္စသည် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ကိစ္စ၌ သွွှေ့ပညာပါနေ၍ အဓိမောက္းသည် နောက်လိုက်အဖြစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ အကုသိုလ်၌ အဓိမောက္းသည်သာ ဆုံးဖြတ်ရလေသည်။ သူတပါးက လိမ်သည်ကို ယုံရှု၍ သွွှေ့မဟုတ်၊ ဤအဓိမောက္းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိရိယာ။ တစုံတရားအမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ရှု၍ ရရှိမည့်ဒုက္ခကို မကြောက်မရုံးသီးခံနိုင်ခြင်းသည် ဝိရိယာ၏ သဘောဖြစ်သည်။ လဲပြီးခါနီး အိမ်ခုံကြီးကို ထောက်ကျားတိုင်က မလဲမပြုရအောင် ထောက်ကန်ထားသကဲ့သို့ ယုဉ်ဘက်တရားတို့ကို ထိထိကိစ္စ၌ ရော့ရဲ့မရှိရအောင် ဝိရိယာ၊ က ထောက်ပန့်ပေးသည်။ ပျင်းရိတိုင်းမှိုင်းသော စိတ်ကို ဝိရိယာ၊ က တွန်းလှန်နိုင်သည်။

ဝိတို့။ အာရုံ့ဗုံ့နှစ်သက်ကျေနပ်ခြင်းသည် ဝိတို့၏သဘောတည်။ ဝိတို့ဖြစ်သောအခါ ပွင့်လန်းသော ပဒ္ဒမ္မာကြာပန်းကဲ့သို့ စိတ်ဓာတ်လည်း ပွင့်လန်းတိုးပွား၏။ ခွင်လမ်းသောစိတ်ကြောင့် ကောင်းမွန်သော စိတ္တရောပ်များက တကိုယ်လုံးပြန့်သဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်လည်း စည်ပင်တိုးပွားသည်။ ဝိတို့ဖြစ်နေသူ၏ မျက်နှာ သည် ပေါ်လွှင်စွာ ပြုးပြုးစွင်စွင် ဖြစ်နေလေသည်။

ဆန္ဒ။ ကုသိုလ်အရာဖြစ်စေ အကုသိုလ်အရာဖြစ်စေ အဗျာကတအရာဖြစ်စေ အာရုံကို လိုလာခြင်းသည် ဆန္ဒသဘောဖြစ်သည်။ မြင်လိုခြင်း ကြားလိုခြင်း နမ်းလိုခြင်း စားလိုခြင်း ထိလိုခြင်း သိလိုခြင်းသည် ဆန္ဒ သဘောတည်း။ ကာမဂ္ဂက်ကို ရှာမှုးမှတပါး တရားရာမှု ပညာရာမှု နိဗ္ဗာန်ကို လိုချင်တောင့်တမှုများသည် ဆန္ဒ၏ သဘောတည်း။ ကာမဂ္ဂက်ခံစားလိုရာ၌ကား လောဘ,က အခိက ဖြစ်နေသောကြာင့် လောဘ သဘောသို့ ဆန္ဒ,က လိုက်လျော့ရသည်။ သူတပါးအား လူဒါန်းလို ချီးမြှောက်လို၍ ပစ္စည်းညစ္စာကို ရှာဖွေ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဌီကပ်တွယ်တာသော တဏ္ဍာသဘောမပါသူတို့အတွက်မှာ လောဘသဘောမဟုတ်။ ဆန္ဒ သဘောဖြစ်သည်။ ဥပမာ-မြှေားပုံကြီးကို အနားထား၍ မြှောပစ်သော လေးသမားသည် မြှေးတို့ကို ကောက်၍ ကောက်၍ ယူသော်လည်း ထိမြှေားတွေအပေါ်၍ ဌီကပ်တွယ်တာမှုသဘော မပါသကဲ့သို့တည်း။

မောဟ။ အာရုံ၌ တွေဝေခြင်းသဘောကို မောဟဟုဆိုသည်။ တွေဝေခြင်းဟူသည် ဝိစိကိစ္စာကဲ့သို့ မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ဝေတေတာဖြစ်နေခြင်းမဟုတ်, အာရုံ၏ သဘောမှန်ကို မသိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပညာ သည် အမှန်ကိုသိပြီး မောဟသည် အမှားကို သိသည်။ အမှန်ကို ဖုံးကွယ်ပြီး အမှားကို အမှန်ထင်အောင် ပြုလုပ်ပေးသော သဘောသည် မောဟဖြစ်သည်။ မသင်ဘူးသောစာကို မသိခြင်း၊ မရောက်ဘူးသော အရပ်ကို မသိခြင်း၊ မလုပ်ဘူးသော အလုပ်ကို မလုပ်တတ်ခြင်းသည် မောဟမဟုတ်။ သညာမရှိရမှုသာ ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်အကုသိုလ် မသိခြင်း၊ သစ္စာလေးပါးမသိခြင်း စသည်ကိုသာ မောဟဟုဆိုသည်။ သတ်လျှင် အပြစ် ရှိမှန်းသိသော်လည်း စိတ်ဆိုး၍ သတ်မိလျှင် သတ်ခိုက်၌ မောဟဖြစ်ပွားလာပြီး မောဟ,က သတ်လျှင် အပြစ်ရှိသည်ဟု သိသော အမှန်ကိုဖုံးလိုက်၍ သတ်မိသွားသည်ဟု သိပါ။

အဟိရိက။ မကောင်းမှ ပြုရမှာ မရက်ခြင်းသဘောကို အဟိရိကဟု ဆိုသည်။ မကောင်းမှုကို ပြုမိလျှင် သူတော်ကောင်းတို့အလယ်မှာ ရှုက်ဖွယ်ကောင်းသော်လည်း ဝက်သည် မစင်ကို မရွှေရာပဲ မစင်ထဲ လူးလိုမ့်ကာ ပျော်နေသလို အဟိရိကဖြစ်ပွားလာသူလည်း မကောင်းမှုကို ပြုရန် မရက်မရွှေတော့ပေ။

အနောတ္ထဗုံ။ မကောင်းမှ ပြုရမှာ မကြောက်ခြင်းကို အနောတ္ထဗုံဟု ဆိုသည်။ မကောင်းမှုကို ပြုမိလျှင် ကိုယ့်ကိုပင် မကြည်ညိုနိုင်ဘဲ စွပ်စွဲခြင်းဟူသော အတ္ထာနိုဝင်းတော်, သူတပါးတို့က စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ခြင်းဟူသော ပရာနိုဝင်းတော်, မင်ပြစ်မင်းဒက်ခံရခြင်းဟူသော ဒဏ္ဍာတော်, ထိုတေားတို့မှ အတိမ်းအရှောင် အပုန်းအကွယ် ကောင်းလျှော် လွှတ်ကင်းဒေကာမှု တမလွှန်၌ ခံရမည့်ဒုဂိုလ်တိုးတို့နှင့် ကြံးတွေ့ရတော့မည်ဖြစ်၍ စင်စစ် ကြောက်ရုံးထိတ်လန့်ဘွဲ့ ကောင်းလျှော်၍ သို့သော မီးတောက်မီလျှံံကို ပိုးပရန်ကောင်လေးတွေက အတင်းတိုး တွေ့ကြသကဲ့သို့ ထို့အတူ အနောတ္ထဗုံဖြစ်ပွားလာကြသူများလည်း မကောင်းမှုကို ပြုရန် မကြောက်တော့ပေ။

ဥစ္စ။ လေအဟုန်တိက်ခတ်မှုကြောင့် ရေအယဉ် မြှင့်သကဲ့သို့ အာရုံကို ြိမ်သက်စွာမယူနိုင်ခြင်း သည် ဥစ္စစွာသဘောဖြစ်သည်။ ဥစ္စ၏ ဆွေးမှုကြောင့် ယုံးဘက်ဟူသမျှတို့ အာရုံကို တည်တံ့စွာ မယူနိုင် ကြချေ။ စက္ကာတာခေါ်သော သမာဓိသော်မှုလည်း ဥစ္စနှင့်ယုံးခိုက်မှာ အာရုံကို ယူမိရုံးမျှသာ တည်နိုင် သည်။ အခြားသော ယုံးဘက်စိတ်များ၏ ယုံးရသလို ကျကျနှင့် စိတ်အစဉ်တည်တံ့အောင် မယူနိုင်ချေ။

လောဘ။ အာရုံခြောက်ပါး ထိခိုက်လာသည့်အခါ တမ်းတမ်းစွဲ ငမ်းငမ်းတက် တက်မက်ခင်မင် လို ချင်သော သဘောသည် လောဘတည်း။ ဒယ်အိုးခင်း ပူပူပေါ်၍ အမဲသားတစ်ကို ပစ်ချလိုက်ရာ တခါထဲ ြိုက်ပ်သကဲ့သို့ အာရုံ၏ ြိုပ်နေခြင်းသည် လောဘက ပြုလုပ်ထားကြောင့် ဖြစ်သည်။

လောဘနှင့်ဆန္ဒ။ တွယ်တာြိုက်ပ် တက်မက်မှုပါသော လိုချင်မှုသည် လောဘ သဘောဖြစ်သည်။ အာရုံကိုပြုလိုရုံးမျှ ရလိုရုံးမျှသည် ဆန္ဒသဘောဖြစ်သည်။ သို့သော် ဆန္ဒသည် လောဘလောက် အားမရှိဟု မမှတ်ရ။ ဆန္ဒာဓိပတီ ဖြစ်သောအခါ ဆန္ဒသည် လောဘထက်ပင် အားရှိပါသည်။

ဒို့။ အနိစ္စ စသည်ကို နိစ္စဟုလည်းကောင်း ကမ္မာလောကရှိ အရာတွေကို ဖန်ဆင်းသူမရှိပဲ ရှိ၏ ဟုလည်းကောင်း စွဲလမ်းမှတထင်မှုသည် ဒို့၏ သဘောတည်း။

ဒို့နှင့်စပ်၍ သိမှတ်စရာများ

ဒို့သည် ရုပ်နာမ်ကို “အတ္ထ,သတ္ထ,ပုဂ္ဂလ,မီဝ”ဟု ယူ၏။ ငင်းအယူသည် အယူအဆ သက်သက် မျှသာ ဖြစ်၏။ တကယ့် အရှိတရားမဟုတ်ပါ။ (အဋ္ဌသာလိနိဘာဇ္ဍာ-တ-၂၂၄)

မိစ္စာဒို့၏ တရားကို ကြားနာရုံးဖြင့် မိစ္စာဒို့မဖြစ်၊ ကြားနာပြီး အယူဝါဒကို ဥပေါ်သဘောမျှမက ကျေနှပ်အားရ လက်ခံမှသာ မိစ္စာဒို့ဖြစ်၏။ (အဋ္ဌသာလိနိဘာဇ္ဍာ-တ-၂၂၆)

အံ့သြုံးယ် အသစ်အဆန်းကို တွေ့ရ မြင်ရ ကြားရ နမ်းရ စားရလျှင် ကောင်းကျိုးရသည်ဟု ယူဆလျှင် ကံ ဉာဏ် ဝိရိယကို ပယ်ရာရောက်၍ မိစ္စာဒို့ဖြစ်သည်။ ပြသာဒါး၊ ရက်ရာဇာ၊ အခါပေးအခိုန်စသည့်ကြောင့် ကောင်းကျိုးဆိုကျိုး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆလျှင်လည်း ကံ ဉာဏ် ဝိရိယကို ပယ်ရာရောက်၍ မိစ္စာဒို့ဖြစ်သည်။ သို့သော် အထောက်အကူမျှသာ ဟု ယူဆ၍ ကံ ဉာဏ် ဝိရိယကို မပယ်လျှင် မိစ္စာဒို့မဖြစ်ပါ။

(အဋ္ဌသာလိနိဘာဇ္ဍာ-တ-၂၂၇)

မိန္ဒာဒိန္ဒဖြစ်ပုံ ၁၀မျိုး

၁။ သူတပါးတို့အား ပေးလျှောင်း ကျေးမွေးခြင်းသည် အကျိုးမရှိ၊ ၂။ အကြီးအကျယ် လူဒါန်းခြင်းသည် အကျိုးမရှိ၊ ၃။ လက်ဆောင်ပေးခြင်းသည် အကျိုးမရှိ၊ ၄။ ကောင်းမှုမကောင်းမှုကံး၏ အကျိုးသည်မရှိ၊ ၅-၆။ အဖေအမေ၏ ရှုကျေးဇူးသည် မရှိ၊ ၇။ ၈။ ၉။ ၁၀။ ကောင်းမွန်မှန်ကန်သည် တရားကျင့်သုံးပြီး တရားထူးတရားမြတ်သီသူ သမက္ပါးသည် မရှိ။

(ဒီပနီပေါင်းချုပ်ပထမတဲ့-၁၉၅)

မှားယွင်းစွာ ယုံကြည်မှုသည် သဒ္ဓါမဟုတ်

မိန္ဒာအယူရှိသတိ ငှါးတို့၏ ဆရာသမားမှားကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်းသည် သဒ္ဓါအစစ်မဟုတ်၊ ဆရာ့စကားကို လက်ခံခြင်းမှုသာဖြစ်သည်။ လိမ့်လည်မှုကို ယုံခြင်းသည်လည်း စကားလက်ခံရုံမှုသာဖြစ်သည်။ မဟုတ်မမှန်သောအရာကို ယုံကြည်ခြင်းဟူသည်မှာ စဉ်းစားတတ်သောဉာဏ်မရှိသူ (လုံးလုံးစဉ်းစားလေ့မရှိသူ)တို့၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော မောဟသာဖြစ်သည်။ မောဟကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ခြင်းမှာ ဒိဋ္ဌဝိပုယ်စိတ်အတွက်ဖြစ်၏။ ဒိဋ္ဌပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဋ္ဌကတသမ္မယုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ယုံကြည်ရာ၌ကား တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌတည်း။ မိန္ဒာဝါဒကိစ္စဟုသမျှ၌ ဒိဋ္ဌစေတသီက်က ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် စီမံတတ်သောကြောင့် မောဟကိုလည်း ဒိဋ္ဌ၏နောက်လိုက် အပွဲပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ယူပြီးဖြစ်တော့၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်စေ အခြားဘာသာဖြစ်စေ မတရားသော ဆရာ၊ အမှားကို အမှန်ထင်၍ပြောသော ဆရာတို့၏စကားကို ယုံရှု၌ ဒိဋ္ဌ၊ မောဟ သာမက နှစ်သက်မှု သဘောကျမှု တဏ္ဍာလည်းပါသော ထိုအယူဝါဒကို အမှန်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော မိန္ဒာဓမောက္ခ စေတသီက်လည်းပါသည်။ ထို သို့ မောဟတဏ္ဍာ မိန္ဒာဓမောက္ခ ပါနေသောကြောင့် မိန္ဒာအယူဝါဒကို အားတက်သရော နှစ်နှစ်ကာကာ(မစွန်းနိုင်အောင်) စွဲလမ်းနေကြလေသည်။

(အဋ္ဌသာလိနိဘာ၌-တ-၂၃-၂၃၄)

သောမနသုသဟရှုတ် ဒိဋ္ဌကတသမ္မယုတ် သသခါရိစိတ်ဖြစ်ပုံ

အမျိုးကောင်းသားသည် မိန္ဒာဒိဋ္ဌအယူရှိသူ သတိုသမီးကို လိုချင်၏။ သမီးရှင်တို့က ဘာသာမတူ၍ သဘောမတူ။ ထိုအခါ အမျိုးသားက သတိုသမီးရှင်တို့ စိတ်တိုင်းကျ ဖြစ်စေရပါမယ်ဆိုပြီး လက်ထပ်ကာ မိန္ဒာဝါဒကို ကျင့်သုံး၍ သဘောကျ စွဲယူမိလေသောအခါ သောမနသုသဟရှုတ် ဒိဋ္ဌကတသမ္မယုတ် သသခါရိကစိတ်ဖြစ်သည်။

နာမ်ရပ်ကဲပြီး အာရုံ ၅-ပါး ခံစားသူ၏ ဒီဇိုင်တပိပွဲယုတ္ထိဖိတ်ဖြစ်

ပုဂ္ဂိုလ်,သတ္တဝါ,ငါ,သူတပါးမစွဲပဲ သာယာသောစိတ်ဖြင့် မြင်စရာ ကြားစရာ နမ်းရှာစရာ စားစရာ ထိစရာတို့ကို တွေ့ထိခံစားနေသူ၏ ဒီဇိုင်တပိပွဲယုတ္ထိ အသံ့စိုက်စိတ် ဖြစ်၏။ အောက်ထပ် ခုံ၏ ထိုင်၏ ပွဲကြည့်ရာတွင် အပေါ်ထပ်မှတ်တွေး ခြေမှန်းတို့ ရောင်လွှဲနေရသဖြင့် ပွဲဖြောင့်ဖြောင့် မကြည့်ရရှု၏လည်းကောင်း၊ မင်းကချေသည်များလာရာတွင် ပိုင်းဝန်းကြည့်ရရှု၏ အစောင့်အရောက်များ၏ လမ်းဖယ်ခိုင်းခြင်း လမ်းရှင်းခြင်းကြောင့် ဆုတ်လိုက်ဖယ်လိုက်နှင့် ကြည့်ရရှု၏ လည်းကောင်း သာသံ့စိုက်စိတ်ဖြစ်၏။

(အဋ္ဌသာလိနီဘာဇူး-တ-၂၅၂)

သဏ္ဌာယဒီဇိုင်

သဏ္ဌာယဒီဇိုင်ဆိုသည်ကား-အတ္ထဒီဇိုင်ကိုဆိုသတည်း။ စက္ခကို ငါငါဟူ၍လည်းကောင်း၊ ငါ၏ အတ္ထဟူ၍လည်းကောင်း ကြောင်ကြောင်ကြီး ထင်မြင်စွဲလမ်း၍နေသော ဒီဇိုင်တည်း။ ထိုထို အဆင်းကို မြင်ကြသောအခါ ငါမြင်သည် ငါမြင်သည် ဟု ကြောင်ကြောင်ကြီး ထင်မြင်စွဲလမ်း၍ နေမှုသည် စက္ခကို ငါ,ငါဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းခြင်း သဏ္ဌာယဒီဇိုင်ဖြစ်၏။ သောတစသည်၏ နည်းတူသိ။

(ဒီပနီပေါင်းချုပ်ပထမတဲ့-၂၂၂)

မာန်။ တစ်ယောက်နှင့်တယောက် တွေ့ဆုံးကြရာတွင် နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာပြီး ငါတကားဟု ထောင်လွှားတတ်သော သဘောသည် မာနဖြစ်သည်။

သေယျမာန် သဒီသမာန် ဟိန်မာန်

သေယျပုဂ္ဂိုလ်။ ဘုရင်က သူ၏တိုင်းပြည်, စစ်တပ်, စီးပွားရေး အင်းအားကိုကြည့်ပြီး ငါနဲ့တူတဲ့မင်းမရှိဟု ထင်မှတ်ခြင်း၊ ရဟန်းတော်က သူ၏ သီလသမာခိပညာကို သိပြီး ငါနှင့်တူသူ မရှိဟု ထင်မှတ်ခြင်းသည် သေယျပုဂ္ဂိုလ်၏သေယျမာန် ဖြစ်၏။ အခြားမင်းရဟန်းတွေကို ကြည့်ပြီး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တွေမှာလိုပဲ ငါမှာ ရှိသင့်တာရှိတယ်တယ်၊ သူတို့နဲ့ ငါက ဘာမှမထူဘူးဟု ထင်မှတ် လျှင် သဒီသမာန်၊ ဘုရင်လို့သာဆိုရတယ်, ငါမှာ မင်းအဆောင်အယောင်နှင့် မပြည့်စုံဘူးဟု မှတ်ထင်လျှင်, နာမည်ကြီး ဓမ္မကထိကလို့သာ ပြောရတယ် ထိုက်တန်တဲ့ အဆောင်အယောင် ငါမှာမရှိဟု ထင်မှတ်လျှင် ဟိန်မာန်ဖြစ်၏။

သဒီသပုဂ္ဂိုလ်။ ငါနှင့်တူတဲ့အမတ် မရှိတော့ဟု မှတ်ထင်လျှင် သေယျမာန်၊ တြဲခြားအမတ်များနှင့် ငါ ဘာမှမထူးဘူးဟုမှတ် ထင်လျှင် သဒီသမာန်၊ အမတ်လို့သာပြောရတယ် ငါမှာ စားဖို့ဝတ်ဖို့တောင် မပြည့်စုံဘူးဟု မှတ်ထင်လျှင် ဟိနမာန်။

ဟိနပုဂ္ဂိုလ်။ အမေကလည်း ကျွန်း၊ အဖေကလည်းကျွန်း ဖြစ်လို့ ငါနှင့်တူတဲ့ကျွန်း မရှိဘူးလို့ မှတ်ထင်လျှင် သေယျမာန်၊ မိဘနှစ်ပါးက ကျွန်းဖြစ်လို့ တြဲခြားကျွန်းတွေနဲ့ ငါ ဘာမှမထူးဘူးလို့ မှတ်ထင်လျှင် သဒီသမာန်၊ မိဘမျိုးရှိုးက ကျွန်းမဟုတ်၊ စားစရာမရှိလို့သာ ကျွန်းလုပ်ရတယ်၊ ငါဆိုတဲ့ကောင်ဟာ ဘယ်လိုကျွန်းပါလိမ့်ဟု မှတ်ထင်လျှင် ဟိနမာန်။

သေယျပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါလျက် သူ့ကိုယ်သူ သူများနှင့် တန်းတူသူဟုလည်း ထင်နိုင်သည်။ အစွမ်းသတ္တိမရှိ သောကြောင့် သူ့ကိုယ်သူ သူများအောက် ယုတေသာ့သူဟုလည်း ထင်နိုင်၏။ ထိုကြောင့် သေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ မာန်သုံးမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ သဒီသပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်း သူ့ကိုယ်သူ အထင်ကြီး၍ ငါမြတ်သည်ဟုလည်း ထင်နိုင်၏။ သူ့ကိုသူ အထင်သေး၍ ငါအောက်တန်းကျသည်ဟုလည်း ထင်နိုင်၏။ ဟိနပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်း သူ့ကိုယ်သူ အထင်ကြီး၍ ငါမြတ်သည်ဟုလည်း ထင်နိုင်၏။ သူများနှင့် တန်းတူသူဟုလည်း ထင်နိုင်၏။

မာန်ကိုးပါးတွင် သေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ သေယျမာန်၊ သဒီသပုဂ္ဂိုလ်၏ သဒီသမာန်၊ ဟိနပုဂ္ဂိုလ်၏ ဟိနမာန်ကို ဟုတ်မှန်သည့်(ယာထာဝ)မာန်ဟု ခေါ်၏။ ထိုမာန်ကို အရဟတ္ထမဂ်ကသာ ပယ်နိုင်သည်။ မိမိ နှင့် မတန်သော အခြားမာန်နှစ်မျိုးကို မဟုတ်မှန်သည့်(အယာထာဝ)မာန်ဟုခေါ်သည်။ ထိုမာန်တို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်နိုင်သည်။ (သရိုဟံသာနှင့် ၁၂၂၊ အဋ္ဌသာလိနိဘာနှင့် ၁-၁၇၀)

အတိမာနစသည်

သူများထက် ငါကပိုတော်သည်ဟု ထင်လျှင် အတိမာန၊ ငါက သူများလောက်မတော်ဟု မှတ်ထင်၍ သူမာန (ဟိနမာန)တရားမရပဲ ရပြီဟုထင်မှတ်လျှင် အဓိမာန၊ ရပ်ဟာငါပဲဟု မှတ်ထင်လျှင် အသွေးမာန၊ မကောင်းသော အတတ်ပညာတို့၏ ငါလောက်တော်သူမရှိဟု မှတ်ထင်လျှင် မိစ္စာမာန။

(သမ္မာဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာင့်၇-၄၅၀၊ ၄၇၇-၄၇၂)

မာနအမျိုးမျိုး

- ၁။ ဇာတိမာန်-ငါက မင်းမျိုး၊ သူငွေးမျိုး၊ ကောဏ္ဍာသုအန္တယ်၊ အာဒိစ္စအန္တယ် စသည်ဖြင့် မာနမှုခြင်း
- ၂။ အာရောဂျမာန်-ငါမှာ ရောဂါမရှိဘူး၊ ကျွန်းသူတွေမှာ ရောဂါများလိုက်တာဟု မာနမှုခြင်း
- ၃။ ယော်အမာန်-ငါက နပို့နေတုန်း၊ မင်းတို့တော့ မကြာခင် သေရတော့မယ်ဟု မာနမှုခြင်း

- ၄။ ဒီဝိတမာန်-ငါ နစ်ပေါင်းများစွာ ကျွန်းကျွန်းမာမာ နေခဲ့ရပြီ၊ နောင်လည်းနေရားမည်ဟု မာန်မူခြင်း ၅။ လာဘမာန်-ငါ စီးပွားချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံတယ်၊ အခြားသူတွေ ငွဲတွေပဲဟု မာန်မူခြင်း
- ၆။ သဏ္ဌာရမာန်-ငါကို လူတွေက ပေးရင် ကောင်းတာမှုပေးတာ၊ အခြားသူတွေတော့ ထိုက်သင့်သလိုပဲရကြတယ် ဟု မာန်မူခြင်း
- ၇။ ဂရာကာရမာန်-လူတွေက ငါကိုတွေ့ရင် ရှိခိုးဝတ်ပြကြတယ်၊ အခြားသူတွေကိုတော့ တွေ့လဲ မျက်နှာ လွှဲသွားကြတာပဲဟု မာန်မူခြင်း
- ၈။ ပုရေဂွာရမာန်-ပြသုနာမေးသမျှ ငါဖြေလိုက်ရင်ပြတာပဲ၊ ဆွမ်းခံကြရင် ငါကရေးဆုံးက၊ ဟု မာန်မူခြင်း
- ၉။ ပရိဝါရမာန်-ငါမှာ တပည့်တွေ နောက်လိုက်တွေ အများကြီးရှိတယ်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၀။ ဘောဂမာန်-ငါမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားတဲ့ ဥစ္စာတွေ အများကြီးရှိတယ်၊ တခြားသူတွေ စားဖို့တောင်မရှိဖူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၁။ ဝဏ္ဏမာန်-ငါက ရပ်လှတယ်၊ ဂုဏ်ရှိတယ်၊ သီလရှိတယ် စသည်ဖြင့်မာန်မူခြင်း
- ၁၂။ သုတမာန်-ငါ အများကြီးသိတယ်၊ တခြားသူတွေ ငါလောက်မသိဘူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၃။ ရွှေညာမာန်-ငါ မင်းထက်ကြီးတယ်၊ ရေးမှီနောက်မြှုဖြစ်လို့ ရေးဟောင်းနောင်းဖြစ် အကုန်သိတယ်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၄။ ပိဏ္ဍာပါတီကမာန်-ငါ ရဟန်းဖြစ်ကတည်းက ဆွမ်ခံဝတ်မပျက်ခဲ့ဘူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၅။ အနိဝညာတမာန်-ငါကို လူတွေက အထက်တန်းစားဟု သတ်မှတ်ကြသည်ဟုမာန်မူခြင်း
- ၁၆။ ကြရိယာပထမာန်-ငါ၏ ကြရိယာပုထိသည် ကြည်လို့ကောင်းသည်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၇။ ကြွွှေမာန်-ငါမှာ တန်ခိုးရှိတယ်၊ တခြားသူတွေမှာ အတောင်မပါတဲ့ကျိုးလို့ သွားလာလို့မရဘူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၁၈။ ဥပဋ္ဌာကမာန်၊ ယသမာန်-ငါ သူတို့ကို ကြည့်ရှုစောင့်ရောက် ပေးထားရတာ၊ သူတို့က ငါရဲ့ သိဝါဒအောက်မှာ နေကြရတာဟာ မာန်မူခြင်း
- ၁၉။ သီလမာန်-ငါကသီလရှိတယ် တခြားသူတွေက သီလမရှိဘူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၀။ ဓာတ်မာန်-တခြားသူတွေ တမိန်လောက်တောင် စိတ်မငြိမ်ဘူး၊ ငါက ဓာတ်ရထားတာဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၁။ သိပ္ပမာန်-ငါက အတတ်ပညာရှင်ကြီး၊ မင်းတို့ဘာမှ မသိဘူးဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၂။ အာရာ့ဟမာန်-တခြားသူတွေထက် ငါက အရပ်ရည်တယ်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၃။ ပရိဏာဟမာန်-ငါ ခန္ဓာကိုယ်က အလုံးအဝန်းသီမှုတယ်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၄။ သဏ္ဌာနမာန်-ငါခန္ဓာက အချိုးအဆစ်လုပတယ်ဟု မာန်မူခြင်း
- ၂၅။ ပါရိပ္ပရိမာန်-ငါရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်က အပြစ်ရှာမတွေတွေအောင်လှတယ်ဟု မာန်မူခြင်း

(သမ္မာဝိနောဒနီဘာဉ် တ-၂၀၇-၂၁၃)

ဒေါသ။ မြွှေ့မြွေ့ဟောက်ကို တုတ်ဖြင့် ပုတ်ခတ်သောအခါ ရျူးကနဲ့ထလာတတ်သကဲ့သို့ မနှစ်သက်ဖွှားနှင့် တွေ့ကြံ့သောအခါ ရှားရှားရဲ့ဖြစ်၍ ကိုယ်ရောစိတ်ပါကြမ်းလျက် အမျက်ထွက်ခြင်းသည် ဒေါသ သဘောဖြစ်သည်။ ဒေါသသည် ပူလောင်စေတတ်၍ ဒေါသဖြစ်သောအခါ ဒေါသနှင့်အတူဖြစ်ရသော စိတ်စေတသိက်များလည်း ပူလောင်လာကြပြီး၊ ထိုစိတ်စေတသိက်ကြောင့် ဖြစ်ရသော ရပ်တရားများလည်း ပူလောင်လာကြသည်။ ပူလောင်သော စိတ္တရေပ်နှင့် ပူးကပ်လျက်ဖြစ်ကြရသော တကိုယ်လုံးရှိ အခြား ကံ၊ ဥတု၊ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်ရသော ရပ်တရားများလည်း ပူလာကြပြီး အသားအရေများ နှီးမြန်းလျက် တကိုယ်လုံး တဆတ်ဆတ် တုန်နေတတ်သည်။

ဒေါသဖြစ်ကြောင်းအာယာတဝါး ၁၀-မျိုး

၁၀၆၆။ ထို(အကုသိုလ်ဟိုတ်သုံးပါတို့တွင်)ဖျက်ဆီးပြစ်များမှာ 'ဒေါသ'ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲဖြစ်သည်"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နီးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နီးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နီးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတဲ့"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နီးသူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နီးသူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နီးသူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်လတဲ့"ဟု ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အာယာတသည် ဖြစ်၏။ (၉) ထိုပြင် အကြောင်း မဟုတ်သည့် ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အမျက်ထွက်မှုသည် ဖြစ်၏။ (၁၀) (မမွှေ့ဆိုပါ၌တော်မြန်မာပြန် ၃၉၃)

အဋ္ဌာနကောပ=အကြောင်းမဟုတ်သည့် အမျက်ထွက်မှု

မိုးသည် ရွာလွန်း၏ဟု တွေး၍ အမျက်ထွက်၏။ မိုးမရွာဟု တွေး၍ အမျက်ထွက်၏။ နေသည် ပူလွန်း၏။ နေသည်မပူ၊ လေသည် တိုက်၏။ လေသည် မတိုက်၊ ဟုတွေး၍ အမျက်ထွက်၏။ တံမျက်မလှည်းနိုင်၍ ဗောဓိရောက်တို့အား အမျက်ထွက်၏။ လေတိုက်၍ သက်န်းလွင့်သည့်အခါ လေကို အမျက်ထွက်၏။ သစ်ငှါ်တိုက်မို့၍ ချော်လဲသည့်အခါ သစ်ငှါ်ကို အမျက်ထွက်၏။

ငါ၏အကျိုးမဲ့ပြုခဲ့ပြီစသည်ဖြင့် ရန်ပြီးဖွဲ့မှု အမျက်ထွက်မှု ဇမျိုးသည် သတ္တဝါတို့ကို အာရုံပြ၍၍ ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မပထ မြောက်သည်။ (ကမ္မ=ကံ၊ ပထ-အပါယ်ရောက်ကြောင်း လမ်း) ။အဋ္ဌာနကောပသည် သတ္တဝါကို အာရုံမပြုဘဲ ရပ်သံးရတို့၌သာ အာရုံပြ၍၍ ကမ္မပထမြောက်။

(အဋ္ဌာနသာလိနိအဋ္ဌာနကထာ ၃၉၉၊ ဘာ၌ ၁-၁၇၃)

ဒေါသမှုသသံရိကစိတ်ဖြစ်ပုံ

သူတပါးက တိုက်တွန်း၍ စိတ်ဆိုးရလျှင်လည်းကောင်း၊ သူတပါးက စိတ်ဆိုးစရာများ သိအောင် ပြောပြရာခြုံလည်းကောင်း၊ သူတပါးက မတိုက်တွန်းရဘဲ မိမိအပေါ်၍ သူတပါးပြုအပ်သော အပြစ်ကို တွေး၍ စိတ်ဆိုးသောအခါ်ဗြို့လည်းကောင်း ဒေါသမှု သသံရိကစိတ်ဖြစ်သည်။

(အဋ္ဌသာလိနိဘာဇ္ဇာ-တ-၂၆)

ကြေသာ။ ရေးဘဝက ကံကောင်းထောက်မလျက် ယခုဘဝ ညာ၏၊ ပို့ရိယ တို့အတွက် ဥစ္စာစည်းစိမ့် ဂုဏ်သိရှိ တက်နေသူကို မြင်ရကြားရသည်ရှိသော် ဝမ်းမမြောက်နိုင်ပါဘဲ မျက်နှာမဲ့ကာ ပါးစပ်ရဲ့ကာ နှုတ် ခမ်းစုံကာ စောင်းကာမြောင်းကာ ချိတ်ကာ ရိပ်ကာ ကြည့်ရှုပြောဆိုမှန်င့် ထိုသူ၏ဂုဏ်သတင်းကို မကြားလို မှုသည် ကြေသာ၏ သဘောတည်း။

(သီရိဟာဇ္ဇာ ၁၂)

ကြေသာသည် သူတပါးစည်းစိမ့်ကို ရှုတ်ချု၏၊ မနှစ်သက်။ လူအများ လယ်ထွန်ခြင်း ကုန်သွယ်ခြင်း စသည့် မိမိဆိုင်ရာ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနည်းဖြင့် အသက်မွေးကြေရာတွင် အချို့သူများ ယောကျားတို့၏ လုံးလ ပယောက်ကို အသုံးချု၍ တိုးတက်ကြီးပွားကြ၏။ တိုးတက်ကြီးပွားနေသူကို ကြည့်၍ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ “ဤလူသည် ဘယ်တော့များ စီးပွားပျက်၍ ဒုက္ခရောက်မလ”ဟု တွေး၍ စီးပွားပျက်သွားသည်ကို မြင် တွေ့လို၏။ အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ပျက်သော ပျော်စွင်၏။ ဤသည်မှာ ကြေသာသဘောဖြစ်၏။ ရဟန်းတော်များ၏လည်း ပရိယတ္ထိုး၊ ပဋိပတ္ထိုးတရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ကြီးပွားသော ရဟန်းတော်များကို ကြည့်၍ အချို့ရဟန်းများ၏ “ဤရဟန်းသည် ဘယ်တော့များ လာဘ်နည်း၍ ဒုက္ခရောက်မလ”ဟု တွေး၍ ဆုတ်ယုတ်သွားသည်ကို မြင်တွေ့လို၏။ အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ဆုတ်ယုတ်သော ပျော်စွင်၏။ ဤသည် မှာ ကြေသာ သဘောဖြစ်၏။

(အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ ၄၀၄၊ ဘာဇ္ဇာ ၁-၁၇)

မစွှေးရိယာ။ ရပေါက်ရလမ်းရှိသော ငါ့ပစ္စည်း၊ ရပြီးသော ငါ့ပစ္စည်းနှင့် အလာတူပစ္စည်းမျိုး တို့ကို သူတပါး မရစေလိုခြင်းသည် မစွှေးရိယ သဘောတည်း။ ကြေသာသည် သူတပါးစည်းစိမ့် ဂုဏ်သိရှိရှိ ရှုတ်ချုလို၏။ မစွှေးရိယသေဘာကား ကိုယ့်ဥစ္စာကိုလည်းမပေးလို့၊ ကိုယ့်ဥစ္စာဂုဏ်သိရှိနှင့်တူသော ဥစ္စာစည်း စိမ့် ဂုဏ်သိရှိရှိ သူတပါးတို့ရသွားမည်ကိုလည်း ဝန်တို့၏။ (သီရိဟာဇ္ဇာ ၁၂)

မစ္စရိယ ၅-မျိုး

အာဝါသမစ္စရိယ။ နေရာအရပ် ကျောင်းဝင်းစသည်တို့၏ ဝန်တိခိုင်းသည် အာဝါသမစ္စရိယ ဖြစ်သည်။ အကြင်ကျောင်းနေရာ၏ နေသူတို့သည် ချမ်းသာစွာ နေရကုန်၏၊ ပစ္စည်းလာဘ်လာဘ ရကုန်၏၊ ထိကျောင်းမျိုး၏ ဝတ်အကျင့်၏ ပြည့်စုံသော ရဟန်းတော်များ မလာစေလိုခြင်း၊ လာပြီးလျင် မြန်မြန်ပြန်စေလိုခြင်းသည် အာဝါသမစ္စရိယ ဖြစ်သည်။ ခိုက်ရန်ဒေါသနှင့် အငြင်းအချင်းလုပ်မည့် ရဟန်းတော်များကို လက်မခံရာ၏ အာဝါသမစ္စရိယမဟုတ်။

ကုလမစ္စရိယ။ မိမိ၏ လုပ်ကျွေးပြုစုနှင့်ဆွေးမျိုးတို့နှင့် မဆက်စပ်စေလိုခြင်းသည် ကုလမစ္စရိယ မည်၏။ ရတနာသုံးပါးကြည်ညီမှုကို ပျက်စီးအောင်လုပ်မည့် ရဟန်းတော်များနှင့် မဆက်စပ်စေလိုခြင်းသည် ကုလမစ္စရိယ မဟုတ်။

လာဘမစ္စရိယ။ မိမိမှတစ်ပါး သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေကာမှ ပစ္စည်းလေးပါး မရစေလိုခြင်းသည် လာဘမစ္စရိယ ဖြစ်သည်။ သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပေးလူသောပစ္စည်းကို မတရားသဖြင့် သုံးစွဲမည့် သဒ္ဓါဒေယျဝိနိပါတပုဂ္ဂိုလ်အား မရစေခြင်းသည် လာဘမစ္စရိယမဟုတ်။

ဝဏ္ဏမစ္စရိယ။ သရီရဝဏ္ဏ၊ ဂုဏ်ဝဏ္ဏဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ရပ်ချေသူကို ရပ်လှသည်ဟု အများကပြာဆိုရာ၏ မပြာလိုသော(မကြိုက်သော)သဘောသည် သရီရဝဏ္ဏမစ္စရိယ မည်၏။ အကျင့်ကောင်းသူကို အများက သူတော်ကောင်းဟု ပြောသည့်အခါ မပြာလိုသော(မကြိုက်သော)သဘောသည် ဂုဏ်ဝဏ္ဏမစ္စရိယ မည်၏။

ဓမ္မမစ္စရိယ။ ပရီယတ္ထီဓမ္မ၊ ပဋိဝေဓမ္မတွင် ပရီယတ္ထီဓမ္မသာ မစ္စရိယဖြစ်နိုင်သည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဋိဝေဓမ္မ-မဂ်ဖိုလ်နိုဗာန်ကို ဝန်မတို့။ မိမိသီအပ်သော တရား၏ တလောကလုံးရှိ သတ္တဝါများကို သီစေချင်သည်။ ပရီယတ္ထီဓမ္မသာ မစ္စရိယဖြစ်သည်။ မိမိသီပြီးသော ပရီယတ္ထီကို သူတုပါးမသီစေလိုခြင်းသာ မစ္စရိယဖြစ်သည်။ ဓမ္မကိုချီးမြောက်လို၍၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ချီးမြောက်လို၍ ပရီယတ္ထီကိုမပေးခြင်းသည် ဓမ္မမစ္စရိယမဟုတ်။ ဘာသာအမျိုးမျိုးပြောင်း၍ ဘာသာဝင်ပုဂ္ဂိုလ် အသွင် အမျိုးမျိုးပြောင်းနေသူအား ပရီယတ္ထီကို ရောမွေရှုပ်ထွေးအောင် ပြုမည်စိုး၍လည်းကောင်း၊ ပရီယတ္ထီကို သင်ပြီး အရဟတ္ထဖိုလ်ကို ဖြေကြားမည့်သူအား ငြင်းပုဂ္ဂိုလ် သံသရာနစ်မွန်းမည်စိုး၍လည်းကောင်း၊ ပရီယတ္ထီဖြင့် သာသနာကို ဖျက်ဆီးမည့်သူအားလည်းကောင်း မပေးလျင် မစ္စရိယမဖြစ်။

မစ္စရိယ၏ ကြောင်းကျိုးဆက်

အကြောင်း

အကျိုး

အဘဝါသမစ္စရိယ

ဘီလူးပြီတ္ထာဖြစ်၍ မစ္စရိယဖြစ်ရာနေရာ(ကျောင်း)၏ အမိက်ကို
ခေါင်းစွက်၍ သွားရတတ်ခြင်း၊ သံအိမ်၌ ကျက်ရခြင်း။

ကုလမစ္စရိယ

မိမိလူနေကျသူက အခြားပုဂ္ဂိုလ်လူသည့်အခါ ဤသူသည်ပျက်စီးပြီး
(ငါကိုမလူပြီ)ဟု တွေး၍ သွေးအံတတ်ခြင်း၊ ဝမ်းလျောတတ်ခြင်း၊
အူပြတ်တတ်ခြင်း၊ လာဘ်နည်းခြင်း

လဘဘမစ္စရိယ

အခြားသူများမသုံးစွဲစေလိုဘဲ သံဟာပိုင်ပစ္စည်းကို ကိုယ်တစ်ယောက်ထဲ
သုံးရင် ဘီလူး၊ ပြီတ္ထာ၊ စပါးကြီးမွှေ ဖြစ်တတ်ခြင်း၊ ဘင်ဘုတ်ငရုံးဖြစ်ရခြင်း။

ဝဏ္ဏမစ္စရိယ

ဂုဏ်သတင်းပျက်ခြင်း၊ ခံတွင်းမှသွားရည်ယိုခြင်း

ဓမ္မမစ္စရိယ

ပြောပူရခဲ့၍ ဖြစ်ရခြင်း

မစ္စရိယအကြမ်းအနု။ မိမိဥစ္စာကို သူတေးပါးမပေးလိုခြင်းသည် အလွန်ဆိုးဝါးသော မစ္စရိယမဟုတ်သောကြောင့်
မူဒုမစ္စရိယမည်၏။ သူတပါးပေးနေသည်ကို တားမြစ်ခြင်းသည် ကြမ်းတမ်း၍
ထွေမစ္စရိယမည်၏။

(အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ ငွေမြေ၊ ဘာနို့ စ-၁၇၈)

ကုဋ္ဌ။ မကောင်းမှုကို ပြုပြီးနောက် ရရှိမည့်အပြစ်ကို ဆင်ခြင်မိသောအခါ သို့မဟုတ် မကောင်းကျိုးကို ခံစားရသောအခါ “မကောင်းမှုကို ပြုမိလေခြင်း”ဟု နောင်တရမှုသည် ကုဋ္ဌ။ ပစ္စည်းပစ္စာ ကုလုဏ္ဍဝေသောအခါ, ငယ်ရွယ်ကျွန်းမာသောအခါတုန်းက ကုသိုလ်ကောင်းမှု မပြခဲ့ဘဲ ပစ္စည်းကုန်ခန်းသောအခါ, ကြီးရင့်သောအခါ, မကျွန်းမာသောအခါကမှ “ကောင်းမှုမပြလိုက်ရလေခြင်း”ဟု နောင်တရမှုသည် ကုဋ္ဌ။ သော့တည်း။

ကုဋ္ဌနှင့်ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်

ပစ္စည်းပေါများတုန်းက အလူပေးပြီးလျှင် တစ်တရာ့သော အကြောင်းကြောင့် ဆင်းရဲသောအခါ “ဟို တုန်းက လူမိတာ မှားလေခြင်း”ဟု နောင်တ တဖန် ပူပန်တတ်၏။ ထိုအခါ ပြုအပ်ပြီးသောသုစရိတ်ကို အာရုံပြု၍ ကုဋ္ဌဖြေဖြစ်၏ဟု တချို့ဆရာတို့ ဆိုကြ၏။ ထိုပူပန်မှုများသည် ကုဋ္ဌမဟုတ်၊ လူပြီးပစ္စည်းကို ပြန်၍နှုမြောခြင်း၊ နှလုံးမသာယာခြင်း (ဒေါသမှစိတ်) သာ ဖြစ်သည်။ မြောဆိုးကိုတွေ့တုန်းက မသတ်လိုက်ရဘဲ ထိုလူက မိမိဆိုင်ရာလူတယောက်ကို ကိုက်ကာမှ “မသတ်လိုက်မိတာ မှားလေခြင်း”ဟု နောင်တတဖန် ပူပန်တတ်၏။ ထိုအခါ မပြလိုက်မိသော ဒုစရိတ်ကို အာရုံပြု၍ ကုဋ္ဌဖြေဖြစ်၏ဟု တချို့ဆရာတို့ ဆိုကြ၏။ ထိုကဲ့သို့ နောင်တရခြင်းမျိုးသည် ကုဋ္ဌမဟုတ်၊ အမျက်ထွက်မှု ဒေါသသာတည်း။ အချုပ်အားဖြင့် ကုဋ္ဌသည် ပြခဲ့မိသော မကောင်းမှု(ဒုစရိတ်), မပြလိုက်ရသော ကောင်းမှု(သုစရိတ်)ကိုသာ အာရုံပြပြီး ပြခဲ့မိသော သုစရိတ်, မပြလိုက်ရသော ဒုစရိတ်ကို အာရုံမပြဟု တထစ်ခုမှတ်ပါ။

ထိန်, မိဒ္ဒာ။ စိတ်၏ လေးလံခြင်းသည် ထိနသောဖြစ်သည်။ စေတသိက်၏ လေးလံခြင်းသည် မိဒ္ဒသဘော ဖြစ်သည်။ ဝိရိယသည် အားတက်သရောရှိသလောက် ထိနနှင့်မိဒ္ဒသည် ဆုတ်နစ်၏။ ထိန-သည် စိတ်ကို လေးလံအောင် မိဒ္ဒသည် စေတသိက်ကို လေးလံအောင် ပြုလုပ်၏။ ထိုကြောင့် ထိနမိဒ္ဒ ဖြစ်ပွား နေသူသည် ပျင်းရိတိုင်းမိုင်းသည်။ ထိနမိဒ္ဒသည် လေးလံသော သဘောရှိ၍ ထက်သန်မှုမရှိသော သသခါရိကစိတ်နှင့် ယျဉ်တွဲနိုင်ကြလေသည်။

ထိနမိဒ္ဒသည် ပုထုဇ္ဇာ သေက္ခတို့၏ အိပ်ပျော်ခါနီး နီးခါစတို့၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်၏။ ခြိုက်ခြိုက်မြို့က်မြို့က် အိပ်ပျော်သည့်အခါဉ်ကား ထိနမိဒ္ဒ မဖြစ်တော့ပြီ။ ဘဝင်အစဉ်(ဝိပါက်စိတ်သာ)ဖြစ်တော့သည်။

ရဟန္တာများအိပ်ခြင်း

ရဟန္တာများအိပ်ရာ၌ကား အိပ်ချိန်တန်သောအခါ ခန္ဓာကိုယ် မရွင်မလမ်း ညီးနှမ်းအားနည်းသဖြင့် ထိုထိုအာရုံမှ ဆုတ်နစ်ပြီးလျှင် ဘဝင်အစဉ် ဖြစ်ရုံသာတည်း။ ရှေ့အဘို့နောက်အဘို့တို့၌ ထိနမိဒ္ဒ မပါ။

ထိစကားမှန်၏-အချိန်ကျ၍ ညီးနှမ်းမှုဟူသည် ခန္ဓာကိုယ်၌သာ မဟုတ်၊ ဗဟိုဒ္ဓသစ်ပင်များ၌လည်း ညနေချမ်းအချိန်ကျက ညီးနှမ်းတွန်ရုံးကာ အိပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လောက၌ အိပ်ခြင်းဟူသည် သွားလာလုပ်ကိုင် နေထိုင်ပင်ပန်း၍ ခန္ဓာကိုယ် ပင်ပန်းခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ ထိနမိဒ္ဓအတွက်ကြောင့် လည်း ဖြစ်၏။ ထိုတွင် ရဟန်ဘုံး၌ ရွှေအကြောင်းကြောင့်သာ ဖြစ်၏။ ပုထိုးသေကွဲတို့၌ကား နှစ်ပါလုံး လုံးကြောင့် ထိုက်သလိုဖြစ်နိုင်သည်။

ဝိစိကိစ္စာ။ ဘုရားစသည့် အနိစ္စ စသည်တို့၏သဘောကို စူးစမ်းလတ်သော် ကောင်းစွာမဆုံးဖြတ်နိုင်ပဲ ဆင်းရဲပင်ပန်းကြောင်း သဘောသည် ဝိစိကိစ္စာသဘော ဖြစ်သည်။ အာရုံတရုံး ခိုင်မြစ္စာမတည်ဘဲ “ဟိုဟာ လေလား၊ ဒီဟာလေလား၊ ဟုတ်ပါမလား၊ မဟုတ်ပဲများ ဖြစ်နေမလား”ဟု အမျိုးမျိုး တွေးတောခြင်းသည် ဝိစိကိစ္စာ၏ အလုပ်ဖြစ်သည်။

ဝိစိကိစ္စာဖြစ်၍ ဘုရားတရား စသည့်၌ သံသယဖြစ်ခြင်းသည် လုံးလုံး မယုံခြင်းလည်းမဟုတ်၊ စိတ် ချလက်ချမယုံကြည်ဘဲ “မယုံတဝက် ယုံတဝက်”ဆိုသလို ဖြစ်နေခြင်းမျိုးတည်း။ ဤဝိစိကိစ္စာ၏ မယုံမှု ကား - -

၁။ အလုံးစုံကို အကုန်သိသော ဘုရားဆိုတာ ဟုတ်ပါမလား

၂။ ထိုတရားအတိုင်း ကျင့်လျှင် နတ်ရွာနိုဗ္ဗာန် ရနိုင်သည်ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါမလား

၃။ (ကောင်းမွန်စွာ ကျင့်သော သံယာကို ကြည့်၍) ကောင်းမွန်စွာ ကျင့်သောသံယာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါမလား

၄။ ငါတို့ ကျင့်ကြံစောင့်ရောက်အပ်သော သီလသိကွဲပုဒ်များသည် အကျိုးရှိမှ ရှိပါမလား
၅။ ငါတို့ ရေးရေးဘဝက ဖြစ်ခဲ့မှ ဖြစ်ခဲ့ဖူးရဲလား
(ယခုဘဝမှ ထာဝရဘုရား ဖန်ဆင်းလို့ ဖြစ်ရတာလေလား)

၆။ နောက်၌ ရောက်ဖို့ရာ ဘဝရှိသေးတယ်ဆိုတာ ဟုတ်ပါမလား
(ယခုဘဝ သေလျှင် ပြီးချင် ပြီးနေမလား)

၇။ ပြုသမျှ ကောင်းမှု မကောင်းမှုသည် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ အဖြစ်ဖြင့် ခန္ဓာအစဉ်၌
သတ္တိကျန်ရစ်တယ်ဆိုတာ ဟုတ်နိုင်ပါမလား (ကံကို မယုံကြည်ပုံ)

၈။ ထိုကံ၏ အကျိုးများ ရလိမ့်မည်ဆိုတာ ဟုတ်ပါမလား။ (ကံ၏ အကျိုးကို မယုံကြည်ပုံ)
၉။ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သချို့ရဖြစ်ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းအကျိုးစပ်ပုံသည် ဟုတ်မှဟုတ်ပါမလား
(ပဋိစ္စသမ္ပါဒ်ကို မယုံကြည်ပုံ)

ဤသို့ သံသယဖြစ်နေသူစိတ်၌ ဝိစိကိစ္စာ ဖြစ်နေသည်။ ထိုထိုကိစ္စာ၊ ထိုထိုစာပေကြံစည်မှု စသည် တို့၌ ပိုင်နိုင်စွာ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း ယုံများခြင်းကား ဝိစိကိစ္စာအတုသာ ဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့် ပုထိုးသေကွဲ၊ ရဟန်ဘားလျော်စွာ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ္တပြုဒ် တမျိုးမျိုးကို ကောက်ယူရသည်။
(သြို့ဟောင့် ၁၃၅၊ ကိုယ်ကျော်အတိုင်း ရဲ)

သဒ္ဓ။ ဘုရားစသည်တို့၌ (ဟုတ်လေသလား-မဟုတ်ဘဲများ ရှိလေရောသလား)ဟု ယုံများသံသယမရှိ၊ အမှန်ဟုတ်၏ဟု ယုံမှုစိတ်ချလက်ချရှိမှုကို သဒ္ဓါဟု ဆိုသည်။

သဒ္ဓအတု။ ယခုကာလျှောက်ကား “ဘုရားတန်ခိုးပြသည်, ရောင်ခြည်တော်လွှတ်သည်, ဘုရားဓာတ်တော်အစစ်”စသည်ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်ပတ်၍ ပြောအပ်သည်ကို တကယ်အစစ်ထင်မှတ်၍ “သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ကြသည်”ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ဖြစ်ရန် သဒ္ဓအစစ်မဟုတ်နိုင်။ “မှားမှား မှန်မှန် ယုံကြည်တိုင်း သဒ္ဓါတရား”ဟု ဆိုလျှင် မိစ္စာအယူရှိသူတို့လည်း မိမိတို့ဘုရားတရားကို လွန်စွာကျေနပ်ကြ၏။ မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကိုးကွယ်ရာတွင် လွန်စွာကြည်ညိုကြခြင်းသည် သဒ္ဓအစစ်မဟုတ်, “မိစ္စာမောက္ဍ”ခေါ် သဒ္ဓါအတုသာဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့် မောဟဒို့တပါးပါး ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပြုခြင်းများသာ လျှော့စွာဖြစ်ရသည်။

ကာဇွန်ဂါးမင်းက ဘုရားရှင်ရပ်ပုံတော်ဟန် ဖန်ဆင်းပြရာ၌ ဓမ္မသောကမင်း၏ လွန်စွာကြည်ညို သော သဒ္ဓါမျိုးကဲ့သို့ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်၏ ဆင်းတုတော်, ဓာတ်တော်, စွယ်တော်တုများ၌ “အတုသည်ပင် ဤမျှသပ္ပါယ်တင့်တယ်တော်မူသေး၏”ဟု အောက်မေ့ကာ လွန်စွာကြည်ညိုသောအရာ၌ကား သဒ္ဓါအစစ်ပင် ဖြစ်ဘွယ်ရှိသည်။

သတီ။ အာရုံကို ပျောက်ကွယ်မသွားအင် အောက်မေ့ခြင်း အမှတ်ရနေခြင်းသည် သတီတည်း။ သတီ၏ အာရုံကို မပျောက်ပျက်အောင် စောင့်ရှောက်မှု၌ သညာသည် များစွာကူညီ၏။ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ကိစ္စစု၌ မပြတ်လေ့လာအထုပ်၍ သညာအမှတ်က ကြပ်ကြပ်ခိုင်ခြင်းမြပ်ပါမှ ဘဝဆုံးခါနီး လောလောဆယ်မှာပင် ထိုကောင်းမှုများ ပေါ်ထင်၍ လာတတ်ရှု၍ ကံ၏အစွမ်းချည်းသာမဟုတ်, ခိုင်မြတ်သော သညာအရင်းခံရှိသော သတီအစွမ်းလည်းပါ၏။

သတီအတု။ ဤသတီသည် မှန်ကန်ကောင်းမြတ်သော ဘုရားစသောအာရုံကို အမှတ်ရတတ်သောတရားဖြစ်ရကား မိစ္စာအယူရှိသူတို့၏ မိမိဆိုင်ရာ ဘုရားတရားကို အောက်မေ့မှု, သတ္တဝါတို့၏ လောဘအာရုံ, ဒေါသအာရုံတွေကို အမှတ်ရနေမှုများသည် သတီအစစ် မဟုတ်။ “မိစ္စာသတီ”ဟု ခေါ်အပ်သော သညာပြဋ္ဌာန်းအကုသိုလ် စိတ္တုပြုခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ဟိရိ, ဉာဏ်ပွဲ။ မကောင်းမှု ပြရန် ရှက်ခြင်းသဘောသည် ဟိရိ, မကောင်းမှုပြရန် ကြောက်ခြင်းသဘောသည် ဉာဏ်ပွဲ ဖြစ်သည်။ မိမိ၏ ရာထူးဂုဏ်, အရွယ်ဂုဏ်, အမျိုးဂုဏ်ကို ထောက်ထား၍ ငါသည် မကောင်းမှုကို ပြရန်မသုံးဟု စဉ်းစားပြီး မကောင်းမှုကို မပြခြင်းသည် ဟိရိ ဖြစ်သည်။ ငါ မကောင်းမှုပြုလျှင် သာမန်လူမသိတောင်မှ တန်ခိုးရှင် နတ်များ သိကြလိမ့်မည်ဟု တွေးပြီး သူတပါးကို လေးစားသောအားဖြင့် မကောင်းမှုမပြခြင်းသည် ဉာဏ်ပွဲ ဖြစ်သည်။

ဟိရိ၊ ဉာဏ်ပွဲ အတူ ။ မကောင်းမှုမဟုတ်ပါဘဲလျက် ဘုရားသွား ကျောင်းတက် ဥပုသ်စောင့် တရားနာ ကုသိလ်ကောင်းမှုနှင့် ဆိုင်သောအရာတို့၌ ရှက်စနီးကြောက်စွဲ၍ တွန်းဆုတ်တွန်း ဆုတ် လုပ်တတ်သောအရာမျိုးလည်း ရှိသေး၏။ ထိုအရာမျိုးကား ဟိရိဉာဏ်ပွဲ မဟုတ်, “မယာ” တည်း။ တရားကိုယ်အားဖြင့် တဏောပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိလ် စိတ္တဗြိဒ္ဓဖြစ်သည်။ တစ်ဗုံတခုမကောင်းမှု အကုသိလ်ကို ပြပြီးနောက် သူတကာသိ၍ ရှက်ကြောက်မှုမျိုးကား ဒေါမနသုပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိလ်စိတ္တဗြိဒ္ဓဖြစ်သာတည်း။ ဆရာသမား လူကြီးသူမများကို မထိလေစား မဖြစ်ရလေအောင် အလေးပြုရသည့် အတွက် ရှက်သောအမှုအရာ ကိုယ်လက်အညွစ်အကြေး သုတ်သင်ရှုံး ရှက်သောအမှုအရာတို့ကား ရှိသေးလေးစားမှုအတွက် ကုသိလ်ဖြစ် ထိုက်သော အချက်များဖြစ်၍ ဟိရိဉာဏ်ပွဲ အစစ်ဟု ဆိုရန်ရှိသည်။

ကမ္မာလောကစောင့်တရား။ ဤ ဟိရိ ဉာဏ်ပွဲ တရား ၂ ပါးတို့က စောင့်ကြပ်နေကြသောကြောင့်သာ လူ သတ္တဝါတို့သန္တာန်း၌ အတော်အတန် စင်ကြယ်နေကြသည်။ ဤတရားတို့ ကင်းမဲ့ လျှင် အမိန့်နှင့်သား အဘန့်နှင့်သမီးတို့ ဖောက်ပြား၍ တိရိစ္ဆာန်တွေနှင့်မခြားဘဲ ရောရှက်ရှုပ်ထွေးကာ မကြား ကောင်း မနာသာတွေ ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ထိုကြောင့် ဤနှစ်ပါးကို “လောကပါလ=လောကစောင့်တရား” ဟု ငွေး၊ “သုတ္တမမ္မ=ဖြူစင်ကြောင်းတရား”ဟု ငွေး ဟောတော်မှုသည်။

အလောဘ။ လောဘသည် ရူပ သဒ္ဓ စသည်အာရုံ ကာမဂ္ဂက်ကို သာယာစုံမက် နှစ်သက်ငြိကပ် လိုချင်တတ်၏။ အလောဘကား ထိုကာမဂ္ဂက်တွေကို မလိုချင်တတ်။ ထိုကြောင့် အလောဘသည် လောဘ နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။ ဤစကားအရ တွေ့ရမြင်ရာ မလိုချင်မှု ဟူသမျှကို အလောဘဟု မမှတ်ရ။ ကုသိလ်နှင့်စပ်၍ ကောင်းမြတ်သောအရာကို မလိုချင်မှုမှာ သမ္မာဆန္ဒ ဝိရိယနည်းပါး၍ ကောသဇ္ဇာ တရား စိတ်ည့် စိတ်ဖျင့်းများသောကြောင့်သာ ဖြစ်သည်-ဟု မှတ်ပါ။

အရမ်းမဲ့ ဖြုန်းတီးပစ်ခြင်းကိုလည်း အလောဘဟု မမှတ်ရ။ ရှေ့နောက်တိုင်းထွာတတ်သော အလိုမ္မာ အဆင်ခြင် သမ္မာဇုံမရှိသဖြင့် မောဟအတွက် မိုက်များချက် တမျိုးဟု မှတ်ရမည်။ ရှေ့နောက်တိုင်းထွာ အရာရာ သိမ်းဆည်းမှုမှာ သတိသမ္မာဇုံ ဖြစ်သည်။ မလူဒါန်း မပေးကမ်း မသုံးစွဲပဲ သိမ်းဆည်းမှုသာ လောဘ ဖြစ်လေသည်။

အဒေါသ။ ဒေါသသည် ယုဉ်ဘက်စိတ်ဓာတ်နှင့် ကိန်းဝပ်ရာ သတ္တဝါကို ဖျက်ဆီးတတ်သကဲ့သို့ အဒေါသသည် မဖျက်ဆီးတတ်။ ထို့ကြောင့် ဒေါသနှင့် ဆန့်ကျင်ကာ မကြမ်းတမ်းသော သဘောသည် အဒေါသ ဖြစ်သည်။

မေတ္တာ။ သတ္တဝါတစ်ယောက်ကို အာရုံပြ၍ ဒေါသဖြစ်သောအခါ ထိုဒေါသနှင့်ယုဉ်သော စိတ်ဓာတ်သည် စိစိဖပ်ဖပ်မရှိ၊ ခြောက်ကပ်ကပ်ဖြစ်လျက် အာရုံပြ၏။ မေတ္တာကား သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ စိစိဖပ်ဖပ် စေးကပ်လျက် အာရုံပြသည်။ ထို့ကြောင့် မေတ္တာစစ်မှန်သမျှ တရားကိုယ်မှာ အဒေါသချည်းတည်း။ ဤအဒေါသကိုပင် သတ္တဝါပည်တို့ အာရုံပြ၍ ကြည်လင်အေးမြစာ ဖြစ်နေသောအခါ “မေတ္တာ” ဟုဆိုရသည်။ သို့သော အဒေါသ ဟူသမျှကိုကား “မေတ္တာမည်၏”ဟု မမှတ်သင့်။ သတ္တဝါပည်တို့ အာရုံမပြုဘဲ ဘုရားမှူး တရားနာ စသော အခြားကုသိုလ်အရာ၌ မေတ္တာမဟုတ်၊ အဒေါသ,သာ။

မေတ္တာ,အတူ။ တက္ကာပေမ အချစ်မျိုးလည်း ချစ်ခင်အပ်သူအပေါ်၌ စေးကပ်စိစိဖပ်လျက် အာရုံပြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုအချစ်မျိုးကို “မေတ္တာ”ဟု ခေါ်ကြ၏။ မေတ္တာစစ်မှာ ကုသိုလ်ကြီယာနှစ်မျိုးတွင် တပါးပါးသာ တည်း။ တက္ကာပေမကား လောဘ(အကုသိုလ်)ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သားမယားချစ် ဆွဲမျိုးချစ် စသော သံယောဇ္ဈာမကင်းသော ချစ်ခြင်းများ၌ မေတ္တာစစ်မဟုတ်။ တက္ကာပေမသာ များ၏။

သားချစ်မယားချစ်စသည်ဖြင့် ချစ်အပ်သောသူအပေါ်၌ တခါတရံမျှ မေတ္တာစစ် မဖြစ်နိုင် တော့ဘူး-ဟု မမှတ်ရ။ အခါများစွာ မေတ္တာအစစ်လည်း ဖြစ်ကြပေမည်သာ။ ထို့ကြောင့် မေတ္တာ၏ အကျိုးကို ပြရာ၌ သားကို နို့တိုက်နေသော မေတ္တာတန်ခိုးကို ပြသည်။ နို့တိုက်နေသော နွားမကို မှဆိုးက လုံဖြင့်ထိုးရာ လုံမစူးဘဲ ထန်းချက်ကဲ့သို့ လျှောကျသွားလေသည်။ အချပ်အားဖြင့် မခွဲနိုင် မခွဲရက်အောင်ပင် သံယောဇ္ဈာဖြစ်ရသော အချစ်သည် တက္ကာပေမတည်း၊ ခွဲသာခွဲသာ အကျိုးစီးပါးကို လိုလားသော သဘောကား မေတ္တာ(အဒေါသ)အစစ်တည်း။

(သြို့ဟာနှင့် ၁၄၀-၁၄၁၊ ၆၄၈-၆၄၉)

တဗြာမေန္တာတာ။ အတူဖြစ်ဘက် နာမ်တရားတို့ ဆိုင်ရာအလုပ်ကို လုပ်ကြရာတွင် အပိုအလွန် မရှိ၊ ညီညီမျှမျှ ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပေးသော သဘောသည် တဗြာမေန္တာတာ ဖြစ်သည်။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်းအလုပ်ကို၊ ဖသာသည် တွေ့ထိခြင်းအလုပ်ကို မျှမှတ်တ ဖြစ်အောင်လုပ်နိုင်ခြင်းသည် တဗြာမေန္တာတာ၊ က ထိန်းညိုပေးနေ၍ ဖြစ်သည်။ အာဇာနည်မြင်းနှစ်စီးကို ကပ်ယှဉ်၍ ရထားကို မောင်းနေသော ရထားထိန်းသည် တစီးက,တစီးကို မလွန်ဘဲ အညီအမျှ သွားနေသော မြင်းများကို ဆွဲလဲမဆွဲ နှင့်တံနှင့်လည်း မတို့ဘဲ လျှစ်လျှော့နေသော်လည်း ရထားထိန်း၏ အရှိန်ကြောင့်သာ မြင်းနှစ်စီး ညီမျှစွာသွားသကဲ့သို့ တဗြာမေန္တာတာ အရှိန်ကြောင့် အတူဖြစ်ဘက်တရားများ ဆိုင်ရာအလုပ်ကို မယုတ်မလွန် လုပ်ဆောင်နေကြသည်။

ဥပေါ်။ “သဇ္ဇာ သတ္တာ ကမ္မသကာ - သတ္တဝါမှန်သမျှ ကံစိမံရာ ဖြစ်ကြရသည်”ဟု ဥပေါ်။ ကမ္မာန်း စီးဖြန်းသောအခါ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ လစ်လျှော်၏။ ထိုအခါ တဗြာမေန္တတာ ခေါင်းဆောင်ပြီး ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယုဉ်ဘက်စေတသိက်များ ဖြစ်နေသည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ္တဝါပည်ကို အာရုံပြုသော တဗြာမေန္တတာကို ဥပေါ်ဟု ခေါ်သည်။ တဗြာမေန္တတာတိုင်းကိုကား ဥပေါ်ဟုမမှတ်ရ။ သတ္တဝါပည်ကို အာရုံမပြုဘဲ ဘုရားဖူး တရားနာ စသော အခြားကုသိုလ်အရာ၌ ပါဝင်သော တကြမေန္တတာသည် ဥပေါ်မဟုတ်။

ကာယပသုဒ္ဓံ, စိတ္တပသုဒ္ဓံ။ ဥဒ္ဓစွာသည် မြိုင်သက်ခြင်း သဘောရှိသည့်အတိုင်း ဥဒ္ဓစွာခေါင်းဆောင်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ပူပူလောင်လောင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သောဘန်တရား (သောဘန်စိတ် ဤဇန်း ယုဉ်ဘက် စေတသိက်) တို့သည် ဥဒ္ဓစွာခေါင်းဆောင်သော ကိုလေသာအပူစာတ်တို့မှ ကင်းစင်ကြသဖြင့် အေးမြိုင်သက်ကုန်၏။ ထိုသို့ ြိမ်းအေးရာဝယ် စေတသိက်၏ ြိမ်းအေးမှုသည် ကာယပသုဒ္ဓံ သဘောဖြစ်၍ စိတ်၏ ြိမ်းအေးမှုသည် စိတ္တပသုဒ္ဓံသဘောဖြစ်သည်။ ကာယပသုဒ္ဓံ, က စေတသိက်ပူလောင်မှုကို ဖယ်ရှား၍ စိတ္တပသုဒ္ဓံ, က စိတ်၏ ပူလောင်မှုကို ဖယ်ရှားသည်။

ထိုြိမ်းအေးမှု သဘောသည် စိတ်, စေတသိက်၌သာမက ြိမ်းအေးသော ထိုစိတ်စေတသိက်ကြောင့် စိတ္တရေပ်များလည်း ြိမ်းအေးရကား စိတ္တရေပ်မှာ အြိမ်းဓာတ်ကူးစက်၍ တကိုယ်လုံး အြိမ်းတုံး အအေးတုံး ဖြစ်နေကြောင်းကို သိစေတော်မူလိုသောကြောင့် ကာယပသုဒ္ဓံ စိတ္တပသုဒ္ဓံဟု နှစ်မျိုးခဲ့၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မှုသည်။

ဘုရားရှိခိုးတဲ့အခါ, ဆွမ်းလူတဲ့အခါ, တံမြေက်စည်း လှည်းတဲ့အခါ စသည့် ကုသိုလ်ပြုတိုင်းမှာ ဤကာယပသုဒ္ဓံ, စိတ္တပသုဒ္ဓံ စေတသိက်တွေ ပါဝင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မထင်ရှားဘူး။ တရားအားထုတ်လိုကောင်းတဲ့အခါကမှ, အထူးအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်မြင်တဲ့အခါကျမှ ထင်ရှားတယ်။ အဲဒီအခါမှာ စိတ်, စေတသိက် လို့ ခေါ်တဲ့ နာမ်တရားတွေလည်း အေးချမ်းနေတယ်။ ရုပ်တရားတွေလည်း အေးချမ်းနေတယ်။ ဘာ အပူအပင်မှ မတွေ့ရဘူး။ စိတ်ရောကိုယ်ပါ ချမ်းသာနေတယ်။ အဲဒီစိတ်ရောကိုယ်ပါ အေးချမ်းနေတဲ့သဘောဟာ ကာယပသုဒ္ဓံ, စိတ္တပသုဒ္ဓံ သဘောပဲ။

ကာယလဟုတာ, စီတ္ထလဟုတာ။ အကုသိုလ်တရားတို့သည် ထိနမီဒ္ဓတို့၏ ဖိနိုက်ဟန့်တားမှုကြောင့် လေးလံ ထိုင်းမှုင်းသကဲ့သို့ ရှိကြကုန်၏။ ဘဝင်တွေ များစွာခြားလျက် ဝိထိစိတ် အဖြစ်မမန်ပဲ နှေးနှေးကန်ကန်ရှိကြကုန်၏။ ဤသောဘန်တရားတို့ကား ထိုထိနမီဒ္ဓပြဋ္ဌာန်းသော ကိုလေ သာတို့ မယျဉ်သဖြင့် လျင်မြန်ပေါ့ပါးကြကုန်၏။ ကာယလဟုတာသည် စေတသိက်များ၏ လေးလံနှေးကန်မှ ကို နှိပ်နှင်းပယ်ရှား၍ စီတ္ထလဟုတာ, က စိတ်၏ လေးလံမှုကို ပယ်ရှားသည်။

ပေါ့ပါးလျင်မြန်ပဲ။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုလုပ်ငန်း၌လည်းကောင်း၊ အနိစ္စ စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းမှ စသည်၌ လည်းကောင်း ကုသိုလ်ကြိယာ အော်ထိတို့ အကြားအကြားဝယ် ဘဝင်များစွာမခြားပဲ ဘဝင်အစဉ်မှ ထကာထကာ အော်ထိတို့ကို သွက်သွက်လက်လက် ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကို “လဟုတာ” လျင် မြန် ပေါ့ပါးသော သဘောဟု ဆိုသည်။ “လျင်မြန်ပေါ့ပါး” ဟူသော စကားအရ “သောဘန်တရားများသည် အသောဘန်ထက် အဖြစ်အပျက်မြန်၏”ဟု မမှတ်မှားလင့်၊ ဖြစ်ပျက်ရာကာလမှာ ခဏတွယ်ချင်းတူမျှသည်။ ဤလဟုတာ၏ အစွမ်းကြောင့် ရူပကာယလည်း လျင်မြန်ပေါ့ပါး၏။ ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်နေသောအခါ ခန္ဓာကိုယ် ပေါ့ပါးပဲ့၊ ဥမ္မာ့ပေါ့ပါးပဲ့၊ အကူအညီရသောအခါ ကောင်းကင်သို့ပင် ပြန်တက်နိုင်ပဲ့များကိုထောက်၍ ဤလဟုတာစေတသိက်များ၏ သတ္တိကို ထောက်ပါ။

သာမန် ကုသိုလ်ပြုတဲ့အခါ ပါဝင်တဲ့ လဟုတာသဘောသည် မထင်ရှားသော်လည်း တရား အားထုတ်၍ ကောင်းသည်အခါမှာ ထင်ရှားသည်။ တရား အားထုတ်၍ အထူးကောင်းသည်အခါမှာ အထက် ကိုများ ကြွတက်သွားတော့မှာလေလားဟု ထင်ရသည်။ အဲဒီသဘောသည် ကာယလဟုတာ, စီတ္ထလဟုတာ ဖြစ်သည်။

ကာယမုဒ္ဒတာ, စီတ္ထမုဒ္ဒတာ။ ဒိဋ္ဌာန ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အတ္ထားလမ်းမှာ၊ ငါ ငါ ဟု မှတ်ထင်မှုတို့ဖြင့် မည်သူ့ကိုမှ ဂရမစိုက် အမှုမထား၊ ဆောင့်ကြားကြားနိုင် သကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ လွန်စွာ ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းကြကုန်၏။ ဤသောဘန်တရားတို့ကား ထို ဒိဋ္ဌာန တို့ မယျဉ်မှုကြောင့် နှေးနှေးသံသံဖြစ်လျက် ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းခြင်း မရှိကြကုန်၊ ကာယမုဒ္ဒတာသည် စေတသိက် အပေါင်း၏ ခက်ထန်ခြင်းကို နှိပ်နှင်းပယ်ရှား၍ စီတ္ထမုဒ္ဒတာ, က စိတ်၏ ခက်ထန်ခြင်းကို နှိပ်နှင်းပယ်ရှားသည်။ ဤမုဒ္ဒတာတို့၏အစွမ်းကြောင့် ရူပကာယလည်း နှေးသံပျော်ပျောင်း၏။ နှိပ်တဲ့(နှိမ့်ချခြင်း) နှိမ်နာ (မာနမရှိခြင်း) အားကြီးသူတို့၏ ကိုယ်အမှုအရာကို ကြည့်ပါ။

နှေးသံတဲ့ရွှေကို ပန်းတိမ်ဆရာသည် အလိုဂိုသလို လက်ကောက်လက်စွဲပဲ့ပဲ့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ရွှေက ကြမ်းတမ်းနေရင် ထူလိုက်ရိုက်လိုက်ရင် အက်ကဲ့သွားသည်။ လိုတဲ့ပုံံ လုပ်လို့မရပါ။ အဲဒီလိုပဲ စိတ်နှေးသံ

နေတဲ့အခါ ကိုယ်အလိုရှိသလို နှလုံးသွင်းလို့ရသည်။ တရားအားထုတ်စမှာ စိတ်က မန္ဒားညံ့သေးတော့ မှတ်လို့ မလွယ်ဖြစ်တတ်သည်။ စိတ်က ဟိုရောက်ဒီရောက် ဖြစ်တတ်သည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ကာယမှုဒ္ဓတာ, စိတ္တမှုဒ္ဓတာ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကာယမှုဒ္ဓတာ, စိတ္တမှုဒ္ဓတာ ဖြစ်လျှင် စိတ်က ဟိုရောက်ဒီရောက် မဟုတ်တော့ပဲ ကိုယ်ထားတဲ့ မှတ်စရာမှာ စိတ်က စွဲမြှုနေသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းကို တရားအားထုတ်ချု ကောင်းသည့်အခါ သိနိုင်သည်။

ကာယကမ္မညာတာ, စိတ္တကမ္မညာတာ။ “လျှော့လွန်းတော့ပတ်” ဟူသကဲ့သို့ လောဘ ခေါင်းဆောင်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အာရုံးမှု ြိတယ်စေးကပ် ပျော်ဖတ်ဖတ် နိုင်ကုန်၏။ “တင်းလွန်းတော့ပြတ်” ဟူသကဲ့သို့ မာန စသည်တို့ ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ သည် လည်း အာရုံးကိုယူရှုံးခဲ် စက်ထန်ကြမ်းတမ်းလှကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိနှစ်မျိုးလုံးပင် အာရုံးယူရှုံးကောင်းမွန်ခုံညားခြင်း မရှိကြကုန်။ ပျော့လွန်းမာလွန်းသော ရွှေတုံးသည် လက်ကောက်လက်စွပ်လုပ်ရန် မကောင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ မပျော့လွန်းမမာလွန်းသော ရွှေသည် လက်ကောက်လက်စွပ်လုပ်ရန် ကောင်းသကဲ့သို့ သောဘန်တရားတို့လည်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု ကောင်းမွန်ခုံညားကုန်၏။ ဤကမ္မညာတာ ကြောင့် ရူပကာယလည်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု လိုက်လျော့ဖြစ်ရလေသည်။

တရားအားထုတ်ကောင်းတဲ့အခါ ကိုယ်ရောစိတ်ပါ တရားကို ဖိဖိစီးစီး မတွန့်မဆုတ် အားထုတ်နိုင်တဲ့သောသည် ဤ ကာယကမ္မညာတာ, စိတ္တကမ္မညာတာ သောာတို့ပင်တည်း။

ကာယပါဂုညာတာ, စိတ္တပါဂုညာတာ။ ကောင်းမှုပြုရန် ယုံကြည်မှုမရှိသူသည် ကောင်းမှုပြုဖို့ ဘုန်းဆိုင်းနေတတ်သည်။ ထိုသောသည် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ထိုသောကို ဆန့်ကျင်လျက် ကုသိုလ်ပြုလိုသော သောသည် ကာယပါဂုညာတာ, စိတ္တပါဂုညာတာ သောာတို့ ဖြစ်သည်။ ဤပါဂုညာတာကြောင့် ရူပကာယလည်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု အလွယ်တကူ လိုက်လျော့ဖြစ်ရလေသည်။

တရားအားထုတ်မှ အလေ့အလာ မရခင်မှာ ရူမှတ်ရတာ ခက်တယ်။ အချိန်ရလာရင် မခက်တော့ဘူး။ ရူမှတ်စရာအာရုံးကို ရူစိတ်က အလိုအလျောက် ရူမှတ်သွားနေတယ်လို့ ထင်ရတယ်။ အဲဒီသောဘာ ကာယပါဂုညာတာ စိတ္တပါဂုညာတာ သောာပဲ။

ကာယုဇ္ဇကတာ, စိတ္တာဇ္ဇကတာ။ မာယာသည် မိမိရှိသော အပြစ်ကို ဖုံးလွမ်းကွယ်ကာ၍ အပြစ်မရှိဟန်ဖြင့် လိမ်လည် လှည့်ပတ်၏။ သာဒ္ဓယျကား မိမိမှာမရှိသော ဂုဏ်ကို ရှိလေယောင် ဟိတ်ဟန်ဆောင်လျက် စဉ်းလဲကောက်ကျစ်၏။ နှစ်ပါးလုံးပင် အကောက်ဉာဏ် အလိမ်ဉာဏ် ချည်းဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်မှာ တက္ကာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တာဖွံ့ဖြိုးပါ၍ ဆိုသည်။ ထိုမာယာနှင့် သာဒ္ဓယျက် တွန်းလှန်လျက် ရှိသာဖြောင့်မတ်သော သဘောသည် ကာယုဇ္ဇကတာ, စိတ္တာဇ္ဇကတာ ဖြစ်သည်။ ဤ ကာယုဇ္ဇကတာ, စိတ္တာဇ္ဇကတာကြောင့် ရူပကာယလည်း ရှိသာဖြောင့်မတ်ဟန် ပေါ်သည်။

တရားအားထုတ်၍ ဖြစ်ပျက်သဘောကို သိမြင်သောအခါ ယခင်က သူတပါးအပေါ် မတော်မတရား ပြုလုပ်ကြံစည် ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း နောင်ဒါမျိုးမဖြစ်စေရဘူးဟု စဉ်းစားမိလေသည်။ ဤသဘောသည် ကာယုဇ္ဇကတာ, စိတ္တာဇ္ဇကတာ သဘောပင်တည်း။

(မဟာဓည်ဆရာတော်၏ အဘိဓမ္မတရာတော်၏ ၉၃-၉၆၊ သရြိုဟာနိုး ၁၄၃-၁၄၉)

ဝိရတိ။ ဒုစရိတ်၊ ဒုရားဒုစရိတ် တို့ကို ပြခွင့်ကြုံလျက် မပြုကျင့်မှုကို “ဝိရတိ-ရှောင်ကြံ့”ဟု ဆိုသည်။ ဒုစရိတ် သည် ကာယဒုစရိတ် ဝိဒုစရိတ်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိနှစ်မျိုးလုံးပင် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်နေလျှင် ဒုရားဒုစရိတ် (မကောင်းသောအသက်မွေးမှု) မည်၏။ မှုဆိုးတံငါလုပ်၍လည်းကောင်း၊ သူခိုး ဒါးမြေ လုပ်၍လည်းကောင်း၊ အခြားသူက ငွေပေးသဖြင့် ဝမ်းရေးအတွက် မိစ္စာစာရမှုကိုပြ၍လည်းကောင်း၊ အသက်မွေးလျှင် ထိုကာယဒုစရိတ်များသည် ဒုရားဒုစရိတ်းတည်း။ မတရားရှေ့နေ မတရားကွက်စိပ် ဆရာလုပ်၍ အသက်မွေးသော်လည်းကောင်း၊ သူတပါးက ငွေပေး၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ရန် တိုက်ပေးမှု ဆဲရေးမှုပြုသော်လည်းကောင်း ထိုဝိဒုစရိတ်များသည် ဒုရားဒုစရိတ်၏။ ရဟန်းများ၏ ပစ္စည်းလေးပါးအတွက် ပြုအပ်သော ကုလဒ္ဒသန အနေသန မိစ္စာမိုးတို့လည်း ဒုရားဒုစရိတ်း။ ထိုအသက်မွေးမှုနှင့် မဆက်သွယ်ပဲ သတ်ခြင်း သက်သက်လိမ်ခြင်းစသည်တို့ကား ကာယဝိဒုစရိတ်တို့သာဖြစ်၍ ဒုရားဒုစရိတ်။

သမ္မဝါစာ။ သမ္မဝါစာသည် ကထာ၊ စေတနာ ဝိရတိ အားဖြင့် သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အကြောင်းအကျိုးနှင့်စပ်၍ အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော စကားသံသည် ကထာသမ္မဝါစာ မည်၏။ ထို ကောင်းသောစကားကို ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော (ရှောင်းခြင်း၊ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယနှင့်ယျဉ်သော) စေတနာသည် စေတနာသမ္မဝါစာမည်၏။ တစ်စုံတရား အမှုအတွက် လိမ်လည်လှည့်ပတ်ဘို့အချက် ပေါ်ပေါက်နေရာ၌ ထိုလိမ်လည်မှု ဝစ်ဒုစရိတ်မှ ရှောင်ကြံ့၍ မှန်သောစကားကို ပြောဆိုလိုက်လျှင် ထိုပြောဆိုကြောင်း စိတ္တာဖွံ့ဖြိုးပါ၍ စိတ္တာဖွံ့ဖြိုးပါ၍ သုံးမဟုတ် မလိမ်ဘဲ ဆိတ်ဆိတ် နေကြောင်း စိတ္တာဖွံ့ဖြိုးပါ၍ စိတ္တာဖွံ့ဖြိုးပါ၍ ရှောင်ကြံ့မှ ဝိရတိသာ ပါ၏။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် မဆက်စပ်သော ထိုရှောင်ကြံ့မှုကို “သမ္မဝါစာ”ဟု ဆိုသည်။

သမ္မာကမ္မန္တ။ သမ္မာကမ္မန္တလည်း ကိရိယာ, စေတနာ, ဝိရတိ အားဖြင့် သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အပြစ်မရှိသော ကိစ္စလုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်နေသူ၏ ကိုယ်အမူအရာသည် ကိရိယာသမ္မာကမ္မန္တမည်၏။ ထိုအပြစ် မရှိသော ကိစ္စလုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်ကြောင်း စေတနာသည် စေတနာသမ္မာကမ္မန္တမည်၏။ တစ်တရာ့သော ကာယ ဒုစ္စရှင်းကြည်လိုက်လျှင် ဝိရတိသမ္မာကမ္မန္တ ဖြစ်၏။

သမ္မာအာမို့။ သမ္မာအာမို့သည် ဝိရိယ, ဝိရတိအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် မိရိုးဖလာအတိုင်း လယ်ထွန်မှ ကုန်သွယ်မှုစသည်ကို ပြု၍ဖြစ်စေ, ရဟန်းသံပါးဖြစ်လျှင် ကုလဒ္ဒသန အနေသန မိစ္စမြို့တိနှင့် မရောရှက်ဘဲ တရားသဖြင့်သာ ပစ္စည်းလေးပါးကို ရာဖွေ၍ဖြစ်စေ အသက်မွေးသူတို့၏ လယ်ထွန်ခိုက် ကုန်သွယ်ခိုက် ဆွမ်းခံခိုက်စသည်၌ ဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမသည် ဝိရိယသမ္မာအာမို့ မည်၏။ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တအဆင်း၌ ပြအပ်သော ဝိဒုစ္စရှင်းကို ကယ်ချစရိုက်များသည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ ဥပမာ မတရားရှေ့နေလိုက်၍ အသက်မွေးအံ့၊ မဆိုးတံငါလုပ်၍ အသက်မွေးအံ့၊ မိစ္စမြို့ အနေသန ဖြင့် ပစ္စည်းလေးပါးကို ရရှိသုံးစွဲအံ့၊ “ထိုဒုစ္စရှင်းမျိုးကို မပြတော့ပါဘူး”ဟု ရှောင်ကြည်လိုက်လျှင် သမ္မာအာမို့ ဝိရတိ ဖြစ်၏။

ဝိရတိ အပြား။ ဝိရတိသည် သမုတ္တဒိရတိ, သမ္မတ္တဝိရတိ, သမာဒါနဝိရတိဟု ဝိရတိသုံးမျိုး ပြား၏။ ဒုစ္စရှင်း ဒုရာမြို့၏ အနုသယကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်သောအားဖြင့် ဖြစ်သောဝိရတိသည် သမုတ္တဒိ(လောကုတ္တရာ) ဝိရတိ ဖြစ်၏။ လောကုတ္တရာဝိရတိသည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။

သိက္ခာပုဒ် ဆောက်တည်မထားဘဲ လွန်ကျူးဘွယ်အာရုံတွေ့မှ ရှောင်ကြည်မှုသည် သမုတ္တဝိရတိမည်၏။ ပစ္စွာန်အာရုံကို အာရုံပြု၏။ သိဟို့မြှင့်ကျွန်းများ ရွှေနာပါသကာ ငယ်ရွယ်စဉ်က မကျိန်းမမာသော မိခင်အတွက် လတ်ဆတ်သော ယုန်သားဓာတ်စာ ကျသောကြောင့် လယ်တောာသို့သွားရာ ကောက်နှစားရန်လာသော ယုန် ငယ်ကို အဆင်သင့်ဖမ်းမိ၍ သတ်တော့မည်ဟု ကြံပြီးမှ ပါကာတပါတအပြစ်ကို သတိရသဖြင့် မသတ်ဘဲ ရှောင်ကြည်ကာ ချမ်းသာစွာလွှတ်လိုက်၏။ အီမ်သို့ရောက်လျှင် မိခင်ထံမှာက်ဝယ် “အကျွန်းပ်သည် နားလည် သော အရွယ်ကစ၍ သူ၏အသက်ကို မသတ်ဘူးပါ”ဟု မှန်ကန်သော သစ္စာစကားကို ဆိုခြင်းဖြင့် မိခင်၏ ရောဂါကို ကင်းရှင်းစေခဲ့သည်။ ဤဝါတ္ထာ တိုက်ရိုက်တွေ့သော ယုန်ကိုမသတ်ဘဲ ရှောင်သော သမုတ္တဝိရတိ ဖြစ်၏။

သိက္ခာပုဒ် ဆောက်တည်တုန်းမှာဖြစ်စေ ဆောက်တည်ပြီးနောက်မှာဖြစ်စေ သိက္ခာပုဒ် ဆောက်တည် ထားသည့်အတွက် လွန်ကျူးသို့အကြောင်းပေါ်သည့်အခါ မလွန်ကျူးဘဲ ရှောင်ကြော်ခြင်းသည် သမာဒါနဝိရတိ မည်၏။ ရှေးက ဥပါသကာ တယောက်သည် သီလဆောက်တည်ပြီး၍ လယ်ထွန်ပြီးနောက် ပျောက်သောနားကို ရှာစဉ် ဥတ္တရဝမာန တောင်ပေါ်ဝယ် စပါးကြီးမွေက ရစ်ပတ်လေသော် လက်ခြေပါသော ပဲခွပ်ဖြင့် ခုတ်သတ်ရန် ကြံပြီးမှ ဆောက်တည်ခဲ့သော သီလကို သတိရ၍ ပဲခွပ်ကို ထွင့်ပစ်ခဲ့လေသည်။ သီလ၏ တန်ခိုးကြောင့် မြှောကလည်း လွတ်သွားလေသည်။ ဤဝါဘ္ဗားသီလဆောက်တည်သည်ကစ၍ တောင်ပေါ်ရောက်သည့်တိုင် အောင် ဝိရတိမဖြစ်သေး။ မြှောက်လိုက်မှ ဝိရတိဖြစ်သည်။ ဤဝါဘ္ဗားကို ထောက် လျင် သမာဒါနဝိရတိလည်း ပစ္စာဗုံနှင့်သာ အာရုံပြု၏။ တချို့ဆရာတို့က သိက္ခာပုဒ်ဆောက်တည်ခိုက်မှာ ရှောင်ကြော်စရာ မရှိသေး၊ နောင်အခါ လွန်ကျူးမည့်ကိစ္စကို အာရုံပြု၍ ဆောက်တည်သဖြင့် အနာဂတ်ကို အာရုံပြု၏ ဟု ယူကြသည်။

ဤနေရာ၏ မှတ်စရာ။ သတ်ဘို့နားကြီးကို အနီး၌ထားပြီးမှ စိတ်ကောင်းရသဖြင့် မသတ်တော့ပါဘူးဟု ရှောင်ကာ “ပါကာတိပါတာ ဝေရမကိုသိက္ခာပဒ် သမာဒါယာမိ”ဟု ဆောက်တရာအခါ၌ သမာဒါနဝိရတိဖြစ်သည်။ လွန်ကျူးဘွယ် အာရုံမရှိဘဲ ယခုကာလ ဥပုသံစောင့်ရှု၍ ဆောက်တည်ပုံမျိုးကား သမာဒါနစောနာသီလသာဖြစ်၍ ဝိရတိသီလမဖြစ်နိုင်သေး။ ဤသို့လျင် သမာဒါန ဝိရတိလည်း ဆောက်တည်ခိုက်မှာဖြစ်စေ ဆောက်တည်ပြီးနောက်မှာဖြစ်စေ ပစ္စာဗုံနှင့်လွန်ဘွယ်ကိုသာ အာရုံပြနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဝိရတိတရားတို့သည် စိတိက္ခာမိတ္ထုဖြစ်သော ပစ္စာဗုံအာရုံတရာ့ရှုံကို အာရုံပြ၍ ဝိရမိတ္ထုဖြစ်သော ဒုစရိတ်ကို ရှောင်ကြော်သည်။

စိတိက္ခာမိတ္ထု = သူ့အသက် သူ့ဥစ္စာစသော ကျူးလွန်ထိုက်သော အာရုံများ

စိတိက္ခာမ = ကျူးလွန်ကြောင်းဖြစ်သော ကာယဒုစရိတ် ဝစ်ဒုစရိတ်

ဝိရမိတ္ထု = ရှောင်ကြော်ထိုက်သော ထိုဒုစရိတ်များ

ဝိရတိတို့သည် ဗဟိုဒ္ဓကိုသာ အာရုံပြ၍ ကိုယ့်ကိုယ်ကို သတ်မည်ဟု ကြံစည်ပြီးမှ ရှောင်ကြော်ရှုံးလည်း ဝိရတိမဖြစ်ပါ၊ မကောင်းမှ ဒုစရိတ်ကို ကင်းပြေားခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အပွဲမညာ။ ဤချုပ်မျှလောက် သတ္တဝါတို့ကို အာရုံပြု၍, ဤချုပ်မျှသော သတဝါတို့ကို အာရုံမပြုဟု သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ပိုင်းခြားကန်းသတ်၍မထား, သတ္တဝါတယောက်ကို အာရုံပြခိုက်၌လည်း အထက်ပိုင်းကိုယ်သာ အာရုံပြ၏, အောက်ပိုင်းကို အာရုံမပြ၍ စသည်ဖြင့် ကိုယ်အင်းကိုယ်လည်း ပိုင်းရှားကန်းသတ်၍ မထားချေ။ ဤသို့ ကရဏာ မှုဒီတာတို့သည် ပိုင်းခြားကန်းသတ်မထားဘဲ အာရုံယူသောကြောင့် ကရဏာမှုဒီတာတို့ကို အပွဲမညာဟု ခေါ်သည်။

ကရဏာ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေသူကို မြင်လျှင် ကြည့်မနေနိုင်ဘဲ ကူညီရိုင်းပင်းလိုသော သဘောသည် ကရဏာမည်၏။

ကရဏာအတု မိမိနှင့်နီးစပ်သူ ဆင်းရဲသည်ကို မြင်လျှင် အလွန်အကျိုး သနားမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ထို သဘောကား ကရဏာအစစ်မဟုတ်။ “သောက”ဟု ခေါ်သော ဒေါမနသာဝေဒနာသာတည်း။ ကရဏာအစစ်ကား ကုသိုလ်ဖြစ်၍ သနားသော်လည်း စိတ်မည့်၊ ကြည့်လင်၏။ သောက ကား စိတ်ကိုည့်စေသည်။ (စိတ်ပူနေရင် ကရဏာမဟုတ်ဟု သိပါ)

မှုဒီတာ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရှိတို့နှင့် ပြည့်စုံသော သုခိုတသတ္တဝါကိုမြင်လျှင် ဝမ်းမြောက်သော သဘောသည် မှုဒီတာ တည်း။

မှုဒီတာအတု မိမိနှင့်ခင်မင်းရင်းနီးသူများ၊ သားသမီးများ အဆင်ပြေနေသည်ကို မြင်ရသည့်အခါ ဝမ်းသာ မှ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ထိုဝမ်းမြောက်မှုမျိုးကား မှုဒီတာအစစ် ဖြစ်နိုင်ခဲ၏။ ပိတ်အစွမ်းဖြင့် ရွင်လမ်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော လောဘမှ သောမနသာ သဟရှုတ်များလည်း ဖြစ်တတ် လေသည်။

ပညာ လက္ခဏာရေးသုံးပါး၊ သစ္စာလေးပါး, ကံ, ကံအကျိုးစသည်တို့ကို သိသောသဘောကို ပညာဟု ခေါ်သည်။ အဝိဇ္ဇာ(မောဟ)က အာရုံကို သဘောအတိုင်း အမှန်မပေါ်အောင် အမှာ်ချထားသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ပညာက အမှာ်ကိုခြုံ၍ အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ထင်ရှားအောင် အလင်းရောင် ပြသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ပညာအတု လုညွှာပတ်တတ်သော ညာဏ်သည် ပညာမဟုတ်။ တရားကိုယ်မှာ တဏ္ဍာလောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပွဲဖိုဒ်တည်း။ လက်နက်လုပ်သော ပညာလည်း ပညာအစစ်မဟုတ်။ အကုသိုလ်ဝိတက်သာ ဖြစ်သည်။ သို့သော တိုင်းသူပြည်သားအပေါ် ကရဏာမေတ္တာထားလျက် တိထွင်ပါမှ ပညာအစစ် ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။

သမ္မတရေးရန်

မည်သည့်စေတသိက်က မည့်မျှလောက်သော စိတ်တို့နှင့် ယုံးစွဲဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြသောနည်းသည် သမ္မတယောကနည်းမည်၏။

အညာမှန်းစေတသိက် သမ္မတယောကန်း (၇) နည်း

- ၁။ ပဋိတ္ထုညာက်တို့၏မှိုရာ ပဋိဝတ္ထု၌ ငါးပါးသောအာရုံတို့၏ ထိခိုက်မှုထင်ရှားလုသဖြင့် တိအာရုံများသို့ ဝိတက်တင်ပေး နေဘူယ် မလို၍ ဝိတက်သည် ဒွေပွဲတိညာက် ၁၀ ၌ မယူဉ်။ ဒုတိယစျော်စသည်တို့က ဝိတက်ကို ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ပယ်ပြီးဖြစ်၍ ဝိတက်သည် ဒုတိယစျော်စသည်၌ မယူဉ်။

၂။ ဝိစာရသည် ဝိတက်နှင့်မကွေမကွာယူဉ်လျက် ဝိတက်၏နောက်လိုက်ဖြစ်၍ ပင်ကိုယ်က ဝိတက်မယူဉ်ရာစိတ်များ၌လည်း ကောင်း၊ ဘာဝနာက ပယ်ခွဲထားသောကြောင့် တတိယစျော်စသည်၌လည်းကောင်း မယူဉ်။

၃။ အာရုံကို ဆုံးဖြတ်သော အမိမောက္ခသည် အာရုံကို ယူကာမတ္ထဖြစ်၍ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော ပဋိတ္ထုညာက်၌လည်းကောင်း၊ အာရုံကို မဆုံးဖြတ်နိုင်သည်အတွက် မိမိနှင့်ဆန့်ကျင်သာက်ဖြစ်သော ဝိစိကိစ္စသာဟရာတ်စိတ်၌လည်းကောင်း မယူဉ်။

၄။ ပဋိချိရာဝိုင်းစသောစိတ်တို့သည် အာရုံကိုယူမှု၌ အားနည်းသောကြောင့် အားရှိသောစိရိယသည် ပဋိချိရာဝိုင်းစသည်၌ မယူဉ်။

၅။ နှစ်သက်ခြင်း ပိတ်သည် နှလုံးမသာယာခြင်း ဒေါမနသာဝေဒနာ၊ လျှစ်လျှော်ခြင်း ဥပေကွာဝေဒနာတို့နှင့် သဘောချင်းမသင့်၍ ဒေါမနသာသာဟရာတ် ဥပေကွာသာဟရာတ်စိတ်၌လည်းကောင်း၊ ခွင့်လမ်းမှ စေတသိကသုခန့်သာယူ၍ ကာယိကသုခန့် မယူဉ်သုံးသောကြောင့် သုခသဟရာတ်ကာယိညာက်စိတ်၌လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထစျော်က ပိတ်ကို စက်ဆုပ်ရကား စတုတ္ထစျော်စိတ်၌လည်းကောင်း မယူဉ်။

၆။ လိုချင်ခြင်း ဆန္ဒသည် လိုချင်ခြင်းသဘောမှ ကင်းသော အဟိတ်စိတ်၊ မိန်းမောတွေဝေထံပေနေသော မောဟမူစိတ်၌ မယူဉ်။

အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္မတရေးနည်း (၅) နည်း

- ၁။ မောဟ္မာ အဟိရိက အနောတ္တဗ္ဗ ဥဒ္ဓစ္စ သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးလုံးနှင့် ယူဉ်၏။
- ၂။ လောဘ၂ သည် လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ ယူဉ်၏။ ဒိဋ္ဌး သည် ဒိဋ္ဌးကတသမ္မတယူစိတ် ၄-ပါး၌ ယူဉ်၏။
- မန် သည် ဒိဋ္ဌးကတပိုယူစိတ် ၄-ပါး၌ ယူဉ်၏။
- ၃။ ဒေါသ ကူသာ မစွဲရိယာ။ ကူကူစွဲ သည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးတို့၌ ယူဉ်၏။
- ၄။ တိန် မိခိုသည် အကုသိုလ် သသခံရိကစိတ် ၅-ပါး၌ ယူဉ်၏။
- ၅။ ဝိစိကိစ္စာသည် ဝိစိကိစ္စာသဟရှုတ်စိတ်၌သာ ယူဉ်၏။

သောဘန်စေတသိက် သမ္မတရေးနည်း (၄)နည်း

- ၁။ သောဘန်သာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါးတို့သည် သောဘန်စိတ်အကျဉ်း ၅၉-ပါး (အကျယ် ၉၁-ပါး) ၌ ယူဉ်၏။
- ၂။ ဝိရတိ ၆ စေတသိက်တို့သည် လောကုတ္တဗ္ဗရှုစိတ်၌ အမြဲ တပေါင်းတည်း ယူဉ်ကုန်၏။ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ တခါတရုံ အသီအခြား ယူဉ်ကုန်၏။

-
- ၁။ မည်သည့် အကုသိုလ် ဒုစရိတ်မဆို အပြစ်ကို ဖုံးလွမ်းမှုမောဟာ, မရှုက်မကြောက်မှ အဟိရိက အနောတ္တဗ္ဗ, အကုသိုလ် မှန်လျှင် ဌီမြေသက်ခြင်းမရှိရကား မြှင့်သက်မှု ဥဒ္ဓစ္စတို့နှင့် မကင်းစကောင်းချေ။
- ၂။ လောဘ ဒိဋ္ဌး မန် တို့သည် ယူဉ်ပုံမတူသော်လည်း ယူဉ်ရာစိတ်မှာ လောဘမူစိတ်ချုပ်းသာဖြစ်၍ “သမ္မတရေးနည်း တည်း တည်း”ဟု မှတ်ပါ။
- ၃။ သတ္တိချင်းအားဖြင့် သူမနိုင် ငါမနိုင်ဖြစ်နေသော ခြေသွေးနှစ်စီးသည် တစီးအောင်းရာ ရွှေဂျုံး တစီးမအောင်နိုင်သကဲ့သို့ ထိုအတူ ဒိဋ္ဌး နှင့် မာနသည်လည်း (ခန္ဓာဝါးပါးကို ဒိဋ္ဌးက အတ္ထဟု စွဲ၏၊ မာနက ငါငါ ဟု စွဲ၏၊ ဤစွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့်) ပြိုင်တူဖြစ် နေသောကြောင့် အတူတကွ စိတ္တဗြိုက်တရာတည်း၌ မယူဉ်နိုင်ကြ၍ချေ။
- ၄။ မစွဲရိယာသည် လောဘအရင်းခံရှိ၍ လောဘမူ၌ ယူဉ်ထိက်သော်လည်း ကိုယ့်ပစ္စည်းကို သူတပါးနှင့်မဆက်ဆံလိုခြင်း ဆက်ဆံခြင်းကို သီးမခံနိုင်ခြင်းဟူသော ဒေါသ, ဒေါမနသသဘောသည် မစွဲရိယာဖြစ်ခိုက်၌ တွဲယူဉ်လျက် ပါနေ၍ လောဘမူ၌မယူဉ်ဘဲ ဒေါသမူ၌ ယူဉ်ပါသည်။
- ၅။ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘောရှိသော ထိန်မိခွဲ နှစ်ပါးသည် ထက်မြှက်သော အသီရိကစိတ်၌ မယူဉ်။
- ၆။ လောကုတ္တဗ္ဗရှု၌ ယူဉ်သောဝိရတိတို့သည် မိမိတို့ရော်ကြည်ထိက်သည့် ဒုစရိတ်ဒုရာ္သမ္မတရှုံး အကုန်ရှောင်ကြည် နိုင်ကြပြီး နိုံ့နှစ်ကိုအာရုံပြုသဖြင့် ဝိရတိသုံးပါးသည် လောကုတ္တဗ္ဗရှုစိတ်၌ အမြဲတပေါင်းတည်း ယူဉ်ကြသည်။ ဝိရတိစေတသိက် သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ကား တရုံတခါ အသီးအသီး တပါးစီယူဉ်၏။ ဒုစရိတ်ဒုရာ္သမ္မတရှုံး အကုန်ရှောင်ကြည်ရာ တရုံတရုံးသာ ယူဉ်သည်။ ဘုရားဖူးတရားနာစသည်ဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်တွေ ဖြစ်နေသော်လည်း ရော်ကြော်စာရာ ဒုစရိတ်မရှိ၍ ဝိရတိ မယူဉ်။ တခါတရုံယူဉ်လျှင်လည်း တပါးစီသာယူဉ်သည်။ သမ္မာဝါစာယူဉ်ခိုက် အခြားနှစ်ပါးမယုံး သမ္မာကမ္မန္တယူဉ်ခိုက် အခြားနှစ်ပါးမယုံး။ သမ္မာအာမိုင်ယူဉ်ခိုက် အခြားနှစ်ပါးမယုံး။

၃။ ကရာဏာ မှုဒိတာ တို့သည် မဟာကုသိုလ် ၈-ပါး၊ မဟာကြိယာ ၈-ပါး၊ ပဋိမဓာန်စိတ်ကြုံ မဟဂူတ် စိတ် ၁၂-ပါး၊ ပေါင်း ၂၈-ပါးသောစိတ်တို့၏ ရဲ့ခါ အသီးသီး ယျဉ်ကြသည်။

၄။ ပညာစေတသိက်သည် ဉာဏာသမ္မယုတ် ကာမာဝစရိတ် ၁၂-ပါး၊ မဟဂူတ်စိတ် ၂၇-ပါး၊ လောကုတ္ထရာစိတ် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၄၇-ပါးသော စိတ်တို့၏ ယျဉ်၏။

ဝိရတိစေတသိက်သည် လောကုတ္ထရာစိတ်၏ အမြဲတပေါင်းတည်းယျဉ်

လောကုတ္ထရာ၏ ယျဉ်သောစိရတိတို့သည် မိမိတို့ရှောင်ကြည်ထိက်သည့် ဒုစရိက်ဒုရာမီးပြီး လုံးဝသုံး အကုန်ရှောင်ကြည်နိုင်ကြပြီး နိုဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသဖြင့် ဝိရတိသုံးပါးသည် လောကုတ္ထရာစိတ်၏ အမြဲတပေါင်းတည်း ယျဉ်ကြသည်။ ဝိရတိစေတသိက်သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ကား တရုတေခါ အသီးအသီး တပါးစိယျဉ်၏။

လောကုတ္ထရာစိတ်၏အပွဲမည်

‘ကောလမ္မနဝါးကာ’ဟူသော သမ္မယောကနည်းလက္ခဏာ၏ ‘ကောလမ္မန’အရ အာရုံတူမှသာ ယျဉ်နိုင်ကြ၏၊ ဤ၏အပွဲမညာသည် သတ္တဝါပည်တိကို အာရုံပြု၏၊ လောကုတ္ထရာသည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏၊ ဤ၏ အာရုံပြုပုံခြင်း မတူကွဲပြားသောကြောင့် လောကုတ္ထရာစိတ်၏ အပွဲမညာ မယ်။

အခြေပြုသြို့ဟု ၉၁

မဟဂူတ်စိတ်၏ဝိရတိမယ်

ဒုစရိက်ဒုရာမီးပြီး သီလဝိသုဒ္ဓအစွမ်းဖြင့် ပယ်ရားပြီးဖြစ်သော ယောဂီသူတော်စင်တို့၏ သန္တာန်း၏ သမာဓိ ကောင်းစွာရ၍ စိတ်တည်ကြည်ရုံမျှဖြင့် မဟဂူတ်စာန်များ ဖြစ်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထို့မဟဂူတ်စာန်များ၏ သီးခြားပယ်ဖို့ရာ ဒုစရိက်ဒုရာမီး မရှိတော့ပြီ၊ လောကုတ္ထရာစာန်များကဲ့သို့လည်း ဒုစရိက်အနဲသယေတ်ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်နိုင်သေး၊ ထို့ကြောင့် မဟဂူတ်စိတ်၏ ဝိရတိစေတသိက်များ မယ်၏နိုင်။

အခြေပြုသြို့ဟု ၉၂

မဟာကုသိုလ်စိတ်၏ အပွဲမညာ ဝိရတိတို့ အတူမယ်နိုင်ကြ

အပွဲမညာသည် သတ္တဝါပည်တိကို အာရုံပြု၍ ဝိရတိကား ဝိတိက္ထမိတ္ထကို အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံခြင်း မတူသောကြောင့် အတူမယ်၏နိုင်၊ ကရာဏာမှုဒိတာ အပွဲမညာနှစ်ပါးတွင်လည်း ကရာဏာက ဒုက္ခိတာသတ္တဝါပည်တိကို အာရုံပြု၍ မှုဒိတာက သုခိတာသတ္တဝါကို အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံမတူရကား

ကရဏာနှင့် မုဒ္ဓတာတို့ အတူမယ်နိုင်။ ဝိရတိတို့တွင် သမ္မာဝါစာသည် ဝစ်ခုစရိတ်မှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တသည် ကာယခုစရိတ်မှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း၊ သမ္မာအာဇာဝသည် မကောင်းသဖြင့် အသက်မွေးမှုမှ ရှောင်ကြံ့ခြင်း ဖြစ်သဖြင့် အာရုံပြုပုံ မတူရကား ဝိရတိတို့သည် အတူမယ်နိုင်ကြ။

အခြေပြုသရှိဟု ၉၆

မဟာကြိယာစိတ်, မဟာဝိပါက်စိတ်တို့၏ ဝိရတိမယ်

လောကီဝိရတိမှန်လျှင် ဇကန်ကုသိုလ်သဘောရှိ၍ အဗျာကတရေတ်ဖြစ်သော မဟာကြိယာစိတ် မဟာဝိပါက်စိတ်တို့၏ ဝိရတိမယ်။ ၇၀၈ မယ်နိုင်ပါ။ (လောကုတ္တရာစိရတိကား အဗျာကတရေတ် ဖိုလ်စိတ်တို့၏ ယုံးလေသည်၊ မဟာကြိယာစိတ်က လောကီစိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်က လောကုတ္တရာစိတ်ဖြစ်သည်) အခြေပြုသရှိဟု ၉၈

မဟာဝိပါက်စိတ်၏ အပွဲမညာမယ်

ကာမဝိပါက်မှန်လျှင် ပရိတ္တခေါသော ကာမတရားကို ဇကန်အာရုံပြုသောကြောင့် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသော အပွဲမညာမယ်။ (ကာမစိတ် ၅၄၊ ယုံးသာသူကို ရပ်တရားကို ကာမတရားဟု ခေါသည်)

အခြေပြုသရှိဟု ၉၉ နှင့် ၁၆၀ ဘမျက်နှာ

ပဋိမဓရနှင့် အပွဲမညာ မယ်

ကရဏာမုဒ္ဓတာသည် သူတပါးအပေါ်၏ ကြောင့်ကြအလွန်စိတ်၍ ကြောင့်ကြုံ့ပြုပါရကင်းသော ဥပေါ်ခွာစျောန်စိတ်၏ မယ်။ သို့သော ဆင်းရဲသူကို မြင်၍ သနားကရဏာဖြစ်ပြီး မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ရာ၏ ဥပေါ်ခွာသရာတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာသူကို မြင်၍ ဝမ်းမြောက်နှု မုဒ္ဓတာဖြစ်ပြီး မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ရာ၏ ဥပေါ်ခွာသရာတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် လည်းကောင်း တွဲပြီး ဥပေါ်ခွာဝေဒနာနှင့် ယုံးနိုင်သည်။ မေတ္တာ၊ ကရဏာ၊ မုဒ္ဓတာပွားပြီး မေတ္တာ၊ ကရဏာ၊ မုဒ္ဓတာစျောန်ဖြစ်ရာ၏ကား သောမနသာ ဝေဒနာသာ ဖြစ်၍ ကရဏာနှင့် မုဒ္ဓတာတို့သည် သောမနသာဝေဒနာနှင့်သာ ဖြစ်ကြလေသည်။

(ပရမထ္တဒီပနီ-၁၄၆ နိုဝင်ဘာ-၂၃၀၊ မထိသာရမည့်သာင့်ကား ၁၊ ၃၅၈)

အနိယတယောကီစေတသိက် ၁၄

- ၁။ မာ + လူသု + မစ် + ကု + ထိ + မိမိ စု + သုံးခု ဝိရတိ။
 ၂။ နှစ်ပမညာ၊ ဆယ့်တစ်ဖြာ၊ ရုံခါ ယုံးကြဘိ။
 ၃။ အာရုံမတူ၊ ကွဲကြမှာ အတူမဖြစ်သိ။

စေတသိက်တို့၏ စိတ်တို့၌ ယုံးပုံကို ပြဆိုသော သမ္မယောကနည်းဝယ် မာနစေတသိက် + မစ္စရှိယ စေတသိက် + ကုက္ခာစွဲစေတသိက် + ထိနဲစေတသိက် + မိခွဲစေတသိက် + ဝိရတိစေတသိက်သုံးပါး၊ အပွဲမညာစေတသိက်နှစ်ပါး၊ ဤစေတသိက်ပေါင်း ၁၁-ပါးတို့ကို မိမိတို့ယုံးရာစိတ်တို့၌ ရုံခါသာ ယုံးကြသောကြောင့် အနိယတယောကီ (အမြဲမယုံးသော) စေတသိက်တို့ဟူ၍ ခေါ်၏။

မာနစေတသိက်သည် ဒိဋ္ဌကတဝိပွဲယုံးစိတ်လေးပါးတို့၌ ယုံး၏ဟု ဆိုသော်လည်း ဒိဋ္ဌကတဝိပွဲယုံးစိတ်လေးပါးတို့ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း မာနစေတသိက် ယုံးသည်မဟုတ်။ ငါ-ဟူ၍ ထောင်လွှားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဒိဋ္ဌကတဝိပွဲယုံးပါးတို့ ဖြစ်သောအခါ၌သာ ထိစိတ်တို့၌ မာနစေတသိက်ယုံး၏။ ရူပါရုံစသည်ကို အာရုံပြု၍ ဒိဋ္ဌမပါဘဲ တပ်မက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဒိဋ္ဌကတဝိပွဲယုံးစိတ်လေးပါးတို့ ဖြစ်ကြသောအခါ စသည်တို့၌ မာနစေတသိက်မယုံး။

လူသုံး+မစ္စရှိယ+ကုက္ခာစွဲစေတသိက်တို့သည် ဒေါသမူစိတ်နှစ်ပါးတို့၌ ယုံးကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း ဒေါသမူစိတ်နှစ်ပါးတို့ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ထိစေတသိက်သုံးပါးတို့ ယုံးကြသည် မဟုတ်ကုန်။

သူတစ်ပါး စည်းစိမ်ကို မနာလိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ လူသုံးယုံး၍ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ လူသုံးမယုံး။

မိမိစည်းစိမ်ကို ဝန်တို့သော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ မစ္စရှိယယုံး၍ တပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ မစ္စရှိယမယုံး။

နောင်တတစ်ဖန်ပူပန်သော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ ကုက္ခာစွဲယုံး၍ တပါးသောအခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ ကုက္ခာစွဲမယုံး။

သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကို မနာလိုသော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ လူသုံးယုံး၍ မစ္စရှိယနှင့် ကုက္ခာစွဲတို့မယုံးကုန်။ မိမိစည်းစိမ်ကို ဝန်တို့သော အခြင်းအရာဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ မစ္စရှိယသာယုံး၍ လူသုံးနှင့် ကုက္ခာစွဲသာယုံး၍ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဒေါသမူစိတ်တို့ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၌ ကုက္ခာစွဲသာယုံး၍ လူသုံးနှင့် မစ္စရှိယတို့မယုံးကုန်။

ထိန်+မိဒ္ဒန္တစေတသိက် နှစ်ပါးတို့သည် သသခံရှိက အကုသိုလ်စိတ်ငါးပါးတို့၏ ယဉ်ကုန်၏ဟူ၍ ဆိုခဲ့သော်လည်း သသခံရှိက အကုသိုလ်စိတ်ငါးပါးတို့ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ထိစိတ်တို့၏ ထိန်မိဒ္ဒန္တစေတသိက် နှစ်ပါးတို့ ယဉ်ကြသည်မဟုတ်။ သသခံရှိကစိတ်ဖြင့် သူ့ညစ္စာကို ခိုးယူရှု၍ ထိန်မိဒ္ဒန္တပါ။ ထိုင်းထိုင်းမှုင်းမှုင်း ဖြစ်ရာအခါ၌သာ ပါဝင်သည်။ ထိုသို့ ပါဝင်ရှု၍ ထိန်၊က စိတ်ကို မခံပြားအောင် ဖိန့်ပိ၍ မိဒ္ဒန္တ၊က စေတသိက်ကို မခံပြားအောင် ဖိန့်ပိသောကြောင့် ခဲ့မရသဖြင့် အတူတကွ ဖြစ်ရသည်။

ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါးတို့သည် မဟာကုသိလ်စိတ်ရှစ်ပါးတို့၏ ယဉ်ကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း မဟာကုသိလ် စိတ်ဖြစ်တိုင်း ထိုစိတ်တို့၏ ဝိရတိစေတသိက်တို့ အမြဲယဉ်ကြကုန်သည်မဟုတ်။ အပျော်တမ်း ဝစ်ခုစရိတ်မှ ရောင်ကြည်သော အခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ ထိုစိတ်တို့၏ သမ္မဝါစာ ယဉ်၏ ဘုရားဝတ်ပြခြင်း ပုတီးစိတ်ခြင်း ဆွမ်းလောင်းခြင်း စသည်ဖြင့် မဟာကုသိလ်စိတ်တို့ ဖြစ်သော အခါ ထိုစိတ်တို့၏ သမ္မဝါစာမယဉ်။

အပျော်တမ်းကာယဒုစရိတ်မှ ရွှေ့ကြုံသော အခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိလိစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ သမ္မာကမ္မန္တယုံး၍ ဘုရားဝတ်ပြခြင်း ပုတီးစိတ်ခြင်း ဆွမ်းလောင်းခြင်း စသည်ဖြင့် မဟာကုသိလိစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိုစိတ်တိုး၏ သမ္မာကမ္မန္တ မယုံ။

ဝမ်းကိုထိန်းကျောင်းရေး အသက်မွေးမှုအတွက် ပြုလုပ်ပြောဆိုအပ်သည့် ဝစ်ခုစရိတ်လေးပါး ကာယဒစရိတ် သုံးပါးတို့မှ ရောင်ကြုံသောအခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိုစိတ်တို့၏ သမ္မာအာမိုဝိ ယဉ်၍ ဘုရားဝတ်ပြခြင်း ပုတီးစိတ်ခြင်း ဆွမ်းလောင်းခြင်းစသည်ဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိုစိတ်တို့၏ သမ္မာအာမိုဝိ မယဉ်။

အပျော်တမ်း ဝစ်ဒုစရိက်မှ ရှောင်ကြည်သော အခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိလိစိတ်ဖြစ်သောအခါ
ထိစိတ်တို့၏ သမ္မာဝါစသာယုဉ်၍ သမ္မာကမ္မန္တ+သမ္မာအာမို့မယုဉ်။ အပျော်တမ်းကာယဒုစရိက်မှ
ရှောင်ကြည်သော အခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိလိစိတ်တို့ ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၏ သမ္မာကမ္မန္တသာယုဉ်၍
သမ္မာဝါစ+သမ္မာအာမို့ မယုဉ်။ ဝမ်းကိုထိန်းကျောင်းရေး အသက်မွေးမှုအတွက် ပြုလုပ်ပြောဆိုအပ်သည့်
ဝစ်ဒုစရိက်လေးပါး၊ ကာယဒုစရိက် သုံးပါးတို့မှ ရှောင်ကြည်သော အခြင်းအရာဖြင့် မဟာကုသိလိစိတ်တို့
ဖြစ်သောအခါ ထိစိတ်တို့၏ သမ္မာအာမို့ ယုဉ်၍ သမ္မာဝါစ+သမ္မာကမ္မန္တ မယုဉ်။

အပွဲမညာ စေတသိက် နှစ်ပါးတို့သည် ၂၈-ပါးသောစိတ်တို့၌ ယူဉ်ကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း ထို ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ထိုစိတ်တို့၌ အပွဲမညာစေတသိက် နှစ်ပါးတို့ အမြဲယူဉ်နိုင်ကြသည် မဟုတ်။ ဒုက္ခိတသုတ္တဝါကိုအာရုံပြ၍ သနားသောအခြင်းအရာဖြင့် ၂၈ပါးသောစိတ်တို့ဖြစ်ကြသောအခါ ထို စိတ်တို့၌ ကရဏာယူဉ်၍ ဘုရားဝတ်ပြခြင်း ပုတီးစိတ်ခြင်း ဆွမ်းလောင်းခြင်း စသည်ဖြင့် မဟာကုသိလ် မဟာကြိယာစိတ်တို့ ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ်တို့၌ ကရဏာမယူဉ်။

သုခိတသုတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြ၍ ဝမ်းမြောက်သော အခြင်းအရာဖြင့် ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့ ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ်တို့၌ မှုဒိတာယူဉ်၍ တပါးသောအခြင်းအရာအဖြင့် ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့ ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ်တို့၌ မှုဒိတာမယူဉ်။

ဒုက္ခိတသုတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြ၍ သနားသောအခြင်းအရာဖြင့် ၂၈-ပါးသောစိတ်တို့ ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ်တို့၌ ကရဏာယူဉ်၍ မှုဒိတာမယူဉ်။ သုခိတသုတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြ၍ ဝမ်းမြောက်သော အခြင်းအရာဖြင့် ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့ ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ်တို့၌ မှုဒိတာယူဉ်၍ ကရဏာမယူဉ်။

အဟိတ်စိတ် သမ္မယောကနည်း သက်ဟနည်း နိုင်းယဉ်ပုံ

သမ္မယောကနည်း

အညသမာန်းစေတသိက်

စေတသိက် ယဉ်ရာစိတ်

၁။ သဗ္ဗိုလ်သာဓရဏာ-၇	အဟိတ်-၁၈
၂။ ပိတက်, ပိစာရ, အခိုမောက္ခ	ပဋိဓာတ်ကြောက်အဟိတ်-၈
၃။ ပိရိယ	မနောဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်း, ဟသိတ္ထပ္ပါဒ်
၄။ ပိတိ	သောမန်သုသန္တရဏာ, ဟသိတ္ထပ္ပါဒ်

သက်ဟနည်း

အကုသလဝိပါက် ၇

ကုသလဝိပါက်-၈

၁။ စက္ခတိုလာက်	၁ = ၇	၁။ စက္ခတိုလာက်	၁ = ၇
၂။ သောတိုလာက်	၁ = ၇	၂။ သောတိုလာက်	၁ = ၇
၃။ ယာနိုလာက်	၁ = ၇	၃။ ယာနိုလာက်	၁ = ၇
၄။ ဇို့ဝိုလာက်	၁ = ၇	၄။ ဇို့ဝိုလာက်	၁ = ၇
၅။ သူ-ကာယိုလာက်	၁ = ၇	၅။ သူ-ကာယိုလာက်	၁ = ၇
၆။ သမ္မို့မြို့နှုန်း	၁ J = ၁၀	၆။ သမ္မို့မြို့နှုန်း	၁ J = ၁၀
၇။ သန္တရဏာ	၁ J = ၁၀	၇။ သော-သန္တရဏာ	၁ J ၄ = ၁၁
		၈။ ဥ-သန္တရဏာ	၁ J = ၁၀

အဟိတ်ကြိယာ-၃

၁။ ပဋိဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်း	၁ J
၂။ မနောဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်း	၁ J ၃
၃။ ဟသိတ္ထပ္ပါဒ်	၁ J ၃ ၄

ကာမသောဘန် သမ္မယောကနည်း သဂ္ဗာနနည်း နိုင်းယဉ်ပုံ

သမ္မယောကနည်း

အညသမာန်းစေတေသိက်

သောဘန်စေတေသိက်

စေတေသိက်	ယဉ်ရာစိတ်	စေတေသိက်	ယဉ်ရာစိတ်
၁။ ပိတိကြည်အညသမာန်း-၂၂	ကာမသောန်-၂၄	၁။ သောဘန်သာဓရဏာ၍၉	ကာမသောဘန်-၂၄
၂။ ပိတိ	သော-ကာမသောဘန်	၂။ ပိရတိ-၃	မဟာကုသိုလ်-၈
		၃။ အပွဲမညာ-၂	မဟာကု-၈ မဟာကြိ-၈
		၄။ ပညာ	ညဏသမ္မယုတ်စိတ် ၁၂

သဂ္ဗာနနည်း

မဟာကုသိုလ်စိတ်	အည	သောဘန်	မဟာဝိပါက်စိတ်	အည	သောဘန်
၁။ သော ည-သံ အ သော ည-သံ သ	၁ ၂	၁ ၂ ၃ ၄ = ၃၈	၁။ သော ည-သံ အ သော ည-သံ သ	၁ ၂	၁ ၄ = ၃၃
၂။ သော ည-စိ အ သော ည-စိ သ	၁ ၂	၁ ၂ ၃ = ၃၇	၂။ သော ည-စိ အ သော ည-စိ သ	၁ ၂	၁ ၂ = ၃၂
၃။ ဦ ည-သံ အ ဦ ည-သံ သ	၁	၁ ၂ ၃ ၄ = ၃၇	၃။ ဦ ည-သံ အ ဦ ည-သံ သ	၁	၁ ၄ = ၃၂
၄။ ဦ ည-စိ အ ဦ ည-စိ သ	၁	၁ ၂ ၃ = ၃၆	၄။ ဦ ည-စိ အ ဦ ည-စိ သ	၁	၁ ၃ = ၃၁

မဟာကြိယာစိတ်

အည

သောဘန်

၁။ သော ည-သံ အ သော ည-သံ သ	၁ ၂	၁ ၃ ၄ = ၃၅
၂။ သော ည-စိ အ သော ည-စိ သ	၁ ၂	၁ ၃ = ၃၄
၃။ ဦ ည-သံ အ ဦ ည-သံ သ	၁	၁ ၃ ၄ = ၃၄
၄။ ဦ ည-စိ အ ဦ ည-စိ သ	၁	၁ ၃ = ၃၃

မဟဂ္ဂလိုက်စိတ် သမ္မတယောကနည်း သက်ဟနည်း နိုင်းယဉ်ပုံ

သမ္မတယောကနည်း

အညသမာန်းစေတသိက်

သောဘန်စေတသိက်

စေတသိက်

ယဉ်ရာစိတ်

စေတသိက်

ယဉ်ရာစိတ်

၁။ သဗ္ဗိုလ်တ္ထသာဓရဏာ-၂ မဟဂ္ဂလိုက်စိတ်-၂၇

အခိုဓောက္ခ

ဒီရိယ

ဆန္ဒ

၂။ ဝိတက်

ဝထမဓာန်-၃

၃။ ဝိစာရ

၅-ဓာန်-၃ ၃-ဓာန်-၃

၄။ ဝိတိ

ပဓာန်၃၊ ၃ပုံာန်၃၊ တပုံာန်၃

၁။ သောဘန်သာဓရဏာ-၁၉

+ပညာ (၂၀)

၂။ အပွဲမညာ-၂

မဟဂ္ဂလိုက်စိတ်-၂၇

၅-၃-၂-၈, ၈၃၁။ ၁၂

သက်ဟနည်း

အည

သောဘန်

ဝိတက် ဝိစာရ ဝိတိ သူခ ဇကဂ္ဂတာ = ၅-ဓာန်-၃ =

၁ ၂ ၃ ၄

၁ ၂ = ၃၂

+ ဝိစာရ ဝိတိ သူခ ဇကဂ္ဂတာ = ၃-ဓာန်-၃ =

၁ ၃ ၄

၁ ၂ = ၃၄

+ + ဝိတိ သူခ ဇကဂ္ဂတာ = ၂-ဓာန်-၃ =

၁ ၄

၁ ၂ = ၃၃

+ + + သူခ ဇကဂ္ဂတာ = ၀-ဓာန်-၃ =

၁

၁ ၂ = ၃၂

+ + + ဥပေါ် ဇကဂ္ဂတာ = မ-ဓာန်-၁၅

၁

၁ ၂ = ၃၀

လောကုတ္တရာစိတ် သမ္မယောဂနည်း သဂ္ဗာနည်း နိုင်းယဉ်ပုံ

သမ္မယောဂနည်း

အညသမာန်းစေတသိက်

သောဘန်စေတသိက်

စေတသိက်

ယဉ်ရာစိတ်

စေတသိက်

ယဉ်ရာစိတ်

၁။ သမ္မစိတ္တသာဓရဏာ-၇ အမိမောက္ခ ဒီရိယ ဆန္ဒ	လောကုတ္တရာစိတ်-၄၀	၁။ သောဘန်သာဓရဏာ-၁၉ +ပညာ (၂၀)	လောကုတ္တရာစိတ်-၄၀
၂။ ဝိတက်	ပထမစျောန်-၈		
၃။ ဝိစာရ	၅-စျောန်-၈ ၃-စျောန်-၈		
၄။ ဝိတိ	ပစျောန်၏၊ ၃စျောန်၏၊ ၁၁စျောန်၏		

သဂ္ဗာနည်း

အည

သောဘန်

ဝိတက် ဝိစာရ ဝိတိ သူခ ဇကဂုတာ = ၅-စျောန်-၈ =	၁ ၂ ၃ ၄	၁ ၂ = ၃၆
+ ဝိစာရ ဝိတိ သူခ ဇကဂုတာ = ၃-စျောန်-၈ =	၁ ၃ ၄	၁ ၂ = ၃၅
+ + ဝိတိ သူခ ဇကဂုတာ = ၁-စျောန်-၈ =	၁ ၄	၁ ၂ = ၃၄
+ + + သူခ ဇကဂုတာ = ၀-စျောန်-၈ =	၁	၁ ၂ = ၃၃
+ + + ဥပေါ် ဇကဂုတာ = ၉-စျောန်-၁၅	၁	၁ ၂ = ၃၃

သင်္ကာနည်း

စိတ်တမျိုးတမျိုး၌ ယူဉ်နိုင်သမျှ စေတသိက်ကို ပင်းယူရေတွက်ပြသောနည်းကို သင်္ကာနည်း
ဟုခေါ်သည်။

အကုသိုလ်စိတ် သင်္ကာနည်း

လောဘမူစိတ်-၈

၁။ သောမနသုသဟရှုတ် ဒီနိုဂတသမွယုတ် အသချိရိုကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက်

၁၃-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ ဒီနို ၂၊ ပေါင်း ၁၉-ပါး ယူဉ်သည်။

၂။ သောမနသုသဟရှုတ် ဒီနိုဂတသမွယုတ် သသချိရိုကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက်

၁၃-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ ဒီနို ၂၊ ထိန်,မိဒ္ဒ ၂၊ ပေါင်း ၂၁-ပါး ယူဉ်သည်။

၃။ သောမနသုသဟရှုတ် ဒီနိုဂတဝိပွယုတ် အသချိရိုကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက်

၁၃-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ မာ ၂၊ ပေါင်း ၁၉-ပါး ယူဉ်သည်။

၄။ သောမနသုသဟရှုတ် ဒီနိုဂတဝိပွယုတ် သသချိရိုကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက်

၁၃-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ မာန ၂၊ ထိန်,မိဒ္ဒ ၂၊ ပေါင်း ၂၁-ပါး ယူဉ်သည်။

၅။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ဒီနိုဂတသမွယုတ် အသချိရိုကစိတ်၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက်

၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ ဒီနို ၂၊ ပေါင်း ၁၈-ပါး ယူဉ်သည်။

၆။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ဒီနိုဂတသမွယုတ် သသချိရိုကစိတ်၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက်

၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ ဒီနို,မိဒ္ဒ ၂၊ ပေါင်း ၂၀-ပါး ယူဉ်သည်။

၇။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ဒီနိုဂတဝိပွယုတ် အသချိရိုကစိတ်၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက်

၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ မာ ၂၊ ပေါင်း ၁၈-ပါး ယူဉ်သည်။

၈။ ဥပေါ်ဘသဟရှုတ် ဒီနိုဂတဝိပွယုတ် သသချိရိုကစိတ်၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက်

၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏာ ၄-ပါး၊ လောဘ၊ မာန ၂၊ ထိန်,မိဒ္ဒ ၂၊ ပေါင်း ၂၀-ပါး ယူဉ်သည်။

ဒေါသမူစိတ်-၂

- ၁။ ဒေါမနသုသဟရှုတ် ပဋိုယ်သမွယုတ် အသခိုရိုကစိတ်၌ ပီတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏ ၄-ပါး၊ ဒေါသ၊ လူသာ၊ မစ္စရိယ၊ ကုက္ခစာ၊ ပေါင်း ၂၀-ပါး ယုံုံသည်။
- ၂။ ဒေါမနသုသဟရှုတ်ပဋိုယ်သမွယုတ်သသခိုရိုကစိတ်၌ ပီတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏ ၄-ပါး၊ ဒေါသ၊ လူသာ၊ မစ္စရိယ၊ ကုက္ခစာ၊ ထိန်၊ မိဒ္ဒ၊ ပေါင်း ၂၂-ပါး ယုံုံသည်။

မောဟမူစိတ်-၂

- ၁။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ပိစိကိုစ္စသမွယုတ်စိတ်၌ အခိုမောက္ခ၊ ဆန္ဒ၊ ပီတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏ ၄-ပါး၊ ပိစိကိုစ္စ-၁၊ ပေါင်း ၁၅-ပါး ယုံုံသည်။
- ၂။ ဥပေက္ခာသဟရှုတ် ဥခွစ်သမွယုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ၊ ပီတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓရဏ ၄-ပါး၊ ပေါင်း ၁၅-ပါး ယုံုံသည်။

အဟိတ်စိတ် သင်္ကာနသည်း

- ၁။ ဒွေပန္တဝိညာဏ် ၁၀-ပါး၌ သဗ္ဗာစိတ္တသာဓရဏ-၇ ပါး ယုံုံပါသည်။
- ၂။ ပဋိုရာဝဇ္ဇန်း၊ သမွှေ့စိုး ၂-ပါး၊ ဥပေက္ခာသနှီရဏ ၂-ပါးတို့၌ ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ ပိရိယ ကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါး ယုံုံသည်။
- ၃။ သောမနသုသနှီရဏစိတ်၌ ဆန္ဒ၊ ပိရိယ ကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး ယုံုံသည်။
- ၄။ မနောဒ္ဒရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌ ဆန္ဒ၊ ပီတိ ကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး ယုံုံသည်။
- ၅။ ဟသိတ္တပါဒိစိတ်၌ ဆန္ဒကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး ယုံုံသည်။

ကာမသောဘန်စိတ် သဂ္ဗာနည်း

မဟာကုသိလ်စိတ်-၈

- ၁။ သောမနသေသဟရှတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ သောဘနစေတသိက် ၂၅-ပါး၊ ပေါင်း ၃၈-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၂။ သောမနသေသဟရှတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ပညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၄-ပါး၊ ပေါင်း ၃၇-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၃။ ဥပေက္ခာသဟရှတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ သောဘနစေတသိက် ၂၅-ပါး၊ ပေါင်း ၃၇-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၄။ ဥပေက္ခာသဟရှတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ပညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၄-ပါး၊ ပေါင်း ၃၆-ပါး ယုံုပါသည်။

မဟာဝိပါက်စိတ်-၈

- ၁။ သောမနသေသဟရှတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ပိရတိ အပွဲမညာ ကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၀-ပါး၊ ပေါင်း ၃၃-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၂။ သောမနသေသဟရှတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ပိရတိ အပွဲမညာ ပညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၁၉-ပါး၊ ပေါင်း ၃၂-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၃။ ဥပေက္ခာသဟရှတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံးရိုကစိတ်နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ပိရတိ အပွဲမညာ ကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၀-ပါး၊ ပေါင်း ၃၂-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၄။ ဥပေက္ခာသဟရှတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံးရိုကစိတ် နှင့် သသံးရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ပိတိကြုံသော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ပိရတိ အပွဲမညာ ပညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၁၉-ပါး၊ ပေါင်း ၃၁-ပါး ယုံုပါသည်။

မဟာကြိယာစိတ်-၈

- ၁။ သောမနသုသဟဂုတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံရိုကစိတ်နှင့် သသံရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ ကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၂-ပါး၊ ပေါင်း ၃၅-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၂။ သောမနသုသဟဂုတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံရိုကစိတ်နှင့် သသံရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ ပညာ ကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၁-ပါး၊ ပေါင်း ၃၄-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၃။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဉာဏသမွယုတ် အသံရိုကစိတ်နှင့် သသံရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ဝိတိကြုံသော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိ ကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၂-ပါး၊ ပေါင်း ၃၄-ပါး ယုံုပါသည်။
- ၄။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဉာဏဝိပွယုတ် အသံရိုကစိတ် နှင့် သသံရိုကစိတ် ၂-ပါး၌ ဝိတိကြုံသော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိ ပညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၁-ပါး၊ ပေါင်း ၃၃-ပါး ယုံုပါသည်။

လောကုကုတ္တရာစိတ် သဂ္ဗာနည်း

- ၁။ လောကုတ္တရာ ပထမဓရန်စိတ် ၈-ပါး၌ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး၊ အပွမညာ ကြုံသော သောဘန စေတသိက် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၃၆-ပါး ယုံုသည်။
- ၂။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဓရန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်ကြုံသောအညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး၊ အပွမညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၃၅-ပါး ယုံုသည်။
- ၃။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဓရန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရကြုံသောအညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး၊ အပွမညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၃၄-ပါး ယုံုသည်။
- ၄။ လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဓရန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ဝိတိ ကြုံသောအညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါး၊ အပွမညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၃၃-ပါး ယုံုသည်။
- ၅။ လောကုတ္တရာ ပဋိမဓရန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ဝိတိ ကြုံသောအညသမာန်းစေတသိက် ၁၀-ပါး၊ အပွမညာကြုံသော သောဘနစေတသိက် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၃၄-ပါး ယုံုသည်။

စေတသိက်။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သဘောတရားကို စေတသိက်ဟု ခေါ်သည်။

- ယှဉ်ပုံလေးမျိုး။ ၁-စိတ်ဖြစ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အတူဖြစ်ခြင်း (ဇက္ခုပါဒ) ၂-စိတ်ချုပ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်အတူချုပ်ခြင်း (ဇကနိရောခ) ၃-စိတ်ယူအပ်သော အာရုံကိုသာ အတူယူခြင်း (ဇကာလမ္မန) ၄-စိတ်၏ မို့ရာဝါဌာကိုသာ အတူတက္ကမိုခြင်း (ဇကဝါဌာက)

စိတ်နှင့်ပြိုင်တူဖြစ်သောတရားများတွင် စိတ္တရေပ် ကမ္မရေပ်တို့လည်းပါသည်။ သို့သော် ထိုရုပ်တရားတို့သည် ပြိုင်တူမချုပ်ကြ၍ စိတ်နှင့်ယှဉ်သည်ဟု မပြောနိုင်။ စိတ်နှင့် ဖြစ်ပျက်တူသော တရားတွင် ဝိညာတရုပ် ၂-ပါး ပါသည်။ ထိုရုပ်သည် စိတ်လို အာရုံကို မယူနိုင်၍ စိတ်နှင့် ယှဉ်သည်ဟု မပြောနိုင်။ ရပ်မရှိသော အရှပ်ဘုံးဝယ် စိတ်+စေတသိက်သည် ဖြစ်ပျက်တူခြင်း အာရုံတူခြင်းကြောင့် စိတ်+စေတသိက်သည် ယှဉ်သည်ဟု ပြောနိုင်သည်။ ရပ်နာမ်အပြည့်အစုံရှိသော ဘုံးဝယ် စိတ်+စေတသိက်သည် ဖြစ်ပျက်တူခြင်း အာရုံတူခြင်းသာမက မို့ရာပါတူရကား ယှဉ်မယှဉ် သတ်မှတ်ရန် စည်းမျဉ်း (ဥပဒေ) လေးမျိုးဖြစ်ရလေသည်။ ဤလေးမျိုးကိုက်ညီသည့် စိတ်နှင့် စေတသိက်ကိုသာ ယှဉ်သည် (သမ္မယုတ္တ) ဟု ပြောရလေသည်။ စိတ် စေတသိက်နှင့် ရပ်သည် ဤလေးမျိုးသော စည်းမျဉ်းနှင့် မကိုက်ညီသည့်အတွက် မယှဉ် (ဝိပ္ပယုတ္တ) ဟု ပြောရလေသည်။

စိတ်၊ စေတသိက်အတူး။ ။ စိတ်သည် အာရုံကိုသိခြင်းအားဖြင့် တစ်မျိုးသာ ရှိသော်လည်း စေတသိက်တို့၏ ချယ်လှယ်မှုကြောင့် စိတ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသွားရသည်။ စိတ်သည် အာရုံကိုယူမှုသက်သက် အလုပ်ကိုသာ လုပ်၏။ စိတ်ကိုအမို့ပြုပြီး အာရုံကို မှတ်သားမှု(သညာ) တွေ့ထိမှု(သညာ)စသည် စေတသိက်တို့ ဖြစ်ကြရလေသည်။ ပန်းချို့ဆရာသည် ရေမှာ ဆေးရောင်စုံမှန်းတို့ကို ထည့်ပြီး ပန်းချို့ကားချပ်ဗြှု လိုရာအရုပ်ကို ရေးဆွဲသည်။ ဤဥပမာဏ္ဍာ စိတ်သည် ရေကြည်နှင့်တူ၏။ စေတသိက်သည် ဆေးရောင်စုံမှန်းတို့နှင့် တူ၏။ အာရုံသည် ကားချပ်နှင့် တူ၏။ ရေကြည်၏ အလုပ်က ကားချပ်ပြင်ဗြှု ဆေးပြန်နှင့်အောင်လုပ်သလို စိတ်က စေတသိက်၏ မို့ရာအဖြစ် လုပ်ပေးရသည်။ ဆေးရောင်စုံ၏ အလုပ်က ရေကိုမိုတွယ်၍ အရောင်မျိုးစုံထင်အောင် ပြုလုပ်ပေးရသလို စေတသိက်က စိတ်ကိုမိုတွယ်၍ပင် မှတ်သားခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်သည်။ ကားချပ်သည် ရေနှင့်ဆေးရောင်တို့၏ တည်ရာဖြစ်သလို အာရုံသည် စိတ်+စေတသိက်တို့၏ မို့ရာဖြစ်ရသည်။

လက္ခဏာဒိစတုက္လာ။ ။ ပရမတ္တတရားတိုင်းကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စပဋ္ဌာန်၊ ပဒ္ဒာန်အားဖြင့် သဘောတရားလေးမျိုးဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

လက္ခဏာ - ပရမတ္တတရားတစ်ခု၏ အမှတ်အသား

ရသ - ပြုဘယ်ကိစ္စ(ကိစ္စရသ) အကြောင်းစုံညီ၍ ဖြစ်ပုံ(သမ္မတ္တရသ)

ပစ္စပဋ္ဌာန် - အကျိုးတရား၊ တရားထိုင်သူ၏ ညာကို ထင်လာပုံအခြင်းအရာ

ပဒ္ဒာန် - ပရမတ္တတရား ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အနီးဆုံး အကြောင်းတရား

(ဥပမာ) ကဲသာ(ပြုစုစောင်းမြောင်းခြင်း) လက္ခဏာဒိစတုက္လာ

၁. သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကို ပြုစုခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။

၂. သူတစ်ပါးစည်းစိမ်၌ မမွေ့လျော်နိုင်ခြင်းကိစ္စ ရှိ၏။

၃. မရှုစိမ့်ဘဲ မျက်နှာလွှဲတတ်သောတရားဟု တရားထိုင်သူ ညာကို ထင်ရှားလာ၏။

၄. သူတပါးစည်းစိမ်သည် အနီးဆုံးအကြောင်း ဖြစ်၏။

(အခြားစောင်းဆောင်ရွက်မှုများ အဘိဓမ္မအဖွင့်ကျမ်းများ၏ လေ့လာပါ)

ရပ်ပိုင်း

(၁) ရပ်များကို ရေတွက်ပြခြင်း

က။ မဟာဘုတ်ရပ် ၄-ပါး

- ၁။ ပထဝါ-နူးညံ့ခက်မာခြင်းသဘော
 ၂။ အာပေါ့-ယိုစီးဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော
 ၃။ တောော့-ပူအေးခြင်းသဘော၊
 အရှိန်အငွေ့သဘော
 ၄။ ဝါယော-တွန်းကန်လှပ်ရှား
 ထောက်မခြင်းသဘော

ခ။ ပသာဒရပ် ၅-ပါး

- ၁။ စက္ခပသာဒ-မျက်စီအကြည်
 ၂။ သောတပသာဒ-နားအကြည်
 ၃။ ယာနပသာဒ-နာခေါင်းအကြည်
 ၄။ မိဂ္ဂပသာဒ-လျှောအကြည်
 ၅။ ကာယပသာဒ-ကိုယ်အကြည်

ဂ။ ဂေါစရရပ် ၇-ပါး

- ၁။ ရူပါရုံ-အဆင်း
 ၂။ သဒ္ဒိရုံ-အသံ
 ၃။ ဂန္ဓာရုံ-အနံး
 ၄။ ရသာရုံ-အရသာ
 ၅။ ဖော်ဗြာရုံ-နှုက်မ်း(ပထဝါ)
 ပူအေး(တောော့)
 တွန်းလှပ်ထောက်ကန်
 (ဝါယော)သဘော

ဟ။ ဘာဝရပ် ၂-ပါး

- ၁။ ကူးတွေ့ဘာဝ-အမပုံစံဖော်ပေးသောရပ်
 ၂။ ပုရိသဘာဝ-အထိုံပုံစံဖော်ပေးသောရပ်

င။ ဟဒယဝတ္ထာရပ် ၁-ပါး

- ၁။ ဟဒယဝတ္ထာ-စိတ်၏ နေရာရပ်

စ။ မီဝိတရပ် ၁-ပါး

- ၁။ မီဝိတ-ကံကြာင့်ဖြစ်သောရပ်ကို
 စောင့်ရောက်သောရပ်

ဆ။ အဟာရရပ် ၁-ပါး

- ၁။ အာဟာရ-အစားအသောက်၌ပါသော
 အဆီအနှစ်(သာော)ရပ်

၆။ အာကာသဓတ်ရပ် ၁-ပါး

အာကာသ-ရပ်ကလာပ်နှစ်ခုတွေ၊ ဆုံးက အလိုအလျောက် ပေါ်လာသော အကြားရပ်

၇။ ဝိညာတ်ရပ် ၂-ပါး

၁။ ကာယဝိညာတိ-သူတပါးအား မိမိအလိုဆန္ဒကို ကိုယ်ဖြင့်သိစေသော အမူအရာရပ်
၂။ ဝိစိဝိညာတိ-သူတပါးအား မိမိအလိုဆန္ဒကို နှုတ်ဖြင့်သိစေသော အမူအရာရပ်

၈။ ဝိကာရရပ် ၃-ပါး

၁။ လဟုတာ-နိုဗ္ဗာရပ်တို့၏ ပျော်ပါးခြင်းသဘော
၂။ မုဒ္ဒတာ-နိုဗ္ဗာရပ်တို့၏ နှုံးညွှံခြင်းသဘော
၃။ ကမ္မညတာ-နိုဗ္ဗာရပ်တို့၏ အမှုံ့ခုံးခြင်းသဘော

လက္ခဏရပ် ၄-ပါး

၁။ ဥပစယ-ရပ်၏ ရေးဦးစွာ ဖြစ်ခြင်း
၂။ သန္တတိ-ရပ်၏ အစဉ်အဆက်ဖြစ်ခြင်း
၃။ ဇရတာ-ရပ်၏ ရင့်ရော်မှု
၄။ အနိစ္စတာ-ရပ်၏ ပျက်စီးမှု

ရုပ်များ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အကျယ်ရှင်းလင်းပြခြင်း

ပထဝီ။ ပထဝီဓာတ်ဆိုသည်ကား စမ်းသပ်၊ တို့ထိ၊ နှိုက်ဖို့ ဆုပ်ကိုင်လိုက်သောအခါ တွေ့ထိအပ်သော အကြမ်း၊ အနဲ့၊ အခုံအခံ၊ ခက်ထန်မှာထပ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောကိုပင် ပထဝီဓာတ်ဟု ဆိုရသည်။ ပထဝီတြေား သဘောတြေားမဟုတ်။ ပထဝီဓာတ်လွန်လျှင် အတုံး၊ အဖတ်၊ အစိုင်၊ အခဲကဲ သို့ ဖြစ်ရသည်။ ယင်းအတုံးအဖတ်၊ အစိုင်အခဲတွေကိုလည်း လွန်ဓာတ်ကိုစွဲ၍ ပထဝီဓာတ်ဟုပင်ဆိုရသည်။ အစစ်မဟုတ်။ အစစ်ပထဝီကို မျက်စိနှင့်ကြည့်၍ မမြင်ကောင်း။ ဉာဏ်မျက်စိနှင့် ကြည့်မှ မြင်သည်။ တို့ထိ ဆုပ်ကိုင်၍လည်း သိကောင်း၏။ ပထဝီဓာတ်သည် တပါးသောရပ်တို့၏ မှိုရာတည်ရာ အခံဓာတ်ဖြစ်သည်။

အာပေါ်။ အာပေါ်ဓာတ်ဆိုသည်မှာ ရုပ်အများဖရိုဖရဲ့ မရှိစေရအောင် ပေါင်းစုစည်းကပ် တွယ်စပ် ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော၊ ရိုပျော် စိစွဲပြုခြင်း အရည်အစေးသဘောပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောကိုပင် အာပေါ်ဓာတ်ဟု ဆိုရသည်။ အာပေါ်တြေား သဘောတြေားမဟုတ်။ အာပေါ်ဓာတ်လွန်လျှင် အရည်အစေးဖြစ်ရ၏။ ယင်းအရည် အစေးကိုလည်း ဓာတ်လွန်ကိုစွဲ၍ အာပေါ်ဓာတ်ဟူ၍ပင် ဆိုရသည်။ အစစ်မဟုတ်။ အစစ်အာပေါ်ကို မျက်စိနှင့် ကြည့်၍ မမြင်။ ဉာဏ်နှင့်ကြည့်မှ မြင်သည်။ ဆုပ်ကိုင်တို့ထိ၍လည်း မတွေ့မထိ။

တေဇော်။ တေဇော်ဆိုသည်မှာ ရင့်စေ ကျက်စေ ဆွေးမြေးလောင်းကျမ်းစေသော အပူ၊ အအေး၊ အနေး၊ အငွေ့၊ အရှိန်သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောကို တေဇော်ဓာတ်ဟူ၍ ဆိုရလေသည်။ တေဇော်တြေား သဘောတြေားမဟုတ်။ တေဇော်ဓာတ်လွန်လျှင် မီးတောက်၊ မီးလျှံး၊ စွဲပြီမီး ဖြစ်ရ၏။ မီးတောက် မီးလျှံးကိုလည်း ဓာတ်လွန်ကိုစွဲ၍ တေဇော်ဓာတ်ဟု ဆိုရသည်။ အစစ်မဟုတ်။ အစစ်တေဇော်ကို မျက်စိနှင့် ကြည့်မမြင်ကောင်း။ ဉာဏ်နှင့်ကြည့်မှ မြင်သည်။ တို့ထိ၍ သိကောင်းသည်။

ဝါယော။ ဝါယောဓာတ်ဆိုသည်မှာ ဖောင်းပွဲခြင်းသဘော၊ ပင့်ခံခြင်းသဘော၊ တွန်းကန်ခြင်းသဘော၊ တောင့်ခိုင်ခြင်းသဘော၊ ဖိုည်ပိနိုပ်ပင့်ခြင်းသဘော၊ မှုတ်လွှုင့်တိုးရွှေခြင်းသဘော၊ လူပ်ရွှေခြင်း၊ လူပ်ရွှေစေခြင်း အဟုန်သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောကိုပင် ဝါယောဓာတ်ဟု ဆိုသည်။ ဝါယောလွန်လျှင် လေပြေ၊ လေညှင်း၊ လေပြင်းဖြစ်၏။ လေပြေလေညှင်းလေပြင်းကိုလည်း ဓာတ်လွန်ကိုစွဲ၍ ဝါယောဓာတ်ဟုဆိုသည်။ အစစ်မဟုတ်။ အစစ်ဝါယောကို မျက်စိဖြင့် မမြင်ကောင်း။ ဉာဏ်နှင့်ကြည့်မှ မြင်သည်။ တွေ့ထိ၍သိ ကောင်း၏။

စက္ခပသာဒ။ မျက်စွေအကည်။ မျက်လုံးအတွင်း မျက်နက်ဝန်းအလယ် သူငယ်ရိပ်ထင်ရှုံး စက္ခပသာဒ ရုပ်ပေါင်းများစွာ ပြန့်နှုန်းလျက်ရှိသည်။

သောတပသာဒ။ နားအကြည်။ နားခေါင်းအတွင်း လက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန်နှင့် တူသောအရပ်၌ သောတပသာဒ ရုပ်ပေါင်းများစွာ ပြန့်န့်လျက်ရှိသည်။

မိန္ဒိယပသာဒ။ လျှောအကြော်။ လျှော၏အလည်၌ ကြာပွင့်အဖတ်ဖျားနှင့် အလားတူသော အရပ်ဝယ် မိန္ဒိယပသာဒ
ရပ်ပေါင်းများစွာ ပြန့်နှံလျက်ရှိသည်။

ကာယပသာဒ္ဓ။ ကိုယ်အကြည်။ အစာသစ်အိမ်၏ အောက်ပြုတည်သော ဝမ်းမီဟု ခေါ်အပ်သော ပါစကတေသန ကောက်နှင့် ပြုသည်။ အသားမှာ အရေခြားက်နှင့် ပြုသည်။ ဆုံးဖို့မှာ တပါး တစ်ကိုယ်လုံး၌ ကာယပသာဒ္ဓ ရုပ်ပေါင်းများစွာ ပြန့်နှုံးလျက်ရှိသည်။

ရူပါရု။ မြင်စရာဖြစ်သော သက်ရှိသက်မဲ့ရှိ အဖြူ။ အနီး အကြောင်အကျား အနက်စသော အရောင်အမျိုးမျိုး ကို ရူပါရုဟု မှတ်ပါ။ အိမ်၊ ကား၊ နွား စသည်တို့၏ အထည်ကိုဖြပ်သည် ရူပါရုမဟုတ်။ ရူပါရုက ပြု၍သာ အထည်ဖြပ် ထင်ရှားနေခြင်းဖြစ်သည်။

သဒ္ဒရုရံ။ သက်ရိုသက်မဲ့အရာအားလုံး၏ အသံကို သဒ္ဒရုဟု ခေါ်သည်။

ရသာရုံ။ အခို့, အချုံ, အဆိုမှု, အဖန်, အခါး, အင်း, အစပ်စသည့် အရသာတို့ကို ရသာရုံဟု ခေါ်သည်။

ဖော်ပွဲရုံ။ တို့ထိစရာမှန်သမျှကို ဖော်ပွဲရုံဟု ခေါ်သည်။ ဖော်ပွဲရုံကား ရပ်သီးခြားမဟုတ်၊ ပထိတေဇာ ဝါယော ဓာတ်ကြီးသုံးပါးကိုပင် တွေ့ထိကောင်းသောကြောင့် “ဖော်ပွဲရုံ”ဟု ခေါ်၏။ အာပေါ်ဓာတ်ကား အလွန်သိမ်မွေ့သည့်အတွက် တို့ထိ၍ မရသဖြင့် ဖော်ပွဲရုံမဟုတ်။

အဝိနိဗ္ဗာဂရပ် (ခွဲခြား၍မရကောင်းသောရပ်) ၈ ပါး

ပထဝီ၊ အာပေါ်၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓာ၊ ရသ၊ သုဇာ။

ဝဏ္ဏ (ရူပါရု) ဆိုသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စွဲမှု၍ဖြစ်သော အဆင်းရပ်။ ဂန္ဓာ (ဂန္ဓာရု) ဆိုသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စွဲမှု၍ဖြစ်သော အနံးရပ်။ ရသ (ရသာရု) ဆိုသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စွဲမှု၍ဖြစ်သော အချို့၊ အချင်း၊ အစပ်၊ အငန်၊ အဖန်၊ အခါးဟူသော အရသာရပ်။ သုဇာ ဆိုသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စွဲမှု၍ဖြစ်သော အဆီး၊ အစေး၊ သုဇာအာဟာရရပ်။

ဆိုအပ်ပြီးသော ရပ်ရှစ်ခုတို့သည် တလောကလုံး ဘယ်နေရာမဆို ထိုထိဝါယာ၌ အတူတူ ရမြှု။ ဖြစ်မြှု။ ခွဲခြား၍ မရကောင်းသောကြောင့် အဝိနိဗ္ဗာဂရပ်မည်၏။ ငုက်ပျောသီး ရောက်သီး၌ တွေ့ထိ၍ရသော အမှန်း၊ အဖတ် အမာဓာတ်သော့ကို ပထဝီဓာတ်ဟုဆိုသည်။ အမှန်းအဖတ်တွေ့ကို ဖရိုဖရဲ့ဖြစ်မသွားအောင် ဖွဲ့စည်းတတ်သော အရည်သော့ကို အာပေါ်ဓာတ်ဟု ဆိုသည်။ ရင့်ကျက်စေတတ် မှုံစေတတ်သော အပူ အအေး အနွေးအငွေ့သော့ကို တေဇောဓာတ်ဟု ဆိုသည်။ ဖောင်းကြပွဲစေတတ်သောသော့ကို ဝါယောဓာတ်ဟု ဆိုသည်။ အရင်းခံဓာတ်လေးပါးကို စွဲမှု၍တည်ကြသော ဝဏ္ဏ-အဆင်းရပ်၊ ဂန္ဓာ-အနံးရပ်၊ ရသ-အချို့ရပ်၊ အချင်းရပ်၊ သုဇာ-အဆီးအစေးအာဟာရရပ်များ ဖြစ်ကြသည်။

ခဲ၊ သံ၊ ကြော်၊ ကျောက်၊ အရိုးစသောဝဏ္ဏတို့၌ အမှန်း၊ အဖတ် အမာ ပထဝီဓာတ်လွန်ကဲသည်။ အာပေါ်ဓာတ်၏စွဲစည်းခြင်းသော အားကောင်းသည့်အတွက် ပထဝီဓာတ်မှုန့်တွေ အလွန်စွေ့စပ် ကြပ်တည်း၍ အကာသနှင့်တက္က ဝါယောင်းတည်။ ပထဝီများ၍ လေးသည်မှာသည်။ ရေး၌ ပထဝီ အမှန်းအဖတ်အမာ တွေ့ကို အရည်အဖျင့် အာပေါ်အဖွဲ့အစည်းစွေ့စပ်သည့်အတွက် အာကာသနှင့်ဝါယောင်းတည်။ သို့ဖြစ်၍ ရေသည် လေး၏။ အာပေါ်ဓာတ်လွန်သောကြောင့် အရည်အဖျင့် ဖြစ်သည်။

“ပထဝီ အာပေါ် အားကြီးလျှင် ဝါယောင်းတိမြှု။ ဝါယောအားကြီးလျှင် ပထဝီ အာပေါ် ငါတ်မြှု”
မှတ်လေ။

(ပရမဏ္ဍစက္ခကျမ်း ၇၅-၈၀မှ ကောက်နှုတ်ချက်)

ဘာဝရပ် ၂။ အထိုးအမဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သောရပ်ကို “ဘာဝရပ်”ဟု ခေါ်သည်။ လူတို့ဘာဝရပ်သည် အမသတ္တဝါတို့၏ တကိုယ်လုံး၌ ပြန်နှုန်း၌ တည်၏။ ပုရိသဘာဝရပ်သည် အထိုးသတ္တဝါတို့၏ တကိုယ်လုံး၌ ပြန်နှုန်း၌ တည်၏။ (အထိုးအမတို့၏ အဂ်ဂါးတော်ကို ဘာဝရပ်ဟု မှတ်မှားတတ်၏။ ထိုအရာဝတ္ထုကား ဘာဝရပ်မဟုတ်။ ဘာဝရပ်အတွက် ထင်ရှားသော အကျိုးဆက်သာတည်း။)

ဟဒယဝတ္ထုရပ်။ သားမြတ်နှစ်ခု အလယ် နှလုံးအိမ်၏ အတွင်း၌ ပုန်းသုက်စွဲခန်းကျယ်သော တွင်းကယ်ရှိ၏။ ထိုတွင်းကယ်၌ သွေးများစွာရှိ၏။ ထိုသွေးများကို ပြန်နှုန်းလျက် ဤဟဒယဝတ္ထုရပ်ပေါင်းများစွာ ရှိသည်။

မီဝိတရပ်။ ဤမီဝိတကား ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရပ်တို့၏ အသက်ပေတည်း။ ဤရပ်လည်း တကိုယ်လုံးမှာ ပြန်နှုန်းလျက်ရှိ၏။

(ဆောင်) ဘော-ပသာဒ၊ မီဝိတ၊ သူကဲ သွေး သည်းခြေ။
အစိုက်ယရှိသမျှ၊ မချအနှံနေ။

အာဟာရရပ်။ အလုပ် အဆုပ် အလွေးပြု၍ ရကောင်းသော အဖတ်ဖြစ်စေ အရည်ဖြစ်စေ အစာဟူသမျှကို “ကဗုဏ်ကာရ”ဟု ခေါ်သည်။ ကဗုဏ်ကာရ၌ပါသော အဆီအနှစ်အစေးကို “ဉာဏ်”ဟုလည်းကောင်း “အာဟာရရပ်”ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်။ ကဗုဏ်ကာရအာဟာရသည် ပါစကတေဇော်သော ဘေးရန်ကို၊ ဆာလောင်မှတ်သိပ်ခြင်းဟူသော ဘေးရန်ကို ပယ်နိုင်၏၊ ရုပ်ကို မဆောင်နိုင်၊ ကျေးဇူးမပြနိုင်။ ဉာဏသည် ဆာလောင်မှုကို မပယ်နိုင်၊ ရုပ်ကို ကျေးဇူးပြု၏။ အစာမှ ငါးပံ့ တပုံသာ ဉာဏဖြစ်သည်။ တပုံကို ပါစကာတ်မီးလောင်၏။ တပုံကို ဝမ်းပိုးစား၏။ တပုံသည် ကျင်ကြီးဖြစ်၏။ တပုံသည် ကျင်ငယ်ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ရသာရုနှင့် ဉာဏကို သဘောတူဟု အထင်မှားတတ်၏။ ရသ ဟူသည် “ချို့၊ ချဉ်၊ စပ်၊ ဖန်၊ အငန်၊ အခါး” ခြားကိုပါးတည်း။ ဉာဏကား ထိုထိုအစာ၌ပါသော အဆီ၊ အနှစ်၊ အစေးတည်း။

ပရိဇ္ဇာရပ်။ ရပ်ကလာပ်တို့ကို ရပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မရောယူက်အောင် ပိုင်းခြားတတ်သော အာကာသ(အကြား) ကို ပရိဇ္ဇာရပ်ဟု ခေါ်သည်။ ဤအာကာသရာတ်သည် ပရမတ်အစိုးမဟုတ်။ ရပ်ကလာပ်နှစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာသည်အခါ အလိုလိုပေါ်လာသော ပည်များဖြစ်သည်။ လက်နှစ်ချောင်းကို ပူးကြည့် စမ်းပါ။ အလိုလိုအကြားတစ်ခု ပေါ်လာပါလိမ့်မည်။

ဝိဉာတ်ရပ်။ မိမိအလိုဆန္ဒကို သူတစ်ပါးအား သိစေနိုင်သော အမူအရာထူးကို “ဝိဉာတ်ရပ်” ဟု ခေါ်သည်။ ကာယဝိဉာတ်ဟူသည် ကိုယ်ဖြင့်သိစေတတ်သော အမူအရာတည်း။ ဝစ်ဝိဉာတ်ကား နှုတ်ဖြင့် (စကားသံဖြင့်) သိစေတတ်သော အမူအရာတည်း။ လက်ယပ်၍ ပြရာ၌ “လာစေလိုသည်”ဟု သူတစ်ပါးက သိနိုင်ခြင်းသည် လက်ယပ်လိုက်သည်တွင် ပါဝင်နေသော ကာယဝိဉာတ်၏ အစွမ်းတည်း။ “လာခဲ့ပါ”ဟု အသံပြုရာ၌ “လာစေလိုသည်”ဟု သူတပါးက သိနိုင်ခြင်းသည် ထိုအသံတွင် ပါဝင်သော ဝစ်ဝိဉာတ်ရပ်၏ အစွမ်းတည်း။ သစ်ပင်လှပ်ဟန် ရထားခွတ်သံ စသည်တို့၌ ထိုလက်ယပ်မှု စကားပြောမှန်နှင့် အလှပ်ခြင်း အသံခြင်းတူပါလျက် “ဘာဆိုလိုမှန်း”မသိရသည်မှာ ထိုဝိဉာတ်မျိုးမပါသောကြောင့်တည်း။

အလွယ်ပြောရရင် ကိုယ်အမူအရာကြည့်ပြီး ဒီလူဘာဖြစ်နေလဲ သိလို့ရတာ ကာယိသည်ကြောင့်ပဲ။ ပြုနေရင် အဲဒီလူ စိတ်ချမ်းသာတယ်၊ မဲ့နေရင် အဲဒီလူစိတ်ညစ်နေတယ်။ စိတ်ချမ်းသာတယ် စိတ်ညစ်နေတယ် စသည်ဖြင့် သိအောင်လုပ်ပေးတဲ့ မျက်နှာအမူအရာဟာ ကာယဝိဉာတ်ပဲ။ အခြားအမူအရာတွေကိုလည်း ဤသို့ မှတ်ပါ။ စကားသံကြားပြီး စကားပြောသူရဲ့ အလိုဆန္ဒကို သိရတာဟာ ဝစ်ဝိဉာတ်ကြောင့်ပဲ။ စကားသံထဲမှာပါတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြနိုင်တဲ့ သဘောဟာ ဝိဉာတ်ပဲ။

လဟုတာ။ စိတ်ချမ်းသာသောအခါ, အာဟာရမျှတသောအခါ, ဥတု သာယာသောအခါတို့၌ ရုပ်ခန္ဓာပေါ့ပါးမှ ရှိသည်။ ရိုးရိုးရာရာမှ ထူးရားသော အမူအရာတည်း။ ဤအမူအရာကို “လဟုတာရပ်”ဟု သမတ်ရသည်။

မှုဒုတာ။ ထိုဆိုအပ်ခဲ့သောအခါများ၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏နှုံးညံ့မှုသည် ထူးခြားသော အမူအရာတည်း။ ထိုအမူအရာကို မှုဒုတာရပ်ဟု သမတ်ရသည်။

ကမ္မညာတာ။ ယခင်အခါ၌ ထိုထိုကိုယ်မှန်တိုက်မှုဝယ် ရုပ်ခန္ဓာ၏ ကောင်းမွန်ခံသားခြင်း ဖြတ်လတ်သွက်လက် ခြင်းသည် ထူးခြားသော အမူအရာတည်း။ ထိုအမူအရာကို “ကမ္မညာရပ်”ဟု သမတ်ရသည်။

ဥပစ္စာ။ “ဥပ်”သည် “အစ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ “အထက်၌”ဟုလည်း အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ “စယ”သည် ဖြစ်ခြင်း” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓာတ်စဉ် ပင်မဖြစ်ခြင်းနှင့် တဘဝအတွက် ရထိက်သမျှ ရပ်များ ပြည့်စုံသည့်တိုင်အောင် အထက်အထက်၌ တိုးတက်၍ ဖြစ်ခြင်းကို “ဥပစ္စာ” ဟူ၍ ဆိုအပ်သည်။

သန္တတိ။ တဘဝအတွက် ရထိက်သမျှရပ်များ ပြည့်စုံသည်က စ၍ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်)ကို သန္တတိဟု ဆိုသည်။

ရေတာ။ ရပ်၏ ရင့်ရော်မှာ (ရပ်၏ ဌီခဏကို ဆိုလိုသည်)

အနိစ္စတာ။ ရပ်၏ မမြဲမှာ ပျက်စီးမှု(ရပ်တို့၏ ဘင်ကို ဆိုလိုသည်)

ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာသိစရာများ

ပသာဒချင်း မရောနော

ကာယပသာဒသည် တကိုယ်လုံး၌ ပျုံနှံသဖြင့် စက္ခပသာဒ၌ ဖြစ်ရာတွင် ကာယနှင့် စက္ခရောနောနသည်ဟု ထင်မှတ်စရာရှိ၏၊ ထိုသို့ မဟုတ်ပေ။ မှိရာမဟာဘုတ်ချင်း လက္ခဏာချင်း ကွဲပြားသည့် အတွက် မရောယုက်။

စက္ခပသာဒ စသည်တို့သည် မဟာဘုတ်ကိုမှိရသော ဥပါဒါရပ်များချည်းတည်း၊ ထိုသို့မှိရအုပ် ကိုယ့်မဟာဘုတ်နှင့်ကိုယ် ဖြစ်၏၊ စက္ခစသည်၏မှိရာ မဟာဘုတ်ကို ကာယပသာဒက မဖို့၊ ကာယပသာဒ၏ မှိရာမဟာဘုတ်ကိုယ်း စက္ခစသည်တို့က မဖို့၊ ဤသို့မှိရာ မဟာဘုတ်ချင်းအားဖြင့်လည်း ကွဲပြားကြကုန်၏၊ စက္ခပသာဒသည် ကြည့်လိုသောတဏော အရင်းခံသည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘုတ်ကို ကြည်လင်စေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏၊ သောတပသာဒသည် ကြေားလိုသောတဏော အရင်းခံသည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘုတ်ကို ကြည်လင်စေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏၊ ဤသို့ လက္ခဏာလည်းကွဲပြားသဖြင့် ကိုယ့်ကလာပ်ကိုယ်တည်၍ ကိုယ့်မဟာဘုတ်ကိုယ် မှိရကား ပသာဒချင်း မရောယုက်ပါ။

ဘာဝရပ်

ပဋိသန္ဓာ၊ က ပါလာသော ဘာဝရပ်မျိုးစွဲအားလျော်စွာ လိုက်၊ နိမိတ္ထာ၊ ကုတ္ထာ၊ အကာပွဲတို့သည် မိန်းမ ယောကျားတို့ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ပေါ်ထွက်ထင်ရှားလာကုန်၏၊ သို့စေတတ်သောကြောင့် လိုက်မည်၏၊ မိန်းမတို့၏ လက်ခြေ မျက်နှာ ကိုယ်လုံးကိုပေါက်သည် ယောကျားလောက်မကြီးမား၊ ထို့ကြောင့် မကြီးမားသော လက်ခြေစသည်တို့ကို ကြည့်ရှုသူတို့အား မိန်းမဟု သို့စေတတ်၍၊ ကြီးမားသော လက် ခြေစသည်တို့ကား ယောကျားဟု သို့စေတတ်သဖြင့် လိုက်မည်၏၊ မိန်းမအင်္ဂါ ယောကျားအင်္ဂါလည်း လိုက်မည်၏။

မိန်းမဟုလည်းကောင်း ယောကျားဟုလည်းကောင်း သိကြောင်းအမှတ်အသားသည် နိမိတ္ထမည်၏၊ လိုက်အမှတ်အသားသည် ခန္ဓာကိုယ်၌ မူလအထည်ကိုယ် အဖြစ်ဖြင့် ပါလာသော အမှတ်အသားတည်း၊ နိမိတ္ထအမှတ်အသားကား နောက်မှ အပေါ်ယံဖြစ်လာသော အမှတ်အသားတည်း။ မှတ်ဆိတ်ကျင့်စွယ် မရှိခြင်းသည် မိန်းမ၏ နိမိတ္ထ၊ မှတ်ဆိတ်ကျင့်စွယ်သည် ယောကျား၏ နိမိတ္ထ ဖြစ်သည်။

အပြုအမူသည် ကုတ္ထမည်၏၊ ငယ်ချယ်စဉ်က ဗန်းငယ်၊ စကောင်ယြိဖြင့် ဈေးရောင်းတမ်း၊ ယက္ခန်းရက်တန်း စသော ကစားမျိုးသည် မိန်းမတို့ အပြုအမူဖြစ်၏၊ ရထားငယ် ထွန်ငယ်ဖြင့် လယ်ထွန်တန်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်တန်းစသည်ဖြင့် ကစားခြင်းသည် ယောကျားတို့ အပြုအမူဖြစ်သည်။

အသင်အပြင် ဟန်ပန်အမူအရာကို အာက္ပဗာ ခေါ်သည်။ မိန်းမတို့၏ သွားဟန်လာဟန် စားသောက်ဟန် စကားပြောဟန်စသည်တို့သည် ယောကျားများလောက် သန့်သန့်ရှင်းရှင်းမရှိ၊ ယောကျားတို့၌ တို့အမူအရာများ သန့်ရှင်း၏။

နုံးပဏ္ဍာက်, ဥာတော့ဗျား, လိန်ပြန်ပုံ

နုံးပဏ္ဍာက်များ၌ ဘာဝရပ်နှစ်မျိုးလုံးမရှိ၊ မျိုးစွဲဖြစ်သော ဘာဝရပ်မရှိသော်လည်း ကျင့်ငယ်လမ်းပေါက်မှာ အထိက်အလျောက် ပါရှိပေးမည်သာ။

မိန်းမဖြစ်စေနိုင်သောကံ၊ ယောကျားဖြစ်စေနိုင်သောကံ၊ ဤကံနှစ်မျိုးကြောင့်ဖြစ်သော အင်္ဂါေတ်ရှိသူကို "ဥာတော့ဗျား"ဟု ခေါ်သည်။ သို့သော် အင်္ဂါေတ်နှစ်မျိုး တပြီးနက် ဖြစ်ပေါ်သည်မဟုတ်၊ အကြောင်းအားလျော့စွာ တမျိုးစီသာ ထင်ရှားပေါ်လာသတဲ့။

မိန်းမဥာတော့ဗျား ယောကျားဥာတော့ဗျားဟု နှစ်မျိုးရှိရာ မိန်းမဥာတော့ဗျား၌ ကဲ့စွာဘာဝရပ် အမြဲပါ၏၊ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အဝတ်အစား အသွားအလာတို့မှာ ရှိုးရှိုးမိန်းမများနှင့်တူ၏။ ထူးခြားချက်ကား အခြားမိန်းမတစ်ယောက်ကို မြင်ရှု ယောကျားစီတ် ပေါက်လာသောအခါ ရေးကံကို အဖော်သဟဲပြုလျက် ရာကိစိတ်ထွေမှုကြောင့် မိန်းမအင်္ဂါေတ် မထင်ရှားတော့ပဲ ယောကျားအင်္ဂါေတ် ထင်ရှားရလေသတဲ့၊ ယောကျားဥာတော့ဗျား၌ ပုံရှိသာဘာဝရပ်အမြဲပါပုံ၊ ပုံသဏ္ဌာန် အနေအထား အဝတ်အစားတို့ ယောကျားရှိုးရှိုးနှင့်တူပုံ၊ အခြားယောကျားတယောက်ကိုမြင်၍ မိန်းမစိတ်ပေါက်လာသော အခါ ရေးကံကို အဖော်သဟဲပြုလျက် ရာကိစိတ်ထွေမှုကြောင့် ယောကျားအင်္ဂါေတ် မထင်ရှားတော့ပဲ မိန်းမအင်္ဂါေတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ကို စဉ်းစားကြပါ။ မိန်းဥာတော့ဗျားသည် ကိုယ်တိုင် ကိုဝန်ယူသည့်အပြင် ယောကျားကိစ္စကိုဆောင်ရွက်လျက် အခြား မိန်းမကိုလည်း ကိုယ်ဝန်ပေးနိုင်၏။ ယောကျား ဥာတော့ဗျားကား ကိုယ်ဝန်သာပေးနိုင်၍ ကိုယ်ဝန်မယူနိုင်။

ပုလ္လိုင်မှုက္ခာတို့လိုင်ပြန်ပုံ

ဘာဝရပ်နှစ်မျိုးတွင် ပုရိသဘာဝသည်မြတ်၏၊ လူတို့ဘာဝသည် ညံ့၏၊ ထိုဘာဝရပ်အတွက် ပေါ်ထွက်သော လိုက်စသည်များလည်း အယုတ်အမြတ် ခြားနား၏၊ ထို့ကြောင့် ယောကျိုးဖြစ်အောင် စီမံ နိုင် သောကံသည် အားကောင်း၏၊ မိန်းမဖြစ်ရန် စီမံသောကံကား အားသေး၏၊ ထိုတွင် အားကောင်းသော ကုသိုလ် ကံက စီမံလိုက်သည့်အတွက် ပုရိသဘာဝရပ်ကို ရရှိပြီးသော်လည်း ရှေးရှေးဘဝက ပရဒါရိက (သူ့မယားကို ပြစ်မှုးသော) အကုသိုလ်ကံ၊ သောရေယဉ်သူငွေးသားကဲ့သို့ ယခုဘာဝမှာပင် မတော်မလျော်ရာကဖြစ်မှု အကုသိုလ်ကံကြီးက မူလစီမံလိုက်သော ကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းသတ္တိကို နှိုက်စက်လျင် မူလကုသိုလ်ကံသည် သတ္တိစွမ်းပကား နည်းပါးလာသဖြင့် ပုရိသဘာဝရပ်ကို ဆက်လက်မဖြစ်စေနိုင်တော့ဘဲ လူတို့ဘာဝရပ်ကိုသာ ဖြစ်စေရတော့သည်။ ထိုအခါ ပုရိသဘာဝရပ်အတွက် ပေါ်ထွက်ပြီးသော လိုက်စသည်တို့ တဖြေးဖြေးကွယ်ပၢ် လူတို့ဘာဝအတွက် လိုက်စသည်များ တဖြေးဖြေး ပေါ်ထွက်သည်ကို ‘လိန်ပြန်သည်’ဟု ပြောဆိုရလေသည်။

လူတို့လိုင်မှ ပုလ္လိုင်ပြန်ပုံ

အချို့သောကုသိုလ်ကံသည် ပရဒါရိကစသော အကုသိုလ်ကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် အစွမ်းသတ္တိ မထက်သဖြင့် ပဋိသန္ဓကျိုးပေးစဉ်ကပင် လူတို့ဘာဝရပ်ကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် ထိုသူသန္ဓာန်၌ ဗြဟ္မာစရိယကိုကျင့်ခြင်းမိစ္စာစာရကို ရှောင်ကြုံခြင်း ယောကျိုးဘဝကို တောင့်တၢ် ကောင်းမှုပြုခြင်းစသော ကုသိုလ်ကံများလည်း ရှေးရှေးဘဝက ရှိခဲ့သေးလေရာ ထိုကံများသည် ပဝတ္တိအခါ၌ အခွင့်သာသဖြင့် မူလပဋိသန္ဓကျိုးကို ပေးခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ၏သတ္တိကို ဖြည့်စွက်ကျညီပြန်သောကြောင့် မူလကံသည် သတ္တိအင်အား ကြီးမားလာသဖြင့် လူတို့ဘာဝရပ် ဥပါဒ်နှုံးဘင်စွဲ၏ အချုပ်မှာ ပုရိသဘာဝရပ်ကို ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုအခါ လူတို့ဘာဝရပ်များအတွက် လိုက်စသော အကျိုးဆက်များ ကွယ်ပလျက် ပုရိသဘာဝအတွက် အကျိုးဆက်များ ထင်ရှားပေါ်ပေါကၢ် ယောကျိုးပုံဟန် လိန်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သည်။

သြို့ဟုဘာသာနှုံးကာ ၄၅၇-၄၆၀

ကာယဝိည်တ်, ဝစီဝိည်တ်

လက်ခြေစသည်ကို လူပ်ပြသူ စကားပြောသူတို့၏ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကို သိဖောက် သော ထူးခြားသော အမူအရာတမျိုးသည် ဝိည်တ်မည်၏၊ ထိုထူးခြားသော အမူအရာသည် ပရမတ္တအားဖြင့် အထင်အရားရှိသော သီးခြားရပ်တမျိုးမဟုတ်။ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကို လူပ်ရှားသော ကိုယ်ကာယ(လက်စသည်)ဖြင့် သိဖောက်သော အမူအရာထူးသည် ကာယဝိည်တ် မည်၏။

တပည့်တယောက်လာစေလို၍ လက်ယပ်ခေါ်ရှုံး (၁) ရေးဦးစွာ လာစေလိုသောစိတ်ဖြစ်၏၊ (၂) စိတ်ဖြစ်သည် နှင့်တပြီင်နက် စိတ္တရေပ်ကလာပ်တွေ ခန္ဓာကိုယ်၏ ထိုထိအရပ်၏ အမြာက်အများဖြစ်၏၊ လူပ်ရှားမည့်လက်၌ဖြစ်သော စိတ္တကေလာပ်တွင် ဝါယောဓာတ်သည် အခြားမဟာဘုတ်ထက် သတ္တိလွန်ကဲ၏။ ပကတိရိုးရာအခါကဲ့သို့ အေးအေးဆေးဆေး မဟုတ်ပဲ ထိုဝါယောဓာတ်မှာ ထူးခြားသော အမူအရာတမျိုးလည်းပါ၏။ ထိုဝါယောဓာတ်၏ ထူးခြားသော အမူအရာသည် ဤကာယဝိည်တ်ပင်တည်း။ မျက်စိတိမှုတ်ခန့် ကာလအတွင်း၌ ကုဋ္ဌတသီန်းခန့်မျှ စိတ်တွေဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ထိုစိတ်တို့ တွင် ဝိည်တ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်များလည်း အတော်များများ ပါရှိရကား ထိုစိတ်များဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ဝါယောဓာတ်လွန်ကဲသော စိတ္တကေလာပ်တွေ အထပ်ထပ် ဖြစ်သည့်အတွက် လက်အငြိမ်မနေပဲ လူပ်လျက်ရမ်းလျက်နေ၏။ ထိုသို့ လူပ်ရှုံး သစ်ပင်များလေ တိုက်သကဲ့သို့ အရမ်းမဲ့မလူပ်ပဲ စိတ်၏အလိုကျအောင် ဝါယောဓာတ်နှင့် ဝိည်တ်တို့က ဖြစ်ကြရသည်။ ထိုကြောင့် လျော့ပိုင်းမှနေ၍ တယောက်တည်း လျှော်ခတ်သူသည် လျောကို လိုရာအရပ်သို့ရောက်အောင် လျှော့ပဲ၊ ပဲသကဲ့သို့ ဝါယောဓာတ်နှင့် ဝိည်တ်ကလည်း တကွဖြစ်ဘက်ရပ်များကို စိတ်အလိုအတိုင်း လက်ယပ်နေပဲ လူပ်ရှားအောင် လျှော့ပဲ-ပဲပေးလေသည်။

ဤကဲ့သို့ အစီအစဉ်ဖြင့် လက်ကို လူပ်ရမ်း၍ ပြလိုက်သောအခါ တပည့်က ‘ဆရာသည် ငါ ကိုလာ စေချင်၏’ဟု ဆရာ၏အတွင်းအလိုဆန္ဒကို သိရလေသည်။ ဤကဲ့သို့ သိရှုံး ‘စိတ်၊ စိတ္တရေပ်၊ လူပ်ရှားမှု၊ အမူအရာထူး’ဟု အချုပ်မှတ်ဖို့ရာ အချက်လေးခု ရှိ၏။ ထိုတွင် စိတ်သည် အလိုဆန္ဒကို သိနိုင်သလော့၊ စိတ်က သိစေလျှင် မလူပ်မယုက်စိတ်သက်သက်ဖြစ်ခိုက်မှာ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကိုသိရာ၏။ ထိုသို့လည်း မသိစေနိုင်ကြ၊ သို့အတွက် စိတ်သည် အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကို သူတပါးအား မသိစေနိုင်။

စိတ္တရေပ်တွေသည် အလိုဆန္ဒကို သိစေသလော့၊ . . . စိတ္တရေပ်က သိစေလျှင် မလူပ်မယုက် ငြိမ်သက်စွာ နေခိုက်မှာ စိတ္တရေပ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်နေသောကြောင့် အလိုဆန္ဒကိုသိရာ၏။ ထိုသို့လည်း မသိစေနိုင်ကြ၊ သို့အတွက် စိတ္တရေပ်ရိုးရိုးကလည်း အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကို မသိစေနိုင်။

လူပ်ရားမှုသည် အလိုဆန္ဒကို သိစေနိုင်သလော, လူပ်ရာမှ သက်သက်က အလိုဆန္ဒကို သိစေနိုင်လျှင် အိပ်ပျော်စဉ် လက်ခြေလူပ်ရာ၌ အလိုဆန္ဒကို သိရာ၏၊ ထိုသို့လည်း မသိနိုင်။ လူပ်ရားသော လက်၏ အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော စိတ္တေကလာပ်တွေမှာ ဝါယောဓာတ်ပါ၏၊ ထိုဝါယောဓာတ်များ၏ ထူးခြားသောအမူအရာကြောင့်သာ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒကို သိရာ၏၊ ထိုထူးခြားသော အမူအရာသည် ဝိညာပင်တည်း။

အတွင်းသဘောအလိုဆန္ဒကို သိစေတတ်သော အမူအရာထူးသည် ဝိစိုးညာတ်မည်၏၊ တပည့်တယောက်ကို လာစေ လို၍ နှုတ်ဖြင့် ခေါ်လိုက်ရာ၌ လာစေလိုသောစိတ်ဖြစ်၏၊ လာစေလိုသည့်အတွက် ခေါ့စိုးရန် စကားလုံးကြံစည်၏၊ ထိုနောက် 'လာ' ဟု ပြောဆိုမည့်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တေရေပ်အစုတွင် ပထဝီဓာတ်သည် သတ္တိလွန်ကလျက်ရှိ၏၊ ပကတိရိုးရာအခါကဲ့သို့ အေးအေးဆေးမဟုတ်ဘဲ ထိုပထဝီဓာတ်မှာ ထူးခြားသော အမူအရာပါ၏။ ထိုပထဝီဓာတ်၏ ထူးခြားသော အမူအရာသည် ဤဝိစိုးညာပင်တည်း။ (လည်ချောင်းစသောအရပ်ဝယ် ကမ္မဒ ဥတုမ အာဟာရမ ပထဝီဓာတ်တို့လည်း အမြဲ ဖြစ်လျက်ရှိ၏) လည်ချောင်းစသောအရပ်ဝယ် ထိုအမူအရာထူးပါရှိသော စိတ္တေပေထဝီဓာတ် နှင့် ကမ္မဒ ဥတုမ အာဟာရမ ပထဝီဓာတ်တို့ ထိခိုက်မိကြလေသည်၊ ထိုအခါ အသံဖြစ်၏၊ သို့သော် အများကြားအောင် မထင်ရှားသေး၊ ထိုကဲ့သို့ စိတ္တေပေထဝီနှင့် ကမ္မဒ ဥတုမ အာဟာရမ ပထဝီဓာတ်တို့ အထပ်ထပ် ထိခိုက်မိကြလေရာ လက်ဖျစ်တချက်တီးလောက်ကြာလျှင် 'လ'ဟု မပိုတပီ အသံပေါ်လာ၍ နှစ်ချက်တီးလောက်အကြာမှာ ထံးစံအတိုင်း ပိုသအောင် 'လာ'ဟု အသံပေါ်လာသည်၊ ထိုကဲ့သို့ ပထဝီဓာတ်ချင်း ထိခိုက်ရာဝယ် တော်စွာလျှော်စွာ မထိခိုက်ဘဲ ဝိစိုးညာတ်ပါသည့်အတွက် စိတ်ကူးတိုင်း အသံဖြစ်အောင် ထိခိုက်မိကြလေသည်။

သုပြိုပ်ဘာသာနှင့်ကာ ၄၇၂-၄၇၄

ဖော်နှုန်းသဘောကို အကျယ်ပြခြင်း

တွေ့ထိလို့ရသော ပထဝီ တေဇော ဝါယော ဓာတ်ကြီးသုံးပါးသည် ဖော်နှုန်းမည်၏၊ ငှုံးဓာတ်ကြီးသုံးပါးသည် ကာယပသာဒ် တပြိုင်နက် ထင်နိုင်၊ ထိခိုက်နိုင်၏၊ သို့သော် သုံးမျိုးလုံးကို ကာယဝိညာဏ်စိတ်က တပြိုင်နက် မသိနိုင်။ နှလုံးသွင်းရာ၊ စိတ်အာရုံစိုက်ရာ၊ အစုအဝေးများရာတို့မှာ တပါးပါးကို အာရုံပြနိုင်သည်။

ထမင်းလုံးကို မှသည်ပြောသည် စုံစမ်းသောအခါ ထမင်းလုံး၌ တေဇော ဝါယောတို့ ရှိသော် လည်း ပထဝီကိုသာ စိတ်က သိသည်။ ရေနွေးထဲ လက်ချုပ် ပူသည်အေးသည် စုံစမ်းသည့်အခါ ရေနွေးမှာ ပထဝီ ဝါယောတို့ရှိသော်လည်း တေဇောကိုသာ စိတ်က သိသည်။ နွေကာလ လေသာပြတင်း ဖွင့်၍ လေညှင်းခံသည့်အခါ လေတွင် ပထဝီတေဇောရှိသော်လည်း ဝါယောကိုသာ စိတ်က သိသည်။ ဤသို့ နှလုံးသွင်းရာ တပါးစီကိုသာ သိသည်။

သစ်ငတ်ကို ခလုတ်တိုက်မိသည့်အခါ သစ်ငတ်ဝယ် တေဇာ, ဝါယောရှိသော်လည်း ပထဝီကိုသာ စိတ်က သိသည်။ မီးကို နင်းမိသည့်အခါ မီးမှာ ပထဝီဝါယောရှိသော်လည်း တေဇာကိုသာ စိတ်က သိသည်။ နားရွက်ကို လေပြင်းခတ်သည့်အခါ လေဝယ် ပထဝီ, တေဇာတို့ရှိသော်လည်း ဝါယောကိုသာ စိတ်က သိသည်။ ဤသို့ အစုအဝေးများရာ တပါးစီကိုသာ စိတ်က သိသည်။

အပ်ဆယ်ချောင်းဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ထိုးစိုက်လျှင် ဆယ်ချောင်းလုံးကို တပြိုင်နက် မသိ။ ကာယပသာဒများရာ, ထိခိုက်မှုများရာ၏သာ စိတ်က ဦးစွာသိသည်။ ကြက်တောင်ဖြင့် အနာကို ဆေးသုတ်ရာတွင် အမွှေးတိုင်က ကာယပသာဒကို ထိသော်လည်း ကာယပသာဒများရာ အရပ်၏သာ စိတ်က သိသည်။

မီးတိန္တာ

မီးတိန္တာသည် တကွဖြစ်ဘက် ကမ္မရေပ်တို့ကို စောင့်ရှောက်သောကြောင့် ကမ္မရေပ်များ၏ အသက်တည်း၊ ထင်ရှားစေအံ့-စိတ္တာ ဥတု၊ အာဟာရရေပ်တို့သည် စိတ် ဥတု အာဟာရတို့ ထင်ရှားရှိနေခိုက်မှာ ဖြစ်ကြရသောကြောင့် (အမိထင်ရှားရှိနေသောသားကို သူတပါးက စောင့်ရှောက်ဘွယ် မလိုတော့ သကဲ့သို့) တပါးသော တရားတို့က စောင့်ရှောက် ဘွယ်မလို့၊ စိတ် ဥတု အာဟာရတို့ကပင် ထင်ရှားအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်ကြသည်။ ဤကမ္မရေပ်တို့မှာ အကြောင်းကံတရား ချုပ်ပြီးနောက် အတော် ကြာမှ (တချို့ ကမ္မရေပ်များသည် ကံနှင့် ဘဝပေါင်းများစွာ ကွာခြားပြီးမှ) ဖြစ်ပေါ်ရကား (အမိမဲ့သားကို နှို့ထိန်းက စောင့်ရှောက်ရသကဲ့သို့ ထိရပ်တို့ အသက်တမ်းအတိုင်း ဆက်လက်တည်တဲ့နှင့်ရန် မီးတိန္တာက စောင့်ရှောက်ပေးရသည်။) ထိုကြောင့် စက္ခဒသက ကလာပ် ဦးပါသော ရပ်ကိုးခုကို ထိုကလာပ် ဦးပါသော မီးတိသည် စောင့်ရှောက်၏။ ဤသို့ ကမ္မကေလာပ် ကိုးစသည်းဦးပါသော မီးတိ, က မိမိ၏ ကလာပ်တူရပ်များကို စောင့်ရှောက်သည်။

သြို့ဟုသာ ၂၅-၄၆

ခန္ဓာကိုယ်တည်ဆောက်ပုံ

ဓာတ်ကြီးလေးပါး သဘောသွားကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားပါ၊ ရေးဦးစွာ မြေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော လူရှုပ်ကလေးကို စဉ်းစားကြသည့်ပါ။ မြေမှန်ချည်းသက်သက် လူရှုပ်ဖြစ်နိုင်မလား၊ မဖြစ်နိုင်။ မြေမှန်ချည်းထားလျှင် လေတိုက်သဖြင့် လွင့်သွားလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ရေဖြင့် ဆွတ်ဖျန်းပေးရာ၏။ မြေနှင့်ရေပေါင်းမိရုံမှုဖြင့် လူရှုပ်ဖြစ်နိုင်မလား၊ မဖြစ်နိုင်သေး။ ရေဆွတ်ထားသော မြေမှန်များ လုံးထွေးမိအောင် စုပေးရည်းမည်။ ထိုမှုလောက်ဖြင့်လည်း လူရှုပ်မဖြစ်သေး၊ ရေဆွတ်ထားသာဖြင့် စိုဖတ်ဖတ်မနေအောင် နေပူလှမ်းရလိမ့်သီးမည်။ ထိုကဲ့သို့ မြေဓာတ်, ရေဓာတ် (လုံးထွေးမိအောင် ပြုမှုဟူသော) လေဓာတ် နေပူဟူ

သော မီးဓာတ်တို့ဖြင့် သင့်တင့်ညီများနေသော ခွဲ့ကိုမှ အရပ်လုပ်တတ်သူက ပြုလုပ်ပေးသဖြင့် လူရပ်ဖြစ်လာရလေသည်။

ထိုအတူ ခန္ဓာကိုယ်၌ မြေဓာတ်ကို လွင့်မသွားရအောင် ရေဓာတ်က စီမံစိလျက် ရှိ၏၊ စိုဖတ်ဖတ်မရှိရအောင် တေဇောဆိတဲ့ အင့်င့်ဓာတ်က အမြဲ အင့်ပေးလျက်ရှိ၏၊ ဝါယောဟူသော လေဓာတ်က တဖွဲ့စီတဖွဲ့စီ တွဲမိအောင် ဖိညှပ်လျက် တောင့်မာစေသည်။ ထိုသို့ တရုစိ တဖွဲ့စီ တကလာပ်စီ တည်နေသော ဓာတ်ကြီးလေးခုကို ပကတိစက္ခဖြင့် ကြည့်၍ မမြင်နိုင်၊ အလွန်သေးငယ်လှသေး၏၊ ပရမာဏုဖြူခေါ်သော အသေးဆုံးမြှုမှန်ကလေးသာဖြစ်၏၊ ထိုဓာတ်ကြီးလေးခု အစုအစွဲများစွာ ပေါင်းမိတဲ့အခါကျမှ အများမျက်မြင် ထင်ရှားအောင် အသားအရှိုးစသော ပုံသဏ္ဌာန်များပေါ်လာသည်။

ထိုအသားအရှိုးစသည်ဖြင့် ဓာတ်ကြီးလေးခု အစုအဝေးဖြစ်အောင် ရှေးကံက စီမံလိုက်သဖြင့် ‘လူ’ ဟု ခေါ်သော ရပ်ကောင်ကြီး ဖြစ်လာသည်။ ထိုဓာတ်ကြီးလေးခုတို့ တကလာပ်စီနေရာ၌ တကလာပ်နှင့် တကလာပ် မရောမိအောင် အာကာသဓာတ်တရုတ်များနှင့်ခုအလယ်မှာ အမြှုပါရှိရသည်။

ထိုရပ်ကောင်ကြီး သွားဟန်လာဟန် ထိုင်ဟန်ရပ်ဟန် အိပ်ဟန်လျောင်းဟန် စသည်ဖြင့် ပုံဟန်အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင် ဝါယောဓာတ်က ဆောင်ရွက်၏၊ ဝါယောဓာတ်က အမျိုးမျိုးဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ‘စိတ်’ဟု ခေါ်သော ဝိညာဏာဓာတ်က စီမံဖန်တီးလေသည်။ ထိုဝိညာဏာဓာတ်သည်ပင် သိမှတ်ဖွယ်အသွယ်သွယ်ကို သိမှတ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်၌ အချုပ်အခြာတရားများကို ကြပ်ကြပ်စဉ်းစားပါလျှင် ပထမ့်၊ အာပါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသနှင့် ဝိညာဏာဟူသော ဓာတ်ခြောက်ပါးသာ ထင်ရှားရှိကြောင်း တွေ့ရလေသည်။

သပြုဟင်ဘာသာဇူးကာ-၄၄၇

ရူပက္ခန္တခေါ် ရုပ်တရားများကို ဝိပဿနာရှုပုံ

ကိုယ်ထဲမှာ စမ်းသပ်ကြည့်သည့်အခါ ခက်မာကြမ်းတမ်းတာကို တွေ့ရမယ်။ ကြမ်းတာကလ နည်းနည်း ကြမ်းတာနဲ့ များများကြမ်းတာရှိတယ်။ များများကြမ်းတာကို ခက်မာပထဝီ၊ နည်းနည်းကြမ်းတာ ကို နူးညံ့ပထဝီလို့ ခေါ်တယ်။ ဥပမာ - ဝါဂ္ဂမ်းဟာ နူးညံ့တယ်၊ ဒါပေမဲ့ ဝါဂ္ဂမ်းထက် နူးညံ့တာနဲ့စာရင် ဝါဂ္ဂမ်းက ကြမ်းသွားပြန်ရော။ ဝါဂ္ဂမ်းကို ကိုယ်ပေါ်မှာ တို့ကြည့်ရင် ဝါဂ္ဂမ်းက နှတယ်။ မျက်လုံးမှာ တို့ကြည့်ရင်တော့ ဝါဂ္ဂမ်းက ကြမ်းတယ်။ မျက်စိက နှတယ်။ ဒါကြောင့် နှတယ်ကြမ်းတယ်ဆိုတာ အခြေ အနေမှတည်ပြီး ပြောတယ် မှတ်ပါ။ သို့သော် နှတယ်ပဲပြောပြော ကြမ်းတယ်ပဲ ပြောပြော၊ ပထဝီကို ပြောတယ်လို့ သိရမယ်။ ခန္ဓာကိုယ်နဲ့ အခြားအရာတဲ့ တွေ့တဲ့အခါ မာတဲ့ နည့်တဲ့ သဘောတွေ သိရတယ်။ အဲဒါ ပထဝီကို သိတာပဲလို့ မှတ်ပါ။

အရည်သဘော အစိုးသဘောတွေဟာ အာပေါ်ဓာတ်ပဲ၊ ကိုယ်ထဲမှာလည်း အရည်ဓာတ် အစိုးဓာတ်တွေ ရှိတာပဲ။ အဲဒါ ကိုယ်ထဲက အာပေါ်ဓာတ်လို့ သိရမယ်။

အပူအအေးသဘောက တေဇောပဲ။ အပူအအေးဆိုတာ အခိုးအငွေ့ကို အခြေအနေအရ သတ်မှတ် ပြောဆိုတဲ့သဘောပဲ။ ဥပမာ - သောက်ရေအိုးက ရေဟာ အေးတယ်။ သို့သော် ရေခဲရေနှင့် စာရင် သောက်ရေအိုးထဲက ရေဟာ ပူသွားပြန်ရော။ ဒါကြောင့် ပူတာအဆင့်ဆင့် အေးတာအဆင့်ဆင့် မှန်သမျှကို တေဇောဓာတ်လို့မှတ်။ ကိုယ်မှာ စမ်းကြည့်ရင် ပူတာအေးတာတွေ့ရတယ်။ စမ်းမကြည့်လဲ စိတ်က ကိုယ်မှာ ကပ်ကြည့်လိုက်ရင် ပူတာအေးတာ တွေ့ရတယ်။ လည်ချောင်းမှာ အာရုံစိုက်ကြည့်ရင် ပူတာလေး တွေ့ရတယ်။ အဲဒါဟာ တေဇောဓာတ်ပဲ။ အဲဒီတေဇောဓာတ်ကို ဆက်တိုက်သိနေအောင် လုပ်နေရင် တရားမှတ်နေတာပဲ။

ထောက်ကန်တောင့်တင်း လူပ်ရှားတဲ့သဘောဟာ ဝါယောဓာတ်ပဲ။ ထိုင်တဲ့အခါမှာ ကိုယ်ကို လဲမသွားအောင် ဝါယောက ထောက်ကန်ပေးထားတယ်။ ကိုယ်ကို အာရုံစိုက်ကြည့်လိုက်ရင် တောင့်တင်းတဲ့ သဘောကို တွေ့ရမယ်။ အဲဒီတောင့်တင်းတဲ့သဘောကို ဆက်တိုက်သိနေအောင်လုပ်တာဟာ တရားထိုင်တာပဲ။ လူပ်ရှားတာလဲ ဝါယောပဲ။ စကြိုလျှောက်တရားမှတ်တဲ့အခါ သွားတယ် သွားတယ်လို့ မှတ်ရတယ်။ ဒါမှ မဟုတ် ပိုအသေးစိတ်မှတ်ချင်ရင် ကြွတယ် လုမ်းတယ် ချေတယ်လို့ မှတ်ရတယ်။ အစတော့ ခြေထောက်ကို သိနေလိမ့်မယ်။ သမာဓိရတဲ့အခါ တောင့်တင်းတဲ့သဘော တွန်းကန်တဲ့သဘော လူပ်ရှားတဲ့ သဘောကိုပဲ သိလိမ့်မယ်။ အဲဒါ ဝါယောကို သိတာပဲ။ ဒီဝါယောကို ဆက်တိုက်သိအောင်လုပ်နေတာကို တရားရှုတယ်လို့ ပြောကြတယ်။

ယောကိတယောက်ဟာ အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို ဖြောင့်ဖြောင့်ထားပြီး တင်ပလ္လာင်ခွေထိုင် တရားမှတ်မယ် ဆိုရင် ခါးမှာ တောင့်တင်းတာ ထင်ထင်ရားရားတွေ့ရမယ်။ အဲဒါကို သိပြီး ထိုင်တယ်ထိုင်တယ်လို့ မှတ်။ ထိုင်တယ်ထိုင်တယ် အမည်မပေးရင်လဲ ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ တောင့်တင်းတာကို ဆက်တိုက်သိရမယ်။ အဲဒါ ဝါယောဓာတ်ကို မှတ်တာပဲ။ လူပ်တဲ့အခါမှာ လူပ်ရားဝါယောတွေ့ရမယ်။ တရားထိုင်စဉ် ကိုယ်မှာ ပူတာအေးတာ တွေ့နိုင်တယ်။ တင်ပါးနဲ့ကြမ်းပြင် ထိတာကို ထိတယ်ထိတယ်လို့ မှတ်နိုင်တယ်။ အဲဒီကို စိတ်ကအာရုံစိုက်ရင် မာတာပျော့တာ ပူတာအေးတာ တွေ့နိုင်တယ်။ ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ အစိအရည်သောတွေ တွေ့နိုင်တယ်။

ဒီဓတ်လေးပါးကို မရှုလိုက်ရင် တက္ကာ (လောဘ)နဲ့ သာယာမယ်။ ဒီနိုင်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါလို့ စွဲလမ်းမယ်။ တက္ကာဒီနိုင်နဲ့ သာယာစွဲလမ်းစရာတွေကို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာလို့ ခေါ်တယ်။ ရုပ်တရားမှန်သမျှ သာယာစွဲလမ်းစရာတွေချည်းပဲ။ နာမ်တရားမှာတော့ မဂ်စိတ် င့်-ခု၊ ဖိုလ်စိတ် င့်-ခု ဟာ သာယာစွဲလမ်းစရာမဟုတ်လို့ လောကီစိတ် ၈၁-ပါး ကသာ သာယာစွဲလမ်းစရာဖြစ်တယ်။

မြင်တဲ့အခါ မြင်တယ်ရာ၊ ကြားတဲ့အခါ ကြားတယ်ရာ၊ နံတဲ့အခါ နံတယ်ရာ၊ စားတဲ့အခါ စားတယ်ရာ၊ အရသာနဲ့ လျှောနဲ့ တွေ့တဲ့အခါ ချို့ရင် ချို့တယ်ရာ၊ ချဉ်ရင် ချဉ်တယ်ရာ၊ ကိုယ်နဲ့ တခုခု ထိတဲ့အခါ ထိတယ်ရာ၊ ခန္ဓာကိုယ် လူပ်ရားသမျှ ကျွေးတယ် ဆန့်တယ် ရာ။

အာပေါဓတ်ကို ရှုမှတ်နည်း

တရားရှုရာမှာ နာမ်ရုပ်၏ အမှတ်အသား (လက္ခဏ) လုပ်ဆောင်ချက် (ရသ) ယောကီ၏ ထင်မြင်ချက် (ပစ္စုပဋ္ဌာန်) နီးသောအကြောင်း (ပဒ္ဒာန) တို့တွင် တရားဖြင့် ရှုနိုင်သည်။ အာပေါဓတ်ရဲ့ နီးသောအကြောင်းက ပထဝီ တော့ ဝါယောပဲ။ အဲဒီ ဓတ်သုံးပါးကို မှုပြီးတော့ အာပေါဓတ်က ဖြစ်ရတယ်။ အာပေါဓတ်ကို အတွေ့အထိကနေ သိနိုင်တယ်။ တွေ့ထိလိုက်ရင် ပထဝီ တော့ ဝါယောတို့ကို တွေ့ထိတာပဲ။ အာပေါဓတ်ကို တွေ့ထိလို့မရဘူး။ သို့သော် သူနဲ့ တွဲပြီးတော့ နေတဲ့ ပထဝီ တော့ ဝါယောကို သိပြီးတော့ အရည်တွေပဲ အစိတွေပဲ ဆိုတာ သိရတယ်။ ဒါ ပဒ္ဒာန်ကနေပြီး အာပေါဓတ်ကို သိရတာပဲ။

ဘာဝရုပ်စသည် ရှုမှတ်နည်း

အမျိုးသမီးနဲ့ အမျိုးသားတို့ရဲ့ စိတ်နေစိတ်ထား ကိုယ်အမှုအရာ ပုံသဏ္ဌာန်မတူကြတာတွေကို ကြည့်ပြီး မတူအောင်လုပ်ပေးတဲ့ ဘာဝရုပ်ကို သိရတယ်။ စိတ်ကူးကြံစည်တာကို ရှုမှတ်လိုက်တဲ့အခါ စိတ်ကူးစိတ်ရဲ့ တည်ရာမှုရာ ဟဒယဝတ္ထုရှုပ်ကိုပါ သိရတယ်။ အစာစားပြီးတဲ့အခါ ခန္ဓာကိုယ် အင်အာရုံလာမှု

အဆာပြေမှုကို သိရတာ အာဟာရရှုပ်ကို သိတာပဲ။ မျက်စိရပ် နားရပ် စတဲ့ ကမ္မရောပ်တွေကို စဉ်ဆက်မ ပြတ် ဖြစ်နေတာကို သိခြင်းဟာ မီစိတရပ်ကို သိတာပဲ။ ဒီရပ်သဘောတွေက အလွန်သိမ်မွေ့လို့ တိုက်ရှိက် ရူမရတဲ့အတွက် ဗဟိုသုတရှိတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေမှ သိနိုင်မှာ။

မြင်တိုင်း ကြားတိုင်း နံတိုင်း စားတိုင်း ထိသိတိုင်း ကျော်တိုင်း ဆန့်တိုင်း လူပ်ရားတိုင်း စိတ်ကူး စဉ်းစား ကြံစည်တိုင်း ရူမှတ်နေတာဟာ မျက်စိနှင့်အဆင်း နားနဲ့အသံ လျှောနဲ့အရသာ ကိုယ်နဲ့အတွေ့အထိ အဲဒါတွေကို ရူမှတ်နေတာပဲ။ အဲဒီ ရူမှတ်နေတာတွေထဲမှာ အာပေါ်ခေတ်လဲပါသွားတယ်။ စိတ်ကူးစဉ်းစား ကြံစည်မှုကို ရူတော့ နှလုံးရပ်လည်း ပါသွားတယ်။ မြင်မှုကြားမှုတွေ ထပ်ခါထပ်ခါ ရူရင်း မျက်စိရပ် နားရပ်တွေ ထပ်ခါထပ်ခါ ဖြစ်တာတွေတော့ မီစိတရပ်ကိုလည်း သိပြီးဖြစ်သွားတယ်။ အစာအာဟာရ စားမျိုးတဲ့အခါ အဆာပြေသွားတာ လန်းဆန်းလာတာတွေရတော့ အာဟာရရှုပ်လဲ ရူတဲ့အထဲ ပါသွားတယ်။

ရပ် ၁၈-မျိုးကို နာမည်ပေးခြင်း

အခုပြောခဲ့တဲ့ရပ်တရားတွေဟာ ပရမတ်သဘာဝ ရပ်တရားတွေ ဖြစ်တယ်။ ဒီရပ်တွေကို တရားရှုလို ရလို့ သမ္မသနရပ် လို့ ခေါ်တယ်။ အများနှင့်ဆိုင်သော ဖြစ်တည်ပျက် လက္ခဏာရှိ၍ သလက္ခဏာရပ် လို့ ခေါ်တယ်။ ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် နံပွဲနှင့်ရပ် ဟု ခေါ်သည်။ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲတတ်သောကြောင့် ရူပရပ်ဟုခေါ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်သဘော ရှိ၍ သဘာဝရပ်လို့ ခေါ်တယ်။

အခုပြောခဲ့တဲ့ရပ် ၁၈-မျိုးမှ အခြားရပ် ၁၀ မျိုးသည် ပရမတ်သဘာဝရှုပ်တွေ မဟုတ်ဘူး။ ပညတ်ရပ် တရားတွေ ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့ကိုတော့ အသဘာဝရပ်, အလက္ခဏာရပ်, အနံပွဲနှင့်ရပ်, အရူပရပ်, အသမ္မသနရပ်လို့ ခေါ်တယ်။

(မဟာစည်ဆရာတော် အဘိဓမ္မတရားတော်ကြီးမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

(j) ရပ်တို့၏ အစလိုက်နေပုံ(ကလာပ)ကို ပြဆိုခြင်း

ကလာပ်ခေါ်ပုံ

ယခုအခါ မြို့ကြီးများ၏ လူအများ စုပေါင်းဖွံ့စည်းထားသော အဖွဲ့တစ်မျိုးကို “ကလာပ”ဟု ခေါ်၏။ ကလာပ်ဟူသော နာမည်သည် အပေါင်းအစု၏ နာမည်တည်း။ ပြခဲ့သောရပ်တို့လည်း တရာစီတရာစီ ခွဲ၍ မဖြစ်။ ပေါင်း၍ရတကောင်းသော ရပ်ကလေးများ အချင်းချင်း စုပေါင်းတဲ့စပ်၍ ဖြစ်ရှိုးရှိသည်။ ထိုသို့ အတူဖြစ်ဖက် အတူပျက်ဖက် ရပ်အစုကို “ကလာပတစ်စည်း”ဟု မှတ်ပါ။

အမြဲတဲ့နေသောရပ် ၈ ပါး

ပထမ့် အာပေါ တော့ ဝါယောဟူသော မဟာဘုတ်လေးပါးတို့နှင့် ဝဏ္ဏ(အဆင်း) ဂန္ဓာ(အနုံး) ရသ(အရသာ) သာ(အဆီအနှစ်) ဤလေးပါးသည် အမြဲတဲ့နေသော ရပ်အပေါင်းတည်း။ ဘယ်နေရာဘယ်ဌာန မှ ထို ၈ ပါးတို့ ကွဲပြားလျက်မရှိ။ မြတ်စွဲ ရှိရှိသမျှ မြေမှုနှင့်တို့သည် ထိုရပ်ရှစ်ပါး အပေါင်းချည်းသာတည်း။ မြေကြီး၏ အဆင်း (ဝဏ္ဏ) ရပ် ပါ၏။ နမ်းကြည့်လျင် အနုံးတစ်မျိုးရှိ၏။ စားကြည့်လျင် အရသာတစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွေ့၍လည်း ရကောင်း၏။ မြေကြီးသာမဟုတ်, ရွှေ့လည်း ဤရပ် ၈-ပါး၊ လေ့လည်း ဤရပ် ၈-ပါး၊ မီးမှု နေရောင် စသည်တို့၏လည်း ဤရပ် ၈-ပါးတို့ ပေါင်း၍ ဖြစ်ကြလေသည်။

ကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏ

ထိုကလာပ်တစ်ခုသည် အလွန်သေးငယ်၏။ စိတ်နိုင်သမျှစိတ်, မှန်နိုင်သမျှ မှန်းနေသော မြာမှုန်း ကလေး၌ပင် ကလာပ်အမျိုးပေါင်း အလွန်များစွာပါရှိ၏။ ပကတိမျက်စိဖြင့် ကြည့်၍မမြင်ရ။ အလွန်အား ကောင်းသော မှန်ဘီလူးဖြင့် ချွဲထွင်၍ကြည့်မှသာ မြင်ရသော ပိုးကောင်ကလေး၌ ကံကြာင့်ဖြစ်သော ရပ် ကလာပ်များစွာ စိတ်ကြာင့် ဥတုကြာင့် အာဟာရကြာင့်ဖြစ်သော ရပ်ကလာပ်ကလေးတွေ အလွန်များစွာ ပါရှိလေရကား ကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏသည် “မည်များငယ်သည်”ဟု ပြောပြ၍ မဖြစ်နိုင်အောင်ပင် သေးငယ်လှပေသည်။

(ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မ-၂၇၇-၂၇၈)

ရှေးသုံးအတိုင်းအတာ

ပရမာဏူမြှုတစ်လုံး၌ ကလာပ်စည်း ငါးဆဲတစ်စည်း ရသင့်သောကြောင့် အစိန္တာယျ(မကြံစီအပ်သော) အရာဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အငွေကလာပ်စည်းမျှသာဖြစ်သော ပရမာဏူမြှု သုံးဆယ့်ခြာက်လုံး ပေါင်းစုနေလျှင် အဏူမြှုတစ်လုံးဟုခေါ်သည်။

ပရမာဏူမြှု ၃၆လုံး = အဏူမြှုတစ်လုံး

အဏူမြှု ၃၆လုံး = တွေ့ရီမြှုတစ်လုံး

တွေ့ရီမြှု ၃၆လုံး = ရထရေဏူမြှုတစ်လုံး

ရထရေဏူမြှု ၃၆လုံး = လိက္ခာမြှုတစ်လုံး

လိက္ခာမြှု ၃၆ လုံး = သန်းဦးခေါင်းတစ်လုံး

သန်းဦးခေါင်း ၇ လုံး = စပါးတစ်လုံး

စပါး ၇ လုံး = တသစ်။ ၁၂သစ်=တထွာ

နှစ်ထွာ = တစ်တောင်။ ၇တောင်=တစ်တာ

တာတစ်ထောင်=တစ်တိုင်

ခြာက်တိုင်နှင့်တာလေးရာ = တစ်ယူနော

(ပရမ့္မစွဲစက္ခာကျမ်း-၉၆)

ကလာပအကိုသုံးပါး

၁။ ဧကုပ္ပါဒ-တကလာပထဲ၌ ပါဝင်သောရပ်များတွင် တရာ့ကဖြစ်လျှင် အခြားတွဲဘက်များလည်း တပြီးနက် ဖြစ်ကြရသည်။

၂။ ဧကနိရောဓ-ရုပ်တစ်ခုကချပ်လျှင် အခြားတွဲဘက် ကလာပတူရပ်များလည်း ချပ်ကြရသည်။

၃။ ဧကနိသသယ-ရုပ်ကလာပတစ်ခု၌ ပါဝင်သော ဥပါဒရုပ်တို့သည် မဟာဘုတ်ငှ-ပါးကိုချည်း မြို့ကြရသည်။ မဟာဘုတ်များလည်း အချင်းချင်း အပြန်အလှန်မြို့ကြရသည်။

အာကာသဓာတ်နှင့်လက္ခဏရပ်ကလာပဖွဲ့ရာ၏မပါဝင်ကြခြင်း

အာကာသဓာတ်သည် ကလာပတို့၏ အပိုင်းအခြားသာဖြစ်သည်။ ကလာပနှစ်ခုစပ်လျှင် အာကာသဓာတ်(အကြား)သည် အလိုလိုပါလာ၏။ ထိုကြောင့် အာကာသဓာတ်သည် ကလာပဖွဲ့စည်းရှုံးကလာပ၏ အစိတ်အပိုင်း မဖြစ်နိုင်။ ကလာပ၏ အပြင်ဘက်က ဖြစ်သည်။ လက္ခဏရပ်လည်း ကလာပတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော အမှတ်အသားမျှသာဖြစ်သည်။လူတစ်ယောက်၏ မွေးဖွားခြင်း ကြီးရင့်ခြင်း စုတေခြင်းဟူရှုံးမှု ကြီးရင့်မှု စုတေမှုသည် လူကောင်မဟုတ်။ “မွေးလာပြီ၊ ကြီးရင့်ပြီ၊ သေရာပြီ”ဟု လူတစ်ယောက်ကို မှတ်သားပြောဆိုဘို့ရာ အမှတ်လက္ခဏာသာဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော ဥပစ္စ သန္တတီ ရေတာ အနိစ္စတာလည်း ရပ်စစ်မဟုတ်။ ရပ်ကလာပတို့၏ အမှတ်လက္ခဏာမျှသာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏရပ်လေးပါးကိုလည်း ရပ်ကလာပ၌ မသွင်းထိုက်။ ရပ်ကလာပအထည်ကိုယ်မှာ အစိတ်အပိုင်းအကိုအဖြစ်ဖြင့် မပါဝင်နိုင်။

ဝိကာရရပ် ကလာပ်၌ပါဝင်

ဝိကာရရပ် ၅ ခုကိုကား ဝိကာရရပ်တို့ပါဝင်သောအခါနှင့် မပါဝင်သောအခါ ရုပ်ကလာပ်တို့ဖြစ်ပုံ ထူးခြားသောကြောင့် သဘာဝဓမ္မမဟုတ်ဘဲ ကလာပ်သို့ သွင်းပြရသည်။ ဝိညာတ်ပါလျှင် အလိုဆန္ဒကို သိစေသော အမူအရာထူး ရုပ်ကလာပ်၌ပါဝင်၏၊ လဟုတာစသည်ပါလာလျှင် ပေါ့ပါးသော အမူအရာထူး ပါဝင်လာ၏။

စိတ်, ဥတုကြောင့်အသံဖြစ်သည်

သဒ္ဓရပ် အသံသည် စိတ်ဥတုနှစ်ပါးကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုသော်လည်း စိတ်ဥတုနှစ်ပါးက တပြီးနက်ဖြစ်စေသည်ဟု မမှတ်ရ။ သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ စကားပြောသံ ရယ်မောသံ ငိုကြားသံ စသည် တို့မှာ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာရသော အသံဖြစ်၍ ဝမ်းတွင်း၌ လူပ်ရှားသံ ဓာတ်စက်သံ အပြင်အပည့်ရှိသမျှ လေသံ မိုးသံ တီးမှုတ်သံ စသည်များကား ဥတုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အသံကောင်းမကောင်း

သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ အသံသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့် အချို့မှာအသံကောင်း၍ ဘာ ကြောင့် အချို့မှာ အသံမကောင်းပါသနည်း။ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်းတူပါလျှင် အသံလည်းတူသင့်သည် မဟုတ်ပါလော ? ဟု မေးစရာရှိ၏။ အဖြေကား . . . “သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ အသံသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည်”ဟုဆိုရာ၌ အသံဖြစ်ဘို့ရာ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းကို ပြခြင်းဖြစ်သည်။ အသံကောင်းမကောင်းမှာ စိတ်တစ်မျိုးနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်မဟုတ်ပေ။ ကံတရားနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပေသည်။ ကံက အသံဖြစ်ဘို့ရာအားနှင့် ကမွဲပေထို ကောင်းကောင်းစီမံလျှင် အသံကောင်း၏။ ထိုကမွဲပေထိုည့်လျှင် အသံည့်သည်။ (သြို့ဟောသာနိုကာ ရုပ်ပိုင်းမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

ရုပ်ဖြစ်ကြောင်တရားလေးပါး

ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ
အဝိနိုးဗြာဗ-၈	အဝိနိုးဗြာဗ-၈	အဝိနိုးဗြာဗ-၈	အဝိနိုးဗြာဗ-၈
ပရို့စွေ့ (အာကာသ) ၁	ပရို့စွေ့ (အာကာသ) ၁	ပရို့စွေ့ (အာကာသ) ၁	ပရို့စွေ့ (အာကာသ) ၁
ပသာဒ-၅	လဟုတာဒို-၃	လဟုတာဒို-၃	လဟုတာဒို-၃
ဘဘဝ-၂	သဒ္ဓ-၁	သဒ္ဓ-၁	
မီဝိတ-၁	ဝိညာတ-၂		
ဘဒယ-၁			
၁၈	၁၇	၁၃	၁၂

ကမ္မကေလာပ် ၉-စည်း

ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ
အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ
တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ
ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ
ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ
ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ
ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ
သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ
မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ	မီဝိတ
စက္ခအပသာ	သောတ-	ယာန်-	မိဂါ-	ကာယ-	ကြတိဘာဝ	ပုမ္မာဝ-	ဟဒယဝတ္ထာ-	

ကမ္မကေလာပ် ၉-စည်း ရေတွက်ပုံ

- ၁။ စက္ခအသကကလာပ် ၂။ သောတအသကကလာပ် ၃။ ယာန်အသကကလာပ်
 ၄။ မီဝိဒသကကလာပ် ၅။ ကာယအသကကလာပ် ၆။ ကြတိဘာဝအသကကလာပ်
 ၇။ ပုမ္မာဝအသကကလာပ် ၈။ ဟဒယဝတ္ထာအသကကလာပ် ၉။ မီဝိတန်ဝကကလာပ်

စိတ္တကေလာပ် ၆-စည်း

ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ	ပထိ
အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ	အာပါ
တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ	တေဇာ
ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ	ဝါယာ
ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ
ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ	ဂုံ
ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ	ရသ
သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ	သုဇာ
ကာယဝိယတ်	ဝစိဝိယတ်			ကာယဝိယတ်	ဝစိဝိယတ်
	သုဒ္ဓ				သုဒ္ဓ
			လဟုတာဒိ-၃	လဟုတာဒိ-၃	လဟုတာဒိ-၃

စိတ္တကေလာပ် ၆-စည်း ရေတွက်ပုံ

၁။ သူဒ္ဓကကလာပ် ၂။ ကာယဝိညတ္ထိနဝကကလာပ် ၃။ ဝစီဝညတ္ထိသဒ္ဓဒသကကလာပ်
 ၄။ လဟုတာဒီဒကာဒသကကလာပ် ၅။ ကယာဝိညတ္ထိလဟုတာဒီဒါဒသကကလာပ်
 ၆။ ဝစီဝညတ္ထိသဒ္ဓလဟုတာဒီ တေရသကကလာပ်

ဝိသူဒ္ဓမဂ်အဋ္ဌကထာ,က ၈ စည်းပြ

သဒ္ဓ+အဝိနိုးလွှာဂ ၈ = ၉
 သဒ္ဓ+လဟုတာဒီ၃+အဝိနိုးလွှာဂ ၈ =၁၂

♠ ထွက်သက်ဝင်သက်လေသည် ဝိညာတ်မပါသော စိတ္တသေဒ္ဓဟု ဆို၏၊ အိပ်ပျောစဉ်ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်သည် ဝိညာတ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ သို့ဖြစ်၍ ဟောက်သံသည် စိတ္တသေဒ္ဓနဝကကလာပ်သာ ဖြစ်သည်။ တခါတရုံ လဟုတာဒီ ၃-ခန့်င့် တွဲဘက်၍လည်း ဖြစ်ကောင်းသည်သာ။

♠ ထွက်သက်ရှုံးသံ၊ ဝင်သက်ရှိက်သံ၊ ချေဆပ်သံ၊ သမ်းသောအသံ၊ ချောင်းဟန့်သံ၊ ကြို့ထိုးသံ၊ စသည်သည် ဝိညာတ်မပါသော စိတ္တသေဒ္ဓဖြစ်သည်။ လျက်ဖြစ်တီးသောအသံစသည်များကား စိတ္တသေဒ္ဓ မဟုတ်။ စိတ္တပစ္စယဉ်တုသံတို့သာတည်း။ စိတ်လျင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဥတုအသံတို့သာတည်း။

(ပရမထ္တသံခိုပ်နှင့်ကာ-၂၄၃)

ဥတုကေလာပ် ၄-စည်း

ပထဝီ	ပထဝီ	ပထဝီ	ပထဝီ
အာပေါ	အာပေါ	အာပေါ	အာပေါ
တေဇော	တေဇော	တေဇော	တေဇော
ဝါယော	ဝါယော	ဝါယော	ဝါယော
ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ
ဂန္း	ဂန္း	ဂန္း	ဂန္း
ရသ	ရသ	ရသ	ရသ
သုဇေ	သုဇေ	သုဇေ	သုဇေ
	သဒ္ဓ		သဒ္ဓ
		လဟုတာဒီ-၃	လဟုတာဒီ-၃

ဥတုကေလာပ် ၄-စည်း ရေတွက်ပုံ

၁။ သူဒွှေ့ကကလာပ် ၂။ သဒ္ဓနဝကကလာပ် ၃။ လဟုတာဒိဇကာဒသကကလာပ်
၄။ သဒ္ဓလဟုတာဒိဒိဒါဒသကကလာပ်

♠ လဟုတာဒိပါသော ကလာပ်စည်းသည် သက်ရှိသန္တာနှင့်သာ ဖြစ်နိုင်သည်။

အာဟာရကေလာပ် ၂-စည်း ရေတွက်ပုံ

ပထဝီ	ပထဝီ
အာပါ	အာပါ
တေဇော	တေဇော
ဝါယော	ဝါယော
ဝဏ္ဏ	ဝဏ္ဏ
ဂန္ဓာ	ဂန္ဓာ
ရသ	ရသ
သုဇာ	သုဇာ
	လဟုတာဒိ-၃

အာဟာရကေလာပ် ၂-စည်း ရေတွက်ပုံ

၁။ သူဒွှေ့ကကလာပ် ၂။ လဟုတာဒိဇကာဒသကကလာပ်

အမျှတ္ထ / ဗဟိဒ္ဓ ရှိနိုင်သော ကလာပ်များ

ကလာပ်စည်းပေါင်း ၂၁-စည်းရှိသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါ(အမျှတ္ထ)နှင့် ၂၁-စည်းလုံးဖြစ်သည်။
အထိုးသတ္တဝါ၏ လူတို့ဘာဝဒသက မရ။ အမသတ္တဝါ၏ ပုမ္မာဝဒသက မရ။ ပဋိသန္တအားဖြင့် မျက်စိကန်းသူ၏
စက္ခာဒသက မရ။ နားပင်းသူ၏ သောတဒသက မရ။

သစ်ပင် တော့ တောင် ရေ့ ပြော စသည့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထု(ဗဟိဒ္ဓ)တို့၏ ဥတုဇ် ၄-စည်းမှ
သူဒွှေ့ကကလာပ်၊ သဒ္ဓနဝကကလာပ်တို့သာ ဖြစ်နိုင်သည်။ သစ်ပင်သစ်ကိုင်း လူပုံသံ၊ တုံးခေါက်သံ၊
မိုးခြိမ်းသံ၊ ရေ့ခြိမ်းသံ စသည်တို့မှာ ဥတုဇေသဒ္ဓဝက ကလာပ်များ ဖြစ်သည်။

ဝိထိပိုင်း

“ဝိထိ”သွှေ့သည် “အစဉ်အတန်း”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိဒါရာဝဇ်း၊ စက္ခတိညာက်၊ သမ္မတိစီးစသည်ဖြင့် စိတ်၏ဖြစ်စဉ်ကို ပြသော အပိုင်းအက်းကို “ဝိထိပိုင်း”ဟု ခေါ်သည်။

စိတ်၏ဖြစ်ပုံသည် ပဋိသန္တအခါဖြစ်ပုံ၊ ပဝတ္ထိအခါ ဖြစ်ပုံဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ပဝတ္ထိအခါ၌ ဖြစ်ပုံမှာ ပဋိဒါရာဝဇ်း စက္ခတိညာက်စသည်ဖြင့် တမျိုးပြီးတမျိုး စိကာစဉ်ကာ ဖြစ်သောကြောင့်ငွေး၊ စက္ခဒါရစသော ၆-ဒု၍ရှုံး ထိုက်သည်အားလျှော့စွာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ဝိထိ”ဟု ခေါ်၏။ ပဋိသန္တ၊ ဘဝင်၊ စုတိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကား စိတ်တမျိုးတည်းဖြစ်သောကြောင့်ငွေး၊ ထိုထိဒု၍ရှုံး မဖြစ်သော ကြောင့်ငွေး “ဝိထိမှတွေ=ဝိထိမှအလွတ်”ဟု ခေါ်၏။ ထိုဝိထိမှတ်စိတ်များကို ပြသောအပိုင်းကို “ဝိထိမှတ်ပိုင်း”ဟု ခေါ်လိမ့်မည်။

စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို ပြောပြသော ဝိထိပိုင်းကို နားလည်ရန် ဝေါ် ၆-ပါး၊ ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊ စိညာက် ၆-ပါး၊ ဝိထိ ၆-ပါး၊ ဝိသယပဝတ္ထိ ၆-ပါးတို့ကို နားလည်ရမည်။

ဝေါ် ၆ ပါး

စိတ်စေတသိက်တို့၏ မိုရာ(နေရာ)သည် ဝေါ်မည်၏။ ငွေးဝေါ်သည် စက္ခဝေါ်၊ သောတဝေါ်၊ ယာနဝေါ်၊ ဒို့ဝေါ်၊ ကာယဝေါ်၊ ဟဒယဝေါ် ဟု ၆-မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် စက္ခပသာဒရပ်ကို စက္ခဝေါ် ဟု ခေါ်၏။ သောတပသာဒရပ်ကို သောတဝေါ် ဟု ခေါ်၏။ ယာနပသာဒရပ်ကို ယာနဝေါ် ဟု ခေါ်၏။ ဒို့ပသာဒရပ်ကို ဒို့ဝေါ် ဟု ခေါ်၏။ ကာယပသာဒရပ်ကို ကာယဝေါ် ဟု ခေါ်၏။ ဟဒယဝေါ်ရှပ်ကို ဟဒယဝေါ် ဟု ခေါ်၏။

ဝိညာက် ၆ ပါး

စက္ခတိညာက် သောတပိညာက် ယာနပိညာက် ဒို့ဝိညာက် ကာယပိညာက် မနောပိညာက်ဟု စိညာက် ၆ ပါးရှိ၏။ ထို ၆ ပါးတွင် စိတ် ၈၉-ပါးမှ စက္ခပိညာက်ဒွေး(မြင်စိတ်နှစ်ခု)ကို စက္ခပိညာက်ဟု ခေါ်၏။ သောတပိညာက်ဒွေးကို သောတပိညာက်ဟု ခေါ်၏။ ယာနပိညာက်ဒွေးကို ယာနပိညာက်ဟု ခေါ်၏။ ဒို့ဝိညာက်ဒွေးကို ဒို့ဝိညာက်ဟု ခေါ်၏။ ကာယပိညာက်ဒွေးကို ကာယပိညာက်ဟု ခေါ်၏။ ကျော်စိတ် ၇၉-ခုကို မနောပိညာက်ဟု ခေါ်သည်။

စိတ်နှင့်မြို့ရာတဲ့စပ်ပြုံ

စက္ခဝိညာက်သည် စက္ခဝိတ္ထား မိုး၏။ ဖြစ်၏။ မြင်စိတ်သည် မျက်လုံး၌ ဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ သောတဝိညာက်သည် သောတဝိတ္ထား ဖြစ်၏။ ယာနဝိညာက်သည် ယာနဝိတ္ထား ဖြစ်၏။ မိဂိုဝိညာက်သည် မိဂိုဝိတ္ထား ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာက်သည် ကာယဝိတ္ထား ဖြစ်၏။ မနောဝိညာက်သည် ဟဒယဝိတ္ထား ဖြစ်၏။

ဒီၤ ၆ ပါး

လူနေအိမ် တံခါးပေါက်ကို ပါ၌လို “ဒီၤ”ဟု ခေါ်၏။ ပကတိ တံခါးပေါက်သည် လူတို့ဝင်ရောက် ကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ခန္ဓာအိမ်မှာရှိသော စက္ခပသာဒသည်လည်း မြင်စိတ်အစဉ်၏ ဝင်ရောက်ကြောင်းဖြစ်၍ ဒီၤဟုပင် အမည်ရသည်။

ထိုဒီၤသည် စက္ခဒီၤ သောတဒီၤ ယာနဒီၤ မိဂိုဒီၤ ကာယဒီၤ မနောဒီၤဟူ၍ ၆-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် စက္ခပသာဒရပ်ကိုပင် စက္ခဒီၤဟု ခေါ်၏။ သောတပသာဒရပ်ကိုပင် သောတဒီၤဟု ခေါ်၏။ ယာနပသာဒရပ်ကိုပင် ယာနဒီၤဟု ခေါ်၏။ မိဂိုပသာဒရပ်ကိုပင် မိဂိုဒီၤဟု ခေါ်၏။ ကာယပသာဒရပ်ကိုပင် ကာယဒီၤဟု ခေါ်သည်။ ဘဝင်စိတ်ကို မနောဒီၤဟု ခေါ်၏။

အာရုံ ၆ ပါး

ဥယျာဉ်ပန်းမာလ်သည် လူတို့၏ မွေးလျှပ်ရာဖြစ်သကဲ့သို့ ရူပါရုံစသည်တို့သည် စိတ်စေတသိက် (နာမ်တရား)တို့၏ မွေးလျှပ်ရာဖြစ်၍ အာရမ္မဏေ=အာရုံ မည်၏။ ထိုအာရုံသည် ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖော်ဗျာရုံ၊ ဓမ္မာရုံဟု ၆-မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် အရောင်အဆင်းကို ရူပါရုံ ဟုခေါ်သည်။ အသံကို သဒ္ဓါရုံဟု ခေါ်သည်။ အနုံကို ဂန္ဓာရုံဟု ခေါ်သည်။ အရသာကို ရသာရုံဟု ခေါ်သည်။ မာပျော်မူအေးထောက်ကန်သော့ အတွေ့ကို ဖော်ဗျာရုံဟု ခေါ်သည်။ အဆင်းရပ် အသံရပ် အနုံရပ် အရသာရုံပ်၊ ပထဝီ၊ တေဇော်၊ ဝါယောဟူသော အတွေ့ရုံပ်မှတပါး ကျုန်ရုပ်တရားအားလုံးနှင့် စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိုဗာန်၊ အမည်နာမ ပညတ်အမျိုးမျိုးကို ဓမ္မာရုံဟု ခေါ်သည်။

ပိတ္တိ ၆-ပါး

စိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံ အစဉ်အတန်း (ပိတ္တိ) သည် စက္ခခွါရရိတိ သို့မဟုတ် စက္ခပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း၊ သောတဒ္ဒိရရိတိ/သောတပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း၊ ယာနဒ္ဒိရရိတိ/ယာနပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း၊ မိဂ္ဂဒ္ဒိရရိတိ/မိဂ္ဂပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း၊ ကာယဒ္ဒိရရိတိ/ကာယပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း၊ မနောဒ္ဒိရရိတိ/မနောပိဉာဏ်ရိတိဟုင်း ၆-မျိုးရှိ၏။

မျက်စို့ ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို စက္ခခွါရရိတိဟု ခေါ်၏။ နား၌ ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို သောတဒ္ဒိရရိတိဟု ခေါ်၏။ နာခေါင်း၌ ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို ယာနဒ္ဒိရရိတိဟု ခေါ်၏။ လျှော့၌ ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို မိဂ္ဂဒ္ဒိရရိတိဟု ခေါ်၏။ ကိုယ့် ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို ကာယဒ္ဒိရရိတိဟု ခေါ်၏။ ဘဝ်စိတ္တု၌ ဖြစ်သောစိတ်အစဉ်ကို မနောဒ္ဒိရရိတိဟု ခေါ်၏။

ပိသယပဝတ္ထိ ၆-ပါး

အာရုံ၏ ဖြစ်ပုံထင်ပုံကို ပိသယပဝတ္ထိဟု ခေါ်သည်။ ပိသယပဝတ္ထိသည် ရှေ့ခါရ ၅-ခ (ပဋိဒ္ဒိရ) ၌ အတိမဟန္တာရုံ၊ မဟန္တာရုံ၊ ပရိတ္တာရုံ၊ အတိပရိတ္တာရုံ ဟု လေးမျိုးရှိ၏။ မနောဒ္ဒိရ၌ ပိဘူတာရုံ၊ အဝိဘူတာရုံဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ နှစ်ခုပေါင်း ၆-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အလွန်ထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို အတိမဟန္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ ထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို မဟန္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ မထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို ပရိတ္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ အလွန်မထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို အတိပရိတ္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ စိတ္တု၌ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသောအာရုံကို ပိဘူတာရုံဟု ခေါ်သည်။ စိတ္တု၌ မထင်မရှား ပေါ်လာသောအာရုံကို အဝိဘူတာရုံဟု ခေါ်သည်။

စိတ်သက်နှင့်ရပ်သက်

ဥပ္ပါဒ=ဥပါဒ(ဖြစ်ပေါ်လာမှု) ဦးတိ=ဦး(ဖြစ်ပြီးနောက်တည်နေမှု) ဘင်=ဘင်(တည်ပြီးနောက်ပျက်စီးချုပ်ကုယ်မှု) ဤသို့စိတ်တရုံး ဥပါဒ ဦး ဘင် (ဖြစ် တည် ပျက်) ဟု အခိုက်အတန်း သုံးမျိုးရှိ၏။ အတိုခုံးသော အချိန်ကာလကလေးကို “ခဏ”ဟု ခေါ်၏။ စိတ်၏ ဥပါဒရာ ကာလကလေးသည် ဘာလောက်မျှမကြာ, တခဏသာတည်း။ တည်ရာကာလကလည်း ခဏကလေးမျှသာ၊ ပျက်ရာကာလကလည်း ခဏကလေးမျှသာတည်း။ ဤခဏကလေးမျိုး သုံးချိန်အပေါင်းသည် စိတ္တကွာဏတုမည်၏။ ယခင်အစိတ် အစိတ် ခဏကလေးများကို ထောက်၍ ဤစိတ္တကွာဏကို “ခဏကြီးတစ်ခု”ဟု ခေါ်စုမှတ်ပြုကြ၏။

ရပ်၏အသက်ရည်ရာ ကာလကား စိတ္တက္ခာက (စိတ်၏ ဖြစ်ရာ ခဏ္ဍား)ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ၁၇-ချက်ခန့် ကြာ၏။ ရပ်၏အသက်သည် စိတ်၏အသက် ၁၇-သက်နှင့် ညီမျှသည်။ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏာ ဌီခဏ ဘင်ခဏ ဟူသော ခဏေယ်ဖြင့် ရေတွက်လျှင်ကား ရပ်တသက်သည် ခဏေယ် ၅၁-ချက်ခန့် ကြာ၏။ ထို့ကြောင့် ရပ်၏ ဥပါဒ်ခဏနှင့် ဘင်ခဏသည် စိတ်၏ဥပါဒ်ခဏ ဘင်ခဏနှင့် ကာလချင်းညီမျှ၏။ ဖြစ်ပြီးနောက်၌ မချုပ်သေးဘဲ တည်နေရာ ဌီခဏကသာ ကြာရည်၏။ ထို့ကြောင့် ရပ်၏ ဌီခဏသည် စိတ်၏ ခဏ္ဍားပေါင်း ၁၆-ချက်နှင့် ခဏေယ် တချက်ခန့်ကြာ၏။ ခဏေယ်သက်သက်ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ၄၉-ချက်ခန့် ကြာသည်ဟု မှတ်ပါ။

ရပ်တို့သည် ခဏ္ဍား ၁၇-ချက် (ခဏေယ် ၅၁-ချက်) အသက်ရည်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဝိညာတ်ဒွေးနှင့် လက္ခဏရပ် လေးခုသည် ထိုမျှလောက် အသက်မရည်ကြ။ ဝိညာတ်ဒွေးသည် စိတ်နှင့်အတူ တကွ ဖြစ်ရချုပ်ရသည်။ ခဏေယ်သုံးချက် အသက်ရည်၏။ ဥပစာနှင့် သန္တတိသည် ရပ်၏ ဥပါဒ်ခဏနှင့် ညီမျှသည်။ ရေတာသည် ရပ်၏ ဌီခဏနှင့် ညီမျှသည်။ ခဏေယ် တချက်သာ အသက်ရည်၏။ ဤသို့ ဝိညာတ်ဒွေးနှင့် လက္ခဏရပ်လေးပါးသည် စိတ္တက္ခာက ၁၇-ချက် အသက်မရည်ကြဟု မှတ်ပါ။

(အခြေခြားပြု-ဘဏ်-၁၁၈၊ သပြု-ဘဏ်-၂၁၂)

ပဋိဒ္ဓရရိတိဓန်း

ဝိတိသည် ပဋိဒ္ဓရရိတိ၊ မနေ့ဒ္ဓရရိတိဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် မြင်ရ၊ ကြားရ၊ နံရ၊ စားရ၊ တွေ့ထိရ၍ ဖြစ်သော စိတ်အစဉ်ကို ပဋိဒ္ဓရရိတိဟု ခေါ်သည်။ စိတ်ကူးကြံစဉ် စဉ်းစားစဉ် ဖြစ်သော စိတ်အစဉ်ကို မနေ့ဒ္ဓရရိတိဟု ခေါ်သည်။

ဝိတိကို နားလည်ဖို့ ဝိတိစိတ်အစဉ်တွင် မပါသော ဘဝင်စိတ်ကိုလည်း နားလည်ဖို့လိုသည်။ သတ္တဝါတို့ သန္တာန်း၌ ဝိတိစိတ်မဖြစ်သောအခါ ဘဝင်စိတ်အစဉ်သာလျှင် အမြှဖြစ်နေ၏။ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်နေသည့်အခါ ဘာကိုမျှ ထူးထူးထွေထွေ မသိ။ အခြားမဲ့ လွန်ပြီးစ ဘဝဟောင်း၌ စတေခါနီးက မရဏာသန္တာအောင် ယူပေးအပ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုနေသည်။ အိပ်ပျော်စဉ်အခါ၌ ဘဝင်ချည်း ဖြစ်နေသည်။ ထိုဘဝင်တို့၏ အကြားအကြား၌ ထင်လာသောအာရုံသစ်ကို စွဲ၍ ထိုက်သင့်သော စိတ်အစဉ် တသုတ်တသုတ် ပေါ်လာလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပေါ်လာမှုကို ဝိတိကျသည်ဟု ခေါ်၏။ ထို့ထိ စိတ်အစဉ်ကုန်သောအခါ ဘဝင်ကျမြှုကျလေတော့၏။

ရုပါရုံစသော အာရုံငါးပါးသည် စက္ခပသာဒစသော ငါးဒ္ဓရ၌ ထင်လာသောအခါ ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ချင်း မထင်နိုင်သေး။ ရပ်တို့မည်သည် ဦးအခိုက်ခြားသာ အားရှိ၏။ ထိုကြောင့် အားအကောင်းဆုံးရုပါရုံသည် အကြည်လင်ဆုံး စက္ခပသာဒ၌ထင်ရသော်လည်း အနည်းဆုံးစိတ္တက္ကဏာချက်ခန်း လွန်ပြီးနောက် ဦးသို့ရောက်မှ ထင်လာနိုင်သည်။

“စက္ခဘောက၊ ရုပထင်ပြီး၊ မန်သီး၊ လေးလီစက္ခဘို့”နှင့်အညီ စက္ခပို့ညာက်ဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါးတွင် စက္ခပသာဒရုပ်က ညံ့ဖျင်းနေသော်ငြင်း၊ အာလောကခေါ်သော အလင်းရောင်က ညံ့ဖျင်းနေသော်ငြင်း၊ ရုပါရုံက အားသေးခဲ့သော်ငြင်း၊ ဤသို့ တပါးပါးက ညံ့ဖျင်းချို့ယွင်းနေလျှင် စိတ္တက္ကဏာ ၂-ချက်ခန်းမှစ၍ ၁၅-ချက်တိုင်အောင် လွန်ပြီးနောက် ဦးသို့အတော်ကြာရောက်ပြီးမှသာ ထင်လာနိုင်သည်။ သဒ္ဓရုံ စသည်များလည်း ဤနည်းပင်တည်း။

စက္ခဒ္ဓရရိတ်မဟန္တရရုံဝိတိဖြစ်ပုံ အသေးစိတ် ရှင်းလင်းချက်

စက္ခဒ္ဓရရုံဖြစ်၍ အတိမဟန္တရရုံကို အာရုံပြုသော စိတ်အစဉ်ကို “စက္ခဒ္ဓရရိတ်မဟန္တရရုံ”ဟု ခေါ်သည်။

ဘဝင်စိတ်သည် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် သုံးပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုနေစဉ် စက္ခပသာဒ၌ ရုပါရုံ ကျရောက်လာသည်။ ရုပါရုံနှင့် စက္ခပသာဒ ထိမိမှုသည် စိတ္တက္ကဏာချိန်လောက် ကြောသောအခါ

ရူပါရုံသည် စက္ခပသာဒ္ဓု ထိခိုက်မှု(အရိပ်ထင်မှု) ပြီးဆုံး၏။ ထိအရိပ်ထင်မှုကြောင့် ဘဝ်စိတ်သည် ယူနေဆဲ အာရုံကို စွဲမြှော်လည်း မယူနှင့်, လွှတ်လည်း မလွှတ်နှင့်သေးဘဲ, ပယ်ကိုယ်သဘောမှ ဖောက် ပြန်လေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်သောအချိန်ကာလသည် ဘဝ်စိတ် နှစ်ခုစာ ကြာသည်။ ပထမဘဝ်ကို ဘဝ်စလန်(ဘဝ်လူပ်ခြင်း) ဒုတိယဘဝ်ကို ဘဝ်ဂုံပစ္စဒ်(ဘဝ်ရပ်ခြင်း)ဟု နာမည်ပေးကြသည်။

ဤနေရာတွင် မေးစရာရှိ၏။ စက္ခပသာဒသည် မျက်လုံးအိမ်အတွင်းမှာ တည်ရှိ၏။ ဟဒယဝတ္ထကား ရင်ချိုင်အတွင်းမှာ တည်ရှိ၏။ စက္ခပသာဒနှင့် ဟဒယဝတ္ထသည် သတ္တဝါ အကြီးအင်ယ် အလိုက် ဌာနအားဖြင့် အပုံကြီး ဝေးသေး၏။ အသုရိန်တ်ကြီး၏ သန္တာနှင့်ကား ခရီးတိုင်တာ များစွာပင် ဝေးသေး၏။ ဘဝ်လူပ်ရှားမှုမှာလည်း ရူပါရုံထင်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဖြစ်ရသည်။ သို့ပါလျက် စက္ခပသာဒ္ဓု ရူပါရုံထင်လာချက်ကြောင့် ဟဒယဝတ္ထကိုမြှို့သော ဘဝ်စိတ်က လူပ်ရှားရခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်ခဲ့သောအရာ လွန်စွာခက်ခဲ့သော အချက်ကြီးပါလော်။

အဖြေကား။။ စက္ခပသာဒ္ဓု ရူပါရုံက ထိခိုက်သောအခါ မနေ့ခွါရဟူသော ဘဝ်၌လည်း တပြိုင်နက် ထင်လျက်ရှိ၏။ ဥပမာ ငှက်တစ်ကောင်သည် သစ်ပင်ဖျား၌ နားသောအခါ သစ်ပင်ဖျား၌ ထိခိုက်မိသည်နှင့် တပြိုင်နက် အောက်မြေပြင်မှာ ငှက်ရိပ်ထင်လာသကဲ့သို့တည်း။ ထိုကဲ့သို့ ဘဝ်စိတ်၌ တပြိုင်နက် ဓာတ်ခိုက်ထင်လာခြင်းကြောင့် ဘဝ်လူပ်ရသည်။ ငှက်နှင့်ရူပါရုံ၊ ငှက်၏ သစ်ခက်၌ ထိခိုက်ခြင်းနှင့် မနေ့ခွါရတည်းဟူသော ဘဝ်၌ ထင်လာခြင်းသည် တူ၏။

မှတ်ချက်။။ ဤနည်းဝယ် ရူပါရုံစသော အာရုံ ဤပါးသည် ဤခွါရ ဤခွါရ၌ ထင်လျော့ရှိသော်လည်း မနေ့ခွါရမှာ အာရုံအားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် “မနေ့ခွါရ၌ ထင်လာသည်”ဟု မပြတော့ဘဲ အများနှင့် မဆက်ဆံသော ခွါရဖြင့် ပိုင်းရှား၍ ရူပါရုံသည် စက္ခခွါရ၌ ထင်သည်ဟု အသာဓာရဏနည်းအားဖြင့်ဆိုသည်။

ဘဝ်ရပ်ပြီးအခါတွင် ထင်လာသော အာရုံအသစ်(ရူပါရုံ)ကို ဆင်ခြင်သကဲ့သို့ဖြစ်သော(စရွှေသိသော) ပဋိခွါရာဝါန်းစိတ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ရူပါရုံကို မြင်တတ်သော စက္ခပို့ညာဏ်စိတ်၊ ရူပါရုံကို ခံယူသကဲ့သို့ဖြစ်သော သမ္မတို့စို့နှင့်စိတ်၊ ရူပါရုံကို ခုံစမ်းသကဲ့သို့ဖြစ်သော သန္တာရဏစိတ်၊ ရူပါရုံကို “ရူပါရုံအမှန်ပင်”ဟု ဆုံးဖြတ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ဂုဏ်စိတ်တို့ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ကြချုပ်ကြသည်။

ဂုဏ်စိတ် ချုပ်ပြီးနောက် ဂေါ်ဘေးချိန်ရောက်လတ်သော် ကာမတရားဖြစ်သောရူပါရုံကို ကာမအော်၊ ကသာ အာရုံပြန်နိုင်သည်။ ထိုကြောင့် ကာမအော် တခုယုတ်သုံးဆယ်တွင် တပါးပါးသော အော်သော စောနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့အော်ရှုံးလည်း မိမိဆိုင်ရာ အကြောင်းအားလျော်စွာ စောကြသည်။

“ယောနိသာ မနသိကာရ” (အသင့်အတင့်နှလုံးသွင်းမှ) ဟူသာ အကြောင်းရှိလျှင် ကုသိုလ်ဘေးပါး စော၏။ “အယောနိသာ မနသိကာရ” (အသင့်အတင့်နှလုံးမသွင်းမှ) ဟူသာ အကြောင်းရှိလျှင် အကုသိုလ် ဘေးပါး စော၏။ အနဲသယကင်းသာ ရဟန္တသန္တနှစ်ဖြစ်လျှင် ကြိယာအေ တပါးပါး စော၏။ ထိုကဲ့သို့ အခွင့်ရသောဘေးသည် စိတ်တမျိုးတည်းက ၇-ကြိမ် ထပ်၍ဖြစ်၏။ ၇-ကြိမ်ဟူသောစကားကိုလည်း ၇-ကြိမ် အဖြစ်များသောကြောင့်ဆိုသည်။ ပကတိရိုးရာအခါပင် ၆-ကြိမ် စောသောအရာလည်းရှိသေး၏။ စုတေခါနီး အခါ, တွေ့ဝေမိန်းမောရာအခါတို့၌ ၅-ကြိမ်မျှ စောသောအရာလည်း ရှိသေး၏။

ဘေးအေပါးနောက် မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၁၁-ပါးသောစိတ်တို့မှ စိတ်တခုခုသည် ဘေးသာ အာရုံကို သိလျက် နှစ်ကြိမ်ဆက်တိုက် ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်တို့ကို တဒါရုံဟု ခေါ်၏။ မိမိရွှေက ဘေးတို့ ယူအပ်ပြီးသောအာရုံကို ထပ်၍ယူသောကြောင့် တဒါရမဏာ(တဒါရုံ) ဟု ခေါ်၏။ ရေညာသုံးဆန်၍ သဘော်ခုတ်သွားရှုံး အောက်အကြောင်း ရေအယဉ်သည် သဘော်နောက်သုံး အနည်းငယ်ခန်း ကာလမျှ ဆန်တက်လိုက်သွားသကဲ့သုံး ထို့အတူ ဘေးအဆုံးတွင် ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်သင့်သော်လည်း မဖြစ်သေးဘဲ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ သိန္တာစိတ် ၃-ပါး၊ ပေါင်း ၁၁-ပါးသောစိတ်မှ စိတ်တခုခုသည် နှစ်ကြိမ်ဆက်တိုက် ဖြစ်ရလေသည်။

တဒါရုံနှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် ပိတိစိတ်အစဉ်ကုန်သဖြင့် ဘဝင်ဘက်သုံး စိတ်အစဉ်ကျလေ၏။ ပိတိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထထကြကြ ပျောပါရရှိသဖြင့် မြင့်မောက်ကြွတက်သကဲ့သုံး ထင်ရ၏။ ဘဝင်အစဉ် ဖြစ်ပုံကား ငြိမ်သက်လှသဖြင့် အောက်ကျနိမ့်ရှိင်းသကဲ့သုံး ထင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်အစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို “ဘဝင်ကျသည်”ဟု ဆိုသည်။ (အခြေပြုသြို့ဟု၊ သြို့ဟုသာတို့ကာ)

တဒါရုံကေဝါ စက္ခခြားရိုက အတိမဟန္တာရုံပို့ဖြစ်ပုံ ဆိုရိုး
(နှုတ်တက်အောင်ဖတ်ရန်)

တဒါရုံကေဝါရ စက္ခခြားရိုက အတိမဟန္တာရုံပို့ဖြစ်ဟန်ကား ရုပါရုံနှင့်စက္ခပြသာဒတို့ ရေးရှာအတူ ဥပါဒ်ကျသည်မှစ၍ အတိတဘဝင် တချက်အလွန်တွင် စက္ခပြသာဒ၌ ရုပါရုံထင်ခြင်းသုံး ရောက်သဖြင့် ဘဝင်စလန်၊ ဘဝင်ပစ္စား၊ ပွဲခြားရာဝွှန်း၊ စက္ခပို့ညာက်၊ သမ္မားနှင့်၊ သန္တာရာ၊ ဝါဒ္ဓာ၊ အေ ၇-ကြိမ်၊ တဒါရုံနှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ရုပါရုံနှင့် စက္ခပြသာဒတို့ တဆယ့်ခုနှစ်ချက် ရုပ်သက်စွဲရကား ဒုတိယတဒါရုံ၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ချပ်ခြင်းရှိသော ပိတိသည် “စက္ခခြားရိုကအတိမဟန္တာရုံပို့”မည်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

çole:coach
çole:coach

ပိတ္တစ်နှင့် ပင့်ကူချည် ဥပမာ

ပိုးကောင်စသော သတ္တဝါကို လမ်းညွှန်စောင့်ဖမ်း၍ စားသောက်သော ပင့်ကူတကောင်သည် တရာ့သော အရပ်၌ ပင့်ကူချည်ကိုဖြန့်၍ ပင့်ကူအိမ် ကွန်ရက် ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ပင့်ကူအိမ်ကွန်ရက်အလယ်၌ အိပ်နေလေ၏။ ထိုအခါ ဖြန့်ထားအပ်သော ပင့်ကူချည်ကို ပိုး၊ နှံ၊ ယင်ကောင်တို့ တိုးမီ၊ ထိမီ၊ တိုက်မိုလေသော် ပင့်ကူသည် အိပ်နေရာမှ လူပ်လူပ်ရွှေ ထွက်လာကာ ပင့်ကူချည်သို့ အစဉ်လျောက်သွားပြီးလျှင် ပိုး၊ နှံ၊ ယင်ကောင်တို့ကို ဖမ်းယူစားပြီးနောက် မိမိနေရာ ပင့်ကူအိမ် ကွန်ယက်အလယ်သို့ ပြန်အိပ်လေ၏။

ထိုစကားရပ်၌ -

စက္ခပါသာဒသည် တရာ့သောအရပ်၌ ဖြန့်ထားအပ်သော ပင့်ကူအိမ်နှင့် တူသည်။ စက္ခပို့ညာ၏သည် ပင့်ကူအိမ် ကွန်ရက်အလယ်၌ အိပ်သော ပင့်ကူနှင့် တူသည်။ အာရုံနှင့် ပသာဒတို့ ထိခိုက်ခြင်းသည် ပိုး၊ နှံ၊ ယင်ကောင်တို့ ပင့်ကူချည်ကို တိုးမီ၊ ထိမီ၊ တိုက်မိုခြင်းနှင့် တူသည်။ ဘဝင်စိတ်အစဉ်၏ (အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္တော်၏ အာရုံကို ယူနေရာမှ) ပြတ်ခြင်းသည် ပင့်ကူ၏ အိပ်ပျော်ရာမှ နိုးခြင်းနှင့်တူ၏။ ဘဝင်စိတ်အစဉ် ပြတ်ပြီးနောက် ထိုစိတ်အစဉ်ကို ယခုပဝါဘို့ဘဝ ပစ္စပွန်အာရုံသို့ ရေးရှုလည်းစေသော အာဝဇ္ဇာန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပင့်ကူအိမ်အလယ်၌ အိပ်နေသော ပင့်ကူ၏ လူပ်ရားခြင်းနှင့်တူ၏။ အာဝဇ္ဇာန်းစသော စိတ်စိတ်တို့ ဖြစ်ခြင်းသည် ပင့်ကူ၏ ပင့်ကူချည်သို့ အစဉ်အတိုင်း လျောက်သွားခြင်းနှင့်တူ၏။ အာရုံ၏အရသာကို ရောက ခံစားခြင်းသည် ပင့်ကူ၏ ပိုး၊ နှံ၊ ယင်ကောင်ကို ဖမ်းယူစားခြင်းနှင့်တူ၏။ တဖန် ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပင့်ကူအိမ် ကွန်ရက်အလယ်သို့ ပင့်ကူပြန်အိပ်ခြင်းနှင့်တူသည်။

ဤဥပမာ၌ ဆိုလိုရင်း အချက်နှစ်ခုမှာ - (၁) အာရုံနှင့် ပသာဒရုပ်တို့ ထိခိုက်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်စိတ်အစဉ်တွင် ပသာဒရုပ်ပေါ်၌ မှု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပွဲပို့ညာ၏စိတ် မဖြစ်ပေါ်လာမှု ဟဒယဝတ္ထာရုပ်၌ မှု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိန္တရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်က ရေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို ပြသည်။

(၂) ထို့ပြင် တရာ့ချသောအာရုံသည် ပသာဒရုပ်ပေါ်၌ ထင်လာလျှင် ဟဒယဝတ္ထာရုပ်ပေါ်၌လည်း ထင်လာကြောင်း၊ တရာ့သော ပဋိန္တသို့ နှစ်ခုသော်ခွဲ ထင်လာကြောင်းကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ စိတ္ထပါဒကဏ္ဍ၊ နှာ-၃၁၁-၂၊ အဘိဓမ္မဝတာ၍ အဋ္ဌကထာနီသျေသစ် နှာ-၆၇၀)

ပိတိစဉ်နှင့် တံခါးစောင့် ဥပမာ

မင်းတပါးသည် သလွန်ညောင်စောင်း၌ အိပ်စက်နေ၏။ အလုပ်အကျွေးသည် မင်း၏ ခြေရင်း၌ နေ၏။ နားလေးသော တံခါးစောင့်သည် တံခါးနား၌ ရပ်တည်နေ၏။ မင်း၏ အစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော် ၃-ယောက်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ရပ်တည်နေကြသည်။

ထိုအခါ ရွာစွန်ရွာဖျား၌ နေသော လူတယောက်သည် လက်ဆောင်ပန္တာယူလာပြီးလျှင် နှစ်းတော်တံခါးကို ခေါက်၏။ တံခါးခေါက်သံကို အလုပ်အကျွေး ငယ်ကျွန်ကြား၍ နားလေးသော တံခါးစောင့်အား အချက်ပြကာ အသိပေး၏။ ထိုအချက်ပြဖြင့် နားလေးသော တံခါးစောင့်သည် တံခါးကို ဖွင့်ကြည့်၏။ ရွာစွန်ရွာဖျား၌ နေသောသူ ပေးသော လက်ဆောင်ပန္တာကို မင်း၏ ပထမ အစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က ယူ၍ ဒုတိယ အစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်အား ပေး၏။ ဒုတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က တတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်အား ပေး၏။ တတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က မင်းအား လက်ဆောင်ပန္တာကို ဆက်သ၏။ မင်းသည် ထိုလက်ဆောင်ပန္တာကို သုံးဆောင်၏။

ထိုစကားရပ်၌ - စက္ခပသာဒရပ်၌ ရူပါရုံ၏ထိခိုက်ခြင်းသည် လက်ဆောင်ပန္တာ ယူလာသော ရွာစွန်ရွာဖျား၌ နေသာသူ၏ တံခါးခေါက်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ဘဝင်ပြတ်ပြီးနောက် အာဝဇ္ဇားက စိတ်အစဉ်ကို ပဝါဘိဘဝ ပစ္စွာနှစ်အာရုံသို့ ဦးလှည့်၍ ဆင်ခြင်ဖောင်းခြင်းသည် မင်း၏အလုပ်အကျွေး ငယ်ကျွန်က နားလေးသော တံခါးစောင့်အား အချက်ပြ အသိပေးခြင်းနှင့် တူ၏။ စက္ခဝိညာက်၏ ရူပါရုံကို ဖြင့်ခြင်းသည် နားလေးသော တံခါးစောင့်၏ တံခါးဖွင့်ကြည့်ခြင်းနှင့်တူ၏။ သမ္မတ္မိန္မိန်းက အာရုံကို ခံယူခြင်းသည် မင်း၏ ပထမအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က ရွာစွန်ရွာဖျား၌ နေသောသူ ပေးသော လက်ဆောင် ပန္တာကို လုမ်းယူခြင်းနှင့် တူ၏။ သန္တိရကာက အာရုံကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် ပထမအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်အား လက်ဆောင်ပန္တာကို တဆင့်ပေးလိုက်သည့်အခါ ဒုတိယကိုယ်ရုံတော်က စစ်ဆေးခြင်းနှင့်တူ၏။ ဂုဏ္ဍားက အာရုံကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည် ဒုတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က တတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်အား လက်ဆောင်ပန္တာကို ထပ်ဆင့်ပေးလိုက်သည့်အခါ တတိယကိုယ်ရုံတော်က ပိုင်းခြားမှတ်သား ခြင်းနှင့်တူ၏။ အာရုံကို ရောတံသို့ ဂုဏ္ဍားကပို့ခြင်းသည် တတိယအစောင့်အရောက် ကိုယ်ရုံတော်က မင်းအား လက်ဆောင်ပန္တာဆက်သခြင်းနှင့် တူ၏။ အာရုံ၏ အရသာကို ရောက ခံစားခြင်းသည် လက်ဆောင်ပန္တာ ကို မင်းသုံးဆောင်ခြင်းနှင့် တူ၏။

ဤဥပမာသည် - “ရူပါရုံသည် စက္ခပသာဒကို ထိခိုက်ခြင်း ကိစ္စသာ ရှိသည်။ ပဋိဒ္ဓရာဝဇ္ဇားသည် ဘဝင်ကိုလည်ဖောင်း၊ ပြတ်ဖောင်းကိစ္စသာ ရှိသည်။ စက္ခဝိညာက်သည် ရူပါရုံကို မြင်ခြင်းကိစ္စသာရှိသည်။

သမ္မတိန္ဒိန်းသည် အာရုံကို ခံယူခြင်းကိစ္စသာ ရှိသည်။ သန္တရဏသည် အာရုံကို စုစုမ်းစစ်ဆေးခြင်း ကိစ္စသာ ရှိသည်။ ဂုဏ်သာသည် အာရုံကို ပိုင်းရှားမှတ်သားခြင်း ကိစ္စသာ ရှိသည်။ ပဋိဂါရာဝဇ္ဇန်းအစ ဂုဏ်သာသော စိတ်တို့သည် အာရုံ၏အရသာကို မခံစားနိုင်ကြ။ ရောကသာ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားနိုင်သည်” ဟူသော အမိပါယ်ကို ပြသည်။

(အဋ္ဌသာလိန့် အဋ္ဌကထာ-၃၁၉၊ အဘိဓမ္မဘုရားရေး အဋ္ဌကထာနိသျေသစ် နှာ-၆၇၂)

ဝိထိစဉ်နှင့် ရွာသားငယ် ဥပမာ

ကလေးသူငယ် များစွာတို့သည် လမ်းခရီးအကြား၌ မြေမှန်ဆုပ်တမ်းကစားကြရာ သူငယ်တုံး၏လက်ထဲ အသပြာ တရုပြုကပ်ပါလာသည်။ ထိုအခါ ယင်းသူငယ်က ကစားဖော်သူငယ်များကို ငါလက်ထဲ ပြုကပ်ပါလာသော ဤအရာဝတ္ထု ကား အဘယ်နည်းဟု မေးသော် -

သူငယ်တုံးက ဤအရာဝတ္ထုကား ဖြူသောအရာဝတ္ထုတည်းဟု ပြောသည်။ လက်ထဲ အသပြာ ပြုကပ်ပါလာသော သူငယ်က မြေမှန်နှင့်တကွ အသပြာကို မိမိရရ ဆုပ်ကိုင်ထားသည်။ အခြားသူငယ်တုံးက ပြားသောအရာဝတ္ထု၊ သို့မဟုတ် လေးထောင့်အရာဝတ္ထုဟု ပြောဆိုသည်တွင် -

လက်ထဲ အသပြာ ပြုကပ်ပါလာသော သူငယ်က ဤအရာဝတ္ထုကား အသပြာတည်းဟု ပြောဆိုပြီး မိခင်အား အသပြာကို ပေးလေသည်။ မိခင်သည် ထိုအသပြာကို သုံးစွဲလေသည်။

ထိုစကားရပ်၌ - ကလေးများစွာတို့ လမ်းခရီးအကြား၌ ကစားကြစဉ် ထိုင်နေသောအခါနှင့် ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ခြင်း တူသည်။ သူငယ်၏လက်ထဲ အသပြာပြုကပ်ပါလာခြင်းနှင့် အာရုံနှင့် ပသာဒ ထိခိုက်ခြင်းတူသည်။ ဤအရာဝတ္ထုကား အဘယ်ဟာနည်းဟု မေးခြင်းနှင့် ပဋိဂါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘဝင်အစဉ်ကို လည်စေခြင်းနှင့်တူသည်။ ဤအရာဝတ္ထုကား ဖြူသောအရာဝတ္ထုတည်းဟု ပြောဆိုခြင်းနှင့် စက္ခဝိညာက်ဖြင့် မြင်ခြင်းကိစ္စ ပြီးစေခြင်းတူသည်။ မြေမှန်နှင့်တကွ အသပြာကို မိမိရရ ဆုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့် သမ္မတိန္ဒိန်း၏ အာရုံကို ခံယူခြင်း တူသည်။ ဤအရာဝတ္ထုကား ပြားသောအရာဝတ္ထု တည်း၊ သို့မဟုတ် လေးဒေါင်သဏ္ဌာန်ရှိသော အရာဝတ္ထုတည်းဟု ပြောဆိုခြင်းနှင့် သန္တရဏစိတ်၏ အာရုံကို စစ်ဆေးခြင်း တူသည်။ ဤအရာဝတ္ထုကား အသပြာတည်းဟု ပြောဆိုခြင်းနှင့် ဂုဏ်သာသော အာရုံကို ပိုင်ခြားမှတ်သားခြင်း တူသည်။ မိခင်သည် အသပြာကို သုံးစွဲခြင်းနှင့် ရော၏ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းတူသည်။

ဤဥပမာ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ ပဋိဂါရာ ဝဇ္ဇန်း၊ သမ္မတိန္ဒိန်း၊ သန္တရဏ၊ ဂုဏ်သာသော စိတ်တို့သည် မြင်ခြင်းကိစ္စ မပြီးစေနိုင်၊ စက္ခဝိညာက်စိတ်ကသာ မြင်ခြင်းကိစ္စ ပြီးစေနိုင်သည် ဟူလို့။

(အဋ္ဌသာလိန့် အဋ္ဌကထာ၊ စီတွေ့ပြုဒါဒကဏ္ဍ၊ နှာ-၃၂၀၊ အဘိဓမ္မဘုရားရေး အဋ္ဌကထာနိသျေသစ် နှာ-၆၇၄)

ဝိထိစဉ်နှင့် သရက်ဥပမာ

ယောကျားတစ်ယောက်သည် အသီးသီးသော သရက်ပင်ရင်း၌ ဦးခေါင်းခြံသွက် အိပ်နေ၏။ ထိုအခါ သရက်သီးမှု တလုံးသည် ထိုယောကျားအနီး၌ ကြွေကျလာ၏။ ထိုယောကျားသည် သရက်သီးကြွေကျသော အသံဖြင့် အိပ်ပျော်ရာမှ လန်းနီး၍ မျက်စိဖွင့်ပြီး ကြည့်ရှုလေရာ သရက်သီးကို မြင်ရသဖြင့် ကောက်ယူပြီးသော် မှည့်မမှည့် လက်ဖြင့်နှိပ်စမ်း ရှာနမ်းပြီးနောက် မှည့်မှန်းသိ၍ ထိုသရက်သီးကို သုံးဆောင်၏။ ထိုသရက်သီးသုံးဆောင်ပြီးနောက် သရက်ပင်ရင်း၌ ပြန်အိပ်လေ၏။

ထိုစကားရပ်၌ -

ဘဝ်ကျနေခြင်းသည် သရက်ပင်ရင်း၌ ထိုယောကျား၏ အိပ်ပျော်ခြင်းနှင့် တူသည်။ ပသာဒရပ်၌ အာရုံ၏ထိခိုက်ခြင်းသည် သရက်သီးကြွေကျခြင်းနှင့် တူသည်။ ဘဝ်လူပ်ခြင်းသည် သရက်သီးကြွေကျသံကြောင့် အိပ်ပျော်ရာမှ လန်းနီးခြင်းနှင့်တူသည်။ ရူပါရုံကို စက္ခတိညာဏ်၏ မြင်ခြင်းသည် မျက်စိဖွင့်၍ ကြည့်ရှုခြင်းနှင့်တူသည်။ အာရုံကို သမွှုံးစွဲနီးက ခံယူခြင်းသည် သရက်သီးကို ကောက်ယူခြင်းနှင့် တူသည်။ အာရုံကို သန္တရဏစိတ်က စုံစမ်းခြင်းသည် သရက်သီး မှည့်မမှည့် လက်ဖြင့်နှိပ်၍ စုံစမ်းခြင်းနှင့် တူသည်။ အာရုံကို ဂုဏ်, က ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည် သရက်သီးကို နမ်းရှာခြင်းနှင့် တူသည်။ အာရုံဟူသော အရသာကို အောက် ခံစားခြင်းသည် သရက်သီးကို စားနေခြင်းနှင့်တူသည်။ တဒါရုံစိတ်၏ အောက်လိုက်ကာ အောရုံကို ယူခြင်းသည် သရက်သီးကို မျိုးချလိုက်ခြင်းနှင့် တူသည်။ တဖန် ဘဝ်ကျခြင်းသည် သရက်ပင်ရင်း၌ ပြန်အိပ်ခြင်းနှင့်တူ၏။

ဤဥပမာဖြင့် ပဋိဂ္ဂရာဝွန်း, စက္ခတိညာဏ်, သမွှုံးစွဲနီး, သန္တရဏ, ဂုဏ်တို့သည် အာရုံ၏ အရသာကို မခံစားနိုင်ကြ၊ အောကသာ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားနိုင်သည်ဟူသော အနက်အမိပါယ်ကို သိစေသည်။

(အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ စိတ္တဗျာဒေသ၊ နှာ-၃၁၁-၂)

ပိတ္တစဉ်နှင့် ကြံညွှန်သူ ဥပမာ

၁၁-ယောက်သော ကြံညွှန်သမားတို့သည် ကြံခင်းပိုင်ရှင်ထံသို့ သွား၍ ငါတို့သည် ကြံညွှန်သမားတို့ပေတည်းဟု ပြောကြလေရာ ကြံခင်းပိုင်ရှင်သည် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့ကို ခေါ်၍ ကြံညွှန်စက်ရုံသို့ သွား၏။ ကြံခင်းပိုင်ရှင်နှင့် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့သည် ကြံညွှန်ခြင်းစသော ပြုဘယ်ကိစ္စတို့ကို ပြုကြပြီးနောက် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့သည် ကြံညွှန်စက်ရုံကို ကြံခင်းပိုင်ရှင်ထံ ပြန်အပ်၍ ရသင့်ရထိက်သော အဘို့အစ အသီအသီးတို့ကို ယူကြပြီးလျှင် ပြန်သွားကြသည်။

ထိုစကားရပ်၌ -

စက္ခခြားရိစိတ္တိတွင် စက္ခပသာဒသည် ကြံညွှန်စက်ရုံနှင့်တူ၏။ ရုပါရုံသည် ကြံခင်းနှင့် တူသည်။ ကုသလဝိပါက် သမွှုနိုင်းနှင့် သနီးရဏေး၊ မဟာဝိပါက် ဂ-ပါး၊ ပေါင်း ၁၁-ပါးသာ ဝိပါက်စိတ္တိသည် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့နှင့် တူသည်။ စက္ခဝိညာက်သည် ကြံညွှန်စက်ရုံ ပိုင်ရှင်နှင့် တူသည်။ စက္ခခြားရမှ တပါးသော ဒါရသို့ စက္ခဝိညာက်၏ မပြောင်းရွှေ့ခြင်းသည် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့ ပြန်အပ်နှင့်သော ကြံညွှန်စက်ရုံကို ကြံညွှန်စက်ရုံ ပိုင်ရှင်၏ ပြန်လက်ခံခြင်းနှင့်တူ၏။ ဝိပါက်စိတ္တိ ၁၁-ပါးတို့သည် စက္ခပသာဒ၌ အတည်အမြဲ မတည်မှု၍ ရုံခါ ကြံကြိုက်သည့်အခါ၌သာ မှိုပြီးလျှင် တခြားဒါရသို့ အခါးအားလျော်စွာ ပြောင်းသွားခြင်းသည် ကြံညွှန်သမား ၁၁-ယောက်တို့သည် မိမိတို့အဘို့အစ အသီးသီးတို့ကို ယူ၍ ပြန်သွားခြင်းနှင့်တူ၏။

ဤဥပမာဏု ဆိုလိုရင်းမှာ - စက္ခဝိညာက်သည် စက္ခခြားရကိုသာ အမြဲကေနမှု၍ ရုပါရုံကိုသာ အမြဲကေနအာရုံပြုသည်။ စက္ခခြားရမှုတပါး တခြားသောဒါရသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားခြင်းမရှိ။

ထိုနည်းတူ သောတစိညာက် စသည်ကိုလည်း သိရာသည်။

သမွှုနိုင်းစသော ဝိပါက်စိတ္တိ ၁၁-ပါးတို့မှာ စက္ခခြားရစသည်တို့ကို အမြဲ မမှုမှု၍ အခါအားလျော်စွာသာ ထိုဒါရတို့ကို မှိုပြီးလျှင် သက်ဆိုင်ရာ ပွဲဘရုတို့ကို အာရုံပြုကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဝိပါက်စိတ္တိ ၁၁-ပါးတို့မှာ ဒါရတရာတည်းကိုသာ စွဲမှု၍ တည်မနေကြောင်း၊ အခါအားလျော်စွာ ဒါရတရာမှာ တရာသို့ ပြောင်းရွှေ့၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်းကို ပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။

(အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ စီတ္ထားဒါကဏ္ဍ၊ နှာ-၃၁၄-၅၊ အဘိဓမ္မဘိဒ္ဓချက် အဋ္ဌကထာနီသျေသစ နာ-၆၇၂)

ဝိစိစဉ်နှင့် သူကျိုး ဥပမာ

ကေန်းသည် သူ့ချည်းသက်သက် အရပ်လေးမျက်နှာသို့ သွားလာခြင်းငါ မတတ်နိုင်သကဲ့သို့ ကျိုးသည်လည်း သူတိုးတည်း အရပ်လေးမျက်နှာသို့ သွားလာခြင်းငါ မတတ်နိုင်။ ငြင်းတို့ နှစ်ဦး အချင်းချင်း တိုင်ပင်ပြောဆိုကြပြီးလျင် ကေန်းသည် ကျိုးကို မိမိ ပုခံးပေါ် တက်စေကာ ကျိုး ပြောဆိုလမ်းညွှန်သည့်အတိုင်း သွားလာလှည့်လည်းသော် အလိုရှိရာ အရပ်မျက်နှာသို့ ရောက်၍ ချမ်းချမ်းသာသာ အသက်မွေးဖြူနိုင်ကြလေသည်။

ထိုစကားရပ်၌ -

ကေန်းသည် ရူပကာယနှင့် တူသည်။

ကျိုးသည် နာမကာယနှင့်တူသည်။

ကေန်းသည် ကျိုးနှင့် ကင်း၍ အရပ်မျာက်နှာသို့ မသွားလာနိုင်ခြင်းနှင့် ရပ်သည်နာမ်နှင့်ကင်း၍ ယူခြင်း၊ ကိုင်ခြင်း၊ လူပုရားခြင်းစသည်ကို မဖြစ်စေနိုင်ခြင်း တူသည်။ ကျိုးသည်လည်း ကေန်းနှင့်ကင်း၍ အရပ်မျာက်နှာသို့ မသွားလာနိုင်ခြင်းနှင့် နာမ်တရားသည်လည်း ပွဲဝေါကာရာ့၌ ရပ်နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည် တူသည်။ ကေန်းနှင့် ကျိုး နှစ်ဦးပေါင်းစပ်ပြီး အလိုရှိရာ အရပ်မျက်နှာသို့ သွားကာ ချမ်းသာစွာ အသက်မွေးဖြူနိုင်ခြင်းနှင့် ရပ်တရားနှင့် နာမ်တရား အချင်းချင်းယဉ်ခြင်းဖြင့် ယူခြင်း ကိုင်ခြင်းစသော ကိစ္စအားလုံးကို ပြုနိုင်သည်နှင့် တူသည်။

ဤဥပမာသည် - “ပွဲဝေါကာရာ့၌ ရပ်နှင့်နာမ်သည် အချင်းချင်း ပေါင်းစပ်ကျေးဇူးပြုသော အားဖြင့်ဖြစ်သည်”ဟူသော အခိုပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြသည်။ ဤ၌“ဝိပါက်စိတ်သည် မိုရာရပ်နှင့် ကင်း၍မဖြစ်”ဟူသော အခိုပ္ပါယ်ကို ပြသည်။

(အန္တသာလိန္ဒာ အန္တကထာ၊ စိတ္တဗြိဒ္ဓကဏ္ဍာ၊ နာ-၃၂၀၀-၁၊ အဘိဓမ္မဝေတာရ၊ အန္တကထာနိသူသစ် နာ-၆၇၆)

ဝိထိစဉ်ဖြစ်ရန် အကြောင်းတရားများ

မြင်စိတ်အစဉ်(စက္ခာဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန် အကြောင်း င-ပါး

၁။ စက္ခာပသာဒ ၂။ ရူပါရုံ ၃။ အာလောက(အလင်းရောင်) ၄။ မနသိကာရ (ပဋ္ဌာရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

ကြားစိတ်အစဉ် (သောတဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန် အကြောင်း င-ပါး

၁။ သောတပသာဒ ၂။ သန္တာရုံ ၃။ အာကာသ ၄။ မနသိကာရ (ပဋ္ဌာရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

နှစ်တ်အစဉ် (ယာနဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန် အကြောင်း င-ပါး

၁။ ယာနပသာဒ ၂။ ဂန္ဓာရုံ ၃။ ဝါယောဓာတ်(လေ) ၄။ မနသိကာရ (ပဋ္ဌာရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

အရသာသိစိတ်အစဉ် (နိဂုံးဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန် အကြောင်း င-ပါး

၁။ ဒိဂုံးပသာဒ ၂။ ရသာရုံ ၃။ အာပေါ်ဓာတ်(လျှာရည်,တံတွေး) ၄။ မနသိကာရ (ပဋ္ဌာရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

ထိသိစိတ်အစဉ် (ကာယဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန် အကြောင်း င-ပါး

၁။ ကာယပသာဒ ၂။ ဖော်ဗြာရုံ ၃။ ထန္တပထဝီ ၄။ မနသိကာရ (ပဋ္ဌာရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

ကြံသိစိတ်အစဉ်(မနောဒ္ဓရိတိ) ဖြစ်ရန်အကြောင်း င-ပါး

၁။ မနောဒ္ဓရ (ဘဝင်စိတ်) ၂။ ဓမ္မဘုရုံ ၃။ ဟဒယဝတ္ထာ ၄။ မနောဒ္ဓရာဝဇ္ဇန်း

အားကြီးသော မှိရာအကြောင်း

စက္ခဝိညာက်စိတ်သည် - စက္ခပသာဒ, ရူပါရုံ, အလင်းရောင်, ပဋိရာဝိန်းဟူသော မန်သိကာရာ၊ ဤအကြောင်း ငြ-ပါးလုံး ပြည့်စုံမှသာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းတရုခု ချို့ယွင်းသော မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ သေသေသူ၌ စက္ခပသာဒပျက်စီး၍ စက္ခဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ အသက်ရှင်သူ၌ သည်းခြေ, သလိပ်, သွေး, တရုခု မြှေးယုက်ဖုန်းကွယ်၍ စက္ခပသာဒ ပျက်စီးသောအခါ၌ စက္ခဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် စက္ခပသာဒစသော ငြ-ပါးကို စက္ခဝိညာက်စိတ်၏ အားကြီးသော မှိရာအကြောင်းဟု ဆိုသည်။

သောတဝိညာက်စိတ်သည် - သောတပသာဒ, သွှေ့ရုံ, အာကာသ, ပဋိရာဝိန်းဟူသော မန်သိကာရာ၊ ဤအကြောင်း ငြ-ပါးလုံး ပြည့်စုံမှသာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းတရုခု ချို့ယွင်းသော မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဤ၌ အာကာသဆိုသည်မှာ အပေါက်ဟင်းလင်းကို ဆိုလိုသည်။ နားနှင့်အသံ ဆက်ဆံရန် အပေါက်ဟင်းလင်းရှိပါမှ သောတဝိညာက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ နားပိတ်နားပင်းသူမှာ သောတဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် သောတပသာဒစသော ငြ-ပါးကို သောတဝိညာက်စိတ်၏ အားကြီးသော မှိရာအကြောင်းဟု ဆိုသည်။

ယာနဝိညာက်စိတ်သည် ယာနပသာဒ, ဂန္ဓာရုံ, ဝါယောဓာတ်(လေ), ပဋိရာဝိန်းဟူသော မန်သိကာရာ၊ ဤအကြောင်း ငြ-ပါးလုံး ပြည့်စုံမှသာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းတရုခု ချွတ်ယွင်းလျင် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဤ၌ ဝါယောဓာတ်ဆိုသည်မှာ အနဲ့ကိုဆောင်ယူလာသောလေနှင့် နာခေါင်းလေ, ရှူးလေရှိက်လေကို ဆိုလိုသည်။ ယင်းလေမရှိခဲ့လျင်လည်း နံသိမှုဟူသော ယာနဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ယာနပသာဒစသောအကြောင်း ငြ-ပါးကို ယာနဝိညာက်စိတ်၏ အားကြီးသော မှိရာအကြောင်းဟု ဆိုသည်။

မိဂုံးပသာဒ, ရသာရုံ, အာပေါဓတ် (လျှောရည်, တံတွေး) ပဋိရာဝိန်းဟူသော မန်သိကာရာ၊ ဤ ငြ-ပါးသည် မိဂုံးပသာဒက်စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းများဖြစ်သည်။ ဤအကြောင်း ငြ-ပါးလုံး ပြည့်စုံမှသာ မိဂုံးပသာဒက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းတရုခု ချွတ်ယွင်းလျင် မိဂုံးပသာဒက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဤ၌ အာပေါဓတ်ဆိုသည်မှာ အစားပြုသော အရည်နှင့် လျှော၏ စိစွဲတွင်း(လျှောရည်)ကို ဆိုလိုသည်။ လျှောခြောက်သွေးခဲ့လျင် ရသာရုံသည် မိဂုံးဝါးရှုပ်ည့် မထိမခိုက်နိုင်။ မထိခိုက်လျင်လည်း အရသာကို လျက်သိမှု ဟူသော မိဂုံးပသာဒက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် မိဂုံးပသာဒစသော အကြောင်း ငြ-ပါးကို မိဂုံးပသာဒက်စိတ်၏ အားကြီးသော မှိရာအကြောင်းဟု ဆိုသည်။

ကာယပသာဒ, ဖော်ဗွဲဗုံးရုံ, ပထဝါဘတ်, ပွဲချိန်းဟူသော မနသိကာရာ၊ ဤ င-ပါးသည် ကာယဝိညာက်စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းများဖြစ်သည်။ ဤအကြောင်း င-ပါးလုံး ပြည့်စုံမှုသာ ကာယဝိညာက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းတရာ့ ချွတ်ယွင်းလျှင် ကာယဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ပထဝါဘတ်ဟူသော အမြိုက်မှုသာ ကာယဝိညာက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ပထဝါဘတ်ဟူသော အမြိုက်မရလျှင် ကာယဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။

(အဘိဓမ္မဘာဝတာရ အငွကထာနိသျေသစ နှ-၆၇၈-၆၈၀)

နောက်ထပ် ရှင်းလင်းပြပါ့၏သည်။

ဖော်ဗွဲဗုံးရုံသည် ကာယပသာဒ၌ ထိခိုက်သောအခါ ကာယပသာဒတွင် တန်းရပ်မနေ, ကာယပသာဒ ၏မြို့ရာ မဟာဘုတ်ကိုလည်းထိခိုက်၏။ ထိမဟာဘုတ်များတွင်ကား ပထဝါဘတ်သည် အချုပ်အခြာ အမာခံပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဖော်ဗွဲဗုံးရုံ၏ ကာယဒ္ဓရဝယ် ထင်ရှု၌ ပထဝါဘတ်သည် အရေးကြီးသော အထောက်အပန်းတရာ့ဖြစ်သည်။

(သီရိပြိုဟာသာနှင့်ကာ-၂၂)

ဖော်ဗွဲ ၃-မျိုး။

။ ဤကာယဒ္ဓရဝိထိဖြစ်ရန် အကြောင်းလေးပါးတို့တွင် ပဓနဖြစ်သော ပထဝါဘတ်ကိုသာ အထူးပြု၍ ထွေးဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။ သေချာစွာ

စိစစ်လျှင် ဖော်ဗွဲဗုံး သုံးမျိုးရှိပေသောကြောင့် ထွေးသုံးမျိုးဟု၍ စိစစ်ရာ၏။ ဖော်ဗွဲသည် ခက်မာမှု, နှီးညံ့မှုဟု ဆိုအပ်သော ပထဝါဖော်ဗွဲတပါး၊ ပူမှုအေးမှုဟု ဆိုအပ်သော တေဇောဖော်ဗွဲတပါး၊ ပွဲရွေ့လှပ်ရှားမှု ဟုဆိုအပ်သော ဝါယောဖော်ဗွဲတပါး ဤသို့အားဖြင့် ဖော်ဗွဲသုံးမျိုးရှိ၏။ တုံးတိုင် အိုးခွက် အထည်အလိပ် စသည်တို့ကို ခက်မာလေသလော, နှီးညံ့ပျော်ပျောင်းလေသလောဟု စမ်းသပ်သောအခါ ဝိတိစိတ်အစဉ်သည် ခက်မာမှု နှီးညံ့မှု ပထဝါသုံးသာ ညွတ်လေ၏။ (ပထဝါဖော်ဗွဲကိုသာ အာရုံပြုလေ၏။ တေဇော, ဝါယောတို့ကို အာရုံမပြုဟူလို)

ထမင်းဟင်း, စားဘယ်, သောက်ဘယ်စသည်တို့ကိုင်း၊ ကိုယ်ငွေ့၊ မီးငွေ့စသည်တို့ကိုင်း၊ အေးလေ သလော ပူလေသလောဟု စမ်းသပ်သောအခါ စိတ်အစဉ်သည် ပူမှု အေးမှု တေဇောသုံးသာ ညွတ်လေ၏။ (တေဇောဖော်ဗွဲကိုသာ အာရုံပြု၏။ ပထဝါ, ဝါယောတို့ကို အာရုံမပြုဟူလို)

လေပြည့်သော သရေအိပ် လေခေါင်းအုံး လေမွေ့ရာစသည်တို့ကို တောင့်တင်းခိုင်ခန်းလေသလော ရော့ရဲ့ရှိုးလေသလောဟု စမ်းသပ်သောအခါ စိတ်အစဉ်သည် ပွဲရွေ့တောင့်တင်းမှု ဝါယောသုံးသာ ညွတ်လေ၏။ (ဝါယောဖော်ဗွဲကိုသာ အာရုံပြု၏။ ပထဝါ, တေဇောတို့ကို အာရုံမပြုဟူလို)

ထဒ ၃-မျိုး။ ။ဤသို့ ဖော်ဗွဲသုံးမျိုးရှိလေသောကြောင့် ကာယဒ္ဒါရရိထိသည်လည်းသုံးမျိုးပင် ရှိသင့်ပေသည်။ ထိုသို့ ဖော်ဗွဲသုံးမျိုး ရှိလေသောကြောင့်ပင်လျှင် ကာယဒ္ဒါရရိထိဖြစ်ရန် အကြောင်းလေးခုတွင် ပါရှိလေသာ ထဒသည်လည်း ၃-မျိုးရှိရာ၏။ ထိခိုက်လောက်အောင် ကြမ်းရင့်ထက်သန်သော ပထဝိထဒတမျိုး၊ ထိခိုက်လောက်အောင် ကြမ်းရင့်ထက်သန်သော တေဇောထဒတမျိုး၊ ထိခိုက်လောက်အောင် ကြမ်းရင့်ထက်သန်သော ဝါယောထဒတမျိုး။ ဤကား ထဒသော သုံးမျိုးခဲ့ခြမ်းပုံတည်း။

နှုံသောပထဝိစသည်။ ။ ထဒမဟုတ် နှုံသောပထဝိ၊ တေဇော၊ ဝါယောတို့သည်မှုကား ကာယဒ္ဒါရရိထိစိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ကျေးဇူးမပြနိုင်ကုန်။ ဥပမာအားဖြင့် လရောင် ကြယ်ရောင်တို့၌ ပါရှိလေသာ ပထဝိ၊ တေဇော၊ ဝါယောတို့သည်ငှင့်၊ ပကတိ ဟင်းလင်းပွင့်၍နေသော အနန္တကာသ တပြင်လုံး၌ အပြည့်အနံ့ရှိနေသော ပထဝိ၊ တေဇော၊ ဝါယောတို့သည်ငှင့်၊ နှုံလှကုန်သောကြောင့် လူတို့၏ကိုယ်ကာယ နှင့် ထိစပ်၍နေသော်လည်း ကာယဒ္ဒါရရိထိကို မဖြစ်စေနိုင်ကုန်။ ဗိုလ်စိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မထိခိုက် နိုင်ကြလေကုန်။

မိမိကိုယ်တွင်းဪရှိလေသာ အသားစိုင်ဟူသမျှတို့သည်လည်း ဖော်ဗွဲအထည်တို့သာတည်း။ အသားဆိုင် အချင်းချင်း ပိနိုပ်ကြပ်တည်း၍ နေကြသော်လည်း ပကတိအားဖြင့် အချင်းချင်း နေထားတကျ မျှတဲ့က် ရှိနေကြသောကြောင့် မထက်သန်ဘဲ နှန်းလေရကား ကာယဒ္ဒါရရိထိကို မဖြစ်စေနိုင်ကုန်။ တိုက်မိခိုက်မိ၍ ပကတိအခါထက် အခိုက်အတိုက်နစ်နာ၍ ဝိသေသအခါတို့၍သာလျှင် ကာယဒ္ဒါရရိထိကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ မိမိ အမျှတွေသနနှင့်ဪရှိလေသာ သမတေဇောသည် ပကတိအားဖြင့် နေထားတကျ မျှတဲ့နေသဖြင့် ကာယဒ္ဒါရရိထိကို မဖြစ်စေနိုင်။ ဖျာသောအခါစသည်တို့၍ကား လွန်ကဲအောင် ကြမ်း၍လာသဖြင့် ကာယဒ္ဒါရရိထိကို ဖြစ်စေ၏။ မိမိ အမျှတွေသနနှင့်ဪရှိလေသာ သမဝါယောဓာတ်သည်လည်း နေထားတကျမျှတဲ့နေသောကြောင့် ကာယဒ္ဒါရရိထိကို မဖြစ်စေနိုင်။ ထကြသောင်းကျန်း၍ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ဖြစ်သည်ရှိသော် လေထိုး၍နာခြင်း၊ ကြွတက်ခြင်း၊ အကြောတက်ခြင်း၊ သွက်ချာပါဒေမ်းခြင်းစသောအားဖြင့် ကြီးကျယ်လှစွာသော ကာယဒ္ဒါရရိထိများကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အထက်အနှစ်ဟူရာမှာ မိမိ၏ကာယပသာဒ္ဒါရာ မဟာဘုတ်စုနှင့် ချင့်ချိန်နှင့်ဆရာ၏။ မိမိ၏ ကာယပသာဒ္ဒ်လည်း ကိုယ်တဲ့က်လည်းဪ အမျိုးမျိုးရှိပြန်၏။ ကျောသား၊ ခြေသားလုံး ပြင်ဘက်သား၊ လက်ရုံပြင်ဘက်သား၊ ခြေဘဝါးစသည်တို့၌ ရှိသော ကာယပသာဒ္ဒါရာ မဟာဘုတ်စုသည် ကြမ်းတမ်း၏။ ထိုကြောင့် ကြမ်းတမ်းသော ဖော်ဗွဲနှင့် တွေ့ထိမှ သိနိုင်၏။ သေးငယ်လှစွာသော ပိုးသတ္တဝါစသည်တို့၏ အတွေ့အထိဖြင့် မသိနိုင်ချေ။ ရင်သား၊ ဝမ်းသား၊ ခံတွင်း၊ နှုတ်ခမ်း၊ နှာခေါင်းတွင်း စသော ဌာနတို့၌ ရှိသော အသားစုမှာတည်ရှိသည့် မဟာဘုတ်များသည် နှီးညံ့လှစွာ၏။ ထိုကြောင့် သေးငယ်သော သတ္တဝါတို့၏ အတွေ့အထိ ဖြစ်သော်လည်း သိနိုင်၏။

အခံဖြစ်သော ကာယပသာဒ၏မို့ရာ မဟာဘုတ်ထက် ကြမ်းတမ်းသော ဖော်ဗြို့ဖြစ်ပါမှ ကာယဒ္ဓရရိတိ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ပသာဒ၏မို့ရာ မဟာဘုတ်ထက် နှုံးညွှေ့သောဖော်ဗြို့ဖြစ်ခဲ့လျှင် ကာယဒ္ဓရရိတိကို မဖြစ်စေနိုင်။ ကိုယ်တွင်း၌ ရှိရှိသမျှ ဖော်ဗြို့ဓာတ်တို့သည် အချင်းချင်းမျှတ၍ သမဓာတ်ဖြစ်နေသောအခါ ကာယဒ္ဓရရိတိကို မဖြစ်စေနိုင်ကုန်။ အကယ်၍ တရာခုက ကဲလွန်၍ အဓိကဝိသမ ဖြစ်လာလျှင် တကိုယ်လုံး၌ရှိသော ဖော်ဗြို့ဓာတ်တို့သည် ရန်သူကြီးတွေ ဖြစ်ကြကုန်ပြီးလျှင် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယုံးသော ကာယဒ္ဓရရိတိဖြင့် သေသည်တိုင်အောင် နှိုက်စက်ဖိစီးကြကုန်၏။

(ပရမတ္တသံခိပ်နှီကာ-၂၄၄-၂၄၆)

မနောဒ္ဓါရ, ဓမ္မာရုံ, ဟဒယဝတ္ထု, မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇာန်းဟူသော မနသီကရ၊ ဤအကြောင်း ၄-ပါးသည် မနောဝိညာက်၏ ဖြစ်ကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ ဤအကြောင်း ၄-ပါး စုံမှုသာ မနောဝိညာက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အကြောင်းတရာခု ချွတ်ယွင်းလျှင် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။

ဤ၌ မနောဒ္ဓါရဟူသည် ဘဝင်စိတ်ကို ဆိုလိုသည်။ ယင်းဘဝင်စိတ်လည်း အာဝဇ္ဇာန်းဖြစ်နိုင် လောက်အောင် ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ဘဝင်စိတ်ဖြစ်မှသာ မနောဝိညာက်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

ဘဝင်စိတ်ချုပ်ပြီးသောအခါ အာဝဇ္ဇာန်းဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ကျေးဇူးမပြုနိုင်သော ဘဝင်စိတ်ဖြစ် သောအခါ, ဓမ္မာရုံ မထင်သောအခါ, ဟဒယဝတ္ထုဟူသော အမိုမရသောအခါတို့၌ မနောဝိညာက်စိတ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။

ထို့ကြောင့် မနောဒ္ဓါရစသော အကြောင်းလေးပါးကို မနောဝိညာက်၏ အားကြီးသော မို့ရာအကြောင်းဟု ဆိုလိုသည်။

(အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ စိတ္တဗြိဒကလ္ာ၊ နှာ-၃၂၁-၃၂၂၊ အဘိဓမ္မဘဝတာရ အဋ္ဌကထာနီသူသစ် နှာ-၆၀)

စက္က္ခာဒ္ဓရိက ၁၅-ပိုင်

“စက္ခာလောက, ရူပထင်ပြီ, မနသီ, လေးလီစက္ခာဘို့”နှင့်အညီ စက္ခာပိုညာက်ဖြစ်ကြောင်း င-ပါးတွင် စက္ခာပသာဒရုပ်က ညုံဖျင်းနေသောင်း၊ အာလောကခေါသာ အလင်းရောင်က ညုံဖျင်းနေသောင်း၊ ရူပါရုက အားသေးခဲ့သောင်း၊ ဤသို့ တပါးပါးက ညုံဖျင်းချို့ယွင်းနေလျှင် စိတ္တက္ကာ ဂ-ချက်ခန့်မှစ၍ ၁၅-ချက်တိုင်အောင် လွန်ပြီးနောက် ဋီသို့အတော်ကြာရောက်ပြီးမှသာ ထင်လာနိုင်သည်။ သွို့ရုံ စသည်များလည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ଠକ୍କାତ୍ମିର୍ବୀନାମତିମହାକ୍ଷ୍ୱାର୍ଦ୍ଦି । ୫୫

စက္ခာဒ္ဒရိကမဟန္တရုံ၊ ဂိုလ်

ပရိတ္တာရုံ ၆ ပို့စီ

အတိပရိတ္တာရုံ ၆ ပိတ္ထ

“တိ တိ တိ တိ တိ တိ တိ တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ
 “တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ
 “တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ
 “တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ
 “တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ
 “တိ တိ နှ နှ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ” ဘ

ပဋိရုပိတ္ထအပြား

ပဋိရုပိတ္ထတို့တွင် တရာတရုံး အတိမဟန္တာရုံပိတ္ထ, မဟန္တာရုံပိတ္ထ, အတိပရိတ္တာရုံပိတ္ထဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ အလွန်ထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို အတိမဟန္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ ထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို မဟန္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ မထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို ပရိတ္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ အလွန်မထင်ရှားသော သိစရာအာရုံကို အတိပရိတ္တာရုံဟု ခေါ်သည်။ ဤကား ပဋိရုပိတ္ထ အာရုံထင်ပုံ(ပိသယ ပဝတ္ထီ) ၄-မျိုးဖြစ်သည်။ ပိတ္ထတိတ်အစဉ်ဖြစ်ဖို့ အကြောင်းများတွင် ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက် သုံးမျိုးက အားကောင်းရင် ကောင်းသလောက် အာရုံထင်ရှားပြီး အားနည်းရင် နည်းသလောက် အာရုံမထင်ရှား။

ရုပါရုံ သုဒ္ဓရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖော်ပွာရုံဟုသော အာရုံ ရပါးကို အတိမဟန္တာရုံ ၅-ပါး၊ မဟန္တာရုံ ၅-ပါး၊ ပရိတ္တာရုံ ၅-ပါး၊ အတိပရိတ္တာရုံ ၅-ပါးဟူ၍ ခဲ့နိုင်သည်။ အတိမဟန္တာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ပိတ္ထ အစဉ်ကို အတိမဟန္တာရုံပိတ္ထဟု ခေါ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်သိပါ။

အတိတဘဝင်သတ်မှတ်ချက်ဖြင့် ပိတ္ထခဲ့ပုံ

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကဏာ ၁-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုပိတ္ထ အတိမဟန္တာရုံ မည်၏။ ဤအတိမဟန္တာရုံ၏ တစိတ္ထတိတ်သာ ရသောကြောင့် အတိမဟန္တာရုံ ၅-ပိတ္ထ ဖြစ်၏။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကဏာ ၂-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုပိတ္ထ အာရုံမျိုး၊ ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကဏာ ၃-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုပိတ္ထ အာရုံမျိုး၊ ဤ ၂-မျိုးသည် မဟန္တာရုံမည်၏။ ဤမဟန္တာရုံ၏ ၂-ပိတ္ထတိတ်သာ ရသောကြောင့် မဟန္တာရုံ ၁၀-ပိတ္ထ ဖြစ်၏။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကဏာ ၄-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုပိတ္ထ အာရုံမျိုး၊ ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကဏာ ၅, ၆, ၇, ၈, ၉-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုပိတ္ထ အာရုံမျိုး၊ ဤ ၆-မျိုးသည် ပရိတ္တာရုံမည်၏။ ဤပရိတ္တာရုံ၏ ၆-ပိတ္ထတိတ်သာ ရသောကြောင့် ပရိတ္တာရုံ ၂၀-ပိတ္ထ ဖြစ်၏။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကာ ၁၀-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုံမျိုး၊ ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကာ ၁၁, ၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅-ချက်လွန်မှ ဒွါရွှေ ထင်နိုင်ထိခိုက်နိုင်သော ပဋိရုံမျိုး၊ ဤ ၆-မျိုးသည် အတိပရိတ္တာရုံမည်၏။ ဤအတိပရိတ္တာရုံမြှုံး ၆-စိတ် ရသောကြောင့် အတိပရိတ္တာရုံ ၃၀-စိတ် ဖြစ်၏။

ဤသို့ဖြင့် ပဋိရုံးပေါင်း ၇၅-မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ဗြဟ္မာတို့၏ အတိမဟန္တရုံးပိတ်, ဒေသမူဇောန့် စပ်သော အတိမဟန္တရုံးပိတ်မှာ အတိမဟန္တရုံးဖြစ်သော်လည်း တဒါရုံ မဖြစ်နိုင်။ သို့ဖြစ်၍ အတိမဟန္တရုံကို တဒါရုံဖြစ်သော်လည်း တဒါရုံမဖြစ်သော်လည်း နှစ်မျိုးယူလျှင် ၁-ဒွါရွှေ ၁၆-စိတ်ဖြစ်နိုင်၍ ၅-ဒွါရွှေ စိတ်ပေါင်း ၈၀ ဖြစ်နိုင်သည်။

ဝါရ ၄-မျိုး နှင့် အာရုံ ၄-မျိုး တွဲစပ်ပြပုံ

တဒါရုံဆုံးသော စိတ်အစဉ်ကို တဒါရမ္မကာဝါရဟု ခေါ်သည်။ ဇော်ဆုံးသော စိတ်အစဉ်ကို ၈၀နာဝါရဟု ခေါ်သည်။ ဂုဏ္ဍာဆုံးသော စိတ်အစဉ်ကို ဝါဌ္မာနာဝါရဟု ခေါ်သည်။ (ဇော်ဆုံးမရလျှင် ဂုဏ္ဍာစိတ်သည်ပင် ဇော် ဇော်ယောင်ဖြင့် နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ် ထပ်လျက် ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်) စိတ်စိတ်မပါသော စိတ်အစဉ်ကို မော်ဝါရဟု ခေါ်သည်။ (မော်=ယုတ်လျော့သည်၊ စိတ်စိတ်မှ ယုတ်လျော့၍ ဘဝင်လူပ်ရုံမှုဖြစ်သော စိတ်အစဉ်ကို မော်ဝါရဟု ဆိုသည်)

သို့ဖြစ်၍ အတိမဟန္တရုံးပိတ်သည် တဒါရုံဆုံး၍ တဒါရမ္မကာဝါရ မည်၏။ မဟန္တရုံး စိတ်သည် ဇော်၍ ၈၀နာဝါရမည်၏။ ပရိတ္တာရုံ စိတ်သည် ဂုဏ္ဍာဆုံး၍ ဝါဌ္မာနာဝါရ မည်၏။ အတိပရိတ္တာရုံ စိတ်သည် စိတ်စိတ်မပါ၍ မော်ဝါရ မည်၏။ (ဤအတိပရိတ္တာရုံကို အာရုံပြ၍ စိတ်စိတ်မဖြစ်သောကြောင့် စိတ် ဟူ၍ မခေါ်ထိုက်။ သို့သော မိန့်မြုံးမသား ဟူသကဲ့သို့ ဥပစာတင်စား၍ အတိပရိတ္တာရုံးပိတ်ဟု စိတ်နာမည်တပ်ရသည်။

အကျဉ်းချုပ်မှတ်ရန်

၁။ အတိမဟန်၊ တချက်လွန်၊ မဟန် နှစ်၊ သုံးသာ။

၂။ လေးကအစ၊ ကိုးတိုင်မျှ၊ လွန်ကပရိတ္တာ။

၃။ တဆယ်အာဒို၊ ဆယ့်ငါးထိုး၊ လွန်တိပရိတ္တာ။

၄။ တဒါ နှင့် ဇော် ဂုဏ္ဍာ၊ မော်ကြေစဉ်တိုင်းသာ။

၅။ ပရိတ္တာထုံး၊ ဂုဏ္ဍာဆုံး၊ နှစ်သုံးအကြိမ်သာ။

ပဋိရိစိနိနှင့်ရာ မှတ်စရာ

♠ အာရုံများစွာနှင့် ပသာဒများစွာ ပေါင်းစပ်မှသာ ပသာဒ၌ အာရုံထင်နိုင်

ရုပ်ကလာပ်တရာ့သည် ပြောပြ၍ မဖြစ်နိုင်လောက်အောင်ပင် သေးငယ်၏။ ပကတိမျက်စိဖြင့် ကြည့်ချင်တိုင်း ကြည့်၍ မမြင်ရ၊ အလွန်ကောင်းသော မှန်ဘီလူးဖြင့်သာ မြင်ရသော ပိုးကောင်ကလေးများ ရှိသေး၏။ ထိုပိုးကောင်ကလေးများ၌ ကမ္မဒ စိတ္တမ ဥတ္တမ အာဟာရကလာပ် အစုအဝေးကြီးတွေ မရေ့မတွက်နိုင်အောင် များ၏။ သို့ပါလျက်လည်း ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ရုပါရုံသည် စက္ခပသာဒသို့ ထင်လာရှု၍ ရုပါရုံ တရာ့တည်း မထင်နိုင်၊ ရုပါရုံအများ ပေါင်းစပ်မှ ထင်လာနိုင်သည်။ ရုပါရုံအပေါင်းဟူသည်လည်း ပရမတ်အစုအဝေးသာ ဖြစ်သည်။ သမုဟပညတ်မဟုတ်သေး။ ထို့ကြောင့် စက္ခပညာက်သည် ပရမတ်ဖြစ်သော ရုပါရုံအများကိုသာ အာရုံပြုသည်ဟုမှတ်ပါ။ ပညတ်ကို အာရုံပြုသည် ဟု မမှတ်နှင့်။

ရုပါရုံများစွာပေါင်းမိမှ အာရုံထင်နိုင်သကဲ့သို့ စက္ခပသာဒသည်လည်း များစွာပေါင်းမိမှ ရုပါရုံကို ဖမ်းယူနိုင်သည်။ သဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသ ဖော်ဗျာတို့ သောတ ယာန မိဂ္ဂ ကာယတို့နှင့် တိုက်ဆိုင်၍ အာရုံထင်ရာ တွင်လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။

♠ ရုပါရုံ သဒ္ဓိရုံ စသော အာရုံ ၅-ပါးလုံး တပြိုင်နက် မသိနိုင်

မွေးကြိုင်သင်းပုံးစွာ ပြင်ဆင်ထားသော ပွဲထိုင်အခမ်းအနား၌ စားသောက်ဘွယ်များကို စားသောက်လျက် ပွဲလမ်းသဘင်ကြည့်ရှုနေခိုက်မှာ အာရုံငါးပါးလုံးပင် အနီးဥပစာ၌ ကျရောက်လျက် ရှိကြသော်လည်း စိတ်သည် အာရုံ ၅-ပါးလုံးကို တပြိုင်နက် မသိနိုင်။ အာရုံအများ စမ်ရှု၌ စိတ်ကြိုက်ရာ၊ အာရုံထင်ရားရာကို ရွေးဦးစွာလည်းသိနိုင်၊ ကူးပြောင်း၍လည်း သိနိုင်သည်။

ရုပါရုံကို ကြိုက်သူသည် ရုပါရုံကို ရွေးဦးစွာ သိ၏။ ရုပါရုံ အများတွင်လည်း ပို၍နှစ်သက်ရာ အာရုံကို ရွေးဦးစွာသိ၏။ သဒ္ဓိရုံ စသည်တွင်လည်း နည်းတူသိပါ။ စိတ်ကြိုက်အာရုံ မရှိရှု၌ ထင်ရားသိသာသော အာရုံကို ရွေးဦးစွာ သိလိမ့်မည်။

♠ ပဋိရိသည် ဒွါရွှေ ထင်လာရာတွင် ဖြစ်ရာခဏ(ဥပါဒ်ခဏ) အလွန်တိုတောင်းသဖြင့် ဖြစ်ရာခဏမှာ မထင်နိုင်သေးဘဲ တည်ရာခဏ(ဌီခဏ)ကျမှ ထင်နိုင်ကြသည်။

♠ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လျှပ်ရပုံ

အာရုံသစ်မထင်လာခင် ဖြစ်နှင့်သော ဘဝင်အစဉ်သည် အာရုံသစ်ထင်သည်နှင့် တပြင်နက် အစဉ်ရပ်၍ မပြတ်နိုင်သောကြောင့် ဘဝင်နှစ်ကြိမ်တိုင်အောင် လျှပ်ဌီးမှ ပြတ်ရလေသည်။ ဥပမာ-ပန်းပြေးပြိုင်ပွဲ၌ အဟုန်ပြင်းစွာ အတင်းပြေးလာသော ယောက်၏သည် ပန်းတိုင်အရပ်သို့ ရောက်လျင် ရပ်ချင်သော်လည်း မရပ်နိုင်သေးဘဲ နှစ်လမ်းလောက် လွန်မိကာမှ ရပ်နိုင်သကဲ့သို့တည်း။

♠ ဇော်အခိုက်အတန်းတွင် ယောနိသောမန်သိကာရကြောင့် ပုထိုးနှင့် သေကွဲ့၌ ကုသိုလ်ဇော်ဖြစ်ပြီး ရဟန်၌ ကြိယာဇော်ဖြစ်၊ အယောနိသောမန်သိကာရကြောင့် အကုသိုလ်ဇော်ဖြစ်

ထိုယောနိသောမန်သိကာရ ဖြစ်သို့ မဖြစ်သို့ အကြောင်းအဆက်ဆက်ကား အတ္ထသမ္မာပဏီး၊ သဒ္ဓမ္မသုဝန်၊ သပ္ပါရီသူ့ပန်သုယ်၊ ပဋိရူပဒေသဝါသ၊ ပုဇွဲစ ကတုပုလုတာ ဟူသော သမ္မတို့စက်တို့၏ ရှိခြင်း မရှိခြင်းများတည်း။ ထပ်၍ ရှင်းပြပါမည်၊ ရေးရေးဘဝက ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြခဲ့ဘူးခြင်းဟူသော ပုဇွဲစ ကတုပုလုတာ သမ္မတို့စက် ရှိခဲ့သူသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ် သူတော်သူမြတ်တို့နေရာ ပဋိရူပဒေသ ခေါသောအရပ်၌ ဖြစ်ရ၏။ ထိုပဋိရူပဒေသဝါသ သမ္မတို့စက်ရှိသူသည် မိကောင် ဘကောင်း ဆွဲမျိုးကောင်း ဆရာသမားကောင်းဟူသော သူတော်ကောင်းတို့ကို မိခို ဆည်းကပ်ရခြင်းဟူသော သပ္ပါရီသူ့ပန်သုယ်စက်နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုသပ္ပါရီသူ့ပန်သုယ်စက်နှင့် ပြည့်စုံသူသည် သူတော်ကောင်းတရားကို နာရခြင်းဟူသော သဒ္ဓမ္မသုဝနစက်နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုသဒ္ဓမ္မသုဝနစက်နှင့် ပြည့်စုံသူသည် မိမိကိုယ်ကိုင်း မိမိစိတ်ကိုင်း ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော အတ္ထသမ္မာပဏီးစက်နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ဤအတ္ထသမ္မာပဏီးစက်နှင့် အချက်ကျကျ ပြည့်စုံနေသူ၏ သန္တာန်မှာ တွေ့မြင်ရာ အာရုံတိုင်း၌ ယောနိသောမန်သိကာရအဖြစ်များ၍ ကုသိုလ်ဇော်တော်တော့မည်သာ။ ဤသို့ အဆင့်ဆင့်စက်များ ချွတ်ယွင်းပျက်ပြားနေသူ၏ သန္တာန်းမြှုပ်နှံကား အယောနိသောမန်သိကာရအဖြစ်များ၍ အကုသိုလ်ဇော်များသာ စောခွင့်ရကြတော့လတဲ့။

ဤစကားစဉ်အရ ယခုဘဝ ကုသိုလ်စောရာ၌ ယောနိသော မန်သိကာရသည် နီးသောအကြောင်း အတ္ထသမ္မာပဏီးစသည်ကား ဝေးသောအကြောင်းဟု မှတ်ပါ။

ယောနိသောမန်သိကာရ၊ အယောနိသောမန်သိကာရဟုသည်မှာ ပဋိဒ္ဓိဝါဝဇ္ဇာန်းစိတ်နှင့် မနောဒ္ဓိရာဝဇ္ဇာန်း စိတ်ပင်တည်း။ ပဋိဒ္ဓိရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်ကို မိမိနောက်၌ စက္ခတိုင်းစသော ဝိတိအစဉ်ကို ဖြစ်စေ တတ်၍ ဝိတိပဋိပိုဒကမန်သိကာရ ဟု ခေါ်သည်။ မနောဒ္ဓိရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်ကို မိမိ၏နောက်၌ စောအစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောကြောင့် ဝေနပဋိပိုဒကမန်သိကာရ ဟု ခေါ်သည်။ ဤမန်သိကာရ နှစ်မျိုးကို ယောနိသောမန်သိကာရ၊ အယောနိသောမန်သိကာရဟု ခေါ်သည်။

♠ စိတ်သည် အရှိတရားမဟုတ်, အဖြစ်တရားသာ

စိတ်+စေတသိက်တို့သည် အခွင့်သာလျှင် သင့်ရာမှာဖြစ်ဖို့ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ စုဝေးတည်ရှိနေသည်မဟုတ်၊ အပြင်ဘက်မှာ တစ်စုတရားသာ နေရာ၌ စုပေါင်းသိမ်းဆည်းနိုင်သူလည်းမရှိ။ ဝတ္ထု အာရုံ မန်သိကာရစသော ဆိုင်ရာအကြောင်းတို့ ပေါင်းဆုံးမို့ကြသောအခါကျမှ ရတ်ခနဲဖြစ်ပေါ်လာကြပေသည်။ ဥပမာ-နေအရှိန် ကျရောက်က မီးထျွဲတောက်သော သူရုံယကာန္တ ခေါ်သော ကျောက်တမျိုးရှိ၏။ မီးသည် နေရောင်မှာလည်း မရှိသေး၊ သူရုံယကာန်ကျောက်မှာလည်း မရှိသေးချေ၊ သို့သော် နေရောင်နှင့်သူရုံယကာန်ကျောက်တို့ ပေါင်းဆုံးမို့သောအခါ ဓာတ်သဘာဝအလျောက် မီးထျွဲ တောက်သကဲ့သို့တည်း။ သူရုံယကာန္တကျောက်နှင့် မှုရာဝတ္ထု၊ နေရောင်နှင့် အာရုံ၊ မီးပေါ်လာပုံနှင့် စိတ်ပေါ်လာပုံတို့ တူကြပေသည်။

♠ တဒါရုံစိတ်သည် နှစ်ကြိမ်သာဖြစ်ရှိး၊ တကြိမ်တည်း ဖြစ်ရှိးထုံးစံမရှိ

အတိတဘဝင် နှစ်ချက်လွန်တွင် အာရုံထင်လာသောစီတို့ သတ္တုမရောနောင် စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့် ရပ်သက်ကျွန်သေး၍ တဒါရုံတကြိမ်ဖြစ်စရာ အချိန်ရသေးသော်လည်း “မစားရအရှင်း စားရဆီထမင်း”ဟူသ ကဲ့သို့ တဒါရုံတို့မည်သည် မကျသာလျှင် အလျှင်းမကျ၊ ကျသာလျှင် J-ကြိမ်သာ ကျရုံးရှိသောကြောင့် ထိအာရုံကို အာရုံပြု၍ တဒါရုံတကြိမ်မကျတော့။

တဒါရုံသည် နှစ်ကြိမ်ကျရုံးဖြစ်ခဲ့လျှင် ပထမတဒါရုံက ပစ္စာဖွန်အာရုံကို သိ၍ ဒုတိယတဒါရုံကား အတိတ်အာရုံကို သိပြီး ဖြစ်နိုင်စရာမရှိဘူးလား တွေးစရာရှိ၏။ ထိုသို့လည်း ဖြစ်ရန်အကြောင်းမရှိ။ မင်းဖိုလ်စိတ်အစဉ်မဟုတ်လျှင် စိတ်အစဉ်တရားအတွင်း ဤသို့ အတိတ်အာရုံတမျိုး ပစ္စာဖွန်အာရုံတမျိုးဟု ကဲ့ပြားရုံးမရှိသောကြောင့် တဒါရုံ နှစ်ကြိမ် မကျထိုက်။

♠ မြင်ရသလိုလို ကြားရသလိုလို

ကေဖြစ်သည့်တိုင်အောင် အာရုံအဖြစ် မရပ်တည်နိုင်ပဲ ပြောက်ကွယ်သွားမည် အာရုံကို သိသော စီထိစိတ်အစဉ်သည် ပရိတ္တာရုံစီထိများဖြစ်သည်။ ဤပရိတ္တာရုံကို အာရုံပြုသော စီထိများကား “မြင်လိုက်ရ သလိုလို၊ ကြားလိုက်မိသလိုလို၊ တွေးမိ ထိမိသလိုလို” ဖြစ်သောအခါမျိုးဝယ် ကျသော စီထိများတည်း။

♠ စိတ္တနိယာမသဘောအရ စိတ်အစဉ်ဖြစ်လျှင် ဂုဏ္ဍာသို့ ရောက်ရမြဲ

စိတ္တနိယာမသဘောအရ ပဋိဒ္ဓရရာဝ္မာန်းစိတ်ဖြစ်သွားလျှင် ဂုဏ္ဍာသို့ မရောက်ခင် စက္ခတိညာက် သမုပ္ပါဒ္ဓနိုင်း သနီရဏအခိုက်အတန်း၌ စိတ်အစဉ် ရပ်ရိုးထုံးစံမရှိ။ ဂုဏ္ဍာသို့ ရောက်ပြီးမှသာ ရောမဖြစ်ပ စိတ်အစဉ် ပြတ်နိုင်သည်။ ဂုဏ္ဍာဖြစ်လောက်သည်အထိ စိတ်အစဉ်မဖြစ်နိုင်လျှင် ပဋိဒ္ဓရရာဝ္မာန်းစိတ်ပင် မဖြစ်တော့။ တို့ကြောင့် အတိပရိတ္တာရုံ ထင်လာရှုံး ဘဝင်လူပ်ရုံသာလူပ်၍ ပိုထိစိတ်မဖြစ်ပ ဘဝင်စိတ် အဆက်ဆက်သာ ဖြစ်ရပြန်လေသည်။

♠ အမိမ်းတွင်း ကိန်းအောင်းစဉ် ဖြစ်နိုင်သော ဝိထိများ

အမိမ်းတွင်း၌ အလင်းရောင်မရှိ၍ စက္ခဒ္ဓရရိုးထိ မဖြစ်။ အတောင်တရာနှစ်ရာရှိသော သစ်တုံးကြီး ၏အရင်း၌ နားကိုကပ်၍ တစပ်တည်းထားလျှင် သစ်တုံးဖျားက တိုးတိုးသာသာ ခေါက်သည့်အသံကို ကြားနိုင်သောကြောင့် အမိမ်းတွင်း၌နေသောသူငယ်၏ သောတပသာဒရပ်များ ပြည့်စုံလုံလောက်သောအခါ သူငယ်၏နားနှင့် နီးကပ်လျက်ရှိသော အူတွင်းအူမက ဝမ်းရှတ်သံ ဝမ်းပိုက်၌ ထိခိုက်ရှိက်နှက်သံများကို အာရုံပြု၍ သောတဒ္ဓရရိုက်တိကား ဖြစ်သင့်ပေသည်။ အမိမ်းတွင်းမှာနေခိုက် အသက်မရှုံးနိုင်၊ အသက် မရှုံးက ဂန္ဓာရုံသည် နှာခေါင်းတွင်းသို့ မရောက်နိုင်သောကြောင့် ယာနဒ္ဓရရိုးထိ ဖြစ်ဘယ်မရှိ။ ဒိဂုံးပသာဒ ပြည့်စုံလုံလောက်သည့်အခါ သူငယ်၏ခံတွင်း၌ အဆင်သင့်ရှိကြသော အာရည်လျာရည်တို့ အတွက်ကြောင့် မိဂုံးပရိုက်တိများ ဖြစ်ရန်ရှိသည်။ ကာယဒ္ဓရရိုကဖြစ်သို့ရာ ထိခိုက်ဖွယ် ဖော်ပွားရုံတွေ အမိမ်းတွင်းမှာပင် အပြည့်အစုံ ရှိသောကြောင့် ယုံမှားဘွယ်မရှိပြီ။

ဤသို့လျှင် သောတ ဒိဂုံးကာယဒ္ဓရရိုးထိတို့ အမိမ်းတုန်းကပင် ဖြစ်နှင့်ကြသော်လည်း စက္ခဒ္ဓရရိုက် ယာနဒ္ဓရရိုက်တိတို့တွင် အမိမ်းမှ ထွက်ပြီးနောက် အရည်အမြှေးများ ကင်းစင်၍ မျက်စိပွင့်မှ စက္ခဒ္ဓရရိုက်တိများ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ ထွက်သက်ဝင်သက် လေမှုနှစ်မှုနှင့် အနဲ့ကို ခံယူနိုင်လောက်အောင် နှလုံးသွင်းမှု မနေသိကာရရှိသည့် အခါကျမှ ယာနဒ္ဓရရိုက ဝိထိတို့ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

(သြို့ဟောသာနှင့်ကာ ရပ်ပိုင်းမှ ကောက်နှုတ်ချက်)

မနေ့ခွဲရရှိထိ

မနေ့ခွဲရဟူသည် ဘဝင်စိတ်တည်း။ ထိုမနေ့ခွဲရဘဝင်၌ ထင်လာသော အာရုံကား (ပွဲခွဲရကဲ့သို့ ရုပါရုံစသော အာရုံငါးပါးသာမက) စိတ် စေတသိက် ရပ်အားလုံးနှင့် နို့ဖွာန်ပညတ်များပင် ထင်လာနိုင်သည်။ မနေ့ခွဲရ၌ ကာမဏေဝါရိထိ, အပွဲနာဇောဝါရဲ ဝိထိဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုသို့ထင်လာ၍ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ရာတွင် ဇောနရှုံး အကုသိုလ်စိတ်-၁၂ / မဟာကုသိုလ်စိတ်-၈ / မဟာကြိယာစိတ်-၈ / ဟသိတ္ထပါဒိတ်-၁၊ ပေါင်း၂၉-ပါးသောစိတ်တို့မှ တပါးပါးက ဖြစ်လျှင် ထိုစိတ်အစဉ်ကို ကာမဏေဝါရမနေ့ခွဲရရှိထိ စိတ်အစဉ်ဟု ခေါ်သည်။ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ရာတွင် ဇောနရှုံး ရုပကုသိုလ်/ကြိယာ ၁၀၊ အရုပကုသိုလ်/ကြိယာ ၈၊ မင်း-၄၊ ဖိုလ်-၄၊ ပေါင်း၂၆-ပါးသောစိတ်တို့မှ တပါးပါးက ဖြစ်လျှင် ထိုစိတ်အစဉ်ကို အပွဲနာဇောဝါရမနေ့ခွဲရရှိထိ စိတ်အစဉ်ဟု ခေါ်သည်။

ကာမဏေဝါရ မနေ့ခွဲရရှိထိသည်လည်း ဝိဘူတာရုံစိတ်, အဝိဘူတာရုံ ဝိထိဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပြန်သည်။ မနေ့ခွဲရ၌ ထင်ရှား ကြည်လင် ပြတ်သားစွာ ထင်လာသောအာရုံကို သိသော စိတ်အစဉ်ကို ဝိဘူတာရုံစိတ်ဟုခေါ်၏။ မနေ့ခွဲရ၌ မထင်မရှား မကြည်မလင် မပြတ်သားစွာ ထင်လာသောအာရုံကို သိသော စိတ်အစဉ်ကို အဝိဘူတာရုံစိတ် ဟုခေါ်၏။

ဝိဘူတာရုံစိတ်ပုံ

ဘ ဘ န ဒ “မ ခ ခ ခ ခ ခ ခ ရ ရ ရ” ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

ဝိဘူတာရုံစိတ်ဆိုရိုး

ထင်ရှားသော အာရုံ တစ်ပါးပါးသည် မနေ့ခွဲရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန် ဘဝင်ပစ္စား မနေ့ခွဲရဘဝင်နှင့် ဇောကြိမ် တဒါရုံနှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ထိုနောက် ဘဝင် ဖြစ်ထိုက်သမျှဖြစ်၏။

အဝိဘူတာရုံဝိထိပု

ဘ ဘ ဘ န ဒ မ “မ အ အ အ အ အ အ” ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

အဝိဘူတာရုံဝိထိဆိရိုး

မထင်ရှားသော အာရုံတစ်ပါးပါးသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန်
ဘဝံပစ္စာ မနေ့ခွဲရာဝမ္နား အော့နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျင် ထိုနောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ မနေ့ခွဲရှုံးထင်နိုင်သောအာရုံများ

မနေ့ခွဲရှုံး လွန်လေပြီးသော အတိတ် ရပ်နာမ်တရား၊ မဖြစ်သေးသော အနာဂတ် ရပ်နာမ်တရား၊
ဖြစ်တုန်းဆဲဆဲဖြစ်သော ပစ္စာပွန်ရပ်နာမ်တရား၊ ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်အမျိုးမျိုး အလွန်သိမ်မွေ့နက်နဲ့သော
နိုဗာန်တရားများလည်း ထင်လာနိုင်ကြသည်။ ထိုသို့ထင်လာခြင်း၏ အကြောင်းများကား

(ဆောင်)တွေ့-အကြား၊ နှစ်ပါးရယ်နှင့် စပ်၍ကြံး၊ သဒ္ဓါယုံ-ကိုယ်အကြိုက်ကယ်နှင့်၊ ခြင်းရာကို ကြံကာနှိုက်၊
ကိုန်းဆိုက်အာရုံ၊ ဉာဏ်အမူ-ကြံ၍နှစ်သက်ပုံ၊ ကံအဟုန်တန်ခိုး၊ ဓာတ်ခေါဘံ၊ နတ်များငယ်
ဆော်ဖန်လို့၊ လျှော်ကန်တော်မှန်သိတောကြာင့်၊ ဘဝံမှာ ထင်လာဖြေရတယ်၊ ကျမ်းရှိလက်ရှိုး။

တွေ့။ ။ ကိုယ်တိုင်ဒို့ တွေ့ခဲ့ရသောကြာင့်လည်း မနေ့ခွဲရှုံး အာရုံထင်လာတတ်၏။
ဒို့(တွေ့)ဟူသောစကား၌ ကိုယ်တိုင်ဒို့ မြင်ခဲ့ရ၊ ကိုယ်တိုင်ဒို့ကြားခဲ့ရ၊ နမ်းခဲ့ရ၊ စားခဲ့ရ၊ တွေ့ထိခဲ့ရ၊
သိခဲ့ရသမျှ အာရုံအားလုံးတည်း။ ဒို့တွေ့ကြံခဲ့ရပြီးနောက် ထိုအာရုံများကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်သောအခါ
ထိုတွေ့ကြံခဲ့ဘူးသော အာရုံများသည် ဘဝံဟူသော မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာတတ်၏။

အကြား ॥ ॥ သူတပါးတို့ ပြောသံဟောသံကို ကြားဘူးခြင်းဟူသော သုတကြောင့်လည်း ထင်လာတတ်၏။ သုတ(အကြား)ဟူရှုံး သူတပါးတို့ တဆင့်ဟောပြောအပ်သော ရူပါရုံ၏အကြောင်းအရာ သဒ္ဓါရုံ၏အကြောင်းအရာ ဂန္ဓာရုံ၏အကြောင်းအရာ, ရသဖော်ဗုဒ္ဓဓမ္မရုံတို့၏ အကြောင်းအရာ အားလုံးတည်း။ ထိုသို့ပြောဟောသံကို ကြားဘူးခြင်းကြောင့်လည်း ထိုပြောဟောရာတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာတို့သည် ပြန်ရှုခင်ခြင်သောအခါ မမြင်ဘူးပဲလျက် (ဘဝင်မှာ) ထင်လာကြသည်။

နှစ်ပါးရယ်နှင့်စပ်ရှုံးကြုံ ॥ ॥ ဒီဋ္ဌသုတနှစ်မျိုးနှင့် ဆက်သွယ်နေသော ဥဘယသမ္မန္တခေါ် အာရုံမျိုးလည်း ထင်လာတတ်၏။ အာရုံတစ်ခုခုကို ကိုယ်တိုင်တွေ့ဘူးသည့်အခါ သို့မဟုတ် တဆင့်စကားကြားဘူးသည့်အခါ ထိုတွေ့ရကြားရသော အာရုံများနှင့်တူသော မတွေ့မကြားအပ်ဘူးသော အာရုံများလည်းထင်လာတတ်၏။ တူသော အာရုံသာမက တွေ့ရမြင်ရသောအာရုံနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အာရုံများလည်း ဆက်သွယ်ထင်လာတတ်သည်သာ။

သဒ္ဓါယုံ ॥ ॥ သူတပါးက အဆန်းတကြယ်ပြောဟောလျှင် တွေးတောဆင်ခြင်မှုမရှိဘဲ တခါတည်းပုံးရှုံး ယုံကြည်လိုက်ခြင်းကြောင့် မှားသည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ ထိုပြောသမျှ ဟောသမျှ အာရုံတွေသည် နောင် အခါ မနောဒ္ဓါရမှာ ထင်လာတတ်၏။

ကိုယ်အကြိုက် ॥ ॥ ပါဋ္ဌလို “ရှစ်”ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ အာရုံများလည်း ဖြင်းကြား မဟုတ်ဘဲလျှက် မိမိနှစ်သက်မှုကြောင့် ဘဝင်မှာထင်လာတတ်သည်။

ခြင်းရာကို ကြံကာနှိုက် ॥ ॥ ပရမတ္တတို့၏ အခြင်းအရာသဘောကို နှိုက်နှိုက်ချုတ်ချုတ် ကြံစည်စားခြင်း သည် ပါဋ္ဌလို “အာကာရပရိတ္ထတ္ထ” မည်၏။ ထိုအာကာရပရိတ္ထတ္ထကြောင့် ပရမတ္တတရားတို့၏ အခြင်းအရာ အာကာရအမျိုးမျိုးသည် ဘဝင်မှာထင်လာတတ်၏။

ဉာဏ်အမှု ကြံရှုံးနှစ်သက်ပုံ ॥ ॥ ဘယ်အရာမဆို ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းကြံရှုံးလျက် နှစ်သက်ကျေနပ် မှုကို “ဒီဋ္ဌနို့များကနို”ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှုံးလျက် နှစ်သက်ကျေနပ် ဆုံးဖြတ်အပ်သော အာရုံများလည်းဘဝင်မှာ ထင်လာတတ်သည်။

ကံအဟုန်တန်ခိုး ॥ ॥ မရဏာသန္တအခါကဲ့သို့ ကံအဟုန်၏ အစွမ်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တန်ခိုးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တန်ခိုးဖြင့် ဖန်ဆင်းဆောင်ပြမှုကို “လွှာ့ဗုံးလ”ဟုခေါ်၏။ ထိုလွှာ့ဗုံးလခေါ်သော တန်ခိုး၏ အစွမ်းကြောင့်လည်းကောင်း ထင်လာတတ်၏။

ဓာတ်ခေါဘံ နတ်များငယ်ဆော်ဖန်လို့။ ။ သလိပ်သည်းချ သွေးလေစသော ဓာတ်တို့၏ ချောက်ချားမှုကို ပါဋ္ဌလို ဓာတုကျွောဘဟုခေါ်၏၊ ထိုဓာတ်ချောက်ချားမှုကြောင့် ဆောင်းအခါ်၌ ကတောက် ကတောက် အိပ်မက် မက်ခြင်း ရူးသွပ်လျက် အမျိုးမျိုးထင်မြင်နေခြင်း စသည်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပါဋ္ဌလို “အေဝတောဟသံဟာရတာ” ဟု ခေါ်ဆိုရသော နတ်တို့၏ ဖန်ဆင်းဆောင်ပြုမှုကြောင့်လည်းကောင်း အာရုံအမျိုးမျိုး ထင်လာတတ်၏။

လျှော်ကန်တော်မှန်သိတာကြောင့်။ ။ သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်နိုင်စွာ မဟုတ်သေးဘဲ အရိပ်အရောင်မျှ လျှော်ကန်အောင် သိမှုကို “အနုဖော်”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအနုဖော်ကြောင့်လည်းကောင်၊ သစ္စာလေးပါးကို မှန် ကန်ပိုင်နိုင်စွာ သိမှုကို ပဋိဝေဆောင်ရွက်၏၊ ထိုပဋိဝေဆောင်လည်းကောင်း သစ္စာလေးပါးကို ရှေးက မမြင်မကြားဘူးဘဲလျက် ထင်လာတတ်၏။ ဓမ္မစကြား၌ ပုံးပုံး အနန္တသုတေသု ဓမ္မသု စက္ခို ဥဒပါဒီ စသည်ဖြင့် ပြတော်မူသည့်အတိုင်း ဘုရားရင်္ခား သစ္စာလေးပါးတို့ ထင်ထင်ရှားရှား ထင်လာရသည်မှာ ဤပဋိဝေအသိပင်တည်း။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် မနောဒ္ဒိုရှုံး ထင်လာခြင်း၏ အကြောင်းများစွာရှိသည်။

မနောဒ္ဒိုရှုံး အတိတဘဝင်ချွော်လို့/မလို့။ ။ စိတ်စေတသိကိုတို့သည် ပင်ကိုယ်က စိတ္တက္ကာ တစ်ချက်ခန့်မျှသာ အသက်ရှည်၏။ သို့အတွက် စိတ်စေတသိကို အာရုံထင်လာရှုံး အတိတဘဝင် မချ ထိုက်။ အတိတ်ရပ် တရားတို့သည် ချုပ်ကွယ်လေပြီ။ အနာဂတ်ရပ်တရားတို့ကား လုံးဝ မဖြစ်ကြသေး။ ပညတ်တရားတွေမှာ ဥပါဒ်ဒုံးဘင် အထင်အရားမရှိ။ နိုဗ္ဗာန်တရားသည်လည်း ဥပါဒ်ခြင်းသဘောရှိသော တရားမဟုတ်။ ထိုကြောင့် အတိတ်အနာဂတ်ရပ်တရားနှင့် ပညတ်နိုဗ္ဗာန်တို့ ထင်လာရှုံးလည်း ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ကာမည်မျှ လွန်မှ ထင်လာသည်ဟု ဆိုဖွယ်မရှိရကား အတိတဘဝင်ချွော်မလို့။

ထိုပြင် မနောဒ္ဒိုရှုံး ဖြစ်ဆဲရပ်တရားများ၊ ဖြစ်ပြီး၍ ၌ကာလွှာ (သည် တခုစာ နှစ်ခုစာ) တည်လျက်ရှိသော ရပ်တရားများ၊ ပျက်ဆဲရပ်တရားများလည်း ထင်နိုင်သည်။ ထိုသို့ မနောဒ္ဒိုရှုံး ဖြစ်ဆဲရပ်တရားများ ထင်ရှာတွင် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ထိုက်သင့်သမျှ၌ ရောက်ပြီးမှ ထင်လာသည်လည်းရှိရကား အတိတဘဝင် ပါထိုက်သော မနောဒ္ဒိုရလည်းရှိသေး၏ဟု မှတ်ပါ။

(သြို့ဟောသာနိုကာ-၂၄၄ / ပရမ္မာသံခို့နှင့်ကာ-၂၇၃)

မနေ့ချွဲရိတိ လေးမျိုးခဲ့ပုံ

ပထမနည်း၏ မနေ့ချွဲရိတိကို ဝိဘူတာရုံးရိတိ အဝိဘူတာရုံးရိတိဟု နှစ်မျိုးသာ ခွဲပြ၏။ ဤနည်း၏ မနေ့ချွဲရိတိသည် အတိဝိဘူတာရုံးရိတိ၊ ဝိဘူတာရုံးရိတိ၊ အဝိဘူတာရုံးရိတိ၊ အတိအဝိဘူတာရုံးရိတိဟု ငါ-မျိုးရှိ၏။ မနေ့ချွဲရှုံး အလွန်ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသောအာရုံကို သိသောစိတ်အစဉ်ကို အတိဝိဘူတာရုံးရိတိဟု ခေါ်သည်။ အတော်အသင့် ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသောအာရုံကို သိသောစိတ်အစဉ်ကို ဝိဘူတာရုံးရိတိဟု ခေါ်သည်။ မထင်မရှား ပေါ်လာသောအာရုံကို သိသောစိတ်အစဉ်ကို အဝိဘူတာရုံးရိတိ ဟု ခေါ်သည်။ အလွန်မထင်ရှားသော အာရုံကို သိသောစိတ်အစဉ်ကို အတိအဝိဘူတာရုံးရိတိဟု ခေါ်သည်။

အတိဝိဘူတာရုံးရိတိကို စိတ်အစဉ်တွင် တဒါရုံးသောကြောင့် တဒါရမ္မကော်ဟု ခေါ်သည်။ ဝိဘူတာရုံးရိတိကို စိတ်အစဉ်တွင် ရောဆုံးသောကြောင့် ဇေနဝါရဟု ခေါ်သည်။ အဝိဘူတာရုံးရိတိကို စိတ်အစဉ်တွင် မနေ့ချွဲရာဝဇ္ဇန်းဆုံးသောကြောင့် ဝေါ်ဗုံးနာဝါရဟု ခေါ်သည်။ အတိဝိဘူတာရုံးရိတိကို စိတ်အစဉ်တွင် ဝိဘူတာရုံးရိတိကို စိတ်အစဉ်တွင် လုံးဝမပါသောကြောင့် မောယဝါရဟု ခေါ်သည်။

အတိဝိဘူတာရုံးရိတိ(တဒါရမ္မကော်)

ဘ ဘ န ဒ “မ မ မ မ မ မ မ ရ ရ ” ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

ဝိဘူတာရုံးရိတိ(ဇေနဝါရ)

ဘ ဘ ဘ န ဒ “မ မ မ မ မ မ မ မ မ ” ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

အဝိဘူတာရုံးရိတိ(ဝေါ်ဗုံးနာဝါရ)

ဘ ဘ ဘ ဘ န ဒ “မ မ မ ” ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

အတိအဝိဘူတာရုံးရိတိ(မောယဝါရ)

ဘ ဘ ဘ ဘ န န ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ

သုဒ္ဓ နှင့် အနုပန္တက

ကာမဘေမနောဒ္ဓါရရိတိသည် သုဒ္ဓမနောဒ္ဓါရရိတိ၊ အနုပန္တကမနောဒ္ဓါရရိတိဟူ၍ နှစ်မျိုးကဲ့ပြန်သည်။ ပဋိဒ္ဓါရရိတိ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်သော မနောဒ္ဓါရရိတိစုကို အနုပန္တကဝါရဟု ခေါ်သည်။ ပဋိဒ္ဓါရရိတိ၏ အလွတ်ဖြစ်သော သက်သက်ဖြစ်သော သုဒ္ဓမနောဒ္ဓါရရိတိကို အနုပန္တကဝါရဟု ခေါ်သည်။

အနုပန္တကမနောဒ္ဓါရရိတိသည်လည်း

- (က) အတိတ်အာရုံကို အာရုံဟူသော အတိတူဂူဟာဝိထိ၊
- (ခ) အတိတ်အာရုံအပေါင်းကို အာရုံယူသော သမုဟရူဟာဏာဝိထိ
- (ဂ) အနက်ဖြပ် သဏ္ဌာနပညတ်အာရုံကို အာရုံယူသော အတူဂူဟာဏာဝိထိ
- (ဃ) နာမပညတ်ကို အာရုံယူသော နာမရူဟာဏာဝိထိ ဟု လေးမျိုး ရှိပြန်သည်။

အနုပန္တကဝိထိဖြစ်ပုံ

စက္ခတ္ထိရိကအတိမဟန္တာရုံးထိ

တိ န ဒ ပ စ သ သန် ဂ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ရ ရ ရ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ (၁ ဖြစ်ဆဲသိ စိတ်စဉ်)

အတိတူဂူဟာဏ အနုပန္တက မနောဒ္ဓါရရိတိ

ဘ န ဒ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ရ ရ ရ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ (၂ ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်စဉ်)

သမုဟရူဟာဏ အနုပန္တက မနောဒ္ဓါရရိတိ

ဘ န ဒ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ရ ရ ရ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ (၃ အပေါင်းသိ စိတ်စဉ်)

အတူဂူဟာဏ အနုပန္တက မနောဒ္ဓါရရိတိ

ဘ န ဒ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ (၄ ဖြပ်သိ စိတ်စဉ်)

နာမရူဟာဏ အနုပန္တက မနောဒ္ဓါရရိတိ

ဘ န ဒ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ (၅ နာမည်သိ စိတ်စဉ်)

မှတ်ချက်။ ဖြစ်ဆဲသိစိတ်အစဉ်, ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်, အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ် တို့သည် ပရမတ်အာရုံကို သိ၏။ ဒြပ်သိ စိတ်အစဉ်, အမည်သိ စိတ်အစဉ်တို့သည် ပည်တ်အာရုံကို သိ၏။

(ပိတ္တနှင့်သုံးချက်စု ဘာသာနှီးကာ-၃၃)

ပရမတ္တသံခိပ်ကျမ်းက အပေါင်းသိစိတ်အစဉ်သည် အပေါင်းပည်တ်ကို သိ၏ဟုဆို၏။

(ပရမတ္တသံခိပ်စကားပြု နာ-၇၃)

လူတယောက်ကို မြင်ရှု၍ ဖြစ်ဆဲသိ စိတ်အစဉ်, ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ် နှစ်ခုမျှဖြင့် လူတကိုယ်လုံးကို မမြင်နိုင်သေး၌ီးခေါင်းပိုင်းကို စ၍မြင်လျှင် ဦးခေါင်းတစိတ်တပိုင်းမှာရှိသည့် ရူပါရုံကို အာရုံပြပြီးနောက် ဦးခေါင်း၏ အခြားသော အစိတ်အပိုင်းများကို ရွှေကာရွှေကာ အာရုံပြသော ဖြစ်ဆဲသိ စိတ်အစဉ်, ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်, အစုံများစွာ ဖြစ်ပြီးမှ မြင်ရသမျှ ဦးခေါင်းတခုလုံး၏ ရူပါရုံအပေါင်းကို အာရုံပြသော အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ (ဤ အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ်သည် ရူပါရုံအပေါင်းဖြစ်သော ကာမတရားကို အာရုံပြသောကြောင့် ပိုဘူတာရုံဖြစ်က တဒါရုံကျနိုင်သေး၏။ “ရူပါရုံအပေါင်း”ဆိုသော်လည်း ပည်တ်မဟုတ်၊ အစိတ်အစိတ် ရူပါရုံကို ကြော်ထားလျှင် အပေါင်းဟူ၍ မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ရူပါရုံအပေါင်းဟူသည် ပရမတ်ပင်တည်း)

အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ်သည် ဘဝင်ခြားကာခြားကာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပြီးနောက် ရူပါရုံ၏ တည်ရာ ဦးခေါင်း အထည်ကိုယ်ဖြပ်ကို တပ်အပ်သိနိုင်သော ဒြပ်သိစိတ်အစဉ် အကြိမ်များစွာဖြစ်၏။ ဤဦးခေါင်းအထည်ကိုယ် ဖြပ်ကို အာရုံပြရှု၍ အထည်ကိုယ်ဖြပ်က ပည်တ်ဖြစ်သောကြောင့် စိတ်အစဉ်၌ တဒါရုံမပါ။ထို့နောက် အထည်ကိုယ် ဖြပ်၏ လောကအခေါ်အခေါ်အတိုင်း “ဦးခေါင်း”ဟူသော နာမည်သိ စိတ်အစဉ် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ဦးခေါင်းအတွက် နာမည်သိ စိတ်အစဉ်တိုင်အောင် စိတ်အစဉ်အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပြီးမှ ဦးခေါင်း အောက်က လည်ပင်းလက်,ကိုယ်စသော ကိုယ်အင်းအစိတ်အပိုင်းများကို မြင်နိုင်သမျှ ရွှေကာရွှေကာ စိတ်အစဉ်ပေါင်း များစွာဖြင့် သိပြီးနောက် လူတကိုယ်လုံးကို မြင်သိသော ဖြစ်ဆဲသိစိတ်အစဉ်မှ နာမည်သိစိတ်အစဉ်အထိ စိတ်အစဉ် ဤမျိုးဖြင့် လူဟူသော နာမည်ပည်တ်ကို အတတ်သိရလေသည်။ အထည်ကိုယ် သေးလျှင်သေးသလောက် ကြီးလျှင်ကြီးသလောက် စိတ်အစဉ် အနည်းအများ ကွာနိုင်သည်။ ပင်ကိုယ်က နာမည်သိဘူးမှသာ ဒြပ်သိ စိတ်အစဉ်နောက် နာမည်သိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်သည်။ အရာဝတ္ထု၏ နာမည်ကို မသိသေးသူမှာ ဒြပ်သိစိတ်အစဉ်နောက် နာမည်သိစိတ်အစဉ် မဖြစ်နိုင်ပေ။

တစ်စုံတစ်ယောက်က 'နား'ဟု ရွတ်ဆိုလိုက်သည့်အခါ ရွတ်ဆဲတွင် ကြားရသော အသံကို အာရုံပြု၍ ကြားသိစိတ် အစဉ် ဖြစ်၏။ ငှါးနောက် ဘဝင်စိတ်များ ထိုက်သင့်သလောက်ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ပြီးပျောက်သွားသော အသံကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ဤ ဖြစ်ဆဲသိ စိတ်အစဉ်နှင့် ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်တို့ သည် အစုံလိုက် အကြိမ်များစွာဖြစ်၏။ စာတလုံး၏ အသံသည် အသံတို့လျင် လက်ဖျောက်တချက်တိုးခန့် ကြာ၏။ အသံရှည်လျင် လက်ဖျောက်နှစ်ချက်တိုးခန့် ကြာ၏။ လက်ဖျောက်တချက်တိုးခန့်ကာလျှော့ စိတ်ပေါင်း ကုဋ္ဌတသိန်းခန့်ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် 'နား'ဟူသော အသံတရုံး ထပ်၍ထပ်၍ဖြစ်သော အစိတ်အစိတ် ဖြစ်ဆဲအသံပေါင်းများစွာကို အာရုံပြုသော ဖြစ်ဆဲသိ ကြားသိစိတ်အစဉ် များစွာဖြစ်၏။ ငှါးနောက် ဘဝင်စိတ် ထိုက်သင့်သလောက်ဖြစ်ပြီးမှ ဖြစ်ပြီး၍ပျက်သွားသော အသံကိုသိသော စိတ်အစဉ်များစွာ ထပ် ကာ ထပ်ကာဖြစ်၏။ စကားလုံးတရုံကို ကြားရာ၌ အပေါင်းသိစိတ်အစဉ် ဖြစ်စရာမရှိ။ ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်နောက်၌ အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ်မဖြစ်တော့ပဲ နာမည်ပညာတို့သိသော အမည်သိ စိတ်အစဉ် များစွာဖြစ်၏။ ဖြစ်ဆဲသိ, ဖြစ်ပြီးသိ အချိုက်အတန်၌ အသံသာမည်ကိုသာ သိနိုင်၏။ 'နား'ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်မသိသေး။ နာမည်သိ စိတ်အစဉ်ကျမှ 'နား'ကို ဆိုလိုကြောင်း နားလည်သည်။ ငှါးနောက် 'နား'ဟူသော အသံက ပြောပြသော နားဒြပ်ကို သိလေသည်။ (ကြားသိစိတ်အစဉ်များ၌ အမည်သိကရေး၊ ပြပ်သိက နောက်မဖြစ်၏။ အခြားစိတ်အစဉ်များ၌ ပြပ်သိကရေး၊ နာမည်သိက နောက်မ ဖြစ်၏)

စာလုံး နှစ်လုံးသုံးလုံးပါသော အသံကို ကြားရာတွင် အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ဥပမာ - ‘ဗုဒ္ဓ’ဟု တစ်စုံတယောက်က ရွတ်ဆိုရာ၌ ‘ဗုဒ္ဓ’ဟုရွတ်ခိုက် ဖြစ်ပေါ်လဲအသံကိုသိသော ဖြစ်လဲသိ စိတ်အစဉ်နှင့် ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်သွားပြီးသော အသံကို သိသော ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ဤစိတ်အစဉ်နှစ်ခု အကြမ်များစွာဖြစ်၏။ ထိုနောက် ‘ဗုဒ္ဓ, ၈’ အသံနှစ်ခုကို သိသော အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ် အကြမ်များစွာဖြစ်၏။ ဤသို့အတူ ‘သဗ္ဗာ’ ဆိုသည့်အသံ ကြားရာ၌ ဖြစ်လဲသိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်တိ ‘သဗ္ဗ’အတွက် ‘ဗင်’ အတွက် ‘ဗာ။’အတွက် အစုံများစွာဖြစ်ပြီးမှ ‘သဗ္ဗ ဗင် ဗာ။’ သုံးသံကို ပေါင်း၍သိသော အပေါင်းသိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ငှင်းနောက်မှ ဗုဒ္ဓဟူသော အမည်, သဗ္ဗာဟူသောအမည် ပညတ်ကိုကိုသော အမည်သိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ငှင်းနောက်မှ ဗုဒ္ဓ, သဗ္ဗာ။၊ စာလုံးတို့က ရည်ညွှန်းသော ဘုရားဒြပ်ကိုသိသော ဒြပ်သိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။

နာမည်သိ စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပြီးနောက် နာမည်က ရည်ညွှန်းသော ဖြပ်ကို မသိက နာမည်သိ စိတ်အစဉ် မည်မျှပင် အထပ်ထပ်ဖြစ်သော်လည်း ဖြပ်သိ စိတ်အစဉ် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဥပမာ - ကုလားစကားမတတ်သူသည် ကုလားစကားသံ မည်မျှပင်ကြားသော်လည်း ဘာဆိုလိုမှန်း မသိနိုင်ပါ။

လက်ယပ်ခေါ်သည်ကို မြင်ရာ၌ ၁၊ ဖြစ်ဆဲသိစိတ်အစဉ် ၂၊ ဖြစ်ပြီးသိစိတ်အစဉ် ၃၊ အပေါင်းသိစိတ်အစဉ် ၅၊ (လာခြင်းကြိယာ) ပည်တ်သိစိတ်အစဉ် ၅၊ (လာစေလိခြင်း) အမိပါယ်သိစိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ‘လာ၊ သွားပါ’ဟူသော အသံကိုကြားရာ၌ ၁၊ ဖြစ်ဆဲသိစိတ်အစဉ် ၂၊ ဖြစ်ပြီးသည့်စိတ်အစဉ် ၃၊ အပေါင်းသိစိတ်အစဉ်(အသံတရာတည်းဖြစ်လျှင် အပေါင်းသိဖြစ်စရာမလို)၄၊ (လာခြင်း၊ သွားခြင်းကြိယာ) ပည်တ်သိစိတ်အစဉ် ၅၊ (လာစေလိခြင်း၊ သွားစေလိခြင်း) အမိပါယ်သိ စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်၏။

မြင်မှုကြားမှုစသည်၌ စိတ်အစဉ်ဆက်တိုက်ဖြစ်ပုံ ရှင်းပြုချက်

မျက်စိက မြင်တယ်ဆိုလိုရှိရင် ထင်ဆဲဖြစ်တဲ့ အဆင်းရပ်ကို အဦးအစဆုံးမြင်လိုက်ရတဲ့ ပိတ္တက တရိတိ၊ နောက် စဉ်းစားဆင်ခြင်တဲ့ ပိတ္တက တရိတိ၊ သဏ္ဌာန်ဖြပ် ပည်တ်ပေါ်လာတာက တရိတိ၊ နောက်ပြီးတော့ အမည်နာမ ပည်တ်ပေါ်လာတာက တရိတိ၊ အဲဒီလို ၄-ပိတ္တရောက်အောင် ဖြစ်ပြီးတော့မှ အကောင်အထည်နှင့်တကွ အမည်နာမတွေ ပေါ်လာတယ်။

ရှေးဦးစွာ မျက်စိနဲ့မြင်တဲ့အခါ ထင်ဆဲဖြစ်တဲ့ အဆင်းရပ်ကို မြင်တာပဲ၊ အဲဒါ စက္ခဒ္ခါရမှာဖြစ်တဲ့ စက္ခဒ္ခါညာက်စိတ်က မြင်လိုက်တယ်။ မြင်ရုံမြင်တာပဲ၊ မြင်ရတဲ့အရာဟာ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ယောကျားမိန်းမ ရယ်လို့လဲ မသိဘူး၊ ကောင်းတယ်၊ ဆိုးတယ်၊ လှတယ်၊ အကြည်းတန်တယ်လို့လဲ မသိဘူး၊ မြင်ရုံမြင်လိုက်ပြီး အဲဒီစိတ်အစဉ်ဟာ ပြီးသွားတာပဲ။ နောက်ပြီးတော့ မြင်လို့လဲ ပြီးရော ပြန်စဉ်းစားတယ်။ ပြန်စဉ်းစားတဲ့ အခါကျတော့ အဲဒီအဆင်းလေးက မရှိတော့ဘူး၊ မြင်ပြီးကတည်းက သူက ပျောက်သွားပြီ၊ ဒီလိုမရှိပေမဲ့ မြင်ပြီးသားကို ပြန်စဉ်းစားတော့ ထစ်ကနဲ့ ပြန်ပေါ်လာတယ်။ ဒီလိုပြန်စဉ်းစားတာက မျက်စိနဲ့မြင်တာ မဟုတ်တော့ဘူး။ မြင်ပြီးသား အတိတ်အဆင်းရပ်ကို ပြန်ပြီးဆင်ခြင် စဉ်းစားတာပဲ၊ သူက မနောဒ္ခါရာဝဇ္ဇန်းနဲ့ ပြန်ပြီး ဆင်ခြင်စဉ်းစားတာဖြစ်တော့ ပွဲဒ္ခါရရှိထိမဟုတ်ဘူး၊ နောက်လိုက် မနောဒ္ခါရရှိထိပဲ။ ဆင်ခြင်တဲ့ ပိတ္တဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်စိတ်ခြားပြီး နောက်ထပ် ပြန်ပြီး ဆင်ခြင်တဲ့ ပိတ္တကျတော့ ပုံသဏ္ဌာန်ပေါ်လာတယ်။ လူသဏ္ဌာန်၊ ယောကျားသဏ္ဌာန်၊ မိန်းမသဏ္ဌာန်၊ အထည်ဝှက်သဏ္ဌာန် ပေါ်လာတယ်။ သူလဲ မနောဒ္ခါရရှိထိပဲ။ ဘဝင်ခြားပြီးနောက် နောက်ထပ် ပြန်ပြီး ဆင်ခြင်တဲ့ ပိတ္တကျတော့ အမည်နာမ ပည်တွေ ပေါ်လာတယ်။ ဒါလဲ မနောဒ္ခါရရှိထိပဲ။

မြင်ပြီးပြီးချင်း မြင်တယ်လို့ မြင်တယ်မြင်လို့ ရူမှတ်နိုင်ရင် နောက်ထပ် စဉ်းစားတဲ့ ပိတ္တတော့ဘူးပုံသဏ္ဌာန်လည်း မပေါ်တော့ဘူး။ အမည်ပည်တ်တွေလည်း မပေါ်တော့ဘူး။ အဲဒီလို အသိစိတ်စင်ကြယ်အောင် လေ့ကျင့်နေရတာပဲ။ မြင်ရင် မြင်တယ်၊ ကြားရင် ကြားတယ်၊ နံရင် နံတယ်၊ စသည်ဖြင့်

လေ့ကျင့်နေရတာပဲ။ ချက်ချင်းချက်ချင်း သိပြီး ရူမှတ်မိအောင် အားထုတ်ရတယ်။ မြင်ပြီးပြီးချင်း မရူမှတ်နိုင်ရင် မြင်ပြီးတဲ့တရားကို ပြန်စဉ်းစားတဲ့ ဝိထိတွေ ပေါ်လာနိုင်တယ်။ မြင်ပြီးတရားကို စဉ်းစာတဲ့ စိတ် ဆုံးတာနဲ့ တပြုင်နက် မြင်တယ်မြင်တယ်လို့ ရူမှတ်နိုင်လို့ရှိရင် ဒါဟာ ပရမတ်ကို ရူမှတ်မိနေတာပါပဲ။

အဲဒီလို J-စိတ် ပြီးပြီးချင်း ရူမှတ်နိုင်ရင်တော့ သဏ္ဌာန်ဖြပ်စသည် မပေါ်လာတော့ဘူး။ ဒီလိုမှ မရူမှတ်နိုင်ရင်တော့ သဏ္ဌာန်ဖြပ်စသည် ပေါ်လာမှာပဲ။ ယောကျားသဏ္ဌာန်, မိန်းမသဏ္ဌာန်, လှတယ်၊ မလှဘူး စသည်ဖြင့် စိတ်တွေ ဖြစ်လာမယ်။ အဲဒီလို ဖြစ်လာရင် အဲဒီအခါ ကိုလေသာတွေ ဖြစ်တော့တာပဲ။ နှစ်သက်စရာအာရုံဆိုရင် နှစ်သက်သာယာတဲ့ တက္ကာဖြစ်တယ်။ မုန်းစရာအာရုံဆိုရင် စိတ်ဆိုးတဲ့ ဒေါသတွေ ပေါ်လာတယ်။ မဖြစ်မပေါ်အောင် မလုပ်နိုင်တော့ဘူး။ အဲဒီမရောက်ပဲ စိတ်အစဉ်ပြတ်သွားအောင် ရူမှတ်နေရတာပဲ။ (မဟာစည်ဆရာတော် အဘိဓမ္မဘိဒ္ဓချက် ၃၆၁-၃၆၃)

ဝိပသုနာရှုတာ မြင်ကာမျှစသည် ဖြစ်ဖို့ပဲ

ဝိပသုနာရှုမှတ်တဲ့အခါ ဝိပသုနာဉာဏ် အင်မတန် ကောင်းနေတဲ့အခါမျိုး ဘင်္ဂဉာဏ်တို့ သခိုရပေါ်ဘုံးရှုတဲ့အခါမျိုးမှာဆိုရင် ဆုံးဖြတ်တဲ့ဂုဏ္ဍာဆိုတာ မဆုံးဖြတ်နိုင်ပဲနဲ့ ငွေ့လယ်ငွေ့လယ် ဖြစ်ပြီး ဒီတင်ပဲရပ်သွားတယ်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အကောင်ရယ်လို့ ပေါ်မလာတော့ဘူး။ ချစ်စရာ မုန်းစရာရယ်လို့လဲ မပေါ်လာတော့ဘူး။ သဘောတရားလေးမျှပဲ ပေါ်လာတော့တယ်။ မြင်ရင် မြင်ကာမျှ ကြားရင် ကြားကာမျှ နံရင် နံကာမျှ စားသိရင် စားသိကာမျှ တွေ့ထိရင် တွေ့ထိကာမျှပဲ။ “ဒီဇွဲ ဒီဇွဲမတဲ့ ဘဝိသာတိ” ဆိုတာ အဲဒီမှာ ဖြစ်တာပဲ။ ဒီလိုဖြစ်အောင် မြင်တိုင်း၊ ကြားတိုင်း၊ နံတိုင်း၊ စားတိုင်း, တွေ့ထိတိုင်း အကုန်လိုက်ပြီး ရူနေရတာ။

အခုစပြီးရူကာစမှာတော့ မြင်ရင်မြင်တယ်လို့ ရူပေမဲ့ မြင်ကာမျှတင်မရပ်သေးဘူး၊ အကုန်လုံးလျောက် ပြီး သိနေသေးတာပဲ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ပဲ သတ္တဝါပဲ ယောကျားပဲ မိန်းမပဲ ဒီလိုလျောက်ပြီး သိနေသေးတာပဲ၊ အ-ဘင်္ဂဉာဏ်တို့ သခိုရပေါ်ဘုံးရှုတဲ့ ရောက်ပြီဆိုတော့ ဒီလိုလျောက်ပြီး မသိတော့ဘူး။ မြင်ရင် မြင်ကာမျှ စသည်လောက်သာ သိတော့တယ်။ အော်စိတ်ထိအောင် မရောက်တော့ဘူး။ အဲဒီလိုဖြစ်အောင်လို့ ဝိပသုနာရှုရတာ။ (မဟာစည်ဆရာတော် အဘိဓမ္မဘိဒ္ဓချက် ၃၇၉-၃၇၀)

ဒီဇွဲဒီဇွဲမတဲ့။ သိစရာအာရုံတရားကို သိရှု၍ ဖြစ်ဆဲသိ စိတ်အစဉ်, ဖြစ်ပြီးသိ စိတ်အစဉ်မျှတို့ဖြင့် စိတ်အစဉ်ပြတ်သွားလျှင် ဒီဇွဲ ဒီဇွဲမတဲ့နှင့် ညီ၏။ မြင်ရုံ ကြားရုံစသည်ဖြင့် မရပ်ပဲ ဖြပ်ပုံသဏ္ဌာန် အမည် နာမစသည်ကို သိလျှင် ဒီဇွဲ ဒီဇွဲမတဲ့ မဟုတ်တော့ပေ။ (အဋ္ဌသာလိနိဘာနှီ-၁ ၂၅၇)

၁၊ ဒီဇွဲ-မြင်အပ်သောရူပါရုံး၊ ဒီဇွဲမတဲ့-မြင်ရုံမြင်ကာမျှသည်၊ ဘဝိသာတိ-ဖြစ်လတဲ့။

မြင်ခိုက် ကြားခိုက် ရူမှတ်ခြင်းနှင့် အဘိဓမ္မဘာသော နှီးနောပြဆိုချက်

ဝိပသုနာယောဂါသည် မြင်စိတ်, ကြားစိတ်, နံစိတ်, စားစိတ်, တွေ့ထိစိတ်, ကြံသိသောစိတ်နှင့် ငွေးတို့၏မှိုရာရပ်, ငွေးစိတ်တို့ကြောင့်ဖြစ်သောရပ်, ငွေးစိတ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရပ်တို့ကို ရူမှတ်ရမည်။

ထိုတွင် မြင်သောစိတ်ဟူသည်မှာ အာဝဇ္ဇားအစ တဒါရုံအဆုံးရှိသော စက္ခခြားရှိထိ တခုလုံးကို ဆိုလိုသည်။ ဝိပသုနာအရာ၏ တစိတ်လုံးကို တစိတ်စီ ပိုင်းရား၍ မရှုနိုင်။ တစိတ်လုံးကိုသာ ပိုင်းရား၍ ရှုနိုင်သည်။

မြင်ဆဲခကု၍ မြင်တယ် မြင်တယ် ဟူမှတ်လိုက်လျှင် စက္ခပသာဒ, ရူပါယတန်, စက္ခပို့ညာက်, ဖသာ, ဝေဒနာ ဟူသော တရားငါးပါးကို မှတ်သားရာ ရောက်၏။ (ဝိပသုနာ ရှုနည်း-၂၈၀)

ပစ္စွာန် သုံးမျိုး

ပစ္စွာန်သည် ခဏပစ္စွာန် သန္တတိပစ္စွာန် အဒ္ဓါပစ္စွာန်ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ဥပါဒ် ဦး ဘင် ခဏထယ် သုံးချက် အခိုက်အခါသည် ခဏပစ္စွာန်မည်၏။ တစံတခုကို အာရုံပြ၍ အော်ထိ တစ်တတန်းဖြစ်ရာအခါသည် သန္တတိပစ္စွာန်မည်၏။ ဥပမာ-ရူပါရုံကို အာရုံပြ၍ စက္ခခြားရှိထိ တဒုန်ဝတ္ထကမနောဒါရ စိတ်တို့ဖြင့် ထိုရူပါရုံကို ပိုင်နိုင်စွာ သိသည့်တိုင်အောင် စိတ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ထိုစိတ်အစဉ်ဖြစ်ရာအခါသည် သန္တတိပစ္စွာန် တခုသာတည်း။ ပစ္စွာန်ဘဝ အတိတ်ဘဝစသော တဘဝလုံးကာလသည် အဒ္ဓါပစ္စွာန်မည်၏။

(သြော်ဘသာသာဌ္မာကာ-၂၄၅)

ပဋိဒ္ဓာရီ စိတ်ဖြစ်ပုံ နှင့် မနောဒ္ဓာရီရှုံး စိတ်ဖြစ်ပုံ နှိုင်းယှဉ်ချက်

အာရုံနှင့်ပသာဒထိခိုက်မှ ပဋိဒ္ဓာရီထိဖြစ်၏။ အာရုံသည် ပသာဒ၌ထင်ဖို့ ထိခိုက်နေသော အချိန်ကို စိတ်သက်တမ်းနှင့် သတ်မှတ်၍ စိတ်တခုစာကြာလျှင် အတိတာဝင်တခု, နှစ်ခုစာကြာလျှင် အတိတာဝင် နှစ်ခု စသည်ဖြင့် ပဋိဒ္ဓာရီထိဖြစ် သတ်မှတ်လေသည်။

မနောဒ္ဓာရီကား စိတ်၌ အာရုံပေါ်လာအောင် တိုက်ဆိုင်ထိခိုက်နေစရာလို့။ သိစရာအာရုံက စိတ်၌ ပေါ်လာမှုသက်သက်သာတည်း။ ပဋိဒ္ဓာရီ အာရုံထင်ခြင်းသည် အာရုံကြောင့်ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် အာရုံထင်ရှားရင် ထင်ရှားသောက် ထိခိုက်ချိန်နည်းပြီး အတိတာဝင်နည်း၏။ အာရုံမထင်ရှားရင် မထင်ရှားသောက် ထိခိုက်ချိန်ကြာပြီး အတိတာဝင်များ၏။ မနောဒ္ဓာရီ အာရုံထင်လာခြင်းသည် စိတ်အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကံကြောင့်, တန်ခိုးကြောင့်, နတ်တို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်သေး၏။ မနောဒ္ဓာရီ အာရုံပေါ်လာ

ခြင်းသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ရကား စိတ်ကြည်လင်လေ သမာဓိကောင်းလေ အာရုံထင်ရားလေဖြစ်သည်။ မှန်ကို ကြည့်ရှု၍ မှန်ကြည်ရင် ကြည်သလောက် လူရိပ်ထင်ရားသလို ဖြစ်သည်။

ပဋိဒ္ဓရမြဲ ပစ္စိန်ရပ်တရားများသည် အားနည်း၍ ဖြစ်ဆဲပါဒီခဏ္ဍာင် ပသာဒ္ဓမထင်၊ ဋီခဏကျမှ အားရှိ၍ ထင်ကြသည်ဟု ဆို၏။ မနောဒ္ဓရမြဲကား ပျက်ပြီးသော အတိတ်ရပ်နာမ်တရား၊ ဖြစ်လတံ့သော အနာဂတ်ရပ်နာမ်တရား၊ အချိန်ကာလသတ်မှတ်၍ မရသော (ကာလဝိမှတ္တိ) နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တရားများလည်း ပေါ်လာနိုင်၍ ဖြစ်ဆဲရပ်တရားများ၊ ဖြစ်ပြီး၊ (သူည့် တရာ့သာ နှစ်ခုစာတည်လျက်ရှိသော ရပ်တရားမှအစ) ပျက်ဆဲ၊ ရပ်တရားများလည်း ထင်နိုင်သည်။ သာမန်မျက်စိဖြင့် မမြင်ရသော ငရဲမိုးကို အာရုံယူသောအခါ ဖြစ်ဆဲတောက်ဆဲ ငရဲမိုးက သာ၍ထင်ရားပြီး ဖြစ်ပြီးပျက်ပြီး အတိတ်ငရဲမိုးက မထင်မရား မှိုန်မှိုန်သာ ထင်နိုင်သည် ဆိုတာမျိုး မရှိ။ စိတ်ကြည်မကြည်၊ စိတ်အားရှိမရှိ အပေါ်မှတည်၍ အာရုံထင်းရားမှာ မထင်ရားမှာ ဖြစ်မည်။

(သြို့ဟင်ဘာသာနှီးကာ-၂၄၄ /ပရမတ္တသံခိုင်နှီးကာ-၂၇၃)

ဝိပါက်စိတ်များကို သတ်မှတ်ပြခြင်း

ဝိထိစိတ်အစဉ်တွင်ပါသော ပဋိဒ္ဓရာဝဇ္ဇား၊ ဂုဏ်သာရီ မနောဒ္ဓရာဝဇ္ဇားသည် ကြိယာစိတ်တည်း။ ငှင့်စိတ်များသည် တစိတ်တည်းသာရှိကြ၍ ကောင်းသည့်အာရုံ(ကြွာရုံ)ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ မကောင်းသည့်အာရုံ(အနို့ရုံ)ပဲ ဖြစ်ဖြစ် ပဋိဒ္ဓရာဝဇ္ဇားဖြင့် စသိပြီး၊ ဂုဏ်သာရီ မနောဒ္ဓရာဝဇ္ဇားဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်။

စက္ခဝိညာက်စိတ်၊ သမ္မတိန္ဒိုး၊ သန္တိရဏနှင့် တဒါရုတ္တိသည် ဝိပါက်စိတ်များဖြစ်ကြသည်။ စက္ခဝိညာက်စိတ်သည် ကုသိုလ်ကံအကျိုး စက္ခဝိညာက်၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုး စက္ခဝိညာက်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ သမ္မတိန္ဒိုးလည်း စက္ခဝိညာက်ကဲ့သို့ နှစ်မျိုးရှိ၏။ သန္တိရဏကား အကုသိုလ်အကျိုး ဥပေက္ခာသဟရှုတ် သန္တိရဏ၊ ကုသိုလ်အကျိုး ဥပေက္ခာသန္တိရဏ၊ သောမနသသန္တိရဏဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ တဒါရုတ္တိကား မဟာဝိပါက် စိတ် ၈-ပါး၊ သန္တိရဏ ၃-ပါး၊ ပေါင်း ၁၁-မျိုးဖြစ်၏။

ငါးဒ္ဓရမြဲလာတိုက်သောအာရုံသည် အနို့ရုံ(မကောင်းသည့်အာရုံ)ကြွာရုံ(သာမန်ကောင်းသည့်အာရုံ) အတိကြွာရုံ(အလွန်ကောင်းသည့်အာရုံ)ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။

စက္ခတ္ထိရှု အနိုတာရု အဆင်းထင်လျှင် အကုသလိပါက် စက္ခတ္ထိညာ၏၊ အကုသလိပါက် သမွှုတ္ထိနှင့်၊ အကုသလိပါက် သန္တိရဏစိတ်နှင့် တဒါရုတွင်လည်း အကုသလိပါက် ဥပေက္ခာသန္တိရဏသာဖြစ်သည်။ လူတွာရု နှင့် အတိလူတွာရု အဆင်းထင်လျှင် ကုသလိပါက် စက္ခတ္ထိညာ၏၊ ကုသလိပါက် သမွှုတ္ထိနှင့်ဖြစ်သည်။ လူတွာရုအဆင်းထင်လျှင် ကုသလိပါက် ဥပေက္ခာသန္တိရဏနှင့် ဥပေက္ခာတဒါရုများ ဖြစ်သည်။ အတိလူတွာရု အဆင်းထင်လျှင် ကုသလိပါက် သောမနသုသန္တိရဏနှင့် သောမနသုတဒါရုများဖြစ်သည်။

ကြိယာ	ဝိပါက်			ကြိယာ	ကု/အကု/ကြိယာ	ဝိပါက်
တိ"ပဲ	စ	သံ	တိ	ဝါ	ဇ-ဂ	တဲ့တဲ့ဘ
ပဋိရာဝဇ်နှင့်	အကုဝိ-စက္ခ	အကုဝိ-သံ	အကုဝိ-ဥတိ	မနောဒ္ထိရဝဇ်နှင့်	အကု-ဘ	မဟာဝိ-သောညာသံအ
	ကုဝိ-စက္ခ	ကုဝိ-သံ	ကုဝိ-ဥတိ		မဟာကု-ဇ	သောညာသံသာ
			ကုဝိ-သောတိ		မဟာကြိ-ဇ	သောညာဝိအ
					ဟသိတုပွါဒ်-ဘ	သောညာဝိသ
						ညညသံအ
						ညညသံသာ
						ညညဝိအ
						ညညဝိသ
						အဟိတ်ကုဝိ
						ဥ-တိ
						သော-တိ
						အဟတ်အကုဝိ-ဥ-တိ

တဒါရုသတ်မှတ်ချက်

စိတ္ထစိတ်အစဉ်တွင်ပါသော တဒါရုစိတ်ဖြစ်ရာတွင် အောစိတ်များနှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုလည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုလည်းကောင်း၊ ဝိတ္ထအစဉ်၏ သိစရာအာရုံနှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုလည်းကောင်း တဒါရု သာ-မျိုးမှ မည်သည့် တဒါရုဖြစ်နိုင်ကြောင်း စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရမည်။

ရှေ့က အောနှင့် လိုက်ဖက်သော တဒါရုများသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ လောဘမူ-ဇ၊ မဟာကူသိုလ်-ဇ ပေါင်း အော ၁၀-ပါးနောင် သင့်တော်ရာ မဟာဝိပါက်-ဂ၊ သန္တိရဏ-၃၊ ပေါင်း တဒါရု ၁၁-ပါးမှ တပါးပါးဖြစ်နိုင်သည်။ ဒေါသမူ-ဇ၊ မဟာကြိယာဥပေက္ခာ-၄ ပေါင်း အော ၈-ပါးနောင် မဟာဝိပါက်ဥပေက္ခာ-၄၊ ဥပေက္ခာ သန္တိရဏ-၂၊ ပေါင်း တဒါရု ၆-ပါးမှ တပါးပါးဖြစ်နိုင်သည်။ မဟာကြိယာသောမနသာ-၄၊ ဟသိတုပွါဒ်-ဘ ပေါင်း အော ၅-ပါးနောင် မဟာဝိပါက်သောမနသာ-၄၊ သောမနသုသန္တိရဏ-၁၊ ပေါင်း တဒါရု ၅-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

ବ୍ୟାକ୍‌ରୀତିରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ပြည်သူ့ပြည်ပ

၃-ယော်စွဲလောင်နဲ့လောင်။	၁၃-လောင်ခေါ်အသုတေသနပြုလောင်
၅-ယော်စွဲလောင်စိတ်ဂျာ	၁၃-လောင်ခေါ်အသုတေသနပြုလောင်
၈-ယော်စွဲလောင်ရော	၅-လောင်ခေါ်အသုတေသနပြုလောင်

အာရုံဖြင့်သတ်မှတ်ပုံ

- ၁။ လိုချင်စရာမကောင်းသော မစင် ခွေးကောင်ပုပ် အစရှိသော အနိုးကျာရုံများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် တဒါရုံနေရာတွင် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ဗာသဟရှုတ် သန္တိရဏာစိတ်သာ ဖြစ်သည်။
- ၂။ အလိုရှိအပ်သော ထမင်းအဖျော် အိပ်ယာနေရာ အဝတ်တန်ဆာအစရှိသော လူငွာရုံနှင့် တွေ့ဆုံရာ၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက်သန္တိရဏာတဒါရုံ-ဗိုး၊ မဟာဝိပါက်တဒါရုံ စ-ပါး၊ ပေါင်း တဒါရုံ ၁၀-ပါးမှ တပါး ပါးဖြစ်နိုင်သည်။
- ၃။ အလွန်လိုချင်စရာကောင်းသော အတိုငွာရုံနှင့်တွေ့ဆုံရာ၌ သောမနသုတဒါရုံ ၅-ပါး ဖြစ်နိုင်သည်။

အာကန္တုကဘဝင်

တိ	နှ	ဒ	ပ	စ	သံ	တိ	ဂ	အ	အ	အ	အ	အ	(အ)	အ	အ	အ	အ	အ	အ
သော့	ဥ	သံ	အ	(စသည်)		ဒေါ	သမူ	စိတ်	-	ဂ	ကု	တိ	ဥသန္တိ	ရဏ	သော့	သံ	အ	အ	

ဒေါမနသုဝေဒနာသည် မသာယာသောအားဖြင့် အာရုံကိုခံစားသည်။ သောမနသုဝေဒနာကား သာယာသောအားဖြင့် အာရုံကို ခံစားသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေါမနသုဝေဒနာနှင့် သောမနသုဝေဒနာတို့ အချင်းချင်း ရှုံးသွားနောက်လိုက် နှီးနှောလို့မရ၊ ဥပေက္ဗာဝေဒနာကား အာရုံကို သင့်တော်ရုံခံစားသဖြင့် ဒေါမနသု သောမနသု နှစ်ပါးလုံးနှင့်ပင် သင့်တင့်လိုက်ရောနိုင်ပေသည်။ သို့အတွက် ဒေါမနသုသဟရှုတ် ရောနောင် တဒါရုံဖြစ်စေ ဘဝင်ဖြစ်စေ ဥပေက္ဗာသရှုတ်စိတ်သာ ဖြစ်ရမည်။

သောမနသုသဟရှုတ် မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္တနေ့သူ၏ သန္တာန်ဝယ် ဒေါသော့၊ စောရာ၌ တစ်တရာ့ခုသော အကြောင်းကြောင့် တဒါရုံလည်းဖြစ်ခွင့်မရလျှင်၊ ထုံးစံအရ ဒေါသောနောင် ဘဝင်ကျရတော့ မည်။ ဘဝင်ကျပြန်လျှင်လည်း တဘဝြုံ ပဋိသန္တ၊ စုတိ၊ ဘဝင်တို့သည် တူရသောကြောင့် သောမနသု ပဋိသန္တနေ့သူဖြစ်၍ သောမနသုသာဘဝင်သာ ကျရမည်။ ထိုသောမနသုဘဝင်ကား ဒေါသောနောက်က ကပ်လိုက်၍ မရ။ ထိုသို့အခက်ကြံးသောအခါ ဒေါသောနေ့နှင့် သောမနသုဘဝင်တို့အကြားဝယ် ဆက်သွယ် ဘို့ရာ ဥပေက္ဗာသဟရှုတ် သန္တိရဏာစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။ လူငွာရုံဖြစ်လျှင် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ဗာသရှုတ် သန္တိရဏာစိတ်၍ အနိုးကျာရုံဖြစ်လျှင် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ဗာသရှုတ် သန္တိရဏာစိတ်ဖြစ်သည်။ ဤဘဝင်စိတ် နှစ်မျိုးကို ပဋိသန္တစိတ်နှင့် မတူပဲ၊ လတ်လတလော အဆင်ပြေအောင် ဖြစ်ပေးရသော ဘဝင်စိတ်ဖြစ်၍ အာကန္တုကဘဝင်ဟု ခေါ်လေသည်။ ဤအာကန္တုကဘဝင်စိတ်သည် ရှေးက အလေ့အလာ များသော ကာမအာရုံ တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။ တဒါရုံဖြစ်ခွင့်ရက ဒေါသောနောင် ဥပေက္ဗာတဒါရုံကြီး အာကန္တုကဘဝင် မလိုပဲ သောမနသုဘဝင် ပုံမှန် ဆက်ဖြစ်နိုင်သည်။

တဒါရုံအကြောင်းသိမှတ်ဖွယ်

သောမနသုပုဂ္ဂိုလ်မှာ အတိက္ခာဌာရုံ မဟဂ္ဂတ်အာရုံ ပညတ်အာရုံတို့၏ ဒေါသဇော်သော အတိမဟန္တာရုံပို့တို့၏ဖြစ်ကုန်လျှင် ထိုဒေါသဇော်မှာ အကန္တကာဘဝင်ကျရန် မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

အတိက္ခာဌာရုံအတွက် ရေးဦးစွာ ပြဆိုအုံ - သောမနသုပုဂ္ဂိုလ်မှာ အတိက္ခာဌာရုံ၏ ဒေါသဇော်သော အတိမဟန္တာရုံပို့တို့၏, အတိဝိဘူတာရုံပို့တို့၏ ဖြစ်ခဲ့လျှင် တဒါရုံကျခွင့်မရှိ။ ဒေါသဇော်မှာ အကန္တကာဘဝင်သာ ကျရ၏။ အကယ်၍ တဒါရုံကျခဲ့ပါလျှင် အတိက္ခာဌာရုံဖြစ်သောကြောင့် သောမနသုတဒါရုံကျရထိမ့်မည်။ သို့သော်လည်း ဒေါသဇော်ဖြစ်၍ သောမနသုတဒါရုံမကျနိုင်။ ဒေါသဇော်ကိုင့်၍ ဥပော်ဘတဒါရုံကို ချပါတော့လောဟူမှ-အာရုံသည် အတိက္ခာဌာရုံဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုဥပော်ဘတဒါရုံမချနိုင်၍။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် မိမိမူလဘဝင်ကို ချပါတော့လောဟူမှ - မိမိ မူလဘဝင်ကလည်း သောမနသုဖြစ်နေပြန်သောကြောင့် ဒေါသဇော်နှင့်ကန့်လန့်နေ၍ မချနိုင်ပြန်၍။ ထိုကြောင့် မိမိလေ့ကျက်နေကျဖြစ်သောကာမအာရုံကို အာရုံပြ၍ အကန္တကာဘဝင်ကိုသာ ချရ၏။ ထိုနောက်မှ မိမိ မူလသောမနသုဘဝင်ကို ချရသည်။

မဟဂ္ဂတ်အာရုံ ပညတ်အာရုံတို့ကို အာရုံပြ၍ ဒေါသဇော်သော အတိဝိဘူတာရုံ ပို့တို့ဖြစ်ခဲ့လျှင်လည်း ထိုဒေါသဇော်မှာ အကန္တကာဘဝင်ကို ချရ၏။ မဟဂ္ဂတ်အာရုံ ပညတ်အာရုံဖြစ်သောကြောင့်တဒါရုံ၏ အခွင့်မဟုတ်။ ဤတဒါရုံဖြစ်ရန်နှင့် မဆိုင်ပေ။ ဒေါသဇော်ဖြစ်နေသောကြောင့်လည်း မိမိမူလသောမနသုဘဝင်လည်း ကျခွင့်မရှိ။ ထိုကြောင့် အကန္တကာဘဝင်ကိုမူကား ချရန် မလို၍။

ဥပော်ဘနှင့် ပဋိသန္ဓာနေသာ ပုဂ္ဂိုလ်မှာပင်သော်လည်း အတိက္ခာဌာရုံ၏ ဒေါသဇော်သော အတိမဟန္တာရုံပို့တို့၏, အတိဝိဘူတာရုံပို့တို့၏ ဖြစ်ခဲ့လျှင် ဇော်နှင့်ကန့်လန့်နေ၍ တဒါရုံကျခွင့်မရှိ။ မိမိမူလ ဥပော်ဘဘဝင်သာ ကျလေတော့၏။ ဥပော်ဘပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နေသောကြောင့် အကန္တကာဘဝင်ကိုမူကား ချရန် မလို၍။

တဒါရုံကျခြင်း အကြောင်းသုံးပါး

ဇော်နှင့် တဒါရုံဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကား (၁) ကာမပုဂ္ဂိုလ်လည်းမှန်ပါမှ (၂) ကာမဇော်သော ပို့တို့လည်းဖြစ်ပါမှ (၃) ကာမအာရုံလည်းဖြစ်ပါမှ တဒါရုံကျနိုင်သည်။ ဤအကြောင်း ၃-ပါးတို့တွင် တပါးပါး ချို့တဲ့လျှင် တဒါရုံမကျနိုင်။

တဒါရုံမကျနိုင်ပုံများ

ရုပြုဟွာ အရှပ်ပြုဟွာတို့၏ တဒါရုံမကျနိုင်။ ထို့ကြောင့် ထိုပြုဟွာတို့သန္တာန်မှာ အတိမဟန္တာရုံတိတိ အတိဝိဘူတာရုံ ပိတိပင်ဖြစ်သော်လည်း တဒါရုံဝါရဟု မဆိုရ။ အောင်ရသာဆိုရ၏။ မဟဂျာတိအောင်လောကုတ္တရာအောင် ပိတိတို့၏လည်း တဒါရုံမကျ။ ကာမအာရုံမဟုတ်သော မဟဂျာတိအာရုံ၊ ပညတ်အာရုံ၊ နိုဗ္ဗာန်အာရုံတို့၏လည်း တဒါရုံမကျ။

ရုပ်၊ အရှပ်ပြုဟွာတို့၏ တဒါရုံမကျခြင်း

ရုပ်ပုဂ္ဂိုလ် အရှပ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဘယ်ကြောင့် တဒါရုံမဖြစ်ပါသနည်း။ ထိုပြုဟွာတို့မှာလည်း ကာမအာရုံကို အာရုံပြု၍ ကာမအောက်သော ပိတိဖြစ်ပေါ်လျှင် တဒါရုံကျခွင့်ရှိသည် မဟုတ်ပါလောဟူမှု - ထိုပြုဟွာတို့မှာ တဒါရုံဖြစ်နိုင်ရန် ကာမဘဝင်မရှိသောကြောင့် တဒါရုံမကျဟု ဖြေရာ၏။ မဟဂျာတိဘဝင်များသည်ပင်လျှင် တဒါရုံကိစ္စနှင့် ဖြစ်ပါတော့လောဟူမှု အလွန်တရာနူးညွှန်လှစာသော နိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြုနေကျဖြစ်သော မဟဂျာတိဘဝင်များသည် ကြမ်းတမ်းသော ကာမအာရုံများကို အာရုံမပြုနိုင်သောကြောင့် တဒါရုံကိစ္စနှင့်ဖြစ်ခြင်းငါး မထိက်ကုန်။ ထို့ကြောင့် တဒါရုံမဖြစ်နိုင်ဟု ဖြေရာ၏။ ရုပြုဟွာတို့မှာ တဒါရုံကိစ္စနှင့် ဖြစ်လိုလျှင် ဖြစ်နိုင်သော သန္တာရက ၃-ခုကို ရလျက်ရှိနေသောကြောင့် ထိုသန္တာရကစိတ်များသည်ပင်လျှင် ရုပြုဟွာတို့သန္တာန်မှာ တဒါရုံကိစ္စနှင့်ဖြစ်ပါတော့လောဟူမှု - ထိုသန္တာရကစိတ်များသည် တဒါရုံကိစ္စနှင့် ဖြစ်ခွင့်မရကုန်။ စက္ခတ္တာရိတ်တို့၏ စိတ်ပြည့်စုစွာဖြစ်ရန် သန္တာရကကိစ္စအနေနှင့်သာ ရအပ်ပေသည်။ တဒါရုံကိစ္စအနေနှင့် ရအပ်သည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် တစုတရာများ ပြုဟွာတို့သန္တာန်မှာ တဒါရုံကျနိုင်ရန် အကြောင်းမရှိချေ။

ကာမအောက်တို့သာလျှင် ပုံနှံလှပ်ရား၍ ထက်မြေက်သောအဟုန်နှင့် ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ကာမအောက်တို့နောင်မှသာလျှင် တဒါရုံကျနိုင်သည်။ မလှပ်မရား ငြိမ်သက်သောအဟုန်နှင့် ဖြစ်လေ့ရှိသော အပွန်ဘောတို့နောက်မှုကား တဒါရုံမကျနိုင်ချေ။ အဘိညာ်ကိစ္စမတတ်သော အပွန်ဘောတို့သည်မှုကား ကာမကို အာရုံပြုလေ့မရှိကုန်သောကြောင့် ထို့အောင် ကာမကိုသာ ကေန်အာရုံပြုလေ့ရှိသော တဒါရုံမဖြစ်နိုင်ဟုသော စကားသည် သင့်တန်ပါစေတော့။ ကာမကို အာရုံပြုဖြစ်သော အဘိညာ်ဘောနောက်မှုကား ကာမအာရုံချင်းတူသော တဒါရုံဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလောဟူမှု - အဘိညာ်ဘောသည် အလွန်သိမ်မွေ့သော သဘောရှိ၏။ တဒါရုံသည် အလွန်ကြမ်းတမ်း၏။ ထိုသို့သောကွဲလျက်ရှိနေသောကြောင့် ကာမကိုအာရုံပြုသော အဘိညာ်ဘောနောက်မှုသော်လည်း တဒါရုံမကျနိုင်ဟူ၍ ဖြေရာ၏။

တဒါရုံစိတ်တို့သည် ကာမအာရုံလျှင် မြှေသောအာရုံရှိကျကုန်သောကြောင့် မဟရှုတ်အာရုံ၊ နိုဗ္ဗာန်အာရုံ၊ လောကုတ္တရာအာရုံ၊ ပည်တ်အာရုံများကို အာရုံမပြနိုင်ကြကုန်။ ကာမအာရုံကိုသာ အသယ့်ကြောင့် အာရုံပြုရ ပါသနည်းဟူမှ - တဒါရုံတို့သည် အထူးကြံစည်၍ ယူနိုင်သော ဝိကဗ္ဗသတ္တိ မရှိကြလေကုန်။ ထိုကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသန္တာန်မှာ ဖြစ်ရသော တဒါရုံတို့ပင် ဖြစ်စေကာမှ ထင်ရှားမရှိသော ပည်တ်အာရုံများကိုင်း၊ နှုံးညံးသိမ်မွေ့သော မဟရှုတ်အာရုံများကိုလည်းကောင်း၊ နက်နဲ့လှစွာသော လောကုတ္တရာအာရုံများကိုလည်းကောင်း အာရုံမပြနိုင်ကြလေကုန်။

(ပရမတ္တသံခိပ်နှီကာ ၂၇၄-၂၇၇)

အပွနာအောမနောဒ္ဒိရိစိ

ရူပကုသိလ်/ကြိယာ ၁၀၊ အရှုပကုသိလ်/ကြိယာ ၈၊ မဂ်-၄၊ ဖိုလ်-၄၊ ပေါင်း ၂၆-ပါးကို အပွနာအောများ ပါသော စိတ်အစဉ်ကို အပွနာအောဝါရဟု ခေါ်သည်။ စူာန် မဂ် ဖိုလ် ရုံးရာ ကသိက်းစသော အာရုံကိုမှန်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသောအခါ ထိုကသိက်းစသော အာရုံများ အလွန် ထင်ရှားစွာ ထင်ပေါ်လာမှသာ စူာန်စသည်ကို ရနိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် စူာန်အော မဂ်အော ဖိုလ်အော စောရာ အပွနာအောစီတိ၏ အာရုံမှန်လျှင် ထင်ရှားသော ဝိဘူတာရုံ တမျိုးသာ ဖြစ်ရမည်။ အဝိဘူတာရုံ ဟူ၍ မရှိစကောင်း။ ကာမအောမနောက်၌သာ တဒါရုံကျနိုင်၍ ဤအပွနာအော ဝိတို့ တဒါရုံဖြစ်ခြင်းလည်း မရှိ။

တရားအားထုတ်နေစဉ် စူာန်မဂ်ဖိုလ်ဟူသော တရားထူး ရလောက်အောင် သမာဓိအလွန် ကောင်းသော အခါ စိတ်အကြည်း၍ (မနောဒ္ဒိရိုး) ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံထင်၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လှပ်၍ ရပ်ပြီး ထင်လာသောအာရုံကို သိလျက် မနောဒ္ဒိရိုးစိတ်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် မဟာကုသိလ် မဟာကြိယာ ညာဏသမ္မယုတ် ၈-ပါးတွင် တပါးပါးသည် မန္ဒာပည်-ညွံနှုန်းသူ့ ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ကေါ်တွေဘု ဟူသောနာမည်ဖြင့် ၄-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ တိက္ခပည်-ညာဏထက်သူ့ ဥပစာ အနုလုံ ကေါ်တွေဘု ဟူသောနာမည်ဖြင့် ၃-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။ ထို့နောက် စူာန်ရအောင် ကသိက်းစသော အာရုံကိုမှန်း၍ တရားထိုင်သူ့ ရူပကုသိလ်/ကြိယာ ၁၀-ပါး၊ အရှုပကုသိလ်/ကြိယာ ၈-ပါး တို့မှ တပါးပါး ဖြစ်မည်။ သောတာပန်စသည်ဖြစ်အောင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္ထသဘောကို အာရုံပြု၍ တရားအားထုတ်သူ့ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာမည်။

ခက်ဆစ်အဓိပါယ်များ

- ♠ ပရိကမ်-စူာန်စိတ် မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ရန် ပြုပြင်သောအောစိတ် ဥပစာ-စူာန်စိတ် မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်တို့၏ အနီး၌ ဖြစ်သော အောစိတ် / မကြာမိ စူာန်မဂ်ဖိုလ်စိတ်များ ပေါ်လာရန် ဆောင်ရွက်သောစိတ် အနုလုံ-စူာန်မဂ်ဖိုလ်စိတ်များ၏ ဘေးရန်ကိုဖျောက်၍ စူာန်မဂ်ဖိုလ်စိတ်များပေါ်လာရန် ဆောင်ရွက်သောစိတ် အနုလုံ-စူာန်မဂ်ဖိုလ်စိတ်များ၏ ဘေးရန်ကိုဖျောက်၍ စူာန်မဂ်ဖိုလ်စိတ်များပေါ်လာရန် ဆောင်ရွက်သောစိတ် ကေါ်တွေ့-ကာမအန္တယ် ပုထုဇ္ဇာအန္တယ်ကို ဖြတ်သော အောစိတ်(မဟဂ္ဂ္ဂတ်စူာန်အရာ၌ ဤကေါ်တွေ့ ခဏုံး ကာမအန္တယ်၊ မဂ်ဖိုလ်အရာ၌ ပုထုဇ္ဇာအန္တယ် ပြတ်လေ၏)

မန္ဒပညပရှိလ်၏ အစဆုံးရသော ရွှာနိဂုံတိပုံ

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀	၁၁
၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀
မဟာကု/ကြိယာ	သောညာသံ-င							ပ,ဒ,တ,စ-ရွှာန် က/ကြိ-၈		
မဟာကု/ကြိယာ	ညာသံ-င							မ-ရွှာန် က/ကြိ ၁၀		

တိက္ခပညပရှိလ်၏ အစဆုံးရသော ရွှာနိဂုံတိပုံ

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀
၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀	၀၀၀၀

အစဆုံးရသော ပထမရွှေပါဝစရရွှာနိဂုံတိဖြစ်ပုံ

ပထဝိကသိုက်းစသည်ကို စီးဖြန်းဖန်များသဖြင့် ရွှာန်ရလုလတ်၍ ပထဝိကသိုက်းပည်တ်စသော အာရုံတပါးပါးသည် မနောဒ္ဒိရှိ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝဂံစလန ဘဝဂံပဇ္ဇိဒ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိကသိုက်းနိမိတ်ကို အာရုံပြ၍ မနောဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် သောမနသုညာကာသမွယုတ်စိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္ဒပညပရှိလ်၌) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ကော်ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော လေးကြိမ်၊ (တိက္ခပညပရှိလ်၌) ဥပစာ အနုလုံ ကော်ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ရူပါဝစရ ပထမရွှာန်ကုသိုလ်စိတ်သည် အပွန်ဘောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

(ရူပါဝစရဒုတိယစာန, ရူပါဝစရတိယစာန, ရူပါဝစရစတုတ္ထရွှာနိဂုံတိဖြစ်ပုံတူသည်။ ရူပါဝစရပထမရွှာန် ကုသိုလ်စိတ်အစား ရူပါဝစရဒုတိယစာနိစိတ်သည်, ရူပါဝစရတိယစာနိစိတ်သည်, ရူပါဝစရစတုတ္ထရွှာန် စိတ်သည် စသည်ဖြင့် ပြောင်းလဲဆိုရုံသာတူးသည်)

အစားရသော ပဋိမရူပါဝစရရှာနိတိဖြစ်ပုံ

ပထဝိကသိက်းစသည်ကို စီးဖြန်းဖန်များသဖြင့် ရျာန်ရလုလတ်၍ ပထဝိကသိက်းပည်စသော အာရုံတပါးပါးသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တော် ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိကသိက်းနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိလ် ဥပေါ်ဘုရားမှုယ်တိစိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် လေးကြိမ်၊ (တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ရူပါဝစရ ပဋိမရှာန်ကုသိလ်စိတ်သည် အပွန်ဘောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အစားရသော ပထမအရူပါဝစရရှာန် (အကာသာန္တာယတနရှာန်) ဝိတိဖြစ်ပုံ

အာရုံပွဲကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းဖန်များသဖြင့် ရျာန်ရလုလတ်၍ ကောင်းကင်ပည်တ်အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တော် ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုကောင်းကင်ပည်တ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိလ် ဥပေါ်ဘုရားမှုယ်တိစိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် လေးကြိမ်၊ (တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် အကာသာန္တာယတနရှာန်ကုသိလ်စိတ်သည် အပွန်ဘောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အစားရသော ဒုတိယအရူပါဝစရရှာန် (ဒိညာဏ္တာယတနရှာန်) ဝိတိဖြစ်ပုံ

အာရုံပွဲကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းဖန်များသဖြင့် ရျာန်ရလုလတ်၍ အကာသာန္တာယတနရှာန်ကုသိလ်စိတ်အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တော် ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုအကာသာန္တာယတနစိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိလ် ဥပေါ်ဘုရားမှုယ်တိစိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် လေးကြိမ်၊ (တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၍) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါ်တွေ့ဘု ဟု ဥပစာရသမာခိုကော် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဒိညာဏ္တာယတနရှာန်ကုသိလ်စိတ်သည် အပွန်ဘောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အစံးရသော တတိယရပါဝစရရာန (အကိုဋ္ဌညာယတနရာန) ဝိထိဖြစ်ပုံ

အာရုပ်ကမ္မာန်းကို စီးဖွန်းဖန်များသဖြင့် စျောန်ရလုလတ်၍ အာကာသာန္တာယတနကုသိုလ်စိတ်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္တိဘောပည်တော်အာရုံသည် မနောဒ္ဒိရှုံးထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစံလန် ဘဝံပစ္စား ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပုံ၍ ပြတ်ပြီးလျင် ထိအာကာသာန္တာယတနစိတ်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္တိဘောပည်တော်အာရုံကို အာရုံပြ၍ မနောဒ္ဒိရာဝွှန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာညာကာသမွှယ်တိစိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တာပညာပုဂ္ဂိုလ်၍) ပရီကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ ဟု ဥပစာရသမာခိုအေး လေးကြိမ် ဥပေက္ခာညာပုဂ္ဂိုလ်၍ ပျုပ်၏။ ထို့နောက် အာကိုဋ္ဌညာယတနရာနကုသိုလ်စိတ်သည် အပွနာအောင်ဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ပျုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အစံးရသော စတုတွေအရပါဝစရရာန (နေသညာနာသညာယတနရာန) ဝိထိဖြစ်ပုံ

အာရုပ်ကမ္မာန်းကို စီးဖွန်းဖန်များသဖြင့် စျောန်ရလုလတ်၍ အာကိုဋ္ဌညာယတနကုသိုလ်စိတ်အာရုံသည် မနောဒ္ဒိရှုံးထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစံလန် ဘဝံပစ္စား ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပုံ၍ ပြတ်ပြီးလျင် ထိအာကိုဋ္ဌညာယတနကုသိုလ်စိတ်အာရုံကို အာရုံပြ၍ မနောဒ္ဒိရာဝွှန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာညာကာသမွှယ်တိစိတ်နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တာပညာပုဂ္ဂိုလ်၍) ပရီကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ ဟု ဥပစာရသမာခိုအေး လေးကြိမ်၊ (တိက္ခာပညာပုဂ္ဂိုလ်၍) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ ဟု ဥပစာရသမာခိုအေး သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ပျုပ်၏။ ထို့နောက် နေဝသညာနာသညာယတနရာနကုသိုလ်စိတ်သည် အပွနာအောင်ဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ပျုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ (ရဟန်များ၏ စျောနိုင်သိများတွင် ပရီကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ နေရာတွင် မဟာကြိယာ ညာကာသမွှယ်တ် လေးပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်ပြီး၊ စျောနေရာတွင် ရူပကြိယာစျောန် ၅-ပါးနှင့် အရူပကြိယာစျောန် ၄-ပါး ဖြစ်သည်သာတူး၏။ ကျွန်းအားလုံး တူသည်)

ဓရန်ဝင်းစားသော ရူပဓရာန်သမာပတ္တိစိတ်

ကသိဏ်းနိမိတ်အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တွဒ ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိကသိဏ်းနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် သောမနသုညာေကသမွုယ်စိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ရှုံးလှုံး) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တဘု ဟု ဥပစာရသမာစိအော လေးကြိမ်, (တိက္ခပည့်ရှုံးလှုံး) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တဘု ဟု ဥပစာရသမာစိအော သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ရူပါဝစရ ပထမဓရန်ကုသိုလ်စိတ်သည် အပွန်ဘေးအဖြစ် အကြိမ်များစွာ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ ဒုတိယဓရန် တတိယဓရန် စတုတ္ထဓရန်စသည့် အတွက် အထက်ပါအတိုင်း ဆိုရုံသာ။ ပဋိမဓရန်အတွက်မူ သောမနသုညာေကသမွုယ်စိတ်စိတ်အစား ဥပေက္ခာေကသမွုယ်စိတ်ဟု ပြောင်းလဲဆိုပါ။

ဓရန်ဝင်းစားသော အရူပဓရာန်သမာပတ္တိစိတ်

ကသိဏ်းနိမိတ်အာရုံကို ခွဲရှုံးရအပ်သော ကောင်းကင်ပည်တ်အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တွဒ ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိကောင်းကင်ပည်တ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာေကသမွုယ်စိတ် နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ရှုံးလှုံး) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တဘု ဟု ဥပစာရသမာစိအော လေးကြိမ်, (တိက္ခပည့်ရှုံးလှုံး) ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တဘု ဟု ဥပစာရသမာစိအော သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် အကာသာန္တာယတနဓရန်ကုသိုလ်စိတ်သည် အပွန်ဘေးအဖြစ် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ ကျိုးအရူပဓရန်များတွက် ဆိုင်ရာအာရုံနှင့် ဆိုင်ရာဓရန်စိတ်ကို ပြောင်းလဲ တွဲစပ်၍ ဆိုပါ။

သောတာပတ္တိမဂဂိုလ်ဖြစ်ပုံ

ဝိပသုနာကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော ယောကို၏သန္တနှင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း အနိစ္စသဘော, ဆင်းခဲခြင်း ဒုက္ခသဘော, အစိုးမရခြင်း အနတ္တသဘော၊ ဤသဘောလက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အာရုံ၌ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစလန ဘဝံပတ္တွဒ ဟူ၍ ဘဝံနှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုလက္ခဏာအာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ေကသမွုယ်စိတ် လေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ရှုံးလှုံး) ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဟုသုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။

ထို့နောက် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဂေါတ္တုဟု တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အပွနာအောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်သည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အပွနာအောအဖြစ် နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ, အနာဂတ်မဂ္ဂဝိထိ, အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ ဖြစ်ပုံတို့၏ ဂေါတ္တုနေရာ၌ ဝေါဒါန်ဟု ပြောင်းဆိုပါ။ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ် နေရာ၌ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ်, အနာဂတ်မဂ်စိတ်/ဖိုလ်စိတ် ဟု လည်းကောင်း ပြောင်းဆိုပါ။

ဝိပသုနာကမ္မာာန်းအားထုတ်သော ယောကို၏သန္တာန်း၌ ရပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း အနိစ္စသဘော, ဆင်းရဲခြင်း ခုက္ခသဘော, အစိုးမရခြင်း အနတ္တသဘော၊ ဤသဘောလက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အာရုံ၌ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန် ဘဝင်ပစ္စာ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုလက္ခဏာအာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဥက္ကသမ္မယုတ်စိတ် လေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (တိက္ခပညုပုဂ္ဂိုလ်၌) ဥပစာ အနုလုံ ဟု နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် နိုဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ ဝေါဒါန်ဟု တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်သည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အပွနာအောအဖြစ် တကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်သည် နိုဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အပွနာအောအဖြစ် သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိဝိထိ

ဖိုလ်ဝင်စားလိုသော သောတာပန်သန္တာန်း၌ ရပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း အနိစ္စသဘော, ဆင်းရဲခြင်း ခုက္ခသဘော, အစိုးမရခြင်း အနတ္တသဘော၊ ဤသဘောလက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အာရုံ၌ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန် ဘဝင်ပစ္စာ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုလက္ခဏာအာရုံကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဥက္ကသမ္မယုတ်စိတ် လေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပညုပုဂ္ဂိုလ်၌) အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ ဟု လေးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ (တိက္ခပညုပုဂ္ဂိုလ်၌) အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ ဟု သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် နိုဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်အေသည် အကြိမ်များစွာဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ သကဒါဂါမိဖလသမာပတ္တိ, အနာဂတ်မဂ္ဂဝိသမာပတ္တိ ဝိထိတို့ကိုလည်း နည်းတူသိပါ။

အရဟာတ္တဖလသမာပတ္ထိဝိယ်

ဖိုလ်ဝင်စားလိုသော ရဟန်သန္တနှင့် ရပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း အနိစ္စသော, ဆင်းခြေးခြင်း ဒုက္ခသော, အစိုးမရခြင်း အနတ္ထသော၊ ဤသော့လက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အာရုံး ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည်ရှိသော ဘဝဂံစလန် ဘဝဂံပစ္စာ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျင် ထိုလက္ခဏာအာရုံကို အာရုံပြ၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္မယုတ်စိတ် လေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် (မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌) အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ ဟု လေးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ (တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌) အနုလုံ အနုလုံ အနုလုံ ဟု သုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြ၍ အရဟတ္ထဖိုလ်တေသည် အကြိမ်များစွာဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ရုပ်ပေါ်မြောက်မြောက် ရုပ်ပေါ်မြောက်မြောက်

ପାତା ୧୦

ଗ ଗ ଗ “ ଫ ୩ ୪ _____ ୭ ୮ ୯ ୧୦ ୧୧ ୧୨ ୧୩ ୧୪ ୧୫ ୧୬ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୧୦ ” ଗ ଗ ଗ ଗ

ମହାକୃ-ର ମହାକୃ-ର

(ပိစာရကို ဆင်ခြင်သည့် ပိတိ၊ ပိတိကို ဆင်ခြင်သည့် ပိတိ၊ (၁၀၃နာ) သူခ သို့မဟုတ် ဥပေကွာကို ဆင်ခြင်သည့် ပိတိ၊ ဇက္ဂတာကို ဆင်ခြင်သည့် ပိတိ၊ အပေါင်းဖြစ်သော ပိတက် ပိစာရ ပိတိ ၁၀၃နာ ဇက္ဂတာကို ဆင်ခြင်သည့်ပိတိ တို့၌လည်း နည်းတူ ဆိုပါ)

♠ ဝသီဘော်နိုင်သူ၏ ပေစွဲဝေက္ခာကောတို့သည် ၄-ကြိမ် သို့မဟုတ် ၅-ကြိမ်သာ ဖြစ်သည်။ ဝသီဘော် မနိုင်သေးသူ၏ ပေစွဲဝေက္ခာကောတို့သည် ၇-ကြိမ်ပင် ကျသည်။

မင်္ဂလာ/မြန်မာနိုင်ငြိမ်/နိုင်ငြိမ်နှင့် ဆင်ခြင်သည် ပေစွဲဝေကုန်ဏာဝိထိ

မင် / ဖိုလ် / နိုဗာန်

သောတာပတ္တိမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော သောတာပန်၏ သန္တာန်း၏ အတိတ်ဖြစ်သော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် မနောဒ္ဒိရှိ၏ ထင်လာသည်ရှိသော ဘဝဂ်စလန် ဘဝဂုံပဇ္ဇိုဒ် ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထင်လာသော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနောဒ္ဒိရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္မယုတ်စိတ် ၄-ပါးတွင် တပါးပါးသည် ထင်လာသော မဂ်ကို အာရုံပြု၍ ပဇ္ဇိုဒ်ကျော်းမာရေးဖြစ် ၇-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမ္မ၊ ဖြစ်၏။

(သောတာပတ္တိဖိုလ်၊ သက္ကတိကိုမိမင်၊ သက္ကတိကိုမိဖိုလ်၊ အနာဂတ်မင်၊ အနာဂတ်ဖိုလ်တို့ အတွက်လည်း နည်းတူ ဆိုပါ)

အရဟတ္တမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ရဟန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တနှင့် အတိတ်ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်သည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော ဘဝဂ်စလန် ဘဝဂ်ပဇ္ဇိုဒ် ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျင် ထင်လာသော အရဟတ္တမဂ်စိတ်ကို အာရုံပြ၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကြိယာ ဉာဏ်သမ္မယ်စိတ် ငါ-ပါးတွင် တပါးပါးသည် ထင်လာသော မဂ်ကို အာရုံပြ၍ ပစ္စဝေက္ခဏာအောအဖြစ် ဂါ-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ပယ်ပြီးကိုလေသာ / ကြွင်းကိုလေသာကို ဆင်ခြင်သည့် ပေစွဲကောက်ပို့

ပယ်ပြီးကိုလေသာ / ကြွင်းကိုလေသာ

ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို ဆင်ခြင်သော သောတာပန်/သကဒါဂါမ်/အနာဂတို့၏ သန္တာနှင့် ပယ်ပြီး ကိုလေသာသည် မနေ့ခွဲရှိ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝဂံစလန် ဘဝဂံပစ္စာ့ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထင်လာသော ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝဇ်နံးစိတ်ဖြစ်၏။ ထိုနောက် မဟာကုသိလ်စိတ် ၈-ပါးတွင် တပါးပါးသည် ထင်လာသော ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို အာရုံပြု၍ ပစ္စာ့ဝေကွဲကွဲတော့အဖြစ် ၇-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

(ကြုံင်းကိုလေသာအတွက်လည်း နည်းတူဆိုပါ)

ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို ဆင်ခြင်သော ရဟန်ဘေးသန္တနှင့် ပယ်ပြီး ကိုလေသာသည် မနေ့ချုပ်ရှိ
ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝဂံစလန် ဘဝဂံပဇ္ဇာဒ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြမ် လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထင်လာသော
ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို အာရုံပြု၍ မနေ့ချုပ်ရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကြိယာစိတ် ရ-ပါးဘင်
တပါးပါးသည် ထင်လာသော ပယ်ပြီး ကိုလေသာကို အာရုံပြု၍ ပစ္စဝေကွဲကာကွေအဖြစ် ဂ-ကြမ်ဖြစ်၍
ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမှာ ဖြုစ်၏။

♠ ရဟန္တာ၌ ကြွင်းကိုလေသာမရှိတော့၍ ကြွင်းကိုလေသာဆင်ခြင်သည့် ပိတေ မဖြစ်။ သောတာပန်း၌ ပေါ်ဝေကွာကာ ၅ ပိတေ၊ သကဒါဂါမဲ၊ အနာဂတ်အတွက်လည်း ၅-ပိတေစီ။ ရဟန္တာအတွက် ၄-ပိတေ။ ပေါင်း ပေါ်ဝေကွာကာပိတေ ၁၉-မျိုးဖြစ်၏။ ထို ၁၉-ပိတေတွင် ဖြစ်သော ပေါ်ဝေကွာဉာဏ်ကို ပိမ့်တို့ဉာဏ် ၁၉-တန်ဟု ခေါ်သည်။ (ပိတေပုံကျမ်း-၂၀)

အသိပုံစံ

ကသိုက်း(တပါးပါး)အာရုံ

၁။ ပါဒကစ္စာနိုင်း - ၁။ “နှ ဒ မ ဗ ဗ န ကေ ၁၁၁၁ (လိုသလောက်)” ၁။
မဟာကု/ကြိ ဥညား-၄ ၁၂၁၂/ကြိ-မစျာန်-၂

ဖန်ဆင်းအပ်သော ဆင်မြင်းစသော အရပ်

କବିତା:(ତପି:ପି:)ଆରମ୍ଭ

ဖန်ဆင်းအပ်သော ဆင်မြင်းစသော အရာပါ

၄။ အဘို့ညာစိတ် - ၁၁ “နဲ့ ဒဲ မဲ ၁၂ မဟာကု/ကြို ဥညွံ-၄ ၁၃ ရုပကု/ကြို-မစုနှုန်း-၂

အဘိုးပုံစံအိမ်မြတ်စွာနည်းဆိုရုံး

၁။ ကိုယ်ခွဲတထောင် ဖန်ဆင်းရန် ရုပါဝါစရ ပဋိမဓာန်ကို ဝင်စားလိုသူသန္တနှင့် (ပထဝီ)ကသိဏ်းပဋိဘာကနိမိတ် အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံးထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန် ဘဝင်ပဇ္ဇားဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လျှပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော ကသိဏ်းပဋိဘာကနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝမ္မန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထိုနောင် မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာ ဉာဏသမ္မယ်တ်စိတ် J-ပါး (ရဟန္တာအတွက် မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာ ဉာဏသမ္မယ်တ်စိတ် J-ပါး) တွင် တပါးပါးသည် မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ ဟု ဥပစာရာသမာခိုကော ၄-ကြိမ်၊ တိက္ခာပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတ္တာ့ ဟု ဥပစာရာသမာခိုကော ၃-ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ဓာတ်အင်းနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရုပါဝါစရ ပဋိမဓာန် ကုသိုလ် (ရဟန္တာအတွက် ကြိယာ) စိတ်သည် အလိုဂိုတိင်း များစွာဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုနောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ ပါဒကရာန်ကို ဝင်စားသဖြင့် သမခိုရ၍ “တရာဖြစ်ပါစေ၊ တထောင်ဖြစ်ပါစေ” စသည်ဖြင့် စိတ် အကြံအမိန္ဒာန်ပြုသည့် (ပရီကမ်ပြုသည့်) အခါ စိတ်ကို တည်ပြုမှုအောင် ထားနိုင်စွမ်းရှိ၏။

၂။ ကိုယ်ခွဲတထောင် ဖန်ဆင်းရန် စိတ်အကြံဖြင့် တထောင်ဖြစ်ပါစော့ အဓိဋ္ဌာန်ပြုသူသန္တန်၏ ကိုယ်ခွဲတထောင်အရပ်သည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစံလန် ဘဝံပံ့ပွွဲ ဘူး ဘဝံနှစ်ကြီးမဲ့ ပြတ်ပြီးလျှင် ထင်လာသော ကိုယ်ခွဲတထောင်အရပ်ကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝွှန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိလ် ၈-ပါးတွင် (ရဟန္တာအတွက် မဟာကြိယာ ၈-ပါးတွင်) တပါးပါးသည် အဓိဋ္ဌာန်ရောအဖြစ် ၈-ကြီးမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ “တရာဖြစ်ပါစေ၊ တထောင်ဖြစ်ပါစေ” စသည်ဖြင့် စိတ်အကြံ အဓိဋ္ဌာန်ပြုသည့်အခါ (ပရိကမ်ပြုသည့်အခါ) ဖြစ်စေ လိုရာကို စိတ်ဖြင့် အာရုံပြု၍ ဆောက်တည်ရသည်။ စိတ်ထဲ၌ ခွဲမြဲလာအောင် အဓိဋ္ဌာန်ရမည် ဖြစ်၍ ဤပိတ်မျိုး အတော်များများ ဖြစ်နိုင်သည်။

၃။ ကိုယ်ခွဲတထောင် ဖန်ဆင်းရန် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ ရူပါဝစ်ပွဲမစာန်ကို ဝင်စားလိုသူသန္တန်၏ (ပထဝီ)ကသိုက်း ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစံလန် ဘဝံပံ့ပွွဲ ဘူး ဘဝံနှစ်ကြီးမဲ့လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော ကသိုက်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝွှန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောင် မဟာကုသိလ် ဥပေကွာ ဉာဏသမွယ့်တိစိတ် ၂-ပါး (ရဟန္တာအတွက် မဟာကြိယာ ဥပေကွာ ဉာဏသမွယ့်တိစိတ် ၂-ပါး) တွင် တပါးပါးသည် မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံး ဂေါ်တွေဘူး ဟု ဥပစာရသမာစီအော် ၄-ကြီးမဲ့ တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဥပစာ အနုလုံး ဂေါ်တွေဘူး ဟု ဥပစာရသမာစီအော် ၃-ကြီးမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် စျောန်အိုနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရူပါဝစ်ရ ပွဲမစာန် ကုသိုလ် (ရဟန္တာအတွက် ကြိယာ) စိတ်သည် အလိုရှိတိုင်း များစွာဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ အဘိညာဉ်ပိတ်အားရှိအောင် ပါဒကစျောန်ကို ထပ်မံမံဝင်စားရသည်။ အဘိညာဉ်၌ ကျမ်းကျင်သူမှာ ပါဒကစျောန်ကို ထပ်မံ ဝင်စားရန်မလို့။ အဘိညာရိတ် မပေါ်နိုင်သေးသမျှ ပါဒကစျောန်ပိတ် ပရိကမ္မာစီတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်စေရမည်။

၄။ ကိုယ်ခွဲတထောင် ဖန်ဆင်းလိုသူသန္တန်၏ကိုယ်ခွဲတထောင်အာရုံသည် မနေ့ခွဲရှုံး ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝံစံလန် ဘဝံပံ့ပွွဲ ဘူး ဘဝံနှစ်ကြီးမဲ့လူပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော ကိုယ်ခွဲတထောင်ကို အာရုံပြု၍ မနေ့ခွဲရာဝွှန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောင် မဟာကုသိလ် ဥပေကွာ ဉာဏသမွယ့်တိစိတ် ၂-ပါး (ရဟန္တာအတွက် မဟာကြိယာ ဉာဏသမွယ့်တိစိတ် ၂-ပါး) တွင် တပါးပါးသည် မန္တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံး ဂေါ်တွေဘူး ဟု ဥပစာရသမာစီအော် ၄-ကြီးမဲ့ တိက္ခပည့်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဥပစာ အနုလုံး ဂေါ်တွေဘူး ဟု ဥပစာရသမာစီအော် ၃-ကြီးမဲ့ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် စျောန်အိုနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရူပါဝစ်ရ ပွဲမစာန် ကုသိုလ် (ရဟန္တာအတွက် ကြိယာ) စိတ်သည် အဘိညာဉ်အဖြစ် တကြီးမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝံဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အဘိညာဝီထိနှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ

ရုပကုသိုလ်ကြီယာ ပွဲမစျေနှင့်ယှဉ်သော အလွန်အကျိုး အထူးသိတတ်သော ဥက္ကာကို “အဘိညာ” ဟု ခေါ်သည်။ စျေနှင့်ပါးလုံးရြှုံး ဝသီဘော်မြောက်အောင် လေ့ကျင့်ထားပြီးသူသည်သာ အဘိညာ၏ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထူးခြားသူ အချို့တို့၏ ရုပပွဲမစျေနှင့်ကို ရရံဖြင့်လည်းကောင်း မဂ်ကိုရသည်နှင့် တပြိုင်နက်လည်းကောင်း အဘိညာ၏ကိုလည်း ရနိုင်သည်။

အဘိညာဝီထိသည် ကြွွဲပို့စ်အဘိညာဝီထိ၊ ဒီဇိုးသောတု၊ ပရိတ္တဝိဇာနနဲ့၊ ပုဇွန်ဝါသသနသို့၊ ဒီဇိုးကွဲပို့၊ ယထာကမွဲပေါက့်၊ အနာဂတ်သီအဘိညာဝီထိ ဟူ၍ ဂျီးရို၏။ ထိုတွင် ကြွွဲပို့စေအဘိညာ၏ပို့စ် လည်း အမို့ကွဲနို့ခြို့၊ ဝိကုဗွဲနို့ခြို့၊ မနောမယို့ခြို့။ ဟူ၍ သုံးမျီးရှိပြန်သည်။

ကြွွဲပို့စ်(အမို့ကွဲနို့ခြို့)ဖြင့် တယောက်ကိုအများ၊ အများကို တယောက်ဖြစ်စေခြင်း၊ ကိုယ်ထင်ပြခြင်း၊ နံရုံ တံတိုင်း အဆီးအတားမဲ့ သွားလာနိုင်ခြင်း၊ ရေကို မြေပြင်ပြခြင်း၊ မြေကို ရေအသွင်ပြခြင်း၊ ကောင်းကင်သို့သွားခြင်း၊ လနေကိုကိုင်ခြင်း၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်ကို သွားခြင်း စသည့်တန်ခိုး အမျီးမျီးဖြစ်စေနိုင်သည်။ လူအများ မြင်နိုင်သော ကိုယ်ဖြင့် ဝါဂွမ်းဆိုင်လို့ ပေါ့ပါးစွာ ကောင်းကင်မှ လိုရာအရပ်သို့ သွားရာ၌ ရုပါဝစရပွဲစျေနှင့် အဘိညာ၏စိတ်သည် ပါဒကဖြစ်သော ရုပါဝစရပွဲစျေနှင့် အာရုံပြုသည်။ လူအများမမြင်နိုင်ပဲ ရတ်တရက် လျင်မြန်စွာ အလိုရှိရာသို့ သွားရာ၌ အဘိညာ၏စိတ်သည် မိမိရုပကာယာ ခန္ဓာကိုယ်ကို အာရုံပြုသည်။ အဘိညာ၏စိတ်၏ ဥပါဒ် ၂၅ ဘင် ခကာမှာပင် အလိုရှိရာ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်နိုင်သည်။

ကြွွဲပို့စ်(ဝိကုဗွဲနို့ခြို့)ဖြင့် မိမိအသွင်သဣ္ဌာနှင့် ဖျောက်၍ သူငယ်အသွင် နာဂါး ဂြော် ကုမ္ပဏီ ယက္ခ ကန္တဗြာနှင့် ဒေဝြဗြာ သမုဒ္ဓတောတောင် သားကောင်အမျီးမျီး၊ ဆင်မြင်းရထား၊ ခြေလျင်အားဖြင့် စစ်အကို အမျီးမျီးဖြစ်အောင် အယောင်ဆောင်သော တန်ခိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။

၁ အထူးထူးသော တန်ခိုး

၂ နတ်နား

၃ သူတပါးစိတ်ကို သိခြင်း

၄ ရှေးဘဝ၌ အတွေ့အကြံကို သတိရခြင်း

၅ နတ်မျက်စိ

၆ ကံအားလျော်စွာ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်ရခြင်း

၇ အနာဂတ်အဘို့

၈ အမို့ကွဲနှင့်ရသည့် တန်ခိုး

၉ အရုပ်အမျီးမျီး ပြုလုပ်ခြင်း

၁၀ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောတန်ခိုး

ဒီမွဲသောတအဘိညာဉ်ဖြင့် ပကတိနားနှင့် မကြားနိုင်သော ကိုယ်တွင်းအမျှတွေအသံ၊ အပြင်ဗဟိုဒ္ဓဝေးသောအသံ တိုးသောအသံတို့ကို အားကောင်းသော သမာဓိအစွမ်းကြောင့် ကြားနိုင်သည်။ နတ်ပြဟ္မာတို့သည်လည်း ငင်းတို့၏ ထူးမြတ်သော ကံကြောင့်ဖြစ်သော သောတပသာဒသည် သလိပ်သည်းခြေ လေစသော အန္ောက်အယ်က်ကင်းပြီး အလွန်သန့်ရှင်း၍ ဝေးသောအသံ တိုးသောအသံတို့က ကြားနိုင်သည်။ အဓိဋ္ဌာန်ပြရာ၌ “ဤသူ၏ အသံကို ကြားလို၏”ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြရသည်။

ပရစိတ္တဝိဘန်အဘိညာဉ်ဖြင့် လွန်လေပြီးသော ဂ-ရက်မှ ၁၍၍ လာလတဲ့သော ဂ-ရက်တွင်း ဖြစ်သမျှ သူတပါးတို့၏ စိတ်+စေတသိက် အမျိုးမျိုးကို သိနိုင်သည်။ အဓိဋ္ဌာန်ပြရာ၌ “ဤသူ၏ စိတ်ကို သိလို၏”ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြရသည်။

ပုံမွှန်ဝါသနသုတေ အဘိညာဉ်ဖြင့် လွန်ပြီးစ ဒုတိယဘဝမှစ၍ မိမိုံးလည်းကောင် သူတပါးဦးလည်းကောင်း ဖြစ်ခဲ့သူးသမျှ စိတ်+စေတသိက်အားလုံးနှင့် ငင်းတို့နှင့်ဆက်နွယ်သော အမျိုးအနွယ်အမည်စသည်ကို သိနိုင်သည်။ ပရိနိုံးနှင့်ပြပြီးသူ၏ နိုံးနှင့်ကိုလည်း သိနိုင်သည်။ လွန်လေပြီး ဂ-ရက်မှစ၍ ဤဘဝတွင် ဖြစ်ခဲ့သမျှကိုလည်း ပုံမွှန်ဝါသအဘိညာဉ်ဖြင့်ပင် သိသည်ဟု ရာသီစုကျမ်းက ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓမင်ကျမ်းက ဤဘဝအတွက် မိမိနှင့်စပ်သော လွန်ပြီးသော အာရုံဟူသမျှကို ရိုးရိုးပရိကမ္မသမာဓနှင့်ယုံးသော ကာမာဝစရည်က်ပင် သိနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ပရမတ္တဒီပနိကျမ်းက ဤဘဝ၍ လွန်ခဲ့ပြီးသော သူတပါး၏ စိတ်စေတသိက်နှင့် အမျိုးအနွယ်စသော ပညတ်၊ နိုံးနှင့်ကို ပုံမွှန်ဝါသအဘိညာဉ်ဖြင့် သိသည်ဟု ဆိုသည်။ အဓိဋ္ဌာန် ပြရာ၌ “ဤသူ၏ ခန္ဓာ၊ အမျိုးအနွယ်၊ နိုံးနှင့် စသည်ကို သိလို၏”ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြရသည်။

ဒီမွဲစက္ခာအဘိညာဉ်ဖြင့် ပကတိမျက်စိနှင့် မမြင်နိုင်သော ကိုယ်တွင်းအမျှတွေအဆင်း၊ အပြင်ဗဟိုဒ္ဓဝေးသောအဆင်း သိမ်မွေးနှုံးညံ့သော အဆင်းတို့ကို အားကောင်းသော သမာဓိအစွမ်းကြောင့် မြင်နိုင်သည်။ သစ်ပင်တောတောင်ကွယ်နေသည် အဆင်းကိုလည်း သစ်ပင်တောတောင်တို့၏ အာကာသမှ ဖောက်ထွင်း၍ မြင်နိုင်သည်။ စုတေခါနီးသူ ပဋိသန္ဓာန္ဓာပြီးခါစသူတို့ကိုလည်း မြင်နိုင်သောကြောင့် “စုတူပပါတည်က်” ဟူလည်း ခေါ်သည်။ နတ်ပြဟ္မာတို့သည်လည်း ငင်းတို့၏ ထူးမြတ်သည် ကံကြောင့်ဖြစ်သော စက္ခာပသာဒ သည် သလိပ် သည်းခြေ လေစသော အန္ောက်အယ်က်ကင်းပြီး အလွန်သန့်ရှင်း၍ ဝေးသောအဆင်း သိမ်မွေးနှုံးညံ့သော အဆင်းနှင့် တောင်နဲ့ရုံးသည် ကွယ်နေသည့်အရာကိုလည်း မြင်နိုင်သည်။ အဓိဋ္ဌာန် ပြရာ၌ “ဤသူ၏ အဆင်းကို မြင်လို၏”ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြရသည်။ ပါဒကရာန်ဝင်စားသည့်အခါ အလင်းရောင် ပေါ်စုံရာ တော် သြဒိုက အာလောက ကသိုက်းသုံးမျိုးတွင်သာ တမျိုးမျိုးကို အာရုံပြ၍ ဝင်စားရမည်။ အခြားကသိုက်းကို အာရုံပြ၍ မရ။

ယထာကမ္မာပေါကအဘိညာဉ်ဖြင့် ကံအားလျှပ်စာ ထိထိဘဝသို့ ရောက်နေသူများ၏ ဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း အတိတ်ကံ(စေတနာ)ကို အတိအကျ သိနိုင်သည်။ ကံကိုပောနပြခြုံ ကံနှင့်ယဉ်သော စိတ်+စေတသိက် နာမက္ခနာ င-ပါးလုံးကိုပင် သိသည်။ ဒီဗွဲစက္ခဖြင့် ထိထိဘဝသို့ ရောက်နေသူကို မြင်၏။ ထိုနောက် ပါဒကဓာန်ကို ဝင်စား၍ ဓာန်မှထပြီးလျှင် “ဘယ်ကံကြောင့် ဤဘုံးဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း”ဟု စိတ်အကြံ့ဝိထိဖြစ်သည်။ ထိုနောင် တဖန်ပါဒကဓာနဝင်းစားပြီး၍ အဘိညာဉ်ဝိထိဖြစ်သောအခါ ထိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်းကံကို အမှန်အတိုင်းသိရသည်။

အနာဂတ်သအဘိညာဉ်ဖြင့် ယနေ့အဘို့မှစ၍ အမျှတဲ့ ဗဟိုဒ္ဒ မိမိသူတပါး သန္တာန်း၌ရှိသော ကာမ မဟာဂုတ် လောကုတ္တရာ စိတ်+စေတသိက် ရပ်ဟူသော အနာဂတ်တရားစုနှင့် အနွယ်အမည် အထည်ဖြပ် ပညတ် နိဗ္ဗာန်တို့ကို သိနိုင်သည်။ အဝေး၌ နေသူကို ဒီဗွဲစက္ခဖြင့် ကြည့်ရှု၍ ထိသူ၏ အတိတ်ကံကိုလည်းကောင်း ယခုဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကံကိုလည်းကောင်း ယထာကမ္မာပေါကည်ဖြင့် သိပြီးလျှင် “ဤကံများ ကြောင့် အနာဂတ် ဘဝဝယ် ဘာဖြစ်လိမ့်မည်နည်း”ဟု စဉ်းစားသည့် စိတ်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် တဖန်ပါဒကဓာန ဝင်စားပြီး၍ အဘိညာဉ်ဝိထိဖြစ်သောအခါ ထိသူ၏ အနာဂတ်အကြောင်းအရာတွေကို သိရလေသည်။

အထူးမှတ်ရန် ယနေ့မှစ၍ ဂ-ရက်အတွင်း ဖြစ်လတဲ့သော စိတ်, စေတသိက်အားလုံးကို ပရစိတ္တဝိရာနာနှင့် အနာဂတ်သအဘိညာဉ် နှစ်မျိုးလုံးက သိနိုင်သည်။ ဂ-ရက်အတွင်း၌ စိတ်စေတသိက်မှ ကြွင်းသော အာရုံများကိုလည်းကောင်း၊ ဂ-ရက်မှနောက် စိတ်စေတသိက်နှင့်တကွ အာရုံအားလုံးကိုလည်းကောင်း များကိုလည်းကောင်း အနာဂတ်သအဘိညာဉ်သာ သိနိုင်သည်။

အဘိညာဉ်အကြောင်း
သံ့ဗြိဟ်ဘာသာဋ္ဌကာ ၆၇၅-၆၈၀
ဝိထိနှင့်သုံးချက်စု ဘာသာဋ္ဌကာ ၆၀-၇၀
မိုင်းခိုင်းဆရာတော်ဝိထိပုံ ၂၁-၂၃
ပဋ္ဌာန်းအရကောက် ၃၇၆-၃၇၈

နိရောဓသမာပတ္တိပိတ္တိ

ဤနိရောဓသမာပတ်ကို ကာမ+ရူပဘုံသား လောကီသမာပတ် ၈-ပါး ရက်သည် အနာဂတ် အရိယာ ရဟန္တဘုံသာ ဝင်စားနိုင်၏။ ဤနိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသူသည် ရေးဦးစွာ ရူပါဝစရပထမဓာန်ကို ဝင်စားရ၏။ ပထမဓာနသမာပတ္တိပိတ္တိ ဖြစ်သည်။ ထိုဓာနမှ ထပြီးသောအခါ ထိုဓာနအတွင်း ဖြစ်ပွားသော ရပ်နာမ်တိုကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ဝိပသုနာ အကြိမ်ကြိမ် ရှုရ၏။ ကာမအောမနောဒ္ဒိရိုပိတ္တိ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဓာနဝင်စားသည်ကား သမထဖြစ်သည်။ လက္ခဏာရေး ၃-ပါးကို ရှုသည်ကား ဝိပသုနာဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပထမဓာန၏။ သမထနှင့်ဝိပသုနာ အစုအလုပ်လုပ်သကဲသို့ ဒုတိယဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှု၊ တတ္တိယဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှု၊ စတုတ္ထဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှု၊ ပဋိမဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှု၊ အာကာသဘန္တာယတနဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှု၊ ဝိညာန္တာယတနဓာနကို ဝင်စား၊ ထိုဓာနမှထပြီး ဝိပသုနာရှုရမည်။ ထို့နောက် အာကိုဋ္ဌညာယတနဓာနကို ဝင်စားပြီး ထိုဓာနမှအထတွင် ဝိပသုနာမရှုတော့ပဲ ပုံ့ဖို့စွာ ၄-ပါးပြုလုပ်ရသည်။

ပုံ့ဖို့စွာ ၄-ပါးကား

၁။ နာနာဘဏ္ဍာအပိုကောပန အဓိဋ္ဌာန်^၁

မိမိကိုယ်နှင့် ကင်းကွာနေသော ပရိက္ခရာတို့ကို မိမိ သမာပတ်ဝင်စားနေခိုက် ရန်သူမျိုး ၅-ပါး တို့ မပျက်ဆီးနိုင်ပါစေသားဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုရသည်။ ကာမအောမနောဒ္ဒိရိုပိတ္တိ ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်၏ စပ်လျက် ရှိသော သက်နှုန်းစသည်မှာ သမာပတ်၏ အစွမ်းကြောင့် မပျက်စီးနိုင်၍ အဓိဋ္ဌာန်ပြီး ကာကွယ်ဖို့မလို။

၂။ သတ္တုပဏ္ဍာသန အဓိဋ္ဌာန်^၂

မိမိသမာပတ် ဝင်စားနေခိုက် မြတ်စွာဘုရားက မိမိကို အလိုရှိ၍ တမန်ရဟန်းလွတ်ပြီး အခေါ်ခိုင်း ခဲ့သော် ထိုတမန်ရဟန်း မိမိထံမရောက်ခင် ကြိတင်၍ ငါသည် သမာပတ်မှ ထရပါလို၏ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုရသည်။ ဘုရားကို ရှိသေလှသောကြောင့် ဤသို့ပြုသည်။ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန် စံပြီးနောက်၌ကား ဤသို့ အဓိဋ္ဌာန်ဘယ် မလိုတော့။

၁ (နိရောဓသမာပတ်မဝင်စားမှု) ရေးဦးပြုဘယ်

၂ နာနာဗွဲ-အမျိုးမျိုးသောအရပ်၌ စပ်နေသော မိမိပရိက္ခရာဘဏ္ဍာများကို၊ အပိုကောပန-မပျက်စီးရအောင် အဓိဋ္ဌာန်ပြုခြင်း

၃ သတ္တု-မြတ်စွာဘုရား၊ ပဏ္ဍာသန-ခေါ်ခြင်း

၃။ သံယပဋိမာနန အဓိဋ္ဌာန်^၁

မိမိသမာပတ် ဝင်စားနေခိုက် သံယာက ကိစ္စရှိ၍ မိမိထံ တမန်ရဟန်းလွတ်ကာ အခေါ်ခိုင်းလျင် ထိုတမန်ရဟန်း မိမိထံ မရောက်ခင် ကြိုတင်၍ ငါသည် သမာပတ်မှ ထရပါလို၏ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြရ၏။ သံယာကို ရိုသေလှသောကြောင့် ဤသို့ ပြသည်။ ဤသို့ အဓိဋ္ဌာန်၍ ဝင်စားလျင် သံယာတို့က စောင့်ဆိုင်းသည်နှင့် သမာပတ်မှ ထနိုင်၏။ အဓိဋ္ဌာန်မပြုဘဲ ဝင်စားလျင် သံယာတို့က အလိုရှိသည့်အခါ သံယာ အမိန့်ဖြင့် ကြားလောက်ရာအရပ်က “အရှင့်ကို သံယာများ မြှုပ်နေသည်”ဟု ပြောလိုက်လျင် သမာပတ်မှ ထရသည်။

၄။ အဒ္ဓါနပရီစွေး (အယုသချိုရ ဉာဏ်ကန်)^၂

မိမိက ခုနှစ်ရက် သမာပတ် ဝင်စားလိုလျင် ထိုခုနှစ်ရက်တိုင်အောင် “ငါ၏အသက် ရှင်နိုင်မည်လား၊ မရှင်နိုင်မည်လား”ဟု ဆင်ခြင်ရမည်။ ခုနှစ်ရက်ထက်ပို၍ အသက်ရှင်နိုင်ပါမှ “ငါသည် ခုနှစ်ရက်ပတ်လုံး စိတ်မရှိပဲနေအံ့၊ နိုရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့”ဟု ဆောက်တည်ရသည်။

ဤပုံဗ္ဗကိစ္စ ၄-ပါးကို ပြပြီးမှ နေဝါသညာနာသညာယတနာစျောန်ကို ဆက်၍ဝင်စား၏။ ထိုအခါ နေဝါသညာနာသညာယတန် စျောန်စောနှစ်ကြိုမ် စောပြီးလျင် (စိတ်+စောသီက်+စိတ္တရေပ်တို့ အဖြစ်ရပ်သွား ခြင်း၊ မဖြစ်ပဲ ချုပ်နေခြင်းဟူသော) နိုရောဓသို့ ရောက်သွားလေသည်။ ထိုသို့ နိုရောဓသို့ ရောက်သွားသည်ကို ပင် နိုရောဓသမာပတ် ဝင်စားနေသည်ဟု ဆိုရလေသည်။ မိမိအဓိဋ္ဌာန် ဆောက်တည်ချက်အတိုင်း ခုနှစ်ရက် စသည် နိုရောဓသို့ ရောက်ပြီး၍ ထိုနိုရောဓမှ ထလိုလတ်သော် အနာဂတ်မြို့လိုလ်အား အနာဂတ်မြို့လ်စော တကြိုမ် (ရဟန္တာဖြစ်က အရဟန္တာဖို့လ်စော တကြိုမ်) စောပြီးနောက် ဘဝင်ကျလေတော့သည်။ ထိုသို့ ဖို့လ်စော ဖြစ်လာသောအခါ နိုရောဓသမာပတ်မှ ထသည်ဟု ဆိုရလေသည်။

၁ သံယာ-သံယာ၊ ပဋိမာနန-မြှုပ်လင့်တော်မူခြင်း

၂ အဒ္ဓါန-(အသက်ရည်ရာ)ကာလ+ပရီစွေး-ပိုင်းခြားခြင်း၊ အယုသချိုရ-အသက်ကို ပြပြင်သောအင်အား+ဉာဏ်ကန်-ကြည့်ခြင်း

နိရောဓသို့ ရောက်ရန် ဖြစ်သော စိတ်အစဉ်(စိတိ)များ

ဆိုင်ရာ(ကသိက်းစသည်)အာရုံ

၁။ ဓာနသမာပတ္တိစိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ပ ဥ န ကော် ဓာန် ဓာန် ဓာန် (လိုသလောက်)” ဘ ဘ မဟာကု/ကြိုဥညာသံင့် ပထမဓာန်

ပထမဓာန်စိတ်စသည်အာရုံ

၂။ ဝိပသုနာဝိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ” ဘ ဘ မဟာကုသိုလ်ကြိုယာ-၁၆

ဆိုင်ရာ(ကသိက်းစသည်)အာရုံ

၃-- ဓာနသမာပတ္တိစိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ပ ဥ န ကော် ဓာန် ဓာန် ဓာန် (လိုသလောက်)” ဘ ဘ မဟာကု/ကြိုဥညာသံင့် ၃-ဓာန်စသည်

၃-ဓာန်စိတ်စသည်အာရုံ

၄-- ဝိပသုနာဝိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ” ဘ ဘ မဟာကုသိုလ်ကြိုယာ-၁၆

♠ ဤသို့ ရူပ တ, စ, မ၊ အရူပ ပ, ဒု အတွက် ဓာနသမာပတ္တိနှင့် ဝိပသုနာဝိတိ တစ်စီ ဖြစ်ရမည်။

နတ္တိဘောပညတ် အာရုံ

၁၅။ ဓာနသမာပတ္တိစိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ပ ဥ န ကော် ဓာန် ဓာန် ဓာန် (လိုသလောက်)” ဘ ဘ မဟာကု/ကြိုဥညာသံင့် အကိုဥညာယတန်ဓာန

ပုံဗိုဇ္ဇားအာရုံများ

၁၆။ ပုံဗိုဇ္ဇား ၄-ပါး ဝိတိများ ဘ “နဲ့ မ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ” ဘ ဘ ဘ (ဤဝိတိ ၄-ကြိမ်) မဟာကုသိုလ်ကြိုယာ-၁၆

အာကိုဥညာယတန်ဓာနအာရုံ

နိုဗုဇ္ဇားအာရုံ

၁၇။ နိရောဓသမာပတ္တိစိတိ ဘ “နဲ့ ဒဲ မ ပ ဥ န ကော် ဓာန် ဓာန် (နိရောဓ) ဖိုလ်” ဘ ဘ မဟာကု/ကြိုဥညာသံင့် နေဝါသညာ- ဓာန် အနာဖိုလ်/အရဖိုလ်

မရဏာသန္တိထိ(သေခါနီးစိတ်အစဉ်)များ

♠ ပိတိစိတ်များအဆုံးတွင် ဘဝင်အနည်းငယ်ခြားရှုင်း၊ မခြားဘင်း စုတိစိတ်ဖြစ်သော ပိတိကို မရဏာသန္တိထိ ဟု ခေါ်သည်။

- (က) ပဋိဒ္ဓရ မရဏာသန္တိထိ
(ခ) မနောဒ္ဓရ မရဏာသန္တိထိ

- (က) ပဋိဒ္ဓရ မရဏာသန္တိထိ
၁။ စက္ခဒ္ဓရပိတိ
၂။ သောတဒ္ဓရပိတိ
၃။ ယာနဒ္ဓရပိတိ
၄။ မိဂ္ဂဒ္ဓရပိတိ
၅။ ကာယဒ္ဓရပိတိ

စက္ခဒ္ဓရပိတိတို့လည်း အော်နောင် စုတိ၊ အော် ဘဝင် နောင် စုတိ၊ တဒေါရုံနောင် စုတိ၊ တဒေါရုံ ဘဝင် နောင် စုတိ ၄-မျိုး ရှိ၏။ သောတ၊ ယာန၊ မိဂ္ဂ၊ ကာယတို့လည်း ၄-မျိုးစီ ဖြစ်သည်။

အော် နောင် စုတိ ပိတိ

ကံ/ကမ္မနိမိတ်/ဂတိနိမိတ်	ပစ္စိနှုပါရုံ (ကမ္မနိမိတ်) သိ	ကံ/ကမ္မဂေတိ	သိသည့်အာရုံကိုသိ
ဘ တ န ဒ	ပ စ သ ံ က ဝ အ အ အ အ အ	ဘ	ဗိုလ်အာရုံကိုမြင်
	၁ ၂၃၂၁၁၁၁၁၁၁	အကု-၁၂၁၁၁၁၁၁၁	သောညသံအ+၃၆
(ဘဝ/တိဟိတ်ပဋိသန္တ)			ကာယ,ဘာဝ,ဟဒယ
သောညသံအ+၃၆ကာယ,ဘာဝ,ဟဒယ			
ဘ	မ အ အ အ အ အ အ ဘ ဘ		
	၁ ဘဝနိကနိုက်လောဘမှုစိတ်-ဂ		

♠ ဥပေက္ခာဖြင့် ပဋိသန္တနေ့ခဲ့၍ အတိက္ခာရုံး ဒေါသအောကျလျှင် ဤပုံအတိုင်း စုတေရမည်။

စက္ခတ္ထရိတိ (နေ့နောင် စုတိ ဖြစ်သော) ဝိတိဆိုရိုး

ဆွဲမျိုးစသည်တို့က ယူဆောင်ပြချုပ်သော်လည်းကောင်း အလိုအလျောက်သော်လည်းကောင်း ရုပါရုံသည်(ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်) ဥပါဒ်သည်မှစ၍ အတိတဘဝင် တချက်အလွန်တွင် စက္ခတ္ထသာဒ္ဓ ထင်လာသည်ရှိသော ဘဝင်စလန ဘဝင်ပစ္စာ ဟူ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လှပ်၍ ပြတ်ပြီးလျင် ထင်လာသော ရုပါရုံ(ကမ္မနိမိတ်အာရုံ)ကို အာရုံပြချုပ် ပဋိဒ္ဒိရာဝဇ္ဇား စက္ခတ္ထညာက် သမွှင့်စီးး သနီရဏ ဂုဇ္ဇာ မရဏသန္တော့ ၅-ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတွင် ၁-ပါးပါးကို အာရုံပြချုပ် စတိစိတ်သည် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် မရဏသန္တော့ သိသော (ရုပါရုံ ကမ္မနိမိတ်) အာရုံကို အာရုံပြချုပ် ပဋိသန္တာစိတ်သည် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ပဋိသန္တာစိတ်သိသော အာရုံကို သိလျက် ပဋိသန္တာစိတ်နှင့်တူသော စိတ်သည် ဘဝင်စိတ်အဖြစ်ဖြင့် ၁၅-ကြိမ် သို့မဟုတ် ၁၆-ကြိမ် ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝဟူသော ပဋိသန္တာစိတ်+စေတသိက်နှင့် ကာယ, ဘာဝ, ဟဒယ ကလာပ်စည်းတို့ကို အာရုံပြချုပ် မနေ့ဒ္ဒိရာဝဇ္ဇားစိတ် ၁-ကြိမ်၊ ဘဝကို ကြိုက်နှစ်သက်သော ဘဝနိကန္တက လောဘအော့ ၇-ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင် ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

♠ ရဟန္တာများသည် ဤကဲ့သို့ ပဋိဒ္ဒိရိတိဖြင့် စုတေတွော်မမူ။

♠ မရဏသန္တာစိတ်၏ အာရုံပါးကို ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟု တရာ့ အမည်ပေးကြသည်။ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကို “ကံ”ဟုခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိဒ္ဒိရိတိဖြင့် သေဆုံးသူ၌ ကံအာရုံ မထင်နိုင်။ မနေ့ဒ္ဒိရာဖြင့် စုတေသူ၌သာ ကံအာရုံထင်နိုင်သည်။ (အခြေပြု-၃၂၂ က အချက်အလက်ထည့်)

ကုသိုလ် အကုသိုလ် ပြုစဉ်တွင် တွေ့ကြုံရသော ရုပါရုံ သွှေ့သာရုံ ရသာရုံ ဖော်ဗွာရုံ ဓမ္မဘုရားဟူသော အာရုံ ၆-ပါးကို “ကမ္မနိမိတ်”ဟု ခေါ်သည်။ ပန်းလူလျင် ပန်းအရောင်သည် ရုပါရုံ၊ ပန်းအနံ့သည် ဂန္ုတာရုံ၊ တရားနာလျင် တရားသံသည် သွှေ့သာရုံ၊ အစားအသောက်လူလျင် အရသာသည် ရသာရုံ၊ အနံ့သည် ဂန္ုတာရုံ၊ ခေါင်အုံစသည် လူဒါန်းလျင် ဖော်ဗွာရုံ၊ အနာကင်းပါစေ အသက်ရည်ပါစေဟု ရည်မှန်းပြီး ဆေးလူလျင် ဓမ္မဘုရား၊ ဤသို့ အာရုံ ၆-ပါးကို အာရုံပြချုပ် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နိုင်သည်။ အကုသိုလ်စိတ်လည်း အာရုံ ၆-ပါးကို သိ၍ ဖြစ်ရသည်။ ငွေးအာရုံ ၆-ပါးမှ တပါးပါးကို အာရုံပြချုပ် သေရာတွင် သေခါနီးအခါဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အာရုံ ၆-ပါးကိုပင် ကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုတွင် ပေါ်နေဆဲအာရုံကို ပစ္စပန် ကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပေါ်ပြီး၍ ပျောက်သွားပြီးသော အာရုံကို အတိတ်ကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပဋိဒ္ဒိရိတိဖြင့် ပေါ်နေဆဲ ရူပ သွှေ့ ဂန္ုတာရုံ ရသ ဖော်ဗွာ အာရုံများကိုသာ သိနိုင်သည်။ မနေ့ဒ္ဒိရာဖြင့်ကား ပေါ်ဆဲ(ပစ္စပန်) ပေါ်ပြီး(အတိတ်) အာရုံ ၆-ပါးလုံးကို သိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤပဋိဒ္ဒိရိတိဖြင့် သေဆုံးသူတို့သည် ပေါ်နေဆဲ ရူပ သွှေ့ ဂန္ုတာရုံ ရသ ဖော်ဗွာ အာရုံများကို သိပြီး သေဆုံးသည်ဟု မှတ်ပါ။

သွားရတော့မည့် ဘဝကတို့ တွေ့ကြံရမည့် အာရုံမှန်သမျက် “ဂတိနိမိတ်”ဟု ဆိုသည်။ လူဘုံသွားရမည် ဆိုလျှင် နိနိရဲ့အမိမိုးရေ, သို့မဟုတ် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း စိတ်ုံး ထင်မည်။ နတ်ပြည်သွားရမည် ဆိုလျှင် နတ်ဘုံ နတ်သား နတ်သမီး ပအေသာပင် စသည်တို့ ထင်မည်။ ငရဲသွားရမည်ဆိုလျှင် ငရဲပြည်, ငရဲမီး, ငရဲထိန်း, ခွေး, လင်းတ, ကျိုး ထင်မည်။ တိရို့စွာနှစ်ဖြစ်မည်ဆိုလျှင် တောတောင်အရပ် ချုပ်ပေါင်းစသည် ထင်မည်။ ပြီးစွာဖြစ်မည်ဆိုလျှင် တောခြေ မြစ်ကမ်းစသည် ထင်လာမည်။ ထိုသို့ ဂတိနိမိတ်ထင်လာလျှင် မိမိနေရာအရပ့် တွေ့ကြံရသလို ထင်ရသည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ငှုံးနေရာများသို့ ရောက်နေသလိုမျိုးလည်း ခံစားရနိုင်သည်။

ခရီးသွားမည့်သူသည် ရောက်ရမည့်အရပ်ကို စိတ်ကူးမိနေသလို စုတေခါနီးသူလည်း နောက်ဘဝသို့ စိတ်ညွတ်နေသည်။ ဤသို့ နောက်ဘဝစိတ်ညွတ်မှုသည် ဖြေးဖြေးနေးနေး စုတေသူအတွက်ဖြစ်သည်။ ချက်ခြင်း စုတေရသူမှု ဤသို့ စိတ်ညွတ်မှ မဖြစ်နိုင်။ သေနတ်မှန်၍ စက္ကန့်ပိုင်းအတွင်း စုတေရသူမှာ သေခါနီးစိတ်အစဉ်၏ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံး၊ ဘဝညွတ်ကိုင်းပုံး မထင်ရှားပေ။ သို့သော် စုတေသူ၏ ထုံးစံအတိုင်း စက္ကန့်ပိုင်းအတွင်း ဖြစ်သွားသော ဝီထိများ၏ နောက်ဆုံးဝီထိတွင် ကံ ကမ္မနိတ် ဂတိနိမိတ် သုံးပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြ၍ မရဏာသန္တာ စုတေရလေသည်။

အငွက်ထာကျမ်းအလို့ ဂတိနိမိတ်သည် ရူပါရုံ တမျိုးသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ငှုံးရူပါရုံလည်း နောက်ဘဝမှ တွေ့ရမည်ဖြစ်၍ ပကတိမျက်စီဖြင့် မမြင်နိုင်။ မနောဒါရဖြင့်သာ သိနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမင်္ဂလာကာ, သစ္စသံခိုပ်, ပရမထ္ာဒီပနီတို့အလို့ ဂတိနိမိတ်သည် အာရုံ ၆-မျိုးလုံးဖြစ်နိုင်၍ ၆-ဒါရလုံး၌ပင် ထင်နိုင်သည်။ ဓမ္မကျပါသကာ သေခါနီးတွင် နတ်ပြည် ခြောက်ထပ်မှ နတ်ရထား ခြောက်စင်းဆိုက်လာပြီး အပြိုင်အဆိုင် လှေခြောက်၏။ ဥပါသကာသည် တုသိတာသို့ လိုက်သွား၏။ ထိုအခါ ဥပါသကာသည် နတ်သား နတ်သမီး နတ်ရထားကို မြင်၍ သေလျှင် စက္ခခြားရှုံး ရူပါရုံကတိနိမိတ် ထင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ နတ်သား နတ်သမီးတို့ အသံကြားပြီး သေလျှင် သောတဒ္ဒါရှုံး သဒ္ဒါရုံကတိနိမိတ် ထင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ မွေးကြိုင်သော နတ်ပန်းရန်းများ နမ်းရှာ၍ သေလျှင် ယာနဒ္ဒါရှုံး ဂန္ဓာရုံကတိနိမိတ် ထင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ မိတ္တိဝိန္တကသည် မသေခင်မှာပင် ခေါင်းပေါ်၍ သင်ရန်းစက် အတင်ခံရလေသည်။ ထိုအခါ မိတ္တိဝိန္တက၏ ကာယဒ္ဒါရှုံး ဖော်ဗြာရုံကတိနိမိတ် ထင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ ထိုအတူ ရသာရုံ ဓမ္မာရုံ တို့လည်း ဂတိနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် ထိုက်သင့်သလို ထင်နိုင်သည်ဟု ဆိုရမည်။

ဤသို့ သေခါနီး အာရုံထင်ခြင်းသည် များသောအားဖြင့် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုပြင် အမြဲလေ့ကျင့် အပ်သော အာရုံ၊ သေခါနီး ပြုအပ်သော အာရုံ၊ ဆွဲမျိုးစသည်တို့က သတိပေးသော အာရုံ၊ ကိုယ်တိုင် တွေးတော်၍ ပေါ်လာသော အာရုံတို့လည်း ကံကြောင့်မဟုတ်ပဲ ထင်လာနိုင်သည်။

ရှေ့ဘဝ နောက်ဘဝ ဆက်စပ်ဖြစ်ပုံ

ဆီမိုးသည် မီးစာကုန်၍လည်း ြိမ်းတတ်၏။ ဆီကုန်၍လည်း ြိမ်းတတ်၏။ မီးစာနှင့်ဆီ မကုန်သေးသော်လည်း လေပြင်းတိုက်ခိုက်၍ပဲ ဖြစ်ဖြစ်, တမင် ညီမိုး၍ပဲ ဖြစ်ဖြစ် ြိမ်းတတ်၏။ ထို့အတူ လူတို့သည် ခေတ်ကာလသက်တမ်း (ယခုခေတ်အလို ၇၇-နှစ်သက်တမ်း) ကုန်၍လည်း သေရတတ်သည်။ မီးစာကုန်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ဘဝကို စီမံလိုက်သော ကံအစွမ်းကုန်၍လည်း သေရတတ်သည်။ ဆီကုန်ခြင်းနှင့် တူ၏။ သက်တမ်းနှင့်ကံစွမ်း ပြိုင်တူကုန်၍လည်း သေရတတ်သည် မီးစာနှင့်ဆီ ပြိုင်တူကုန်ခြင်းနှင့် တူသည်။ သက်တမ်း, ကံစွမ်း မကုန်သေးသော်လည်း ရေးက ပြုခဲ့သော ကံ, သို့မဟုတ် လတ်တလော ပြုလုပ်လိုက်သောကံ,က အကျိုးပေးခဲ့ကံ၏ လူဘဝ(စသည်) အကျိုးကို ဖြတ်တောက်လိုက်သဖြင့် အသတ်ခံရခြင်း, ကိုယ်တိုင်သတ်သေခြင်း, အနာရောဂါရခြင်းတို့ကြောင့်လည်း သေရတတ်သည်။ လေတိုက်ခြင်း, တမင်ညီမိုးသတ်ခြင်းနှင့် တူ၏။

သခါနီး၌ (ဘဝတရု၏ နောက်ဆုံးပိတ် ဖြစ်ခိုန့်) ကံ ကမ္မနိတ် ဂတိနိမိတ် သုံးပါးတွင် တပါးပါးသည် အာရုံတရားအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာသည်။ ထိုထင်လာသော အာရုံကို သိလျက် ဘဝတရု၏ နောက်ဆုံးပိတ် ဖြစ်ရလေသည်။ ဤပိတ်တွင် ပါသော ဇော်ကို မရအာသန္တဇော် ခေါ်သည်။ လက်ရှိ ဘဝ လျောကျခြင်းကို “စုတိ”ဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာတို့က စုတေသည်, သေသည်ဟု ပြောကြသည်။ ဘဝတရု၏ နောက်ဆုံးစိတ်ကို စုတိစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

စုတိစိတ်ပျက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ကြားစိတ်နှင့် ကြားကာလမရှိဘဲ နောက်ဘဝတရု၏ အစဆုံးစိတ် ပေါ်လာသည်။ ငြင်းစိတ်ကို ဘဝဟောင်း အကုန်တွင် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးတတ်၍ “ပဋိသန္တစိတ်”ဟု ခေါ်သည်။ ပဋိသန္တစိတ်သည် ရုပ်ရှိသော ကာမ,ရူပဘုံတွင် ဟဒယဝတ္ထုရှုပ်ကို အမြိုပြ၍ ပေါ်သည်။ ရုပ်မရှိသော အရူပဘုံ၌ ဖြစ်လျှင် ရုပ်ကိုအမြိုမပြုဘဲ ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္တစိတ်သည် အလိုအလျောက် အကြောင်းမဲ့ ပေါ်လာသည်လည်းမဟုတ်။ ပြဟ္မာမင်း, ထာဝရဘုရား စသည်တို့က ဖန်ဆင်း၍ ပေါ်လာသည်လည်းမဟုတ်။ ရေးက မိမိပြုခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော သံဪရဲ,က ဖော်ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဋိသန္တကို ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံ၏ အကျိုးတရားစိတ် (ဝိပါက်စိတ်) ဟု မှတ်ပါ။

သတ္တဝါတိုးဦး ပြခဲ့ဘူးသည့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ နှစ်မျိုးရှိသည်တွင် မရဏာသန္တောသည် ကြည်လင်သန့်ရင်း ဖြူစင်သည့် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်ကံသည် ကုသလဝိပါက် ပဋိသန္တောစိတ်ကို ဖော်ပေးသည်။ မရဏာသန္တောသည် မကြည်လင် မသန့်ရင်း မဖြူစင်သည့် အကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်လျှင် အကုသိုလ်ကံသည် အကုသလဝိပါက် ပဋိသန္တောစိတ်ကို ဖော်ပေးသည်။ ပဋိသန္တောစိတ်သည် ကုသလဝိပါက် ဖြစ်က ကောင်းသည့်ဘဝမှာ ဖြစ်ရသည်။ အကုသလဝိပါက်ဖြစ်က မကောင်းသည့်ဘဝမှာ ဖြစ်ရသည်။

(ဘဝအစဆုံးတွင် ရပ်နာမ် နှစ်ပါးရှိသည့်ဘုံး၌ ရပ်နာမ်နှစ်ပါး တပြိုင်နက် ပေါ်သည်။ ရပ်သာရှိသော အသည်တ်ဘုံး၌ ရပ်သာ ပေါ်သည်။ နာမ်သာရှိသော အရှုပ်ဘုံး၌ နာမ်သာပေါ်သည်။ ထိုသို့ ပေါ်လာခြင်းသည် ကံတရားကြောင့် ဖြစ်သည်)

ပဋိသန္တောစိတ်ကို ကံ(စေတနာ)က ပြုလုပ်ပေးရာတွင် အဝိဇ္ဇာ(မောဟ)နှင့် တဏ္ဍာ(လောဘ) တို့က ပန့်ပိုးပေးကြရသည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏ္ဍာမကင်းသေး၍သာ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံ ဖြစ်ရသည်။ ကံဖြစ်၍သာ ပဋိသန္တော်(ဘဝ) ဖြစ်ကြရသည်။ (အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သခိုရာ၊ သခိုရပစ္စယာ ဝိညာဏ်)

ကုသိုလ် အကုသိုလ် ပြရာတွင် များသောအားဖြင့် တခုခုကို တောင့်တရု ပြတတ်ကြသည်။ တောင့်တမှုသည် တဏ္ဍာလောဘ ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာ,က အမျှောင်ချထား၍ မတောင့်တသင့်သည်ကို တောင့်တမိခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ကံကို အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏ္ဍာ,က ပန့်ပိုးပေးပုံကိုလည်း သိပါ။

အဝိဇ္ဇာ တဏ္ဍာ,က ကုသိုလ်သခိုရာကို ပကတူပနိသုယ် ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အကုသိုလ်သခိုရ တွင် လောဘမှုကံကို သဟဇာတပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း ပကတူပနိသုယ်ပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြု၏။ ဒေါသမှုကံနှင့် မောဟမှုကံကို အဝိဇ္ဇာသည် သဟဇာတပစ္စည်း ပကတူပနိသုယ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ တဏ္ဍာသည် ပကတူပနိသုယ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

သစ္စသံခိုပ်ကျမ်းက သေခါနီးအခါ အဝိဇ္ဇာ တဏ္ဍာ၏ ပန့်ပိုးမှုနှင့် သခိုရက ဘဝကို ဖော်ပေးပုံကို ဤသို့ဆို၏။ ပြတ္တာဖြစ်မည့်သူ မြစ်ကမ်းစပ် အာရုံကိုမြင်ရာ၌ အဝိဇ္ဇာက အာရုံ၏အပြစ်ကို ဖုံးပေးထား၏။ တဏ္ဍာ,က မြစ်ကမ်းစပ်အာရုံကို ဆွဲယူထားစေ၏။ အကုသိုလ်သခိုရ,က ပြတ္တာဘဝကို ဖော်ပေးလိုက်၏။ လူဖြစ်မည့်သူ အမိဝမ်းရေမြင်ရာ၌ အဝိဇ္ဇာနှင့်သယ,က အမိဝမ်းရေအာရုံ၏ အပြစ်ကို ဖုံးပေး၏။ တဏ္ဍာနှင့်သယ,က အမိဝမ်းရေ အာရုံကို ဆွဲယူစေသည်။ ကုသိုလ်သခိုရ,က လူဘဝကို ဖော်ပေးလိုက်၏

ပဋိသမ္မိဒ္ဓမ်းက ဟိတ် ၈-မျိုး ပေါင်းစဉ် ဘဝကို ဖန်းတီးပေးသည်ဟု ဆိုသည်။ ကုသိုလ် ပြုစဉ်တွင် အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟိတ် ၃-ပါး၊ ကုသိုလ်ကို သာယာသည့်အခါ လောဘ မောဟ ဟိတ်နှစ်ပါး၊ ကုသိုလ်အကျိုးဖြစ်သော ပဋိသန္ဓိစိတ်ပေါ်ရာတွင် ထိစိတ်နှင့်အတူ ပေါ်လာသော စေတသိက်၌ ပါသော အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟိတ်သုံးပါး၊ ဤဟိတ်ရှစ်ပါးကြောင့် မရဏသမ္မုတ် ပဋိသန္ဓ် ပေါ်လာရလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကုသိုလ်က အကျိုးပေးနိုင်ဘူး၊ အကုသိုလ်ကလည်း ပန့်ပိုးပေးရသည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ ထိုပြင် နောက်ဆုံးစိတ်မရောက်ခင် စုတေခါနီး မြင်ရသော နတ်သား နတ်သမီးစသည်တို့ကို သာယာသော လောဘစိတ်ကလည်း ကုသိုလ် အကျိုးပေးဖို့ ပန့်ပိုးပေးသည်ဟုမှတ်ပါ။ သို့သော် နောက်ဆုံးစိတ်တွင် မရဏသန္ဓ်ရောသည် လောဘအော ဖြစ်ခဲ့ပါမှုကား ကုသိုလ်က အကျိုးပေးခွင့် မရပဲ အကုသိုလ်က အကျိုးပေးခွင့် ရသွားလိမ့်မည်။

မရဏသန္ဓ်ရောသည် ကံကို အာရုံပြုလျှင် ပဋိသန္ဓိစိတ်သည်လည်း ကံကို အာရုံပြု၏။ မရဏသန္ဓ်ရောသည် ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျှင် ပဋိသန္ဓိစိတ်သည်လည်း ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ မရဏသန္ဓ်ရောသည် ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျှင် ပဋိသန္ဓိစိတ်သည်လည်း ဂတိနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အာရုံတို့သည် ပဋိသန္ဓိစိတ်ဖြစ်သည်အထိ မချုပ်သေးလျှင် ပဋိသန္ဓိစိတ်သည် ပစ္စွာန် ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည်။ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အာရုံတို့သည် ပဋိသန္ဓိစိတ်ဖြစ်ချိန်တွင် ချုပ်ပြီးဖြစ်လျှင် ပဋိသန္ဓိစိတ်သည် အတိတ် ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည်။

မနေ့ခွဲရမရဏာသန္တဝိထိ

(က) ပုထုဇ်, သေက္ခတို့၏ မရဏာသန္တဝိထိ

(ခ) ရဟန္တတို့၏ မရဏာသန္တဝိထိ

(က) (၁) ကာမသုံးမှုစတေ၍ ကာမသုံး၌ ပြန်ဖြစ်မည့်သူ၏

၁။ ဧောင် စုတိ တစီထိ

၂။ ဧောင် နောင် စုတိ တစီထိ

၃။ တဒါရုံ နောင် စုတိ

၄။ တဒါရုံ ဘဝင် နောင် စုတိ - ဟု လေးမျိုးရှိနိုင်သည်။

ကာမရော, ကာမသတ္တဝါ, (ဝိဘူတ)ကာမအရုံ သုံးပါးစုံလျှင် တဒါရုံ ကျမည်။ အဝိဘူတအရုံ
ဖြစ်လျှင်လည်းကောင်း၊ (ဝိဘူတ)ကာမအရုံပင်ဖြစ်သော်လည်း အလွန်စုတေခါနီးဖြစ်၍လည်းကောင်း
တဒါရုံမကျနိုင်သည့် အခါလည်းရှိနိုင်သည်။

(၂) ကာမသုံးမှ စုတေ၍ ရူပ,အရူပသုံးသို့ သွားမည့်သူနှင့်

ရူပ,အရူပသုံးမှ ကာမသုံးသို့ လာမည့်သူ၏

၁။ ဧောင် စုတိ တစီထိ

၂။ ဧောင် နောင် စုတိ တစီထိ - ဟု နှစ်မျိုးသာရှိနိုင်သည်။

ကာမသုံးမှ ရူပ,အရူပသုံးသို့ သွားမည့်သူ၏ တဒါရုံမကျနိုင်။ ရူပ,အရူပတို့၏ ပဋိသန္တစိတ်သည်
ပညတ်, မဟဂုတ်ကို အာရုံပြုသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ငင်းသုံးသို့ သွားမည့်သူ၏ မရဏာသန္တရောသည်
ပညတ်, မဟဂုတ်အာရုံကို ယူရမည်။ သို့မှသာ မရဏာသန္တရောအာရုံနှင့် ပဋိသန္တစိတ်အာရုံတူမည်။
အာရုံသည် ပညတ်, မဟဂုတ်အာရုံဖြစ်လျှင် တဒါရုံမကျ။

ရူပ,အရူပသုံးမှ ကာမသုံးသို့ လာမည့်သူ၏လည်း ကာမသတ္တဝါမဟုတ်၍ တဒါရုံမကျနိုင်။

ବନ୍ଧୁପାଞ୍ଜଳିରୁ ବୁଦ୍ଧିମିତି ଦିନଲାଗ୍ନି ମନୋବ୍ରତୀର ମରନ୍ତାବୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରତିଫଳ ପାଇଲା

ဘဝဟောင်း	ဘဝသစ်		
<p>ကံ/ကမ္မ/ကတိ “တ န ဒ”</p> <p>ဖြစ်နိုင်သောစိတ်</p>	<p>ပစ္စ်ရူပါရုံ(ကတိနိမိတ်) မ မ မ မ မ မ မ</p> <p>အကု သွေမဟာကု စ၊</p> <p>တဒါရုံသ</p>	<p>ကံ/ကမ္မ/ကတိ “စ”</p> <p>မဟာဝိ-စ၊ အဟိတ် ဥ သန္တရဏ္ဍ-၂</p>	<p>ပစ္စ်ရူပါရုံ(ကတိ) “ပ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ”</p> <p>ဘု-ဘြေး</p>

ရုပ်,အရှပ်ဘုံသို့, သွားမည့်သူ၏ မနေ့ချိန် မရဏာသန္တိတိဖြစ်ပဲ

ဘဝဟောင်း	(ကသိက်းနိမိတ်စသည့်)ကမ္မနိမိတ်	ဘဝသစ်
ကံ/ကမ္မ/ဂတိ “တိ န ဒ” ဖြစ်နိုင်သောစိတ်	(ကသိက်းနိမိတ်စသည့်)ကမ္မနိမိတ် မ မ မ မ မ မ ^{မဟာကု ရာ} “	(ကသိက်းနိမိတ်စသည့်)ကမ္မနိမိတ် ပ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ ဘ၂၅-၁၆” တိဟိတ်ဘဝင်-၁၃

အရှပပဋိသန္ဓိစီတ်၏အာရုံ။ အရှပါဝစရ ပဋိသန္ဓိစီတ်၏ အာရုံလည်း ထိုအတူ ကမ္မနိမိတ်ပင်တည်း။ ထိုကမ္မနိမိတ်သည် ပညတ်မဟရှုတ် နှစ်ပျီးတွင် ထိုက်သလို ဖြစ်၏။

အာရုံ

အာကာသပညတ်

အာကာသာန္မာယတနိစီတ်

အာကာသာန္မာယတနိစီတ်၏မရှိခြင်း
(နတ္တိဘောပညတ်)

အာကိုဋ္ဌယာယတနိစီတ်

ရျာန်စီတ်

အာကာသာန္မာယတနိပါက်စီတ်

ဝိညာန္မာယတနိပါက်စီတ်

အာကိုဋ္ဌယာယတနိပါက်စီတ်

နေဝသညာနာသညာယတနိပါက်စီတ်

အာကာသာန္မာယတနုပြဟ္မာ၏ ပဋိသန္ဓိစီတ် (ဘဝ၏အစဆုံးစီတ်) သည် အာကာသပညတ်ကို အာရုံပြသဖြင့် လူပြည်(ကာမဘုံ)မှ အာကာသာန္မာယတနု ပြဟ္မာပြည်သို့ သွားမည်သူ၏ မရဏာသန္တော် သည် အာကာသပညတ်ကို ယူသည်ဟု သိရမည်။ ကျော်အရှပပြဟ္မာတို့အတွက်လည်း ဤသို့သိပါ။

ရဟန္တာများ၏ ပရီနိဗ္ဗာနိတိ

(က) ကာမဘေးမနေ့ချွိုရုတိထိ

၁။ ရော နောင် စုတိ တပိထိ
 ၂။ ရော ဘဝင် နောင် စုတိ တပိထိ
 ၃။ တဒါရုံ နောင် စုတိ
 ၄။ တဒါရုံ ဘဝင် နောင် စုတိ - ဟု လေးမျိုးရှိနိုင်သည်။

ရဟန္တာ၏ ရော နောင် စုတိထိပုံ

ကံ/ကမ္မ/ဂတိ	ရုပ်/နာမ်/ပညတ်	ကံ/ကမ္မ/ဂတိ
“ <u>တ</u> <u>န</u> <u>၃</u> တိဟိတ်ဘဝင်-၁၃	မ <u>ဧ</u> <u>ဧ</u> <u>ဧ</u> <u>ဧ</u> <u>ဧ</u> မဟာကြိယာ-၈၊ ဟသိတ္ထိုဒ်-၁	<u>စ</u> ” ပန္တိ တိဟိတ်ဘဝင်-၁၃

♠ ပုထုဇွဲ၊ သေက္ခတို့၏ မနေ့ချွိုရုတ် မရဏာသန္တိထိ အတိုင်း ဖြစ်သည်။ ဓာန်မရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ သော်ငွေး၊ ဓာန်ရသော်လည်း ဓာန်ကို မဝင်စားပဲ ပရီနိဗ္ဗာန်ပြုသော်ငွေး ဤပို့ထိပုံစံ လေးမျိုးဖြင့် ပရီနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူသည်။

အာရုံအားဖြင့်ကား မနေ့ချွိုရာဝဇ္ဇန်း ရော တဒါရုံဟူသော ပို့ထိစိတ်တို့သည် အခြားမရဏာသန္တိထိ များကဲသို့ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အမည်ရသော အာရုံမဟုတ်ပဲ ရိုးရိုးတေဘူးမက နာမ်ရပ်များနှင့် ပညတ်အာရုံများတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။ ကံက အကျိုးပေးဘွယ် မလိုသောကြောင့် ကံအာရုံ ကမ္မနိမိတ်အာရုံများ မထင်နိုင်။ လားရာဂတ် မရှိသောကြောင့် ဂတိနိမိတ်လည်း မထင်နိုင်။ ရိုးရိုးလောကီ ရပ်နာမ်နှင့် ပညတ် တပါးပါးသာ ထင်လာလိမ့်မည်ဖြစ်၍ ထိအာရုံကိုပင် ပရီနိဗ္ဗာနိတိစိတ်က အာရုံပြုသည်။ ပရီနိဗ္ဗာန် စုတိစိတ်ကား ထုံးစံအတိုင်း မူလပင့်သန္တာတည်ခဲ့စဉ်က အာရုံနှင့်တူစွာ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် သုံးပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်။

(ခ) အပွနာအောမနောဒ္ဒိရီတိ

- ၁။ စျာနာသမန္တရီတိ
 ၂။ ပစ္စဝေက္ခဏာသမန္တရီတိ
 ၃။ အဘိညာသမန္တရီတိ
 ၄။ မီတိတသမသီသီ ဝိတိ - ဟု လေးမျိုးရှိ၏။

စျာန်ဝင်စားပြီး စုတိကျသည့် စျာနာသမန္တရီ၂ J-ဝိတိ

ကံ/ကမ္မ/ဂတိ	စျာန်အာရုံများ	ကံ/ကမ္မ/ဂတိ
၁ ၁ “န ၃ မ ၁ ၂ န ၆ ဂေါ်	စျာန် စျာန် စျာန်များစွာ	၁ ၁ နတိ
၁ ၁ “န ၃ မ ၁ ၂ န ၆ ဂေါ်	စျာန် စျာန် စျာန်များစွာ	၁ ၁ နတိ

တိဟိတ်ဘဝင်-၁၃ ၁ မဟာကြိယာဉာသံ-၄ ရုပကြိယာ-၅၊ အရုပကြိယာ-၄

♠ ဝိတိနှစ်မျိုးကို ကြိယာစျာန် ၉-ပါးနှင့်မြောက်=၁၈၊ ၁၈-ကို တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်+မန္တပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးနှင့် မြောက်=၃၆ ဝိတိဖြစ်သည်။ ဤဝိတိများ ကာမသုဂတ် ရုပ၊ အရုပဘုံး ထိုက်သလို ဖြစ်၏။

စျာန်ဝင်စားပြီးနောက် ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်ပြီး စုတိကျသည့် ပစ္စဝေက္ခဏာသမန္တရီတိ

ကံ/ကမ္မ/ဂတိ	စျာန်အာရုံများ	ကံ/ကမ္မ/ဂတိ
၁ ၁ “န ၃ မ ၁ ၂ န ၆ ဂေါ်	စျာန် စျာန် စျာန်များစွာ	၁ ၁ နတိ

တိဟိတ်ဘဝင်-၁၃ ၁ မဟာကြိယာဉာသံ-၄ ရုပကြိယာ-၅၊ အရုပကြိယာ-၄

ကံ/ကမ္မ/ဂတိ	စျာန်အာရုံများ	ကံ/ကမ္မ/ဂတိ
၁ ၁ ၁ “န ၃ မ	၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁	၁ ၁ နတိ
၁ ၁ ၁ “န ၃ မ	၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁	၁ ၁ နတိ

♠ ဤ J-ဝိတိကို ပထမစျာန်နောင်ဖြစ်က စျာန်အာရုံ ၅-ပါးဖြင့် မြောက်= ၁၀၊ ဒုတိယစျာန်နောင်ဖြစ်က စျာန်အာရုံ ၅-ပါးဖြင့် မြောက်= ၁၀၊ ဒုတိယစျာန်အာရုံ ၅-ပါးဖြင့် မြောက်= ၈၊ တတိယစျာန်နောင်ဖြစ်က စျာန်အာရုံ ၃-ပါးဖြင့် မြောက်=၆၊ စတုတွေစျာန်နောင်ဖြစ်က စျာန်အာရုံ J-ပါးဖြင့် မြောက်=၄၊ ပစ္စမစျာန်နောင်ဖြစ်က စျာန်အာရုံ J-ပါးဖြင့် မြောက်=၄၊ အားလုံးပေါင်းလျှင် ပစ္စဝေက္ခဏာဝိတိပေါင်း ၃၂-ဝိတိ ဖြစ်သည်။ ဤဝိတိများ ကာမသုဂတ် ရုပ၊ အရုပဘုံး ထိုက်သလို ဖြစ်၏။

အဘိဓာတ်ဖြစ်ဖြောက် စုတိကျသည့် အဘိဓာတ်မန္တရပိတ်

၁။ ပါဒကဓရန်ပိတ် - ဘ “န ဒ မ ဥ ပ န ရေး ၤ ၤ ၤ (လိုသလောက်)” ဘ^{မဟာကြိ ဥညသံ-၂ ရူပကြိ-မစာန်-၂}

၂။ ပရိကဓမ္မပိတ် - ဘ “န ဒ မ ဥ ၤ ၤ ၤ ၤ ၤ ၤ ၤ ၤ” ဘ^{မဟာကြိ-၈}

၃။ ပါဒကဓရန်ပိတ် - ဘ “န ဒ မ ဥ ပ န ရေး ၤ ၤ ၤ (လိုသလောက်)” ဘ^{မဟာကြိ ဥညသံ-၂ ရူပကု/ကြိ-မစာန်-၂}

၄။ (က) အဘိဓာတ်ပိတ် - ဘ “န ဒ မ ဥ ပ န ရေး ၤ ၤ” ဘ^{ရူပကြိ-မစာန်-၁}

(ခ) အဘိဓာတ်ပိတ် - ဘ “န ဒ မ ဥ ပ န ရေး ၤ ၤ” ဘ^{ရူပကြိ-မစာန်-၁}

♠ သေခါနီးအခါ၌ အဘိဓာတ်အမျိုးမျိုးတွင် လူဒွို့ဝေအဘိဓာတ်သာ ဖြစ်သည်။ ဤစုတိမျိုး ကာမသုကတိဘုန်င့် ရူပဘုံးသာ ရနိုင်သည်။ အရူပဘုံးမြှုပ်နှံ အစဉ်အတိုင်းဝင်စားဘို့ သမာပတ် ၈-ပါးမရှိ၍ ဤစုတိမျိုး မဖြစ်။ အဘိဓာတ်နောင် စုတိ၊ အဘိဓာတ် ဘဝင်နောင် စုတိ-ဟု နှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ဤနှစ်မျိုးကို တိက္ခ မန္တပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးဖြင့် မြေက် ၄-ပို့တိဖြစ်၏။

ကိုလေသာကုန်သည်နင့် တပြိုင်နက် အသက်ပါ ကုန်ဆုံးပြီး စတိကျသည့် မီဝိတသမသီသီ စိတ်

၁။	ဘ ဘ	“န ဒ မ ပ ဉ န ဂ ေ မ ဂ ် ဖ ိ လ ဖ ိ လ”	ဘ ဘ
JII	(က)	ဘ ဘ	“န ဒ မ <u>ဧ ဧ ဧ ဧ</u> ”
	(ခ)	ဘ ဘ	“န ဒ မ <u>ဧ ဧ ဧ ဧ</u> ”

♠ ပါဉ်လို ဦးခေါင်းကို “သီသ”ဟု ခေါ်သည်။ သီသသည် ကိုလေသာသီသ၊ ဝဋ္ဌသီသ ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ အပို့မြာ ကို ကိုလေသာသီသ ဟု ခေါ်၍ မီဝိတံခွဲ(အသက်)ကို ဝဋ္ဌသီသ ဟု ခေါ်သည်။ တစ်ဗုံတယောက် သော ယောကိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ရောဂါဝေဒနာ လွန်စွာဘိစီးသဖြင့် သံသရာကြီးကို ဌီးငွေ့စက်ဆုပ်လျက် လေးလေးနက်နက် တရားကို အားထုတ်လေ့လာရာ မဂ်အစဉ်အတိုင်းတက်၍ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိဖြင့် အပို့မြာအပြုတ်ဘုံ မီဝိတံခွဲလည်း ချုပ်ရကား ကိုလေသာသီသနှင့် ဝဋ္ဌသီသတို့ အပြုတ်အချုပ် ပြိုင်တူညီမျှလျက် ရှိလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မီဝိတံသမသီသီ ဟု ခေါ်၏။
(မီဝိတံသမ+သီသ+ဗိုလ်=မီဝိတံသမသီသီ၊ မီဝိတံ-မီဝိနှင့်နှင့်၊ သမ-ချုပ်ရကာလတူမျှသော၊ သီသ-ကိုလေသာသီသဟူသောအပို့မြာသည်၊ ဗိုလ်-ရှိ၏)

ဤနေရာ၏ “ချုပ်ရာကာလတူသည်” ဟူသည် စိတ်တကြိမ် ဖြစ်ရာကာလမျိုးကို မဆိုလို။ စိတ်တွေ အသုတ်လိုက်(အပ်စလိုက်)ပေါ်ပြီး ပျောက်သွားမှုကို ဆိုလိုသည်။ အရဟတ္တမင် ဖြစ်ချိန်တွင် အဝိဇ္ဇာကိုလေသာကုန်ပြီးနောက် အရဟတ္တမဂ္ဂိုလိုအဆုံးတွင် ဘဝင်အနည်းငယ်ခြားလျက် မဂ်နှင့်ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သည့် နှစ်စိတ်ဖြစ်ပြီး စုတိဖြစ်ကာ မီးတိန္တာ ပြတ်စဲလေသည်။ ဤသို့ ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့်ကပ်လျက် အဝိဇ္ဇာနှင့်မီးတိန္တာကုန်သွားခြင်းကို “မီးတသာမသီသီ” ဟု ခေါ်လေသည်။

ଶିତିକ୍ଷଣ ଯୁଗରୁ ମରଣାବ୍ୟକ୍ତିତେଣ ୭୭-୭୬
ବର୍ଷାଭାବରୁ ଦୂର-ଦୂର

ရုတိနောက် ပဋိသန္တဖြစ်ပုံ

၆ ၆ ၆ ၆ ၆ ရုတိ

၀၀၀

အရှုပ်	၁။ နေဝသညာနာသညာယတနိပါက်
	၂။ အာကိုဋ္ဌညာယတနိပါက်
တိ	၃။ ဝိညာကျွာယတနိပါက်
	၄။ အာကာသာနှွာယတနိပါက်
ဟိတ်	၅။ ပဋိမဓရာန်ပိပါက်
	၆။ စတုတွေရာန်ပိပါက်
တိ	၇။ တတိယရာန်ပိပါက်
	၈။ ဒုတိယရာန်ပိပါက်
ဟိတ်	၉။ ပထမရာန်ပိပါက်
	၁၀။ သော ညသံ အ ဝိပါက်
ကာမ	၁၁။ သော ညသံ သ ဝိပါက်
	၁၂။ သော ညသံ အ ဝိပါက်
တိ	၁၃။ ဥ ညသံ အ ဝိပါက်
	၁၄။ ဥ ညသံ သ ဝိပါက်
ဟိတ်	၁၅။ သော ညပိ အ ဝိပါက်
	၁၆။ သော ညပိ သ ဝိပါက်
ဒိုဟိတ်	၁၇။ သော ညပိ အ ဝိပါက်
	၁၈။ သော ညပိ သ ဝိပါက်
အဟိတ်	၁၉။ ကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ
	၂၀။ အကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ
အဟိတ်	၂၁။ အကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ
	၂၂။ အကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ

ပဋိသန္တ ၁ ၁ ၁

၀၀၀

၁။ နေဝသညာနာသညာယတနိပါက်	
၂။ အာကိုဋ္ဌညာယတနိပါက်	
၃။ ဝိညာကျွာယတနိပါက်	
၄။ အာကာသာနှွာယတနိပါက်	
၅။ ပဋိမဓရာန်ပိပါက် (စတုတွေရာန် ၆-ဘုံ၏ ပဋိသန္တ)	
၆။ စတုတွေရာန်ပိပါက်(တတိယရာန် ၃-ဘုံ၏ ပဋိသန္တ)	
၇။ တတိယရာန်ပိပါက်	
၈။ ဒုတိယရာန်ပိပါက် (ဒုတိယရာန် ၃-ဘုံ ပဋိသန္တ)	
၉။ ပထမရာန်ပိပါက် (ပထမရာန် ၃-ဘုံ ပဋိသန္တ)	
၁၀။ သော ညသံ အ ဝိပါက်	
၁၁။ သော ညသံ သ ဝိပါက်	
၁၂။ ဥ ညသံ အ ဝိပါက်	နတ် ၆-ဘုံ
၁၃။ ဥ ညသံ သ ဝိပါက်	လူ့ဘုံ ပဋိသန္တ
၁၄။ သော ညပိ အ ဝိပါက်	
၁၅။ သော ညပိ သ ဝိပါက်	
၁၆။ ဥ ညပိ အ ဝိပါက်	
၁၇။ ဥ ညပိ သ ဝိပါက်	
၁၈။ ကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ (လူနှင့်စတုမဟာရာဇ်ပဋိသန္တ)	
၁၉။ အကု ဝိ ဥ သန္တိရဏ (အပါယ် ၄-ဘုံ ပဋိသန္တ)	

ရှုပ်	၂၀။ အသညာတ်ရုပ်ပဋိသန္တ
သုဂ္ဂတ်	၂၁။ အသညာတ်ရုပ်ပဋိသန္တ

၂၀။ အသညာတ်ရုပ်ပဋိသန္တ
(စတုတွေရာန်ဘုံပဋိသန္တ)

♠ စတုတွေရာန်ဘုံသည် ဝေဟွိုလ်-၁၊ အသညာတ်-၁၊ သုဒ္ဓိဝါသ-၅၊ ပေါင်း ၇-ဘုံရှိသည်။
သုဒ္ဓိဝါသဘုံကား ၁၊ အဝိဟာ ၂၊ အတပ္ပါ ၃၊ သုဒသာ ၄၊ သုဒသီ ၅၊ အကနိုင် အားဖြင့် ၅-ဘုံရှိသည်။

၁။ နေဝါယဉ်နာသဉ်ယတန် စုတိနောင် နေဝါယဉ်နာသဉ်ယတန် ပဋိသန္တနှင့် ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္တ(ဉာဏသမွုတ်ဝိပါက်) ၄-ပါး ပေါင်း ၅-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

၂။ အာကိုဋ္ဌယဉ်ယတန် စုတိနောင် နေဝါယဉ်နာသဉ်ယတန်, အာကိုဋ္ဌယဉ်ယတန် ပဋိသန္တနှင့် ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္တ(ဉာဏသမွုတ်ဝိပါက်) ၄-ပါး ပေါင်း ၆-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

၃။ ဝိယဉ်ကျွောယတန် စုတိနောင် နေဝါယဉ်နာသဉ်ယတန်, အာကိုဋ္ဌယဉ်ယတန် ပဋိသန္တနှင့် ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္တ(ဉာဏသမွုတ်ဝိပါက်) ၄-ပါး ပေါင်း ၇-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

၄။ အာကာသသန္တယတန် စုတိနောင် အရှပပဋိသန္တ ၄-ပါး, ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္တ(ဉာဏသမွုတ်ဝိပါက်) ၄-ပါး ပေါင်း ၈-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

♠ အရှပဘုံသို့ရောက်သူသည် အောက်အောက် အရှပစျောန်နှင့် ရုပစျောန်ကို စျောန်၏အာရုံမရှု သဖြင့် အားမထုတ်နိုင်ကြ၍ အောက်အောက်အရှပဘုံနှင့် ရုပဘုံတို့၏ မဖြစ်နိုင်။ ရှေးဘဝ စျောန်မရခင်က စျောန်ရအောင် အားထုတ်စဉ် တိဟိတ်ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် ဒိုဟိတ်, အဟိတ် ပဋိသန္တများမဖြစ်။

၅။ ရုပါဝစရစတိ ၅-ခုနောင် အဟိတ်ပဋိသန္တစိတ် နှစ်ခုကြော်၍ ပဋိသန္တစိတ် ၁၇-ပါး ဖြစ်နိုင်သည်။ ရုပဘုံမှ စုတေလျှင် ရုပ အရှပဘုံ၌လည်း ပဋိသန္တနောနိုင်, ကာမဘုံ၌လည်း ဒိုဟိတ်, တိဟိတ်ပဋိသန္တနောနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့သော် အရှယာတို့သည် အထက်ဘုံမှ အောက်ဘုံပြန်ဆင်းသည့် ထုံးစံမရှုပေ။ ရုပဘုံမှစုတေလျှင် ရရှိသော စျောန်အားလျော်စွာ ရုပအရှပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သည်။ ရုပဘုံ၌ ကာယကံ ဝစီကံတွေ အမျိုးမျိုးဖြစ်နေသောကြောင့် စျောန်မရလျှင် ထိုစျောန်အားလျော်စွာ တိဟိတ် ဒိုဟိတ် ပဋိသန္တများနောက်နိုင်သည်။ နိုဝင်ရဏာတို့ကို ပယ်ခွါထားသဖြင့် အဟိတ်ပဋိသန္တကား မဖြစ်နိုင်။

၆။ အသညသတ်ဘုံ၌ စျောန်မရနိုင်၍ အသညသတ်စုတိနောင် ရုပ အရှပ ပဋိသန္တ မဖြစ်နိုင်။ အသညသတ်မရောက်ခင် ကာမဘုံဝယ် စျောန်ကိုအားထုတ်တုန်းက နိုဝင်ရဏာတွေ ပယ်ခွါထားသဖြင့် အဟိတ်ပဋိသန္တလည်း မဖြစ်။ ထိုကြောင့် တိဟိတ် ဒိုဟိတ် ပဋိသန္တများသာ ဖြစ်နိုင် သည်ဟု မှတ်ပါ။

၇။ ကာမတိဟိတ်စုတိနောင် ပဋိသန္တ ၂၀-လုံးဖြစ်နိုင်သည်။

၈။ ကာမဒိုဟိတ်, အဟိတ် စုတိနောင် ကာမပဋိသန္တ ၁၀-ပါးသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ကာမဒိုဟိတ်, အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် စျောန်မရနိုင်၍ ရုပ အရှပဘုံသို့ မရောက်နိုင်။

♠ စျောန်သမာပတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဖြစ်ရာဘုံ

သမာပတ်တို့ကို အလုံးစုံရရှိပြီးသော ပုထိုး၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမဲ့၊ အနာဂါမဲ့တို့သည် မိမိတို့ရရှိပြီးသော သမာပတ်တို့၏ အကျိုးပေးနိုင်ရာဖြစ်သော ဘုံတို့တွင် မိမိတို့အလိုဂျိုလ်သာဘုံး၌ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ပုထိုးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ကာမဘုံး၌ ဖြစ်လိုက်လည်လို့သော နိုကန္တရရှိလျှင် ကာမဘုံးတိုံးလည်း ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။

သောတာပန်၊ သကဒါဂါမဲ့ တို့သည်မူကား မိမိတို့ရရှိသောစျောန်မှ မဆုတ်မယုတ် မလျောမသက်ကြကုန်လျှင် ကာမဘုံးဖြစ်လို့သော နိုကန္တဟူ၍မရှိလေကုန်။ ကာမဘုံးမဖြစ်ကုန်။ စျောန်လျောကျကုန်လျှင်သာ ကာမဘုံးဖြစ်ကြရကုန်၏။

အနာဂါမဲ့တို့မည်သည် ကာမဘုံးဖြစ်ရန်ကိစ္စ မရှိကြကုန်သဖြင့် စျောန်ကိုမရဘဲ စုတိသည်ဟူ၍မရှိကြကုန်။ ထိုအနာဂါမဲ့တို့သည် အိပ်ဖျော်၍နေကုန်စဉ် ဓားလက်နက်တို့ဖြင့် လည်ပင်းကိုဖြတ်၍ သတ်အပ်ကုန်သော်လည်း စျောန်ကိုမရဘဲ စုတိခြင်းသို့ မရောက်ကုန်။ ထိုစကား မှန်၏။ ထိုအနာဂါမဲ့တို့မှာ လွန်စွာပွားများအပ်သော သမာဓိတရားရှိကြလေကုန်၏။

♠ ဗြဟ္မာပြည်မှာ၊ အရိယာ၊ အောက်ရွာဆင်းမရှိ။

ဗြဟ္မာပြည်သို့ရောက်လေကုန်ပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ဖြစ်ရာဘုံးမှ အောက်အောက် ဘုံသို့ သက်ဆင်း၍ ပဋိသန္ဓာန်ရှိုးမရှိကြကုန်။ (သောတာပန်၊ သကဒါဂါမဲ့ ဗြဟ္မာတို့သည် ကိုလေသာကတိ အားဖြင့် ကာမဘုံးသို့ သွားဖွယ်ရှိ၏။ ပုဂ္ဂလက်တိအားဖြင့် ဗြဟ္မာဘုံးသို့ရောက်လျှင် ကာမဘုံးကို မဆိုထားဘို့ ဗြဟ္မာဘုံးထဲမှာပင် အောက်အောက်ဘုံသို့ သက်၍ ပဋိသန္ဓာန်ရှိပြီ)။

♠ သူခြားဘုံမှာ၊ အရိယာ၊ နှစ်ခါ ထပ်မရှိ။

သူခြားဘုံသငါးဘုံးရှိပြီးသော အရိယာတို့သည် မိမိတို့၏ ဖြစ်ရာဘုံးမှာပင် နှစ်ခါထပ်၍ ပဋိသန္ဓာန်ရှိ မရှိကြကုန်။ အနာဂါမဲ့ဖြစ်လျှင် အထက်ဘုံသို့တက်လေ၏။ ရဟန္တဖြစ်လျှင် မိမိဖြစ်ရာဘုံးမှာပင် ပရီနိဗ္ဗာန် စံလေ၏။

♠ ၂၀၊ နေ့၊ အက၊ သံးငွာနမှာ၊ အရိယာ၊ သွားရာဘုံမရှိ။

ဝေဟပိုလ်ဘုံ၊ နေဝါယာသာနာသာယတနဘုံ၊ အကနိုင်ဘုံးရှိကြကုန်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်ဘုံသို့လည်းသက်ခွင့်မရှိ၊ အထက်ဘုံသို့လည်း တက်ခွင့်မရှိကြ။ ထိုတွင် အကနိုင်ဘုံးရှိပြီးသော အနာဂါမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိဘုံမှာလည်း တဖန်ထပ်မံ၍ ပဋိသန္ဓာန်ခွင့် မရှိသဖြင့် ထိုဘုံး တခုသောဘဝဖြင့်

သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရလေသည်။

(ပရမတ္တသံခိုပ်နှင့်ကာ၊ ဒုတိယတဲ့၊ ၁၄၉)

ရုပသမ္မာန(ရပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သောအကြောင်း)
ရပ်ဖြစ်ကြောင်းတရားငပါး
ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ

ကံ။ ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် အသွင်သဏ္ဌာန် ပုံဟန်အချိုးအစား အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်။ ထိုအသွင်သဏ္ဌာန် ပုံဟန်ကွဲပြားမှုကြောင့် အထိုးပုံသဏ္ဌာန်ကို တစ်မျိုးမှတ်သား၏ အမပုံသဏ္ဌာန်ကို တစ်မျိုးမှတ်သားလျက် လိုက်သညာ ကွဲပြားရသည်။ ပုံသဏ္ဌာန်ကွဲ၏ အထိုးအမဟု အခေါ်အဝေါ ကွဲပြားရပြန်သည်။ အခေါ်အဝေါကွဲ၏ အမဖြစ်လိုတဲ့ဆန္ဒ၊ အထိုးဖြစ်လိုတဲ့ဆန္ဒဖြင့် အမျိုးမျိုးကံကို စီမံဖန်တီးကြပြန်သည်။ ထိုသို့ ဖန်တီးအပ်သောကံသည် ပင်ကိုဆန္ဒအလိုကျအောင် အထိုးသဏ္ဌာန် အမသဏ္ဌာန် စီမံရ၏။ အကုသိုလ်ကံသည် ငရဲတိရိစ္စာန် ပြီတ္ထာ အသူရကာယ်ရပ်များကို ဖန်ဆင်း၏ လူနှစ်သဏ္ဌာန်၌ ပဝတ္ထိအခါ မလုမပအချိုးအစားမကျသော ရပ်ပုံသဏ္ဌာန်ကို စီမံ၏။ ကုသိုလ်ကံသည် လူနှစ်ဗြဟ္မာရပ်များကို ဖန်ဆင်း၏ ပဝတ္ထိအခါ၌ တိရိစ္စာန် ပြီတ္ထာတို့သဏ္ဌာန်ဝယ် ထိုက်တန်သလောက် လှလှပပ ကျနသော ပုံသဏ္ဌာန်များကို စီမံလေသည်။

စိတ်။ စိတ်သည်လည်း ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ စိတ်ချမ်းသာလျှင် ရပ်ကြည်လင်၏။ ထိုက်တန်သမျှ ကျန်းမာရေးကို အားပေး၏။ ဝဖြူးစေ၏။ “စိတ်ပျို့တော့ ကိုယ်နဲ့ဟူသော စကားများလည်း မှန်ပေ၏။ စိတ်မချမ်းသာလျှင် ရပ်ညိုးနှစ်း၏။ ကျန်းမာရေးဆုတ်ယုတ်၏။ “စိတ်ထောင်းကိုယ်ကြ”ဟူသော စကားလည်း မှန်ပေ၏။ တယောက်နှင့်တယောက် စကားပြောတုန်းမှာပင် အတွင်းစိတ်သဘောကို မှန်းဆနိုင်၏။ စိတ်တိုင်းကျလျှင် မျက်နှာကြည်လင်၏။ စိတ်တိုင်းမကျလျှင် မျက်နှာပျက်၏။ ဤအချက်များကို စိတ်ကသာဖြစ်စေသည်။

ဥတု။ ဥတုသည်လည်း ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ ဥတုသာယာလျှင် ရပ်ကြည်လင်၏။ ကျန်းမာ ဝဖြူး၏။ သန့်ရှင်းသော အိပ်ရာနေရာအဝတ်များကိုသာ သုံးစွဲခြင်းသည် ထိုအိပ်ရာနေရာ အဝတ်တို့မှ တွေ့ထိသော ဥတုငွေ့ကြောင့် သန့်ရှင်းသောရပ်ကောင်များ တိုးပွား၏။ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် မိမိ၏ကိုယ်မှာ ကောင်းသော ဥတုငွေ့များထိတွေ့စေလျှင် အသက်ရှည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းတစ်ခုပင်တည်း။ ဥတုမသာယာလျှင် ရပ်ညိုးနှစ်း၏။ ကျန်းမာရေး ချွေတ်ယွင်း၏။ မသန့်ရှင်းသော အိပ်ရာနေရာအဝတ်များကိုသာ သုံးစွဲခြင်းကြောင့် မကောင်းသော ဥတုငွေ့များ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ တွေ့ထိသဖြင့် ရပ်ဆိုးရပ်ည့်များ တိုးပွား၏။ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် မိမိ၏ကိုယ်မှာ မကောင်းသော ဥတုငွေ့များ မထိတွေ့အောင် ရောင်ကြည်တတ်လျှင် အသက်ရှည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းတစ်ခုပင်တည်း။ ဥတုသောက်သက်ဖြစ်သော တော့တောင်သစ်ပင် စသည်တို့၏ ဥတုအလိုက်ပြောင်းလဲပုံကို လေးလေးနှက်နှက် စဉ်းစားကြည့်ပါ။

အာဟာရ။ အစားအစာ၌ပါသော အဆီအနှစ်သုတေသန်းလည်း ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ မိမိနှင့်သင့်မြတ် သော အစားအစာနှင့်ဆေးဝါးကို သုံးစွဲစားသောက်လျှင် ကောင်းသောရပ်များတိုးပွားရုံ ကျော်မာဝါးဖြီး ကြည်လင်၏။ မသင့်မြတ်သည်ကိုစားလျှင် ရပ်ညိုးနွမ်း၍ ရောဂါဖြစ်ရ၏။ သင့်မြတ်သော အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကို မှို့ဝယ်စွဲခြင်းသည် ကျော်ကျော်မာမာနှင့် အသက်ရှည်ကြောင်းနည်းလမ်းကောင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

(သရီးပြီးဟာသာတို့ကာ)

ကမ္မရော်။ ကံကြောင့်ဖြစ်သောရပ်ကို ကမ္မရော်ဟုခေါ်သည်။ ကံဟူသည် အကုသိုလ်စိတ်-၁၂, မဟာကုသိုလ်စိတ်-၈, ရူပကုသိုလ်-၅၊ ပေါင်း ၂၅-ပါးသော စိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော စေတနာ ဖြစ်သည်။ ကံဟုခေါ်အပ်သော စေတနာများသည်လည်း တွေ့ရှမ်းရာ စေတနာမဟုတ်၊ နောင်အကျိုးပေးဘို့ရန် မိမိသန္တာနှင့် ပြုစီမံအပ်ပြီး(ဖြစ်စေအပ်ပြီး)သော အတိတ်စေတနာ များတည်း။ ထိုသို့ အကျိုးပေးဘို့ရန် အဆင်သင့် ပြုစီမံအပ်သော စေတနာသည် သူတစ်ပါးသန္တာနှင့် သွား၍ အကျိုးပေး သည်မဟုတ်, မိမိသန္တာန်ဝယ် အကျိုးပေးခွင့်သာလျှင် သင့်ရာဘဝ် ပဋိသန္တာတည်စ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ရပ်ကိုဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာဝယ် တကြိမ်တစ်ခါသာ မဟုတ်။ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ ငြိခဏ ဘင်ခဏတိုင်း အသစ်အသစ် ထပ်၍ ထပ်၍ ဖြစ်စေသည်။

ကျက်မှတ်ရန်။ ပဋိသန္တာန်စိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ကမ္မရော်တို့သည် စိတ်၏ ခဏတိုင်ခဏတိုင်း (တဆဲခနှစ်ချက် ရပ်သက်စွဲက အဟောင်းအဟောင်းချုပ်၍) အသစ်အသစ်ဖြစ်ကြကုန်၏။

စိတ္တရော်။ အရူပဝိပါက် င့်ခု၊ ဒွေပွဲစိုးညာက် ၁၀၊ ဤ၁၄-ပါးမှ တပါးသောစိတ်သည် ပဋိသန္တာန်စိတ်နောက် ပဋိသန္တာန်စိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရပ်ကို စိတ္တရော်ဟုခေါ်သည်။ စေတသိက်များလည်း စိတ်နှင့်ပူပေါင်း၍ ရပ်ကိုဖြစ်စေသည်။ ဂျေပါးသောစိတ်တွင် ပဋိသန္တာန်ကိစ္စတပ်သောအခါ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကိစ္စတပ်သောအခါတို့၌ အချို့စိတ်များရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ စိတ်တို့သည် အလွန်တရာ အသက်တို့ရကား ဥပါဒ်တုန်း၌သာ အားရှိ၏။ ထိုကြောင့် ဥပါဒ်အခိုက်၌သာ ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ ကံတစ်ခုတည်းက ရပ်ပေါင်းများစွာကိုဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ စိတ်တစ်ခုတည်းကလည်း ရပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ကျက်မှတ်ရန်။ “အရူပဝိပါက်စိတ်င့်ခု၊ ဒွေပွဲစိုးညာက် ၁၀မှတစ်ပါး ဂျေပါးသောစိတ်များသည် ပဋိသန္တာန် ပဋိသန္တာန်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ မိမိတို့ ဥပါဒ်ခိုက်၌ ရပ်ကိုဖြစ်စေသည်”။

စိတ္တရေပ်တိုကို သာမညရပ်, လူရိယာပုထ်ရပ်, ဝိည်တရပ်, ပြီးရယ်ရပ်, ငိုကြေးရပ် ဟု ၅-မျိုး ခွဲခြားနိုင်သည်။ သွားမှု ရပ်မှု ထိုင်မှု လျောင်းမှုကို ‘လူရိယာ’ပုထ်ရပ်ဟု ခေါ်သည်။ လူရိယာပုထ်, ဝိည်တရပ်မပါသောရှုက်ကို သာမညရပ်ဟု ခေါ်သည်။

ရပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် ၇၅-ပါးတွင် မနောဓာတ် ၃-ပါး, တဒါရုံ ၁၁-ပါး, ရူပဝိပါက် ၅-ပါး၊ ၅၉-ပါးသည် ရပ်သာမညကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အပွနာအော ၂၆-ပါးကား ရပ်သာမညအပြင် လူရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပန်းနိုင်သည်။ သို့သော် အပွနာအောတို့ကား မိမိကစ၍ လူရိယာပုထ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ ဂုဏ်-၁, ကာမအော-၂၆, အဘိညာဥုံ-၂, ပေါင်း ၃၂-ပါးကား ရပ်သာမည လူရိယာပုထ်တို့အပြင် ဝိည်တရကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို ၃၂-ပါးတွင် သောမနသု အောတို့ကား ရပ်သာမည, လူရိယာပုထ်, ဝိည်တရပ် ရယ်ရွင်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဒေါမနသု အောတို့သည် ရပ်သာမည, လူရိယာပုထ်, ဝိည်တရပ် ငိုခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။ (အခြေခြားပြုဟန်)

	သာမညရပ်	လူရိယာပုထ်ထောက်ပန်း	လူရိယာပုထ်ဖြစ်စေ	ဝိည်တ	ပြီးရယ်	ငိုကြေး
မနောဓာတ်-၃ တဒါရုံ-၁၁ ရူပဝိပါက်-၅	။	X	X	X	X	X
အပွနာအော-၂၆	။	။	X	X	X	X
ဂုဏ်-၁ ကာမအော-၂၆ အဘိညာဥုံအော-၂	။	။	။	။	ကာမအောမှ သောမနသု အော-၁၃	ကာမအောမှ ဒေါမနသု အော-၂

ရယ်ရွင်သည့်စိတ်

ပုထိုးတို့သည် လောဘမှု, မဟာကုသိုလ် သောမနသုအော ပပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပြီးရယ်ကြကုန်၏။ သေကွဲ(သောတာပန်,သကဒါဂါမ်,အနာဂါမ်)ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား လောဘမှုသောမနသု ဒီဇိုင်ဂတို့ယုတ် ၂-ပါး၊ မဟာကုသိုလ် သောမနသုအော ၄-ပါး၊ ပေါင်း ၆-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပြုရယ်ကြကုန်၏။ ဘုရားရဟန္တာတို့ကား ဟသိတုပွဲဖို့အော-၁၊ မဟာကြိယာသောမနသုအော-၄၊ ၅။ ၅-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် ပြီးတော်မှုကြကုန်၏။

ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းများ

အရူပကုသိုလ်ကံသည် အရူပဘုံး အကျိုးပေးရမည်ဖြစ်၍ ထိုဘုံး ရပ်မရှိသောကြောင့် ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ လောကုတ္တရာ မဂ်ကုသိုလ်စေတနာသည် မိမိအခြားမဲ့ဖြုတ်ပူသော အကျိုးကိုပေး၍ ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ (ကံအတွက်)

အရူပဝိပါက်စိတ်ငါးပါးသည် အရူပဘုံးသာဖြစ်၍ ရပ်ကိုစက်ဆုတ်သော်ပြော့ဘာတို့နေရာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရပ်ကိုဖြစ်စေဘွဲ့ယ်မလိုသဖြင့် ရပ်ကိုမဖြစ်စေကြ။ အရူပဝိပါက်မှတပါး အရူပဘုံးဖြစ်သောစိတ်တို့လည်း ရပ်ဖြစ်ရာဘုံးမဟုတ်၍ ရပ်ကိုမဖြစ်စေကြ၊ ဒွေပွဲစိုးညာက် ၁၀-သည် ဓာန်မဂ္ဂင်ဟိတ် မယုဉ်သည့်အတွက် အားနည်းသည့်စိတ်ဖြစ်၍ ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ ပဋိသန္ဓာစိတ်နှင့် ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်သည် ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ (သို့သော် ဘဝင်လုပ်ငန်းနှင့် ပုထိုင်သေကွဲတို့ စုတိလုပ်ငန်းကို လုပ်ဆောင်ရာ၌ ရပ်ကို ဖြစ်စေသဖြင့် အရေအတွက်မရော့)။

ပဋိသန္ဓာစိတ်က ရပ်မဖြစ်စေနိုင်ခြင်းအကြောင်း

ရပ်တို့မည်သည် ဥပါဒ်ခိုက်၌ အားနည်း၏။ ပဋိသန္ဓာစိတ်ဖြစ်သောအခါ ဟဒယဝတ္ထုလည်း ဥပါဒ်တုန်းမှာပင်ရှိ သေး၏။ ဤသို့ အားနည်းသော ဟဒယဝတ္ထုကို မိုး၍ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓာစိတ်သည် ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ (၁) ကံအဟန်ပစ်ချုပ် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်စမ့် ကြာရည်မတည်တဲ့ရသေး၍ ချောက်ကမ်းပါး ကျနေသည့် ယောကျားက သူတပါးအား မကယ်နိုင်သလို ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ (၂) ပဋိသန္ဓာနောင် ပဋိမဘဝင်သည် ဝိပါက်စိတ်ဖြစ်၍ အားနည်းလင့်ကစား ပဋိသန္ဓာစိတ်က အနှစ်ရသတိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း၊ ပဋိသန္ဓာစိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုက ပုရောတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ရသဖြင့် ရပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ ပဋိသန္ဓာသည် ထိုကဲ့သို့ အထောက်အပန့်မရ၍ ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ (၃) ရောက်သစ်စ ဓည့်သည်သည် နောက်ထပ်ရောက်လာသည့် ဓည့်သည်ကို ကိုယ်ပိုင်သည့်နေရာ မဟုတ်သဖြင့် လောကွတ်ပျူးလှာ မလုပ်နိုင်သလို ပဋိသန္ဓာစိတ်လည်း ရောက်စမ့် ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ (၄) ပဝတ္ထိအခါ စိတ်စေတသိုက်တို့သည် စိတ္တရောပ်အား အာဟာရကြိုးယစသော သဟာတဆိုင်ရာ များစွာသော သတိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ပဋိသန္ဓာစိတ်ကား ထိုသတ္တိများဖြင့် ကမ္မရောပ်တို့အား ကျေးဇူးပြုလိုက်ရသဖြင့် စိတ္တရောပ်ကို ကျေးဇူးပြုဖို့ အားကုန်သွားလေပြီ၊ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓာစိတ်သည် ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။

ရဟန္တာတို့စုတိစိတ်သည် အပိဋ္ဌာတကျာ ဝိမျိုးမြစ်ပြတ်ပြီးဖြစ်၍ ဘဝသစ်၌ ရပ်အဆက်အသွယ် မရှိသောကြောင့်ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ (နိုကာကျော်ကျမ်းစာအရ-ရဟန္တာစုတိ, ကသာ ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ မူလင့်ကာနှင့် အငွေသာလိန့်မူလင့်ကာကျမ်း စာများအရ- သတ္တဝါအားလုံး၏ စုတိစိတ်သည် ရပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်ဟု ဆိုသည်)

(စိတ်အတွက်)

ဥတုဇ အာဟာရဇ ဖြစ်ပုံ

ဓာတ်ကြီးလေးပါးတွင် ပါဝင်သော တေဇော်တု ဥတုဟုခေါ်သည်။ ထို ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရပ်ကို ဥတုရော်ဟုခေါ်သည်။ ရပ်တို့မည်သည် အချုပ်နေးသဖြင့် ဦးအခိုက်မှာ ကြာရည်စွာနေရ၏၊ သို့အတွက် ဦးအခိုက်မှာ ဓမ္မတာအတိုင်း အားပြည့်၏၊ ထိုကြောင့် ဆိုင်ရာရပ်ကလာပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇော်တု ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဦးသို့ အရောက်အရောက်မှာ ဥတုရော်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၏ ဥတုတစ်ခုလျှင် ဥတုရော်ကလာပ် တရာ်ကိုသာ ဖြစ်စေသည်။ အမျှတွေ့ဥတုသည် အမျှတွေ့ဥတုသမျှ ဥတုရော်ကို ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်စေ၍ ဗဟိုဒွေ့ဥတု, ကလည်း ဗဟိုဒွေ့ဥတု ရတိုက်သမျှ ဥတုရော်ကို ဖြစ်စေသည်။ (အမျှတွေ့ဥတုသည် သူ့ချည်းသက်သက် ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်, ဗဟိုဒွေ့ဥတု၏ အကူအညီရမှ ဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ကျန်းကန်၍ဆို၏။ ဗဟိုဒွေ့ဥတုကလည်း ခန္ဓာကိုယ်၍ အမြဲထိတွေ့ စိမ့်ဝင်လျက် ရှိသောကြောင့် အမျှတွေ့ဥတုကို အချိန်မရွေး ကူညီထောက်ပန့်ခွင့်ရှိသည်)

သွေးကြောတို့ကို အစဉ်လျောက်လျက် အထက်အောက်တကိုယ်လုံး အရသာဓာတ် ပုံးနှံးရာ၌ ပါဝင်သော ဉာဏ်တော်သည် ရပ်ကိုဖြစ်စေ၏။ ကြုသိသိုံးရသေ့ သုံးနှစ်လောက်မေ့နေတုန်းက မွေးညွင်းပေါက်များမှ နတ်ဉာဏ်ကို သွင်းပေးသဖြင့် အာဟာရဇ ရပ်များဖြစ်ကြ၏။ ယခုကာလ အစာမစားနိုင်သော လူမမာစသည်ကို နာခေါင်းမှုလည်းကောင်း ဒွါရမှုလည်းကောင်း အစာသွင်းပေးသဖြင့် အာဟာရရော်များ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ အမိမ့်းတွင်းမှာ ကိန်းအောင်းနေသော သူ့ယောက်ကိုယ်လေး၌ အမိစားလိုက်သောအစာမှ ဆက်သွယ်ပုံးနှံးသဖြင့် အာဟာရရော်များ ဖြစ်ကြသည်။ လူတို့၏ အစာအာဟာရမှ အရသာဓာတ်သည် ၇-ရက်ခန်းများ ပုံးနှံးသောကြောင့် ၇-ရက်ခန့်တိုင်အောင် ခန္ဓာကိုယ်၌ ထောက်ပန့်အားပေးလျက် အာဟာရရော်များ မွေးဖွား၏။ နတ်တို့၏ ဉာဏ်မှာ တလန်စ်လကြာအောင် ထောက်ပန့်ပေးနိုင်သည်ဟု ကျန်းကန်တို့၌ ဆို၏။

ဆိပ္ပီးသည့်အတိုင်း အာဟာရရေပ်ကို ဖြစ်စေရန် ရပ်တို့ဓမ္မတာအတိုင်း ဦးရောက်မှ အားရှိသဖြင့် ဦးရောက်မှ ရပ်ကိုဖြစ်စေသည်။ ရေခွက်ထဲက ရေတွင် အဟောင်းအဟောင်းရေတွေပျက်၍ အသစ်အသစ်ရေတွေ ဖြစ်နေသကဲ့သို့ အရသာဓာတ်ရည် တကိုယ်လုံးပုံ့နှံရာ၌ အဟောင်းအဟောင်းပျက်၍ အသစ်အသစ်ဖြစ်နေ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွားရာ၌ ပါရှိသော ဉာဏ်သည် အသစ်အသစ်ဥပါဒီပြီးနောက် ဦးအခိုက်သို့ အရောက်အရောက်မှာ အာဟာရသမုဋ္ဌာန် ရပ်ကလာပ်တစ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် အစာအာဟာရတွင်ပါရှိသော ထိုဉာဏ်သည် ခန္ဓာကိုယ်၌ပါရှိသော ကမ္မားခြောက် အထောက် အပန်း ရမှုသာ အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရပ်ကို ဖြစ်စေသည်။

နကုတောစီသမုဋ္ဌာန်ရပ်(အကြောင်းမဲ့ရပ်)

ဥပစာ သန္တတိ ရရတာ အနိစ္စတာဆိုသည့် လက္ခဏရပ်လေးပါးသည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ ဖြစ်ခြင်း(ဥပစာ,သန္တတိ)လက္ခဏာသည် ဖြစ်ဆဲရပ်၏ သဘောတံတွာ ဓမ္မတာတည်း။ ရင့်ခြင်း(ရရတာ)လက္ခဏာတည်း တည်ဆဲရပ်၏ သဘောတံတွာ ဓမ္မတာတည်း။ ပျက်ခြင်း(အနိစ္စတာ) လက္ခဏာသည် ပျက်ဆဲရပ်၏ ဓမ္မတာတည်း။ ဥပမာ မှန်လုံးကို ဝယ်စားသောအခါ အတွင်းမှာပါသော ထန်းလျှက်အတွက် သီခြားအဘိုးပေးဘွယ် မလိုတော့သကဲ့သို့ ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့က ဆိုင်ရာ ရပ်ကို စီမံလိုက်သောအခါ ဤဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဟူသော လက္ခဏာမှာ သဘောတံတွာ ဓမ္မတာအလိုက် ပါလာတော့၏။ တသီးတခြား ပြုစီမံနေဘွယ်မရှိ။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏရပ်လေးပါးကို “ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်”ဟု မဆိုနိုင်။

အာကာသဓာတ်အကြောင်းလေးပါး

ကလာပ်စည်းမှန်သမျှ အကြောင်း ငြ-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော အဝိနိုးဖြောကရပ် နှင့် မကင်းစကောင်း၊ ကလာပ်စည်းနှစ်ခု ပေါင်းမိမှ ပေါ်လာရသော အာကာသဓာတ်သည် ကလာပ်စည်းများနှင့် ဆက်သွယ်နေ၍ မကင်းရာမကင်းကြောင်း အနေဖြင့် စတုရေပ်ဟု အမည်ရသည်။ (ဥပစာစကား)

ବ୍ୟବ୍ରିଦ୍ଧିକାରୀ ଅଧିକାରୀ ପାଇଁ ପରିବାରରେ ପରିବାରରେ

ကမ္မကေလာပ်၌ပါသောဥတုသည် မိမိ၌သို့ရောက်သောအခါ ဥတုအငွေကလာပ်ကို ဆင့်ပွားဖြစ်စေသည်။ တဖန် ငြင်းဥတုအငွေကလာပ်၌ပါသော ဥတုသည်လည်း နောက်ထပ် ဥတုအငွေကလာပ်ကို ထပ်၍ ဖြစ်စေ၏။ ဤသို့ လေးဆက်ငါးဆက် ဆင့်၍ဖြစ်စေ၏။

အာဟာရဇကလာပ်၌ပါသော ဥတုသည် မိမိ၌သို့ရောက်သောအခါ ဥတုဇအင့်ကလာပ်ကို ဆင့်ပွားဖြစ်စေသည်၏ တဖန် ငြင်းဥတုဇအင့်ကလာပ်၌ပါသော ဥတုသည်လည်း နောက်ထပ် ဥတုဇအင့်ကလာပ်ကို ထပ်၏ ဖြစ်စေ၏။၍၍ သို့ ဆယ်ဆက်ဆယ့်နှစ်ဆက် ဆင့်၏ဖြစ်စေ၏။

သီတေသု(အအေး) ဥက္ကာဥတု(အပူ)ဟူသော ဗဟိဒ္ဓာဥတုနှင့် ကမ္မာဥတု စိတ္တာဥတု
အာဟာရာဥတုဟူသော အမျှထဲဥတုတို့ ပေါင်းဆုံမိသောအခါ ဥတုအငွေကလာပ်ကို ဖြစ်စေသည်။
ထိပထမာဥတုကလာပ်၌ပါသော ဥတုသည် မိမိ၌သို့ရောက်သောအခါ ဥတုအငွေကလာပ်ကို
ဆင့်ပွားဖြစ်စေသည်၏၊ တဖန် ငှင်းဥတုအငွေကလာပ်၌ပါသော ဥတုသည်လည်း နောက်ထပ်
ဥတုအငွေကလာပ်ကို ထပ်၏ ဖြစ်စေ၏။ ဤသို့ သုံးဆက် ဆင့်၏ဖြစ်စေ၏။

(ရပ်စီထိပကာသနီကျမ်း ၁၀)

ပဋိသန္ဓာအကြောင်း

ပဋိသန္ဓာသည် သံသေဒက ထြပါတိက ဂုဏ်သေယျက ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ ပဒုမာကြာတိုက် ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေး ပန်းမျိုက်ပုပ် ငါးပုပ် ရေပုပ် မစင်ပုပ် စသော စိစွဲပုံသော အရပ်များ၏ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓာသည် ‘သံသေဒက’ပဋိသန္ဓာမည်၏။ ပဒုမာကြာတိုက်၏သန္ဓာတည်သော ပဒုမာဝတီမိဖုရား၊ ဝါးလုံးခေါင်း၏ သန္ဓာတည်သော ဝဋ္ဌဝတီမိဖုရား၊ ပဒုမာဝတီမိဖုရား၏ ငင်္ဂါးလောက်ချို့တို့သည် သံသေဒသေတ္တဝါများ ဖြစ်သည်။ (ပဒုမာဝတီ၏သား ငါးရာတွင် ပဒုမမင်းသားတစ်ယောက်သာ ကိုယ်ဝန်တည်၍ ကျိုးသားတို့မှာ ဖွားမြင်ပြီးမှ ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးမှ ဖြစ်ကြသည်)

ဘဝဟောင်းမှ ခုန်လွှားကျရောက်လာသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်အထင်အရား ဘွားကနဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြင့် ဖြစ်ရသော ပဋိသန္ဓာသည် ထြပါတိက ပဋိသန္ဓာမည်၏။ ငရဲသား ပြီတ္ထာ တိရို့စွာန်အချို့ ကမ္မာဥုးက လူနှင့် နတ်ပြဟွာများသည် ထြပါတိက ပဋိသန္ဓာသတ္တဝါများတည်း။ ဂုဏ်သေယျကသည် အဏ္ဍာဇာတ္တဝါ လော့မှုဇာတ္တဝါ ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဥခွဲအတွင်း၏ ဖြစ်ရသော ပဋိသန္ဓာသည် အဏ္ဍာဇာပဋိသန္ဓာမည်၏။ ငှက်အမျိုးမျိုး မွေ လိပ် ငါးစသော သတ္တဝါများတည်း။ သားအီမံ၏ ဖြစ်ရသောပဋိသန္ဓာသည် လော့မှုဇာပဋိသန္ဓာမည်၏။ လူ၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ခွေးစသော သတ္တဝါများတည်း။

ဆောင်။ ဘုမ္မာရိုင်းဖြတ်၊ ကြွင်းနတ်-နို့ရွာ၊ ငရဲရွာ၊ တစ်သာ ဥပပါတ်။

အကြွင်းကတိ၊ လေးယောနို့၊ ရှို့ပုံသေမှတ်။

စကားပြေ။ ဘုမ္မာရိုင်းနတ်ကိုပယ်၍ ကြွင်းသောနတ်ပြဟွာများ “နို့ရွာမတနိုက်”ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော (မီးသရဲ့) ပြီတ္ထာမျိုးနှင့် ငရဲသုံးများ၏ ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓာ တစ်မျိုးသာ ရ၏။ ကြွင်းသော ဂတိများတွင် လေးမျိုးလုံးရနိုင်၏။

ပဋိသန္ဓာတည်ခြင်းအကြောင်း ၃ပါး

ဂုဏ်သေယျက ပဋိသန္ဓာနေ့ရာ အကြောင်းသုံးပါးရှိ၏။ (၁) မိခင်လောင်း၏ ပန်းပွင့်ပြီးစ ဖြစ်ခြင်း၊ (၂) ထိုအခါ မိဘနှစ်ဦးတို့ကူးလူးဆက်ဆံခြင်း၊ (၃) သန္ဓာနေ့မည့်သတ္တဝါ၏ ဘဝဟောင်းမှ ပဋိသန္ဓာသစ် တည်နေ့ရှိရာ ရေးရှုတည်ရှုခြင်း၊ ဤအကြောင်းသုံးပါး ညီညာတ်မှ (များသောအာဖြင့်) ပဋိသန္ဓာတည်နေကြရသည်။ ဤအကြောင်းသုံးပါးတွင် သန္ဓာနေ့မည့် သတ္တဝါ၏ ဘဝဟောင်းမှုစုတေဇ္ဂုံး၊ ပြောင်းလဲခြင်းသည် အချုပ်အခြားဖြစ်သည်။ ထိုနောက် မိခင်လောင်း၏ သားအီမံ စင်ကြယ်၍ ထိုသားအီမံ၏ ကလလရေကြသည် ကပ်ညီတည်နေ့ရှိရာ သုက်သွေးအစအနှုံလျင် သန္ဓာတည်နိုင်တော့သည်။ ထိုကြောင့် မိဘလောင်း နှစ်ဦးတို့၏ ထိုထိရောက်ရောက် ဆက်ဆံမှ မဟုတ်။ သွေးများလှပ်ရှား လောက်အောင်

မိခင်လောင်း၌ ရာဂစ်တြဖြစ်လျှင် သားအိမ်၌ သုက်သွေးအစအန ရရှိနိုင်တော့၏။ သို့သော် ထိမျေလောက် သုက်သွေးအစအနဖြင့် သန္တရသည်ကား အလွန်အလွန် ရားပါးချေသည်။ မိဘနှစ်ဦးတို့ တကြေမြဲလောက် ကူးလူးဆက်ဆံ ထားလျှင် ဂရက်ကြာအောင်ပင် သန္တတည်ဘို့ရာ ခေတ်အခါ ဖြစ်သည်။ ဝိမတိဋ္ဌကာ ဝိရဗုဒ္ဓမြိုက်ကာတို့မှာ ဘုရက်ကြာအောင်ပင် ခေတ်အခါဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ (သရှိဟိုဘာသာရှိကာ)

ရုပပဝတ္ထိကဲမ (ရပ်ဖြစ်စဉ်ကိုပြခြင်း)

ပဋိသန္တ စိတ် စေတသိက်နှင့် ကမ္မရေပ်တရားတို့၏ တဘဝတဘဝ၌ ပထမဆုံး ဖြစ်ရာအခါကို “ပဋိသန္တအခါ”ဟု ခေါ်သည်။ ထိပထမဆုံးဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် ကမ္မရေပ်တို့၏ ဦးမှစ၍ နောက်ကာလကို (စုတိစိတ်မကျမှုအတွင်း၌) “ပဝတ္ထိအခါ”ဟု ခေါ်သည်။

ကာမဘုံး၌ ပဝတ္ထိအခါဝယ် ရပ် ၂၈-ပါးကို ထိုက်သလို ရကြသည်။ အမဖြစ်လျှင် ပုရိသဘဝရပ် မရ။ အထိုးဖြစ်လျှင် ကဲတ္ထိဘဝရပ် မရ။ စက္ခာ၊ သောတ စသည် ချို့တဲ့သူ၌ ချို့တဲ့ရပ်များ မရ။

သံသေဒသတ္တဝါတို့၌လည်းကောင်း၊ ဉာပါတီကသတ္တဝါတို့၌လည်းကောင်း စက္ခာ၊ သောတ၊ ယာန၊ မိဂ္ဂ၊ ကာယ၊ ဘာဝ၊ ဟဒယဝတ္ထုဒသကတို့သည် ပဋိသန္တအခါ၌ပင် ကလာပ်စည်း ၇-မျိုး ဖြစ်ကြသည်။ တမျိုးတမျိုးတင် အရေအတွက်များစွာ ပါနိုင်သည်။ သံသေဒသတ္တဝါတို့သည် ငယ်ငယ်နောင်းနောင်းကလေးမှ တဖြေးဖြေးကြီးရ၏။ ဉာပပါတီကသတ္တဝါတို့သည်ကား တခါတည်း ကြီးကြီးမားမား အထင်အရားဖြစ်သည်။

သံသေဒနောင်း ဉာပပါတီကသတ္တဝါတို့၌ ကလာပ် ၇-မျိုး ရသည်ဟု ဆိုခြင်းသည် ရနိုင်သမျှကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့သတ္တဝါတို့၌ ကံအရ စက္ခာ၊ သောတ၊ ယာန၊ ဘဝကလာပ်တို့ လျော့သည်အခါ အရေအတွက် လျော့နိုင်သည်။

သံသေဒသတ္တဝါ၌ စက္ခာ၊ သောတ၊ ယာန၊ ဘဝ၊ ကလာပ် ၄-မျိုး ချို့တဲ့နိုင်၏။ ဉာပပါတီကသတ္တဝါ တို့တွင် အပါယ်ဘုံး ဉာပပါတီကသတ္တဝါ၌သာ စက္ခာ၊ သောတ၊ ဘဝ၊ ကလာပ် ၃-မျိုး ချို့တဲ့နိုင်သည်။ သူတိဘုံး ဉာပပါတီကသတ္တဝါတို့တွင် ကမ္မဘီး လူသားတို့၌ ဘဝကလာပ်စည်း ချို့တဲ့၏။ ကမ္မဘီးလူသား တို့သည် ယောက်းလည်းမဟုတ်၊ မိန်းမလည်း မဟုတ်ကြသေးပေ။ အခြားသော ဉာပပါတီကသတ္တဝါတို့ကား အားကြီးသည့် ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ကြရ၍ မည့်သည့် ရပ်ကလာပ်စဉ်းမျှ မချို့တဲ့ချေ။

မရဏာသန္တဝိထိပု									
ပထမဘဝင်									
၆ ၆ ၆ ၆ ၆ ၆	စုတိ	ပဋိသန္တ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ
၀၀၀		၀ ၀ ၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀	၀၀၀
		ပဋိသန္တ	ပဝတ္ထိ						

စတုရေပ်ဖြစ်စည်

- ♠ ကမ္မဇာပ်တို့သည် ပဋိသန္တစိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ စိတ်၏ ခဏတိုင်ခဏတိုင်း (တဆဲခနှစ်ချက် ရပ်သက်စွေးက အဟောင်းအဟောင်းချပ်၍) အသစ်အသစ်ဖြစ်ကြကုန်၏။
- ♠ စိတ္တဇာပ်တို့သည် ပဋိသန္တနောင် ပငွမဘွင်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ မိမိတို့ ဥပါဒ်ခိုက် ဥပါဒ်ခိုက်၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။
- ♠ ဥတုရေပ်တို့သည် ပဋိသန္တစိတ်၏ ဌီခဏမှစ၍ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ပဋိသန္တနှင့် အတူဥပါဒ်သော ကမ္မဇာလာပ်စည်းများတွင် (ဥတု) တောောာတ်ပါ၏။ ထိုဥတုများသည် ပဋိသန္တစိတ်၏ ဌီခဏ ရောက်လျှင် သူတို့လည်း ဌီခဏသို့ ရောက်ကြ၏။ ထိုအခါ ဥတုများမှ (တဥတုလျှင် ကလာပ်တရကျ) ဥတုရေပ်ကလာပ်အသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်)
- ♠ ညပပါတီကနှင့် သံသေဒဇာတ္တဝါတို့ဝယ် တစ်တရာ့တရာ့သော စားဖွယ်ကို (အယုတ်သဖြင့် မိမိတံတွေးကို) စားသောက်သောအခါ၌ ထိုအစာဝယ်ပါသော ညဇာသည် ကိုယ်၌ ပျံနှံ၏။ ဂူဗျာသော ညဇာတ္တဝါတို့၌ မိခင်စားသမျှ အစာသည် တသတ္တာ နှစ်သတ္တာဟလောက်ကြာလျှင် သူငယ်၏ကိုယ်၌ ပျံနှံ၏။ ထိုပျံနှံသော ဗဟိုဒ္ဓ (အပြင်) ညဇာနှင့် ပင်ကိုရှိရင်းဖြစ်သော အရွှေတ္တာ (အတွင်း) ညဇာတို့ ပူးပေါင်း မိကြသောအခါ ညဇာတ္တဝါတို့၌ တရကျ အာဟာရဇာပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေသည်။
(အခြေပြုသြို့ပြု-၃၈၉)
- ♠ သန္တာ ဥမှာ၊ ကမ္မဇာ၊ ဌီမှာ ဥတု။
ပဘွင် ဥမှာ၊ စိတ္တာ၊ ဟာရာ မျိုစိမ့်မှာ။ (လယ်တီပရမတ္တသံခိုင်)

ဂူဗော်သတ္တဝါ၌ ရပ် ၁,ဖြစ်ပုန်င့် တိုးမှားပုံ

ဂူဗော်သတ္တဝါ၌ ပဋိသန္တအခါတ် ယောက်၏ဖြစ်လျှင် ကာယဒသက, ပုဂ္ဂိုလ်ဘဝဒသက, ဟဒယဝတ္ထု ဒသက, ဟု ကလာပ်စည်း သုံးမျိုးဖြစ်၏။ မိန်းမဖြစ်လျှင် ကာယဒသက, ကူးတိဘဝဒသက, ဟဒယဝတ္ထု ဒသက, ဟု ကလာပ်စည်း သုံးမျိုးဖြစ်၏။ ဤပဋိသန္တအခါ၌ ဖြစ်သော ကလာပ်သုံးစည်း, ရပ် ၃၀-တို့ကို ကလလရောက်လည်ဟု ခေါ်သည်။ နှုံး(မိန်းမ,ယောက်၏မဟုတ်)ဖြစ်လျှင် ဘဝဒသကမဖြစ်။

ကလလရောက်လည်ကို ပကတိမျက်စိန့်င့် မမြင်နိုင်။ နေအိမ်အခန်းအတွင်း ကျရောက်သော နေရောင်တွင် မြှေ့များ တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ထိုမြှေ့များကို အကျိုးမြှေ့ဟုခေါ်သည်။ ထိုအကျိုးမြှေ့၏ ၃၆-စိတ်၏ တစိတ်ကို ပရမာဏုမြှေ့ဟု ခေါ်သည်။ ထိုပရမာဏုမြှေ့ကို နတ်တို့၏ မျက်စိဖြင့်သာ မြင်နိုင်သည်။ ပရမာဏုမြှေ့တွင် ကလာပ်စည်းပေါင်း ၄၉-ခုလောက် ပါဝင်နိုင်သည်ဟု ယူဆကြ၏။ ကလလရောက်လည်၏ အရွယ်သည် ပရမာဏုမြှေ့လောက် မကြီးပေ။

♠ ရေး, မြှုပ်, ခဲ့, တစ်၊ ခက်မဖြစ်၊ ရင့်လစ် ငါးသတ္တာ။ (ပရမတ္တသံခိုပ်)

ပဋိသန္တအခါက စဖြစ်သော ရပ်တို့သည် အရောက်(ကလလ)အဖြစ်နှင့်က ၇-ရက် ကြာသည်။ ထိုနောက် အမဲသားဆေးရောက်သော အမြှုပ်(အဗုဒ္ဓ) အဖြစ်သို့ ပြောင်းသွားသည်။ အမြှုပ်အဖြစ်နှင့်ကလည်း ၇-ရက် ကြာသည်။ ဤသို့ မုန်ကျွဲသဲနှင့်တူသော အသားဆိုင်(ပေသို့) အဖြစ်နှင့်က ၇-ရက်, ကြက်ညပုံနှင့်တူသော အသားတစ်(ယန်) အဖြစ်နှင့်က ၇-ရက်, လက်နှစ်ဖက်, ခြေနှစ်ဖက်, ဦးခေါင်းပေါက်ရန် အဖုအထွတ် ငါးခုဟူသော ခက်မငါးဖြာ(ပသာခ) အဖြစ်နှင့်က ၇-ရက် ကြာသည်။ ဤသို့ ငါးပတ်အတွင်း တဖြေးဖြေး ကြီးထွားလာသည်။

♠ စက်, သော, ယာ, ဒီ၊ ဤလေးလီ၊ ဖြစ်ပြီးဆယ့်တစ်မှာ။ (ပရမတ္တသံခိုပ်)

ငါးပတ်နောက်မှာ ဆံပင် အမွေး လက်သည်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဆဲတပတ်မြောက်မှာ, (၇၇-ရက်မှာ) စက္ခု သောတ ယာန မိဂ္ဂိုတို့ ပေါ်လာကြသည်။ ပထမပတ်မှာ အလွန်နသေး၍ ခက်မငါးဖြာ မပေါ်နိုင်သလို ခြောက်ပတ်မှ ဆယ်ပတ်အတွင်းမှာလည်း ခက်မငါးဖြာ၏ ဦးခေါင်းနေရာ အဖုသည် နသေး၍ စက္ခု စက္ခု သောတ ယာန မိဂ္ဂိုတို့ မပေါ်သေး။ စက္ခု သောတ ယာန မိဂ္ဂိုတို့ ပေါ်နိုင်ဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်ရန် ဖြစ်ပြီးရပ်ကလာပ်တို့သာ တဆင့်ထက်တဆင့် ရင့်အောင် အစဉ်အဆက် ဖြစ်နေကြသည်။

(ပရမတ္တသံခိုပ်နှင့်က ၂၄၆-၂၅၂ မှ ကောက်နှစ်ချက်)

ရူပဘုံး၍ / မရ ရပ်ကလာပ်များ

ရူပဘုံး ကမ္မကေလာပ် ၉-စည်းတွင် ယာန်, မိဂ္ဂါ, ကာယ, ဘာဝ ကလာပ် ၄-စည်း မဖြစ်။ ယာန်ပသာဒ ရှိခြင်းကြောင့် နမ်းရှုချင်စိတ်ဖြစ်၏။ မိဂ္ဂါပသာဒရှိခြင်းကြောင့် စားချင်သောက်ချင်စိတ် ဖြစ်၏။ ကာယပသာဒရှိခြင်းကြောင့် တို့ချင်ထိချင်စိတ်ဖြစ်၏။ ဘာဝရပ်ရှိခြင်းကြောင့် မေထုန်အမှုကို ပြုလို၏။ ဤသို့ ယာန်စသော ရပ်ကလာပ်တို့သည် ကာမစိတ်ဓာတ်ကို တိုးပွဲးစေတတ်ကုန်၏။ ရူပဘုံးကလည်း ကာမဂုဏ်ကို စက်ဆုပ်သော ဗြဟ္မာတို့၏ နေရာတည်း။ ထို့ကြောင့် ယာန်စသော ရပ်ကလာပ်တို့ မရထိက်။

စက္ခာ၊ သောတ ပသာဒတို့အတွက်ကား ဘုရားဖူးတရားနာ ကျေးဇူးများသော ငြာန်များလည်း ရှိသေး သောကြောင့် ချွင်းချက်ထားရသည်။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓာခါ၌ စက္ခာ၊ သောတ၊ ဟာဒဝတ္ထုနှင့် မီးပိတ်ကလာပ်စည်းတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။

ပဝတ္ထိအခါ၌ စိတ္တကေလာပ်၊ ဥတုကေလာပ်များ အားလုံးပင် ရသည်။ ဗြဟ္မာတို့၌ ခဲ့ဘွယ်ဘောဇ်ကို စာမျိုးခြင်းမရှိရကား အတွင်းသန္ဓာန်မှာ သုဇာရပ်ရှိသော်လည်း ဗဟိုဒ္ဓသုဇာနှင့် ပူပေါင်းရခြင်းမရှိသည့်အတွက် အာဟာရရေပ်များမရကြ။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မာတို့ သန္ဓာန်၌ ကမ္မဇာ၊ စိတ္တဇာ၊ ဥတုရေပ်များသာ ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ဗြဟ္မာများသည် မိမိတို့ချာန်၌ နှစ်သက်ခြင်းပိတိဖြင့် တင်းတိမ်ကာ အစာမစားဘဲ နေနိုင်ကြ၏။ လူတို့သည် တစ်တစ်ခု၌ ပိတိဖြစ်နေသောအခါ ဘာကိုမျှမစားပဲ နေနိုင်ကြသကဲ့သို့တည်း။ ဗြဟ္မာတို့၌ ဘာဝရပ်မရှိသော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ယောက်၌လိုပင် ဖြစ်သည်။

အသည်တ် ဗြဟ္မာတို့သန္ဓာန်၌ စက္ခာ၊ သောတ၊ ဝတ္ထုဒသကနှင့် သဒ္ဓနဝကကလာပ်များ မရထိက်။ ရျေးရူပဗြဟ္မာများ မရထိက်သော ယာန်, မိဂ္ဂါ, ကာယ, ဘာဝဒသကနှင့် အာဟာရကေလာပ်များလည်း မရထိက်။ စိတ်မရှိသောကြောင့် စိတ္တကေလာပ်အားလုံး မရထိက်။ ကမ္မကေလာပ် ၉-စည်းတွင်လည်း ပဋိသန္ဓာခါ၌ မီးပိတ်အားလုံး စိတ်မရှိသောကြောင့် သုဒ္ဓကနှင့် လဟုတာဒေကာဒသက ကလာပ် ၂-စည်းသာ ရ၏။ ထို့ကြောင့် အသည်တ်ဘုံး အဝိနိုင်းရှုပ်-၈၊ မီးပိတ်-၁၊ လဟုတာစသော ရှုပ်-၃၊ ရပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ပါနိုင်သော လက္ခဏရှုပ်-၄၊ အာကာသဓာတ်-၁၊ ပေါင်း ၁၇-သာ ရသည်။

(အခြေပြုသူ၏ပြုပို့-၂၀၄-၂၉၆)

မရဏာသန္တဝိထိပု

ဘ ဘ ဘ “တ န ဒ ပ စ စ သ ံ တ ရ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ ဒ တ တ ဘ စ တ” ပဋိသန္တ

(ကမ္မရေပ်နောက်ဆုံးဖြစ်)

(စိတ္တရေပ်နောက်ဆုံးဖြစ်) (အာဟာရရေပ်နောက်ဆုံးဖြစ်)

စတုရေပ်ပျက်စဉ်

မြစ်ရေအယဉ်ကို ကြည့်ရရှိ တရာတည်းထင်ရသော်လည်း ပဋိမြင်ရသော မြစ်ရေသည် စီးလေပြီး နောက် ဒုတိယမြစ်ရေ ရောက်လာသကဲ့သို့ ထိုအတူ ပဋိမရပ်အစဉ် ချုပ်ပြီးနောက် ဒုတိယစသော ရုပ်အစဉ်သည် ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ဤသို့လျှင် ၄-ပါးသော အကြောင်းကြောင့် မြစ်ရသော ရုပ်များသည် ဆီမံးလျှော့ မြစ်ရေအယဉ်တို့ကဲ့သို့ အစဉ်မပျက် ဆက်ကာ ဆက်ကာ အသက်ရည်သမျှ ဖြစ်ကြပျက်ကြလေသည်။

ရှေ့ခြုံ ပြအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္မဇာတသောရပ်တို့သည် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ကာချုပ်ကာလာခဲ့ရာ၊ စုတေခါနီးရောက်လာလေသော ကမ္မရေပ်ဆုံးများသာ တဘဝတုံးရာသောကြောင့် စုတိစိတ်အထက် နောက်ပြန် ရေတွက်လျှင် ၁၇-ချက်မြောက်စိတ်၏ နှီးခဏလောက်မှစ၍ ကမ္မရေပ်သစ်များ မဖြစ်ကြတော့ပြီ၊ ထိုဆယ့်ခုနှစ်ချက်မြောက် စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ်၌ ဖြစ်ကြသော ကမ္မရေပ်များသည် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏ်၌ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စွေးသဖြင့် စုတိစိတ်နှင့် ပြိုင်၍ ချုပ်ကြလေ၏။

မှတ်ချက်။ ကမ္မရေပ်များတွင် မီးတရာပ် ပါ၏။ ထို မီးတရာကို “ရုပ်သက်”ဟု ခေါ်သည်။ စိတ်နှင့် ယူဉ်သောစေတသိက်များတွင်လည်း မီးတိနှိုးစေတသိက် ပါ၏။ ထို မီးတိနှိုးကို “နာမ်သက်”ဟု လည်း ခေါ်၏။ တဘဝအတွက် ထို ရုပ်သက် နာမ်သက်တို့ တပြီးနက် အပြီးသတ် ချုပ်သည်ကိုပင် “အသက် ကုန်သည်=စုတေသည်သည်”ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုရသည်။

ကမ္မရေပ်ချုပ်ပြီးနောက် မကြာခင် စိတ္တရေပ်၊ အာဟာရရေပ်တို့ ပြတ်ခဲ့ကြ၏။ “ရဟန္တတို့၏ စုတိစိတ်မှတပါး အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၏ စုတိစိတ်သည် ရပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏”ဟု (အငွကထာ) ဆို၏။ ထိုကြောင့် စုတိစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ်၌ အဆုံးသတ်ဖြစ်ကြသော စိတ္တရေပ်တို့သည် ကမ္မရေပ်ချုပ်ပြီး (စုတေပြီး)နောက် ခဏေယ် ငြေ-ချက်ခန့် ကြာမှ ချုပ်၏။ (ရုပ်သက်သည် ခဏေယ် ဤ-ချက်ခန့် ရှည်ရာ ဤ-ချက်တွင် စုတိစိတ်အခိုက်တုန်းက ခဏေယ် ၃-ချက်ခန့် ကြာခဲ့ပြီ၊ ထိုသုံးချက်ကို နှုတ်က ငြေ-ချက်သာ ကျုန်တော့သည်)

ဗဟိဒ္ဓမှ မျိုးအပ်သော အာဟာရလည်းရှိစေ၊ အမျှတ္ထရှိ အာဟာရနှင့် ပူးပေါင်းမိသည်လည်း ဖြစ်စေ၊ ဝိညာက်အထောက်အပန့်လည်း ရသည်ဖြစ်စေ၊ ဤသုံးပါးညီညွတ်လျှင် အာဟာရရောပ် ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကြောင့် “စုတိစိတ်၏ ဘင်တိုင်အောင်ပင် ဝိညာက်အထောက်အပန့် ရှိသေးသောကြောင့် အာဟာရရောပ်များ ဖြစ်ကြသေး၏”ဟု ဆိုကြ၏။ ဤအလို “ခဏေယ် ၅၁-ချက်တွင် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏအတွက် ၁-ချက် နှုတ်၍ စုတေပြီးနောက် ခဏေယ် ၅၀-ခန်းကြာမှ အာဟာရရောပ်များ ချုပ်ကြသည်”ဟု ယူရပေမည်။

ဥတ္တရောပ်များမှာ အလောင်းကောင်တိုင်အောင် ဆက်၍ ဖြစ်ကြ၏။ ဤစကားလည်း တဘဝအတွက် ပုံစံမပျက်သေးခင် ပိုင်းခြား၍ ဆိုအပ်သော စကားမျှသာတည်း။ စင်စစ်မှာ အလောင်းကောင်အဖြစ်မှ အရိုးစုတိုင်အောင် အရိုးဆွေး၍ မြေမှန်အဖြစ်တိုင်အောင် ဥတ္တရောပ်ကလာပ်တို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ကမ္မာပျက်သည့် တိုင်အောင်ပင် ဖြစ်ရစ်နိုင်သည်။ (အခြေပြုသြို့ဟု-၃၉၀-၃၉၂)

တောင်မြို့ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော် အရှင်နေကာဘိဝံသ၏
ရပ်စိတ်
(ရူပကလာပသန္တတိ)

ရပ်စိတ်ကိန္ဒားလည်ရန် သိရမည့် စည်းမျဉ်းများ

♠ ပဋိသန္တစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ္ဍာ ကာယဒသက ဘာဝဒသက ဝတ္ထုဒသက ဟူသော ကမ္မာကလာပ် ၃-စည်းဖြစ်၏။ ဦးခဏ္ဍာ ထိသုံးစည်းထပ်ဖြစ်၏။ ဘင်ခဏ္ဍာလည်း ထိ ၃-စည်းပင် ထပ်ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ခဏတိုင်းခဏတိုင်း၌ ကမ္မာကလာပ် ၃-စည်း ၃-စည်း ထပ်၍ ထပ်၍ တိုးပွားလာခဲ့လေရာ ပဋိသန္တနောင် ၁၆-ခုမြောက်ဘဝင်၏ ဘင်ခဏသုံး ရောက်သည့်အခါ ပဋိသန္တစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ္ဍာ ဖြစ်ခဲ့ကြသော ကမ္မာကလာပ် ၃-စည်းသည် ၁၇-ချက်ရပ်သက်စွဲသဖြင့် ချုပ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် ၁၆-ခု မြောက် ဘဝင်၏ ဘင်ခဏ္ဍာ ကမ္မာကလာပ်စည်းပေါင်း ၁၅၃-စည်း ရှိသည်တွင် ဖြစ်ဆဲ ၃-စည်း တည်ဆဲ ၁၄၇-စည်း ချုပ်ဆဲ ၃-စည်း အသီးအသီး မှတ်သားရေတွက်၍ မီးပိန်ဝါယာကလာပ်နှင့် စက္ခုဒသကစသည်တို့ မဖြစ်စို့ ဖြစ်ဆဲ တည်ဆဲ ချုပ်ဆဲ ကလာပ်များ အညီအမျှ ရှိကြလေသည်။

♠ ပဋိသန္တစိတ်နောင် ပထမဘင်မှစ၍ စိတ်၏ ဥပါဒ်တိုင်း ဥပါဒ်တိုင်း စိတ္တကေလာပ်များ အထပ်ထပ် တိုးပွားလေရာ ပထမဘဝင်၏ ဥပါဒ်ခဏ္ဍာ ဖြစ်သော စိတ္တကေလာပ်တို့သည် မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘင်သို့ ရောက်သည့်အခါ ၁၇-ချက် ရပ်သက်စွဲသဖြင့် ချုပ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် မနေ့ခွဲရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘင်ခဏ္ဍာ စိတ္တကေလာပ်ပေါင်း ၁၇-စည်း ရှိသည်တွင် (ဥပါဒ်ခဏ္ဍာသာ ဖြစ်ဆဲရှိ၍ ဦးခဏ ဘင်ခဏတို့ ဖြစ်ဆဲမရှိ သောကြောင့်) တည်ဆဲ ၁၆-စည်း ပျက်ဆဲ ၁-စည်း ဟု အသီးအသီး မှတ်သား ရေတွက်လေ။ နောက်နောက်ကာလွှာလည်း ပဋိသန္တာက် မဖြစ်သမျှ၊ နိရောဓာတ်မှတ် ဝင်စားရာအခါ မဟုတ်သမျှ ဤနည်းအတိုင်းပင် ရှိကြလေသည်။

၁-မီးပိန်ဝါယာကလာပ်သည် မည့်သည့်အခါ ၁,ဖြစ်သည်ဟု အဆိုမရှိ။ (လယ်တီသံခိုပ်အဖြေ-၁၆၉)

စက္ခုဒသက စသည့် ကလာပ်တို့သည် ၇၇-ရက်မြောက်မှာမှ ၁,ဖြစ်သည်။ (လယ်တီသံခိုပ်အဖြေ-၁၆၉)

၂-ပဋိသန္တာက်စိတ်ဖြစ်ရာအခါ၊ နိရောဓာတ်မှတ် ဖြစ်ရာအခါ တို့တွင် စိတ္တရေပ်ကလာပ်များ မဖြစ်ကြ။

♠ ပဋိသန္ဓိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ကမ္မကေလာပ် ၃-စည်းတွင် ဥတုခေါ်သော တေဘောတ် ပါ၏။ ထိုဥတုသည် ပဋိသန္ဓိတ်၏ ဦးခက္ခာ မိမိတို့လည်း ဦးသို့ရောက်ကြပီးဖြစ်၍ ဥတုကေလာပ် ၃-စည်းကို ဖြစ်စေကြသည်။ ပဋိသန္ဓိ၏ ဦးခက္ခာဖြစ်သော ကမ္မကေလာပ် ၃-စည်းတွင် ပါသော ဥတုကြောင့်လည်း ပဋိသန္ဓိ၏ ဘင်ခက္ခာ ဥတုကေလာပ် ၃-စည်း တိုးပြန်၏။ ဤသို့လျင် ကမ္မကေလာပ်နှင့် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်ရသော ကမ္မပစ္စယ ဥတုကေလာပ်တို့သည် ခက်တိုင်း ခက်တိုင်းမှု တိုးပွားကြလေသည်။

ပထမဘဝ်၏ ဥပါဒ်ခက္ခာ ဖြစ်သော စိတ္တကေလာပ်တွင် ပါဝင်သောဥတုသည်လည်း ပထမဘဝ်၏ ဦးခက္ခာ ဥတုရေပ်ကလာပ်တစည်းကို ဖြစ်စေ၏။ ဒုတိယဘဝ်၏ ဥပါဒ်ခက္ခာ ဖြစ်သော စိတ္တကေလာပ်တွင် ပါဝင်သောဥတုသည်လည်း ဒုတိယဘဝ်၏ ဦးခက္ခာ ဥတုရေပ်ကလာပ်တစည်းကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤသို့လျင် စိတ္တကေလာပ်နှင့် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်ရသော စိတ္တပစ္စယ ဥတုကေလာပ်တို့သည်လည်း စိတ်၏ ဦးခက်တိုင်းမှု ထပ်၍ထပ်၍ တိုးပွားကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္မပစ္စယဥတု၊ စိတ္တပစ္စဥတု၊ ကလာပ်ပေါင်းကို ပဋိမဘဝ်၏ ဦးခက္ခာ ၁၃-စည်း၊ ဘင်ခက္ခာ ၁၆-စည်း၊ ဒုတိယဘဝ်၏ ဥပါဒ်ခက္ခာ ၁၉-စည်း၊ ဦးခက္ခာ ၂၃-စည်း စသည်ဖြင့် ဝိထိပုံ ကေန်းစဉ်ကို ကြည့်၍ သိရှိကြပါလေ။

(၁၃-စည်း ၁၆-စည်း စသည်ဆိုရာ၌ ကလာပ်အမျိုးပေါင်း ၁၃-စည်း၊ ၁၆-စည်းဟု ယူပါ။ ထို ၁၃-စည်းပေါင်းမှာ ခန္ဓာကိုယ်၌ များစွာရှိနိုင်သည်။ ဤပဋိသန္ဓိရီထိခက်းမှု ဗဟို အာဟာရရေပ်များလည်း မရှိသေးသောကြောင့် အာဟာရကေလာပ်များကို မပြုဘဲ ချုန်ထားရသည်ကိုလည်း သတိပြု)

ပဋိသန္ဓတည်ခါစ စိတ်အစဉ်နှင့် ရပ်အစဉ်အဆက် ဖြစ်ပုံ

စိတ်	ခဏ	ကမ္မကေလာပ်	စိတ္တကေလာပ်	ဥတုကေလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
ဥ	ဥပါဒ်	၃	+	+	၃
	ဋီ	၆	+	၃	၆
	ဘင်	၉	+	၆	၁၅
၁-၁၁	ဥပါဒ်	၁၂	၁	၆	၂၂
	ဋီ	၁၅	၁	၁၃	၂၉
	ဘင်	၁၈	၁	၁၆	၃၅
၂-၁၁	ဥပါဒ်	၂၁	၂	၁၉	၄၂
	ဋီ	၂၄	၂	၁၃	၄၉
	ဘင်	၂၈	၂	၁၆	၅၅
၃-၁၁	ဥပါဒ်	၃၀	၃	၂၉	၆၂
	ဋီ	၃၃	၃	၂၃	၆၉
	ဘင်	၃၆	၃	၂၆	၇၅
၄-၁၁	ဥပါဒ်	၃၉	၄	၂၉	၈၂
	ဋီ	၄၂	၄	၂၃	၈၉
	ဘင်	၄၅	၄	၂၆	၉၅
၅-၁၁	ဥပါဒ်	၄၈	၅	၂၉	၁၀၂
	ဋီ	၅၁	၅	၂၃	၁၀၉
	ဘင်	၅၄	၅	၂၆	၁၁၅

၁။ ကမ္မကေလာပ်ကော်လံတွင် ကမ္မရေပ်များ ခဏတိုင်းဖြစ်၍ ၃-၉ ၃-၉ ထပ်ပေါင်းသည်။

၂။ စိတ္တကေလာပ်ကော်လံတွင် စိတ္တကေလာပ်သည် စိတ်၏ ဥပါဒ်၌သာ ဖြစ်၍ ဥပါဒ်ခဏတိုင်း ၁-၉ ထပ်ပေါင်းသည်။

၃။ ဥတုကေလာပ်ကော်လံတွင် ပဋိသန္ဓာစိတ်၏ ဋီ ဘင် ၆၂ ၃-၉၌ ပေါင်းပြီး ပထမဘဝ်မှစ၍ ဥပါဒ်နှင့် ဘင်တွင်

၃-ကလာပ်စိပေါင်း၊ ဋီတွင် ၄-၉၌ ထပ်ပေါင်းပါ။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မာကေလာပ်	စိတ္တကေလာပ်	ဥတုကေလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
၆-၁၁	ဥပါဒ်	၅၇	၆	၅၉	၁၂၂
	နှို	၆၀	၆	၆၃	၁၂၉
	ဘင်	၆၃	၆	၆၆	၁၃၅
၇-၁၁	ဥပါဒ်	၆၆	၇	၆၉	၁၄၂
	နှို	၆၉	၇	၇၃	၁၄၉
	ဘင်	၇၂	၇	၇၆	၁၅၅
၈-၁၁	ဥပါဒ်	၇၀	၈	၇၉	၁၆၂
	နှို	၇၈	၈	၈၃	၁၆၉
	ဘင်	၈၁	၈	၈၆	၁၇၅
၉-၁၁	ဥပါဒ်	၈၄	၉	၈၆	၁၉၂
	နှို	၈၇	၉	၈၃	၁၉၉
	ဘင်	၉၀	၉	၉၆	၂၀၅
၁၀-၁၁	ဥပါဒ်	၉၄	၉	၉၆	၂၀၂
	နှို	၉၇	၉	၉၃	၂၀၉
	ဘင်	၉၀	၉	၉၆	၂၁၅
၁၀၀-၁၁	ဥပါဒ်	၉၃	၁၀	၉၃	၂၀၂
	နှို	၉၆	၁၀	၉၃	၂၀၉
	ဘင်	၉၉	၁၀	၉၆	၂၁၅
၁၁၁-၁၁	ဥပါဒ်	၁၀၂	၁၀	၁၀၃	၂၀၂
	နှို	၁၀၆	၁၀	၁၀၃	၂၀၉
	ဘင်	၁၀၉	၁၀	၁၀၆	၂၁၅
၁၂၁-၁၁	ဥပါဒ်	၁၀၂	၁၁	၁၀၉	၂၂၂
	နှို	၁၀၅	၁၁	၁၀၃	၂၂၉
	ဘင်	၁၀၈	၁၁	၁၀၆	၂၃၅
၁၂၂-၁၁	ဥပါဒ်	၁၁၁	၁၂	၁၁၉	၂၄၂
	နှို	၁၁၄	၁၂	၁၂၃	၂၄၉
	ဘင်	၁၁၇	၁၂	၁၂၆	၂၅၅

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မာကလာပ်	စိတ္တကလာပ်	ဥတုကလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
၁၃-၁၁	ဥပါဒ်	၁၂၀	၁၃	၁၂၆	၂၆၂
	နှို	၁၂၃	၁၃	၁၃၃	၂၆၉
	ဘင်	၁၂၆	၁၃	၁၃၆	၂၇၅
၁၄-၁၁	ဥပါဒ်	၁၂၃	၁၄	၁၃၉	၂၈၂
	နှို	၁၃၂	၁၄	၁၄၃	၂၈၉
	ဘင်	၁၃၅	၁၄	၁၄၆	၂၉၅
၁၅-၁၁	ဥပါဒ်	၁၃၈	၁၅	၁၄၉	၂၀၂
	နှို	၁၄၁	၁၅	၁၅၃	၂၀၉
	ဘင်	၁၄၄	၁၅	၁၅၆	၂၁၅
၁၆-၁၁	ဥပါဒ်	၁၄၇	၁၆	၁၅၉	၂၂၂
	နှို	၁၅၀	၁၆	၁၆၃	၂၂၉
	ဘင်	၁၅၃	၁၆	၁၆၆	၂၃၅
၁၇-၁၁	ဥပါဒ်	၁၅၃	၁၇	၁၆၉	၂၃၉
	နှို	၁၅၃	၁၇	၁၇၀	၂၄၀
	ဘင်	၁၅၃	၁၇	၁၇၀	၂၄၀
၁၈-၁၁	ဥပါဒ်	၁၅၃	၁၇	၁၇၀	၂၄၀
	နှို	၁၅၃	၁၇	၁၇၀	၂၄၀
	ဘင်	၁၅၃	၁၇	၁၇၀	၂၄၀

♠ စိတ္တကေလာပ်ကား ၁၇ စည်းသာတည်း။

မီရိတန်က ကလာပ် စဉ် ဖြစ်သည့်အခါ ဝိထိပု

	ခဏ	ကမ္မကောလာပ်	စိတ္တကောလာပ်	ဥတုကောလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၅၄	၁၇	၁၇၀	၃၄၁
	နှို	၁၅၅	၁၇	၁၇၁	၃၄၃
	ဘင်	၁၅၆	၁၇	၁၇၂	၃၄၅
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၅၇	၁၇	၁၇၃	၃၄၇
	နှို	၁၅၈	၁၇	၁၇၄	၃၄၉
	ဘင်	၁၅၉	၁၇	၁၇၅	၃၅၁
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၆၀	၁၇	၁၇၆	၃၅၃
	နှို	၁၆၁	၁၇	၁၇၇	၃၅၅
	ဘင်	၁၆၂	၁၇	၁၇၈	၃၅၇
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၆၃	၁၇	၁၇၉	၃၅၉
	နှို	၁၆၄	၁၇	၁၈၀	၃၆၁
	ဘင်	၁၆၅	၁၇	၁၈၁	၃၆၃
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၆၆	၁၇	၁၈၂	၃၆၅
	နှို	၁၆၇	၁၇	၁၈၃	၃၆၇
	ဘင်	၁၆၈	၁၇	၁၈၄	၃၆၉
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၆၉	၁၇	၁၈၅	၃၇၁
	နှို	၁၆၁၀	၁၇	၁၈၆	၃၇၃
	ဘင်	၁၆၁၁	၁၇	၁၈၇	၃၇၅

၁။ ကမ္မကောလာပ်ကော်လံတွင် မီရိတန်က ကလာပ်သည် ခဏတိုင်းဖြစ်၍ ၁-ခ ၁-ခ ထပ်ပေါင်းသည်။

၂။ စိတ္တကောလာပ်ကော်လံတွင် စိတ္တကောလာပ်သည် ပျက်သည့်ကလာပ်အစား ဥပါဒ်ခဏုံး အသစ်တိုး၍ အတိုးအလျော့မဖြစ်။

၃။ ဥတုကောလာပ်ကော်လံတွင် မီရိတန်က ကလာပ်၍ ပါသော ဥတုက နှိုအရောက်တွင် ဥတုကောလာပ်ဖြစ်သောဖြင့်

၁-ခ ၁-ခ တိုးပါ။

	ခဏ	ကမ္မကေလာပ်	စိတ္တကေလာပ်	ဥတုကေလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၇၂	၁၇	၁၈၈	၃၇၇
	ဌ်	၁၇၃	၁၇	၁၈၉	၃၇၉
	ဘင်	၁၇၄	၁၇	၁၉၀	၃၈၀
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၇၅	၁၇	၁၉၁	၃၈၂
	ဌ်	၁၇၆	၁၇	၁၉၂	၃၈၅
	ဘင်	၁၇၇	၁၇	၁၉၃	၃၈၇
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၇၈	၁၇	၁၉၄	၃၈၉
	ဌ်	၁၇၉	၁၇	၁၉၅	၃၉၁
	ဘင်	၁၇၁	၁၇	၁၉၆	၃၉၂
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၈၀	၁၇	၁၉၆	၃၉၉
	ဌ်	၁၈၁	၁၇	၁၉၇	၄၀၁
	ဘင်	၁၈၂	၁၇	၁၉၈	၄၀၂
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၈၃	၁၇	၁၉၇	၄၀၅
	ဌ်	၁၈၄	၁၇	၁၉၈	၄၀၇
	ဘင်	၁၈၅	၁၇	၁၉၉	၄၀၉
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၈၆	၁၇	၂၀၀	၄၀၀
	ဌ်	၁၈၇	၁၇	၂၀၁	၄၀၂
	ဘင်	၁၈၈	၁၇	၂၀၂	၄၀၅
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၈၉	၁၇	၂၀၃	၄၀၇
	ဌ်	၁၈၁	၁၇	၂၀၄	၄၀၉
	ဘင်	၁၈၂	၁၇	၂၀၅	၄၁၁
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၉၀	၁၇	၂၀၆	၄၁၃
	ဌ်	၁၉၁	၁၇	၂၀၇	၄၁၅
	ဘင်	၁၉၂	၁၇	၂၀၈	၄၁၇

	ခဏာ	ကမ္မကေလာပ်	စိတ္တကေလာပ်	ဥတုကေလာပ်	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၉၃	၁၇	၂၀၉	၄၁၉
	ဦး	၁၉၄	၁၇	၂၀၀	၄၂၀
	ဘင်	၁၉၅	၁၇	၂၀၁	၄၂၁
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၉၆	၁၇	၂၀၂	၄၂၂
	ဦး	၁၉၇	၁၇	၂၀၃	၄၂၃
	ဦး	၁၉၈	၁၇	၂၀၄	၄၂၄
စိတ်	ဥပါဒ်	၁၉၉	၁၇	၂၀၅	၄၂၅
	ဦး	၂၀၀	၁၇	၂၀၆	၄၂၆
	ဘင်	၂၀၁	၁၇	၂၀၇	၄၂၇
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၂	၁၇	၂၀၈	၄၂၈
	ဦး	၂၀၃	၁၇	၂၀၉	၄၂၉
	ဘင်	၂၀၄	၁၇	၂၀၁၀	၄၂၁၀
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၅	၁၇	၂၀၁၈	၄၂၁၈
	ဦး	၂၀၆	၁၇	၂၀၁၉	၄၂၁၉
	ဘင်	၂၀၇	၁၇	၂၀၁၀၀	၄၂၁၀၀
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၈	၁၇	၂၀၁၀၁	၄၂၁၀၁
	ဦး	၂၀၉	၁၇	၂၀၁၀၂	၄၂၁၀၂
	ဘင်	၂၀၁၀	၁၇	၂၀၁၀၃	၄၂၁၀၃
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၁၁	၁၇	၂၀၁၀၄	၄၂၁၀၄
	ဦး	၂၀၁၂	၁၇	၂၀၁၀၅	၄၂၁၀၅
	ဘင်	၂၀၁၃	၁၇	၂၀၁၀၆	၄၂၁၀၆

♠ မိခင်စားအပ်သော အာဟာရသည် သူငယ်၏ကိုယ်၌ ပုံနှံသည့်အခါ ထိအစာ်ပါသော ဉာဏသည် ဥပါဒီပြီးနောက် ဌီသို့ရောက်လျှင် အာဟာရကေလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိအာဟာရကေလာပ်သည် စိတ်၏ ဥပါဒီ ၂၆ ဘင် ခဏသုံးပါးတွင် တပါးပါးသော ခဏ၌ပင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း မှတ်သား၍လွယ်ကူ စေခြင်းငါ စိတ်၏ဥပါဒီခဏ၌ စဉ်ဖြစ်သည်ဟု ယူကြစို့။ စားမျိုးအပ်သော အာဟာရ၌ ဉာဏအသစ်ဖြစ်လျက် ရှိသောကြောင့် စိတ်ခဏတိုင်း၌ အာဟာရကေလာပ်များလည်း အမြှေပါဒီလျက်ရှိသည်။ ထိုကြောင့် ပဋိမစဉ် ဖြစ်ရာ စိတ်၏ဥပါဒီခဏ၌ အာဟာရကေလာပ် ၁ စည်း၊ ၂၌ခဏ၌ ၂ စည်း၊ ဘင်ခဏ၌ ၃ စည်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် တိုးပွား၍ ပထမဆုံးဖြစ်သော အာဟာရကေလာပ်တို့ ခဏငယ် ၅၁ ချက် စွေ့သည့်အခါ အာဟာရကေလာပ်ပေါင်း ၅၁ စည်းရ၏။ ထိုတွင် ဖြစ်ဆဲ ၁ စည်း၊ ၁၂၂၂ ၁ စည်း၊ တည်ဆဲ ၄၉ ၁ စည်း၊ တည်း။ ဤနည်းဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၌ အာဟာရကေလာပ် အတိုးအဆုတ်မရှိ၊ ၅၁ စည်းသာ ရနိုင်လေသည်။

ကမ္မဒ စိတ္တာ ကလာပ်များ အတိုးအဆုတ်မရှိသေး။ ဥတုကေလာပ်ကား အာဟာရကေလာပ် ပဋိမဖြစ်ပြီးနောက် ဌီခဏသုံ့ရောက်လျှင် ရေးကရှိသော ၂၂၁ စည်းတွင် ဥတုကေလာပ် ၁ စည်း တိုး၏။ ဤနည်းအားဖြင့် အာဟာရနှင့်ဆက်သွယ်၍ဖြစ်သော အာဟာရပစ္စယဥတုကေလာပ်သည် ခဏတိုင်း တစည်း တစည်းတိုးပွားလျက် ခဏငယ် ၅၁ ချက်ခန့်စွေ့အောင်၊ ၅၁ စည်းတိုးပွားလေသည်။ ထိုအခါ၌ ဥတုကေလာပ်ပေါင်း ၂၇၂ စည်းရှိ၏။ ထိုကလာပ်တိုး၏ ဖြစ်ဆဲ တည်ဆဲ ချုပ်ဆဲ များကိုလည်း ခွဲခြား၍ စိစစ်လေ။

ဤမှနောက်၌ စက္စစ်သည် မဖြစ်သမျှ စတုကေလာပ်များ အတိုးအဆုတ် မရှိကြောင်းကို ဝိတို့ကြည့်၍ သိပါလေ။

အာဟာရကေလာပ် စဉ် ဖြစ်သည့်အခါ ဝိတို့

စိတ်	ခဏ	ကမ္မဒ	စိတ္တာ	အာဟာရ	ဥတု	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒီ	၂၀၄	၁၇	၁	၂၂၁	၄၄၃
	၂၆	၂၀၄	၁၇	၂	၂၂၂	၄၄၅
	ဘင်	၂၀၄	၁၇	၃	၂၂၃	၄၄၇
စိတ်	ဥပါဒီ	၂၀၄	၁၇	၄	၂၂၄	၄၄၉
	၂၆	၂၀၄	၁၇	၅	၂၂၅	၄၅၁
	ဘင်	၂၀၄	၁၇	၆	၂၂၆	၄၅၃

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၇	JJ7	၄၅၅
	ဌ်	J06	၁၇	၈	JJ8	၄၅၇
	ဘင်	J06	၁၇	၉	JJ9	၄၅၉
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၀	J20	၄၆၁
	ဌ်	J06	၁၇	၁၁	J20	၄၆၃
	ဘင်	J06	၁၇	၁၂	J21	၄၆၅
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၃	J22	၄၆၇
	ဌ်	J06	၁၇	၁၄	J24	၄၆၉
	ဘင်	J06	၁၇	၁၅	J25	၄၇၁
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၆	J26	၄၇၃
	ဌ်	J06	၁၇	၁၇	J27	၄၇၅
	ဘင်	J06	၁၇	၁၈	J28	၄၇၇
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၉	J29	၄၇၉
	ဌ်	J06	၁၇	၁၀	J30	၄၈၁
	ဘင်	J06	၁၇	၁၁	J31	၄၈၃
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၂	J32	၄၈၅
	ဌ်	J06	၁၇	၁၃	J32	၄၈၇
	ဘင်	J06	၁၇	၁၄	J33	၄၈၉
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၁၅	J33	၄၉၁
	ဌ်	J06	၁၇	၁၆	J34	၄၉၃
	ဘင်	J06	၁၇	၁၇	J35	၄၉၅

၁။ ကမ္မဇ စိတ္တဇ ကလာပ်များ အတိုးအဆုတ်မရှိ၍ အရေအတွက် မတိုး။

၂။ စိတ်၏ ခဏာတိုင်း၏ အာဟာရကလာပ်များလည်း အမြဲဥပါဒ်၍ အာဟာရကလာက်ကော်လုံး ၁ ခု ၁ ခု တိုးသည်။

၃။ အာဟာရနှင့်ဆက်သွယ်၍ဖြစ်သော အာဟာရပစ္စယဉ်တုကလာပ်သည် ခဏာတိုင်း တစည်း တစည်းတိုးမွား၍

ဥတုကလာပ်ကော်လုံး ၁ ခု ၁ ခု တိုးသည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တာ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	J9	J69	၄၉၁
	ဌ်	J06	၁၇	J6	J66	၄၉၃
	ဘင်	J06	၁၇	J7	J67	၄၉၅
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	J9	J69	၄၉၇
	ဌ်	J06	၁၇	J6	J66	၄၉၉
	ဘင်	J06	၁၇	၃၀	J60	၅၀၀
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၃၁	J61	၅၀၃
	ဌ်	J06	၁၇	၃၂	J62	၅၀၅
	ဘင်	J06	၁၇	၃၃	J63	၅၀၇
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၃၄	J64	၅၀၉
	ဌ်	J06	၁၇	၃၅	J65	၅၁၁
	ဘင်	J06	၁၇	၃၆	J66	၅၁၃
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၃၇	J67	၅၁၅
	ဌ်	J06	၁၇	၃၈	J68	၅၁၇
	ဘင်	J06	၁၇	၃၉	J69	၅၁၉
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၄၀	J60	၅၂၁
	ဌ်	J06	၁၇	၄၁	J61	၅၂၃
	ဘင်	J06	၁၇	၄၂	J62	၅၂၅
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၄၃	J63	၅၂၇
	ဌ်	J06	၁၇	၄၄	J64	၅၂၉
	ဘင်	J06	၁၇	၄၅	J65	၅၃၁

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၄၆	J၆၆	၅၃၃
	ဌ်	J06	၁၇	၄၇	J၆၇	၅၃၅
	ဘင်	J06	၁၇	၄၈	J၆၈	၅၃၇
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၄၉	J၆၉	၅၃၉
	ဌ်	J06	၁၇	၅၀	J၇၀	၅၄၁
	ဘင်	J06	၁၇	၅၁	J၇၁	၅၄၃
စိတ်	ဥပါဒ်	J06	၁၇	၅၁	J၇၂	၅၄၄
	ဌ်	J06	၁၇	၅၁	J၇၂	၅၄၄
	ဘင်	J06	၁၇	၅၁	J၇၂	၅၄၄

♠ အင့်ကထာ, မူလနှုံကာတို့ အလိုအားဖြင့် စက္ခု၍ သောတ ယာန မိဂ္ဂါ ဟူသော ကမ္မကေလာပ် င စည်းသည် ကောဒသမသတ္တာဟ(၁၁-ပတ်မြောက်)၌ မရေးမနောင်းဖြစ်ကြ၏။ တပြိုင်နက် တဆေတည်းဌား မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဖြစ်ခွင့်မရှိ။ သို့ရာတွင် မှတ်သား၏ လွယ်ကူစေခြင်းငါ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခက္ခာ တည်းသည်ဟု ယူကြစို့။ ကမ္မကေလာပ်တိုးလျှင် ကမ္မပစ္စယဉ်ကေလာပ်လည်း ဌီခက္ခာ တိုးသည်ဟု အမြုမှတ်။ ထို့ကြောင့် စ၍ ဖြစ်ရာ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခက္ခာ ရေးရှိသော ကမ္မကေလာပ် ၂၀၄ စည်းတွင် နောက်ထပ် င စည်းတိုး၍ ၂၀၈ စည်း၊ ဥတုကေလာပ်ကား ၂၂၂ စည်းပင် ရှိသေး၏။ ဌီခက္ခာ ကမ္မကေလာပ် ၂၁၂ စည်း ဥတုကေလာပ် ၂၇၆ စည်း၊ ဘင်ခက္ခာ ကမ္မကေလာပ် ၂၁၆ စည်း ဥတုကေလာပ် ၂၈၀ စည်း၊ ဤသည့်အခါ ကမ္မကေလာပ် ၄၀၈ စည်းရှိ၍ ထို့နောက် ခက္ခာ ဥတုကေလာပ် ၄၇၆ စည်း ရှိ၏။ ဖြစ်ဆ ချုပ်ဆ တည်ဆ ကလာပ်များကိုလည်း နည်းမှု၍ သိလောက်ပြီ။ ထိုမှနောက်၌ စတုကေလာပ်တို့ ပွဲဝိညာဏ်ထိနှင့် နိရောဓ သမာပတ် ဝင်စားသည့်အခါ မဟုတ်သမျှ အတိုးအဆုတ်မရှိကြောင်းကို ဝိထိပုံကြည့်၍ သိပါလေ။

စက္ခာဒီစတုကေလာပ် စ၍ ဖြစ်သည့်အခါ ဝိထိပုံ

စိတ်	ခဏ	ကမ္မဒ	စိတ္တာ	အာဟာရဒ	ဥတုဒ	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၈	၁၇	၅၁	၂၇၂	၅၄၈
	ဌီ	၂၁၂	၁၇	၅၁	၂၇၆	၅၅၆
	ဘင်	၂၁၆	၁၇	၅၁	၂၈၀	၅၆၄
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၂၀	၁၇	၅၁	၂၈၄	၅၇၂
	ဌီ	၂၂၄	၁၇	၅၁	၂၈၈	၅၈၀
	ဘင်	၂၂၈	၁၇	၅၁	၂၉၂	၅၈၈
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၃၂	၁၇	၅၁	၂၉၆	၅၉၆
	ဌီ	၂၃၆	၁၇	၅၁	၂၀၀	၆၀၄
	ဘင်	၂၄၀	၁၇	၅၁	၂၀၄	၆၁၂

၁။ ကမ္မကေလာပ်ကော်လံတွင် စက္ခု၍ သောတ ယာန မိဂ္ဂါတို့ ခဏတိုင်း ဖြစ်ကြ၍ င ခ င ခ တိုးသည်။

၂။ ဥတုကေလာပ်ကော်လံတွင်လည်း စက္ခာဒသည်တို့၏ ဌီခက္ခာ ဥတုရောပ်တိဖြစ်၍ င ခ င ခ တိုးသည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တာ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	J၄၄	၁၇	၅၁	၃၀၈	၆၂၀
	ဌ်	J၄၈	၁၇	၅၁	၃၁၂	၆၂၈
	ဘင်	J၅၂	၁၇	၅၁	၃၁၆	၆၃၆
စိတ်	ဥပါဒ်	J၅၆	၁၇	၅၁	၃၂၀	၆၄၄
	ဌ်	J၆၀	၁၇	၅၁	၃၂၄	၆၅၂
	ဘင်	J၆၄	၁၇	၅၁	၃၂၈	၆၆၀
စိတ်	ဥပါဒ်	J၆၈	၁၇	၅၁	၃၃၂	၆၆၈
	ဌ်	J၇၂	၁၇	၅၁	၃၃၆	၆၇၆
	ဘင်	J၇၆	၁၇	၅၁	၃၄၀	၆၈၄
စိတ်	ဥပါဒ်	J၈၀	၁၇	၅၁	၃၄၄	၆၉၂
	ဌ်	J၈၄	၁၇	၅၁	၃၄၈	၇၀၀
	ဘင်	J၈၈	၁၇	၅၁	၃၅၂	၇၀၈
စိတ်	ဥပါဒ်	J၉၂	၁၇	၅၁	၃၅၆	၇၁၆
	ဌ်	J၉၆	၁၇	၅၁	၃၆၀	၇၂၄
	ဘင်	၂၀၀	၁၇	၅၁	၃၆၄	၇၃၂
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၀၄	၁၇	၅၁	၃၆၈	၇၄၀
	ဌ်	၂၀၈	၁၇	၅၁	၃၇၂	၇၄၈
	ဘင်	၂၁၂	၁၇	၅၁	၃၇၆	၇၅၆
စိတ်	ဥပါဒ်	၂၁၆	၁၇	၅၁	၃၈၀	၇၆၄
	ဌ်	၂၂၀	၁၇	၅၁	၃၈၄	၇၇၂
	ဘင်	၂၂၄	၁၇	၅၁	၃၈၈	၇၈၀

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တာ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၂၈	၁၇	၅၁	၃၉၂	၇၀၈
	ဦး	၃၃၂	၁၇	၅၁	၃၉၆	၇၀၆
	ဘင်	၃၃၆	၁၇	၅၁	၄၀၀	၈၀၄
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၄၀	၁၇	၅၁	၄၀၄	၈၁၂
	ဦး	၃၄၄	၁၇	၅၁	၄၀၈	၈၂၀
	ဘင်	၃၄၈	၁၇	၅၁	၄၁၂	၈၂၄
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၅၂	၁၇	၅၁	၄၁၆	၈၂၆
	ဦး	၃၅၆	၁၇	၅၁	၄၂၀	၈၄၄
	ဘင်	၃၆၀	၁၇	၅၁	၄၂၄	၈၅၂
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၆၄	၁၇	၅၁	၄၂၈	၈၆၀
	ဦး	၃၆၈	၁၇	၅၁	၄၃၂	၈၆၈
	ဘင်	၃၇၂	၁၇	၅၁	၄၃၆	၈၇၆
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၇၆	၁၇	၅၁	၄၄၁	၈၈၄
	ဦး	၃၈၀	၁၇	၅၁	၄၄၅	၈၉၂
	ဘင်	၃၈၄	၁၇	၅၁	၄၄၉	၉၀၀
စိတ်	ဥပါဒ်	၃၈၈	၁၇	၅၁	၄၅၂	၉၀၈
	ဦး	၃၉၂	၁၇	၅၁	၄၅၆	၉၁၆
	ဘင်	၃၉၆	၁၇	၅၁	၄၆၀	၉၂၄

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
စိတ်	ဥပါဒ်	၄၀၀	၁၇	၅၁	၄၆၄	၉၃၂
	ဌ်	၄၀၄	၁၇	၅၁	၄၆၈	၉၄၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၂	၉၄၈
စိတ်	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
စိတ်	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂

♠ ပဋိညာဏ်တိသည် ရပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ပဋိညာဏ်ဥပါဒိခိုက်၌ စိတ္တကေလာပ် ၁၆ စည်းသာ ရ၏။ ထိုတွင် တည်ဆဲ ၁၅ စည်း၊ ချုပ်ဆဲ ၁ စည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိညာဏ် ဥပါဒ်မှ ၁၅၍ ၁၇ ချက်မြောက်စိတ်၏ ဘင်တိုင်အောင် စိတ္တကေလာပ် ၁၆ စည်းသာ ရ၏။ ၁၇ ချက်မြောက် စိတ်၏ ဘင်ခဏ္ဍာကား ချုပ်ဆဲမရှိ ၁၆ စည်းလုံး တည်ဆဲသာဖြစ်၍ ၁၈ ချက်မြောက်စိတ် ဥပါဒ်သည့်အခါ စိတ္တကေလာပ် ၁ စည်း တိုးပြန်သောကြောင့် ၁၇ စည်း ဖြစ်မဲ ဖြစ်ပြန်၏။ ထိုမှ နောက်၌ အတိုးအဆုတ် မရှိသေး။

ပဋိညာဏ်စိတ် ဖြစ်သည့်အခါ ဝိတိပုံ

စိတ်	ခဏ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
တိ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၄၌	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
နှ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၄၌	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
၃	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၄၌	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
၀	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၄၌	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
ိ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆°	၅၁	၄၇၆	၉၅၁
	၄၌	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀

၁ ပဋိညာဏ်သည် စိတ္တရေပ် ထုတ်မပေးနိုင်၍ ၁ ခု လျော့သည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
သံ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
တီ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒု	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒေ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒေ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒေ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒေ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
ဒေ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တာ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
@	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
@	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
@	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၈	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၈	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၈	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇ ^၁	၅၁	၄၇၅	၉၅၁
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂

၁ စိတ္တဇကလာပ ၁ စည်း ထပ်တိုးသည်။
၂ ဥတုဇကလာပ ၁ စည်း ထပ်တိုးသည်။

♠ နိရောဓသမာပတ္တိအခါ စိတ်မရှိသောကြောင့် နေဝါသညာနာသညာယတနာအောင် ဘင်ခဏ္ဍာ စိတ္တကေလာပ် ၁၇ စည်းရှုံး၏။ ထို့နောက် ခဏေယ် ၃ ချက်ခန့် အကြာအကြာဝယ် စိတ္တကေလာပ် တစည်းစီ လျော့သောကြောင့် နေဝါသညာနာသညာယတနာအောင် စိတ္တက္ခဏ ၁၆ ချက်ခန့် ကြာသည့်အခါ စိတ္တကေလာပ်အားလုံး ချုပ်ဆုံးလေ၏။ သမာပတ်မှထသည့်အခါ အနာဂတ်မိန့်လ် (သို့မဟုတ်) အရဟတ္တဖိုလ် အောင် ဥပါဒ်မှစ၍ တစည်းတစည်း ဖြစ်ပြန်ရာ စိတ္တက္ခဏ ၁၇ ချက်ခန့်ကြာလျှင် စိတ္တကေလာပ်ပေါင်း ၁၇ စည်း ဖြစ်မြှုပြန်ပြန်၏။ ဥတုကေလာပ်တို့မှာ စိတ္တကေလာပ်၏ အတိုးအဆုတ်အတိုင်း တိုးကြဆုတ်ကြ လေသည်။ ကမ္မကေလာပ်တို့ကား မရဏာသန္တအခါသို့ မရောက်သမျှ အတိုးအဆုတ် မရှိကြတော့ပြီ။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသည့်အခါ ပိတ္တပုံ

စိတ်	ခဏ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
ချုံနှင့် ဘင်	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၅၆	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
ချုံနှင့် ဘင်	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၅၆	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
---		၄၀၈	၁၆°	၅၁	၄၇၆	၉၅၁
		၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၇၂	၉၅၀
		၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၇၂	၉၅၀

၁ စိတ်မရှိက စိတ္တကေလာပ် အသစ် မဖြစ်၍ တရာ တရာ လျော့မည်။

၂ စိတ္တကေလာပ်မဖြစ်၍ စိတ္တကေလာပ်တွင်ပါသည့် တေဇာ ကလည်း ဥတုရောပ်ကလာပ် မထုတ်သဖို့ တရာ လျော့သည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
---		၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၅	၉၅၉
		၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၄	၉၅၈
		၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၄	၉၅၈
---		၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၄	၉၅၇
		၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၃	၉၅၆
		၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၃	၉၅၆
---		၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၃	၉၅၅
		၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၂	၉၅၅
		၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၂	၉၅၅
---		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၂	၉၅၅
		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၂	၉၅၅
		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၂	၉၅၅
---		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၂	၉၅၂
		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၁	၉၅၂
		၄၀၈	၁၂	၅၁	၄၇၁	၉၅၂
---		၄၀၈	၁၁	၅၁	၄၇၁	၉၅၁
		၄၀၈	၁၁	၅၁	၄၇၀	၉၅၀
		၄၀၈	၁၁	၅၁	၄၇၀	၉၅၀
---		၄၀၈	၁၀	၅၁	၄၇၀	၉၂၉
		၄၀၈	၁၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၈
		၄၀၈	၁၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၈
---		၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၉	၉၂၇
		၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၈	၉၂၆
		၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၈	၉၂၆

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
---		၄၀၈	ရ	၅၁	၄၆၈	၉၃၅
		၄၀၈	ရ	၅၁	၄၆၇	၉၃၄
		၄၀၈	ရ	၅၁	၄၆၇	၉၃၄
---		၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၇	၉၃၃
		၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၆	၉၃၂
		၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၆	၉၃၂
---		၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၆	၉၃၁
		၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၅	၉၃၀
		၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၅	၉၃၀
---		၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၅	၉၂၉
		၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၄	၉၂၈
		၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၄	၉၂၈
---		၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၄	၉၂၇
		၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၃	၉၂၆
		၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၃	၉၂၆
---		၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၃	၉၂၅
		၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၂	၉၂၄
		၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၂	၉၂၄
---		၄၀၈	၂	၅၁	၄၆၂	၉၂၃
		၄၀၈	၂	၅၁	၄၆၂	၉၂၃
		၄၀၈	၂	၅၁	၄၆၂	၉၂၃
---		၄၀၈	၁	၅၁	၄၆၂	၉၂၂
		၄၀၈	၁	၅၁	၄၆၁	၉၂၂
		၄၀၈	၁	၅၁	၄၆၁	၉၂၂

၁ ဤအချိန်(ခဏ)မှ ၁၅။ ဤခန္ဓာဌုံး စိတ်မပေါ်သမျှ ကမ္မာကေလာပ် ၄၀၈ စည်း၊ အာဟာရကေလာပ် ၅၁ စည်း၊ ဥတုကေလာပ် ၄၅၉ စည်း၊ အဖြစ်ကလာပ်စည်းနှင့် အပျက်ကလာပ်စည်း အရေအတွက် တူမော် သချိုအရ အတိုးအဆုတ်မရှိ တပုံစာည်း ဖြစ်လေသည်။

နိရာဓသမာပတ်ထသည့်အခါ ဝိထိပု

စိတ်	ခဏ	ကမ္မဇ	စိတ္ထဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
၅	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁°	၅၁	၄၅၉	၉၁၉
	ဌ်	၄၀၈	၁	၅၁	၄၆၀၂	၉၂၀
	ဘင်	၄၀၈	၁	၅၁	၄၆၀	၉၂၀
၈	ဥပါဒ်	၄၀၈	J	၅၁	၄၆၀	၉၂၁
	ဌ်	၄၀၈	J	၅၁	၄၆၁	၉၂၂
	ဘင်	၄၀၈	J	၅၁	၄၆၁	၉၂၂
၁၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၁	၉၂၃
	ဌ်	၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၂	၉၂၄
	ဘင်	၄၀၈	၃	၅၁	၄၆၂	၉၂၄
၁၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၂	၉၂၅
	ဌ်	၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၃	၉၂၆
	ဘင်	၄၀၈	၄	၅၁	၄၆၃	၉၂၆
၁၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၃	၉၂၇
	ဌ်	၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၄	၉၂၈
	ဘင်	၄၀၈	၅	၅၁	၄၆၄	၉၂၈

၁ စိတ္ထရေပ် ပြန်ဖြစ်၍ တရ တိုးသည်။

၂ စိတ္ထကေလာပ်တွင်ပါသော ဥတုက ဥတုကေလာပ်စည်းကို ထုတ်ပေး၍ တရ တိုးသည်။

၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၄	၉၂၉
၁	ဣ	၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၅	၉၂၀
၁	ဘင်	၄၀၈	၆	၅၁	၄၆၅	၉၂၀
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၅	၉၂၁
၁	ဣ	၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၆	၉၂၂
၁	ဘင်	၄၀၈	၇	၅၁	၄၆၆	၉၂၂
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၈	၅၁	၄၆၆	၉၂၃
၁	ဣ	၄၀၈	၈	၅၁	၄၆၇	၉၂၄
၁	ဘင်	၄၀၈	၈	၅၁	၄၆၇	၉၂၄
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၆	၉၂၅
၁	ဣ	၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၇	၉၂၅
၁	ဘင်	၄၀၈	၉	၅၁	၄၆၇	၉၂၅
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၉၀	၅၁	၄၆၇	၉၂၆
၁	ဣ	၄၀၈	၉၀	၅၁	၄၆၈	၉၂၆
၁	ဘင်	၄၀၈	၉၀	၅၁	၄၆၈	၉၂၆
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၀၀	၅၁	၄၆၈	၉၂၇
၁	ဣ	၄၀၈	၁၀၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၇
၁	ဘင်	၄၀၈	၁၀၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၇
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၁၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၈
၁	ဣ	၄၀၈	၁၁၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၈
၁	ဘင်	၄၀၈	၁၁၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၈
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၂၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၉
၁	ဣ	၄၀၈	၁၂၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၉
၁	ဘင်	၄၀၈	၁၂၀	၅၁	၄၆၉	၉၂၉
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၃၀	၅၁	၄၆၉	၉၃၀
၁	ဣ	၄၀၈	၁၃၀	၅၁	၄၆၉	၉၃၂
၁	ဘင်	၄၀၈	၁၃၀	၅၁	၄၆၉	၉၃၂

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၁	၉၄၃
	ဌ်	၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၂	၉၄၄
	ဘင်	၄၀၈	၁၃	၅၁	၄၇၂	၉၄၄
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၂	၉၄၅
	ဌ်	၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၃	၉၄၆
	ဘင်	၄၀၈	၁၄	၅၁	၄၇၃	၉၄၆
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၃	၉၄၇
	ဌ်	၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၄	၉၄၈
	ဘင်	၄၀၈	၁၅	၅၁	၄၇၄	၉၄၈
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၄	၉၄၉
	ဌ်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
	ဘင်	၄၀၈	၁၆	၅၁	၄၇၅	၉၅၀
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၅	၉၅၁
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
၁	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဌ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	ဘင်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂

♠ ဤပြခဲ့ပြီးသော ကမ္မရေပ်အစဉ် စိတ္တရေပ်အစဉ် အာဟာရရေပ်အစဉ် ဥတုရေပ်အစဉ်ကို ရည်ရွယ်၍ “အကြောင်း လေးပါးကြောင့် ဖြစ်သော ရပ်တို့သည် အသက်ရည်သမ္မကာလပတ်လုံး မီလျုံကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရေအယဉ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း မပြတ်မစဲ ဖြစ်၏”ဟု ဆိုသည်။ ဤအကြောင်းလေးပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရပ်ကလာပ်အစဉ်ကိုပင် “ကိုယ်” ဟု ခေါ်၍၊ ထိုရပ်ကလာပ်အစဉ်၌ အနေသယာတ်တို့ ကိန်းဝပ်လျက်ရှိသော ကြောင့် ဆိုင်ရာအာရုံနှင့် တွေ့ကြုံသည့်အခါ ထိုကိုလေသာ အနေသယာတ်တို့မှ ထက္ကသောင်းကြမ်းလျက် မကောင်းလှသော အကုသိုလ်တွေ စုဆောင်းတည်ထောင်နေစဉ်ပင် ယခင်ရပ်ကလာပ်တို့ ချုပ်ပြတ်ဘို့ အချိန် ရောက်သည့်အခါ “စုတိစိတ်မှ အထက် ၁၇ ချက်မြောက်၏ ၃၅ခုကေလောက်ကစ၍ ကမ္မရေပ်သစ်များ မဖြစ် တော့ရကား ချုပ်လေပြီးသော ၈ စည်းအတွက် လျော့၍ လျော့၍ ရေတွက်ရာစုတိစိတ်၏ ဘင်ခက္ခားကြောင်းလုံး ပြတ်ပြတ်ပြီးလျက် ချုပ်ဆုံးရလေတော့သည်။

ထို့နောက် စိတ္တကေလာပ်များလည်း စုတိစိတ်နောက် အသစ်မဖြစ်တော့ရကား ချုပ်လေပြီးအတွက် တစည်းတစည်း လျော့၍ ရေတွက်ရာ စုတိစိတ်နောက် ခကောယ် ၄၈ ချက်မြောက်၌ စိတ္တကေလာပ် ပြတ် လေတော့၏။ အာဟာရကေလာပ်မှာ စုတိစိတ်၏ ဘင်တိုင်အောင် ဖြစ်နိုင်ကြသေးသဖြင့် စုတိစိတ်နောက် ခကောယ် ၅၀ ခန်းလောက်ကြာမှ ပြတ်လေသည်။ ဥတုကေလာပ်တို့ကား အလောင်းကောင်အနေသို့ ရောက်ရုံးတွင်မက အရို့ဆွေး၍ မြေသားဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ကြလေသည်။

မရကာသန္တ(သေခါနီး)အခါ စိတ္တာ

စိတ်	ခကာ	ကမ္မဇာ	စိတ္တာ	အာဟာရဇာ	ဥတုဇာ	ကလာပ်ပေါင်း
တိ	ဥပါဒ်	၄၀၈	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၅၂
	၂၅	၄၀၀ ^၁	၁၇	၅၁	၄၇၆	၉၄၄
	ဘင်	၃၉၂	၁၇	၅၁	၄၆၈ ^၂	၉၂၈
နှ	ဥပါဒ်	၃၈၄	၁၇	၅၁	၄၆၀	၉၁၂
	၂၅	၃၇၆	၁၇	၅၁	၄၅၂	၈၉၆
	ဘင်	၃၆၈	၁၇	၅၁	၄၄၄	၈၈၀

၁ ကမ္မကေလာပ် အသစ်မဖြစ်တော့၍ ကမ္မကေလာပ် ကော်လုံတွင် ၈ ခု ၈ ခု လျော့သည်။

၂ ကမ္မကေလာပ်မဖြစ်တော့၍ ကမ္မကေလာပ်တွင်ပါသော တော့က ဥတုရေပ်ထုတ်ပေးစရာ အကြောင်းမရှိ၍

ဥတုကေလာပ် ကော်လုံတွင် ၈ ခု ၈ ခု လျော့သည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
၃	ဥပါဒ်	၃၆၀	၁၇	၅၁	၄၃၆	၈၆၄
	ဦး	၃၇၂	၁၇	၅၁	၄၂၈	၈၄၈
	ဘင်	၃၇၄	၁၇	၅၁	၄၂၀	၈၂၂
၀	ဥပါဒ်	၃၃၆	၁၇	၅၁	၄၁၂	၈၁၆
	ဦး	၃၂၈	၁၇	၅၁	၄၀၄	၈၀၀
	ဘင်	၃၂၀	၁၇	၅၁	၃၉၆	၇၉၄
၁	ဥပါဒ်	၃၀၂	၁၆၁	၅၁	၃၈၈	၇၆၇
	ဦး	၃၀၄	၁၆၁	၅၁	၃၇၉	၇၅၁
	ဘင်	၂၉၆	၁၆၁	၅၁	၃၇၁	၇၃၄
၁၂	ဥပါဒ်	၂၈၈	၁၆၁	၅၁	၃၆၃	၇၁၈
	ဦး	၂၈၀	၁၆၁	၅၁	၃၅၅	၇၀၂
	ဘင်	၂၇၂	၁၆၁	၅၁	၃၄၇	၆၈၆
၁၉	ဥပါဒ်	၂၆၄	၁၆၁	၅၁	၃၃၉	၆၇၀
	ဦး	၂၅၆	၁၆၁	၅၁	၃၃၁	၆၅၄
	ဘင်	၂၄၈	၁၆၁	၅၁	၃၂၃	၆၃၈
၁၉	ဥပါဒ်	၂၄၀	၁၆၁	၅၁	၃၁၅	၆၂၂
	ဦး	၂၃၂	၁၆၁	၅၁	၃၀၇	၆၀၆
	ဘင်	၂၂၄	၁၆၁	၅၁	၂၉၉	၅၉၀
၁၉	ဥပါဒ်	၂၁၆	၁၆၁	၅၁	၂၉၁	၅၇၄
	ဦး	၂၀၈	၁၆၁	၅၁	၂၈၃	၅၅၈
	ဘင်	၂၀၀	၁၆၁	၅၁	၂၇၅	၅၄၂

၁ စက္ကာရိညာဏ်စိတ်သည် စိတ္တရေပ်ကို ထုတ်မပေး၍ ၁ ခ ရ လျော့သည်။

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပါင်း
@	ဥပါဒ်	၁၉၂	၁၆	၅၁	၂၆၇	၅၂၆
	ဌ်	၁၈၄	၁၆	၅၁	၂၇၉	၅၁၀
	ဘင်	၁၇၆	၁၆	၅၁	၂၇၁	၄၈၄
@	ဥပါဒ်	၁၆၈	၁၆	၅၁	၂၄၃	၄၇၈
	ဌ်	၁၆၀	၁၆	၅၁	၂၃၅	၄၆၂
	ဘင်	၁၅၂	၁၆	၅၁	၂၂၇	၄၄၆
@	ဥပါဒ်	၁၄၄	၁၆	၅၁	၂၁၉	၄၂၀
	ဌ်	၁၃၆	၁၆	၅၁	၂၁၁	၄၁၄
	ဘင်	၁၂၈	၁၆	၅၁	၂၀၃	၃၉၈
@	ဥပါဒ်	၁၂၀	၁၆	၅၁	၁၉၅	၃၈၅
	ဌ်	၁၁၂	၁၆	၅၁	၁၈၇	၃၆၆
	ဘင်	၁၀၄	၁၆	၅၁	၁၇၉	၃၅၀
၈	ဥပါဒ်	၉၆	၁၆	၅၁	၁၇၁	၃၃၄
	ဌ်	၈၈	၁၆	၅၁	၁၆၃	၃၁၈
	ဘင်	၈၀	၁၆	၅၁	၁၅၅	၃၀၂
၈	ဥပါဒ်	၇၂	၁၆	၅၁	၁၄၇	၂၈၆
	ဌ်	၆၄	၁၆	၅၁	၁၃၉	၂၇၀
	ဘင်	၅၆	၁၆	၅၁	၁၃၁	၂၅၄

စိတ်	ခဏာ	ကမ္မဇ	စိတ္တဇ	အာဟာရဇ	ဥတုဇ	ကလာပ်ပေါင်း
၁	ဥပါဒ်	၄၈	၁၆	၅၁	၁၂၃	၂၃၈
	ဌ်	၄၀	၁၆	၅၁	၁၁၅	၂၂၂
	ဘင်	၃၂	၁၆	၅၁	၁၀၇	၂၀၆
၂	ဥပါဒ်	၂၄	၁၆ ^၁	၅၁	၉၉	၁၉၀
	ဌ်	၁၆	၁၆	၅၁	၉၁	၁၇၄
	ဘင်	၈၂	၁၆	၅၁ ^၃	၈၃	၁၈၅

ရိပ်စိတ္တခေါ်
ရူပကလာပသန္တတိ
ပြီးပြီ

ဝိတိနှင့်သုံးချက်စု ဘာသာနှိုကာ
၉၆-၁၂၃

-
- ၁ ဤခဏ္ဍာ စိတ္တကလာပစည်း နောက်ဆုံးဖြစ်သည်။
၂ ဤခဏ္ဍာ လက်ကျန် ကမ္မဇကလာပ ၈ စည်း ချုပ်ပျက်သည်။
၃ ဤခဏ္ဍာ အာဟာရကလာပစည်း နောက်ဆုံးဖြစ်သည်။

၃၁ ဘုံ အကြောင်း

အကြောင်း(ကံ)

အကျိုး(ပဋိသန္ဓိစိတ်)

နေရာနွာန်(ဘုံ)

ဥစ္စသမ္မယုတ်စိတ်ကြုံ
အကုသိုလ်စိတ်-၁၂ ရှိ
စေတနာ

အကုသလဝိပါက်
ဥပေကွာသန္ဓိရဏစိတ်-၁

ငရဲ(နိုရယ)
တိရိစ္စာန်
ပြို့
အသူရကာယ်

အပါယ်
၄-ဘုံ

မဟာကုသိုလ်စိတ်
၈-ပါးရှိ စေတနာ

မဟာဝိပါက်စိတ်-၈
ကုသလဝိပါက်
ဥပေကွာသန္ဓိရဏစိတ်-၁

လူ
စာတုမဟာရာဇ်
တာဝတိသာ
ယာမာ
တုသိတာ
နိမ္မာရတီ
ပရနိမိတဝသဝတ္ထီ

ကာမ
သူဂတိ
၇-ဘုံ

ပထမစျောန်
ကုသိုလ်စိတ်ရှိ
စေတနာ^၁

ပထမစျောန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

ဗြဟ္မာပါရိုသ္ဇာ
ဗြဟ္မာပူရောဟိတာ
မဟာဗြဟ္မာ

ပထမ
စျောန်
၃-ဘုံ

ဒုတိယ/တတိယစျောန်
ကုသိုလ်စိတ်ရှိ
စေတနာ

ဒုတိယ/တတိယစျောန်
ဝိပါက်စိတ်-၂

ပရိုတ္ထာဘာ
အပွဲမာဏာဘာ
အဘာသာရာ

ဒုတိယ
စျောန်
၃-ဘုံ

စတုထွေစျောန်
ကုသိုလ်စိတ်ရှိ
စေတနာ

စတုထွေစျောန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

ပရိုတ္ထာဘာ
အပွဲမာဏာသုဘာ
သုဘကိဏာ

တတိယ
စျောန်
၃-ဘုံ

^၁ ပထမစျောန်သည် အရည်အသွေးညွှန် ဗြဟ္မာပါရိုသ္ဇာ ဖြစ်သည်။ အလယ်အလတ် ဖြစ်လျှင် ဗြဟ္မာပူရောဟိတာ ဖြစ်သည်။ အကောင်းစားဖြစ်လျှင် မဟာဗြဟ္မာဖြစ်သည်။ အထက်ဘုံးမြှင့်လည်း ဤသို့သိပါ။

အကြောင်း(ကံ)

အကျိုး(ပဋိသန္ဓိစိတ်)

နေရာနွာန်(ဘုံ)

ပဋိမဓာန်
ကုသိုလ်စိတ်ရှိ
စေတနာ

ပဋိမဓာန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

ဝေဟပ္ပိုလ်

ပဋိမဓာန်ကုသိုလ်
စိတ်ရှိစေတနာ +
သညာဝိရာဂါဘာဝနာ
(နာမ်တရားကိုစက်ဆုပ်မှု)

အသညာတ်
ပဋိသန္ဓိ
(ရှပ်သာရှိ)

အသညာတ် စတုတွဲဓာန်
၇-ဘုံ

ပဋိမဓာန်ကုသိုလ်
စိတ်ရှိစေတနာ +
အနာဂါမိမင်

ပဋိမဓာန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

အဝိဟာ
အတွာ
သုဒသာ
သုဒသီ
အကနိုင်

သူဒ္ဓိဝါသ
၅-ဘုံ

အာကာသာနှုန်းယတန်
ဓာန်ကုသိုလ်ရှိစေတနာ

အာကာသာနှုန်းယတန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

အာကာသာနှုန်းယတန်

ဝိညာဏ္ဍာယတန်
ဓာန်ကုသိုလ်ရှိစေတနာ

ဝိညာဏ္ဍာယတန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

ဝိညာဏ္ဍာယတန်

အရူပ
၄-ဘုံ

အာကိုဋ္ဌညာယတန်
ဓာန်ကုသိုလ်ရှိစေတနာ

အာကိုဋ္ဌညာယတန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

အာကိုဋ္ဌညာယတန်

နေဝါသညာယတန်
ဓာန်ကုသိုလ်ရှိစေတနာ

နေဝါသညာယတန်
ဝိပါက်စိတ်-၁

နေဝါသညာယတန်

ဘုန်းမည် စကားလုံးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သိမှတ်စရာများ

အပါယ် ၄ ဘု

ကုသိုလ်ကောင်းမှုကင်းသော (ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုခွင့် များစာ မရသော) ဘုံကို အပါယ်ဘုဟု ခေါ်သည်။ ချမ်းသာသုခ ရခွင့်မရှိ၍ ငရဲ (နိရယ)ဟု ခေါ်သည်။ (အပေ-ကင်း+အယု-ကောင်းမှု)။ လူနှစ်တို့ကဲ့သို့ မတ်မတ်မသွား၊ အထက်မရည်၊ အလျားလိုက်သွားသော အလျားရည်သော အခြေ ၄-ချောင်းသားကောင်အပေါင်း၊ အခြေ J-ချောင်း ငှက်အပေါင်း၊ အခြေမရှိသော ရေနေကုန်းနေ သတ္တဝါတွေကို တိရိစ္စာန်ဟု ခေါ်သည်။ (တိရော-အလျားလိုက်+အစွာန်-သွားသည်)။ တိရိစ္စာန်ဘုံဟု သီးခြား နေရာမရှိ၊ တိရိစ္စာန် တမျိုးတမျိုး၏ ပေါင်းစုနေရာ အရပ်ကိုပင် “တိရိစ္စာန်”ဘုံဟု ခေါ်အပ်လေသည်။

အိမ်ကြီအိမ်ကြား၌ သလိပ် ခွဲ ထမင်းလုံး ဟင်းပေါက်ကောက်၍ စားသောက်ရဲ၊ မြစ်ချောင်ကန်းနား၌ သားငါးရာ၍ စားရ၊ တောကြီးတောင်ကြီးများ၌ မီးလောင်နေပူ ဆူပူသတ်ဖြတ်ခံနေရသော တစ္ဆေး မှင်စာ ဘီးလူး သားရဲ့ သဘက် အစိမ်းစသော အမျိုးမျိုးသော သတ္တဝါတွေကို “ပြီတ္ထာ”ဟု ခေါ်၏။ ဘုံလည်း သီးခြားမရှိ။ ပြီတ္ထာတို့ နေရာအရပ်ကို ပြီတ္ထာဘုံဟု ခေါ်ရလေတော့သည်။

အသုရကယ်ဟူသည် ပြီတ္ထာအကြီးစားပင် ဖြစ်၏။ (အသုရ-အသုရာ+ကာယ-အပေါင်း)။ သမုဒ္ဓာ ကိုဖြစ်ကမ်းစသော အရပ်တို့၌ နေတတ်ကြ၏။ ရေနား၌ နေသော်လည်း ရေမသောက်ရဲ၊ ရေထဲသို့ ဆင်းသွားလျှင် ရေတွေပေါ်ကြ၍ သဲပူတွေသာ တွေ့ရသည်။ စားဘွယ်ရာမှာ သာ၍ပင် ဝေးသေး၏။ ထိုအသုရာအပေါင်း၏ နေရာကိုပင် “အသုရကယ်”ဘုံဟု ခေါ်သည်။ ဘုံသီးခြားမရှိ။

(အခြေပြုသို့ဟု ၂၆၀-၂၆၁)

ငရဲဘုံနှင့် ဆက်စပ်သည့် သိမှတ်စရာများ

ယမမင်း စာတုမဟာရာ၏နတ်တို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ဝေမာနိကပြီတ္ထာမင်းကိုပင် “ယမမင်း”ဟု ခေါ်သည်။ တခါတရုံ နတ်စိမ်းခံစား၍ တခါတလေမှာမူ မကောင်းမှုကံ အကျိုးကို (ရိုးရိုး ပြီတ္ထာများကဲ့သို့) ခံစားရရှာသေး၏။ ထိုယမမင်းကား တယောက်သာမက အများအပြားပင် ရှိလေသည်။ လူဘုံ၌ အစိုးရများ ရုံးထိုင်သလို ယမမင်းများလည်း ငရဲဘုံ၏ တံခါးလေးဘက်၌ ရုံးစိုက်ကြပြီးလျှင် ငရဲသို့ ရောက်လာသူများကို စစ်ဆေးမေးမြန်းကြ၏။ သို့သော် ငရဲသို့ ရောက်လာသူတိုင်း အစစ်အဆေး ခံရသည်မဟုတ်။ အကုသိုလ်ကြီး၍ ပြစ်မှုထင်ရှားသူတို့မှာ တခါတည်း ငရဲကျကုန်း၏။ အကုသိုလ်နည်းပါးသူများအတွက် လွှတ်လိုလွှတ်ငြား အနေအားဖြင့် ယမမင်းထံ အစစ်ဆေးခံခွင့် ရကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ယမမင်း၏ စစ်ဆေးမှုမှာ အပြစ်ရှားလို၍ မဟုတ်၊ လွှတ်သင့်က လွှတ်ခွင့်ရစေလိုသောကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ယခုအခါ အယူခံရုံးမင်းများနှင့် အလားတူပင်တည်း။ သို့အတွက် ယမမင်းဟူသည်မှာ တရားစောင့်သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်ပင်တည်း။

(သို့ဟုဘာသာဌိုကာ-၂၃၃)

ယမမင်းအား ယမမင်းသည် ငရဲရောက်လာသူကို ပြခဲ့ဘူးသည့် ကုသိုလ်ကို သတိရစေရန် အစဖော်ပေးသည့်
အမျေဝရကျိုး အနေဖြင့် မေးမြန်းလေသည်။ မေးချုပ် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို သတိမရသေးလျှင် “ထိုဘူး
 ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြစ်ချုပ် မိမိအား အမျေဝဘူးသလား”ဟု စဉ်းစား၏။ (ဤအချက်ကို
 ထောက်၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြသည့်အခါ ယမမင်းကို အမျေဝကြုံသည်။) စဉ်းစား၍ ရလျှင် ထိုကုသိုလ်ကို
 ဖော်ပြော၍ ယမမင်းက ဖော်ပြောခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မိမိဘာသာ သတိရ၍ ဖြစ်စေ၊ ကုသိုလ်ကို
 သတိရသည့်နှင့် တပြီးနက် ငရဲမှ လွတ်မြောက်၍ နတ်ပြည်သို့ရောက်သူလည်း အများပင်ရှိ၏။ ထိုနေရာမျိုး
 ကျမှ မိမိကုသိုလ်များ အားထားရကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ယမမင်းကိုယ်တိုင် စဉ်းစား၍ မရသောအခါ
 ဆိတ်ဆိတ်နေရတော့၏။ ထိုအခါ ငရဲကောင်သတ္တဝါကို ငရဲထိန်းတို့ ယူဆောင်လျက် အမျိုးမျိုး နှိုက်စက်
 ကြလေတော့သည်။

ငရဲထိန်း ငရဲထိန်းများသည် စာတုမဟာရာ၏နတ်မျိုး အပါအဝင် နတ်ဘီလူး နတ်ရက္ခို၍များတည်း။
 ငရဲထိန်းများ၏ အလုပ်ကား အနည်းငယ်သော အကုသိုလ်ကံဖြင့် ကျရောက်လာသူများကို
 ယမမင်းထံသို့ ပို့ခြင်း၊ ငရဲသို့ ရောက်ပြီးသူများကို လက်မရွှံ့အာဏာသားကဲ့သို့ ရက်စက်ကြမ်းကြတွာ
 သတ်ပုတ်ရှိက်နှက်ခြင်းပင်တည်း။ (ငရဲမီးစသော အန္တရာယ်တို့လည်း ကံကြောင့်ဖြစ်ရသော ကမ္မပစ္စယ
 ဥတုရေပ်များ ဖြစ်ကြရကား ငရဲခံရမည့်သူများ၏သာ ပူလောင်၍ ထိုငရဲထိန်းတို့၏ မပူလောင်ချေး)

(သြို့ဟင်ဘာသာနှုံးကာ-၂၈)

♠ သို့မြိုင်း+ကာဋ္ဌ၊ သယ်ဗာ၊ ဒွယ်ရာဝါ။
 တာပန် ဖို့၊ အဝိစိုး၊ တည်ရှိ ငရဲချော့။

မြေအတွင်း၌ (၁) သို့မြိုင်း ငရဲ (၂) ကာဋ္ဌသုတ် ငရဲ (၃) သယ်ဗာ ငရဲ (၄) ရောရဝါ ငရဲ
 (၅) မဟာရောရဝါ ငရဲ (၆) တာပန် ငရဲ (၇) မဟာတာပန် ငရဲ (၈) အဝိစိုး ငရဲ၍ ငရဲကြီး ရှစ်ထပ်
 အထက်အောက် အဆင့်ဆင့် တည်ရှိကြကုန်၏။

♠ ဘင်း+ပြား+လက်း+သန်း၊ အစဉ်ရုံး၊ လေးတန်း ဥသာဒါ။

ငရဲကြီးရှစ်ထပ်တို့တွင် တထပ်တထပ်၌ (၁) ဘင်းပုပ် ငရဲ (၂) ပြားပုပ် ငရဲ (၃) အဆူးရှိသော
 လက်ပံတော့ ငရဲ (၄) သန်းလျက်သွား ငရဲဟူ၍ ဥသာဒါ၏ငရဲငယ် င ထပ်စီ င ထပ်စီ ရံလျက် တည်ကုန်၏။

♠ ဘင်+ပြာ+လက်+သန်၊ မြစ် အရုံ၊ ငါးတန် တနည်းမှာ။

တနည်း ထိုငဲ့ကြီး ရှစ်ထပ်တို့တွင် တထပ်တထပ်၌ (၁) ဘင်ပုံ ငရဲ (၂) ပြာပုံ ငရဲ (၃) အဆူးရှိသော လက်ပံတော့ ငရဲ (၄) သန်လျက်သွား ငရဲ (၅) အဆူးရှိသော ကြိမ်ပိုက် ရော့ချောင်း ငရဲ ဟူ၍ ဥသာဒငဲ့ယော် ၅ ထပ်စီ ၅ ထပ်စီ ရုံလျက် တည်ကုန်၏။

(မင်းကွန်း ပရမတ္တသံခိုပ် စကားပြော-၁၀၃)

(၁) သန္တိဝင်းငရဲ

ဤငရဲဘုံး၌ ငရဲသားတို့သည် အဖန်ဖန် အသက်ရှင်ကြကုန်သောကြောင့် သန္တိဝင်း မည်၏။ (သံ-ထပ်ထပ်ကာ+မီးဝါ-အသက်ရှင်)။ ငရဲထိန်းကြီးတို့သည်လက်နှက်ကြီးတို့ဖြင့် သွေးမြေစီးအောင် အသားအရှိးတွေ ကျေမွေအောင် ရိုက်နှက် ထိုးခုတ် ပိုင်းဖြတ်ကြကုန်၏။ အသားအသွေး အလုံးစုံသည် သံမြေမြင်မှ မီးဟပ်လျှင်အကြွင်းအကျွန်းမရှိ လောင်သွား၏။ သို့သော် ကံမကုန်သမျှ ဥပပါတ်ဇာတိဖြင့် ပြန်ဖြစ်ကြရသည်မှာ အနှစ် သိန်း သန်း ကုဋ္ဌ ကာကြသည်။

(၂)ကာဋ္ဌသုတ်ငရဲ

မဲနက်သော မျှုံးချု၍ မျှုံးတိုင်းအတိုင်း အခြေ အခွါ ခံရ၍ ကာဋ္ဌသုတ်ဟု ခေါ်သည်။ (ကာဋ္ဌ-မဲနက်သော+သုတ္တ-မျှုံး)။ ငရဲထိန်းတို့သည် ငရဲသားတို့ကို လက်သမားများ သစ်သားရွေသကဲ့သို့ တမျှုံးကြီးဖြင့် တိုင်းလျက် အသားတွေကို ခုတ်ရွေကြသည်။ ခြွေထား၊ ခွါထားသော အသားတို့ကို သံမြေပြင်မှ မီးလောင်လျှင် အလုံးစုံ ပျက်စီးကြကုန်၏။ သို့သော် ကံမကုန်သမျှ ဥပပါတ်ဇာတိဖြင့် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်ကြရသည်။

(၃)သံယာတငဲ့

ဤဘုံး အလျံတပြောင်ပြောင် သံတောင်ကြီးတို့က ငရဲသားတို့ကို ကြော်ခေါ်ခြင်းအောင် ကြိတ်ချေ သောကြောင့် ဤငရဲကို “သယ်ဗာ”ဟုခေါ်သည်။ (သယ်ဗာ-ညွှဲးဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်း)။ ငရဲသားတို့သည် သံထုပြင်၌ ခါးအထိ မြှုပ်နှံသည်။ အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာသော အလျံတောက်ပြောင်သော သံလုံးကြီးတို့၏ အကြိတ်အချေ ခံကြရသည်။ သို့သော် ကံမကုန်သမျှ ဥပပါတ်ဇာတိဖြင့် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်ကြရသည်။

(င) ဘလရောရာ

ငရဲသားတို့သည် အမြိုင်ကြွားနေရသောကြောင့် ဤငရဲကို “ရောရာ”ဟု ခေါ်သည်။ (ရောရာ-လွန်စွာတို့ကြွား)။ ရောရာ သည် ဘလရောရာ၊ ရုမရောရာ ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ (ဘလာ-မီးလျံ၊ ရုမ-မီးခိုး)။ ငရဲသားတို့သည် ဒိုရကိုးပေါက်၌ မီးတောက်မီးလျံများ စွဲလောင်ခြင်းကို ခံရသဖြင့် ကဲပါယူပါတစာစာ အော်လျှက် ဝင့်ကြွားကုန်အောင် ခံကြရသည်။

(ဃ) ရုမရောရာ

ငရဲသားတို့သည် ဒိုရကိုးပေါက်၌ မီးအခိုးအငွေများ ဝင်ရောက်ကြခြင်းကို ခံရသဖြင့် ကဲပါယူပါတစာစာ အော်လျှက် ဝင့်ကြွားကုန်အောင် ခံကြရသည်။ ကံမကုန်သမျှ မလွတ်နိုင်ကြကုန်။

(၄) တာပန်

ငရဲသားတို့ကို ပူပန်စေတတ်သောကြောင့် တာပန်ဟု ခေါ်သည်။ (တာပန်-ပူခြင်း)။ ငရဲသားများ၏ ခြေနှစ်ဖက်သည် သံမြေပြင်၌ စွဲကပ်နေသည်။ ဘယ်ဘက် လက်ရုံးမှ ညာဘက်လက်ရုံးသို့ သံတံကျင် အလျှို့ခံရသည်။ သံတံကျင်မှ မီးတို့သည် ထတောက်ကုန်၏။ သံပြားပူကြီးများဖြင့် အကပ်ခံကြရသည်။ ကံမကုန်သမျှ မလွတ်နိုင်ကြကုန်။

(၅) မဟာတာပန်

ဤငရဲပြည်ကို သံမြေပြင်၊ မီးတောင်ကြီးများဖြင့် တည်ဆောက်ထား၏။ မီးတောင်ပေါ်တွင် သံတံကျင်များ ထန်းတောပမာ ရှိ၏။ သံတံကျင်သည် အလွန်စူးရှု၏။ အဖျားမော့လျှက် ငရဲသားများကို စောင့်မြှော်နေ၏။ နွားကျောင်းသားသည် မြက်ပေါသော နွားစားကျက်သို့ နွားများကို မောင်းနှင်သကဲ့သို့ ငရဲထိန်းတို့သည် ငရဲသားများကို သံတံကျင်တောင်ပေါ်သို့ မီးလက်နက်များဖြင့် ရှိက်နှုက်ပြီး မောင်းတင်ကြကုန်၏။ သံတံကျင်တို့သည် ငရဲသားတို့၏ အူ အသဲ မျက်လုံးစသည်တို့သို့ စူးဝင်ကြကုန်၏။ တောင်ထိပ်သို့ ရောက်သည့်အခါ အဆိပ်ခိုးပါသည့် လေမှန်တိုင်းကြောင့် တောင်အောက်သို့ကျကာ တောင်ခြေက သံတံကျင်၌ တွဲလောင်ချိတ်ဆွဲကျလာပြီး ငရဲထိန်းတို့က သံခက်ရင်းဖြင့်ထိုးချပြီး အောက်သို့ကျစေကာ တောင်ပေါ်သို့ မောင်းတင်ကြပြန်သည်။ ကံမကုန်သမျှ မလွတ်နိုင်ကြကုန်။

(၈) မဟာအဝိစိ

ဤငရာ့၌ သတ္တဝါ ကွက်လပ်မရှိခြင်း၊ မီးလျှုံ ကွက်လပ်မရှိခြင်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာ ကွက်လပ်မရှိခြင်း ကြောင့် ဤငရာကို “အဝိစိ”ဟု ခေါ်သည်။ (အ-မရှိ+ဝိစိ-အကြား, ကွက်လပ်)။ ဤငရာ၌ ကံကြီးထိုက်ချု နှစ်ကံကြီးကျသော ငရာသားတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နော်။ သို့သော် ကံအစွမ်း ဥပပါတ်ခန္ဓာ အစွမ်းကြောင့် ကျရောက်လာသမျှ ငရာသားမှန်သမျှ နေရာမရဟန် မရှိ။ လာသမျှ နေရာရကြသည်။ မီးတောက်မီးလျှုံ လွတ်သော နေရာ နှစ်းစွဲလုံးမျှ မရှိ။ ငရာသား၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင်ရှိသမျှ ကယ်ပသာဒကလာပ်စည်းတိုင်းကို မီးလောင်သဖြင့် ပဋိသန္တမှ စ၍ စုတိအထိ နှစ်ပေါင်း အသချွဲတိုင်အောင် ဒုက္ခဝေဒနာ ဒေါမနသာဝေဒနာမှ လွတ်သော အချိန်မရှိ။

ဥသုဒ ငရဲငယ်များ

အမျိုးမျိုးသော ဆင်းရဲဒုက္ခ ပြန်ပြော၍ ဥသုဒဟု ခေါ်သည်။ (ဥသုဒ-များပြာခြင်း၊ ထူထပ်ခြင်း၊ ပြန်ပြောခြင်း)။ ငရဲကြီးတဘုံတဘုံမှာပင် တမျက်နှာတမျက်နှာတို့၌ ဥသုဒငရဲငယ် လေးထပ် ရုလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ငရဲကြီး တဘုံတဘုံမှာ ဥသုဒငရဲငယ်ပေါင်း ၃၂-ခ ရှိ၏။ ငရဲကြီး ရှစ်ဘုံလုံးပေါင်း၍ ရေတွက်လျှင် ဥသုဒငရဲငယ်ပေါင်း ၂၅၆-ခရှိ၏ဟု သိရသည်။

သံကိစ္စဇေတ်၌ကား ငရဲကြီးတခုတရုံး ဥသုဒငရဲငယ်ပေါင်း ၁၆-ထပ်ရှိ၏ဟု လာ၏။ ရှစ်မျက်နှာဖြင့် မမြောက်ပဲ လေးမျက်နှာဖြင့် မြောက်သောကြောင့် ၁၆-ဖြစ်သည်။ ငါးအလိုအတိုင်း ငရဲကြီးရှစ်ဘုံ ပေါင်း၍ ရေတွက်လျှင် ငရဲပေါင်း ၁၂၈-ခ ရှိ၏။

ဘင်ပုပ်ငရဲ

မြို့ကိုဝန်းရုံသော ကျျုံးကဲ့သို့ ငရဲရှစ်မျက်နှာကို ဝန်းရုံ တည်သည်။ မစင်ဘင်ပုပ်တို့ဖြင့် ပြည့်နော်။ ပကတိလူသာများ ဤငရဲမှ မစင်နံရလျှင် အူကြွေအောင် ပျိုးအန်နိုင်သည်။ မစင်များထဲ၌ ပိုးလောက်ကြီးများ ရှိ၏။ ငရဲကြီးကျရောက်မည့် ကံရှိသူသည် ငရဲကြီး၌ ကျခံရပြီး၊ ငရဲကြီးမှ လွတ်လျှင် ဘင်ဘုပ်ငရဲငယ်၌ ကျခံရပြန်သည်။ “ကြွေက်ငယ်တကောင် ကြောင်တထောင်” ဆိုသကဲ့သို့ ပိုးလောက်တို့သည် ငရဲသား၏ အရေ အသား အူ အသည်း ဦးကျောက် စသည်ကို စားကြ၏။ အရိုးဖောက်၍ ခြင်ဆီကို သောက်ကြ၏။ ကံမကုန်သရွေ့ အပြန်ပြန် ခံရသည်။ ဘင်ပုပ်ငရဲကို ပါ့ဌ့လို ရုထ ငရဲဟု ခေါ်သည်။ (ဂထ-မစင်)။

ပြာဗူငျ

ဤငရပြည်သည် ရရဲညီသော ပြာမူတိဖြင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ ဘင်္ဂလားရဲမှ လွတ်သော ငရဲသားသည် ပြာဗူငရဲ၌ ခံကြရသည်။ မုန့်ညွင်းစွေးသော ရရဲပူ့သော ပြာဗူ၌ ကျရောက်က ဖုစ်ဖုစ်မြည်၍ ပေါက်ကဲသကဲ့သို့ ငရဲသားတို့၏ ခန္ဓသည် ဤငရပြည်ရှိ ပြာဗူနှင့်တွေ့က ပြင်းစွာ မြည်လျက် ပေါက်ကဲလေသည်။ သို့သော် ကံမကုန်သရွာ အပြန်ပြန် ခံရသည်။ ပြာဗူငရဲကို ပါ့မြို့လို ကုတ္တာ ငရဲဟု ခေါ်သည်။ (ကုတ္တာ-ပြာဗူ)။

လက်ပံတောငရဲ

ဤငရပြည်မှာ လက်ပံတောကြီး ရှိ၏။ လက်ပံပင်၌ သံဆူးပမာ လက်ပံဆူး၊ သန်လျက်ပမာ လက်ပံရွက်တို့ ရှိ၏။ လက်ပံပင်အောက် မြှေအပြင်သည် သင်ရန်းသွားများဖြင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ ကြီးမားသော ခွေး လင်းတ ကျိုးတို့၏ နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ ကံမကုန်၍ ပြာဗူငရဲမှ လွတ်လာကြသော သူတို့သည် ဤငရဲသို့ ရောက်၏။ ဤငရဲသားများ၏ အပေါ်သို့ သန်လျက်ပမာ လက်ပံရွက်တို့သည် ကြမ္မာလေကြောင့် ကြွေကျကုန်၏။ သံလက်ပံရွက်တို့သည် ငရဲသား၏ ခန္ဓကိုယ်သို့ စူးဝင်ကုန်၏။ သွေလိမ်းကျုံနေသော ငရဲသားကို ကြီးမားသော ခွေး လင်းတ ကျိုးတို့က ကိုက်ဖြတ် စားသောက်ကြကုန်၏။ အချို့ ငရဲသားတို့သည် လက်ပံပင်ပေါ်သို့ ပြေးတက်ကြစဉ် လက်ပံဆူးများနှင့် ထိုးမိကြလေသည်။ သို့သော် အောက်က ငရဲခွေးနှင့်လွတ်အောင် အပေါ်သို့ တက်ကြရသည်။ အပေါ်သို့ ရောက်သော် ကျိုး လင်းတ တို့၏ ထိုးဖောက်စားသောက် ခံရလေသည်။ တစ် အောက်သို့ ဆင်းရပြန်သည်။ ဤသို့ ကံမကုန်သရွာ အပြန်ပြန် ခံရသည်။ လက်ပံတောငရဲကို ပါ့မြို့လို သိမ္မလိုဝန် ငရဲဟု ခေါ်သည်။ (သိမ္မလို-လက်ပံ+ဝန်-တော့)။

သန်လျက်တောငရဲ

ဤငရပြည်မှာ သန်လျက်ပမာ အချက်ရှိသော သစ်တောကြီး ရှိ၏။ ခံရပုံမှာ လက်ပံတော့ ငရဲနှင့် တူ၏။ အပင်၌ အဆူးမရှိသည်သာ တူး၏။ လက်ပံတော့ ငရဲမှ လွတ်လျှင် သန်လျက်တောငရဲသို့ ဝင်ကြရပြန်သည်။ (အသိ-သန်လျက်+ပတ္တ-အချက်)

(ပရမတ္တသံပိုင်းကာ ဒုတွဲ ကောက်နှုတ်ချက် ၄-၂၇)

ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲ

သန်လျက်တောင်ရဲ၏ ပတ်လည်တွင် မြို့ရှိုးကျိုးပမာ ဝေတ္တရဏီမြစ် ရှိ၏။ မြစ်အထဲတွင် အလွန် ငံပ်သော ပူသော နိုရဲသော ရေသည် အဟုန်နှင့် စီးဆင်းနေသည်။ သံချိုးသံချေက်ရှိသော ထန်းလုံးပမာ ကြိမ်နှုန်းသည် မြစ်ရေပြင်ပေါ် ကမ်းနှစ်ဖက်ကို ယုက်၍ ပိုက်ကွန်သဖွယ် ရှိသည်။ သံချိုးသံချေက်ပမာ ကြောရှိုးကြောရှေ့တို့လည်း ရှိ၏။ ကြိမ်နှုန်းအောက်၌ ထန်းလုံးပမာ စူးရှေ့သော သံတံကျင် ရှိ၏။ ဝယာ မြစ်ကမ်းပေါ်မှာ သံချိုးသံချိုးပမာ သမန်းမြှုက်တော့ ဖောင်းကာမြှုက်တော့ ကြိမ်ပင်တော့ လည်းရှိ၏။ နွားကျောင်းသားသည် နွားများကို ရိုက်နှုက်မောင်းနှင့်သလို ငရဲထိန်းတို့သည် ငရဲသားတို့ကို သမန်းတော့ ဆူးတော့သို့ မောင်းနှင့်ကြကုန်၏။ ငရဲသား၏ ကိုယ်ထဲ မြှုက်ညှောက် ကြိမ်ညှောက်တို့သည် ခြေမှုခါးအထိ စူးဝင်၏။ သမန်းမြှုက်သည် ရှိ၏။ ဒက်ရာဖြင့် လဲနေသော ငရဲသားတို့ကို ငရဲထိန်းတို့က ခက်ရင်း, လုံဖြင့် ကော်၍ မြစ်ထဲ ပြစ်ချိ၏။ ကြိမ်ပေါ်သို့ ကျော် အစူးအရှ ခံကြရပြီး လူးလွန်ကာ ခံရပြီးနောက် ရေထဲ သံတံကျင်တွင် ကျော်၏။ စို့ထိုးခံရသည် ငါးကဲ့သို့ မောက်ခုံပက်လက် ခံကြပြန်သည်။ ရေစီးအဟုန်ကြောင့် သံတံကျင်မှ လွတ်၍ ကြောရှေ့တို့ဖြင့် တွေ့ရပြန်သည်။ ဤသို့ အမျိုးမျိုးဖြစ်၍ တကိုယ်လုံး ပေါက်ကွဲစုတ်ပြတ်သည့် ကိုယ်သည် အလွန် ငခါးစပ်သည့် မြစ်ရေတွင် ပေါ်လောမြာကာ ခံရသည်။ ကံ မကုန်သရွေ့ ခံကြရသည်။ (ဝေတ္တရဏီ-ဝေတ္တရဏီမည်သောင်ရဲ, ကြိမ်မြစ်)

အသုရာ

အသုရာသည် (၁) ပေါစီတိုးအသုရာ (၂) ဝိနိပါတီကအသုရာ (၃) ဝေမာနိကအသုရာ (၄) လောကန္တရိကအသုရာ (၅) ကာလကန္တရိကအသုရာဟု ၅-မျိုးရှိ၏။ ပေါစီတိုးအသုရာသည် သိကြားမင်းအရင် တာဝတီးသာသို့ ရောက်နှင့်ကြသော နတ်တို့ဖြစ်သည်။ သိကြားမင်းရောက်လာပြီးနောက် နေရာဖယ်ပေး ရပြီး မြင်းမိုင်တောင် အောက်ခြော့ နေကြရသော တာဝတီးသာ နတ်တို့ဖြစ်သည်။ ဘုန်းတန်ခိုးနည်းသော စာတူမဟာရမ် နတ်တို့ကို ဝိနိပါတီကအသုရာဟု ခေါ်သည်။ ယမမင်းတို့ကို ဝေမာနိကအသုရာဟု ခေါ်သည်။ ဝိနိပါတီကအသုရာနှင့် ဝေမာနိကအသုရာတို့သည် အချို့ကား တိဟိတိပုဂ္ဂိုလ်များ, အချို့ကား ဒိုဟိတိပုဂ္ဂိုလ်များ, အချို့ကား အဟိတိပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြကုန်၏။ လောကန္တရိက၂ ငရဲသားများကို လောကန္တရိက အသုရာဟု ခေါ်သည်။ ကာလကန္တရိကအသုရာတို့ကို ကာလကန္တရိကအသုရာဟု ခေါ်သည်။

၁ တခါတခါ နတ်လိုစည်းစိမ် ခံစားရပြီး တခါတခါ ပြီတ္တာလို ဒုက္ခခံရသည်။

၂ စကြာဝြောသုံးခုအစပ်၌တည်သည်။ အမောင်တိုက်ဖြစ်သည်။ အစာမရှိ။ စကြာဝြောတံတိုင်း လင်းနှီးများလို ကုတ် တွယ်၍ နေရသည်။ တကောင်နှင့်တကောင် တွေ့သည်အခါ ဆာလောင်၍ အစာအမှတ်ဖြင့် ဟပ်လိုက်ချိန်တွင် နှစ်ကောင်လုံး မြေကိုခံသော အလွန်အေးသော ရေသို့ ပြုတ်ကျော် ကြေမွှေကြရသည်။

၄၂ မကောင်းမှုပြုရာ၌ မိဘကိုသတ်ခြင်းစသည် ပွဲ့နန္ဒရှိယကံတိုင်အောင်, ကုသိုလ်ပြုရာ၌ ဘုရားဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ပြုလုပ်နိုင်သော ထက်မြေက်သောစိတ်ရှိ၍ လူ (ပါ့မြိုလို မန်သော) ဟု ခေါ်သည်။ ကုသိုလ်ပွားရန် ကုသလကမ္မပထလမ်း၊ အကုသိုလ်ပွားရန် အကုသလကမ္မပထလမ်းများသည် လူဘုံးသာ အစုအလင် ရှိသည်။ အခြားဘုံးတို့၏ စုလင်စွာမရှိ။

စာတုမဟာရာ၏ ဓတရွှေ ဝိရှုံးက ဝိရှုံးကုပ္ပန္မ ကုဝေရ ဟူ၍ နတ်မင်းကြီး လေးပါးရှိသည်။ ထိနတ်မင်းကြီး လေးပါး အပ်ချပ်ရာ နတ်ပြည်ကို စာတုမဟာရာ၏ဟု ခေါ်သည်။ ဓတရွှေသည် ဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်တို့ကို အပ်ချပ်သည်။ ဝိရှုံးကုပ္ပန္မ ကုမ္မဏီနတ်(ရက္ခို၍)တို့ကို အပ်ချပ်သည်။ ဝိရှုံးကုပ္ပန္မသည် နတ်နေးတို့ကို အပ်ချပ်သည်။ ကုဝေရသည် နတ်ဘီလူးတို့ကို အပ်ချပ်သည်။

နံသာပင်၌ ပဋိသန္ဓာတ်ယျာဉ် နံသာပင်၌ နေသာ နတ်တို့ကို ဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်ဟု ခေါ်သည်။ အိုးစရည်းတမ္မ ကြီးမားသော ဝမ်းပိုက်နှင့် ဖွေးစွေရှိကုန်သော ဒါနဝရက္ခို၍ယ်တို့ကို ကုမ္မဏီ=ကုမ္မဏီဟု ခေါ်သည်။ အဖိုးတန် သစ်ပင်, ရတနာ, ရေကန်စသည်တို့ကို စောင့်ရောက်သော နတ်များကို ရက္ခိုသ=ရက္ခို၍ယ်ဟု ခေါ်သည်။ စောင့်ရောက်အပ်သောအရာ၌ ကျူးလွန်လာသူများကို တန်ခိုးဖြင့် သတ်ဖြတ် စားသောက်ကြကုန်၏။ စားသောက်ခွင့်ကို နတ်မင်းကြီးတို့က ပေးထား၏။ တောင်အတွင်း၌လည်းကောင်း မြေအတွင်း၌လည်းကောင်း နေကြသော ဝသန္ဓရနတ်မျိုး ဘုမ္မအေဝနတ်မျိုးတို့ကို နောက်မျိုးတို့ကို နောက်မျိုးတို့ကို ခေါ်သည်။ အချို့ နောက်မျိုးတို့သည် တန်ခိုးကြီး၏။ လူယောင်ဖန်ဆင်းနိုင်၏။ မကောင်းမှု၌ ပျော်၏။ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော နောက်မျိုးတို့သည် ကစားလို စားသောက်လိုသည့်အခါ ငရဲပြည်သို့ သွားကြကုန်၏။ ငရဲသားတို့ကို ညွင်းဆဲ၏။ ပြီတ္ထာတို့ကိုလည်း ညွင်းဆဲ၏။ တခါတရုံ စားသောက်၏။ ခွေးလင်းတ ကျား၊ ခြေား အယောင်ဆောင်၍လည်း သွားကြ၏။ ကိုယ်ရောက်ကိုယ်ဝါ မရှိသော ကျော်သရေမဲ့သော သတ္တဝါကို ယက္ခို=ဘီလူးဟု ခေါ်သည်။

သစ်ပင်၌တည်သော နတ်ကို ရက္ခိုအေဝန=ရက္ခိုမြိုင်းနတ်ဟု ခေါ်သည်။ သစ်ပင်၏ သစ်ခေါင်းတွင်း၌ တည်သောနတ်ကို ဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်ဟု ခေါ်သည်။ သစ်ဘီလူးဟုလည်း ခေါ်၏။ ရက္ခိုမြိုင်းနတ်သည် သစ်ပင်သေးလျှင် အခြားသစ်ပင် ပြောင်းနေသည်။ သစ်တုံး၌ နေရှိုးမရှိ။ သစ်ဘီလူး(သစ်ခြောက်) ခေါ် ဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်သည် သစ်ပင် သေပြီး သစ်တုံးဆွေးသည့်တိုင်အောင် နေသည်။ အိမ်တိုင် ကျောင်းတိုင်တို့၌ သစ်ခြောက်ပါသည်ဟု ဆိုခြင်းသည် ဤဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်မျိုးကို ရည်ညွှန်းသည်။

အချို့ ဂန္ဓာဗုဒ္ဓတ်တို့သည် ရေးအကုသိုလ်ကံကြောင့် မိန်းမတို့ ကိုယ်၌ ဖြစ်ကြရ၏။ ထိနတ်မျိုးကို “ယောဂိန္ဒိ”ဟုလည်းကောင်း “ဇောဂိန္ဒိ”ဟုလည်းကောင်းခေါ်သည်။ ညအခါ တန်ခိုးအမျိုးမျိုးဖြင့် ကျော်စားရာ၌ အရောင်အလင်းတောက်ပ၍ “ဇာုံ”ဟုလည်း ခေါ်သည်။ မြန်မာလို ဇာုံးဟု ခေါ်သည်။ ဇာုံးမှ စုန်းဖြစ်လာသည်။

(ပရမတ္ထသံခိပ်နှီးကာ ဒုတဲ့ ကောက်နှုတ်ချက် ၂၇-၃၆)

စုန်းနတ်စသည်တို့၏ လူထဲပူးဝင်ပုံကို ပြခြင်း

လူထဲသို့ ပူးဝင်သော နတ်တို့သည် ရေးဦးစွာ နှလုံးဘူးကို ပိတ်သဖြင့်လည်းကောင်း နှလုံးသွေးကို ဖောက်ပြန်အောင် လုပ်သဖြင့်လည်းကောင်း တစ်တရာ့သော အကြောင်းဖြင့် စိတ်နှစ်အောင် လုပ်ချုပ် ဘဝင်ကျဖော်ပြီး သတိမေ့လျော့သောခဏ်၌ မိမိရပ်ကို မသိမ်မွေ့သေးလျှင် သိမ်မွေ့အောင် ဖန်ဆင်းချုပ် လူတကိုယ်လုံးအတွင်းသို့ စိမ့်ဝင်ပုံးနှင့်ဖော်။ ယိုဖော်။ နှဲရည်နှင့်ရေ ရောသကဲ့သို့ လူရပ်နတ်ရပ် တရာ့အကြား တရာ့ စိမ့်ဝင်ချုပ် အကုန်လုံး ပုံးနှင့်နေကြသည်။ ထိနတ် မထွက်မခြင်း လူစိတ် ဘဝင်မှ မထာ။ တကိုယ်လုံးရပ်တွေလည်း နတ်ရပ်တွေ ပမာဏဖြစ်ချုပ် နတ်အလိုရှိတိုင်း လူပ်ရားပြောဆို လေတော့၏။ ထိနတ် ထွက်ချုပ်သွားလျှင် လူတကိုယ်လုံးရပ်တွေသည် အတန်ငယ် ချောင်၍ဟာ၍ နေရစ်သဖြင့် လူမောပန်းချုပ် နေရစ်၏။ ဤကဲ့သို့ ပူးဝင်ရာ၏ ပူးဝင်အပ်သော သူ၏ စိတ်ကို နှစ်းစေထိုင်းစေ ဘဝင်ကျဖော် မေ့လျော့အောင်လည်း တတ်နိုင်မှ မိမိရပ်ကလည်း သိမ်မွေ့မှ ပူးဝင်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် မပူးဝင်နိုင်။ အစိမ်း၊ သားရဲ့၊ တစ္ဆေး၊ မြေဘုတ်၊ စုန်းပူးရာတို့မှာလည်း ပူးသူနှင့် အပူးခံရသည်တို့၏ရပ်သည် တရာ့အကြားတရာ့ စိမ့်ဝင်ပုံးနှင့်ဖော်။ စုန်းများလည်း လူပင်ဖြစ်သော်လည်း အတတ်ပညာအစွမ်း၊ နတ်တို့၏ အာန်ဘော်အစွမ်းကြောင့် လူစိတ်ကို အားနည်းစေချုပ် မေ့အောင်လုပ်နိုင်ကြသည်။ ရုပ်ကိုလည်း သိမ်မွေ့အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ကြသည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်ကို ကွယ်ခြင်း၊ ခွေးယောင်စသည် ဆောင်ခြင်း၊ မိမိအကြောင်းကို ပြောသော အဝေးစကားကို ကြားနိုင်ခြင်း၊ စက်ကြီးဆင်၍ ကောင်းကင်း၏ သွားနိုင်ခြင်း စသည်ဖြင့်လည်း တန်ခိုးတွေ များစွာတတ်နိုင်ကြကုန်၏။

သေကျေဆောင်ဆရာတော်၏
ပဏ္ဍာတဝေဒနိယဒီပနီကျမ်း-၁၄၅

တာဝတီးသာ မဟုလုလင်နှင့် ကုသိုလ်ပြောက် ၃၃-ယောက်တို့ ဖြစ်ရာနေရာဖြစ်၍ ဒုတိယနတ်ပြည်ကို “တာဝတီးသာ”ဟု ခေါ်သည်။ ဤတာဝတီးသာဘုံသည် သိကြားမင်းရာထူး၏ တည်ကြကုန် သော ပဇေပတီ၊ ဝရာဏ ဤသာန် စသော သုံးကျိုပ်သုံးပါးသော နတ်မင်းကြီးတို့၏ နေရာငွာနကြီးဖြစ်၏။ သုံးကျိုပ်သုံးပါးတို့တွင် မာယမည်သော သူသည် အကြီးဆုံးသော သိကြားမင်းကြီးအဖြစ်ကို ရလေသည်။ ထိုမာယသိကြားသည် ယခုကာလည်းလည်း ထင်ရှားရှိသေး၏။ ထိုကြောင့် ထိုသုံးကျိုပ်သုံးယောက်သော သိကြားတို့ကို အစွဲပြု၍ တာဝတီးသာ ဟု ခေါ်ရလေသည်။ (တော်းသ=၃၃၊ တော်မှ တာဝတီးပြောင်း၊ တွဲမှ တ တလုံးပြောက်သဖြင့် တော်းသ မှ တာဝတီးသာ ဖြစ်ရဟု ဆိုကြလေသည်)

ဘူမ္မာကစသည် ဤစာတုမဟာရာ၏ တာဝတီသာနတ်ဘုတ္တသည် မြင်းမိုရတောင်မြနှင့် ဆက်သွယ်၍ တည်ကြသော ဘူမ္မာကဗီမာန်များတည်း။ ထိုဘူမ္မာကဗီမာန်၏ ထက်ဝန်းကျင်းမြှုကား စကြာဝင္းတံတိုင်းရောက်အောင် ပုံနှံလျက်ရှိသောကြောင့် မြနှင့်မစပ်သော အာကာသငွှေ (ကောင်းကင်းမြှု တည်သော) ဗီမာန်များလည်း ရှိသေး၏။ ယာမာစသော အထက်နတ်ပြည်များ၌ကား ဘူမ္မာကဗီမာန်မရှိ၊ အာကာသငွှေချည်းသာတည်း။ ဘူမ္မာကကို “ဘုမ္မိမိုး”ဟုလည်းကောင်း အာကာသငွှေကို “အာကာသခိုင်း”ဟုလည်းကောင်း သစ်ပင်ဝယ် တည်သောဘုံး၌ နေသူကို “ရက္ခာက=ရက္ခာခိုင်း”ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ရလေသည်။ အားလုံးနတ်ပြည်များသည် စကြာဝင္းတံတိုင်းရောက်အောင် ပြန့်ကျယ်ကြသည် ချည်းတည်း။

ယာမာ တာဝတီသာနတ်ဘုတ္တ၏အထက် တတိယနတ်ဘုတ္တကို အစိုးရသော နတ်မင်း နတ်ဘုရင်သည် ‘ယာမ’ မည်၏။ ‘သုယာမ’ဟုလည်း မည်၏။ ထိုယာမမင်းကြီး၏ ဖြစ်ရာဘုံးဖြစ်၍ ယာမဘုတ္တ ခေါ်သည်။ တနည်း၊ ဆင်းရဲ့က္ခာမှ ကင်းသောကြောင့် “ယာမ” ဟုခေါ်သည်။ ငင်းတို့၏နေရာကို ယာမဘုတ္တဟု ခေါ်သည်။

တုသိတာ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သော စည်းစိမ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် ဤဘုံးဖြစ်သော နတ်တို့သည် နှစ်သက်ခွင်လမ်းခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ‘တုသိတာ’ဟု ခေါ်သည်။ ဤဘုံးသို့ကြားမင်းရာထူးနှင့်တူသော သန္တုသိတနတ်မင်းရှိသည်။

နိမ္မာနရတီ ပင်ကိုယ်ရှိပြီးသော စည်းစိမ်ထက် အလွန်အကဲ ခံစားလိုသောအခါ စိတ်တိုင်းကျ ဖန်ဆင်း၍ မွေ့လျှော့နိုင်ကြသောကြောင့် ဤနတ်တို့ကို နိမ္မာနရတီနတ်ဟု ခေါ်သည်။

ပရနိမ္မာတေသာဝတ္ထီ အမြေအာရုံထက် အပိုအလွန်ကို ခံစားလိုသောအခါ နိမ္မာနရတီနတ်ကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင် မဖန်ဆင်းဘဲ အစေအပါးနတ်များက အလိုက်သိစွာ ဖန်ဆင်းပေးအပ်သော ကာမဂ္ဂ၏အာရုံတို့ ခံစားတတ်သောကြောင့် ပရနိမ္မာတဝေသဝတ္ထီဟုခေါ်သည်။

(ပရမတ္တသံခိုပ်နှီးကာ ဒုတဲ့ ကောက်နှုတ်ချက် ၃၇-၃၈)
(သုပြိုဟနာသဘုံးကာ-၂၉၆-၂၉၇)

နတ်စည်းစိမ် မြက်ပေါ်က ဆီးနှင့်ပေါက်နှင့် သမုပြာရေများ ကွားခြာသလောက် လူစည်းစိမ်နှင့် နတ်စည်းစိမ်များ ကွာခြား၏။ တာဝတို့သာနတ်တို့၏ သုဒသနမည်သော နေပြည်တော်သည် မြင်းမို့ရှုတောင်ထိပ်ဝယ် ယူနောတသောင်း ကျယ်ဝန်းသော အရပ်၌ တည်ရှိ၏။ ထိုနေပြည်တော်၏ အရှေ့ဘက်၌ နှစ်ဝန်ဥယျာဉ်ဟု ခေါ်အပ်သော နှစ်နှုန်းယျာဉ်တော်သည်ကား စုတေခါနီး၍ အလွန်ပူဇွဲးနေသော နတ်များကိုပင် စုတေရမည့်အရေးကို မတွေးမိအောင် ပျော်မွေ့ဘွယ်ကို ဆောင်သတဲ့။ မခြောက်မသွေ့ ပြကတေ့ စိစိမ်း၍ မြရည်လိမ်းထားသလို ပန်းပင်ပျိုတို့၏ အကြားအကြားဝယ် မောင်မယ်စုံနတ်များတို့ လှည့်လည်သွားလာနေသည့်အတွက်ကြောင့် ဥယျာဉ်တော်မှာ တမျိုးကြက်သရေ တက်လေတော့၏။ ထိုဥယျာဉ်တော်နှင့် မြို့တော်၏အလယ်မှာ မဟာနန္ဒာ ရှုမြန်မည်သော ကန်တော်ကြီး နှစ်သွယ်ကလည်း နို့ရှုတင့်တယ်သည့်အပြင် ကြည်လင်သောရေများကို ရူစားဘုံရာ ကမ်းအစွဲ့ ဆန်းလှသော ရတနာထိုင်ခုံများ ကြောင့် တမျိုးသားနားလျက် ရှိပြန်၏။ မြို့တော်၏ တောင်မျက်နှာ အနောက်မျက်နှာ မြောက်မျက်နှာတို့ လည်း ထိုကဲ့သို့ ကံတော်ကြီးနှင့် ဥယျာဉ်တော်များ တည်ရှိကြပေသည်။

နတ်သား မိမိတို့ ရှေးကံကြောင့် ကိုယ်ပိုင်ရရှိပြီးသော မိမာန်များကလည်း ဆန်းပြားလှပေသည်။ အား
နတ်သွီး လုံးသော နတ်ယောကျားတို့မှာ အသက် ၂၀ အရွယ်၌သာတည်၍ နတ်မိန်းမတို့ကား ၁၆ နှစ် အရွယ်မှာပင်, သွားကျိုး ဆံဖြူ။ နားအူ မျက်မွဲ အရေတွန့်ခြင်းမရှိ, ပကတိအလှ မပျက်ဘဲ တသက်လုံးတည်၏။ နတ်သွောအဆီအနှစ်ကိုသာ စားသောက်ကြရသဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ အလေးအပေါ်မှစ၍ မကောင်းသော အနိုင်းရုံးဟူသမျှတို့ လုံးဝမရှိတော့ရကား နတ်သွီးတို့မှာ ဓမ္မတာသွေး အညွစ်အကြေးတို့မှ ကင်းစင်းကြ၏။ ကာမချမ်းသာခံစားမှုကား နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်လုံး၌ပင် လူများနှင့် မထူးခြားသော်လည်း အညွစ်အကြေး မဖြစ်ပေါ်ကြဘဲ သွေးသားလှပ်ရှားရုံမှုဖြင့် ပြီးစီးကြလေသည်။ နတ်မိန်း မတို့၌ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှုနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စစ်လည်း တခုမျှ မရှိချေ၊ သားသမီးဖြစ်ထိုက်သော နတ်သား နတ်သမီးမှာ ရင်ခွင်ပေါ်၍သော်လည်းကောင်း အိပ်ယာပေါ်၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသို့ သားသမီးအရာ၌ တည်သော နတ်သားနတ်သမီးအပြင် အစေခံနတ်သားနတ်သမီးများလည်း ရှိသေးရကား “အချို့နတ်များ၌ မိမာန်ကိုယ်ပိုင်မရှိကြ”ဟု သိသာသည်။ လူပြည်၌ကဲ့သို့ နတ်သွီးပျို့ နတ်သားပျိုတို့၏ သွားလာလှည့်ပတ်ကြမည့် အရေးမှာလည်း တွေးတောစုံစားဘွယ်ရာပင်တည်း။

သွီးပျို့သားပျို့ နတ်ကတ်သမားဖြစ်သော ပွဲသိခနတ်သားသည် တိမ္မရနတ်မင်း၏ သမီးပျို့ဖြစ်သော သူရုံးယောက်သားနတ်သမီးအပေါ်မှာ အတော်စွဲလမ်း၏။ သူရုံးယောက်သားမှာတလိုနတ်သား၏ သားဖြစ်သော သိခန္ဓာနတ်သားကို မှန်းထားလျက်ရှိ၏။ သိကြားမင်းက ပွဲသိခနတ်သားအား ကျေးဇူးများသည့် အတွက် သူရုံးယောက်သား နတ်သမီးနှင့် ထိန်းမြားလက်ထပ်ပေးလေသည်။ တချို့နတ်သမီးတွေ မိမာန်အဆင်သင့် ရရှိကြသော်လည်း မိမာန်နှင့်တကွ မိမိတို့ကိုပိုင်ဆိုင်မည့် နတ်သားမရှိသဖြင့် ပျင်းရိုပြီးငွေ့။ အလိုမပြောသည် လည်းရှိကြသေး၏။ ကုသိုလ်ကံခြင်း ကွာခြားသလောက် မိမာန်နှင့်ရုပ်အဆင်းလည်း ကွာခြား၏။ နှစ်နှုန်းယျာဉ်

စသော ဥယျာဉ်ရေကန်သို့ မိမိတို့ အခြေအရံများနှင့်အတူ တဖျော်တပါး ထွက်သွားလှည့်လည်ကြသည်မှာ လည်း မြင်ရသူတို့၏ ကြည်နှုံးစရာပေတည်း။

(သရီးဟာသာဇ္ဈိကာ-၂၉၈-၂၉၉)

ကာမဘုံ ရူပ, အရှပ ဘုံမြတ်များသို့ သွားရန် အဓိစိတ္ထသမထဲသွာန်တို့နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ကာမဘုံခြားသာ ပျော်ပါးလေ့ရှိသော တရားသည် ကာမရာဂ မည်၏။ ပညာမျက်စိ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က ယုတ်မာပုတ်သိုး ဆိုးသွစ်လှ၏ဟု သမုတ်အပ်သော ဝတ္ထုနှင့် တွေ့ရလေလေ အားကြီးတိုး၍ နှစ်သက်လေလေသာ ဖြစ်၏။ ကာမရာဂ၏ နှစ်သက်အပ်သော အယုတ်တမာ ဝတ္ထုမျိုးတို့သည်လည်း ကာမဘုံထဲ၌သာ ရှိကုန်၏။ ရူပဘုံစသည်တို့၌ မရှိကုန်။ ထို့ကြောင့် ကာမဘုံသည် ကာမတဏှာ၏ ဂေါ်ရရှိမှု ဖြစ်၏။ အစားအသုံးကြူးလှစွာသော ကာမတဏှာသည် အမျိုးမျိုးသော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုတို့ဖြင့် လည်း စား၍မဝ၊ သောက်၍မဝ၊ တ,လျှု ပိန်ကြံ့လျက်သာ ရှိရလေသည်။

ကာမတဏှာသည် မီးနှင့်တူ၏။ ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုများသည် ထင်းဆီးစသော မီးစာနှင့်တူ၏။ မီးသည် လောင်အပ်သောမီးစာတို့ဖြင့် ဘယ်ခါကာလမှ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း မရှိလေသကဲ့သို့ ကာမတဏှာသည်လည်း ကာမဂုဏ်လောင်စာတို့ဖြင့် တင်းတိမ်သည်ဟူ၍ မရှိ။ ပြီတ္ထာတို့ခံတွင်းကို သမုဒ္ဒရာလေးစင်းနှင့်မျှသော ရေကို ကုန်အောင်လောင်းသော်လည်း ဝသည်ဟူ၍မရှိ၊ ငတ်မြိုင်တ်သကဲ့သို့ ကာမတဏှာတည်းဟူသော ပြီတ္ထာမကြီးသည်လည်း ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော ရေတို့ဖြင့် ကမ္မာအနှစ် သံသရာအနှစ် သောက်ပါသော်လည်း မဝနိုင်ချာ၊ အမြှုမပြတ် ငတ်လျက်သာ နေသည်။ ထို့ကြောင့် နေမြို့ကေတ်၌ ကာမဘုံကို ပြီတ္ထာဘုံဟု ဆိုသည်။

ကာမဘုံသားတို့သည် အဖော်အပေါင်း မဖက် သက်သက် တယောက်အထိုးထိုး နေသဖြင့် ချမ်းသာခွင့် မရနိုင်ကုကုန်။ ရူပါရုံစသော အဖော်အဖက်ကို ရမှုသာ ချမ်းသာသူခကို ရနိုင်ကုကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ကာမဘုံသားတို့သည် အဖော်အပေါင်း ဦးခေါင်းထောင်ကာ အမြှုမပြတ် မြှော်လင့်လျက်သာ နေကြရကုန်သည်။

(ပရမတ္ထသံခိပ်နှီးကာ ဒုတွဲ ကောက်နှုံးချချက် ၃၉-၄၀)

အနာဂတ် နတ်ပြည်ကာမဂုဏ်စခန်း၌ ပျော်မွော်ယ် ကောင်းလှသည့်ပြင် ထိုကောင်းသလောက်လည်း ပျော်မွေ့လေ့ရှိသောကြောင့် ကာမဂုဏ်ကို စက်ဆုပ်သော အနာဂတ်နှင့် ရဟန်အဖြစ်သို့ ရောက်သောအခါ နတ်ပြည်မှာ ကြာရည်စွာမနေနိုင်ကြတော့ဘဲ အနာဂတ်တို့ ပြဟ္မာ့ပြည်သို့ စတေသန့်ပြောင်း၍ ရဟန်အပေါင်းတို့မှာ ပရီနို့ဗာန်းကြလေတော့သည်။ သို့ဖြစ်၍ နတ်ပြည်ကျမှ အန္တရာယ် ကင်း ရန်ဘေးရှင်းလျက် တရားအားထုတ်၍ ယောကိုလုပ်မည်ဟု မဖြော်လေနှင့်၊ လူပြည်က အသေအလဲ

အားခဲ့သွားသူများနှင့် ဘုရားလက်ထက်တော်တုန်းက ဘုရားတရားတော်ကို နားရသူများလောက်သာ နှစ်ပြည် တရားအသား တက်ဘွယ်ရှိပါသည်။ မလိုလဲလိုလဲ တရားစွဲသူတို့မှာ နန္ဒနာယျာဉ်အပေါက်ဝတ္ထ် တရားကလေးများ ပျောက်ကြရစ်လတဲ့။

နှစ်ပြည်းနှစ် နှစ်ပြည်းနှစ် ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်ဘို့ မဆိုထားနှင့်, ဥပုသ်မကျိုးအောင် စောင့်ဘို့ရာပင် အပုံကြီး ခဲယဉ်း၏။ နှစ်သိုးတွေ ပွတ်သီးပွတ်သပ် ပြုချက်ကြောင့် သီလပျက်သည်သာများ၏။ စမွှယ်နာဂါးမင်းတို့ နာဂါးပြည်မှာ မကြာမကြာ ဥပုသ်ကျိုးပုံ, ဝိရုရဇာတ်တော်လာ သီကြား မင်းတို့ လျှပြည်ဆင်း၍ ဥပုသ်စောင့်ပုံတို့ဖြင့် သီနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘုရားအလောင်းတော် တို့သည် ပါရမီဖြည့်ခွင့် မရသော နှစ်ပြည်မှာ သက်တမ်းစွေအောင် မနေကြဘဲ (အမိမ့်တို့ကာလုံကိရိယာ) ၏။ စုတေခြင်းတမျိုးဖြင့် မိမိကိုယ်ကို စုတေအောင်ပြကာ လျှပြည်းနှစ်သာ ပါရမီ ဖြည့်တော်မှုကြသည်။

မြှောင်လင့် နှစ်ပြည်းနှစ် သူတော်ကောင်းစိတ်ဓာတ် စွဲမြေသူတို့ မြှောင်လင့်ဘွယ်အချက် အနည်းငယ်ရှိ၏။ ဘွယ် ထိုအချက်ကား ရူးကြာမကိုစေတီတော်နှင့် သူမမွှာ ဓမ္မာရုံကြီးပင်တည်း။ ရူးကြာမကိုစေတီတော်မှာ တယူနောမြင့်သော မြေသားစေတီတော်ကြီး ဖြစ်သည့်ပြင် ထိုမြေသားစေတီတော်၏ အတွင်း၌ ဘုရားလောင်းဘဝက ဆံတော်ဓာတ်နှင့် လကျာစွယ်တော်များ ကိန်းဝပ်တော်မူလျက်ရှိ၏။ သဒ္ဓါတရား ထက်သန်သော နှစ်သမီးနှစ်သား မောင်မယ်စုံများမှာ အသက်တမ်းလည်းရှည်, စိတ်ဓာတ်ကလည်း ကြည် လင်သောကြောင့် (ဥယျာဉ်ထဲ၌ ပျော်ပွဲကျင်းပမည့်အစား) စေတီတော်ကို ပန်းဆီမီးစသော ပူးကြော်ဘွယ်များဖြင့် ပူးကြော်လျက် ဆုတုးဆုမြတ်ကို ပန်းဆီးလည်း တိုးပွဲးအောင် ကြီးစားကြမည်မှာလည်း ယုံမှားစရာ မရှိပါပေ။

သူမမွှာ သူမမွှာ ဓမ္မာရုံကြီး၏ ကြက်သရေမှာ ရေသား၍ ကုန်ဘွယ်မရှိ။ ဓမ္မာရုံ အဆောက်အအုံ ဓမ္မာရုံကြီး အာလုံး၌ ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ကို သူ့နေရာနှင့်သူ သုံးစွဲထား၏။ ဓမ္မာရုံအနီး၌ရှိသော ပင်လယ် ကသစ်ပင်မှ ပန်းများလည်း ဓမ္မာရုံအတွင်းသုံး လေညှင်းပို့သဖြင့် နှစ်မြို့စွဲယ် တင့်တယ်စွာ ပုံးနဲ့လျက်ရှိ၏။ အလယ်ပဟိုရ် တရားပလ္လာင်း၌ ထိုးဖြူကြီးကို စိုက်ထူထား၏။ တရားပလ္လာင်း၏ ဘေးမှစ၍ သီကြားမင်းနှင့် ပဇေပတီနှစ်မင်း ဝရာဏာနတ်မင်း ဤသာနနတ်မင်းစသော (မယလုလင်ဘဝတုန်းက ကောင်းမှုပြုဘက်) ၃၃ ပါးသောနတ်မင်းကြီးများနေရာကို စီစဉ်ထား၏။ ထို့နောက် တန်ခိုးကြီးမားသော နှစ်မင်းကြီးများနှင့် မထင်ရှားသော နှစ်များအတွက်လည်း သာမန်နေရာတွေ ရှိပေ၏။ (ဤသူမမွှာ နှစ်သဘင်သည် အထက်နှစ်ပြည် ငံ ထပ်မံ့လည်း ရှိ၏)

ဓမ္မာရုံး ဗြဟ္မာပြည်မှ ဆင်းလာသော သနက်မာရပြဟ္မာမင်း တရားဟောလျော့ရှိ၏။ တခါတရုံ သီကြားမင်းကိုယ်တိုင်ဟော၏။ တခါတရုံ တရားဟောကောင်းသော နှစ်သားတညီးဦး ဟောတတ်၏။

(သီရိဟာသာဋီကာ ၂၉၉-၂၀၀)

ပထမစျော် မဟာဗြိုဟ္မာမင်းကြီး၏ အလုပ်အကျေး လက်အောက်ထံသား ဗြိုဟ္မာတို့ကို “ဗြိုဟ္မာပါရိသဇ္ဇာ” ဟု ခေါ်သည်။ (ပါရိသဇ္ဇာ-ပရိသတ်အရာ၌ဖြစ်ခြင်း)။ မဟာဗြိုဟ္မာမင်းကြီး၏ မူးမှတ်သဖွယ် ဖြစ်သော ဗြိုဟ္မာတို့ကို “ဗြိုဟ္မာရောဟိတာ” ဟု ခေါ်သည်။ (ပုရောဟိတာ-ရေးကျွဲ့ မြတ်သော နေရာ၌တည်သူ) ဗြိုဟ္မာမင်းကြီးကို “မဟာဗြိုဟ္မာ” ဟု ခေါ်သည်။ မဟာဗြိုဟ္မာသည် သဟသုဗြိုဟ္မာ၊ ဒိုသဟသုဗြိုဟ္မာ၊ တိသဟသုဗြိုဟ္မာ ဟုရှိ၏။ စကြာဝင္း တထောင်အတွင်း အစိုးရသော ဗြိုဟ္မာကို “သဟသုဗြိုဟ္မာ” ဟု ခေါ်သည်။ စကြာဝင္း နှစ်ထောင်အတွင်း အစိုးရသော ဗြိုဟ္မာကို “ဒိုသဟသုဗြိုဟ္မာ” ဟု ခေါ်သည်။ စကြာဝင္း သုံးထောင်အတွင်း အစိုးရသော ဗြိုဟ္မာကို “တိသဟသုဗြိုဟ္မာ” ဟု ခေါ်သည်။

ပထမစျော်ဗြိုဟ္မာတို့၏ နေရာဘုံကို “ပထမစျော်ဘုံ” ဟု ခေါ်သည်။ ပထမစျော် ၃ ဘုံသည် တပြင်တည်း၌ အညီအညွတ် တည်ကုန်၏။ အဆင့်ဆင့်တည်သည် မဟုတ်ကုန်။ အသက်အရှည်အတိုက် ဘုံးမှန်တို့၏ ခန်းနားပုံမှာ ပါရိသဇ္ဇာထက် ပုရောဟိတာ၊ က သာလွန်၍ မဟာဗြိုဟ္မာ၊ က ပုရောဟိတာထက် သာလွန်လေသည်။ မဟာဗြိုဟ္မာမင်းကြီးမှာ တယောက်တည်း ရှိပုံရသည်။ ဗြိုဟ္မာအလသုတ္တု၌ “ကမ္မာတည်သော အခါ မဟာဗြိုဟ္မာတယောက် ရေးဦးစွာဖြစ်၍ ထိုမဟာဗြိုဟ္မာ၏ တောင့်တချက်ဖြင့် အောက်ထံသား ဗြိုဟ္မာများ ရောက်လာကြသည်” ဟု ဆို၏။

ထိုတွင် လူ အိမ်စောင့်နှင် နှတ်မင်းကြီး ဤသုံးမျိုးသည် တပြင်တည်း လူပြည့်၌ တည်ရှိကြသော လည်း လူတို့က နှတ်တို့ကို မမြင်နိုင်။ အိမ်စောင့်နှင်တို့က နှတ်မင်းတို့ကို မမြင်နိုင်ဘဲ နှတ်မင်းကြီးတို့ကသာ လူအိမ်စောင့်နှတ်တို့ကို မြင်နိုင်၍ အိမ်စောင့်နှတ်တို့ကလည်း လူကိုသာ မြင်နိုင်သကဲ့သို့ ထိုအတူ အောက်တန်းဗြိုဟ္မာတို့ကို အထက်တန်းဗြိုဟ္မာတို့ကို မမြင်နိုင်။ မြင်နိုင်လောက်အောင် တမဂ်လာရပ်အကြမ်း ကို ဖန်ဆင်း၍ ပြမှသာ မြင်နိုင်သည်။ သုမဓဓာဗျာဒီတံ့သော ဗျာဒီတံ့ပွဲကြီး၊ တာဝတီးသာမှ သက်သုနိုင် ပြည်သို့ မြတ်စွာဘုရား ဆင်းကြွတော်မှုသော ဒေဝါရောဟနပွဲကြီး စသည်တို့၌ လူနှတ်ဗြိုဟ္မာတို့ အချင်းချင်း မြင်ကုန်သည်မှာ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ရဟန်ဘုံး၏ တန်ခိုးကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဒုတိယစျော် အထက်ဗြိုဟ္မာတို့ကဲ့သို့ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ မကြီးကျယ်၍ သေးငယ်သော ကိုယ်ရောင် ရှိသော ဗြိုဟ္မာကို “ပရိတ္တာဘာ” ဟု ခေါ်သည်။ (ပရိတ္တာ-သေးငယ်၊ အာဘာ-အရောင်)။ အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိအောင် ကိုယ်ရောင်ထွန်းပသော ဗြိုဟ္မာကို “အပွဲမာဏာဘာဗြိုဟ္မာ” ဟု ခေါ်သည်။ (အပွဲမာဏာ-အတိုင်းမရှိ+အာဘာ-အရောင်)။ ခွန်းခွန်းစက်စက် အရောင်ထွက်နေသော ဗြိုဟ္မာကို “အာဘာသုရာ” ဟု ခေါ်သည်။ (အာဘာ-အရောင်+သရ-ထွက်)။

ဗြိုဟ္မာတို့သည် မိမိတို့၏ ရာနံစာပျော်မွေ့ကြ၏။ ထိုပိတ်ပြည့်လျမ်းသော ရာနံအစွမ်း ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တရောပ်အပေါင်းဖြင့်လည်း တကိုယ်လုံး၌ ထံမွမ်းလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ကြည် သလောက် ခန္ဓာကိုယ်မှုလည်း အရောင်တောက်လျက် တလျှပ်လျှပ် ထွက်နေလေသည်။

ဒုတိယစာန် ၃ ဘုံလည်း ကောင်းကင်တပြင်တည်းမှာပင် တည်၏။ ထိုပြဟ္မာတို့တွင် အဘဘသာရ ပြဟ္မာသည် ဒုတိယစာန်ဘုံး (မဟာပြဟ္မာ) ပြဟ္မာမင်းတည်း။ အပွဲမာဏပြဟ္မာတို့သည် ပြဟ္မာပုရောဟိတ်တို့ တည်း။ ပရိတ္တဘာပြဟ္မာတို့သည် ပါရိသဇ္ဇာပြဟ္မာတို့တည်း။ သို့သော ပငွေမစာန်ပြဟ္မာများနှင့် နာမည်ချင်း မရောစေလိုသောကြောင့် ဂုဏ်ထူးအလိုက် ပရိတ္တဘာဘာ စသော နာမည်ထူးကို ပြထားသည်။

တတိယစာန် မလှပ်မယ်က တခဲနက် တောက်ပသည့် အရောင်ကို “သုဘာ”ဟု ခေါ်သည်။ အထက်ပြဟ္မာ ၃ ဘုံ များကိုထောက်လျှင် နည်းသော သုဘာရှိသော ပြဟ္မာကို “ပရိတ္တသုဘာ”ဟု ခေါ်သည်။ (ပရိတ္တ-နည်းသော+သုဘာ-တင့်တယ်သောကိုယ်ရောင်)။ အတိုင်းမသိ တင့်တယ်သော ကိုယ်ရောင်ရှိသောပြဟ္မာကို “အပွဲမာဏသုဘာ”ဟု ခေါ်သည်။ တင့်တယ်သော ကိုယ်ရောင်ဖြင့် ရောဖြမ်းသော ပြဟ္မာကို “သုဘာကု”ဟု ခေါ်သည်။ (သုဘာ-တင့်တယ်သောကိုယ်ရောင်၊ အကိုက္ခာ-ရောဖြမ်း)။

စတုတွေ့စာန် ပြန့်ပြောကြီးမှားသော အကျိုးရှိသောကြောင့် ပေါ်ပွဲလိုပြော+ရ ဘုံ ဖလ-အကျိုး၊ ပေါ်လ မှ ပေါ်ပြောင်း)။ သညာနှင့်တကွ စိတ်၊ စေတသိက် မရှိသော ပြဟ္မာကို “အသညသတ္တ”ဟု ခေါ်သည်။ (အ-မသညာ-စိတ်စေတသိက်+သတ္တ-သတ္တဝါ)။ အသညသတ်နှင့် ပေါ်ပွဲလိုဘုံသည် တပြင်တည်း၌ တည်၏။ ထိုသို့တည်ရာ၌ ပေါ်ပွဲလိုပြဟ္မာများက နေရာတသန့်၊ အသညသတ် ပြဟ္မာများက နေရာတသန့်ဟု မဆိုနိုင်။ လူပြည်မှာ အိမ်တွေ ရောနောသလိုမျိုး ရောနောနေ့မည်သာ။

ကိုလေသာတို့မှ များစွာ စင်ကြယ်ပြီးသော အနာဂတ်၊ ရဟန္တဘုံးမှာန်ကို “သုဒ္ဓိဝါသ” ဟု ခေါ်သည်။ သုဒ္ဓိဝါသဘုံး ၅ ဘုံသည် အထက်အောက် အဆင့်ဆင့်တည်သည်။ (သုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်+အဝါသ-နေရာ)။ မိမိနေရာဘုံးနာန်ကို ခေတ္တခဏ မစွန်ကြဘဲ ကမ္မာပေါင်း အတော်ကြာအောင် တည်နေသဖြင့် “အဝိဟာ” ဟု ခေါ်သည်။ (အ-မ+ဝိဟ-စွန်း)။ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ မပူပန်ရဘဲ အလွန်အေးမြေသော ပြဟ္မာများကို “အတပ္ပါ”ဟု ခေါ်သည်။ (အ-မ+တပ္ပါ-ပူပန်)။ အလွန်လှပတင့်တယ်ကြသဖြင့် ချမ်းသာစွာ ရှုစားအပ်သော (ကြည့်ချင်စရာအလွန်ကောင်းသော) ပြဟ္မာများကို “သုဒ္ဓသာ”ဟု ခေါ်သည်။ (သု-ချမ်းသာ+ဒ္ဓသာ-ကြည့်အပ်)။ သုတပါးကို ပကတိစက္ခာ ပညာစက္ခာဖြင့် ကောင်းမွန်စာ ရှုစားတတ်သော ပြဟ္မာကို “သုဒ္ဓသီ”ဟု ခေါ်သည်။ (သု-ကောင်းစွာ+ဒ္ဓသီ-ကြည့်တတ်) စည်းစိမ်ချမ်းသာ လွန်စွာကြီးသဖြင့် မည်သည့်ဘက်မဆို သေးငယ်သော သဘောမရှိကြ၊ အထက်တန်းကျသော ပြဟ္မာများကို “အကနိုင်”ဟု ခေါ်သည်။ (အ-မ+ကနိုင်-သေးငယ်)။

သဒ္ဓိန္တထက်သူသည် အဝိဟာဘုံး၌ ဖြစ်သည်။ ဝိရိယိန္တထက်သူသည် အတူပါဘုံး၌, သတိန္တထက်သူသည် သုဒသီဘုံး၌, သမာဓိန္တထက်သူသည် သုဒသီဘုံး၌, ပညိန္တထက်သူသည် အကနိုဒ္ဓဘုံး၌ ဖြစ်သည်။

(ပရမတ္တသံဝိပိဋက္ခကာ ဒုတိ ကောက်နှုတ်ချက် ၄၁-၄၇)
(အခြေဖြေပြုဟန်-၃၀၆၁၁၉၆၂၁၁၂၁၂၁၂၀၁-၃၀၆၁)

**ပြဟ္မာ
စည်းစိမ်** ဤရုပ်ပြဟ္မာတို့၏ ဥယျာဉ်ဗိမာန် ပဒေသာပင်စသော အသုံးအဆောင်များသည် နတ်ပြည်ထက် ပင် ခန်းနားကြီးကျယ်၏။ ပြဟ္မာတို့လည်း မိမိတို့သုယျာဉ် စသည်ကို နစ်သက်ကြသေး၏။ ပြဟ္မာပြည်သို့ မရောက်ခင် စျောန်တရားကို အားထုတ်စဉ်တုန်းကပင် လောကီကာမဂ္ဂက် စက်ဆုပ်ရုံမှန်းခဲ့ကြသဖြင့် ကာမဘုံသား နတ်အများကဲ့သို့ ကာမချမ်းသာကို မခံစားကြတော့ပေ။ ခံစားဘုံရာ မိန်းမယောကျား အကိုများလည်း မပါမရှိချေ။ သို့သော် ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ယောကျားပုံဖြစ်သည်။ အားလုံးပြဟ္မာ တို့၏ နေပုံမှာ တကယ့်ယောဂါပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ နေပုံကဲ့သို့ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်လှပေသည်။ တချို့က မေတ္တာ ကရာဏာ မှုဒီတာ ဥပေကွာဟူသော ပြဟ္မာပို့ဟာရတရားများကို ပွားများနေကြ၏။ တချို့ကား စျောန်သမာပတ် ကို ဝင်စား၍, အရိယာပြဟ္မာတို့ကမူ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ချမ်းသာအေးမြစာ နေထိုင်ကြသည်။

**အရူပ
ပြဟ္မာဘုံ** ထိုရုပ်ပြဟ္မာပြည်၏ အထက်၌ အရူပပြဟ္မာဘုံများ င ဆင့်ရှိသော်လည်း တကယ့်ဘုံးဗိမာန် ရှိတော့သည်မဟုတ်, အာကာသာန္တာယတနိပါက် စိတ်စေတသိက်ဖြင့် ပဋိသန္တာတည်နေလျက် အဆက်ဆက်ဖြစ်ပွားနေသော နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၏ ဖြစ်တည်ရာ ကောင်းကင်ပြင်ကို အာကာသာန္တာယတန်ဘုံးဟု ခေါ်သည်။ ထို့အတူ ဝိညာန္တာယတန်ပို့ပါက် စိတ်စေတသိက်ဖြင့် ပဋိသန္တာတည်နေလျက် အာကာသာန္တာယတန်ဘုံးဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အာက်ဆက်ဖြစ်ပွားနေသော နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၏ ဖြစ်တည်ရာ ကောင်းကင်ပြင်ကို ဝိညာန္တာယတန်ဘုံးဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အာကိုဋ္ဌညာယတန်ဘုံး နေဝါယဉ် နာသညာယတန်ဘုံးတို့ကိုလည်း သိပါ။

(သြို့ဟန်သာန္တာ-၃၀၆၁)

၃၁ ဘုရား သတ္တဝါတို့၏ သက်တမ်း

ကာမုရှိလိုက်တို့ သက်တမ်း

အပါယ်ဘုံသား၊ လူ၊ ဝိနိပါတီကအသုရာ၊ ဘုမ္မိုဝ်းနတ်၊ ရုက္ခိုဝ်းနတ်တို့၏ သက်တမ်းသည် အမြဲရှိ။ တရာ့၊ တရက် တန်နက် တခက္ကမျှ အသက်ရှည်၏။ အချို့ နှစ်ပေါင်း အသချို့တိုင်အောင် ကြာ၏။ စာတုမဟာရာ၏ ဘုက္ခိုးသား နတ်များ၏ အသက်ပမာဏကား ထိုစာတုမဟာရာ၏ နတ်တို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ငါးရာကြာ၏။ စာတုမဟာရာ၏နတ်တို့၏ တရက်သည် လူတို့၏ အနှစ် ၅၀ အချိန်ကာလနှင့် ညီမျှ၏။ သို့ဖြစ်၍ လူအရေအတွက်အားဖြင့်ကား နှစ်ပေါင်း ကိုးသန်း ကြာ၏။

တာဝတီးသာနတ်သက်ကား စာတုမဟာရာ၏နတ်သက်ထက် လေးဆတက်မျှ ရှည်၏။ ထိုကြာင့် တာဝတီးသာနတ်သက်ကို စာတုမဟာရာ၏တို့ တွက်ကိန်းဖြင့်တွက်လျှင် (၅၀၀-ကို ၄-ဖြင့်မြောက်) နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင် ကြာ၏။ သို့သော် ပင်ကိုယ်က တာဝတီးသာနတ်တို့ နေတာညည့်တာသည် စာတုမဟာရာ၏နတ်တို့၏ နေတာညည့်တာထက် နှစ်ဆလောက်ရှည်၏။ ဥပမာ စာတုမဟာရာ၏၌ တနေ့တညည့်သည် ၂၄-နာရီခန့်ကြာလျှင် တာဝတီးသာ၌ တနေ့တညည့်သည် ၄၈-နာရီခန့် ကြာလိမ့်မည်။ ထိုကြာင့် တာဝတီးသာနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် တွက်ရလျှင် နှစ်ပေါင်းတထောင်သာ ကြာသည်။ လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် ယခင် ၉-သန်းကို ၄-ဖြင့် မြောက်၊ ၃-ကုဋ္ဌ ၆-သန်း ကြာသည်။

ယာမာနတ်သက်ကား တာဝတီးသာနတ်သက်ထက် လေးဆတက်မျှ ရှည်၏။ ၁၀၀၀, ၄-ဆတက်, ၄၀၀၀ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယာမာနတ်တို့၏ နေတာညည့်တာသည် တာဝတီးသာနတ်တို့၏ နေတာညည့်တာထက် ပင်ကိုယ်က နှစ်ဆလောက်ရှည်သောကြာင့် ယာမာနတ်သက်ကို ယာမာတို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း(၂၀၀၀)နှစ်ထောင်သာ ကြာသည်။ လူတို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့်ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၁၄-ကုဋ္ဌ ၄-သန်း ကြာ၏။

တုသိတာနတ်သက်ကား ယာမာနတ်သက်ထက် ၄-ဆတက်မျှ ရှည်၏။ ထိုကြာင့် တုသိတာ နတ်သက်သည် တုသိတာနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း(၄၀၀၀)လေးထောင်၊ လူတို့ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၅၇-ကုဋ္ဌ ၆-သန်း ကြာသည်။

နိမ္မာနရတိ နတ်သက်သည် တုသိတာနတ်သက်ထက် လေးဆတက်ရှည်ရကား နိမ္မာနရတိနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း (၈၀၀၀) ရှစ်ထောင်၊ လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၃၀-ကုဋ္ဌ ၄-သန်းကြာသည်။

ပရနိမ့်တဝသဝတ္ထိနတ်သက်သည် နိမ္မာနရတိနတ်သက်ထက် လေးဆတက်ရှည်ရကား ပရနိမ့်တဝသဝတ္ထိနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း (၁၆၀၀) တသောင်းခြောက်ထောင်၊ လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၉၂-ကုဋ္ဌ ၆-သန်းကြာသည်။

နတ်ဘုံ	နတ်တွက်ကိန်းအသက်	လူတွက်ကိန်းအသက်
စာတုမဟာရာ၏	၅၀၀	၉၀၀၀,၀၀၀
တာဝတိသာ	၁၀၀၀	၃၆,၀၀၀,၀၀၀
ယာမာ	၂၀၀၀	၁၄၄,၀၀၀,၀၀၀
တုသိတာ	၅၀၀၀	၅၇၆,၀၀၀,၀၀၀
နိမ္မာနရတိ	၈၀၀၀	၂၃၀၄,၀၀၀,၀၀၀
ပရနိမ့်တဝသဝတ္ထိ	၁၆၀၀၀	၉၂၂၆,၀၀၀,၀၀၀

(အခြေပြုသွေးပြော-၂၂-၂၂)

စာတုမဟာရာ၏နတ် ၁-ရက် = လူအနှစ် ၅၀

တာဝတိသာ ၁-ရက် = စာတုမဟာရာ၏ ၂-ရက်

၅၀၀ စာတုမဟာရာ၏နတ်သက်
 \times ၃၆၀ တနှစ်၏ ရက်ပေါင်း
 $\underline{၁၈၀၀၀၀}$ (စာတုမဟာရာ၏နတ်ရက်)
 \times ၅၀ လူအနှစ်
 $\underline{၉၀၀၀၀၀၀}$ လူတွက်ကိန်း စာတုမဟာရာ၏နတ်သက်

၁၀၀၀ တာဝတိသာ နတ်သက်
 \times ၃၆၀ တနှစ်၏ ရက်ပေါင်း
 $\underline{၁၆၀၀၀၀}$ (တာဝတိသာနတ်ရက်)
 \times ၂ စာတုမဟာရာ၏ နတ်တွက်ကိန်း
 $\underline{၂၂၀၀၀၀}$ စာတုမဟာရာ၏တွက်ကိန်း တာဝတိသာနတ်သက်
 \times ၅၀ လူအနှစ်
 $\underline{၁၀၀၀၀၀၀၀}$ လူတွက်ကိန်း တာဝတိသာနတ်သက်

ကမ္မာတည်ပုံပျက်ပုံအကျဉ်း

♠ အာယု, အန္တရာ၊ အသချို့၊ မဟာ င့်မျိုးကပ်။

ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် “ကပ္ပ=ကပ်” မည်၏။ ကပ်သည် အာယုကပ်၊ အန္တရကပ်၊ အသချို့ယျကပ်၊ မဟာကပ်ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။ သတ္တဝါတို့၏ ကာလအလိုက် ဘုံအလိုက် သက်တမ်းကို အာယုကပ်ဟု ဆိုသည်။ (အာယု=အသက်)။ လူတို့၏ အသက် အသချို့တမ်းမှသည် ဆယ်နှစ်တမ်းတိုင်အောင် ဆုတ်၍ တဖန်တက်ပြန်သဖြင့် အသချို့တမ်းသို့ တပတ်ဆိုက်သည်ကို အန္တရကပ် တခုဟု ဆိုသည်။ (အန္တရ-အကြား,ကြား)။ ထိုအန္တရကပ်ပေါင်း ၆၄-ပြန်သည် အသချို့ယျကပ် ဖြစ်သည်။ (အသချို့ယျ=မရေ့မတွက်နိုင်)။

♠ သံ၊ ဝိဝဋ္ဌတွင်၊ ဌာယီယှဉ်၊ သချို့လေးလီမှတ်။

ထိုအသချို့ယျကပ်သည် သံဝဏ္ဏကပ်၊ သံဝဏ္ဏဌာယီကပ်၊ ဝိဝဏ္ဏကပ်၊ ဝိဝဏ္ဏဌာယီကပ် ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

♠ ပျက်၊ တည်၊ ဖြစ်၊ တည်၊ အစဉ်လည်၊ လေးမည် အနက်ဟပ်။

သံဝဏ္ဏကား ပျက်ဆဲတည်း။ သံဝဏ္ဏဌာယီကား ပျက်ပြီးအတိုင်း တည်နေခြင်းတည်း။ ဝိဝဏ္ဏကား ဖြစ်ပွားဆဲတည်း။ ဝိဝဏ္ဏဌာယီကား ဖြစ်ပွားပြီးသည့်အတိုင်း တည်နေခြင်းတည်း။ ဤသို့ အမည်လေးမျိုးကို အမိပါယ်လေးမျိုးနှင့် တွဲစပ် သိပါ။ ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် သံဝဏ္ဏ မည်၏။ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်တတ်သော ကြောင့် ဝိဝဏ္ဏ မည်၏။ တည်ရှိနေတတ်သောကြောင့် ဌာယီ မည်၏။

♠ သချို့လေးဖြာ၊ အပေါင်းမှာ၊ မဟာကမ္မာမှတ်။

ထိုမဟာကမ္မာကြီးတခု၏ အချိန်ကာလ ပမာဏကား အလျား အနဲ့ အစောက် တယူနောရှိသော မုန်ညျင်းစွေ့ပုန်းကြီးမှ အနှစ်တရာတွင် တစွေ့ယူ၍ ပစ်ခဲ့သော ထိုမုန်ညျင်းစွေ့ပုန်း ကုန်လေရာ၏။ တခုသော မဟာကမ္မာကြီးကား မကုန်လေရာ။ ဤမျှလောက် ကြာမြင့်ရည်လျား၏ ဟု ဟောတော်မူသည်။

တနည်း အလျား အနဲ့ အစောက် တယူနောရှိသော ကောက်တောင်ကြီးကို အနှစ်တရာမှ တခါ ဝါဂုမ်းနှင့်ပွတ်သဖြင့် ထိုကောက်တောင်ကြီးသည်သာ ကုန်လေရာ၏။ တခုသော မဟာကမ္မာကြီးမှကား မကုန်လေရာ ဟူ၍လည်း ဟောတော်မူသည်။

ଭ୍ରମହାନ୍ତାଙ୍କିଃତର୍କୀ ଚ-ଶିପ୍ରା । ପଠମତାଶିକ୍ଷାକାଃ ଚଂଙ୍ଗାର୍ବ ତର୍ଣ୍ଣଃ । ତାତିଯାଶିକ୍ଷାକାଃ ଚଂଙ୍ଗାର୍ବାଯିକର୍ବ ତର୍ଣ୍ଣଃ । ତାତିଯାଶିକ୍ଷାକାଃ ଶିଂହାର୍ବ ତର୍ଣ୍ଣଃ । ତାତିଯାଶିକ୍ଷାକାଃ ଶିଂହାର୍ବାଯିକର୍ବ ତର୍ଣ୍ଣଃ ।

♠ မီးခုနှစ်တန်း၊ ရေတတန်း၊ ရှစ်ပြန်ဆုံးလောတ်။

မိုးဖျက်သောအခါ အောက်မဟာပထိမှစ၍ ပထမစျောန် ၃-ဘုံ အကုန်ပါလေသည်။ ရေဖျက်သောအခါ ပထမစျောန် ၃-ဘုံ၊ ဒုတိယစျောန် ၃-ဘုံ အကုန်ပါလေသည်။ လေဖျက်သောအခါ ပထမစျောန် ၃-ဘုံ ဒုတိယစျောန် ၃-ဘုံ၊ တတိယစျောန် ၃-ဘုံ အကုန်ပါလေသည်။

ଭାବୀରେଟ୍ ଆଣ୍ଟାରେଟ୍ ରିଜ୍ୟୁଲେଟ୍

သမုဒ္ဒကြီးလေးစင်း ကျွန်းကြီးလေးကျွန်း မြင်းမို့ရှုတောင် တတောင်ဟု ဆိုအပ်သော လောကဓာတ်ကို တံတိုင်းပမာ ရစ်စိုင်းကာရုံလျက်ရှိသော တောင်ကို စကြောဝင်းတောင်ဟု ခေါ်သည်။ စကြောဝင်းတောင်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းရားအပ်သော သမုဒ္ဒကြီးလေးစင်း ကျွန်းကြီးလေးကျွန်း မြင်းမို့ရှုတောင် တတောင်

ပါဝင်သော လ, နေ နက္ခတ် တာရာတို့၏ လှည့်လည်သွားလာရာ လူနတ်ပြဟ္မာသတ္တဝါ အပေါင်းတို့၏
နေထိုင်ရာအရပ်အေသကို စကြာဝြောတရု, စကြာဝြောတို့က်တရု, လောကဓာတ်တရုဟု ခေါ်သည်။
(လယ်တိပရမတ္တသံခိုင်ကျမ်း ၁၂၄-၁၂၇)
(တိပိဋက ပါဌးမြန်မာအဘိဓာန် အတဲ့ ၇၊ စာမျက်နှာ ၃၀)

(ကမ္မာဖြစ်ပုံပျက်ပုံကို အကျယ်သိလိုက် သပြီဟာသာင့်ကာ ၃၁၉-၃၃၁, ပဏီတဝေဒနီယကျမ်း ၁၇၈-၂၀၂,
ပရမတ္တသံခိုင်င့်ကာ ဒုတဲ့ ၆၇-၇၇ တို့၏ ကြည့်ရှု လေ့လာပါ)

ပြဟ္မာတို့၏သက်တမ်း

- ၁။ ပြဟ္မာပါရိသူဇ္ဈာသက်တမ်းသည် အန္တရကပ် ၂၁-ကပ် ကြာသည်။
(ယခုတည်ဆဲကပ်သည် ဝိဝ့်ဇ္ဇာယိကပ် ဖြစ်သည်။ ဝိဝ့်ဇ္ဇာယိကပ်တွင် အန္တရကပ်
၆၄-ကပ် ဖြစ်သည်။ ပြဟ္မာပါရိသူဇ္ဈာသက်တမ်းသည် ဝိဝ့်ဇ္ဇာယိကပ်၏ သုံးပုံ တပုံ အသက်ရှည်သည်။)
- ၂။ ပြဟ္မာပါရိသူဇ္ဈာသက်တမ်းသည် အန္တရကပ် ၃၂-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၃။ မဟာပြဟ္မာသည် ဝိဝ့်ဇ္ဇာယိ အသချုပ်ယျကပ် ၁-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၄။ ပရိတ္တဘာသည် မဟာကပ် ၂-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၅။ အပွဲမဏာဘာသည် မဟာကပ် ၄-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၆။ အဘဘသုရာသည် မဟာကပ် ၈-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၇။ ပရိတ္တသုဘာသည် မဟာကပ် ၁၆-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၈။ အပွဲမဏာသဘာသည် မဟာကပ် ၃၂-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၉။ သူဘကိုဏာသည် မဟာကပ် ၆၄-ကပ် အသက်ရှည်သည်။
၁၀။ ဓောပိုလ် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၅၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၁။ အသည်သတ် သက်တမ်းလည်း မဟာကပ် ၅၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၂။ အစိဟာ သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၁၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၃။ အတပ္ပါ သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၂၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၄။ သူဒသာ သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၄၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၅။ သူဒသီ သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၈၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၆။ အကနိုင် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၁၆၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၇။ အဘကာသာန္မာယတန် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၂၀၀၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၈။ ဝိညာန္မာယတန် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၄၀၀၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၁၉။ အဘကိုဋ္ဌညာယတန် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၆၀၀၀၀၀ ဖြစ်သည်။
၂၀။ နေဝါသညာနာသညာယတန် သက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၈၄၀၀၀၀ ဖြစ်သည်။

ကံအကြောင်း

အလုပ်ကွဲပြား ကံလေးပါး

- ♠ ပဋိသန္ဓိ၊ ပဝတ္ထိ၊ ဝိပါက် ကဋ္ဌတ္ထား
ဖြစ်ပွားစေမှု၊ ကျေးဇူးပြု၊ ကု၊ ကု နေကာ။

အကျိုးသည် ပဋိသန္ဓာအခါ၌ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်သော ပဋိသန္ဓာ ဝိပါက် နာမက္ခနာ ကဋ္ဌတ္ထာရပ်၊ အကျိုးတမျိုး၊ ပဋိသန္ဓာအခါမှ နောက် ပဝတ္ထိအခါ၌ ဖြစ်သော ပဝတ္ထိ ဝိပါက် နာမက္ခနာ ကဋ္ဌတ္ထာရပ်၊ အကျိုးတမျိုး ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ (ကမ္မရေပ်ကို ကဋ္ဌတ္ထာ ရပ်ဟု ခေါ်သည်၊ ကံက ပြုအပ်-ဖြစ်စေအပ်ကုန်သော ရပ်များဟု ဆိုလိုသည်။ ကဋ္ဌတ္ထာ=ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်အဖြစ်) ထိုအကျိုး နှစ်မျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် နေကံ မည်၏။

- ♠ ထောက်ပန့်သမှု၊ ကျေးဇူးပြု၊ ဥပတ္တမ္မကား

ကံကိုလည်းကောင်း၊ ကံ၏ အကျိုးကိုလည်းကောင်း အားရှိလေအောင် ထောက်ပန့်သမှု ကျေးဇူးပြု သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် ဥပတ္တမ္မကံ မည်၏။ (ဥပတ္တမ္မက=ထောက်ပန့်တတ်သောကံ)

- ♠ နိုက်စက်ညွင်းပန်း၊ ညီးနှစ်းစေမှု၊ ဖိစီးပြု၊ ဥပပီးကား

ကံကိုလည်းကောင်း၊ ကံ၏ အကျိုးကိုလည်းကောင်း ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါး ညီးနှစ်းလောက်အောင် နိုက်စက်ညွင်းပန်းဖိစီးသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် ဥပပီးကံ မည်၏။
(ဥပပီးကံ=ကပ်၍နိုက်စက်တတ်သော)

- ♠ ပြတ်ဆုံးစေမှု၊ အတင်းပြု၊ ဥပယာတကား

ကံကိုလည်းကောင်း ကံ၏ အကျိုးကိုလည်းကောင်း အပြီးပြတ်ဆုံးအောင် အတင်းသတ်ဖြတ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် ဥပယာတကံ မည်၏။ (ဥပယာတကံ=ကပ်၍ဖျက်ဆီးတတ်)

ယော်ယျအားဖြင့် သုဂ္တိဘုံး ထောက်ပန့်မှုမှာ ကုသိုလ်ကံတည်း။ နိုက်စက်မှ သတ်ဖြတ်မှုတို့မှာ အကုသိုလ်ကံတည်း။ ဒုဂ္ဂတိဘုံးကား ထောက်ပန့်မှုမှာ အကုသိုလ်ကံတည်း။ နိုက်စက်မှ သတ်ဖြတ်မှုတို့မှာ ကုသိုလ်ကံတည်း။ နိုက်စက်သတ်ဖြတ်မှ ဆိုသည်မှာလည်း သတ္တဝါတို့ကို နိုက်စက်သတ်ဖြတ်သည် ဆိုလိုရင်းမဟုတ်။ ကုသိုလ်ကံကို အကုသိုလ်ကံက နိုက်စက်သတ်ဖြတ်သည်၊ အကုသိုလ်ကံကို ကုသိုလ်ကံက နိုက်စက်သတ်ဖြတ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။
(လယ်တိပရမတ္တသံးခိုးကျမ်း ၁၂၉-၁၃၁)

ကိစ္စကံ ၄-မျိုး အကျယ် ဖွင့်ဆိုချက်

ကံသည် ကိစ္စအစွမ်းအားဖြင့် နေကကံ၊ ဥပတ္တမ္မကကံ၊ ဥပပီးဥကကံ၊ ဥပယာတကကံ အားဖြင့် လေးမျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ပဋိသန္တအခါ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ဝိပါက်နာမက္ခန္တ၊ ကမ္မရေပံ့၊ ကမ္မပစ္စယာတုရေပံ့တိုကို ဖြစ်စေနိုင်သောကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံသည် နေကကံမည်၏။ ယင်းနေကကံသည် ပဋိသန္တအခါ၌ ပဋိသန္တစိတ်၊ စေတသိကံ၊ ကမ္မရေပံ့ကလာပ်များကိုလည်းကောင်း၊ နတ်ပြည်၌ နတ်တို့၏ ဘုံးမာန်၊ ငရဲပြည်၌ သင်ရန်းစက်စသော ကမ္မပစ္စယာတုရေပံ့များကိုလည်းကောင်း ဖြစ်စေသည်။ ပဝတ္တိအခါ ဒွေပွဲစိုးသာ၏ ၁၀၊ သမ္မတို့၌၊ သန္တရှာ၊ တဒါရုံ၊ မဟာဝိပါက်စသော နာမ်ဝိပါက်များကိုလည်းကောင်း ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ကမ္မရေပံ့များကို ဖြစ်စေ၏။

အကုသိုလ်နေကကံကြောင့် တိရိစ္စနှင့်ဘုံးမာန်၌ နိုင်ရသော်လည်း ပဝတ္တိအခါ၌ လုပသော အဆင်းနှင့် ဘုံးမာန်ရရှိအောင် ပဝတ္တိကုသိုလ်နေကကံက ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကုသိုလ်နေကကံကြောင့် လူဘုံးနတ်ဘုံးမြှုပ်နှံရသော်လည်း ပဝတ္တိအခါ ရုပ်ဝါအဆင်း လုပခြင်း၊ မရှိအောင်၊ ဝေမာန်ကပြီတွေကဲ့သို့ နေ့ချမ်းသာသုခ ခံစားရသော်လည်း ညည့်၌ ဆင်းရဲ့ကွဲခံရအောင် ပဝတ္တိအကုသိုလ်နေကကံက ဖြစ်စေသည်။

ကမ္မပထမမြောက်သောနေကကံသည် ပဋိသန္တကျိုး ပဝတ္တိကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ကမ္မပထမမြောက်သော နေကကံသည် ပဋိသန္တကျိုးကို မပေးနိုင်။ ပဝတ္တိကျိုးကိုသာ ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ “နေကကံသည် ပဋိသန္တကျိုးကိုသာ ပေးနိုင်သည်။ ပဝတ္တိကျိုးကို မပေးနိုင်”ဟုလည်း ဆိုကြသေး၏။

နေကကံသည် ပဋိသန္တကျိုး ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးရာ၌ ကံတချာသည် တကြိမ်တခါသာ ပဋိသန္တကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ အကြိမ်များစွာ ပဋိသန္တကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်။ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ဘဝအရာ ဘဝအထောင် ပေးနိုင်သည်။ သူ့အသက်တကြိမ်သတ်မှု၊ ဆွမ်းတကြိမ်လူမှုစသော အကုသိုလ် ကုသိုလ်ကံကြောင့် အပါယ်ဘုံး လူဘုံး နတ်ဘုံးတို့၌ ထပ်ကာထပ်ကာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ရခြင်းသည် ပုံ့ဖွေတနာ အပရဖေတနာတို့၏ အစွမ်းသတ္တကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

နေကကံကိုလည်းကောင်း၊ နေကကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော အကျိုးကိုလည်းကောင်း ကူညီထောက်ပန့်တတ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာသည် ဥပတ္တမ္မကကံမည်၏။

ထိုဥပတ္တမ္မကကံသည် နေကကံကို အကျိုးပေးခွင့် ရအောင်လည်း ထောက်ပန့်သည်။ နေကကံ၏ အကျိုးကို ကြာရည်စွာ တည်တန့်အောင်လည်း ကူညီထောက်ပန့်သည်။ မရဏာသန္တ(သေခါနီး)အခါ ကုသိုလ်စေတောလျှင် နောက်ဘဝ၍ ကုသိုလ်နေကကံ အကျိုးပေးခွင့်ရအောင် ကူညီထောက်ပန့်သည်။ အကုသိုလ်စေတောလျှင် နောက်ဘဝ၍ အကုသိုလ်နေကကံ အကျိုးပေးခွင့်ရအောင် ထောက်ပန့်သည်။ ပဝတ္တအခါ၌လည်း ကုသိုလ်တရားတို့ကို များစွာပြုလုပ်နေလျှင် ရေးရေးက ပြုလုပ်ခဲ့ဘူးသော ပဝတ္တကုသိုလ် နေကကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရအောင် ကူညီထောက်ပန့်ကြသည်။ အကုသိုလ်တရားတို့ကို များစွာပြုလုပ်နေလျှင်လည်း ရေးရေးက ပြုလုပ်ခဲ့ဘူးသော ပဝတ္တအကုသိုလ် နေကကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရအောင် ကူညီထောက်ပန့်ကြသည်။

နေကကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော ကောင်းကျိုးမကောင်းကျိုးများကို ကြာရည်စွာ တည်တန့်ခိုင်မြဲလာ အောင် ဥပတ္တမ္မကံများက ထောက်ပန့်သည်။ ကုသိုလ် နေကကံ၏ အစွမ်းကြောင့် လူနတ်ဘဝကို ရရှိလာရာ ယင်းခန္ဓာအစဉ် ကြာရည်စွာ တည်မြှုအောင် ကြီးသူကို အရိုအသေပေးခြင်း စသော ကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မက ကံများက အသက်၏ ဘေးအန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ပေး၏။ အသက်ရည်ကြောင်း ဆေးဝါးကောင်းများကို မှို့ဝွေ့ခွင့်ရှိအောင် ကူညီထောက်ပန့်၏။ အကုသိုလ်နေကကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ခွေးစသည့် တိရိစ္စာန် ခန္ဓာ အစဉ်ကို ရရှိရာ ထိခွေးဘဝ၍ ခွေးပိန်ခွေးလွင့် အနေဖြင့် တာရည်စွာ နေရအောင် အကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မကကံက အကျိုးပေးသည်။

ကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မကကံများက အကုသိုလ်နေကကံကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၊ အကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မကကံများက ကုသိုလ်နေကကံကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကို ထောက်ပန့်ခိုင်သေး၏။ ရှင်းပြပါဦးမည်။ အကုသိုလ်နေကကံကြောင့် နာဂါးဂြ္ဗာန်စသော ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိလာရာ ပဝတ္တအခါ၌ ရေးကပြခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မကကံ၏ ကူညီထောက်ပန့်မှုကြောင့် တန်ခိုးအာနာဘော်ကြီးခြင်း စသော အကျိုးတရားများကို ရရှိလာလေသည်။ ကုသိုလ်နေကကံကြောင့် ဝိနိပါတိကအသုရာ ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိလာရာ ပဝတ္တအခါ ရေးကပြခဲ့ဘူးသော အကုသိုလ်ဥပတ္တမ္မကကံ၏ ကူညီထောက်ပန့်မှုကြောင့် ကြာမြင့်စွာ ဆင်းရဲခံရခြင်းစသော အနိုင်အကျိုးများကို ရရှိလာသည်။

(တိပိဋက ပါဋီမြန်မာအဘိဓာ အတွဲ ၅၊ နာ ၂၉၈-၂၉၉)

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ကုသိုလ်နေကံကို အကုသိုလ်ဥပထမဗုဏ်ကံက ထောက်ပန့်ပုံ၊ အကုသိုလ်နေကံကို ကုသိုလ်ဥပထမဗုဏ်ကံက ထောက်ပန့်ပုံလည်း ရှိကောင်းသည်သာ။ ယခုကာလ နိုင်ငံကြီးများ၏ လက်နက်အင်အား အကုသိုလ်စွမ်းပကားကြောင့် ရှေးကုသိုလ်နေကံများ အခွင့်သာလျက် အကျိုးပေးထက် မြက်နေကြခြင်းသည် ကုသိုလ်နေကံနှင့် ထိုကံ၏အကျိုးဝိပါက်ကို အကုသိုလ်ဥပထမဗုဏ်ကံက ထောက်ပန့်မှု ပင်တည်း။ မကောင်းမှုဖြင့် ကြီးများနေသူများကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ခွေးကလေးဘဝျှော် အန္တရယ်ကင်းအောင် အစားအသောက် ၀၀စားရအောင် ရှေးကုသိုလ်ကံများက ထောက်ပန့်ထားသဖြင့် အကုသိုလ်နေကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ခွေးဘဝသည် ကြာရည်စွာ တည်တဲ့နေလေသည်။ (ဤ ဥပထမဗုဏ်အရှုံး ကမ္မပထမဗုဏ်သည်ဖြစ်စေ၊ မမြောက်သည်ဖြစ်စေ၊ အိပ်မက်ထဲ၌ ဖြစ်သောစေနာ၊ ပွဲခြားရေးစေနာများပင် ဥပထမဗုဏ်သည်။)

(သြို့ဟာသာနိုင်ကာ-၃၃၆)

ရှေးအခါ မန္တလေးမြို့၌ ဝက်သတ်လိုင်စင် လုပ်ငန်းဖြင့် ချမ်းသာသူ ဒကာမကြီး တိုးရှုခဲ့လေသည်။ သွို့ ကောင်း၏။ ဝါတွင်းကာလ ဥပုသ်နေ့တိုင်းတွင် ကြွလာသမျှ စာသင်သား ဆွမ်းခံသံယာတော်တွေကို ဝက်သားဟင်း အပါးစွေးလောင်းလှုသည်။ ရဟန်းတော် ဆယ့်ငါးပါး အပါးနှစ်ဆယ်လောက်ရဲ့ ပစ္စည်းလေးပါး ဒကာမကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ တချိန်မှာ အသက်အရွယ်ကလည်း ကြီးလာ၊ ရဟန်းဒါယကာမကြီးလည်း ဖြစ်လာပြီဆိုတော့ ဝက်သတ်လိုင်စင်စွန်းပြီး ရွှေလုပ်ငန်း လိုင်ကားလုပ်ငန်းကို ပြောင်းလုပ်တယ်။ လုပ်ငန်း ပြောင်းပြီး သုံးလေးနှင့်အတွင်းမှာ စီးပွားကျသွားတာ ဝါတွင်းဥပုသ်ဆွမ်းတောင် ပုံမှန်မလောင်းနိုင်တော့တဲ့ အထိ ပါပဲ။ ဒီလိုနဲ့ မိတ်ဆွေတွေ အကြံပြုချက်အရ ဝက်လိုင်စင်ပြန်ယူပြီး ကိုယ်တိုင်မလုပ်ပဲ သူများကို တဆင့် ပြန်ပေးတဲ့အလုပ်ကို လုပ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီနာက် စီးပွားက ပြန်တက်လာတယ်။

ဒီအကြောင်းတွေကို ဓမ္မဘေးရှိ အရှင်ဝိရိယ (တောင်စွန်း) ဆရာတော်က မင်းကွန်းတိပိဋက ဆရာတော် ဘုရားကြီးကို လျောက်ထားပြီး ဘာကြောင့် ဒီလို ဖြစ်ရတာလဲလို့ မေးလျောက်ထားတော့ ဤသို့ အဖြေပေးခဲ့တယ်။ ကံဆိုတာ သူ့သဘော သူ့ဆောင်တယ်။ ကောင်းတဲ့ကံက ကောင်းကျိုးပေးတယ်၊ မကောင်းတဲ့ကံက မကောင်းကျိုးပေးတယ်။ အဲဒီမှာ ဥပန်းသယ် ပဋိနှုန်းကျောင်းကျိုးဆက်ကျတော့ ထူးဆန်းပြန်ရော်။ သားငါးတွေ သတ်ပြီး အလူပေးရင် သတ်တာက မကောင်းကျိုး၊ လူတာက ကောင်းကျိုးပေးမှာပဲ။ ဒီလို မကောင်းမှုအရင်းခံနဲ့ ရတဲ့ပစ္စည်းလူလို့ ရတဲ့ကုသိုလ်က ကောင်းရောင်းကောင်ဝယ်နဲ့ ချမ်းသာဖို့ အကျိုးမပေးသူ့။ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းနဲ့မှ စီးပွားချမ်းသာ အကျိုးပေးတယ်။ သမ္မာအာမိုင်နဲ့ ရတဲ့ ပစ္စည်းကို လူလို့ ဖြစ်တဲ့ကုသိုလ်ကျတော့ သမ္မာအာမိုင်ကျတဲ့ လုပ်ငန်းနဲ့ စီးပွားချမ်းသာ အကျိုးပေးတယ်။ ဒီလို မင်းကွန်းတိပိဋကဆရာတော် ဘုရားကြီးက ဖြေခဲ့တယ်။ ဒီကြောင်းကျိုးဆက်သဘောကို ပဋိနှုန်းမှာတော့ ပကတ္တပန်းသလို့ ခေါ်တယ်။ ဒီမှာတော့ ကုသိုလ်ကံနှင့်အကျိုးကို အကုသိုလ်ကံက ထောက်ပန့်တဲ့ ဥပထမဗုဏ် သဘောပါပဲ။

(လူတိုင်းအတွက်ပဋိနှုန်း ၁၄၁-၁၄၂)

ကံတပါးကိုလည်းကောင်း၊ ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း ဆုတ်ယုတ်လျှော့ပါး ညိုးနှစ်မျိုးသိမ်းသိမ်းသွေးအောင် ဖိစီးနှိုက်စက် နောက်ယုက်တားမြစ်တတ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ် စေတနာသည် ဥပုံးနှင့်ကံမည်၏။

ထိုဥပုံးနှင့်ကံသည် တပါးသောကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်နှိုက်စက်တတ်သော အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံ၊ တပါးသော အကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်နှိုက်စက်တတ်သော ကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် အထက်အထက်ဘုံးမျိုး အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် အောက်အောက်ဘုံးမျိုးသွေး အကျိုးပေးရခြင်း၊ တန်ခိုးကြီးသော ဌာနမျိုး အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် အောက်အောက်ဘုံးမျိုးသွေး အကျိုးပေးရခြင်း၊ တန်ခိုးကြိုးကြီးသွော်သော ဌာနမျိုး အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် ဘုတ်သောအမျိုးမျိုး အကျိုးပေးရခြင်း၊ အသက်ရည်၍ ဥစ္စာဓနကြွယ်ဝသော အမျိုးမျိုး အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် အသက်တို့၍ ဥစ္စာဓနကြွယ်ဝသော အမျိုးမျိုး ဖြစ်ရခြင်း စသည်တို့ကား အကုသိုလ် ဥပုံးနှင့်ကံကံက တပါးသောကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်နှိုက်စက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

၁၈ကြီးရှစ်ထပ်၌ အကျိုးပေးနိုင်သော အကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း နောက်နောက်က ပြုခဲ့သော အားကြီးသော ကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ ဥသုဒေ၈၈တို့၌လည်းကောင်း၊ တိရိစ္စာန်ဘုံး၊ အသူရကယ်ဘုံး၊ ပြီတ္ထာဘုံးတို့၌လည်းကောင်း အကျိုးပေးရခြင်း၊ အနှစ်ငါးဆယ်ပတ်လုံး ခိုးသူတို့ကို သတ်မှု အကုသိုလ်ကံ ကျူးလွန်ခဲ့သော်လည်း အရှင်သာရိပုတြာအား နိုးဆွမ်းကိုလှုပါန်းခြင်း ကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ တားမြစ်နှိုက်စက်မှုကြောင့် ဝါတကာဇာကနိုးသူသတ် ယောကျုံး၏ တာဝတိုးသာနတ်ပြည့်၌ ဖြစ်ရခြင်းစသည် တို့သည် ကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံက တပါးသောအကုသိုလ်ကံကို တားဖြစ်နှိုက်စက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို တားမြစ်ရာ၌ ကုသိုလ်နောက်ကြောင့် လူခန္ဓာကိုယ်ရရှိပြီးသော်လည်း ပဝတိအခါ၌ အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံ၏ နှိုက်စက်မှုကြောင့် အနာရောဂါတူပြောခြင်း၊ စည်းစိမ်းဥစ္စာပျက်စီးခြင်း၊ ရာထူးဌာနန္တရ လျှောကျခြင်း စသည်သည် ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို အကုသိုလ်ဥပုံးနှင့်ကံကံက တားမြစ်နှိုက်စက်ခြင်း မည်၏။

ဥပုံးနှင့်ကံကံက ကံတပါးကို နှိုက်စက်သည်။ ဥပုံးနှင့်ကံကံက ကံတပါးကို ကူညီထောက်ပန့်သည်။ နှိုက်စက်မှုကို ခံရလျှင် မိမိရှိရင်း အစွမ်းသတ္တိ တိုးတက်၏။ ထောက်ပန့်မှုကို ခံရလျှင် မိမိရှိရင်း အစွမ်းသတ္တိ တိုးတက်၏။

(တိပိဋက ပါဌီမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ ၅၊ နာ ၂၉၉-၂၀၀)

ကံတပါးကိုလည်းကောင်း၊ ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း သတ်ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ဥပယာတကကံမည်၏။ ယင်းဥပယာတကကံကို ဥပစ္စဒကကံဟူလည်း ခေါ်သည်။

ကံတပါးကို တားမြစ်သတ်ဖြတ်တတ်သော ဥပယာတကကံသည် တပါးသော ကုသိုလ်ကံကို တားမြစ် သတ်ဖြတ်တတ်သော အကုသိုလ်ဥပယာတကကံ၊ တပါးသော အကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်သတ်ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်ဥပယာတကကံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ထိုဗုံး အဓာတသတ်၏ တဘဝလုံးဘရားသင်အား ဆည်းကပ်ခြင်းစသော ကုသိုလ်ကံများကို ဖော်ပို့သာရမင်းအား သတ်ခြင်းဟူသော အကုသိုလ်ဥပယာတကကံက တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ထို့ပြင် မရဏာသန္တာခါ့ဗြိုလည်း ကုသိုလ်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် သုဂတ္တနိမိတ်ထင်လာစဉ် တဖန် အကုသိုလ် ဥပယာတကကံကြောင့် ထင်လာသော သုဂတ္တနိမိတ်ကို တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ယင်းသို့ တားမြစ်သတ်ဖြတ်ချက်ကြောင့် ဒုဂ္ဂတ္တနိမိတ်ထင်လာ၍ အပါယ်ဘုံးဖြစ်စေ၏။

အရှင်လိမာလမထောင်၏ ခိုးသားဘဝက ကျူးလွန်ခဲ့သော အကုသိုလ်ကံများကို မဂ်စေတနာဟူသော ကုသိုလ်ဥပယာတကကံက တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ထို့ပြင်မရဏာသန္တာခါ့ဗြိုလည်း အကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ဒုဂ္ဂတ္တနိမိတ်ထင်လာစဉ် တဖန် ကုသိုလ်ဥပယာတကကံကြောင့် ထင်လာသော ဒုဂ္ဂတ္တနိမိတ်ကို တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ယင်းသို့ တားမြစ်သတ်ဖြတ် ချက်ကြောင့် သုဂတ္တနိမိတ်ထင်လာ၍ နတ်ပြည့်၍ ဖြစ်စေ၏။

ကုသိုလ်နေကံ၏အစွမ်းကြောင့် လူနတ်ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိလာရာ အကုသိုလ်ဥပယာတကကံ၏ တားမြစ်နိက်စက်မှုကြောင့် အသက်တမ်းမကုန်မှု လတ်တလောသောခြင်းသည် ကံတပါးကြောင့်ရလာသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အကုသိုလ်ဥပယာတကကံက တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည် မည်၏။

ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို သတ်ဖြတ်ရာ၌ (၁) သတ်ရုံသာ သတ်သောအရာ (၂) သတ်ပြီးနောက် တပါးသော နေကံကံကို အကျိုးပြုခွင့် ပေးသောအရာ (၃) သတ်ဖြတ်ပြီးနောက် မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ပဋိသန္တာကျိုးကို ဆက်လက်ပေးသောအရာဟု သုံးမျိုးရှိ၏။

ထိုဗုံး (၁) ရှင်မောဂလာန်၏ ရေးဘဝက အမိကိုသတ်ခဲ့သော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ခိုးသားငါးရာ၏ လက်ချက်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မှုရခြင်းသည် ကံတပါး၏အကျိုးကို သတ်ရုံသာသတ်၍ နောက်ထပ်အကျိုး မဆက်သော ဥပယာတကကံ၏ အရာပေတည်း။

(၂) သာမာဝတီအမှုးရှိသော မောင်းမတို့သည် ရေးဘဝ အကုသိုလ်ဥပယာတကကံကြောင့် မီးလောင် ခံရ၍ သေဆုံးပြီးနောက် ကုသိုလ်နေကကံကြောင့် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့၌ ဖြစ်ရခြင်း၊ ဝဂ္ဂမှုဒီ မြစ်ကမ်းနား၌ နေသော ရဟန်းငါးရာတို့သည် ရေးဘဝ သားမှဆိုးဖြစ်ခဲ့စဉ်က သားငှက်တို့ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည် အကုသိုလ်ဥပယာတကကံကြောင့် ရဟန်းတုရဟန်းယောင် မိဂလလ္လာကျော် အသတ်အဖြတ်ခံရ၍ သေးဆုံးပြီးနောက် တပါးသောကုသိုလ် နေကကံကြောင့် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရခြင်းသည် မိမိက သတ်ရုံသာသတ်၍ တပါးသောနေကကံကို အကျိုးပေးခွင့်ပြုသော ဥပယာတကကံအရာပေတည်း။

(၃) ဒုသိမာရုံနတ်သည် ကကုသန်မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ရာတော်ရုံ အရှင်ဝိဇ္ဇာ၏ ဦးခေါင်းတော်ကို ကျောက်ခဲဖြင့် ပေါက်၏။ ကလာဗုသည် အလောင်းတော် ခန္ဓိဝါဒိရှင်ရသေ့ကို သေကြေအောင် နိုက်စက်၏။ မာရုံနတ်နှင့် ကလာဗုမင်း၏ ခန္ဓာအစဉ်ကို အကုသိုလ်ကံကသတ်ဖြတ်၍ ထိုအကုသိုလ်ကံကြောင့်ပင် အစီစင်ရဲ့၌ ပဋိသန္ဓာနေရခြင်းသည် သတ်ဖြတ်ပြီးနောက် မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ပဋိသန္ဓကျိုးကို ဆက်လက်ပေးသော ဥပယာတကကံအရာပေတည်း။

(တိပိဋက ပါဌီမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ ၅၊ နှာ ၂၀၀-၂၀၁)

ကုသိုလ်နေကကံ၏အကျိုးကို အားရှိသော ကုသိုလ်တမျိုးက သတ်သောအရာလည်းရှိ၏။ ရေးတုန်းက စျော်ရပြီး ရဟန်းတော်သုံးပါးသည် စုတေခါနီး၌ နိုက္ခိုက်တော် (ရေးကဖြစ်ခဲ့ဘူးသော နေရာငွာနကို တက်မက်မှုတော်)၏ အစွမ်းကြောင့် စျော်ကွယ်ပသဖြင့် စာတုမဟာရာအဲနတ်ဘုံး ကန္မဗ္ဗနတ်မျိုး၌ မဟာကုသိုလ် အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုနောက် နှစ်ယောက်သော နတ်တို့မှာ ရေးတုန်းကစျော်ကို တဖန် ရပြန်သဖြင့် ထိုမဟာကုသိုလ်အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝိပါက်အစဉ်(နတ်ဘဝ)ကို ထိုစျော်ကဖြတ်တောက်၍ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ တက်ရောက်ကြရလေသည်။ အကုသိုလ်နေကကံ၏အကျိုးကို အကုသိုလ်တမျိုးက သတ်ဖြတ်သောအရာလည်း ရှိ၏။ ဥပမာ - အကုသိုလ်အတွက် ခွေးဖြစ်ရသော ဝိပါက်အစဉ်ဝယ် ကြီးလေးသော အကုသိုလ်ကံက ထပ်မံ၍ အကျိုးပေးခွင့်ကြံးလာလျှင် ရိုက်နှက်သတ်ပုတ်ချက်ကြောင့် အသက်ဆုံးရပုံမျိုးတည်း။ ခွေးဘဝ၌ လိုင်ပြန်သည့်အခါ အကုသိုလ်နေကကံကြောင့်ဖြစ်သော ဘာဝရပ်သည် အကုသိုလ်ဥပယာတကကံကြောင့်ပင် ကွယ်ဖျောက်ရသည်ဟု ဆိုသည်။ (သြို့ဟုဘာသာဇ္ဈိုကာ-၃၃၉)

ဥပပိဋကကံက ကံကိုနိုက်စက်ရာ၌ ယခုလတ်တလော အကျိုးမပေးရုံသာ နိုက်စက်၏၊ နောင်အခါ လုံးလုံးအကျိုးမပေးအောင် မတတ်နိုင်။ ဥပယာတကကံကံကား နောင်အခါ လုံးလုံးအကျိုးမပေးအောင် တခါတည်း သတ်ဖြတ်လိုက်၏။ ဥပပိဋကကံက ကံတပါး၏အကျိုးကို နိုက်စက်ရာ၌ ချိန့်ပိန်ချုံး လူလုံးမလှ ရောဂါထူးပြောရုံမျှသာ နိုက်စက်သည်။ တခါတည်း သေအောင်မသတ်နိုင်။ ဥပယာတကကံကံကား တခါတည်း သေအောင် သတ်ဖြတ်နိုင်သည်။ (သြို့ဟုဘာသာဇ္ဈိုကာ-၃၃၇)

ကံသည် အကျိုးပေးစဉ်အားဖြင့် ဂရကကံ အသန္တကံ အစိန္တကံ ကဋ္ဌတ္ထာကံ အားဖြင့် လေးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြှုသောကံသည် ဂရကကံ မည်၏။ ယင်းဂရကကံဆိုသည်ကား ကုသိုလ်ဘက်၌ အာနဲဘော်ကြီးမားသော မဟဂုတ်ကံ(စျောန်ကုသိုလ်များ) အကုသိုလ်ဘက်၌ အပြစ်ကြီးလေး သော ပဋိနန္တရှိယကံနှင့် နိယတမိဇ္ဇာဒိဋ္ဌကံများတည်း။ (ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးမည့် ကံများကိုသာ ပြသောအရာဖြစ်၍ မဂ်စေတနာများကို ဂရကကံ၌ မသွင်းထိက်)

ဂရကကံဟူသည်ပင်ကိုယ်သောအားဖြင့် ကြီးလေးသောကံတည်း။ တပါးသောကံက လွမ်းမိုးနိုင် မလွမ်းမိုးနိုင်မှုမှာ ဤဂရကသောနှင့် မဆိုင်။ ထိုကြောင့် အာနန္တရှိယကံ ၂ပါး ၃ပါး ပြမ်းရာ၌ ကံတရာက လွမ်းမိုး၍ အကျိုးပေးခြင်း၊ မဟဂုတ်စျောန် ၂ပါး ၃ပါးစသည် ရရှု၌ အထက်ထက်စျောန်က လွမ်းမိုး၍ အကျိုးပေးခြင်းတို့ကြောင့် အကျိုးမပေးရသော ကံများ၌ ဂရကနာမည် မပျက်၊ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ကြီးလေးသောကံများဖြစ်၍ ဂရကကံအမည် ရမြှုရသည်သာ။

အာနန္တရှိယကံ ၂ပါး၃ပါးစသည် ပြရာ၌ အားကြီးသော ကံတပါးသာ အခြားမဲ့၌ ပဋိသန္ဓာကျိုးပေးသော်လည်း မိမိတို့ပြရမည့်ကိစ္စကို ထိုကံကပြသွားသဖြင့် ထိုအားကြီးသောကံကိုပင် အားသေးသော ကံတို့က ထောက်ပန့်ကူညီကြရသည်။ ထိုသို့ထောက်ပန့်ရသေးသည့်အတွက် မိမိတို့လည်း အာနန္တရှိယသော သက်ရောက်ကြရတော့သည်။

ထိုအာနန္တရှိယကံသည် မာတုယာတကံ၊ ပိတုယာတကံ၊ အရဟန္တယာတကံ၊ လောဟိတုပ္ပါဒကံ၊ သံယောဒကံ အားဖြင့် ဂါးပါးရှိ၏။

အမေသတ်သောကံကို မာတုယာတကံ၊ အဖေသတ်သောကံကို ပိတုယာတကံကံဟု ခေါ်သည်။ မိဘမှန်းသိသည်ဖြစ်စေ မသိသည်ဖြစ်စေ သေစေလို၍ သတ်လျှင် ကံကြီးထိုက်သည်။ မိဘတို့က တိရိစ္စာန်ဖြစ်လျှင်၊ သို့မဟုတ် မိမိက တိရိစ္စာန်ဖြစ်လျှင် အာနန္တရှိယကံမထိုက်သော်လည်း အာနန္တရှိယလောက် နီးနီး အပြစ်ကြီးလှ၏။ အခြားသူကို သေစေလို၍ သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ရာ၌ မိဘကို မတော်တဆ ထိမှန်၍ သေလျှင်လည်း ဤကံထိုက်သည်ဟု အဖွင့်ကျမ်းများ၌ ဆိုကြသည်။

ရဟန္တသတ်သောကံသည် အရဟန္တယာတကံ မည်၏။ ရဟန္တမဖြစ်ခင် သတ်ဦးတော့၊ ရဟန္တဖြစ်ပြီးမှ သေရာ၌လည်း ထိုဘဝ ဇီဝတိန္တာအစဉ်ကို လျင်စွာချသည် မည်သောကြောင့် အရဟန္တယာတကံ ထိုက်သည်သာတည်း။

ဘုရားရှင်၏ သွေးစိမ်းတည်အောင် ပြုသောကံသည် လောဟိတ္ထုပါဒကကံမည်၏။ ရှင်ဒေဝတ်သည် ဘုရားရှင်ကို ကျောက်မောင်းဆင်၍သတ်ရာ ကျောက်တုံးသည် တောင်ထွန့်နှစ်ခုနှင့် ခံသွား၍ ကျောက်တုံးမှ ပဲထွက်သွားသည့် ကျောက်ခဲသည် ဘုရားရှင် ခြေမထိ၍ သွေးခြည်ဥလေသည်။ သေစေလိုသော စေတနာ ဖြင့် ပြုသောကြောင့် ပါကာတိပါတက် မမြောက်သော်လည်း ဗျာပါဒကံ မြောက်သည်ဟု ဆိုသင့်သည်။

သံယာတွေကို ကွဲပြားအောင် ပြုသည့်ကံကို သံယာဘေးကကံဟု ခေါ်သည်။ သိမ်တရာအတွင်း၌ ရဟန်းသံယာအချင်းချင်း အတူတူ ကံမပြု၊ သူ့ဘက်ငါ့ဘက် နှစ်ဘက်ခွဲ၍ တပြီးနက် ကံပြုအောင် အားထုတ်စီမံ၍ အထမြောက်လျှင်၊ ထိကဲ့သို့ကွဲပြားအောင် ကြံဆောင်စီမံသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဤသံယာဘေးကကံ ထိုက်၏။ သိမ်အတွင်း၌ ကံပြုရန် စုံဝေးနေသော သံယာတို့အတွင်းမှာ မိမိအယူဝါဒ ကောင်းကြောင်း အခြားသံယာများကို စည်းရုံးပြောဆိုပြီး မိမိဘက်သား သံယာတို့အား ထိုသိမ်အတွင်းမှာပင် တနေရာရွှေ့စွေး တသီးတခြား ကံပြုလျှင် သံယာဘေးကကံထိုက်တော့သည်။

တသိမ်တည်း၌ ကံကြီးကံငယ် ခွဲခြား၍ တပြီးနက်ကံပြုမှ သံယာဘေးကကံ ဖြစ်သောကြောင့် လူသာမဏေတို့မှာ သံယာဘေးကကံ ထိုက်ဘို့ရန် အချက်မရှိ။ သို့သော ရပ်စွာနယ်ပယ်၌ သံယာတော်အချင်းချင်း ကွဲပြားအောင် ကြံဆောင်အားထုတ်သူတို့မှာ သူတို့အတွက် ဆိုင်ရာဝယ် အကုသိုလ်တိုးပွားရသောကြောင့် သံယာဘေးကကံလောက်နီးနီး အပြစ်ကြီးမား၏။

အာနန္ဒရီယကံ ၅ ပါးတွင် တပါးပါးကို ပြုမိလျှင် သေသည့်အခြားမဲ့၌ အဝိစိကျ၏။ အဇာတသတ်မင်းသည် ပိတုယာတကကံထိုက်သောကြောင့် အဝိစိငရဲ၏ အခြားအရုံ ဥသာဒင်ရသော်လည်း အဝိစိတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ ဤကံ ၅ ပါးတွင် သံယာဘေးကကံသည် အပြစ်အကြီးဆုံးတည်း။ အဝိစိ၌ အာယုကပ်ပတ်လုံး (အဝိစိငရဲဘုံသက်နှင့် အညီအမျှ) ခံရသော ကပ္ပါဒိတိယကံတည်း။ ကြွင်းကံလေးပါးမှာ ကပ္ပါဒိတိယဟု အဆိုမရှိ။ ထိုက်သင့်သမျှ ခံကြရမည်။ ထိုကြောင့် ကံငါးပါးလုံးပြုမိလျှင် အခြားသော လေးပါးကို လွမ်းမှုံး၍ သံယာဘေးကကံကသာ ပဋိသန္ဓကျိုးကို ပေး၏။ အခြားကံများအတွက် အဝိစိ၌ ဖြစ်ဖယ်မလို့။ သို့သော နောင်အခွင့်သင့်ရာဘဝ်၌ ပဝတ္ထိအကျိုးကိုကား လွတ်၏းမည်မဟုတ်။ ရှေ့ကံ လေးပါးလုံးပြုမိလျှင် လောဟိတ္ထုပါဒကကံ အကျိုးပေး၏။ ရှေ့ကံ သုံးပါးလုံးပြုမိလျှင် အရဟန္ဒယာတကကံ အကျိုးပေး၏။ ရှေ့ကံ နှစ်ပါးကို ပြုမိလျှင် မိဘနှစ်ဦး သီလရှိခြင်း မရှိခြင်း တန်းတူပါမှ အမိကကျေးဇူးသာ၍ များသောကြောင့် မာတုယာတကကံက အကျိုးပေး၏။ သီလလည်း အမိက သာနေပါမှ ပြောဆိုရန် မရှိပြီ။ အဘက အမိထက် သီလသိက္ခာ သာနေပါမှ ပိတုယာတကကံက အကျိုးပေး၏။

(သရြိုဟ်ဘာသာသူ့က္ခာ-၃၃၉-၂၄၁)

သေခါနီးကာလုံး ပြုလုပ်အပ်သော ကံသည်လည်းကောင်း ရှေးကပြခဲ့ပြီး၍ သေခါနီးမှ အောက်မှု အပ်သော ကံသည်လည်းကောင်း အာသန္တကံမည်၏။ ဒဲမို့အော်ဝါရိကသည် အနှစ်ငါးဆယ်ပတ်လုံး ငါးများ၍ သေခါနီးကာလုံး ရူးပို့နှေ့ပါတီကတိသုမထောရ်ထံ့၍ သရဏရုံးဆောက်တည်သော ကုသိုလ်အာသန္တကံကြောင့် စာတုမဟာရန်တ်ပြည်၌ ဖြစ်ရပါသည်။ မဟာဝါစကာလ ဥပါသကာသည် အနှစ်သုံးဆယ်ပတ်လုံး ကောင့်သကမ္မာ့နာန်း ဆီးဖြန်းသော်လည်း ညာဘသနိမိတ်မျှ မရ၍ “ဘုရားသာသနာတော်သည် သာသနာမှ ထွက်မြောက် ကြောင်း ဖြစ်မည်မထင်”ဟု အယူဖောက်ပြန်သော အကုသိုလ်မရဏာသန္တကံကျော်၏ အစွမ်းကြောင့် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ မဟာဂံးမြစ်၌ မိကျောင်းပြော့သွာ့ ဖြစ်ရသည်။

နေ့ရည်လများ ကာလလျားအောင် ပွားများပြုလုပ်အပ်သော ဒါန်၊ သီလ စသော ကုသိုလ်ကံမျိုး၊ ပါကာတိပါတစသော အကုသိုလ်ကံမျိုးသည် အာစို့ကဲ့ကံမည်၏။ တကြိမ်ကုသိုလ်ပြပြီးနောက် ထိုကုသိုလ် ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝမ်းမြောက်မှု၊ တကြိမ်အကုသိုလ်ပြပြီးနောက် ထိုအကုသိုလ်ကံကို အဖန်ဖန်စိုးရိမ် ပူပန်မှုသည်လည်း အာစို့ကဲ့ကံမည်၏။ သူ့အသက်သတ်၍လည်းကောင်း သူ့ဥစ္စာခိုး၍လည်းကောင်း အမြဲအသက်မွေးမှု၊ ကုသိုလ်အရာ၌ အမြဲ ဒါန်မှု သီလစောင့်မှု ကမ္မာ့နာန်းစီးဖြန်းမှု စာပို့ချမှုစသည်ဖြင့် အမြဲမပြတ် လေ့ကျက်အပ် တိုးပွားစေအပ်သော ကံမျိုးသည် အာစို့ကဲ့ကံမည်၏။

ရှေးရှေးသဝတို့၌ ပြုအပ်ပြီးသော စေတနာနှင့် ယခုသဝတွင် ဂရက အာသန္တ အာစို့ကဲ့ အခြေအနေ သို့ မရောက်တတ်ဘဲ အမှတ်တမဲ့ သာမန်မျှ ပြုအပ်သော ကံများသည် ကင့်တွာကံမည်၏။

ထိုကံလေးမျိုးတွင် ဂရကံသည် ကျွန်းကံသုံးမျိုးတို့၏ ရေးဦးစွာ အကျိုးပေးသည်။ ဂရကကံမရှိသော အာသန္တကံ အကျိုးပေးသည်။ အာသန္တကံမရှိသော အာစို့ကဲ့ အကျိုးပေးသည်။ အာစို့ကဲ့မရှိသော ကင့်တွာကံ အကျိုးပေးသည်။ ဝိသုဒ္ဓမဂ်ကျမ်းက အာစို့ကဲ့နှင့် အာသန္တကံတို့တွင် အာစို့ကဲ့က ဦးစွာအကျိုးပေးသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤကံလေးပါးတို့၏ ရှေးနောက်စီစဉ်ပုံမှာ မြတ်စွာဘုရား၏ မဟာကမ္မာ့နာဘို့ကဲ့ အရာသာ ဖြစ်သည်။ သဝကတို့၏ ဉာဏ်အရာမဟုတ်။

အကျိုးပေးရာကာလအပြား ကံ ၄-ပါး

♠ ဒိဋ္ဌဓမ္မ၊ ဥပပဇ္ဈာ၊ ပရာပရို၊ အဟောသို့၊ ရှိသည်ကံလေးဖြား။

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနိယကံ (၂) ဥပပဇ္ဈာ ဝေဒနိယကံ (၃) အပရာပရိုယ ဝေဒနိယကံ (၄) အဟောသို့ကံ ဟူ၍ အကျိုးပေးရာကာလ အားဖြင့် ၄-မျိုးကွဲပြား၏။

♠ မျက်မှာက်ဘဝ၊ အကျိုးရာ၊ ဒိဋ္ဌဓော်းသား။

မျက်မှာက်ပစ္စက္ခဘဝ၌ အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အကျိုးပေးတတ်သော စော ၇-ကြိမ်တို့တွင် ပထမအောင် ပါရှိသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စေတနာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနိယကံ မည်၏။ မဂ်ကုသိုလ် ကံသည် ကေန်ပင် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံမည်၏။ (ဒိဋ္ဌဓမ္မ-မျက်မှာက်ဘဝ၌၊ ဝေဒနိယ-အကျိုးခံစားရသောကံ)

♠ ခြားမဲ့ ဘဝ၊ အကျိုးရာ၊ ဥပအောဆုံးသား။

အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသော သတ္တုမအော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာသည် ဥပပဇ္ဈာဝေဒနိယကံ မည်၏။ (မဟုဂုတ်ကုသိုလ်ကံသည် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးတတ်၍ ဥပပဇ္ဈာဝေဒနိယကံမည်၏) (ဥပပဇ္ဈာ-အနီးဖြစ်သောဒုတိယဘဝ၌၊ ဝေဒနိယ-အကျိုးခံစားရသောကံ)

♠ ပရံပရာ၊ အနမတဂ်၊ အဆက်ဆက်ဝယ်၊ အကျိုးကြွယ်၊ အလယ်အော ၅-ဖြား။

တတိယဘဝမှစ၍ (ရဟန္တာဖြစ်သည့်တိုင်အောင်) အဆက်ဆက်သော ဘဝ၌ အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အကျိုးပေးတတ်သော အလယ်အောင်းချက် ကုသိုလ်အကုသိုလ် စေတနာကံသည် အပရာပရိုယဝေဒနိယကံ မည်၏။ (အပရာပရိုယ-အဆက်ဆက်သောဘဝ၌၊ ဝေဒနိယ-အကျိုးခံစားရသောကံ)

♠ ကံအဟောသို့၊ ကျိုးမရှိ၊ တို့စေတနာ။

မိမိ မိမိတို့၏ အကျိုးပေးရာကာလ၌ အကျိုးမပေးလိုက်ရဘဲ လွန်သွားသော ရှေးကံ ၃-ပါးတို့သည် အဟောသို့ကံမည်၏။

(ပရမတ္တသံခိုပ်စကားပြေ ၁၁၆-၁၁၇)

ကုသိလ်အကုသိလ် ပထမအောင်နာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံမည်၏။ ဤပထမအောင်နာသည် ၇-ကြိမ်တွင် ပထမဆုံးဖြစ်ရသည့်အတွက် မိမိရွှေက အာသေဝနာသတ္တိဖြင့် ထောက်ပန့်ကူညီချက်ကို မရသောကြာင့် ဒုတိယတိယစသော အော်မောင်းလောက် အားမကောင်းချေ ထိုကြာင့် အခြားသော အောင်နာများကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓကျိုးပေး၍ တစ်တစ်ခုသော ဘဝသစ်ကို ထူထောင်ခြင်းငါ မစွမ်းနိုင်။ မျက်မှာက်ဘဝဗြာသာ အဟိတ် ကုသလပိပါက်၊ အကုံးများနှင့် ကမ္မရောပ်အကုံးများ ကမ္မပစ္စယဉ်တုရောပ် အကုံးတရားဟူသော ပဝတ္ထိအဟိတ် အကုံးတရားများကိုသာ ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်သည်။

မောင်ပုဇွဲသည် နိရောဓမ္မပတ်မှ ထပြီးခါစဖြစ်သော အရှင်သာရိပုတော်ကြီးအား နံနက်စောစောအချိန် မျက်နှာသစ်ရောကို လူဒါန်း၏။ မယား ဘာရိကာကလည်း ဆွမ်းလူဒါန်း၏။ ထိုကုသိလ် များကြာင့်ပင် ထွန်ချေးခဲ့များက ရွှေတုံးရွှေခဲ့ဖြစ်၍ နေ့ချင်း သူငြေးကြီးရာထူးကို ရလေသည်။ ကာကဝိယယ်၏ မယားသည် နိရောဓမ္မပတ်မှ ထပြီးခါစဖြစ်သော အရှင်မဟာကသုပ မထော်မြှတ်ကြီးအား ယာဂုဆွမ်း လူဒါန်းလေသည်။ ထိုကုသိလ်ကြာင့်ပင် ခုနှစ်ရက်အတွင်း၌ ရွှေအိုးငွေအိုးများကို ရ၍ သူငြေးဖြစ်လေသည်။ ဤကာဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ ကုသိလ်ကံကြာင့် မျက်မှာက်ဘဝဗြာ ထင်ထင်ရားရား အကုံးပေးသော သာဓကများ ဖြစ်၏။

သူငြေးဖြစ်လျှင် ကောင်းသောအာရုံတွေကို မြင်ရကြားရမှုကြာင့် အဟိတ်ကုသလပိပါက် စက္ခတိညာက်စသည်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် ကုသိလ်ကမ္မရောပ်များ တိုးပွားခွင့်ရလေသည်။ သေငြေးဖြစ်အောင် တိုးပွားလာသော ဥစ္စာများကား ကမ္မပစ္စယဉ်တုရောပ်များတည်း။ ဤရုပ်တရားများကိုလည်း အဟေတုက အမည်ရသောကြာင့် အဟိတ်ဟုပင် ခေါ်ရသည်။

ကောင်းသော အမှုကိုပြ၍ သူတော်ကောင်းစသည်တို့၏ ချိုးမွမ်းချိုးမြောက် ထောက်ပန့်ခြင်းကို ခံရခြင်း ထိုက်သည့်အလျောက် လောကဝတ်တရားဖြင့် အစိုးရမင်းတို့၏ အချိုးအမြောက် အမအစကို ခံရခြင်းများသည်လည်း ကုသိလ်ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ မထင်ရားသော အကုံးတရားများဟု ဆိုသင့်သည်။

နန္ဒလုလင်သည် ဥပ္ပလဝဏ်ထေရှုမအား မတရားပြကျင့်၏။ ထိုအကုသိလ်ကံကြာင့်ပင် နေ့ချင်းမေမြို့၍ ဘဝဆုံးရသည်။

နန္ဒန္ဒားသတ်သမားသည် အနှစ် ၅၀-ပတ်လုံး နွားသတ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခဲ့၏။ တနေ့သည့်ထမင်းပွဲတွင် အမဲသားဟင်းမပါသောကြာင့် နွားအရှင်တကောင်၏ လျှောကို လိုးဖြတ်၍ မီးကင်စားစဉ် လျှောပြတ်ကျ၍ သေရသည်။ သေသည်၏ အခြားမဲ့ကာလတွင် ငရဲ့၍ ကျ၏။

ဤကဲ့သို့ ဒုက္ခရောက်သည်အခါ အဟိတ်အကုသလိပါက် စက္ခိုဝိယာ၏စသည်နှင့် အကုသိုလ် ကမ္မရေပ်များ၊ ကမ္မပစ္စယဉ်တုရေပ်များ ထိုက်သည်အားလုံးစွာ ဖြစ်ခွင့်ရလေသည်။

နှုန္တဘီလူးသည် အရှင်သာရိပုတော်၏ ရိတ်ပြီးခါစ ဦးခေါင်းပြောင်ပြောင်ကို လက်ဖြင့် ခေါက်၏။ ထို အကုသိုလ်ကံကြောင့်ပင် “ပူလှချည့် လောင်လှချည့်”ဟု မြည်တမ်းလျက် အဝိစိုင်ရ ကျရလေသည်။ ဤကား ဒို့ကြောင့် မျက်မှာက်ဘဝ၌ ထင်ထင်ရှားရှား အကျိုးပေးသော သာဓကများဖြစ်သည်။ မကောင်းမှ ဒုစရိတ် ပြကျင့်၍ သူတော်ကောင်းတို့၏ ကဲ့ရဲ့မှုကို ခံရခြင်း ထိုက်သည့်အလျောက် အစိုးပြုစ် ဒက်ကို ခံရခြင်းများသည် အကုသိုလ်ဒို့ကြောင့် မထင်ရှားသော အကျိုးတရားများဟု ဆိုသင့်သည်။

ဒို့ကြောင့် ပဝတ္ထိကျိုးကိုပေးနိုင်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း အခါခပ်သိမ်းပေးနိုင်သည် မဟုတ်။ အကြောင်းအထောက်အပန်း များစွာစုံညီမှ အကျိုးပေးနိုင်သည်။ မှန်၏ - ဒို့ကြောင့် အနိုင်သားနှင့် ရသော ပထမအောင် စေတနာသည် အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို မခံရသောကြောင့် အလွန်အားနည်းသည်။ ထို့ကြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့၏ လွမ်မိုးနှုံက်စက်မှုကို မခံရပါမှ (ကုသိုလ်ဒို့ကြောင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ်တရားတို့၏ အနောက်အယျက်အဖွဲးကို မခံရပါမှ) မျက်မှာက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်လေသည်။ အကြောင်းအထောက်အပန်း အထူးဖြင့် ရအပ်သော အကြောင်းထူးလည်း ရှိပါမှ (ကုသိုလ်ဒို့ကြောင့်ဖြစ်ဖြစ်မှ ဂတီ, ဥပမာ, ကာလ, ပယောက သမွှတ္တိဖြစ်ပါမှ အကုသိုလ်ဒို့ကြောင့်ဖြစ်ဖြစ်မှ ဂတီ, ဥပမာ, ကာလ, ပယောက ဝိပ္ပတိဖြစ်ပါမှ) အားကောင်းသည်။ ယင်းသို့အားကောင်းလောက်သော နောက်စိတ်ထက်သန်အောင် ရှေးအဖို့က ပြပြင်မှု၏ အစွမ်းဖြင့် လွန်ကဲသော သတ္တိလည်း ရှိပါမှ မျက်မှာက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်သည်။ ပြပြင်မှုဟူသည် ဆန့်ရှိလျင် ဒီအမှုမျိုး ဘာကြောင့် မပြီးဘဲ ရှိပါအံနည်း၊ စိတ်ရှိလျင်၊ ဥက်ရှိလျင်၊ စီရိယရှိလျင် ဒီအမှုမျိုး ဘာကြောင့် မပြီးဘဲ ရှိပါအံနည်းဟု စဉ်းစား၍ ထက်သန်စွာ ပြုလုပ်မှုကို ဆိုလိုသည်။ ဂုဏ်ထူးနှင့်ယဉ်သော ဘုရားရဟန် အနာဂတ် စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကျေးဇူးပြုခြင်း ကျေးဇူးမပြုခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း ဖြစ်ပါမှ မျက်မှာက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသည်။

ဤသို့လျင် ဒို့ကြောင့်အပေါ် ပဝတ္ထိကျိုးကိုပင်သော်လည်း အကြောင်းအထောက်အပန်း များစွာစုံညီမှ အကျိုးပေးနိုင်လေသည်။

၁။ ဝတ္ထာမွေဒါ=အနာဂတ် ရဟန်ဘူးသော အလူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်း ၂။ ပစ္စယသမွေဒါ=တရားသဖြင့် ရှာဖွေရသော ပစ္စည်းဟူသော လူဘွဲ့ဝတ္ထာပစ္စည်း၏ ပြည့်စုံခြင်း ၃။ စေတနာသမွေဒါ=အလူရှင်က ပုံ့ဗုံး၊ အပရ စေတနာ သုံးတန်စလုံး ထက်သန်ခြင်း ၄။ ဂုဏ်တိရေကတာ=အလူခံ ပုဂ္ဂိုလ်က နိရောစ

သမာပတ်က ထြိုးခါစဖြစ်၍ လွန်ကဲသော ဂုဏ်းထူးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဤအကြောင်းလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံမှ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယက်သည် မျက်မောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသည်ဟု လာသည်။ ထိုအကြောင်းလေးပါးမှာ ဒါနကုသိုလ်စေတနာ၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးပေးရာ၌သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ကုသိုလ်အကုသိုလ် သတ္တမအောစေတနာသည် ဥပပဇ္ဇဝဒနီယက်မည်၏။ ကုသိုလ်ဘက်၌ သမာပတ် စ-ပါး၊ အကုသိုလ်ဘက်၌ ပဋ္ဌာနန္ဒရီယက်များသည် ဥပပဇ္ဇဝဒနီယက်မည်၏။ ဤသတ္တမအောစေတနာသည် ဆင့်အော်၏ အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ခံရသောကြောင့် ပထမအောစေတနာထက် အတော်အတန် အားကောင်းသည်၊ အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ခံရသည် ဆိုသော်လည်း ထက်မြိုက်သော အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုခံရသည်မဟုတ်။ အရှုံအဟုန် ကုန်စဲခါနီးဖြစ်၍ နံ့သောဆင့်အော်၏ အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုခံရသည်။ အလွန်းကြီး အားမကောင်းလှ။ ထိုကြောင့် အလယ်အောစေတနာများကဲ့သို့ ဒုတိယဘဝကို ကျော်လွန်၍ တတိယဘဝစသည်၌ အကျိုးမပေးနိုင်။ ဒုတိယဘဝစသည်၌ သာ ပဋ္ဌာနန္ဒ၊ ပဝတ္ထိအကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။

ဝိဘာဝနီးကျမ်းက ဥပပဇ္ဇဝဒနီယက်သည် ပဋ္ဌာနန္ဒကျိုးကို ပေးပြီးမှ ပဝတ္ထိကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။ ပဋ္ဌာနန္ဒအကျိုး မပေးသော ပဝတ္ထိအကျိုးကို မပေးနိုင်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော စမွှုပျော်တွေ့၌ အလောင်းတော် စမွှုပျော်နာဂါးမင်းသည် ရေးဘဝက နာဂါးမင်းစည်းစိမ်ကိုတောင့်တ၍ ဒါန၊ သီလစသော ကုသိုလ်အမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့၏။ စုတိ၏အခြားမျှ၌ အကုသိုလ်ကံကြောင့် အဟိတ်နာဂါး ပဋ္ဌာနန္ဒနေရသည်။ (ဤ၌ကုသိုလ်ကံသည် ပဋ္ဌာနန္ဒကျိုး မပေးလိုက်ရ) ပဝတ္ထိအခါ၌ ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံများကြောင့် နာဂါးမင်းစည်းစိမ်ကို ရရှိလာသည်။ ဤဝိဘာဝန္ဒ ဘုရားလောင်း၏ ဒါနသီလ ကုသိုလ်များသည် ပဋ္ဌာနန္ဒကျိုးကို မပေး။ ပဝတ္ထိကျိုးမှုကံသာ ပေးသည်။

ဤဥပပဇ္ဇဝဒနီယက်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့၏ နောက်ယူက်မှုကို မခံရပါမှ အကြောင်း အထောက်အပန်း၊ အထူးဖြင့်ရအပ်သော အကြောင်းထူးလည်းရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်သည်။

ကုသိုလ်အကုသိုလ် အလယ်အောင်းချက်စေတနာသည် အပရာပရီယဝေဒနီယက်မည်၏။ ဤအလယ် အောင်းချက်စေတနာသည် အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ခံရသောကြောင့် အလွန်အားကောင်းသည်။ ထိုကြောင့် တတိယဘဝမှုစ၍ ဘဝမဆုံးမချင်း နိုဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် အကြောင်းအခွင့် သင့်သောဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်သည်။ ဤအပရာပရီယဝေဒနီယက်မှ လွတ်သော သတ္တဝါမရှိ။

ပထမအောင် မျက်မှောက်ဘဝ္မား အကျိုးမပေးသော်၊ သတ္တမအောင်နာသည် ဒုတိယဘဝ္မား အကျိုးမပေးသော်၊ အလယ်အောင် ချက်စောင်အောင် နိဗ္ဗာန်ရောက်သည့် ဘဝတိုင်အောင် အကျိုးမပေးသော် အဟောသိကံဖြစ်၏။ ပစ္စဗွါနဘဝ္မား ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုး ပေးနိုင်လောက်သော ကံအများကို အားထုတ်ထားလျှင် ကံတရာ့ကသာ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။ ကြွင်းသောကံများသည် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်။ ဥပပဇ္ဇဝဒီယကံများကို အားထုတ်ရှုခြင်လည်း ကံတရာ့က ပဋိသန္ဓာကျိုးကိုပေးလျှင် ကြွင်းသောကံများသည် ပဋိသန္ဓာကျိုးကို မပေးနိုင်။ ပဝတ္ထိကျိုးကိုကား ပေးနိုင်သေး၏။ ပဝတ္ထိကျိုးကိုမျှ မပေးလျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရလေသည်။ ပဋိနန္ဒရိယကံ ငါးမျိုးလုံး လွန်ကျွေးလွန်ထားရာ၏ အစွမ်းသတို့ အထက်ဆုံးဖြစ်သော သံပော့ဒကကံသာ ပဋိသန္ဓာကျိုးကို ပေးသည်။ ကြွင်းသော အနန္ဒရိယကံတို့သည် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်။ သမာပတ် ရှစ်ပါးစလုံးရရှု၏ သမာပတ် တပါးကသာ ပဋိသန္ဓာကျိုးပေးသည်။ ကြွင်းသော သမာပတ်များသည် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်။ အပရာပရိယကံသည် နိဗ္ဗာန်ရ၍ သံသရာစက်ပြတ်မှ အဟောသိကံ ဖြစ်သည်။ သံသရာစက်ရဟတ် မပြတ်လည်နေသေးလျှင် အဟောသိကံ မဖြစ်။

စိတ် ၈၉-ပါး၏ လုပ်ငန်း ကိစ္စများ

လူတို့၏ အမှုလုပ်ငန်းကို ကိစ္စဟု ခေါ်သလို ထိုထိုစိတ်တည်းဟူသော ပရမတ္တတရားတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ကိစ္စဟု ခေါ်သည်။ စိတ်တို့၏ လုပ်ဆောင်ချက် ကိစ္စသည် ၁၄-မျိုးရှိ၏။

- ၁။ ဘဝနှစ်ရပ်ကို တစပ်ထည်း ထင်မှတ်ရအောင် စပ်ဆက်၍ ပေးခြင်း - ပဋိသန္တကိစ္စ
- ၂။ ဘဝအမျှင် မပြတ်အောင် စီစဉ်ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း - ဘဝင်ကိစ္စ
- ၃။ အာရုံကိုထင်မြင်ခြင်း - အာဝဇ္ဇာန်းကိစ္စ
- ၄။ ရူပါရုံကို ကြည့်ရခြင်း မြင်ခြင်း - ဒသာနကိစ္စ
- ၅။ သဒ္ဒါရုံကို ကြားနာခြင်း - သဝနကိစ္စ
- ၆။ ကန္တာရုံကို နမ်းရှာခြင်း - ယာယနကိစ္စ
- ၇။ ရသာရုံကို လျက်ခြင်း၊ စားခြင်း၊ သာယာခြင်း - သာယနကိစ္စ
- ၈။ ဖော်ဗြာရုံကို တွေ့ထိခြင်း - ဖုသနကိစ္စ
- ၉။ အာရုံကို လက်ခံသိမ်းပိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း - သမွှုတ္ထိန်းကိစ္စ
- ၁၀။ အာရုံကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း - သနီးရဏကိစ္စ
- ၁၁။ အာရုံကို ပိုင်းခြားခြင်း - ပေါ်ဗြာနကိစ္စ
- ၁၂။ အာရုံကို တွင်ကျယ်စွာသိခြင်း - အောက်ပို့
- ၁၃။ အာရုံကို တွယ်တာလိုက်စား သကဲ့သို့ ထိုောက်အာရုံကိုပင် ထပ်၍အာရုံပြခြင်း - တဒါရုံကိစ္စ
- ၁၄။ ပစ္စွာနှစ်ဘဝမှ ရွှေရားပြောင်းခွါးခြင်း - စုတိကိစ္စ

- ♠ စပ်ဆက်+စီစဉ်၊ ဆင်ခြင်+ကြည့်ရှု၊ ကြားနာမှနှင့်၊ နံမှု+လျက်မှု၊ တွေ့ထိမှုမှန်၊ လက်ခံ+စစ်ဆေး၊ ပိုင်းခြားရေးတည်း၊ သိရေးတွင်ကျယ်၊ တာတွယ်လိုက်စား၊ ရွှေရားပြောင်းခွါး၊ ဆယ့်လေးဖြာ၊ ပြုရာ ကိစ္စစဉ်။

(လယ်တိပရမတ္တသံခိုင်)

၀၉၃၈၁၄၀ၫ

မနောဒ္ဒိရိုဝိ

ကျန်ဝိုင်

က က န ဒ မဟာဝိဉာသံ-ငါမဟရုတ်ဝိ-ဇ မနေ့ချိရာဝဇ်နံး-က မဟာကု/ကြိဉာသံ-ရ မဟရုတ်ကု/ကြိ-ဘ မဟာဝိဉာသံ-ငါမဟရုတ်ဝိ-ဇ မနေ့ချိရာဝဇ်နံး-က မဟာကု/ကြိဉာသံ-ရ မဟရုတ်ကု/ကြိ-ဘ

၆၀၀

ଗ ଗ ନ ଢ ଗ
ମହାନ୍ଦିନ୍ଦ୍ରାସ୍-ଦ ମହାରାତ୍ରିଦ୍-ର
ଗ ଗ ନ ଢ ଗ
ମନ୍ଦିରାସ୍-ରାତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିଯି-କ
ଗ ଗ ନ ଢ ଗ
ମହାକୁନ୍ତ୍ରାସ୍-ଦ
ଗ ଗ ନ ଢ ଗ
ମନ୍ଦିରାସ୍-ଦ
ଗ ଗ ନ ଢ ଗ
ଫିଲ୍ ଫିଲ୍ ଗ
ଫିଲ୍ ଫିଲ୍ ଗ

ଓଲାଚମାପଟ୍ଟିଠିଯି

နိဂုံးခေါ်မှုပတ္တိဝိယ်

ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ । ମମ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ । ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ । ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ବବ୍ ।

အသိပုံစံ

မရဏာသနပိုင်

ဘဘန် ၃ မ ၆၆၆၆၆ တတာ စုတိ ပဋိသန္ဓာ ဘ ဘ ဘ
 အဟိတ်ကု/အကုဝိဥပ္တီ-၂ အဟိတ်ကု/အကုဝိဥပ္တီ-၂ အဟိတ်ကု/အကုဝိဥပ္တီ-၂
 မဟာဝိ-၈မဟာဂျွှတ်ဝိ-၉ မဟာဝိ-၈မဟာဂျွှတ်ဝိ-၉ မဟာဝိ-၈မဟာဂျွှတ်ဝိ-၉

ტიტ ღლ-პი: ჭადან გიზათერძებუ

ပဋိသန္ဓာ ဘဝင် စုတိ ကိစ္စတပ်သောစိတ်များ = ကု/အကုဝိပါက် ဥပေကွာသန္တိရဏာ-၂၊ မဟာဝိပါက်-၈၊
မဟရွှေတ်ဝိပါက်-၉ ပေါင်း (၁၉)

အာဝဇ္ဇားကိစ္စတပ်သောစိတ်များ = ပုံဌာဝဇ္ဇားစိတ်-၁၊ မနောဒါရာဝဇ္ဇားစိတ်-၁

မြင်ခြင်းကိစ္စတပ်သောစိတ်များ = ကု/အကုပိုက် စက္ခိပိုသာဏ်-။

အရသာသိခိုင်းကိစတပ်သောစိတ်များ = က/အကိုပိုက် မြှုပိုစိသာကုံ- ।

თე ასეთი მოვლენა მომავალ დროს მარტინ ლუთერის მიერ დაგენერირდა.

မှုဘဝါးကာသိုလ်-လ၊ မှုဘဝါးကြိုးသာ-လ၊ ဇော်ကောင်း-လ၊ ပျော်း

ରାତ୍ରାରୁଗୁରୁପଦ୍ୟାରାଧାର୍ମିକାଃ = ଯତ୍କରଣ ନା ପରାପରାନ୍ତରୀଣ-ଶା

ကုသလဝိပါက် ဥပော်သန္တရဏနှင့် အကုသလဝိပါက် ဥပော်သန္တရဏတို့သည် ပဋိသန္တ၊ ဘဝင်၊ စုတိ၊ သန္တရဏ၊ တဒါရု အားဖြင့် ငါးကိစ္စတပ်ကုန်၏။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးသည် ပဋိသန္တ၊ ဘဝင်၊ စုတိ၊ တဒါရု အားဖြင့် လေးကိစ္စတပ်ကုန်၏။ မဟာရှတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးတို့သည် ပဋိသန္တ၊ ဘဝင်၊ စုတိ၊ အားဖြင့် သုံးကိစ္စတပ်ကုန်၏။ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် သောမန်သုသန္တရဏ ၁-ပါးသည် သန္တရဏ၊ တဒါရု အားဖြင့် နှစ်ကိစ္စတပ်ကုန်၏။ အဟိတ်ကြိုယာ မနေ့ချိန်းသည် အာဝဇ္ဇာန်း၊ ဂုဏ်အားဖြင့် နှစ်ကိစ္စတပ်၏။ ဤစိတ်တို့မှတပါး ကြွင်းကျွန်သော အော-ော့၊ ပွဲချိန်း-၁၊ သမွှဲ့ထိန်း-၂၊ ခွေပွဲ့ဝိညာက်-၁၀၊ ပေါင်း-၆၈ ပါးသော စိတ်တို့သည် ဆိုင်ရာကိစ္စတမျိုးစီသာ တပ်ကုန်၏။

၅ ကိစ္စတပ်သောစိတ် = J

၄ ကိစ္စတပ်သောစိတ် = ၈

၃ ကိစ္စတပ်သောစိတ် = ၆

| ကိစ္စတပ်သောစိတ် = |

၁ ကိစတပ်သောစိတ် = ၆၈

ပေါင်း ၈၉

ပေါင်း ၈၉

ဘုရားရုပ်ပြုလုပ် နှင့် ဖြစ်နိုင်သမျှစိတ်

ပုဂ္ဂိုလ်	ကာမ ၁၁-ဘု	ရုပြုဟနာဘု	အရုပြုဟနာဘု
ဒုဂုတ် အဟိတ်	အကုသိုလ်-၁၂ ဟသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ ပေါင်း ၃၇	မရှိ	မရှိ
သဂုတ် အဟိတ် နှင့် နိုဟိတ်	အကုသိုလ်-၁၂ ဟသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပါက် ဉာဏ်-၄ ပေါင်း ၄၁	မရှိ	မရှိ
တိဟိတ် ပုထဇ်	အကုသိုလ်-၁၂ ဟသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပါက်-၈ ပေါင်း ၄၁ (စျော်ရလျှင်စျော်စိတ်ပေါင်း)	ဒေါသမူ-၂ ကြုံ အကုသိုလ်-၁၀ ယာန်, မြို့ဂါ, ကာယိုလာက် ၆-ခုနှင့် ဟသိကြုံ အဟိတ်-၁၁ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ် -၉ ရုပ်ပါက် ၅-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး ပေါင်း ၃၉	ဒေါသမူ-၂ ကြုံ အကုသိုလ်-၁၀ မနောဒါရာဝဇ္ဇား-၁ မဟာကုသိုလ်-၈ အရုပကုသိုလ် -၄ အရုပဝိပါက် ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး ပေါင်း ၂၄
သောတာပန်	လောဘမူဒိသံ-၄ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၇ ဟိသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပါက်-၈ သောတာပတ္တိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၄၁ (စျော်ရလျှင်စျော်စိတ်ပေါင်း)	ဒေါ-၂၊ လောဘမူဒိသံ-၄ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ ယာနစသည် ၆-ခုနှင့် ဟသိကြုံ အဟိတ်-၁၁ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ ရုပစိ ၅-ပါတွင် ၁-ပါးပါး သောတာပတ္တိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၅	ဒေါ-၂၊ လောဘမူဒိသံ-၄ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ မနောဒါရာဝဇ္ဇား-၁ မဟာကုသိုလ်-၈ အရုပကုသိုလ် -၄ အရုပဝိ ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး သောတာပတ္တိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၂၀

ပုဂ္ဂိုလ်	ကာမ ၁၁-ဘု	ရူပြုဟွာဘု	အရူပြုဟွာဘု
သကဒါဂါမ်	<p>လောဘမူဒိသံ-၄ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၇ ဟိသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပိက်-၈ သကဒါဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၄၁ (ချောန်ရလျှင်ချောန်စိတ်ပေါင်း)</p>	<p>လောဘမူဒိသံ-၄၊ ဒေါ-၂၊ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ ဟိသိကြုံ အဟိတ်-၁၁ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပိက်-၈ သကဒါဂါမိဖိုလ်-၁ ရူပုံ ၅ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ မဟာဝိပိက်-၈ သကဒါဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၅</p>	<p>လောဘမူဒိသံ-၄၊ ဒေါ-၂၊ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း-၁ မဟာကုသိုလ်-၈ အရူပကုသိုလ် -၄ အရူပဝိ ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး သကဒါဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၂၀</p>
အနာဂါမ်	<p>လောဘမူဒိသံ-၄၊ ဒေါ-၂၊ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ ဟိသိကြုံ အဟိတ်-၁၇ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဝိပိက်-၈ အနာဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၉ (ချောန်ရလျှင်ချောန်စိတ်ပေါင်း)</p>	<p>လောဘမူဒိသံ-၄၊ ဒေါ-၂၊ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ ဟိသိကြုံ အဟိတ်-၁၁ မဟာကုသိုလ်-၈ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ မဟာဝိပိက်-၈ အနာဂါမိဖိုလ်-၁ ရူပုံ ၅ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ မဟာဝိပိက်-၈ အနာဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၅</p>	<p>လောဘမူဒိသံ-၄၊ ဒေါ-၂၊ နှင့် ဝိစိကြုံ အကု-၅ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း-၁ မဟာကုသိုလ်-၈ အရူပကုသိုလ် -၄ အရူပဝိ ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး အနာဂါမိဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၂၀</p>
ရဟန္တာ	<p>အဟိတ်-၁၁ မဟာကြိယာ-၈ မဟာဝိပိက်-၈ အရဟတ္တဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၅ (ချောန်ရလျှင်ချောန်စိတ်ပေါင်း)</p>	<p>ယာနစ်သည် ၆-ခု ကြုံ အဟိတ်-၁၂ မဟာကြိယာ-၈ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ မဟာဝိပိက်-၈ အရဟတ္တဖိုလ်-၁ ရူပုံ ၅ မဟာဂုဏ်ကုသိုလ်-၉ အရဟတ္တဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၃၁</p>	<p>မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း-၁ မဟာကြိယာ-၈ အရူပကုသိုလ် -၄ အရူပဝိ ၄-ပါးတွင် ၁-ပါးပါး အရဟတ္တဖိုလ်-၁ ပေါင်း ၁၅</p>

♠ မဂုဒ္ဓဘုရားပုဂ္ဂိုလ် ၄ ဦးတို့ ဆိုင်ရာမဂ်စိတ် တပါးစီသာ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ သောတာပတ္တိမဂုဒ္ဓဘုရားပုဂ္ဂိုလ်၌ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် တပါးသာ ဖြစ်သည်။ သကဒါဂါမိမဂုဒ္ဓဘုရားပုဂ္ဂိုလ်၌ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် တပါးသာ ဖြစ်သည်။ အနာဂါမိမဂုဒ္ဓဘုရားပုဂ္ဂိုလ်၌ အနာဂါမိမဂ်စိတ် တပါးသာ ဖြစ်သည်။ အရဟတ္တမဂုဒ္ဓဘုရားပုဂ္ဂိုလ်၌ အရဟတ္တမဂ်စိတ် တပါးသာ ဖြစ်သည်။

(ဒေါက်တာမင်းတင်မွန် အဘိဓမ္မအနာဂါမိချုပ်၁၃၂-၁၃၆)